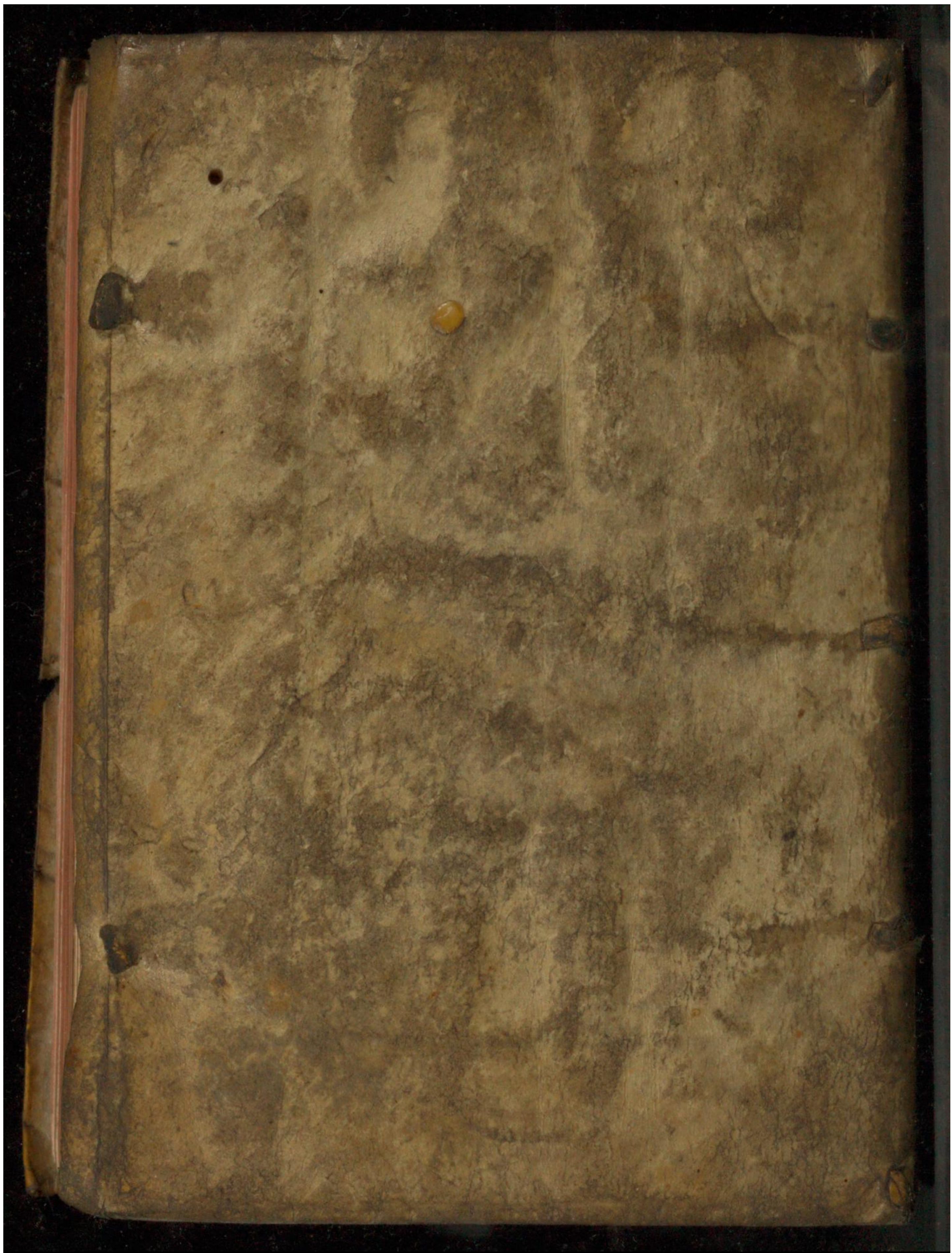
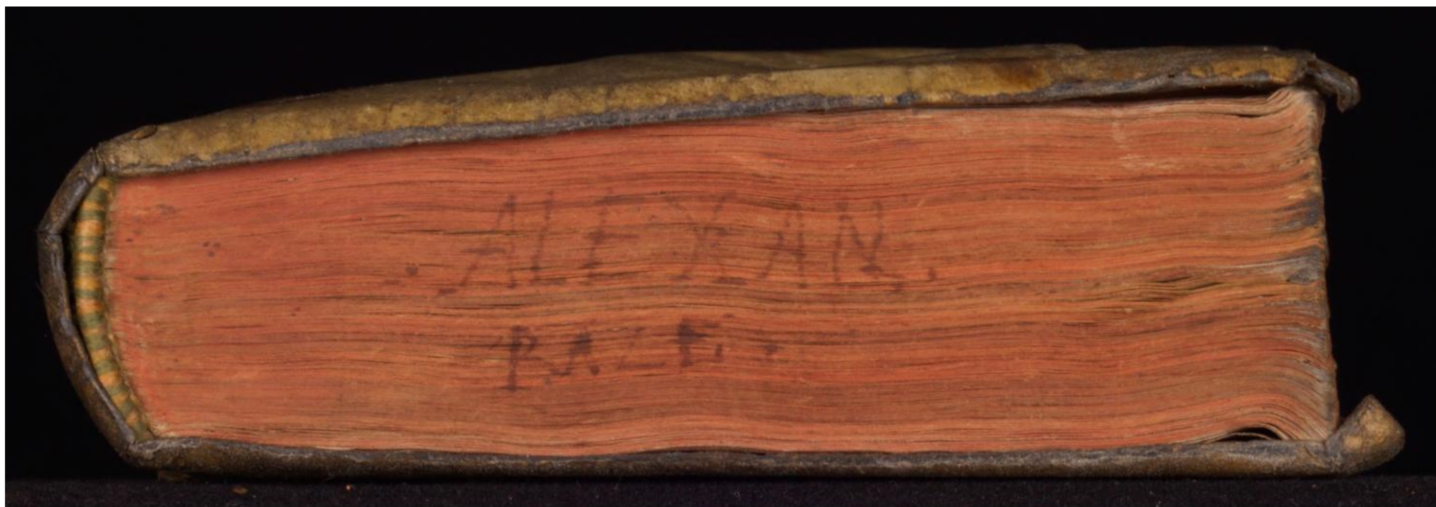

ALEXAN.

1111 15 1.3.1. ~~1111~~

A.XIX.K 259

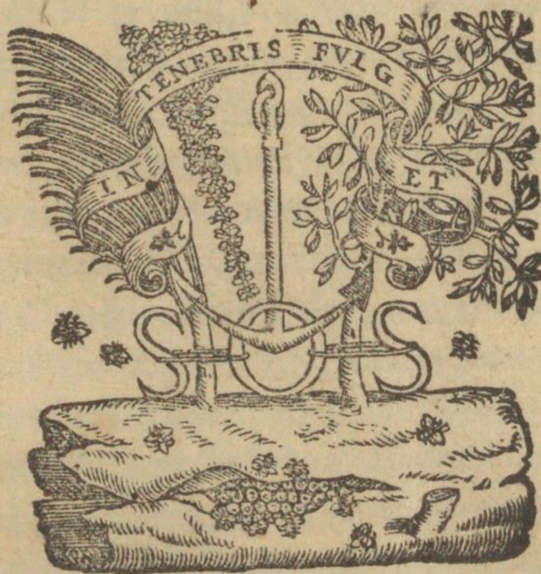
210 (1)
A

ALEXANDRI TRALLIANI MEDICI ABSOLVTISSIMI LIBRI DVODECIM.

RAZÆ DE PESTILENTIA Libellus. Omnes nũc primum de Græco accuratiſsime conuerſi, multiſq; in locis reſtituti & emendati, per IOANNEM GVINTERIVM ANDERNACVM.

DVO ETIAM LEGVNTVR HIS APPOſiti indices: Alter Cõcluſionum, & Capitum Summas nunc additas, continet, Alter in toto libro ſcitu præclara demonſtrat.

Quæ omnia recenti hac noſtra editione, ut potuit fieri, diligentiſsime expolita ſunt, atque elaborata.

Venetiis apud Hieronymum Scotum.

1 5 5 2

AD THOMAM CRANME-
rum Archiepiscopum cantuarien-
sem, Angliæ primatem.
Ioannis Guinterii Andernaci
Præfatio.

VM Veteres rei literariæ calamitates ac ruinas penitius cõsidero, Cranmere Honoratißime, non minimæ illæ mihi esse uidentur, quod tot præclari laudatarum artium scriptores maiorum memoria cum ex aliјs incommodis, tum ex linguarum ignoratiõe aut prorsus interierint, aut apud paucos quosdã suis potius quã publicis rationibus consulentes multis annis delituerint, ut nullus indestructus ad hoĩes literarũ studiosos peruenerit: uel tã corrupti, ac deformes prodierint, pristinũ ut nitorẽ uix repræsentent. Id cum in plærisque aliis, tũ hoc Alexan. Tralliano accidisse apparet, qui annis mille amplius desideratus, nuper tandẽ Græce singulari Dei beneficio in lucem exiјt, omnibus certe literatis, præsertim Medicinam exercentibus utilißimus futurus. Nam cum accuratam eius in docendo rationem, artificium, ordinem, & fidem intueor, haud scio an quisquam ueterum, aut recentiorum cum eo sit conferendus. Scribunt nõnulli Alexandrum hunc patrum memoria Iatrosophistam, alii initio quidem Sophistam, postea uero Iatron, hoc est medicum excellentiæ ratione appellatum fuisse, sed quibus id faciant autoribus, non ostendunt, nec ego magnopere cum illis contendendum eße puto. Hoc certe mihi uidetur, Alexãdro, etsi longe omnibus

suæ ætatis medicis ingenio, atq; eruditione antecelluerit, Ia tri tamen cognomentum internotionis potius gratia fuisse inditum, q multi tunc Alexandri appellarẽtur, præsertim, cum posteriores tũ Græci, tũ Arabes eũ simpliciter Alexandrum nuncuparint. Porro si ætatẽ qua ille floruerit inquiramus, Oribasio quidẽ, Aetioq; posteriorẽ fuisse cõstat, ut quorum noĩatim aliquoties meminerit, paulo autẽ Aegineta priorem extitisse inde cognoscitur, q ille huius ut idonei scriptoris, medicamentorũq; ipsius mentionẽ faciat. Atque ita Alexan. ueluti medius inter illos, nẽpe non multo post Iuliani imperatoris tẽpora uixisse recte dicetur. Porro ut ipse in arte cognoscenda tractãdaq; excellẽs fieret, & cõsummatus, nõ diu in patria sua tralle, ciuitate Lydiæ alias celebri, atq; eruditissimis hominibus, liberalissimisq; studijs affluenti permanendum, sed oẽs cunctæ græciæ partes, italiam, gallias, Hispanias peragrandas sibi esse censuit. Vnde etiam diuersarum gentium uocibus sæpe utitur, quæ non paruã eius in arte passim diligentiã testantur. Post longas iam peregrinationes ad scribendi studium se contulit, & experimenta, quæ multo usu, atque periclitatione ex morbis collegerat, in cõmentarios hosce redigenda putauit. Quibus omnium morborũ genera, & differentias tam accurate persequitur, ut nihil amplius in eis desiderare queas. Hos inquam libros anno superiore in latinam orationẽ conuertere sum aggressus, eo nimirum animo, ut tum Medicinæ, tum aliarũ quoque disciplinarum studiosi exquisitam cõpendiosamq; affectuũ cognoscendorum, & curandorũ rationẽ haberent, quã circũferre secum, & tuto imitari queant. Nã ut ueteres medici, recentioresq; multa de curandis morbis scripserint, nemo tamen, pace istorum dixerim, Therapeuticẽ accuratius

illo, melioriq; artificio, & apto magis ordine docuit, eãque maiore usu, atque experientia comprobauit, Galenus quidem de omnibus Medicinæ partibus copiosißime tractauit, sed quod ipse in alijs repræhendit, plæraq; confusius, indistinctiusque, nec uno in opere de uniuersis affectibus, ut res exigebat, commentatus est. Oribasius Medicinam in cõpendium redigere Iuliani Imperatoris iussu conatus, totũ fere Galenum in septuaginta duos libros coegit, unde etiam simia illius appellatus est. Verum cum opus hoc grandius cerneret, q̃ ut a multis comparari posset, idẽ rursus in octo ad Eustathium filium libros tanta breuitate redegit, ut plærique morbi in eis non attingantur, imperfectaq; tum causarum, tum signorum obseruatio habeatur: nonnunquam integra quoque curatio desideretur. Paulus deinde Aegineta suum de medicina uolumen scribendum suscepit, ut ex omnibus ipse quasi faceret temperamentum, neq; prolixum, neque nimis succinctum, sed in hoc quoque est, quod eruditi requirant. Aetius porro eandem pene scribendi rõnem, quam coæuus ipsius Oribasius obtinet: multa quoque ex alijs mutuatus est, suisque inseruit, liberius, nulla adeo distinctione, aut ratione sæpius adiecta. Verum hæc ego nõ dico, ut ueteres illos heroas, quorum utinã discipulus esse merear, sugillẽ, aut repræhendam, sed q̃ Alexan. hic Trallianus omnia diligẽtissime perscrutatus sit, morborũ cãs, indicia, differentias, & internotiones: item q̃ medicamentorum naturas, uarietates, parandi rõnẽ, exhibendi tempus et modum, nec nõ uictum unicuique uitio congruentẽ curiosißime indicarit: in summa q̃ nullum non remedij genus proponat, tum quod ratione cognosci potest, tum quod solo usu, & naturali quadã proprietate cõmẽdatur, Magicas autẽ superstitiones, quas

etiam Galenus ualere aliquando meminit, nūquā se nisi coa ctum a præpotentibus exhibuisse ægris adfirmat. Nec ego homini Christiano ulla de causa usurpādas esse censeo. Hoc uero maxime in Alexandro nostro laudandum uidetur, qd' a ueterum placitis indistinctius conscriptis dissentire nō du bitarit, ueritati magis quā authoritati hominum acquiescen dum esse iudicans, quāquam illos minime petulanter insecte tur, sed magna cum honoris præfatione nominet, ut si quid inconsultius ab eis fuerit traditum, uel multitudini scripto= rum, uel humanæ imbecillitati ascribat. Quicquid igitur in hoc autore transferendo emendandoque laboris a me susce= ptum est, tuo nomini Clarißimo, Cranmere Pontifex, dedica re uolui, cuius patrocinio tutior liberiorque in uulgus pro cedat, nec uitilitigatorum calumnias extimescat. Ac ne quis hoc a me fieri miretur, q̄ alia in te sit ingenij facultas & di sciplina, cum oēs quidem artes, quæ ad humanitatem perti= nent, cōe habent uinculum, tū uero Theologia, & medicina cognatione quadā, ut ait ille, inter se contineri uidentur: qn̄= quidem utraque mirabilē hominis fabricationem, ac opifi= cium, oēmque humanæ naturæ figuram, uires, atque perfe= ctionē inquirit, & perscrutatur. Quāuis aūt nulla mihi te= cū hactenus intercesßit noticia, aut consuetudo, fecit tn̄ cele= berrima tua fama, atque existimatio, ut cui hosce libros ap tius nuncuparē, inuenerim neminē. Quippe cuius eruditio nis, & pietatis exēpla extare uideam, non ad exigui prædi cationē tēporis, sed etiā ad memoriā duratura sempiternā. Etsi enim omni literarū genere nō paucißimis tue sortis ho minibus antecellas, admirabili tn̄ studio, & plane diuino philosophiā Christianam, sine qua nulla doctrina, atque eru ditio uere laudari pōt, adeo es amplexus, ut oēs de illa be=

ne ſentientes, cognitione, & hoſpitio dignos putes, foueas, & tuearis. Quare etiã te Deus opt. Max. in altißimum dignitatis gradum, munus Apoſtolicum euexit, ut populũ ſuũ iſthic informes doceas, propages. Hoc nunc ita exerces officium, ut quicquid ſacratiori literaturæ aduerſum, quicquid a pura religiõe, ſacris ceremonijs & ueterum Chriſti ſacerdotum inſtitutis & ritibus alienum fuerit, corrigendum, abrogandũ, & e medio tollendum cures. Hoc eſt ueri Epiſcopi munus, hoc gratum Deo miniſterium, & hominibus ſalutare. O terque, quaterque beatos Reges, qui tales Epiſcopos in conſilium de adminiſtranda republica adhibent, qui talibus ciues ſuos inſtituendos committunt, qui ipſi etiã talium præceptorum monitis obtẽperant. Nam ut eſt apud Platonem ſcriptum diuinitus. Quales in republica principes exiſtunt, tales reliquos ſolere eſſe ciues. Rurſus quã illi ſunt infœlices Agamẽnones, qui therſitis quibuſdam, Chriſtianum nomen ementitis, nulla doctrina, nulliſque literis eruditis, uita, & moribus profligatißimis hominibus miſerã plebẽ concredunt. Vnde fit, ut nihil plane apud illos ſit loci ſanctimoniæ, uirtuti, probitati, iuſtitiæ, rectis ſtudijs, bonis artibus, & diſciplinis. Quin potius uideas illic integerrimos quoſque & ſanctos homines mœſtos, ſordidatos, reos nõ flagitiorum, ſed uirtutis, deque uita & fortunis omnibus periclitantes. Eos aũt qui omnia diuina & humana uexarint, uiolarint, perturbarint, euerterint, nõ ſolum alacres, lætoſque uolitare, ſed etiã uoluntarios religioſißimis, & innocentibus uiris periculum moliri, ſe nihil timere. Quapropter haud minimũ Dei beneficiũ regi ueſtro oblatum oẽs boni fatentur, ꝙ te ipſi adhuc adoleſcenti ueluti alterũ phœnicẽ adiungere uoluerit, & ut doctißimis homeri uerbis utar.

Τοὔνεκά σε προέηκε διδασκέμεναι τάδε πάντα,
Μύθων τε ῥητῆρ' ἔμεναι πρηκτῆρά τε ἔργων.

Vtinam præclariſsimũ illud ſanctiſsimũque religionis inſtaurandæ opus iſthic inceptum liceat uobis aliquãdo in omni tranquillitate perſequi, atque uerã pietatis ſcholam inſtituere, quæ nunc ubique fere gentium negligitur, deſpicatui ducitur, atque contemnitur. Adeo tumultuantur imperiti atque indocti homines, perturbant quæ omnia, & ſperãt ſe literatos, pioſque uiros inuidia, calumnijs, cõtumelijs, uiolẽtia, & quocũque tandẽ modo oppreſſuros, ut inſcitia in eruditiõis locũ, barbaries in humanitatis ſuccedat. Næ illi ſunt execrandi populo Chriſtiano & deteſtabiles homines, quibus autoribus ueritas mendacio, uirtus uitio, uerus Dei cultus hiſtrionicis quibuſdã actiõibus cedere cogitur, Chriſtus furioſos iſtorũ animos, ſi non ſtatim, certe aliquando cõprimet, frãget, & ulciſcetur. Sed ne diutius te morer, Chriſtiane Pontifex, Alexan. hunc pro tua humanitate æquo hilarique animo ſuſcipias latine nunc loquentẽ, ſi nõ omnino eleganter, & diſerte, certe, ſimpliciter, proprie, & quantum licuit, emendate. Nam id fidelis rerũ Philoſophicarũ interpretis eſſe puto, ut nulla abſurda circũlocutione, neque dictionibus longius petitis ſenſa autoris, quẽ transferendũ ſuſceperit, exprimat. Quãquã haud ſim neſcius uerba in omni oratione cuiuſcũq; linguæ conuertenda, nõ annumerari, ſed appendi debere, nec poſſe latina græcis ubique reſpondere, quandoquidẽ utraque ſuã dicendi proprietatem, figuras peculiares, et cõſuetudinẽ obtinet, quæ an ego in hoc autore trãsferẽdo obſeruarim, pro tua ſingulari doctrina, atq; iudicio æſtimabis. Satis aũt me profeciſſe putabo, ſi conatus mei non omnino tibi diſplicebunt. Vale.

INDEX OMNIVM

Quæ in Alexandro Tralliano & Raze de Pestilentia continentur.

A

N

O.

Piſces

T

CAPITA LIBRI PRIMI
& appendices.

Aliud ad capitis vitia.
Aliud. CAP. 8.
De achore.
Curatio. CAP. 9.
De Fauo.
Medicamentum ad achoras dolorificos.
Medicamētū ad achoras. & totius corporis eruptiōes, quæ Exanthemata dicuntur.
Aliud.
Aliud efficaci⁹ ad achoras peculiare.
CAP. 10.
De dolore capitis.
Notæ doloris capitis ex insolatu contracti.
Curatio doloris ex insolatū concitati.
De cerato ad idē vitium.
De capitis dolore, q ob calidam intēperiē perseuerat.
Pastillus ad diuturnū capitis dolorē & calidā intēperiē.
De capitis dolore, q ex calida iecoris intēperie ꝓuenit.
De capitis dolore ex frigida intēperie orto.
Curatio.
De dolore capitis ex vitio stomachi contracti.
De dolore capitis quē biliosus humor inuexerit.
Curatio si viscosi fuerint humores stomacho insidētes
De dolore capitis in febribus oboriente.
De dolore capitis ex vino
De dolore capitis ex ictu.
CAP. 11.
De cephalæa.
Notæ ipsius hæ sunto.
Notæ Cephaleæ, quæ propter cerebri inflammationē nascitur.
Notæ Cephaleæ ex ipū.
De dolore ex acrimonia proueniente.
Notæ doloris ex calida intemperie creati.
Curatio.
Curatio si dolor a bile procreatus fuerit.
Errhinum, hoc est medicamentum quod naribus inditur, caput purgans, ad lippitudinem & morbum Comitialem efficax.
Errhinum ex cyclamino
Epithema ad diuturnos capitis dolores.
De cerato.
Smegma ad capitis dolorem.
In quibus qualitas doloris causa est.
CAP. 12.
De Hemicrania.
De Hemicrania ex ꝯsensu
Si dolor ex frigida stomachi causa dimidiam caluariæ partem exerceat.

Aliud a Mersino Thracę acceptum.

Ex his quæ Stratonis libris adiecta sunt, dicit autem Orpheum autorem esse.

In Hispania hoc ad Comitiales didici.

Quæ alligantur, & naturaliter Comitialib⁹ obsistūt, ex cōmentariis Archigenis.

Osthanes inquit.

Aliud Aliud.

Aliud ad idem, quod in libro stratonis scriptum est, dicitur autem Moschionis.

Aliud Aliud Aliud.

CAP. 16.

De resolutione particularum. Notæ.

Causa resolutionis.

Curatio.

Catapotia Dia colocynthidos.

Hiera Alexādri tuta, hoc est quæ sine periculo sumi potest.

Si resolutio ex sola fiat qualitate.

De oculorū resolutione.

De labro resoluto aut gena.

Scriptura Lysiponii.

CAP. 17.

De Melancholia.

Signa Melancholiæ ex sanguinis copia nascentis.

Curatio.

Curatio Melancholiæ ex infarcto impactoque sanguine ortæ.

Indicia Melancholiæ quā sanguis acrior biliosiorq; excitauit.

Curatio Melācholiæ, quæ a bilioso & acriore sanguine nascatur.

De balneo.

De Melancholia quæ a sanguine Melancholico nascat.

De Melancholicis iam inueteratis.

Quomodo lapis Armeniacus exhibeatur.

Descriptio catapotiorum ex lapide Armeniaco.

FINIS.

ALEXAN. TRALLIANI LIBER PRIMVS, IOANNE GVINTERIO ANDERNACO INTERPRETE.

De Alopecia. Caput I.

LOPECIA vitium est, quo capillis fluentibus caput nudatur ac ægrescit, non autem ex vna, sed varia & multiplici causa trahit originem. Quippe tum ex pituita calefacta, ac in salsam qualitatem conuersa, tum ex bile & humore melãcholico nascitur. Efficiens igitur affectus causa considerari, & internosci, atque ita tandem curatio ipsius tentari admouerique debet. Alopeciæ quid. Causa.

Notæ

Causa vitii efficiẽs ex pilorum colore inter noscitur. Etenim flaui, biliosam humorum vitiositatem superare indicant: nigri, humorem melancholicum, albi, pituitam. Sic igitur discernere licet, quo recremento superante vitium in capite prouenerit. Notæ alopeciæ.

Curatio

Curare igitur hoc mõ conuenit, humorem vitiosum, siquidem copiosus superet, expurgato, bona prius victus ratione vsus. Sin exiguus extiterit, medicamenta quæ saliuã mouent, ἀποφλεγματισμοὺς Græci appellant, & sola prasidia quæ partibus inducuntur, sufficient. At in quibus vitiũ inueterauit, valentioribus auxiliis potius vtitor, in quibus autem non multo ante affectus ipse obtigerit, imbecilliori bus simul & simplicioribus curationem tentabis. Quoniam igitur remediorum alia simplicia, alia sunt composita, primum a simplicioribus auspicemur, ex quibus is qui vires ipsorum nouerit, etiam cõposita facere medicamenta põt. Curatio alopeciæ. Victꝰ humorẽ præparat, ad purgationem. Parua vitia sine purgatione corporis curari possunt.

De simplicibus medicamentis.

Simplicia Alopeciæ remedia.

Alcyonium igitur vstum, & ex veteri oleo tritum, si loco illinatur, probe Alopeciis medetur, atq; id sub inde in iis expertus sum, qui non longo tempore hoc vitio detinētur. Similiter facit etiam arundinis cortex, ac radices eius combustæ: item amygdalæ amaræ totæ ignem expertæ. Vtilissima quoque est hastulæ regiæ radix, & abrotanum, ad hæc fimus caprarum, earumque vngues crematæ, & ex aceto in læuorem detritæ. Iam thuris lachryma etiam accurate pluribus diebus læuigata bñ facit. Adhuc efficacius id præstabit, si ad solem plusculis diebus studiose læuigetur. Vel herbam verbenacam probe detritam ex aceto illinito, vbi partem, cui induces, nitro prius bene infricaueris, & linteolo absterseris, commodius enim ita operabitur. Insuper thuris lachryma, & murium stercus, pari portione aceto læuigata pilis cito producendis faciunt. Præstat autem locum irritare, cui remedia iducen̄, raphani radicibus, & cepis trāsuersim incisis: atque ita remedio vti.

Aliud.

Item erinacei terrestris cinis pice liquida exceptus, illitusque pilos reddit, ac statim Alopeciæ vitio medetur.

Aliud.

Pari modo facit etiam ranarum cinis pice liquida exceptus, & illitus.

Aliud.

Pyrethrum læuigatum vna cū felle vitulina illinito, continue id faciens etiam cōtra diuturnos affectus.

Aliud.

Stercus felinum ex aceto oblinito, præstās est remediū, & naturali vt huic vitio valde aduersatur.

De medicamentis compositis.

Alopeciæ medicamēta cōposita.

Aeris vsti drachmæ duæ, sulphuris viui drachmæ duæ, hastulæ regiæ drachmæ duæ. Læuigata ex ouorum luteo, loco prius infricato illinantur.

Aliud.

Nucces auellanas integre combustas ex oleo læuigato, partique prius rasæ illinito.

Aliud.

Adipis vrsini vnciæ duæ: adarcæ vnciæ tres: muscerdæ vnciæ tres: picis liqdæ vnciæ tres: olei ex lucerna vsti drachmæ duæ. Hoc excepta, loco prius raso, inungito.

Aliud.

Aceti acris vncia, alleorum, olei rosacei, singulorum vncia. Partem ægram panniculo laneo infricatam, oblinito.

Aliud.

Ranarum vnciæ tres: muscerdæ, corticis arundinis cineris, picis liquidæ, porri seminis, singulorum vncia. Cedrino oleo excepta illinuntur.

De capillis Fluentibus, Caput II.

Capilli multis de causis fluunt, etenim ex inopia materiæ, quæ ipsas nutrire & generare potest: itē ex meatibus densatis & rarefactis, & ex prauorum recremētorum purgatione interdum accidit. Quoniam igitur causæ quæ defluuia capillorum efficiunt, non simplices, sed diuersæ existunt, oportet vnicuique obsistere, atque ita cōuenientem curationem adhibere. Si enim ex magna siccitate capillorum defluuia accidant, & q recrementa illos nutriētia, consumantur, tunc frequentius æger lauari debet, cibo que nutriri humido, bonique succi, & qui prompte in corpus distribui posit, nihil autem habeat salsum, aut acre. Vinum ei non liberaliter permittere, præsertim merum, neq; multam venerem concedere oportet. { Balneum autē hūc in modum adhibendum est. }

Causæ. inopia materia. Mea⁹ dēsi et rari.

Alopeciæ ob siccitatem remedia.

De balneo ad idem.

Balneo esto temperatum, quod non valde calidum, vel aerem, vel solium habeat. Accipiant autem ægri aquam tēperate calidam, vngantq; caput multo hydrelæo, non autē sapone, aut nitro caput abstergant. Quippe id agendum nō

Alopeciæ ex meatuum raritate curatio.

est, si capillorum defluuium ob inediam euenerit. Sin autẽ ex meatuum raritate & humorum digestione, & veluti extra cutem elabentibus, quæ ipsos nutriunt, recrementis accidat, non alienum est tunc vti remediis, quæ refrigerant, & astringunt liberalius, similiq; victu, qui nihil acre in se cõtineat, dilatandis aperiendisque meatibus efficax: cuiusmodi sunt eruca, nasturcium, porrũ, cepa & allium. Hæc enim omnia defluuio ex densatis infarctisq; meatibus orto sunt idonea. Lactuca autem, malua, oua, panis siligineus in temperatam, aut frigidam aquã tinctus, pepones, cucumeres, pisces dura carne præditi, suilla caro non pinguis, & maxime bubula, pedes bubuli, isicia, & pectines iis quibus ob cutis raritatẽ pilus defluit, conueniũt. Vino hi, & potissimum veteri, abstineãt, balneum vero ingressi, aqua frigida caput perfundant, ac rursus in frigidæ solium descendentes, ex fluente canali aquam frigidam copiose capite recipiant, rosaceoque ipsum. aut omphacino. aut melino. aut myrteo perũgant. Hanc enĩ victus ratione degentibus ipsis non modo defluuium nascens impedietur, sed etiam alii capilli enascentur. Porro si ob meatuum densitatem pilorum generatio prohibeatur, tunc iis potius vti conuenit, quæ rarefacere possunt, & moderate calefacere atque tunc etiam magis cum tempus fuerit hybernum, & æger in frigidis locis degerit, vel etiam si temperamento frigidiore sit, & magis pituitoso præditus. At quia rarefacientia materiam quidem euocant, non sinunt autem ipsam inhærere, & pilos nutrire ac generare, miscere his conuenit tum quæ cutim roborare, tum quæ densa re paulatim queant, vt mixta in remedio facultas esse deprehendatur, nempe attractrix simul & altrix retentrixque, ex præsenti quidem caliditate, attractoria, ex frigiditate vero retentoria. Multa igitur sunt medicamẽta, quæ vires ex variis naturis cõflatas habeãt, ex quorũ numero existit ladanum, oleum lentiscinum, omphacinũ, & myrteum. Sunt etiam complura ad rarefaciẽdum apta, vt ranarum cinis, cepa, alcyonium, thapsia, euphorbium, sinapi, & quæ sunt eius generis, quibus omnibus vti poteris,

Vict⁹ raritati cutis vtilis.

Vict⁹ densis meatibus conueniens.

Medicamẽta mita variis cõstãt facultatib⁹

si valētiorum quidem vim remittas, imbecilliorum autem intendas. At si ex recrementorum capitis purgatione capillorum defluuium acciderit, nihil prorsus curiose tentādum est, quemadmodum in his, qui ex morbo se recolligūt. Sufficit enim solum si bonus sanguis deinceps generetur, & æger in naturalem statum ex morbo reuertatur.

Medicamentum ex ladano.

Ladanum myrteo oleo & vino maceratum, dum mellis habeat crassitiem, capiti ante balneum, & post illud, inungito. Satius autem est etiam polytrichum, quod nonuulli adiāthum, vocant dimidio ladani pondere adiicere, & myrteo oleo exceptum illinire. Quod si hyems fuerit, & æger caput temperamento frigidum habeat, etiam paulum calefacientia, & rarefacientia remedia adiungito, vt nardinū modicū, & cyprinū, vel aliud tenue, & odoratū medicamētū. Medicamētū ex ladano.

Aliud.

Anemonæ florem tritum ex oleo illinito.

Aliud.

Verbenacam rectam cum radicibus siccatam tritamq; tenuissimo cribro incernito, deinde mixtam oleo, vt sordiū crassitudo fiat, æreo vase reponito, & cum opus erit, ex oleo vtitor.

Quomodo Capilli Nigrescant. Caput III.

Gallarū, acaciæ, squamæ æris, chalcanti, aluminis pares modos in vrina pueri venerem nō experti diem vnum macerato, deīde pilis detersis illinito, et caput linteo ad triduum ligato. Vsu compertum est. Quō pili nigrescant.

Aliud.

Nucum viridium corticis vncias tres: ilicis fructus vncias sex, vini nigri sextarios tres, ad tertias decoquito, ac vbi id quod reliquum est, expresseris, cum olei myrtei sextario subigito. Vtitor quotidie. Paulus Aegineta, tres.

Aliud.

Vini nigri vetustissimi vncias tres in vas plumbeū conii-

cito, & raſuræ plumbi vncias duas in eo dies quindecim macerari ſinito, deinde oleum primi meriti ſuperfundito, & ſubigens, illinito præcipue in viris.

Aliud.

Gallas coctas tritaſque capillis nocte ac die obducito, a lecto autem ſurgens, aqua frigida abluito.

Vt capilli rufi tingantur & flaueſcant.

Quibus capilli rufi flaueſcant.

Mirrhæ partem vnam, ſalis floris partem vnam, diligenter læuigato, & redigito ad ſordium craſsitudinem: ac caput, vbi exterſeris, medicamento illinito: ſinitoq; noctem & diem, & deinde abluito.

Aliud.

Lupinos crudos ex aqua inũgito: item iunci anguloſi folia herbæ lanariæ quæ στρούθιον Græcis dicitur, ſucco macerato, atque eo diluto vtitor.

Vt capilli flaui fiant.

Paulus drachmã vnam. Vel inũgito ad dies tres aut quatuor, deinde betæ foliorum decocto, capillos abluito. Capilli aurei quibus fiãt.

Argẽti ſpumæ vncias quatuor terræ creticæ vncias quatuor, calcis viuæ vncias quatuor: aquæ, quantum ad ſordiũ craſsitiẽm faciendam ſatis eſt, inungito, apponitoq; betæ folia ad dies tres aut quatuor, deinde medicamẽta abluito.

Vt capilli nigri flaueſcant.

Floces vini in balnei ſordes mittito, & in ſpiſsitudinem cerati redacta ſub ſomnũ illinito, & mane capilli flaueſcũt.

Tinctura, qua capilli fiant colore aurei.

Aluminis drachmæ ſex, ſandarachæ drachmæ ſex, croci drachmæ duæ, thapſi qua tinctores vtũtur, Romani herbam rubeam appellant, drachmæ duæ: lixiuii piliariorum ſertarii quatuor. Lixiuium cum thapſo incoquito vſque ad dimidias, deinde arida adiicito, & poſtquam vſus fueris, abluito aqua decocti fœnugræci, & ordei cuminique.

Quomodo capilli albi fiant.

Verbaſci albi florem comburito, ac ex aceto maceratũ in ſaponem miſceto, eoq; pilos abſtergito.

Aliud.

Verbaſci ſeminis, a luminis rotundi, raphani corticis, ſin gulas vncias contundito, miſcetoque glutinis taurini, quæ taurocolle a Grecis dicitur, drachmas quatuor: ac vtitor.

De Porrigine, Capur IIII.

Porrigo. Porrigo eſt, vt compẽdioſe dicam, vbi tenuia & furfuracea corpuſcula ex capitis ſuperficie, aut etiam ex reliquo corpore citra exulcerationem plurimum reſoluuntur: vnde etiam Græcis pityriaſis appellata eſt. Naſcitur hoc vitium inde ꝙ prauus quidã humor pituitæ ſalſæ, aut birioſæ, & melancholici ſanguinis ſurſum in caput efferatur. Si igitur talia in toto ſubſiſtant corpore, ipſius antea ratio curaque habenda eſt, deinde ſic ad ea, quæ partibus admouentur remedia, deſcendendum. Si vero nullum in vniuerſo corpore recrementum conſpiciatur, etiam ſola tum quæ a veteribus medicis, tum quæ a nobis inuẽta ſunt, medicamentorum auxilia, probe curare affectum poſſunt. Curatio generalis porriginis.

Curatio.

Cretæ cimoliæ aqua prius maceratæ ſuccum betæ miſceto, & illinito, & ſinito dum inaruerint: deinde vbi ablueris, thuris lachrymam tritam ex vino & oleo inungito, ac ſinito quouſque deſiccetur, aut herbam pediculariam, quæ ſtaphis agria dicitur, ex oleo perungito. Curatio porriginis loco adhibenda.

Aliud.

Ad humidiores autem porrigines muria, aut lupinorum diluto, oblinito. Eſt enim hoc medicamentum experimentis & vſu comprobatum.

Ad Pſydracia & Exanthemata, Caput V.

Pſydracia exigua capitis tubercula ſunt, puſtulis ſimilia, quæ ſummam cutem excedunt. Exanthemata vero ſuperficiariæ cutis exulcerationes, ſunt ſubrubicundæ, & aſperæ. Vtrũq; vitium pſidiis infra poſitis exteritur. Pſydracia. Exanthemata capitis.

Curatio.

Argenti ſpumæ, ceruſæ, ſingulorum drachmæ quatuor: aluminis, rutæ foliorum viridium, ſingulorũ vnciæ duæ. Ex aceto myrteoque oleo inungentur. Magis autem profi- Exãthematũ curatio.

ciunt ad ea, quæ humiditate scatent.

Ad vitia capitis scabiosa & saniosa, Caput VI.

Scabiosa et Saniosa capitis vicia.

RVta & alumine detritis ex melle vtitor i capite pri^9 raso. Si vero cutis a capite recesserit, oleæ folia cocta ex melle inducito.

Ad ulcuscula capitis, densa & rubra papillis similia, a quibus sanies resoluuntur.

CAPVT. VII.

Vlcuscula capitis densa & rubra.

CApite prius raso, ac aqua nitro absterso, sulphure viuo ex hominis vrina contrito, vtitor.

Aliud ad capitis uitia.

Argenti spumæ, cerusæ, singulorũ drachmæ duodecim, sulphuris viui vnciæ octo. Cerato myrteo exceptis, vtitor.

Aliud.

Cretam sutoriam quæ melanteria Græcis dicitur, cum aceto inungito.

De Achore, Caput, VIII.

Achor.

AChor vitium est, quod in capitis extima cute exiguis foraminibus oboritur, ex qbus humor saniei, quæ Græce ichor dicitur, similis emanat, ideo etiam malum illud Achor Græcis appellatur, nostris, manãtia vlcera. Est autem id quod defluit interim biliosum, aut pituitosum, interim etiam melancholicum. Internoscere igitur principalem causam oportet, non enim eadem in omnibus curatio existit. Nam cum recrementum quod superat, biliosum est, tenue substantia existit quod emanat, & colore suppallidum. Sin autem non tenue substantia, & colore sup pallidum, sed crassum & viscosum extiterit id quod redundat, pituita est, & Achorem efficit. Quod si nihil horum fuerit, loca vero, vnde humor effluit, dura magis, cutim excedentia, & strictiora appareãt, vt nequicquam ab eis effluat, aut vix exiguum, intelligito melancholicum subesse recrementum, quod Achorem pariat. Cæterum etiam obseruari debent causæ, quæ præcesserunt, temperamentum ægri, ætas, & gustus. Etenim amarorem sentiunt, quibus causa est

Manãtia capitis ulcera

Notæ. Achorũ

Causæ Achorũ.

biliosa, salsam autem qualitatem, quibus est pituita, acidam vero, quibus humor melancholicus. Iam ex tactu internoscere poteris. Calidior enim tibi apparet, in quibus est biliosum, frigidior autem, in quibus pituitosum, minus autẽ frigidus, in quibus melancholicũ. Ita sane internosces humores Achorem parientes.

Curatio,

Curatio Achorũ.

Curare hos oportet similiter ac eos qui Alopeciæ vitio tenentur, si quidem corpus vniuersum humoribus copiosis scateat, quod plethoricum dicitur, & vitiosis, quod cacochymum, purgare id totum prius, eiusq; sollicitudinẽ habere, postea ad particulares medicinas peruenire conuenit.

De fauo, Caput IX.

Fauus.

SCiendum est etiam Fauum simile esse Achoribus vitium, magnitudine tantum differens. Nam foramina meatuum, vnde humor emanat, apium fauis respondent: vnde etiam Græcis Cerion apud veteres nominatũ est. In Achoribus autem dictis, non videntur meatuum foramina, ex quibus humor in eis emanat. Quæ igitur ad Achoras dicta sunt, ea quoque in Fauo recitare conuenit. Qm̃ vero multa sunt, quæ aduersus Achoras pficiũt, distinguere conuenit, quæ horum sint valentiora, magisque discutiant, rursus quæ repellant, quæ vero mixtam facultatem habeant. Dicamus igitur quibus in affectibus quæ potius medicamenta adhibenda sint { Incipientes sane Achoras, vbi totũ corpus prauis humoribus liberum fuerit, medicamenta astrictoria repulsoriaque curãt, qualia sunt myrta, piceæ cortex, & rubi folia, illita: item plantago, oleastri succus, salicis folia floresq; & polygonium. Difficilium autẽ Achorum incrementis obsistunt ea quæ simul repellunt id quod influit, simul etiam cõcoquunt, & id quod cõtinetur, discutiunt, cũ mixta facultate sint prædita, quibus post principia vti conuenit. Huiusmodi vero sunt myrteum oleum lentiscinum, ruborum, aut portulacæ succus ex oleo, ladanum cum vino illitum, cyperus, & lenticula. At superficia-

Hæc ĩ codicę Grę co ĩpresso nõ habetur vsque ad alterum.

Achores incipientes qbus curantur

Difficiles.

Achores Superficiarii.

Achores

tiis & exiguis Achoribus, auxiliantur, quæ mediocrem facultatem obtinent, & nihil quod irritet diſcutiẽdo indicãt. Id præſtat terra Cymolia, Cretica, & Samia, item pompholix, ſpodium, ſpuma argẽti, cadmia, adianthum cum roſaceo, fœnugræci decoctum, malua cum vino & farina ſub acta, ac nonnulla validiſsimis viribus, vt etiam Achoras a craſsis admodum & viſcoſis humoribus in farctiſque cuti contumaciter poſsint euacuare. Talia ſunt ſales, chalcitis, fex vini cremata, ſandaracha, calx viua, item acetum quã acerrimum præſtantiſsimum ad Achoras eſt medicamentum Optime etiã diſcutit radix lilii, cucumeris, bryoniæ, & aſparagi.

Valẽtiſsima remedia. Achorũ.

Medicamenta ad Achoras dolorificos.

Achores dolorifici

Cum multa ſanies excernitur, & dolor vehemẽs affligit, cataplaſma conuenit ex lente læuigata coctaque cum mellis momento, aut ex pane cum coriandro, aut plantagine, aut ſolano, aut ſeri, aut polygonio, aut perdicio herba. Scire autem licet cum acceſsiones remittunt, partem affectam tondendam eſſe & abſtergendam fœnugræci decocto, aut betæ, ſimiliumque ex aqua.

Medicamentum ad Achoras et totius corporis eruptiones, quæ exanthemata dicuntur.

Medicamentum oẽs eruptiones corpis.

Ceruſæ drachmæ ſex, argẽti ſpumæ drachmæ quatuor, ceræ drachmæ ſex, olei roſacei, aut myrtei quod ſatis eſt, vt ceratum liquidius efficias. Sicca acerato miſceto, & caput inungito.

Aliud.

Medicamẽtũ peculiarẽ ad Achoras fortiſsimum.

Plumbaginis, ſulphuris viui paria pondera. Læuigatis affundito roſaceum, aut myrteum, aut lentiſcinum, vſq; dũ ſordium fiat craſsities, & illinito.

Aliud efficacius ad Achoras peculiare.

Argenti ſpumæ drachmæ viginti: calcis viuæ, drachmæ quindecim: aceti hemina: olei myrtei vnciæ quatuor. Sicca teres diligẽter ex aceto: poſtea ſupfundes oleũ, & vteris.

De dolore capitis, Caput X.

Dolor capitis vnde fiat.

Dolor capitis, qui Græcis Cephalagia dicitur, accidés est multis ex causis ipsum efficientibus prouveniens. Etenim sæpe a sola etiam qualitate contingit, item a copia: alias ab vtrisq; simul, breuiter, quamcũque dixeris præcedentem, siue coniunctam causam, hanc quoque dolorem capitis facere depræhendes. Quoniam igitur non vna causa existit, sed diuersæ, quæ dolorem capitis excitent, necesse est variam quoque curationem adhibere, ad singulas ipsas respicientes, atq; idcirco a curatione i lius doloris, qui ex qualitate contractus est, auspicemur. Sciendum itaq; est vehementissimos capitis dolores ex efficiẽtib⁹ qualitatibus proficisci, & præcipue calida, qui vero a siccitate proueniũt, æque vehementes non sunt. Nam humidæ qualitates, quan tum ad ipsas attinet, nullum prorsus dolorem inferunt, nisi acrimonia fuerit coniuncta. At vbi humores nõ calore, aut frigiditate, sed copia infestant, tum distẽtionis, tum obstructionis dolores pariũt, maxime si crassi & glutinosi fuerit. Incipiamus igitur curationes persequi, initium facientes ab iis capitis doloribus, qui a præcedentibus causis, atque externis constituuntur.

Vehemẽtissimi dolores capitis ex qualitatibus efficientibus

Distẽtionis & obstructionis dolores.

Notæ doloris capitis ex insolatu contracti.

Dolor capitis ex insolatu.

Eorum qui insolatu & calida intemperie capite laborãt, indicia omnibus nota, & in confesso sunt. Nam cutis horum ad tactum calidior apparet, quamprimum manum ei admo ueris sine mora aridior deprehenditur. Oculos ægri habent rubentes, frigidæ asperginibus super caput datis oblectantur, & nõ solum hoc facientibus dolor mitigatur, sed etiam maximum percipit adiumentum.

Curatio doloris ex insolatu concitati.

Curatio doloris ex insolatu.

Quod exusti in sole refrigerantia requirunt, omnibus est manifestum, sed illa quæ etiam tenuem facultatem obtinẽt, cuiusmodi est oleum quoque rosaceum inunctum paulo aceti adiecto. Magis enim adhuc penetrare rosaceum potest, si cum aceto illinatur. Quod si calor amplius superare videa-

Rosaceũ cũ aceto magis penetrat.

tur, etiam refrigerantium vim intendere conuenit, admiscendo semperuiui succum, aut serpilli, aut parietariæ, aut portulacæ, aut lactucæ syluestris, aut sereos, aut intyborũ, aut cucurbitæ, aut rosarum, aut vuæ acerbæ, aut polygonii succum, aut mali punici, & præsertim acidi, aut aliorum liquorum siquidem consideraueris, refrigerãtium, ita vt nõ magnum torporem inducant, aut astringãt, vt dictum est. Vitare igitur oportet etiã propter hoc, mandragoræ oleũ, & quæ ex papauere, & liquore eius parantur, nisi antea eis vti propter multas vigilias coacti fuerimus, atque tũc cum multa cautione modice offerri debent. Cum igitur perfecerimus, quod res postulat, statim refrigerãtium vsum fugiemus, maxime in corporibus, quæ excrementis scatent, & quibus grauitatis sensus in capite percipitur. Accidit enĩ frequenter, vt caput in his, quibus id humorum copia præditis ex insolatu repletur, cucurbitulæ instar superflua ad se attrahat, sicut in illis, quibus ex insolatu simul etiã humores infarcti impactique in capite sunt, valde refrigerantia vitari debent, oleum autem adhiberi chamæmelinum recenter potius præparatum. Sin autem vetustas vitium occuparit, adiicere ipsi etiam rosaceum oportet, duas quidem partes chamæmelini, vnam autem rosacei, vel contra: vel etiam æquali portione. Alias enim alia quantitas conuenit, eoque definiri non potest. Cõdiscere igitur omnia oportet, quemadmodum vera Hippocratis doctrina præcipit, atque ita variare quantitatem, respiciendo ad ætatem, anni tempus, regionem, habitum corporis, & temperamentum. Hanc regulam attendens, exquisitam quantitatẽ consequeris.

Narcoticæ vitanda in dolore capitis ex insolatu.

Narcoticis modice vtendum, vbi vigiliæ infestant.

Chamæmelinum doloris capitis ex insolatu aptũ.

De Cerato ad idem uitium

Ceratum ad dolorem capitis

Sin autem calida in his intemperies perseueret, necessario vtemur etiam ceratis ad refrigerandum efficatioribus, maxime rosaceo, cui adiectum sit paulũ aceti, aut succi portulacæ, aut perdiciadis, aut cuiusdam alterius ex iis, quæ superius recitauimus. Oportet autem semper ceram prius lauare aqua frigida adiecta, vbi ad ignem resolutã probe li-

quefeceris: atque id faciendum eſt non ſolum priorem aquã mutando, ſed etiam poſtea puram immittẽdo. Poſt hoc autem oleum roſaceum ceræ admiſceto, aquam, vt diximus, & acetum aut ſuccum aliquem ſuperfundens, quouſque ambo bene commixta fuerint. Ceratum ſic confectum in tenue linamentum illitum, toti capiti applicato, præſertim tẽporibus, vt medicamenti vis transſmittatur, capillos autem auferre conuenit, & medicamentum crebrius mutare. Vbi enim ſic nos ægerimus, ſuperans intemperies, ad temperiẽ repente conuertitur.

De capitis dolore, qui ob calidã intẽperiem perſeuerat.

Quibus calida intemperies conſtanter perſeuerat, in his ea quæ prædiximus, agenda ſunt. Cum vero nihil profecerint etiã neceſſariis & valentioribus remediis vtendum eſt, inter quæ habetur etiam paſtillus, cuius mixtura ita hẽt. Dolor capitis ex calida intemperie

Paſtillus ad diuturnũ capitis dolorem & calidã intẽperiẽ.

Croci vnciæ quindecim; chalcanti vnciæ decem, aluminis ſciſsi drachmæ ſedecim: myrrhæ vnciæ tres, omphacii vnciæ tres. chalcitidis, gummi, ſingulorum vnciæ tres: vini auſteri quod ſufficit. Terito diligenter, ac in paſtillos redigito. Cum vſus poſtulat, ex poſca diluito, ac vtitor ad intemperies iam inueteratas. Quod ſi vigiliæ ægro obuenerint, opium potius adiicito. Ita enim vtriſque & intemperiei ſimul, & vigiliæ recte medeberis. Paſtillus ad dolorem capitis. Opium ĩ dolorẽ capitis cũ vigiliæ vrgent.

De capitis dolore qui ex calida iecoris intẽperie prouenit.

At ſi capitis dolor frequẽter inde quod iecur ſit calidum, oriatur, dum ſcilicet ardeſcit ipſum, vaporeſque ſurſum ad caput exhalat, neceſſe eſt vniuerſam curationnem ad id qđ præceſsit, accõmodare, extrinſecus ſane, aut melinũ oleũ, aut roſaceum, aut hydrelæum, aut ceratum, intus autem cibum præſertim liberaliorẽ, qui refrigerare queat, & ægre confici: hora ſecunda, aut tertia panem in aquam tepidam intinctum aſſumere, ne vapores ſurſum erumpant, aut citrum, aut malum, aut aliud quoddam refrigerans. Cum au- Capitis dolor ex iecoris calore.

tem cibum ægri sumpserint, etiã aquam frigidam superbibant, præcipue si eius potioni assueuerint, sin min⁹, certe ad medium cibi sumpti, aut cum vino, aut absq; vino ea offeratur. Breuiter, vniuersum victum talem instituant. Ita quoq; in iis, qui stomachum calidiorem, ventrem, aut lienem habent, agere conuenit.

De capitis dolore ex frigida intemperie orto.

Dolor capitis ex frigida intẽperie. Qui uero capitis dolorem ob frigidam intemperiem cõceperunt, hi omnia illis contraria experiũtur, quibus ex insolatu caput indolescit. Etenim neq; caput tactu calidum deprehenditur, neque facies rubescit, neque arida & collapsa apparet, sed e contrario plena & pallida. Ita vero internosces, qui ob frigiditatem densationemque capitis dolorẽ sustinent. Notæ Cæterum & victus ratio, & causæ primariæ ac præcedentes, si diligenter perscruteris, manifestam tibi discretionem adferent.

Curatio.

Curare igitur generatim quidem calefacientibus oportet, cæterum vero pro intemperiei magnitudine remediũ quoque variandum est, interdum rutaceum oleum capiti inducendo, aut laurinum, aut irinum, aut nardinum, aut opobalsamũ, quod etiam maxime proficit, in quibus dolor ex crassiore & viscosa magis pituita oritur, illinire autem conuenit frontem ipsorum & tempora medicamento Cyphonio, & iis quæ ex pipere & euphorbio componuntur. Multa autem sunt ab autoribus prodita, ex quibus licet, si parare oportet, vnicuique vtile ac idoneum deligere. His igitur si vinum tenue dederis, aut aliud quoddam extenuans calefaciensque, non nocebis. Nam omnia ipsos iuuãt, quæ mediocriter extenuare & calefacere possunt: & gestatio in equo balineæ calidiores, & apophlegmatismi. Sin autem affectus inueterascit, etiam vomitus a radiculis raphani prodest. At in quibus qualitas citra copiam molesta est, non opus erit eiusmodi medicamentis. Vt autem inueteratos affectus prõpte curare possis, vtitor eo quod columbarum stercus re-

Medicamẽta ad dolorem capitis ex frigiditate.

Cyphoniũ medicamẽtũ.

Vet⁹ dolor capitis quomõ curatus.

cipit, habet autem ipsius compositio in hunc modum, piperis albi, crocomagmatis, singulorũ drachmas duas, euphorbii recentis drachmas sex: stercoris columbini drachmam vnam semissem, aceti accerrimi quod satis est. Locum affectum prius perfricatum vt calescat, inungito. Vbi autẽ medicamẽtum validius est quam corpus ferat, remittere vim ipsius oportet, admiscendo ei amyli momentum, & lac muliebre, cum vti volueris. Rursus autem vbi vim eius intẽdere libet, absinthii paulum admiscebis, ex aqua diluens. Medicamentũ ex colũbarũ stercore.

De dolore capitis ex uitio stomachi cõtracti.

Non enim dolor in capite primario affectu laborãte perpetuo accidit, sed interim etiam ex ventre ipso frequenter, aut stomacho, aut alia quadam particula, aut flatibus vapores quosdam sursum mittentibus superuenit. Dolor capitis ex stomaco.

De dolore capitis quem biliosus humor inuexerit.

Si igitur capitis dolor subinde ex humoris biliosi abundãtia nascatur, curatio eius medicamẽtis quæ biliosum humorem purgant, & subdu unt, administrari debet: verum vt probe hunc vacuare possis, humidiore prius victu opus est, balneisque temperatis, vnctionibus & aquæ potu liberaliore. Ita enim diffusa bilis, & veluti imbecillior facta: facilius a medicamento ipsam trahente vacuabitur. Si igitur biliosus humor copiosus nimium & calidus fuerit, ita agere oportet, ac liquorem ipsius potissimum scammoniæ cũ modica aloe, aut absinthio, aut rosarum succo, aut rhodomelo exhibere. Si vero non abundare tibi magis amaræ bilis humor, sed in stomachi tunicas, veluti spongiam aliquam absorptus apparet, medicamenta ex scammonia vitari debẽt, & omnino, quæ valde calefaciunt. Dari autem ipsis debet, aut absinthii dilutum, aut ipsa aloe, aut medicamẽtum Picra, si quæ etiam crassities bilis permixta tibi videatur. Dolor capitis ex bilioso humore. Pręparatio ad purgationem. Scammonî liquor ad bilẽ. Ad bilez in tunicis stomachi hærẽtem

Curatio si uiscosi fuerint humores stomacho insidentes.

Sin autem humores viscosi in stomacho redundẽt, & in flatus dissoluantur, dolorisque autores fiant, ad ea quæ valide extenuant tum in cibo tum in medicamentis, veniundũ Ex viscosis stomachi hũoribus.

eſt, cuiuſmodi eſt etiam apii radicis, aut hyſſopi dilutum, & ſuperfundenda iniungendaque ſunt, quæ corroborāt & calefaciunt, vt nardinum vnguentum, vel gleucinū, vel marciatum dictum. Quod ſi magna humorum inſidentium copia extiterit, non ſolis remediis quæ partibus inducuntur, vti oportet, ſed prius extenuata probe materie, exhibere etiam quæ pituitam purgare queant, aut oxymeli, tū ſimplex, tum quod Iulianium dicitur, caput, ſtomachum, & totum corpus purgare efficax, vel catapotia, quæ colocynthidem recipiunt. Purgare autem non modo ſemel, ſed etiam bis oportet. Neq; enim viſcoſus humor vacuationibus vniuerſis, ac vna vice factis cedit, ſed potius per interualla paulatimque, & crebrius repurgari medicamentis debet.

Viſcoſus hūor quō purgari debeat.

De dolore capitis in Febribus oboriente.

Dolor capitis I febribus quō curādus.

Obuenit etiam capitis dolor iis qui vehementer febricitant, verum conſidera diligenter num criſis ratione, an nō, oriatur. Conſtat enim, quod ſi capitis dolor huius gratia cōtingat, vt in iis qui ſanguinem ex naribus profundunt, aut vomunt, nihil tentare oportere, aut tumultuari, aut curationem adhibere. Nam ea quæ admouentur, præterquam quod nihil iuuant, etiam naturā ſubinde impediūt, id enim propter febris vehementiam & malignitatem accidit. Ac omnia agenda ſunt, vt febris vehementia mitigetur. Cæterum capitis quoque cura haberi debet, roſaceum ipſi ſuperfundendo, interim per ſe, interim cum aliquo refrigerāte, vt ſerpillo, aut hedera, aut roſis, aut ſemperuiuo. Quod ſi vigiliæ vrgeant, etiam decocto chamæmeli, capitum papaueris cum oleo roſaceo ſuperfundatur, ac frons ſomniferis inungatur, aut ſucco lactucæ, aut paſtillo Trygono, aut Crocode, aut ſummatim omnia quæ adhibentur, leniendi, refrigerandi & ſomnum inducendi vim obtineant.

Frons in dolorē capitis quibus inungenda.

De dolore capitis ex uino.

Dolor capitis ex vino quibus curetur.

Dolor capitis qui etiam ex vino ſuſcitatur, facile diſcutitur. Nam quam primum cauſam didicerimus, cōuenit ante omnia vino interdicerē, & medicamētis vti, quæ refrigerāt,

& vapores

& vapores repellunt. Tale autem eſt præſtantiſsimum roſaceum, aut per ſe, aut cũ aceto, vel ſucco hedere, vel braſſicæ Nam huiuſmodi non ſolum ſiccant, ſed etiam naturali quadam facultate vino aduerſantur, vnde etiam ipſa braſſicæ folia ſi capiti applicentur, bene faciunt. oportet autem èa prius aqua calida madefacere, atq; ita illigare. Iam conuenit etiam ipſam braſsicam decoctam ſemper comedere, quinetiam lenticula his auxiliatur, præſertim qui humidiorem habent ventriculum. Ad hæc mali punici grana ſuper cibum commeſta ipſos iuuant, ac mala ſimiliter, pyraque aſſumere, & frigidam aquam bibere confert. At qui imbecilliori ſtomacho ſunt præditi, iis etiam paulum vini propinare, præſertim aquoſi, quale eſt Cnidium, Samium, et Sareptinũ, conducit, nullum autem vinum ſit vetuſtum. Nam præterquam q caput nonnihil feriat, etiam vaporis quippiam ad ſuperiores partes effert. Panis aũt ex aqua eſui his aptiſsimus eſt: item halyca cocta, oua tenera, columbarum & gallinarum alæ, gallorum teſticuli, turdus: breuiter vniuerſus cibus eſto boni ſucci, ſtomacho vtilis, & qui vapores arceat.

Braſſica naturali ler ebrie tati aduerſatur.

Stomachus imbecilli vinum req rit.

Vinũ vetuſtum caput ferit.

De dolore capitis ex ictu.

Dolor capitis etiam ex ictu, aut caſu accidit, inflammatione in illo ſubſiſtente: quare etiã curatio eius magno ſtudio tractanda eſt. Quippe periculum inducit, dum humores copioſius ad ipſum confluunt. Si itaq; oborta inflammatio ſolam cutem ambiat, & non vlterius adhuc procedat, nihil negotii eſt: ſed dolor etiam qui circa caput contingit, facile diſcutietur, ſin autem tanta, & tam valida vrget, vt etiã membranam caluariam ambientem in conſortium doloris pertrahat, frequenter autem cerebri quoque membranam quam menynga Græci appellant, haud exiguum erit periculum. Nam conuulſiones magna parte, & delyria comitantur, vt mortem ipſis maxime præcipitem inducant. Vt igitur magnas inflammationes oboriri prohibeamus, neceſſe eſt curationem a ſanguinis miſsiõe incipere, ita nã-

Dolor capitis ex ictu.

Inflãmatiões magnæ capitis qbus curentur.

que influxus reuelletur. Porro vacuatione facta, & corpore toto recrementis libero, deinceps etiam parti admouere auxilia oportet, & capitis ipsius curã habere, oleo dulci perfundendo, lanis contegendo, fouendoq́ omni ex parte, vt ne caput, hoc est neruorum origo, rigeat. Vino aũt per initia ipsos, & carnibus arcere conuenit, & in totum omni victu valentiore, præsertim si etiam febris tibi vehemens esse videatur, tunc enim tanquam illius ratione, ptisanæ cremorem, lutea ouorum, maluam decoctam, lactucam intybum & cucurbitam exhibere oportet. Quod si vigiliæ vrgeant, etiã chamæmelino oleo, & rosaceo perfundere debemus, subinde vero etiam vtrisq́ commixtis vti, plus & minus a magnitudine inflammationis, ægri temperaméto, & ætate considerantes. Ita sane vbi inflammatio citra vlcus obuenerit, curationem moliri conuenit. Sin autem vlcus quoq́ infestet, tunc eisdem sane vti adhuc dehortabimur: rosaceum autem, cum melle, aut tetrapharmaco, item ceratum ad inflammationem arcendam efficax, & medicamenta commode imponuntur, præsertim anemone, hæc enim variis modis auxiliat, & linamentis illita & super inducta. Talis enim curatio existit, cum inflammatio vlceri coniuncta fuerit, dicetur aũt absolutius, cum de vulneribus capitis aliarumque particularum propriis, sermonem sumus habituri.

Vigiliæ ictu.

Inflãmatio ex ictu capitis.

Anemonæ quid gerstet.

De Cephalea. Caput. II.

GRauis quidam affectus, & vehementer dolorificus est, vt etiam ipsæ oculorum radices indolescant, est quoq́ diuturnus, & leui occasione excandescit exacuiturque. Nam qui hoc malo detinẽtur, alii vini paulo meratioris potione, alii odore quodam, vt styracis, aut thuris, nonnulli ab ipso luminis splendore feriũtur, vt in tenebris, magis contenti sint, quam in lumine degere. Fit autem potissimum hic morbus etiam ex diuturna membranæ caluariam ambientis, aut cerebri membranarum inflammatione: item ex obstructione & crudiorum crassiorumque humorum copia, interdum etiam ob magnam humorum in alto desidentium acrimoniam. Frequẽter ob calidam quo-

Causæ Cæphalçæ.

que intemperiem malum hoc nascitur, capite scilicet spacio temporis imbecilliore facto, atq; ob id prompte humores suscipiente, non nunquam vero ab inferioribus recremen-ta, quæ inueniuntur, cucurbitulæ instar attrahente. Diligen-ter itaque attendendum, vt in aliis quoque affectibus & ani-maduertendum est, qua ex causa nascatur, & generationis trahat originem, nempe ex copia ne, an particularum cere-bri inflammatione quapiam, vel obstructione, vel acrimo-nia inueterata. Sic nanque morbus, si modum, aut tempus inspexeris, arte facilius solui poterit.

Notæ ipsius hæ sunto.

Si igitur magna grauitas in particula percipitur, constat nō solum qualitatem, aut vapores aliquos, sed materiæ co-piam obstructionis esse opificem, id quod manifestius co-gnosces, si præter omnia a me dicta, totū ægri corpus cōsi-deres, natura ne plethoricum sit, an minus; item si omnia quæ præcesserunt, perpendas. Vbi enim sic vniuersa circum spexeris, firmius internosces. Notę Cephalęæ. Notæ cephalęæ.

Notæ cephalææ quæ ꝓpter cerebri inflāmationē nascitur.

Si igitur grauitatis sensus & pulsatilis dolor ortus fuerit. clarum est cephalææ affectum propter inflammationē quā-dam euenire. Indicia cephalęę ex inflā-matione cerebri.

Notæ cephalææ ex spiritu.

Quod si tensionem solam citra grauitatem & pulsum æger sentiat, manifestum est rursus affectum ex flatuoso in sidente spiritu fieri. Notæ cephalææ ex spū. Cephalęę signa ex acri-monia ortæ.

De dolore ex acrimonia proueniente.

At si nullum ex his infestet, rosio autem solum incidat, dolorem ex acri & bilioso humore excitari intelligas.

Notæ doloris ex calida intemperie creati.

Sin autem nullum ex his, causa morbum capitis patiens existit, calor autem circa caput percipitur, atque id natura calidius temperamento esse videtur, & causæ quæ præces-serunt, calidiores, collige potius ex omnibus calidam quo- Doloris capitis ex cali-da intem-perie si-gna.

que esse, intemperiem, quæ ab infernis recrementa cucurbitulæ alicuius mõ ad se attrahat, efficiatque, vt caput facile repleatur humoribus.

Curatio.

Cephalea curatio p humorũ diuersitate.

Qui sane hunc in modum bona internoscendi ratione ac via vtuntur, inueteratos cephalææ affectus sanare possunt. Si enim morbus ex copia fiat, totius primum corporis curã habere debemus, initio id quod superat commode vacuãtes, vel per sanguinis missionem, vel purgationem. Sin autem totum corpus non fuerit plethoricum, ipsum vero caput potius causam præbere videatur, eo q natura ipsum iniuriis & repletioni sit opportunum, possitque attrahere qd cũque in ventre contentum inuenerit, a toto quidem corpore abstinendum est, neq venam secare prorsus aut purgare oportet: sed inprimis ipsi tanquam primario affectu laboranti prospiciendum. Et si quidem humores infixos, frigidos esse suspiceris, siue a caliditate attractos, siue ex imbecillitate illic natos superfundere, ipsum & irrorare oleo cõuenit, aut herbis in vino decoctis nõ admodum calidis, sed quæ robur quoddam habeant ad caput firmandnm, quale est oleum ex acerbis oliuis expressum, omotrybes dicitur, cui adiiciantur capreoli hederæ, aut serpilli, aut mentæ viridis. Procedente autem tempore etiam ex calidioribus admisceto, sisymbrium, aut pulegium, aut folia lauri, aut caleminthen. His igitur medicamentis eorumque similibus, vtendum est, præsertim in hyeme, & maxime vbi superãs intemperies frigida esse apparet, & humores qui capiti insident, viscosi fuerint & crassi. Nam illa infixos humores strenue discutiunt, & caput corroborant, vt ne ipsum infirmetur, neque recrementa, quæ ex ventre in reliquas corporis partes distribuuntur, prompte suscipiat: caput enim frequẽter non adeo calidũ est, vt ipsum recrementa corporis possit attrahere, sed propter imbecillitatem illis repletur suscipiens magis q̃ attrahens. Ita illis sane, si humores qui capiti insident, frigidiores fuerint, agendum censeo.

Curatio si dolor a bile procreatus fuerit.

Quod si humores calidi & biliosi existant, tum oxyrrhodino, hoc est aceto & oleo rosaceo tepido, tum eo quod ex papaueris capitibus & rosarum decocto paratur, caput superfundas, adiiciens præterea etiam ea quæ leniter discutiunt, vt hederam, aut serpillum, aut chamæmelum herbam, aut chamæmelinum oleum, ac lauent ægri aqua tepida vtentes, abstergantur que ptisanæ cremore, aut vitellis ouorũ, tepidam superfundentes aquam. Nam calida admodum & feruens præterquam quod nihil præsidii adfert, offendere ipsos, & irritare solet. Vbi vero caliditatis feruor conquiescit, non alienum est etiam mellis exiguum vna cum vitellis ouorum & moderatis remediis quæ abstergere & expolire possunt, admiscere. Nam omnia nimiũ pallida his sunt inimica, siue smegmata sint, siue apophlegmatismi. Quippe biliosa recremẽta ab humectãtibus mediocriter, tũ balneis, tum medicamentis magis discutiuntur, quam plus æquo siccantibus, & calefacientibus: quia ex eiusmodi magis spissescunt, quam dissipentur. At in quibus crassi, & non admodum calidi sunt humores, in is consulo, ne admodum subito ad ea quæ discutiunt, feraris, mitigare autem potius materiam moderatis vnctionibus & balneis debet, atque ita descendere ad efficaciora, quæ extenuant & discutiũt, vt quæ ex nitro & sinapi conficiuntur. Declinante autẽ affectu etiã frictiõe capitis linteis adhibita vti oportet, præcipue in balneo, prius nimirum capillis ademptis, itẽ per vices iis quæ sternutamenta prouocant, primũ sane simplicioribus, dein de valentioribus. Vt autem is qui parare illa velit, prompte inueniat, explicanda etiam hic putaui: quorum scriptura in hunc modum habet.

Doloris capitis a bile creati curatio

Biliosa recrementa quibus discutiatur.

Errhinum, hoc est medicamentum quod naribus inditur, caput purgãs, ad lippitudinẽ & morbũ comitialẽ efficax.

Errhinã ad caput

Melanthii, salis ammoniaci, singulorum drachmæ octo, elaterii drachmæ quatuor. Trita excipiũtur oleo sicyonio, aut myrteo, aut irino, aut cyprino, vt cerati habeãt crassi-

tiem. Reposito igitur in pixide cornea vtitor, subiungens nares, attrahere iubeto. Hoc Errhinum non modo confert diuturno capitis dolore affectis, sed etiam iis qui lippitudine infestantur, & comitialibus. Educit enim facile si quid viscosum in cerebro, & crassum inhæreat: præterea etiam quod ex cyclamino constat, nihilominus proficit: habet autem huius quoq; scriptura hoc pacto.

Errhinum ex cyclamino.

Cyclamini sicci drachmæ octo: nitri rubri drachmæ quatuor. Sin autem loco nitri, elaterium, iniicias, præstantius euaserit. Vtitor autem in hunc modum. Tritum ipsum probe, per arundinem inspirato, præcipiens sursum inclinando attrahere deinde rursus deorsum vergendo etiã id quod congregatur, expuere.

Epithema ad diuturnos capitis dolores.

Vtitor etiam epithematis in capite, & vnctionibus in diuturnis affectibus, quæ discutiendi vim obtinent, quorum e grege est, & hoc, quod frequenter experimentum probauit: scriptura eius in hunc modum habet.

De Cerato.

Ceratũ ad capitis dolorẽ. Irini vnguenti, peucedani, castorei singulorũ drachma: baccarum lauri drachmæ duæ: rutæ surculorum drachmæ quatuor. Excipiuntur cerato quod ex rosaceo paratum est: ac capite deraso, per totum ipsum imponito. Sin autem accessio magna orta fuerit, mitigantibus & mediocriter reficientibus vtitor, ex quibus hoc habetur.

Smegma ad capitis dolorem.

Smegma. Liquoris peucedani drachmæ sedecim: liquoris papaueris, anisi, mentæ, myrrhæ, singulorũ drachmæ duæ. Aceto excipiunt, fitq; vnguentũ. In doloribus imoderatis: caput eo illinito. His & similibus vti consiliũ est, in quibus ꝓpter crassos humores, & spiritũ flatu lentum dolor gignitur.

Doloris cã calida. *In quibus qualitas doloris causa est.*

At si dolor ex calida qualitate oriatur, clarũ est ea adhi-

benda esse, quæ etiã ex bilioso humore dolentibus côueni-re diximus, citra missionẽ sanguinis, aut purgationem, aut oĩno qualecũq; tandem vacuans medicamentũ assumptũ. Porro si affectum ex ventris retentione ꝓuenire cõtingit, oĩbus modis is cibo, & leniter purgare potentibus subduci debet. sunt aũt huiusmodi multa. tũ ipse sal. Quare si aluus ob viscosos humores cohibet, hanc cõpositionẽ mixturãq; dato. Salis ammoniaci drachmas duas: piperis drachmam: euphorbii drachmã. Dato ex ouo, aut ptisana drachmas duas: aut quatuor: aut scropulos tres: aut quatuor. Quibus autem venter nõ ob viscosos humores astringitur, in iis vtitur medicamẽta, quæ scammoniam recipiant, habet aũt horum cõpositio in eum modum. Salis cõmunis torrefacti drachmæ tres, piperis drachmæ duæ, scãmonii drachma. Datur ex ouo, pane, & quomodocũq; velis, cochlearium. Nam hi sales admodum leniter ac citra molestiam vẽtrem purgare, & emollire solent. Vtitor his cum fiducia, tum illis quæ euphorbium recipiunt. Quod si venter citatior sit, & caput magis ob siccitatẽ doleat, nititor eum cibo, potu, & medicamentis sistere. At si affectus ex vigilia, & sollicitudine eueniat, iis quæ somnum inducunt, & laborãtes oĩno leniunt: curari debet. Summatim remedia semper ad causam morbum facientem accommodato, ac vtitor prædictis bona ratione ac via. Ita nanq; inueteratus, ac contumax affectus, diligenti artificio & cõmodis præsidiis adhibitis ex toto euincetur.

Alu⁹ ob viscosos humores astricta q̃bus soluatur.

Vẽter citati⁹ q̃do sistẽdus.

De hemicrania Cap. 12.

ALtera capitis pars indolescit, cum dolor circa dimidiam caluariam incipit. Atque id accidit, postquam recrementũ aliquod ibi infixum fuerit, aut cũ ꝓcreatũ est, in spiritũ resoluatur, irritetq; loca singulis diebus, aut vno interposito, aut duobus, pro subiecta specie motus sumẽs initium. Si igitur totum corpus recrementis liberum tibi apparet: capiti prospicito, ipsiq; particularem curationem adhibeto. At si copia toti corpori facessit negotium, tunc multifariam attendendum est, & internoscẽdum, quis

Cã Hemicraniæ

Hemicraniæ curatio.

vtique humor ſuperans exiſtat. Conſtat enim & vacuationem eius tentandam eſſe, & ſi ſanguis fuerit, per venæ ſectionem detrahendum. Sin alius quiſpiam humorum fuerit, purgatione recrementi quod moleſtat, ſuccurendum.

De hemicrania ex conſenſu.

Hemicra nia ex cõ ſenſu.

Si hemicrania ſtomachi affecti conſenſu oriatur, vel dum hic in concoctione ipſe infirmatur, vel cum materiam in ſe bilioſam, vel pituitoſam continet, nec hæ probe coquuntur, perpende rurſus, vtrum ex calida intemperie, aut frigida proueniat. Si igitur ex frigida intemperie, calefacientibus ei proſpicere oportet, ſin ex calida, frigidis & contemperantibus.

Si dolor ex frigida ſtomachi cauſa dimidiam caluariæ partem exerceat.

Hemicra nia ex fri gido ſtomacho quõ cure tur.

Quod ſi dolor ex frigida ſtomachi cauſa factus apparet, primum vtitor fomentis ex vino & oleo quod Græce œnelæon dicitur, nardo, gleucino, ſtyrace, maſtichæ. Deinde etiã epithematis, Polyarchio, aut Philagrio, & Martiato dicto, quod flatus in ſtomacho ſubortos ſtrenue poteſt diſcutere. Cibus eſto eiuſmodi, qui calfaciat ſimul & extenuet, nec nõ robur apponat. Hydrogarum igitur his eſt idoneũ, quod copioſius aniſum receperit. Confert etiã oxymeli potum & porra cocta, in cibo ſumpta. Item quod ex malis cotoneis conficitur, piper & gyngiber recipiens. Auxiliantur ipſis etiam quæ ex hyſſopo, aniſo, dauco, & apio propinantur. Ex oleribus, ſcandix, gyngidium, aſparagi paluſtres, & beta cum ſynapi, & cappares. Allium vero diuturnos frequenter dolores diſcuſsit, quemadmodum etiam ſalſamentum, & Encathera dicta, & Coryax.

Catapotia Dia colocynthidos.

Catapotia dia colocynthidos.

Iuuat hos & vomitus a cibo, & purgatio, quæ fit ex Catapotiis, quæ colocynthidem, & euphorbium recipiunt: cõpoſitio ipſorum ita habet. Aloes vncia: euphorbii ſemuncia, colocynthidis, ſcammoniæ, gummi, ſingulorum vncia, nitri Alexãdrini ſemuncia: veratri nigri corticis vncia. Ex

cipito succo brassicæ, aut citrii, aut rhodomeli, ac dato scru pulos sex. Tu vero non vniuersa, sed per vices ipsa exhibeto, atque sic ad perfectum modum peruenias. Nam nō minusquam Hiera humores ex alto euocare possunt: cæterum etiam non superficiariam vacuationem moliuntur, sed ex alto et veluti ab ipsa radice recrementa extrahunt, et si quis recte vsus fuerit non modo Hemicranicum, sed etiam vetustum dolorem, stomachicos affectus, morbos comitiales, articularios, & coxendicum vitia sanare possunt. Hoc pacto quidem dolorem, si ob viscosos humores in stomacho excitatos prouenerit, mederi oportet.

Calapotia dia colocynthides quid efficiant.

De Hemicrania, quæ ob biliosum in altera capitis parte contractum humorem nascitur.

Si biliosus humor dolorem pepererit, sumāt ægri ante omnia panem ex aqua tepida, vt quæ supra modum ipsis auxilietur. Cæterum etiam malua, & lactucæ cōmestæ prosunt: in vniuersum, cibus sit humectans & balnea temperata, postremo purgatio, quæ ex Picra & scāmonia, & aliis q̃ bilem citra magnū dolorē purgare solent, adhiberi debet.

Hemicrania ex bilioso humore curatio

Epithemata.

Similiter etiam vnctiones, quæ extrinsecus imponūtur, non sint nimium calidæ: in totum vniuersa medendi ratio eiusmodi adhibeatur, qualis etiam in capitis doloribus præcepta est: nam eædem genere causæ existunt, nisi quod capite laborantes, diuturniores valentioresq; habeant: vt autē remedia vnicuiq; causæ idonea promptius inuenire queas, etiam horum descriptiones tibi subiungam.

Epithemata hemicraniæ

Vnctiones aduersus dolores ex crassis uiscosisq; humoribus in dimidia caluariæ parte ortos.

Euphorbii partem vnam: castorei tantundem: aqua excepta auri iuxta partem dolentē imponito, ac statim in balneum ire, & lauare consueto more præcipito. Hoc admodum generosum auxilium est, & cū fiducia eo vtitor. Iam maximum hoc quoque est, quod recipit atramentum scri-

Vnctiones hemicraniæ ex crassis, viscosisque humoribus.

torium, habet autem descriptio eius in hunc modum. Euphorbii drachmæ * quatuor: atramenti scriptorii drachmæ quatuor, myrrhæ troglodyticæ drachmæ tres, croci drachmæ duæ: crocomagmatis drachmæ tres: piperis albi drachmæ tres: aceti quod satis est, vt hæc probe læuigentur, & crassities sordium similis fiat, atque hoc illinito a medio superciliorum incipiēs, vsque ad tota tempora, præcipue si locus pilis careat, & cum refrigeratus fuerit æger, hoc rursus inungito eodem in loco ad tertiam vsque vicem. Oportet autem ipsum mane inungere, vt auxilium vim suā probe exercere possit, quousque ille lauaturus est, verum caueto ne quando æger illinitur, medicamentum oculos ingrediatur. Nam spongia vtens dextre id quod illitum est, absterges. Vbi ex balneo æger venerit, rursus simili modo sæpius illinito, donec in totū dolore liberetur: atque eo discusso per interualla iterum medicamento vti debes, ne in eundem denuo morbum incidat. His maiora præsidia ad longos validosque dolores inuenire non licet ad moderatiores autem vnctione vtitor, quæ ceram & euphorbium habeat. Mixtura ipsius hæc recipit. Olei sabini sextarios quinq;: ceræ vncias tres, euphorbii vnciam. Hoc vtitor dimidiam frōtis partem cum temporum musculo ante balneum illinens. Facit hoc præcipue ad dolores ex frigidis affectibus ortos. Porro inuenies alia quoque multa a veteribus prodita, verum hæc sol9 sufficiunt plurimis experimētis cōprobata.

Impressus græcus sesq drachma

In quibus dolor ob bilem contrahitur.

Qui ex bile dolorem experiuntur, iis abunde est etiam pastillus Crocodes illitus, & Trygō: adhæc terra Aegyptia, omnesque vnctiōes, quæ ex rosaceo, & chamæmelino oleo parātur, modico aceti adiecto, aut quodam succo mitigatorio. His & similibus medicum, qui recta curandi ratione nititur, vti oportet.

De Phrenitide, Caput XIII.

QVod sane Phrenitis acutissimus periculosissimusque sit affectus, omnibus est in confesso. Vnde autem cōstituatur, & quo affectu cerebro laborante, & quæ curatio

Dolor capitis ob bilem.

conueniat, de hoc omnes dissentiunt. Dicamus igitur etiam nos, quæ sit exquisita Phrenitis, quæ eius causa, & quomodo internosci debeat. Plærique enim ipsorum in discernendo eam potissimum non mediocriter decepti sunt, vt etiam eos qui delirant, existimarent Phreniticos, cum res sit longe diuersa.

Quæ sit causa Phrenitidis.

Exquisita igitur Phrenitis a flaua bile nascitur, cum ipsa in cerebrum, aut eius membranam distributa inflammationẽ excitauerit, priusquã enim dispensata, infixaque fuerit, non Phrenitidem, sed delirium producit. Atq; hoc in acutarum magna parte febrium statu ac vigore accidere consueuit, deinde rursus in declinationibus cessare: atque id delirii proprium est, quod febres per tota earum tempora non perseuerent, sed conquiescãt: Phrenitis autem semper perduret. Est autem ipsius non vna tantum species, sed etiam multiplex. Alia siquidem ex pallida bile constituitur, quæ mitior existit. Sin aũt ex flaua bile, quæ & multo vehementior, febres quoq; maiores inducit. Iã alia quoq; efferata dicta nascit, bile flaua ĩmoderatius excalfacta, & plus æquo adusta.

Cã Phrenitidis exquisitæ.

Phrẽitis qd a delirio differat.

Notæ futuræ Phrenitidis.

Futuram Phrenitidem vigiliæ potissimum continuæ, & intensæ somnique turbulenti præcedunt: ægri exiliunt, & somniorum imaginationibus interdum detinentur, vt etiã nonnulli se futura scire suspicentur, & velint prædicere. Præcedit etiam, vt ægri quæ dicuntur, obliuiscantur. Nam cum familiaribus præcipere quædam incipiunt, ad alia conuertuntur, eorum quæ ab initio iniuncturi erant, obliuiscentes. Item cum respondent ferociores ac iracundiores quã prius apparent, magnã & crebram respirationem edunt, pulsus habent paruos, & duros, atq; occipitio frequenter indolescunt. Quod si affectus increuerit, vt parum ipsi a Phrenitide absint, fixis oculis cernunt, eosque admodum squalidos & rubentes habent, nec non pituita eis inhæreseit, ac lachrimæ ex vtrisque profluũt. Sin autem vitium magis

Notæ Phrenitidis futuræ.

Pituita oculorũ angulis inhærescit. Sic legitur apud Celsum.

intendatur, incipiunt & floccos carpere, & festucas legere, neq; responsionẽ manifestam dare possunt, & linguã multo magis scabram habent, febresque ſicciores, interdum & tremuli sunt, exarescente cerebro, eiusque neruis, & ægre sentiunt, vt etiam cum ipsi excitentur, vix, aut nequaquam exaudiant. Eiusmodi ergo, & tot eorum qui proprie Phrenitici existũt, signa habentur. Cerebrum igitur statim per initia morbi causam habuit, non enim alia quadam parte affecta quæ proprie Phrenitis est, contrahitur, quemadmodum nonnulli Phreniticos ob septi trãsuersi inflammationem fieri existimarunt, quod verum non est, sed & ipsum cerebrũ, vbi inflammationem senserit, valida efficit deliria, vt Phrenitidi respondeant.

Quomodo delirantes a Phræniticis discernere oporteat.

Discrimẽ Phreniticorum, & delirãtiũ. Qui proprie Phrenitici existunt, a delirantibus ex partiũ consortiis, distinguuntur, q ipsis febris adsit perpetua, oculi sint cruẽti, sanguis e naribus profluat, & caput sit calidius. Nam qui septo transuerso laborant, his caput non est adeo calidum, vt præcordia, ipsumque septum, ægre magis spirant, & inæqualem valde spirationem edunt. Discernes au- InterPhreniticos & insanientes dría. tem Phreniticos ab insanientibus, eo quod insania quidem, quæ Græce mania dicitur, citta febrim, Phrenitis autem, vt diximus semper cum febri spectetur. Hæc quidem sunt signa eorum qui proprie Phrenitici dicũtur: in quibus etiam Phrenitis falsa. flaua bilis sola, sine alia materia defixa, affectũ peperit, quẽadmodum etiam si pituita flauæ bili coniuncta fuerit, eiusmodi falsa Phrenitis appellatur, & vigilem soporem, q Græ- Vigil sopor. cis agripnon coma vocatur, excitat.

Signa Phrenitidis falsæ.

Signa Phrenitidis falsæ. Nosces aũt Phrenitidem ex humorum mixtione factã, inde q etiam symptomata quæ superueniũt, mixta sint, referentia eandem naturam illorum, quæ causam, eãdem habent. Etenim vigilant simul & in altum somnum deferun- Symptomata mixta. tur, rursusque paulatim delirant, & somno alto soporosoq; pressi cum tumultu excitantur, & iis q eis loquuntur, inor-

dinata verba, & insaniam testantia respondent.

De inueteratis iam Phreniticis.

At quod hæc per morbi initia, & breui tempore accidere consueuerunt, nosse conuenit. Vbi vero morbus in vetustatem inciderit, & vires sint debilitatæ exigua ipsius indicia apparent, vt nonnulli aliam quandam Phrenitidis spēm esse arbitrentur, non est autem alia, sed ægri per initia quidem turbulenti fiunt, & furibundi, tanquam bile statim ad superiora tendente, & cerebrum excitante, postea aūt hecticis febribus similiter æquabili intemperie in totum cerebrum dispersa, non amplius valde perturbantur, & inordinata furiosaque nugantur, sed iacent, neque vocem ædere propter imbecillitatem potentes, neque decubitus figuram mutantes, neque valide exilientes, manus solummodo inordinate iactitant, vt quidam ignorantes ægrum quærere aliquid, & inuentum velle continere suspicentur: nonnulli autem ipsorum ne palpebras quidem ꝓpter vires iam ante debilitatas aperire possunt. Sin autem aliquādo etiam aperiāt, vbi paulisper respexerint, statim rursus propter infestantē humorem conniuent. Verum hæc signa adhuc infirmante ipsorum facultate superueniunt, nec aliam adhuc Phrenitidis speciem ostendit id, quod pulsus sit imbecillis, durus, exiguus, & angustus, sed etiā ad omnes magna ex parte Phreniticos pertinet præcipue inueteratos. Hæc igiť indicia sunt, quibus Phrenitici cognoscuntur: deinceps autem quomodo curationem ipsorum optimam adhibeas, iam ꝑsequamur.

Phrenitici inueterati.

Phrenitidis inueteratæ signa.

Curatio Phreniticorum.

In omnibus proprie Phreniticis, si vires robustæ sunt, & nihil aliud prohibet, sanguinis detractio adhibenda est, tanquam primum omnium & maximum futurum præsidiū. Sin autem repugnet æger, quod sæpe accidit, vt nolit brachium porrigere, omnino conandum tandem est ex recta in fronte vena sanguinis missionem moliri. Facis autem id recte, si collum artificiose fascia lanea constringas, vt vas attollatur. Ita nāque si feceris, sanguis statim vena secta citra

Phreniticorū curatio.

Sāguinis missio in.

Phreniti cis necessaria. impedimentum cum spiritu erūpet. Ego sane magna adeo Phrenitide correptum curaui, & nisi multi fortesque famuli eum continuissent, & vinculis vndiquaque cōstrinxissent, neutiquam ne in fronte quidem venam secare potuissem, adeo ferociter agitabatur, omniaque faciebat, quæ insanientes solent, atque si gladium habuisset, non paucos, qui ei adę rant, iugulasset. Quia vero bis sanguinem detrahere molestum est visum, ideo tantum initio euacuauimus, quantum ei satis erat futurum, etiam si secunda vice iterum emisissemus. At mirabile erat vacuatione facta, quam festinaret ex riuo superbibere, simul autem astantes etiam aspergebat, vt risum quoq; ideo vulgo excitaret. Verum hic quidem celeriter curatus est, alia quoq; ratione, ac cura conuenienter ei adhibita. Sic igitur agendum est, si venam in cubito secare non liceat. Post sanguinis vacuationem parti quoque remedia inducenda sunt, & caput oxyrrhodino madefaciendum, ne ipsum, cum calidū sit, liberalius humores atrahat, atq; idcirco eis repleatur. Aceto autem ea quæ mitigant & somnum conciliare poterunt, admiscere conabimur. At cū morbus viget, & vigilias mentisque alienationem inuehit, adhuc magis succurrendum est, & largius oxyrrhodino caput implendum, & decocto chamæmeli, papaueris capitū, serpilli, hederæ, rursusque oxyrrhodino superfundendum; item ea, quæ odorem mouent, naribus adhibenda, nec non vnctionibus vtendū, vt omni ratione vigilias excindamus, somnumque ægro accersamus, quod solum & maximum est delirantium, & cuiusuis morbi remedium. Quod si his administratis, vigiliæ, & alienationis symptomata perseuerent, dato ei potui medicamentum, quod a papauerum capitibus, dia codyon Græci appellant, ad omnia futurum vtilissimum. Non solum enim vigiliis, sed etiam febri medef, præterea caput tanquam ab igne adustum refrigerare poterit. Sin autē nihil admodum impellit, vrgetque, noli medicamentum dia codyon exhibere, præsertim si neque Phrenitis quædam germana esse videatur, sed etiam pituitæ nō nihil particeps sit, vt ipsa quoque falsa nominetur, tunc ca-

Vena secta i fronte.

Historia curationis Phrenitici.

Partis affectæ remedia.

Vigiliæ & mētis alienatio q̄io curari debeāt.

Dia codyon q̄bus cōferat.

ueto ne id ipſum, vel aliud quoddam ad ſoporem torporemque inducendum efficax, offeras. Sin autem vires quoque imbecillæ fuerint, tunc maxime vitabis, ne quid corpori ſomnoque inducendo accommodum exhibeas. Nam in his qui infirmas vires habent, non vulgaris noxa, imo interdum mors talium potionem comitatur. Nacoritica pericloſa.

De habitatione.

Conſiderari debet etiam habitatio, in qua deget æger, vt aerem neque admodum craſſum, neque humidum frigidumque, aut nimis calidum habeat, ne capiti meatuum denſatio, aut repletio ſuperueniat, ſed temperatus exiſtat, quo animalis ſpiritus temperie ipſius refocilletur ac relaxetur. Sit autem magis lucidus quam tenebroſus, vt æger per huius ſenſum ad conſuetorum perceptioné ac conſcientiam perueniat. Quare & amici nonnulli admodum familiares ei aſsiſtant, vt etiam increpantes ipſum propter ea quæ facit, reuereatur. Neque vero domeſticus, aut cognatus, cuius cauſa aliquando triſtetur, aut cui iraſcatur, ingredi debet: quippe hoc irritare ægros, & commouere ſolet, & vt valde perturbetur, manifeſtam præbet occaſionem. Sed nec amici frequentes & copioſi ad eum ingrediantur: quippe turbam tantum ei excitant: præterea aerem quoque craſſum efficiunt, frigidos emittentes ſpiritus. Iam non violenter mouendus eſt, ſed leniter, ne in lecto propter imbecillitatem concutiatur. Hoc enim ſi quid aliud morbum excitat, & ſomnum impedit: ii vero qui adſunt, omnia ipſius membra citra violentiam teneant, leniterq; perfricēt, & preſertim inferiora, atq; tūc magis, vbi cōuulſiōes ægro oboriūtur, artus vinculis excipiātur. Quippe hoc materiam ad inferna prouocat: præterea conuulſiones lenit. Satius autem eſt inferiora quoque, vbi perfricata fuerint, fouere, atque ſic deligare, vt materia quæ fotu ſimul & fricatione accita fuerit, ad ima potius deriuare poſsit. Nihil autem facere oportet ante febrium

Phreniticorū habitatio.

Amici familiares.

Phreniticis admittendi.

Motus violētus Phreniticos offēdit.

Frictio inferiorum Phreniticis accōmodāda.

declinationem: longe uero antequam inuadant, id præstandum. Iam cucurbitulæ adhiberi, præsertim ante accesionẽ debent, vt materiæ sursum vergentis impetus per reuulsionem coerceatur. Simili modo etiam epithemata semper eis admouere oportet, quæ non nimis frigida sint, neque rursus calida, sed potius tepida. Qui enim viscera largius fomẽtis excalfecerunt, maxima hi mala ægris accerserunt, materiam subito ac vniuerse commouentes, vt ad supernas partes profecta caput admodum repleuerit, vnde vehemens alienatio mentis prouenerit: nonnunquam etiam sopor, qui Caros, dicit, ita vt rursus iis opus fuerit, quæ excitare possunt, sternutamenta prouocantibus, tum frictionibus. Quare viscera validiores fotus non requirunt, præsertim in iis, qui vehementiori febri laborant, item quibus copia humorum inest, & caput affectum. Suffic t igitur solum lini semẽ hydrelæo incoctum, aut cum chamæmeli iure blandum & tepidu visceribus obducere. Ita enim feruor mitigabitur, et viscera distenta laxabuntur, atque ideo etiam febres erunt mitiores.

Epithemata. Phreniticorum.

De uictu.

Conuenit autem inter medicandum etiam victus rationi vt maxime necessariæ animum adhibere. Multi nanque ipsam negligentes ignorant, quantum noxæ & adiumenti ægro adferre posit. Vtinam vero etiam recte medicari scirent tempusque inquirerent, aut ordinem, aut qualitatem, aut quãtitatẽ: verum nullum horum attendens, singulis vicibus, cum ægrum accedunt, visceribus facessunt negotiũ, aut perfundendo, aut obducendo, aut oĩ tempore parãdo, etiam cũ copia, interim quoque cruditas vrget, præsertim cum sapientissimus Galenus manifesto clamitet, neque cataplasmatis, neque aspergimibus quouis tẽpore vtendum esse, nisi in solis illis, quibus nullum in toto corpore excremẽtum, aliaque superflua existũt, reliquis autem omnibus extremum esse malum. Verum hæc quidem ii qui non bene mente ac ratione constant, faciunt. Nos autem qui ex vete-

Vict9 ӧ obseruanda.

Cataplasmatis corpore repleto nõ vtendũ.

ribus

ribus didicimus, simul etiã si quid ratio facere nos recte admonet, iam exponamus. Ptisana igitur primum omniũ victus ratiõe Phreniticis remedium adhibeatur, optime prius decocta. Detur autem solus ipsius cremor: quem si non libenter assumant ægri, cum granis ipsam sine aliquo cibo capiant, sin ea oblectentur, adiicere conuenit solum hydromeli exiguũ, aut hydrosatum, aut rhodomelum. Hydromeli vero maxime Cybyriticum, vt inimicum ipsis, vitare oportet, & oxymeli. Quod si minus gratã habent ptisanam, multi enim ne nomen quidem illius libenter audiunt, exhiberi ipsis oportet auenæ cremorem, si inueniatur, aut ex tritico virenti sorbitionem, quæ chidron Græce dicitur. At si in totum sorbitiones auersentur, panem in aquam calidam intingito, non minus enim quam sorbitiones, iuuabit.

Pisana Phreniticis idonea.

Auenæ cremor.

De oleribus.

Ex oleribus edant intybum, & maluam coctam, interim etiam crudam, si caliditas nimium superare videatur, & æger siticulosus sit, vigiliisque admodum prematur. Ita nanque adiuuabis: præterea etiam magis, si lactucæ semina, cucumerum medullam, & peponum exhibeas. Vbi concoctio apparuerit, etiam pisces assument, vt erinaceũ & pectines.

Olera q̃ Phreniticis vtilia

De pomaceis fructibus et potu.

Ex fructibus sumant duracina, persica, cerasea, mala, & punica, sed hæc raro, bibere autẽ ipsos crebrius & paulatim aquam tepidam conducit. Neque enim multam potionem appetunt, neque iuuantur, si cumulate bibant: frigidam autem aquam vitare oportet, eo quod tuta non sit. Nam si inflammatio circa septum transuersum, aut aliam quãpiam particulam inuenta fuerit, non exiguum periculum sequitur. Quamuis enim frigidæ potio mitigare ipsas videatur, tamen maiores postea, & malignas febres excitat, vt etiam alienatio mentis augeatur: breuiter, omnia ad deterius magniusque conuertantur. Quare tutius est tepida potius quã frigida aqua vti. Noui autem me etiam hydrelæo vsum, in quibus siccitatem immodicam, & bilem superiora occupa-

Quæ poma Phreniticis cõueniant.

Frigidæ potio nõ tuta phreniticis.

re, nihilque ab inteſtinis notatu dignum externi viderem, hinc calor mitigatus fuit, & viſcerum intentiones inflammationeſque relaxatæ, bilioſa per aluum & vomitiones excreta, vt æger non multis adhuc diebus ad vniuerſum prorſus morbum depellẽdum indigeret. Etenim omnia quæ ipſi admouebantur remedia, tunc adminiſtrabantur, cum totum corpus recrementis eſſet vacuum.

De balneo.

Phreniti ci q̃uo lauandi.

Lauare eos, & perungere conuenit, quibus iam vacuatio facta eſt, & quãtitas totum corpus offendit, verum ſiccitas, & vigiliæ plurimæ vrgent, & ſi febricitet æger, nihil nocebit ei, ſi ita lauetur, præcipue etiam cum balneum temperatum adhibitum fuerit, vt neque aer ſit igneus, neque ſolium nimis calidum. Qui autem febris metu eos non lauant, maxime offendunt. Nam ægri vigiliis magis torquẽtur balnei abſtinentia: adhuc magis etiam animo turbantur. Lauandi igitur ſunt, quemadmodum comprehenſum eſt. Sic.n.balneo vtentes, ad bonam temperiem reuertuntur, & in poſterũ delirio & affectu febrim incendente, liberantur.

De uino.

Commoda Phreniticis adhibiti balnei.

Quin & vinũ quod ſitim reſtinguat, dare Phreniticis audendum eſt, in quibus multæ vrgent vigiliæ & vires ſunt imbecillæ: febres autem nondum vehementiam, neque ardorem habent, ſed quædam concoctio vrinarum quoq; in eis apparet. Præterea illis potius cum fiducia dandum eſt, qui per ſanitate quoque vinum amare conſueuerunt, & os ventriculi imbecillum, & natura frigidius obtinent. In his enim tempeſtiua eſt vini potio, & omnibus mente alienatis, ſi modice aſſumatur. Nam ferociam ipſorum mutat, & ferinos mores ad hilaritatem transfert ſomnumq; cõciliat, eo ꝙ cibum celeriter concoquat, & in totum corpus diſtribuenduum adiuuet In quibus igitur nulla feruens inflãmatio, aut magnus admodum calor præcordia infeſtet, & vires infirmentur, audacter vinũ ipſis exhibeto. Maius enim ex eo commodum erit, quam quæ noxa fore putetur. Si

Vini vſus Phreniticis.

enim vires recollectæ fuerint & non collabi permissæ, omnia tētare possumus, & multifariam ægro succurrere, Collapsis autem ipsis vigilia, omnis medicorum curatio desperata erit. Quare metiri conuenit, & noxam quæ ex vino expectatur, & cōmodum. Atqui si plura fuerint, quæ permittunt, propinari debet, minorem offensionem contenendo. Fieri enim haud potest, vt id quod iuuat, aliqua etiam parte non noceat. Medici autem est eiusmodi tum metiri, tum iudicare. Nam si vniuersa moderate quantitate, qualitate, ordine, & tempore adhibeantur, totam artem absoluunt, consumantque, & finem bonum imponunt.

Viribus collapsis ois curatio inutilis.

Quod iuuat etiā aliqua ex parte nocet.

De Lethargo, Caput XIIII.

GEnuinus ac germanus Lethargus, queadmodū Phrenitis, sedem quidem habet cerebrum, materiam autem Phrenitidi contrariam. Nam ex pituita superante nascitur, quæ ipsum humectat, & valide adeo madefacit, vt ægri eorum quæ dicuntur, nequeant meminisse, sed palpebris semper cōniuere velint, & cōquiescere, vel prorsus in soporē, q Græcis Caros dicit, ab humiditate simul & frigiditate, quæ spiritum animalē suffocat, et torpidum efficit, perducantur.

Lethargus.

{ *Notæ ueri Lethargi.* }

Si igit humor qui Lethargum parit, solus sit pituitosus, genuinus Lethargus nascit, atq; oia hæc accidētia inducit.

Genuin9 Lethargus.

{ *Notæ falsi Lethargi.* }

Sin autem non sola in capite pituita, sed etiam bilis fuerit, necesse est symptomata quoque mixta fieri, vt ægri nōnunquam vigilent, nonnunquam altissimo somno premantur, alias delirent. Ambo enim faciunt, & conniuent palpebris, & manus mouent, tanquam contingentes quædā, eaque tenere nō potētes. Qui igitur moderatius degūt, nōnullis ipsos inclamātibus, interim palpebras aperiunt, & rursus ɔniuent. Sin aūt admodum imbecilles sint, & valde morbo vincant, nullatenus exaudiūt, neq; palpebras mouēt, pulsusque hūt raros, exiguos & obscuros. Sic igitur facile est ipsos internoscere. Dicamus autem quō curare oporteat.

Mixt9 lethargus.

Curatio.

Lethargi curatio. Cum omnia accurate inspexeris, quæ veteres nobis præcipiunt, nempe ægri vires, habitum, aliaque vt ætatem, & totius corporis statum, ita tandem huc venies, vt sanguinis detractionem ante omnia adhibeas, nisi quid ex commemoratis tibi aduersetur, & præcipue vires. Vbi vero totius corporis curam habueris, etiam remediis, quæ partibus inducũtur, ægro succurres, omnem capiti diligentiam adhibens.

Sanguinis missio in Lethargo.

Vapores sursũ tendentes quõ ꝓhibeãtur. Vt autem vapores, ne sursum ferantur, prohibeas & eos q iam eo irruperint, discutias, maxime auxiliatur acetum cũ oleo rosaceo, quod Græci appellant oxyrrhodinum, caput corroborans, præsertim inter affectus primordia, ne deinceps multos vapores ad ipsum sursum tendentes facile recipiat. Quoniam igitur materia quæ in cerebro continetur, pituitosa est, & superans causa, humida & frigida demonstratur, miscere & incoquere ea oxyrrhodino quæ extenuare etiam simul possunt, expedit, nempe vel peucedanum, vel castoreum, vel pulegium, vel calaminthen, vel thymum.

Mã pituitosa quibꝰ discutiatus.

Pili humani. Ac frons illinenda est, aut castoreo, aut pilis humanis crematis, læuigatisq; ex aceto. Huiusmodi enim valde proficiunt excitantq;, forsan etiam naturali quadam facultate Lethargo cõtraria. Quod si affectus preseueret, & ægri difficulter excitentur: vtẽdum est eo qđ sternutamenta mouet, strutthiodicto, vel cũ castoreo, vel pipere, vel euphorbio, vel epithymo, nunc quidem inspirantes, alias pena illinentes, verũ id continue faciendum nõ est quippe vires eorum laborãt, & adhuc magis caput. Cæterum crura perfricare, & oleo sicyonio perungere oportet: interim solam ipsam scillã ex aceto læuigatam cruribus obducere. Hoc enim etiam eos, q in somnum valde altum, & veternosum deferuntur, excitare solet. At si affectus & malignus est, & inueterascit, capillos adimito, vngitoque iis tunc caput, quæ exasperare ac vellere cutem possunt, vna cum castoreo, datoque ipsis potui castoræum præ omnibus, idque faciendum est, præsertim hora vna ante accessionem. Eteni extenuat, & corpus

Scilla in Lethargo vtilis

viastorei vs & vsu.

quod perfrixit, & prope est vt totum emoriatur, recalfacit fouetque. Ego sane noui multos eo morbo victos hoc solo remedio mortem euasisse. Item per se exhibitum proficit, adhuc autem magis cum oxymelite. Quod si æger recremẽtis plenus fuerit, etiam cum aliquo ad ventrem subducendum efficaci, præsertim scammonia dari debet. Sufficit autẽ vnum scammoniæ scrupulum, aut paulo plus minusue, ꝓ virium ratione duobus castorei scrupulis adijcere. Iam vero non solum auxilia, extenuantia esse debent, sed etiam cibus talis exhiberi. Quare succus quoque amygdalarum ex melle coctarum præbendus est, ac ptisana, quæ habeat comam porri, aut apii, aut hyssopi, nisi ægri vehementer febricitent. Si enim febris vehemens fuerit, abunde est etiam solius apii radix, & oxymeli simplex, tum ex ptisana, tũ per se solum. Salutares sunt etiam micæ panis ex apomelite, aut hydromelite datæ. At hydromeli Cybyriticum dare ipsis non oportet: immo neque Cnidium prorsus, morbo adhuc concoctionis experte. Vbi vero concoqui inceperit, nihil obstat & lauare ipsos, & vini paulum exhibere, præsertim a sanguinis misione, ventris subductione, & mediocri totius corporis purgatione: verum balneum timeri nõ debet, nisi recrementorum copia subsit. Nam quæ in cute hærent superflua, magis balnei calore moderato digerent. Ego certe noui me quosdam ita laborantes, neque suspicere præ multo sopore potentes, neque hoc ipsum quod lauarẽtur, percipientes, postquam a septem diebus in balneum duxissem, magis ab eo excitatos inuenisse, vt respicere, loqui, nonnullosque astantium agnoscere potuerint. Quare si vires robustæ appareant, in balneo lauandum est, sin imbecilliores, vt æger lassitudinem, aut calorem balnei ferre nequeat, domi lauato vase quodã aqua calida repleto, in quo æger collocetur, ita vt sedeat, capite aquam excedente: facile autem est eiusmodi vas ex lignis parare. Non madefaciet autem caput æger, quoniam præterquam quod nihil a calide superfusione iuuatur, etiam animæ defectionẽ celeriter sustinet. Sic igit̃ donec semel, aut bis lotus æger fue-

Historia Lethargici solo castoreo curati.

Cib⁹ extenuans Lethargĩcis apt⁹.

Historia Lethargici balneo vsi.

Tinnam vel cupã uulgo uocant.

Lethargicis caput non madefaciendũ.

rit, agendum eſt: deinceps tandem ad balneum ducere ipſum, & conſuetis nihil ſuſpicantem abſtergere cõuenit. Eiuſmodi curatio etiam in his qui veternoſo ſopore quem Carõ vocant, premuntur, tentanda eſt, neque enim ea multũ variabit, neque cauſa. At noſſe oportet Caron in anteriore potius capitis parte conſtitui, quare etiam ſenſoriæ ipſorum vires magis obleduntur. Cæterum oritur ob vehemẽtes quoque dolores, vt quibus ſpiritus animalis diſsipetur, & concidat: item contuſionibus hoc accidens euenit, ſi quis cerebri membranam lamina ænea, quam inde ꝙ membranã tueatur, menyngophylaca Græci appellant, negligenter continens deligauerit. Sic etiam accidit, ſi quis os vehemẽtius cõtundens, medium cerebri vẽtriculum compreſſerit. Sed de horum curatione nunc ſcribere tempeſtiuum non eſt. Peculiares enim hæc curationes requirunt, ac differemus de his dicere in eum locum, vbi de fracturis agemus, nunc autem de morbo Comitiali verba facere inſtituimus

Veterno ſus ſopor

Caros.

De morbo comitiali. Caput XV.

epileſię

MOrbus comitialis, qui Epilepſia Græcis dicitur, vnus quidem & ipſe ex longis affectibus habetur, qui excellentem diligentiam ſtudiumque requirat, & ſi per initia neglectus fuerit, frequenter ii qui eo detinentur, commoriuntur. Nam capitis vitium eſt, vbi ſenſus motusque origo habetur, ꝙ autem capitis morbus ſit, teſtatur hoc, quod per acceſsiones ægris contingit. Neq; enim audire, aut videre, aut intelligere prorſus, aut meminiſſe alicuius poſſunt, ſed omni deſtituti ſenſu iacent, mortuis non diſsimiles: quapropter etiam Græci Epilepſian quaſi cõprehenſionem vitium hoc nominarunt, quod videlicet ægri rerum obliuiſcantur, & ſenſus eorum detineantur. Cæterum hoc ipſum vitium nõnulli vocarunt etiam morbum ſacrum, quod cerebrum ſacrum & honoratum ſit: alii vero morbum Herculeum, qđ validus ſit, & contumax ad amonendum, alii aliter nominarunt, verũ non oportet omnia ſcribere, ſed illa potius, quæ inſtituto conueniunt. Hæc enim magis ſcire conuenit, eiſque inſiſtendum, id quod nos etiam facturos promiſimus.

Notæ morbi comitialis.

Epilepſię vnde dicta.

Morbus Comitialis tribus modis generatur, vel enim capite primario laborante, vel stomacho, vel alia quadã particula affecta, & prauitatem in ea subsistẽtẽ ad caput remittẽte.

Morbus sacer & Hercule.

Signa morbi Comitialis ex stomacho oriuntis.

Morbum Comitialem a stomacho proficisci testatur, ꝙ continua plerumq; in eo gignatur & turbatio quædam, & rosio, itẽ ꝙ morbi accesſionẽ tũ potius ægri sentiũt, irritantur que, cum tarde ipsos cibum sumere, aut nullũ ꝯtingit.

Quot modis gñet comitialis morbus.

Signa Comitialis morbi ex alia particula contracti.

Qui vero ob particulam quampiam concidunt, distributionem mali ad superiora fieri, manifesto percipiunt, & id quod futurum ipsis est, prædicunt, cum distributio vitii ad cerebrum vergere incipit. Accidit autem hic affectus etiam pueris præsertim humidioribus, qua de causa nonnulli puerilem ipsum nominarunt.

Comitialis morbus ex ꝑticula.

Morib. puerilis.

Signa morbi Comitialis ex primario capitis affectu excitati.

Qui primario capitis affectu laborant, omnibus sunt manifesti. Etenim grauantur capite, oculi obscurantur, & caligant, tardeque sentiunt. At hic affectus pueris potisſimũ accidit. Nos igitur a puerili ætate incipientes, reliqua persequamur. Quod si infans est, vel etiam lac asſumit, nihil moliendum est, neque agendum, quantum ad curationem attinet. Subsequens enim ætas, & calor augescens superfluã in capite humiditatem, replentemque ipsius ventriculos discutit. Attamen iuuare nos, curamque habere oportet, vt lac nutricis benignum sit, & recrementis liberum. Nam quod vitiosum, & crasſum est, valde solet naturam impedire. Fiet autem probi bonique succi, si nutrici animum adhibeas, & exercitiis vt ipsa & mediocriter exerceaẽ, & cibis boni succi vtaẽ. Si igiẽ lac fuerit tenue, paulo ipsum crasſius efficere cõuenit, sin crasſum, extenuare qbusdã quale est feniculũ, aut anethum, aut anisum, aut erucam, aut rutam, aut porrum. Omnia aũt hæc dum uiridia sunt, asſumantur. Nam sicca, cũ magis sint acria, plus vteri vasa aperiunt, & nimis sangui-

Signa Comitialis morbi ex primario capitis affectu.

Quid infanti comitiali adhibendum.

Lac nutricis quõ fiat boni succi.

nis menstruorum vacuationes incitantur: quo nihil est deterius. Nam hinc necesse est, etiam lac imminui, dum sanguis purgatione decrescit, quare etiam venus nutricis, pueris lactentibus est nocentissima: quippe lac hinc tenue & fœtidi odoris fieri necesse est: sin autem contingat etiam concipere, adhuc multo sit perniciosius: ac cauēdum est, ne illa omnino nutrix puero mamillam porrigat: sed alia potius quærenda est, quæ lac habeat benignum.

Ven⁹ nutricis dānatur.

Notatio lactis.

Internoscitur autem lac colore, substantia & odore, vt & albissimum sit, & nihil habeat liuidum, aut fœtidū, substantia vero, vt nihil admodum tenue, aut crassum, aut caseosum contineat. Nam tale conuulsiones potissimum generare solet, & neruos obstruere. Quare etiam vinum moderatum nutricibus propinandum est, recrementi expers, & boni succi efficax. Motum laboremque semper ante cibū sub ire debent: ita quidem si infans adhuc lactet, nutrici prospiciendum est, vt lac ipsius bonum euadat: si vero reliquo tempore moueri velit, mediocriter id agendum est, exercitandum, ludendumque, atque sic cibus sumēdus. Neque vero lauare continue debet, sed vitare hoc maxime a cibo, itē ne bibat statim a balneo, præsertim meracū: nihil enim ipsis adeo est nociuum, vnctione autem vtantur, & frictione ante cibum. Nam exercitatio secundum cibum non modo sic affectis, sed etiam omnibus inimica. Cæterum in frictione primum a brachiis auspicari oportet, deinde tandem ad pectus, & ventrem venire, post hæc ad crura descendere, ac plus ipsa valentiusque perfricare, vt etiam recremēta, quæ sursum vergunt, per eiusmodi ad inferna reuellas. At aliis particulis perfricatis, tunc demum & caput fricari debet. Prius enim non conuenit, ne omnia ad ipsum trahātur. Post exercitia & frictionem non statim æger in frigidum aerem procedat, in eoque versetur, sed vbi distulerit donec calor sensim perspirauerit, & spiritus ꝯtinuitas remiserit, ita ad consueta prodeat, cibumque conuenientem sumat. Panem

Quomō la internoscat.

Vinum moderatū nutricibus dādum.

Mot⁹, & labor ante cibū.

Balneū a cibo noxium.

Meri potio a balneo stati Comitiales offendit.

Frictio quōadhibenda.

igitur rectissime assatum, optime fermentatum, & præsertim clibanarium quatenus fieri potest, esse conducit. Hic.n. superflui expers, & minus est recrementitius. Capiat autem ex eo vnam, aut duas Vncias, præcipue si puer temperamẽti sit magis melancholici, ex aqua feruente, in qua sit coriandrum: ita enim commestus humorum vapores ad cerebrũ ferri prohibet, quod maximum est commodum, & ab affectu præseruat. At ex oleribus edat betam, maluam, præcipue autem caucalydem, gingydium, porra decocta: intybũ vero si misceatur, hos iuuat. Condimentum oleris esto ex olei modico, & sale admodum temperato. Ex volatu ægri edant gallinam cohortalem, fasianos nõ pingues, anserum alas, attagenas, passeres, turdos, & turtures, verum ex his quoq; minus pingues. Anates autẽ, & quæ in paludibus degunt, auersentur, iura sint sincera. Quod si cruditas quæpiã ægro acciderit, aut distentio a flatu in ventre excitetur, adiiciantur grana piperis nouem, aut Vndecim, & anisi paulum. A carnibus omnino puerum abstinere bonũ est, præcipue suillis, & bubulis: voluptatis autem causa, aut etiam alio vrgente vsu modicas accipiat, & raro, sed quæ non sunt pingues, & decoctum potius quam ius: intingatq; carnem ingarum ex pipere, aut sinapi. Nam istud, & si vim habeat incisoriã, tamen ipsum auersandum est, eo q; non nihil caput repleat: quare etiam non consulo cepas & daucum assumere, nec smyrneum, vt replendi capitis efficax. Iam apium vitãdum est, ceu naturaliter Comitiales offendens. Ex piscibus exhibeantur, qui superfluitate vacant, vt psettam, sturnũ, merulam, aut scorpium, aut scarum, pingues autẽ auersentur, & cetaceos, vt scombrum, pelamidas. Hi enim omnes crassum terrestremq;, & inimicum naturæ succum congregant. Ex fluuiatilibus eos sumant potissimum, quos Græci, q; ex mari in fluuios conscendant, anadromos appellant, atque hos non admodum continue. Decoctioni ipsorũ adiiciatur paulum piperis, aut oxymelitis, nã talis decoctio crassum ipsorum humorem noxiumque tollit. At eorum qui testaceam cutem habẽt, esum cauere oportet, eo quod frigidi

Panis probe assus & recte fermẽtatus.

Olera Comitia lib. apta

Aues.

Cruditas in Comitiali quomodo tollatur

Carnes.

Caput repleẽtia vitãdi debẽt.

Pisces.

Pisces Anadromi.

Pisces testacei.

Erinace⁹ ipsi sint, & crassum humorem pariant. Sin autem ex erinaceo quoque sumere per interualla cupiant, nõ alienum est: quippe habet aliquid, quod ventri ducendo, stomachoq; firmando, & vrinæ citãdæ faciat, verum hæc sumere oportet ex calido quodam vino factitio, aut absynthite, aut condito, hoc enim innocens est. At carnes vitari debent, donec in totum morbus fuerit discussus, & præsertim suillæ: similiter etiam legumina, præcipue lenticula. Sin autem æger illa velit sumere, admisceatur extenuantium aliquod, vti pulegium, aut piper, vt crassities horum mixtura tollatur, fructus vero cauere, admodum salubre est: Sin autem voluptatis gratia ægri cupiant assumere, modici offerantur, & magis a cibo: ita enim minus nocebunt. Iam plæraq; bellaria fugiant, vt nuces, & palmulas, pistacea vero, & vuas passas super cibum sumant, præsertim quæ leuem astringẽdi vim habent. Placentis in totum abstineant, & contusis, quæ pini nucleum recipiant. Quæ vero ex amygdalis, aut pistaceis composita sunt, admittuntur, talia nanq; vim quandam pituitam purgantem obtinent. Vinum, quantum ad affectum attinet, circũcidendum est, vt quod caput repleat, præcipuæ vetustum, stomachi autem gratia, vt cõcoctioni auxilietur, non abs re est mediocriter ipsum assumere. Vina autem factitia quæ propomata Græci dicunt, offerri non debẽt, præter solum absynthites, quod stomachum firmare, & recrementum quod in eo continetur, extenuare, atque expellere potest. Talis quidem victus ratio puero adhibebitur, hæc autem medicamenta.

Vinũ nõ nisi stomachi cã admittit. Vina factitia.

Auxilia medicamentorum ad Comitiales.

Cõmitialiũ remedia.

Vbi mane surrexerit æger, & aluum deiecerit, extenuãs quoddam ita assumet, hyeme quidem decoctum hyssopi, qđ magnum potest adferre iuuamentum: ac plærique solo hoc decocto vsi consanuerunt, vt non amplius secũdum, aut tertium in eundem morbum inciderint. Quippe viscosa & crassa recrementa incidit, & non permittit vel in stomacho, vel in thorare recremẽtum in crassitiẽ coire, ac spissari: aliud.n.

ꝑ vrinas, aliud per aluũ probe expellit. Hoc ſane decoctum æger capiat per ſe, aut cũ oxymelite in hyeme potius, & autumno, ꝑ æſtatẽ vero rarius. At anethi decoctũ cũ oxymelite, vt dictũ eſt, exhibebis. Quod ſi puer tẽperamento ſit magis melancholico, ſumet etiam epithymi decoctum, eo ꝙ id quoque humorem iſtum probe ſubtrahat.

De *medicamentis purgantibus.*

Si puer eius quoq; ætatis ſit, vt purgãs medicamẽtũ ferre queat, porrigantur ea quæ pituitam, & recrementũ melancholicum expurgant. Hieram ſane ad huiuſmodi etiã affectus valere, cum talem euacuet humorem, teſtimoniis autorum probatum eſt: verum ætas valde iuuenilis efficaciam eius non tolerat, vt cuius vires illa ſuperet. Vigentibus autẽ ætate, & validis viribus præditis, & melancholicis vtiliter exhibet. Præſtat igitur iuuenibus epithymi potius momentum cum Picra præbere. Etenim ex humore quiddam ſubducit, & prius extenuat, atq; ita antidoto quod Theodoretum dicit, purgare conuenit. Vt autem hoc quoq; antidotũ probe reliquum corpus purgare queat, adiiciantur ipſi pendenti ſcrupulos quatuor: colocynthidis ſiliquæ tres, aut quatuor: vel etiam ſi multum, quinq;: ſcammoniæ ſiliquæ quinque, aut ſex, aut plures, ꝑ ægri viribus, vt moderata ſit euacuatio. Ac multos noui q̊s eiuſmodi ſola purgatio ſanauerit. At ſi prauitas humoris adhuc infeſtet, affectuſq; ꝑſeueret, etiã catapotiis a me ↄfectis vtant, q̃bus nihil valẽtius inueni. Habet aũt mixtura eoꝝ hoc pacto. Aloes, ſcammoniæ, ſinguloꝝ ſemũcia: gummi vnciæ ſex: colocynthidis vnciæ ſex: bdellii ſemuncia. Capiat ex his æger pro viribus ſcrupulos tres, aut quatuor: adultis aũt etiam ſex ſcrupulos dato, & ſi plures porrexeris, nihil nocebis, adeo leniter & tuto purgãt, nec Comitialibus mõ, ſed etiam vertiginoſis, & articulariis, ſi quid aliud, auxiliant, excipiant aũt braſsicæ ſucco. A purgatione confert etiam iis quæ ſaliuam mouent, vti: vt ſi quid craſſum adhuc, & viſcoſum cõtineatur, id quoque per palatum eliceant. Itaque bene vacuant & paſtilli ſi manducentur, qui recipiunt hyſſopum, pulegium, aut piper.

Comitialium purgãtia medicamenta.

Catapotia Alexãdri ad comitiales.

Saliuam ducẽtia, poſt purgatiõe adhibita

Præterea magis adhuc proficit etiam solam gargarizatio, q̃ in hunc modum paratur. Hyssopum herbam accipito, item pulegium, origanum, & ficus siccatas septem, aut nouem, atq; his ad tertias decoctis, & cochleariis duobus inde sic cũ sapa mixtis, ante cibum gargarizando saliuam ducito, post quam hanc sic purgaueris, balneum eo die tanquam noxiũ futurum caueto. Secundum purgationẽ vero, & apophlegmatismum conuenit præseruationis causa etiam vomitionibus vti. Etenim ille quoque humorem, qui quotidie colligitur, euacuant, nec permittũt in vnum cumulari. Prosunt igitur etiam quæ ante cibum mouentur, sed multo vtiliores, quæ post cibum, multoque magis adhuc quæ ex raphani radicibus, escis pinguioribus, repletione ciborum, eorumque dulcium esu, & ebrietate sollicitãtur. Nam eiusmodi vomitus, si quid crassum in stomacho, & viscosum inhærescẽs inueniant, omne discutiunt, ac liberant. Atque hæc sane eo modo in omnibus Comitialibus agenda censemus.

Vomit⁹ a cibo q̃bus fiat.

Curatio eorum qui ex stomachi affectu Comitiali morbo corripiuntur.

Comitialis ex stomacho curatio.

Si stomachus affectus fuerit, inspiciẽdum est, qualis in eo humor generetur, & si quidem biliosus, omnia tẽtare oportet, vt ne in posterum bilem ei producere concedamus, absynthii potu, & Picra antidoto. Accipiet etiam panis exiguũ ex aqua admodum calente ad horam secundam, aut tertiã, & summatim in quibus flaua bilis circa stomachum generatur, repletque caput, in his necesse est totum victum, & tepidum, & contemperantẽ adhiberi, qui nihil habeat acre, aut pingue, aut oleosum, aut salsum: hoc enim bilem parit. At si frigidus stomachus pituitosum congreget humorem, atq; hinc caput male simul afficiat, & conuulsionem inducat, ꝯsilium est per ea quæ leniter calefaciunt, & corroborant, ei prospicere, vt os ventriculi bis, aut ter in mense perfundatur oleo, præsertim chamæmelino, gleucino & absinthino, adiiciantur autem his, & styrax, & mastiche. Hoc nanque magis adhuc calefacere, & quod imbecille est, firmare.

Stomachus frigid⁹ q̃uo curetur.

poterit, vt etiam probe coquat, quo nullum est in omnibus quidem affectibus; præcipue vero Comitialibus præstãtius.

Curatio eorum qui ex alia particula Comitialem morbum experiuntur.

Sin autem nec stomachus, nec caput morbi habeat originem, considera num ex alia quadam particula hic sumat initium. Nam alii a superiore pedis parte, quæ tarsos Græce dicitur, alii a tibia, alii ex alia particula morbi accessionẽ sentire visi sunt. Et si quidem tale conspectum fuerit, etiã illi potissimum parti prospicito, & totam ei curationem admoueto. Ego sane vidi quendam lectorem in hunc morbũ incidisse, qui cum ei euenturus erat, auras quasdam frigidas a superiore pedis parte ad cerebrum ascendentes percipere se dicebat. Cum igitur hunc catapotiis pituitam & melãcholicum humorem vacuãtibus antea purgassem, imposui parti affectæ etiam quæ exulcerare partem, extenuare, & calefacere possunt, vt hinc ipsa & sudauerit, & humida quædam non pauca ex eadem manifesto emanarint, atque hoc vbi nos fecissemus, adolescens sanus euasit. Erat autem auxiliũ, quod ei impositum erat, sanaueratque, lepidium herba. Idẽ nanque etiam alia quædam præstant, sed nullum adeo, vt ea herba. Post huiusmodi iam curationem adhibitam etiam vomitus moueri, & pituita per os educi debet. In palæstra vero exercitationem pro virium ratione æger, vt maximũ bonum, & præcipue ante cibos aggrediatur. Moueatur aũt non solum ambulatione, sed etiam equitatu, primum sane mitiori, postea vero vehementiori quoque. Atque exercitii modus sit, cum respiratio eius qui exercetur, frequentior euadit. Vbi enim hoc senserit, corpus non amplius exercere oportet. Ab exercitatione, balneis dulcis aquæ vtat, sed non cõtinuis, verum semel, aut bis in septimana, & ante cibum potius quã post illum, nec diu in balnei aere immoretur, sed etiam situlas calidas stomacho quidem & cruribus superfundat, paucas autem in caput, casque tepidas, & totũ corpus aqua nõ nimis calida detergeat: caput admodũ mo-

Exercitatio epilepticis utilis.

Balnea dulcis aquæ.

derate perfricet. Ingressus aũt solium caput nõ intingat sæpius sed bis, aut ter: In frigidæ labrum ingressus, primũ caput aqua modica superfundat, atq; ita in illud descẽdat, vt ipsum neq; vapores ex toto corpore ascendentes ad se rapiat, neque excipiat, & operimentis inuolutus rursus aquã manibus excipiat, frontemq; ipsius aspergat. Vinũ statim a balneo meracum bibere cautio est: nihil enim adeo affectũ excitat: quare cauenda est meraci potio, præsertim comitialibus. Hæc sane in eum modum agenda sunt: atque hoc victu non modo puer, sed etiã is, qui ætatis est florẽtis, sustineri debet. Quod si morbus vetustus & contumax fuerit, vt mitiora contemnat remedia, tunc iis quoque vtẽdum erit, quæ largius extenuant, & totũ affectum excindunt, præsertim ea purgatione, quæ veratrum album recipit, cuius descriptio sic habet.

Frigidæ soliũ quõ adhibendum.

Vinũ merũ nõ statiᵹ a balneo bibẽdum.

Medicamentum purgans ex ueratro albo.

Baccarum lauri purgatarum siliquæ octo, alypiadis, piperis albi, euphorbii, veratri albi, singulorum siliquæ octo. Hæc omnia contusa singulaque ponderata, quemadmodum etiã scriptum est, dato vna vice ex colocynthidis diluto, qd' in hunc modum parabitur. Colocynthidem probe prius purgatã, vt nihil interni seminis, neque lanuginis relictũ sit, sapa repleto, sinitoque ipsam in calido cinere a vespero vsq; ad primũ diluculum pernoctescere, atque ita dato vt auxilium maximum, quod & vomitu plurima valde crassa & viscosa recremẽta purget. Quare etiam vomitus adiuuari debet cum ægri nausea premuntur, aut conturbãtur, paulum mulsæ supersorbendum dando, & si nauseantes nihil notatu dignum sursum eduxerint, etiã pinnis ad stomachi turbationem vtendum est, copiosiorem adhuc mulsam propinando: Ita enim minori cum molestia recrementa quæ stomacho infixa sunt, sursum emolientur. Secundum purgationẽ panis exiguum mulso intinctum dato, balneum autem die vno, aut altero vitabis. Cæterum hoc sciendum est, quod in iis, qui os stomachi imbecillum, & bene sensibile habent,

purgatio dialeucu Helleboru.

Dilutum colocynthidis.

Mulsa vomituᵹ adiuuat.

Panis mulso intinctus.

nō veratrum album, sed potius nigrum purgationi iniicien dum sit. Sic enim datum sine molestia purgabit, & ꝓficiet, præterquam quod neq; violentos vellicatus inducet. Ego etiā Hiera probe purgaui, & lapide armeniaco, tribus eius scrupulis datis, & profeci: verum in Comitialibus inueteratis nullum adeo efficax inueni, vt hoc potissimum medicamentum purgans, multosque noui desperatos ab aliis medicis, vel hoc solo persanatos fuisse. A purgationibus deinde etiā antidota quædam sumi debent, quæ refocillare vires, & si quid meatibus insideat extenuare possunt. Tale est tū quod Hermoclimax appellatur, tum Theriaca. Atque hæc sane variis mixturis constant, & ægre comparantur. Inter simplicia vero & facile acquiritur, & valentissimū est pyrethri radix contusa, & melle excepta, si detur cochleari vno per interualla, donec vndecies exhibueris. Experiētia ꝓbatum est auxilium: ne ipsius vtilitatem contemnas.

Hiera, & lapis Armenius.

Antidota p⁹ purgatiōes.

Quæ naturaliter ad Comitiales ualent.

Hæc igitur de Comitialibus dicta sunt, quæ & nos cognouimus, & longa experientia docuit: verum cum nonnulli naturalibus, quorū ratio haberi nequit, quæque alligari solent, oblectentur, eisque vti desiderent, & reuera id quo intendunt, assequantur, cōueniens existimaui studiosis de his quoq; nonnulla percensere, vt medicus omni ex parte ad opem ægris ferendam sit instructus. Archigenes igitur in libris quos catagenos inscripsit, præcipit his verbis. Per accessiones oēs partes continere oportet, quemadmodum etiam eos qui per circuitum rigorem experiuntur, singulaque mēbra vnctis manibus moderate ꝯtinēdo in rectū dirigere, oculos ipsorum leniter attrectātes & demulcētes: præterea sanguinē ipsis hoc tēpore dimittere. Vbi vero accessio finierit, caput perungendum, vestimentisque fouēdum & multo oleo ac calente commode faciendum. At si cū graui somno, quæ cataphora Græce dicitur, in Comitialem morbum prolabantur, in syndonem, aut aliud vestimentum coniectos dimouere præcipito. Puncto autem quælibet ægri

Naturalia comitialiū remedia.

ipſius parte, ſanguine os oblinito, & expergiſcet. Poſt acceſſiones tota quidem morbi exciſio medicis in huiuſmodi rebus exercitatis committenda eſt: verum citra ſuperuacaneã curioſitatem ac curam hæc facere conabimur, ſed æquum eſt prænuncia morbi indicia, & remedia quæ ipſum coarguant, antea explicare.

Indicia quibus Comitiales internoſcantur.

Indicia Comitialium. Comitialis hoc modo noſci debet: ægrum pelle caprina opertum mari intingito, ſtatim enim concidet: aut loto ipſius capite ex cornu caprino nares eius ſuffito, ac cadet. Idẽ etiam præſtat lapis Gagates igni prius admotus, & naribus inditus, cõcidet enim. Ex alio exemplari ſic, Gingiberis modicum naribus indito, & inde cadet.

Ex Apollonii commentariis facile paratu medicamẽtum, ſi quidem comitialis eſt curabilis.

Apollonius de Comitialibus. Poſtquam conciderit æger, admoueto ei thymum, & ſi apprehendat, curabilis eſt: ſin minus, non. Ad prænoſcendũ Comitiales hoc quoque produnt, nempe ꝙ venæ ſub lingua ipſorum ſitæ virides inueniantur.

Curatio ex ſecundo Theodori.

Sanguis miſſus a magnis pedũ digitis. Comitiali collapſo, vbi a magnis pedum digitis ſanguinẽ lancinatu extraxeris, labra & frontem ipſius inungito, & inde reſurget. Apollonius autem inquit recte dari ſanguinem ipſorum potioni, vino autem abſtinendum, hoc apud Xenocratem inuenies.

Aliud.

Lapilli hirũdinum ad Comitiales. Hoc quoque mirifice facit: duo lapilli in hirundinum pullis diſſectis inueniuntur, quorum vnus quidem niger, alter vero albus exiſtit. Comitiali collapſo eos imponito, ac ipſum excitabis, nigrum vero cuti alligato. At hirundines dicuntur primo pullo hos lapillos dare, qui non facile inueniuntur niſi vniuerſis pullis diſſectis.

Aliud.

Chameleon. Chameleõtem in oleo coquito, donec intabuerit, & oleũ

ſpiſſeſcat,

ſpiſſeſcat: conſumpto autem animali, oſſa ipſius ſelecta in lo cum ſolis expertem reponito, ac Comitialem collapſum in ventrem conuertito, oleoq; dorſum a ſacro oſſe vſq; ad pri mam vertebram inungito, ac ſtatim excitabitur, hoc vbi ſepties feceris, ex toto ægrum liberabis, oleum autem pixi de reponito.

Aliud.

Alii vero inquiunt, Comitiales, vbi agniti fuerint, curari debere, quemadmodum Archigenes præcipit. Primario igi tur in victu congrua aquæ potione vtendum eſt, carnibus abſtinendum, & venere. Iam vnctiones quæ adhiberi de beant, ab expertis obſeruatum eſt, hæc quoque illis conue niunt. Muſtelæ iecur ſine felle cum dimidia aquæ hemina ie iuno ad tres dies propinatur. Referunt autem quidam par tem auis oſsiphragi crematam potu morbum tollere, atq; hæc ſane ex Archigenis libris decerpta ſunt.

Aliud.

Aliud quod in tertio Strato prodidit, iſtud eſt. Cani die bus quatuordecim incluſo oſſa tãtum deuorãda dato, quin todecimo die ex albo canis ſtercore cochlearium duorum inſtar comburito, ac diebus quinq; propinato.

Aliud.

Hoc quoq; in Thuſcia a ruſtico quodam accepi, qui dice bat aliquem caſu morbo liberatum fuiſſe. Rutam enim ſyl uaticam, quã rure habebat, contundebat, & vbi conſeruus eius lunaticus concidiſſet, ipſe rutæ odore plenus, aggreſſus nares ægri continebat, vnde ille excitatus non amplius Co mitiali morbo laborabat. Expertus aũt erat hoc etiã i alio, morboq; eum liberauerat. Atque ego ſæpius ita hunc affe ctum curaui. Mirabile igitur & eximium medicamentũ eſt, quod nulli communicabis. Experimẽtũ ruſtici.

Ex quinquageſimo octauo Theodori Moſchionis ad Comitiales.

Herbæ pedicularię quæ ſtaphis agria græce dicit drach-

mæ octo: castorei drachmæ quatuor, liquoris peucedani, pyrethri, singulorum drachmæ duæ. Pediculariam contundito, ac in vesicã ouillã, aut caprillam, in qua adhuc vrina sit, depositam siccari curato, deinde contusam incretamq; aliis admisceto, ac ex mulsa pro viribus dato.

Staphis agria ad Comitiales.

Aliud quod accepi ex Gallia.

Galligallinacei testiculos in puluerem tritos, ex aqua & lacte ieiuno propinato, idq; diebus quinq; facito, vino autẽ abstinendum est.

Aliud a Mersino Thrace acceptum.

Testiculi gallinacei ad comitiales.

Gladiatoris occisi, aut alterius cuiusdam panniculũ cruentum comburito, accineri vinum misceto, vbi septies hoc dederis ægro liberabis. Hoc insigni experimento sæpe probatum est.

Sanguis human⁹.

Ex his quæ Stratonis libris adiecta sunt, dicit autem Orpheum autorem esse.

Solani radix.

Solani radicẽ luna declinante acceptam tundito, ac eam potui dato primo quidem die semel, deinde bis, postea ter, tandẽ quater, atq; ita ordine donec quindenis vicibus eam insumpseris. Arcanum autem est hoc, & multis mirabile.

In Hispania hoc ad Comitiales didici.

Caluaria asini.

Caluariam asini diligenter crematam contundito, incernitoq;, & in pixide habeto. Cum vsus postulat, dato drachmam vnam. In alio inueni drachmas duas ex aquæ frigidæ hemina. Priusquam aũt medicamentũ dederis, sabinam herbam læuigato, datoq; potui ex ea drachmas tres cum aquæ hemina. In alio habetur cochleare vnũ. Ieiuno ad dies duos dato, quando tempus est subnubilum. Ac paucis interpositis diebus exhibeto id quod ex caluaria asini paratur. At priusquam aliquid ex prædictis offeras, caput ægri ad dies tres purgato, vt infra scriptum est. Herbæ pediculariæ, sinapis, singulorum vnciæ quatuor, pyrethri vncia, salis ammoniaci drachma: cõtusa, & cribro secreta in puluerẽ redigito, datoq; mandẽdum post diem vnũ, ac sinito ægrũ hiãti ore pituitam emittere: est autem hoc valde mirificum.

Quæ alligantur & naturaliter Comitialibus obsistunt, ex commentarijs Archigenis.

Iis aũt quæ alligantur vtẽdum est ad affectum, vt Asclepiades medicamentarius prodit: clauum cruce fixum brachio ægri alligato, & liberabis. Zalachtes autem hæc ait.

Lapis Iaspis a fumo quo infectus nõ pellucet, Capnias appellatur, ad omnia capitis & mentis vitia alligatur, & is contritus si cum humore illinatur, hæc efficiet euidenter, & mirifice. Iaspis lapis.

Osthanes inquit.

Corallium & glycizidem, solaniq; radicẽ luna inclinante collectam, illigatamq; in linteolum lineum appendito.

Aliud.

Iaspis similis Callaino, digito impositus gestatur, & liberat: est autem præciosus.

Aliud.

Damocratem Atheniensem ferunt cum adolescẽs esset, & morbo Comitiali teneretur, ad Delphos profectum fuisse, eumque rogasse Deum cum plerique ei offerrent alliganda morbo contraria, quali ex eis vteretur, ac Pythiam respondisse. Oraculũ Pythiæ.

Quos madidis cerebri latebris procreare capella
Dicitur humores, vermem de vertice longum
De grege sume capræ maiores ruris alumnæ
Ex cerebro vermes & ouis dato tergora circum Vel sic,
Multiplici vermi pecoris de fronte reuulso.

Democrates cum hæc audiuisset expendebat quid tunc Deus loqueretur, cum autem ipse profectus ad Theognostum Democratium nonagesimum octauum annũ iam agẽtem venisset, oraculũ huic denũciat, ille aũt vehemẽter miratus Dei prudentiã, vatis Pyihiæ obscuritatẽ, & obliquũ dictũ, sentẽtiã oraculi manifestauit, gregariarũ, inqt, caprarũ caput naturaliter multis vermibus iuxta cerebri basim plenum efficitur, ac sternutamẽtis animali obortis, multi ver- Vermes caprarũ. Expõ oraculi.

mes in nares capræ insiliunt. Oportet igitur veste substrata ne terram attingant, illos excipere, vnum, vel tres, & indutum pelle nigræ ouis tenero collo alligare. Atque hoc ait morbo naturaliter aduersari.

Aliud ad idem quod in libro stratonis scriptum est. dicitur autem Moschionis.

Asini frons cuti alligata gestataque morbo liberat.

Aliud.

Clauum ex nauigio confracto exemptum in brachii ornamentum latum concinnato, vt imponatur os ex corde cerui, & sinistro brachio circundatur. Postquam autem ceruo viuo cor exemeris, ossiculum, quod in eo explicato ceu carunculam cõcretam arundine statim sine mora inuenies, siccato, ac vbi reliquum proieceris, facito vt predictum est, ac miraberis.

Aliud.

Linteum ex naue confracta iam attritum inueteratumque dextro brachio ad septem hebdomadas alligato: in quibus alias * & æger liber alit. Concidet autem, si pilos asini, & mulæ in suffitum offerras. Pyrethrum cum naribus ipsius inspiraueris, si quidẽ sanabilis sit morbus, sternutabit æger, sin autem curari nequeat, non item.

* Deest aliquid

Aliud.

Corallium ex cerebro asini alligato. Glycizidis radicis, & solani declinante luna granum vnum dato, primo aũt vnũ, deinde duo, postea quatuor donec quindecim exhibueris. Iam Chrysolithos probe facit: item Iaspis aerium colorem habẽs, aut persimilis Calaino, digito gestatus idem præstat. Hæc sane a veteribus dicta sunt, tanquam naturaliter, hoc est latenti natura, efficacia. At quæ nos ædidimus, secũdum viam & rationem dicta sunt, ac conuenit peritum omni modo auxiliari, tum naturalibus vtendo, tum scientifica rõne, & methodo artificiali, quodque recte dici solet, omni modo properandum est, vt longo morbo, & prauo ægrum li-

Coralliũ

Glycyzis

Chrysolithos.

Iaspis.

beres. Mihi ſane omnibus vti placet: quia vero plerique hoc tempore indocti accuſant eos, qui vtũtur naturalibus, caui, ne continue iis quæ naturaliter operantur, vterer, conatuſque ſum artificioſa via & ratione morbos ſuperare, ac noui non modo Comitiales, ſed etiam alios morbos plæroſque victu & medicamentis fuiſſe perſanatos. Quare etiam nunc conſulo, vt is qui velit Comitialem euadere, hoc potius nũc a me dicto victu, & medicamentis vtatur: nec ſucceſſu fruſtrabitur. Iam efficax in commemoratos etiam ſolare Cyphi potum inueni, præſertim a purgatione. Oportet autem ſemel propinare deſinente luna, idque facere dum in totum morbus fuerit diſcuſſus. Nihil autem minus confert, vbi curatus quoq; fuerit, præſeruationis gratia ipſum porrigere, quouſq; tutam & firmã morbi liberationem videris, & nullæ ipſius reliquiæ ſuperſtites maneant. Quin etiam præcaueri in Comitialibus omnino debet, ne vllo modo affectum irritemus: maxime omnium vitãda eſt cruditas, vt maximũ malum in cœna, aut prandio etiam ſuſpicio cruditatis: item ne cibus tarde ſumatur, & bilis commoueatur, cauendũ eſt. Ad hæc fugienda potio ſtatim a balneo, vt diximus, præſertim meraca, vina valde vetuſta, & nouella admodũ, aſtringentiaq;, item lactis potus, caſeuſq;, & ſi quid ex lacte præparatur, nec non fœtida. Inſuper vitandum, ne ægri prorſus in huiuſmodi locis commorentur, ſuffimentaque plurimum odorentur, neque e ſublimi defixis oculis diutius cernant, neq; admodum caput operiant, calefaciantq;: præterea ne in ſole immorentur, aut vbi ignis eſt plerũq;, adhæc ne in balneo tardius deſideãt, & caput calida rurſus aqua abſtergant, concoctioneque non obita rurſus lauent. Inſuper ne a cibo dulce quoddam eſculentum, aut poculentum aſſumant. Quippe hoc etiam affectum irritat, præcipue in quibus flaua bilis ſtomacho innaſcitur. Nam hos temperato victu alere conuenit, nõ quemadmodum eos, qui pituitoſum humorem congregant, per illa, quæ omnifariam extenuãt humores & calefaciunt. Hæc ſi quis accurate conſeruet & tueatur, non opus habebit alio quodam auxilio, & maxime

Cyphi.

illis, quæ dolorem mouent, periculumq; vitæ inferunt, non nunquam etiam arteriæ sectione, caluariæ adustiōe, & aliis quæ cruciatum & supplicium magis quā curationem multis conciliant.

De resolutione particularum. Cap. 16.

Hoc caput in Græco impressoad finē transpositū ē.

RESolutionis vitium qđ Græci paresin & paralysin nominare cōsueuerunt, nihil aliud est quā sensus & motus priuatio. Differt autem ab Apoplexia, quod ipsa quidem totius corporis sensus & motus abolitio, cum principis animæ functionum noxa, & quodammodo mors accidit. Resolutio autem est, qua dimidia pars corporis, vel vna emoritur, vel etiam particulæ quædam neruosæ obstructæ, ita vt vel cerebrum, vel spinalis medulla ab affectu sit immunis. Vbi igitur prius animaduerteris, vnde inceperit, & vnde causa prouenerit, ita tandem curationem tentato. Fieri enim nequit, vt qui causam, aut quod sit vitium, ignoret, morbum infestantem possit excindere.

Resolutio

Notæ.

Indicia resolutionis.

Si igitur ex superioribus particulis quædam affecta fuerint, nempe oculus, aut nasus, aut lingua, aut quædam in facie, constat ipsum cerebrum morbo esse implicitum, eique primario succurrēdum esse. Si igitur nulla ex prædictis partibus sensu, aut motu, aut vtroque læsa fuerit, necesse est spinalem medullam ægrotare, aut aliquem neruorum ex ipso procedentium affectum esse, statuere. Attendito igitur diligēter, quæ sit pars affecta, & vnde initium trahat, aut a qua vertebra id, aut neruo recipiat, atque illi curationem adhibeto, non autem vt vulgo symptomatibus tantum obsistito. Itaque resolutas particulas, sic internoscere cōuenit, animum scientiæ anatomicæ aduertendo.

Resolutę ptes quō nascant.

Causa resolutionis.

Resolutionis cā

Causam resolutionis effectricem magna ex parte internoscere licet, ex crasso, viscoso, frigido, interdum etiam terrestri & melancholico humore constitui. Sciendum autē est vitium hoc & ex qualitate calida, aut sicca proficisci, vbi calida intemperies sanguinem, & humores nimium torrefece

rit:similiter etiã ob frigidã qualitatem solam. Quoniam igitur cã diuersa est, quæ resolutionis affectum pariat, inspiciendum internoscendumque diligenter est, copia ne sit, an qualitas sola: non parum enim interest. Si nanq; copia & crassities, necesse est adhibere, quæ extenuant, & humoris, qui resolutionem excitarit, vacuationem moliuntur. At si qualitas sola fuerit calida & sicca, tunc extenuantia calefaciẽtiaque (omnia enim eiusmodi natiuum humorem consumũt) magis adhuc assant materiem, crassioremque reddunt. Liquet igitur contraria qualitati remedia inducenda esse, hoc est refrigerantia & humectantia omnia: ad frigidã vero necessario ea quæ calefaciunt, applicari debent. Quæ cum ita habeant, dicamus quomodo etiam curatione vtendũ sit, ab affectu, qui ex copia prouenit, prius exorsi.

Curatio.

Siquidem igitur copiam sanguinis ex notis depræhendas, liquet moderatam eius euacuationem ante aliam curationem vniuersam adhibendam esse. Non enim conuenit in his multum sanguinis, etiamsi abundet, detrahere, sed ad auxilia potius quæ locis inducuntur, pueniendũ est. Si nãq; in facie affectus cõstiterit, ante oĩa capiti prospiciẽdũ est. Cõstat enim principio affecto, merito etiã faciei partes oblæsas esse. Necessario igit̃ oĩa quæ caput euacuãt, ipsumque recremẽtis liberũ reddunt, adhiberi debent, quemadmodũ apophlesmatismis quoque, perfrictiõe, dropacibus, & omnibus vtendũ est, quæ extenuare & aperire possunt. Quod si pituitosior sanguis fuerit, iis quæ pituitã per os educũt, sicut etiã cum magis melancholicus, illorum vsus est, quæ hunc humorem emoliuntur. Optime vero ad vtraque facere possunt & catapotia, quæ ex colocynthide parantur, quorum descriptio hæc est.

Curatio resolutionis.

Catapotia dia Colocynthidos.

Aloes hepaticæ, colocynthidis, singulorum vncia, euphorbii semuncia, veratri nigri vncia: bdellii vncia, nitri Alexãdrini semũcia: His semper vtitor cũ humorẽ melancho-

Catapotia diacolocynthidos.

licum, aut pituitam purgare volueris. Nihil enim adeo neruos laborantes caputque reficere, & expurgare potest, vt horum catapotiorum compositio. Sufficit autem ex eis vsque ad scrupulos quatuor, aut sex pro ægri viribus exhibere. Ad integrum vero modum veniendum non est, sed paulatim a duobus, aut tribus scrupulis exorsi, ipsa porrigemus, si igitur affectus recens fuerit, æger autẽ sæpe facilis ad vomitum, medicamentorum potionem auerset, nullum aliud præferendum, sed his vtendum est. Nã præter id quod non facile euomũtur, materiam quoq; citra molestiam purgãt, & commode ex alto euocant. Arbitror autem nullum statim alio remedio opus habiturum, si quis ipsis recte vti possit. At si affectus longo tempore ægrum molestarit, & moderatioribus medicamentis non obtemperet, sed his contumaciter resistat, etiam omnibus potius quæ aperire, & extenuare possunt, vti conuenit. Vbi vero materiam tenuem & fluidam reddideris, medicamentum Hiera assumi debet, quæ a me paratur, cum sit præstantissima, & tuta, periculique expers, describitur autem in hunc modum.

Resolutio diuturna.

Hiera.

Hiera Alexandri tuta, hoc est quæ sine periculo sumi põt.

Aloes scrupuli quatuor: in alio octo: folii scrupuli decem, agarici scrupuli octo, in alio exemplari decẽ: polypodii scrupuli octo, piperis albi scrupuli quinq;: piperis longi scrupuli octo: piperis nigri scrupuli quinq;: casiæ scrupuli octo: opoponacis, amomi, croci, sagapeni, castorei, singulorum scrupuli quinque: scammonii lachrymæ scrupuli decem: ammoniaci suffiminis totidem: petroselini Macedonici, aristolochiæ, veratri, singulorum scrupuli quinque: marrubii sicci scrupuli octo, chamepytheos, bdellii, colocynthidis, singulorum scrupuli octo. Integrum antidoti modum, si quidẽ absque melle habes, dato scrupulos septem: sin autem cũ melle, scrupulos duodecim, aut paulo plus, minusue. Non oportet autem adiicere extrinsecus alterius scammoniæ modo. Multi nanque arbitrati se promouere medicamentum ad euacuandum, ita faciunt, ignari quod inutile magis ipsum red-

dunt Non enim volumus ad protinus ad ventrem deferri, ſed potius in membra diſtribui, in corpore immorari, extenuare recrementum, & emendare, item meatus dilatare, vt obſtructiones neruoſorum adaperiantur, & ſpiritus, qui in ea mittitur, purus ſuppeditetur. Quare medicamentum vacuatorium efficere non licet, præſertim in pituitoſis, ſed contra ex ſcammonia adimere conãdum eſt, augeri autem potius colocynthidis pondus: at totus modus potui ſtatim à primo die dari non debet, ſed partiri in tria, exhiberiq; primum drachma, deinde tribus diebus interpoſitis drachmæ duæ, admixta ſalis hemina, piperis autem minus, quod ſit admodum ſubtiliter detritum. Conſilium enim nobis eſt, vt medicamentum ſicut diximus diſtribuatur, nõ ſpiſſetur: cum pauci s diebus ſalem ægro differre iuſſeris, dato rurſus ei tres drachmas, deinde rurſus aliis paucis diebus interiectis, offerto ipſi drachmas quatuor, ita nanq; iuuabis ægrũ, & ſimul medicamenti vim, ac quanta qualiaq; efficere ſoleat, ad miraberis. Vulgares autem ipſum occultant, ignorantes ipſius vſum. Scire vero licet, quod ſi vires ægri robuſtæ ſint, vereri non oporteat quinq; drachmas exhibere, interdum etiam ſex, magiſque ſi æger omnibus ex æquo humoribus ſcateat, qui Græce plethoricus dicitur, ætate vigẽte, & temperamento humidus ſit. Ita curandi, qui reſolutionem ex humidorum viſcoſorumq; & craſsiorum humorũ copia ſuſtinuerunt.

Si reſolutio ex ſola fiat qualitate.

At ſi non copia, ſed qualitas poti us cauſa fuerit morbi effectrix, vbi quidem ſiccitas ſimul cum caliditate infeſtat, refrigerantibus ſenſim & humectantibus potionibus, & cibis vtendum magis cõſulo, vt cremore ptiſanæ, aut auena, aut chidro. Inter olera, intybis, aut lactucarum caulibus: admiſceatur autem his tum aſparagus paluſtris, tum radix apii. Aues comedantur prope omnes, præter nimium pingues, vel quæ in paludibus aluntur. Inter piſces nimirum ſaxatiles potius: teſtacea vero deuitentur præter pectines, & eri-

Reſolutionis ex qualitate curatio

naceos. Interdicātur etiam legumina omnia, præsertim ha lica. Inter fructus pomaceos vniuersos comedant magis ficus, vuas, semē peponum, & mala, punica vero, persica, du racina, sycomori fructus, & quæ vocantur mala aurea, caueri debet: summatim vniuersus victus, qui refrigerare, ac cō temperare potest, præterquam ꝙ nihil admodum recremētitium, aut crassi succi habeat, vinum bibāt aquosum, & nō adeo vetustum, vt quod magis exiccet, & neruos offendat. Quare etiam vinis factitiis interdicatur, præterquam rosato & violato: at si fieri posit, etiam citra vinum æger degat, sola tepida aqua vsus: id multo quoque melius est. Bibant aūt, qui assueuerunt, etiam in medio cibi aquam frigidā cum vino. Talibus igitur purgans aliquod medicamentum præbere commodum non est. Vniuersa nanq; ipsis inimica sunt, præsertim Hiera, quæ euphorbio constant. Nam præterquā quod nihil iuuāt, siccitatem neruorum adhuc magis augēt.

Historia resoluti ex merore.

Noui sane ego quendam resolutionē ex merore, multa sollicitudine, & inedia expertū, deinde sumpta Hiera adeo læsum, vt totus ipse immobilis fieret, & propemodum interiret, nisi in contrarium mutatus fuisset, & humectātibus omnibus tum potionibus, tum cibis, & aliis quæ temperatū ipsum reddidissent, vsus fuisset: maxime vero balneis compluribus, vnctione ex hydrelæo, mutatione aeris temperati, & omni hilaritate. Etenim tristis erat, ad iram procliuis, a medicamento nimirum excitatus, & qui flauam bilem collegisset. Hac sane ratione, si qualitas fuerit, præsertim intemperies calida, vitari debent cibi acriores: adhuc autem magis, quæ medicatam vim purgantemq; obtinent. Nam præter id ꝙ nihil inueniant, quid ex corpore euacuent, magis adhuc aliam intemperiem generant. Pari modo etiam in frigida intemperie præditis medicamentis purgantibus vtendū non est, cum solo victu tales curari posint. His igitur & vinum moderatum vetustius, allia, porra tum per se, tum cū sale comesta, apium, petroselinum, daucus, item quæ piper recipiant, adhæc vnctiones calefacientes conueniunt, præsertim circa stomachum adhibitæ, quale est etiam Martia-

Resolutio ex frigida intēperie.

tum, habet enim medullam ceruinam, ſtyracem, & neruos vehementer iuuare poteſt, quemadmodum oleum quoq; rutaceum, & cum ipſo, & cum alio, refrigeratos neruos ꝓbe excalefacit. Sin autem morbus inuetuſtatem incidit, etiã aquæ naturales, hoc eſt, quæ ſponte ſua calidæ ex tesra pro ſiliunt quantum ad frigiditatem attinet, ſunt ipſis accomodæ, verum diu eis immorandum non eſt, neq; bis die lauandum, ſed permittendum, vt in frigidum quoq; ſolium deſcendant, ne ipſi ſupra modum exiccentur, ſed mediocriter etiam adiumento quod ex ipſis prouenit, fruantur. Ita ſane reſolutio quæ propter intemperiem accidit, pro virium ratione curare conuenit. Cæterum autem deinceps explicemus, quibus remediorum auxiliis, in quibus corporibus ad morbum depellendum vti magis expediat.

De oculorum reſolutione.

Quod ſi igitur oculus fuerit affectus, in primis capiti, vt diximus proſpiciendum eſt, apophlegmatiſmis, perfrictionibus & reuulſionibus, cucurbitulas in poſteriorem capitis partem adglutinando, trahendo, & ſcarificando, ſi copia ſubiecta requirat. At ſi affectus remanet, etiam dropaces ſuper ciliis imponantur: quippe trahunt ex alto, calefaciuntq; partes affectas, & recreant, nec non ſcirro induratas excitãt, remolliuntque, vt muſculi refocillati in naturalium actionum memoriam reuertantur. Porro vtantur etiam ſucco betæ, cum melle ipſum naribus infundentes: item ſuccus anagallidis bene facit. Quinetiam ad ſternutamentum prouocandum efficacibus medicamentis hoc in actu vtendum eſt, herba lanaria præſertim, quæ Græce ſtruthion appellatur, vel euphorbio cum caſtoreo, vel tribus ſimul coniunctis. Oculorũ reſolutio

De labro reſoluto, aut gena.

At ſi labrũ reſolutionẽ expertũ ſit, aut gena, aut maxilla, apophlegmatiſmis potiſsimũ vtẽdũ eſt, q̃ ſtaphide agria, maſtiche & pipere ꝯſtãt, itẽ perungere iis quæ ex ſinapi fiũt, ꝯ- Labrum reſolutũ, aut gena

fert, nec nō pastillis qui hyssopum, aut pulegium, aut piper recipiunt. Hæc valent vt acriora, & emortuum sensum reuocant: Prodest ipsis etiam nucum pinearum crematarum vapor, permittendum autem est, vt affecti vaporem hunc inspirent, valde enim hoc facientes adiuuātur. Quod si morbus inueterascens copia infestare videatur, etiam venas sub lingua incidere oportet. Saluberrimum enim illis hoc est auxilium, qui in faciei particulis resolutionem experiūtur: vnctionibus autem vtaris ex castoreo, medulla ceruina, & styrace cōfectis. Omnibus hoc auxiliatur, præsertim resolutionem in maxillaribus musculis expertis. In aliis vero regionibus, vt manu, stomacho, aut vesica, non solum hoc, sed etiam Lysiponium dictum valde efficax est remedium, cuius scriptura hæc est.

Scriptura Lysiponij.

Lysiponium. Castorei, euphorbii, piperis singulæ vnciæ: suffiminis ammoniaci, opoponacis, galbani, singulorum vnciæ duæ: medullæ ceruine vnciæ tres, terebinthinæ vnciæ sex: ceræ vncia: olei veteris tantundem: olei taurini, irini, gleucini, cyprini, singulorum vnciæ tres. Hoc auxilium est vtilissimum ad omnem resolutionem, & per se, & cum rutaceo oleo, Epithematis autē, tum eo quod Dia daphnidon, tum quod Apollophanis dicitur, aut eo quod cōstat casia, vel samsucho, vel cachri, & in summa iis vtendum est, quæ ex alto euocare humores, & cruentare cutem possunt. His etiam in coxēdicibus affectis, neruis difficulter sentiētibus, & in iis qui stercus retinere nequeunt, vti decet. Iam vero iniectiones, quæ ex euphorbio, castoreo, & nitro constāt, item quæ allium, rutam & cuminum vna cum oleo incocta habent, istis opitulantur. At si musculi sedis resolutionem sustinuerint, per insessus ipsis & suffimigia succurrendum est. Ad hanc rē præstantissimus est lapis molaris, oportet autem ægrum vestimentis contectum infund bulo ipsi subiecto vaporem ascēdentem excipere. Lapis vero, vbi ignitus fuerit, vino asper gatur. His & similibus remediorum auxiliis, solo vsus mo-

Coxę resolutæ.

Musculi sedis resoluti.

do immutato, in affectis particulis vtendum est.

De melancholia. Caput XVII.

NOn vna quædam Melancholiæ causa est, neq; vnus humor vitii parens, sed plures, & alias aliter mutati, vnde neq; omnes eadem sÿptomata sustinent, neq; similiter eisdem imaginationibus agitantur, sed alii ipsorum rident semper, & cum hilaritate imaginantur: alii cum ira & contentione, similes, quantum ad hoc pertinet, Phreniticis appellatis: quidam ipsorum cum torpore multo ac segnitie. vt ipsi loqui nolint, stultorũ modo, quos Græci vocant Moros, nonnulli opinionibus addicti sunt, & futura prædicere arbitrantur, hi vero mortem desiderant: illi iugulari optãt, alii metuunt. Atq; ex his quidam ipsorum interualla morbi temporibus quibusdam habent, vt etiam consueta administrent: alii in continua dementia sunt. At non solum variis quibusdam motibus symptomatum ipsis oborientium differunt, sed etiam affectorum locorum ratione. Hi quidem solum ipsum cerebrum morbo affectum habent, illi vero etiam reliquum totum corpus, alii autem ventrem solum, & præcordia. Quoniam igitur causæ Melancholiæ, & particulæ affectæ differentes sunt, item quæ mouent, quæq; infestant has accidentia, ideo conueniens studiosis existimo, vt singula intelligere, & vnde fiant, nitantur. Quare internotiones ipsorum accurate nobis exponẽdas esse duximus. Ita nanque tum mederi recte, tum morbum superare, etiã si difficilis fuerit, poterimus.

Dr̃iç melancholicorũ ƀm motũ accidẽtiũ.

Signa Melancholiæ ex sanguinis copia nascentis.

Internosces autem Melancholiam ex copia sanguinis fieri, primum sane, si ad ipsum ægri temperamentum respicias. Nouimus enim hirsutos nigrosque colore, & habitu tenues multo facilius quam candidos, & crassiores Melancholia corripi, adhæc eos magis qui ætate vigent, tenui victu vtuntur, iracundi sunt, & vitam curis, tristitia, & mœrore plurima ex parte transægerunt. Adhæc interrogare cõuenit, num aliqua solitæ vacuationis retẽtio obuenerit, in vi-

Notæ Melãcholiæ ex copia sanguinis ortæ.

ris quidē ſanguinis per venas ani quæ Hemorrhoides Græce dicuntur, profluentis: in mulieribus autem mēſtruæ purgationis. Et ſi in corpore verus grauitatis ſenſus ineſt, facies quoq; inſpici debet, num multo quam antea rubicundior ſit, venæq; magis turgeſcant & intētæ ſint. Hæc enim ſi deprehenduntur, ſanguinis copiā, quæ vapores ad caput trāſmittat, ſuſpicari oportet. Sint aūt quædam venarum imaginationum internalla ipſis obueniant, vt etiam cōſueta quoque opera aliquantiſper velint attingere, adhuc magis tum Melancholiæ ſpeciem accidere ſuſpicabimur, quū ex euaporatione ſanguinei humoris originem trahat, offendatq; cerebrum. Ac ſimile quid ægris contingit, cuiuſmodi iis, quibus oculi ſuffunduntur, accidit. Quod ſi cum riſu vanæ imaginationes oriantur, humorem, qui offendit nō admodum vitioſum eſſe, & rodentem, ſola autem copia nocere.

Melācholia ex ɔ̈uaporatiōe humorū.

Curatio.

Si igitur notatio id quod offendit, ſanguinis copiam eſſe: tibi ſuggerat, atq; ob hanc talem Melancholiam ſuperuenire, dum vapores inde vt diximus, ſpiritum animalem turbidum reddunt, & eiuſmodi excitāt imaginationes, ante omnem aliam curationem, ſanguinis miſsio adhibenda eſt. Differendum enim hic non eſt, cum metus ſit, ne dum nos diutius expectamus, vapores cerebri corpus magis inalterent, vel etiā longius immorari, ventriculos ipſius interiores obſtruant. Paucis itaq; diebus, vbi ægrum cibo boni ſucci & temperato traduxeris, nequaquā cōcedens, vt carnes, & ea quæ ſanguineum humorem generare poſſunt omnino aſſumat, ad ſanguinis vacuationē venito: & ſi vires robuſtæ ſunt, quantum ſatis eſſe putaueris, ſtatim detrahito. Frequēter enim vniuerſa *euacuatio efficit, vt nonnihil etiam ſpiritus qui vapores tranſmittit, euacuetur, & diſsipetur. Sin autem vires multam prima vice euacuationem non tolerant, neceſſe eſt tunc non modo ſemel, ſed etiam bis, & ſæpius q̄tum licet paulatim auferre. Quod ſi a brachio vacuatio fieri nequit, tentandum eſt eam a poplite, & tali partibus mo-

Curatio Melācholię ex copia ſanguinis.

Dilatio nociua i hac ſpē.

Hoc eſt vna vice facta.

liri, atque hoc magis in muliebribus corporibus faciundum est: quippe menstruam purgationem prouocat. Cum autem venas cubiti non manifestas inueneris, eas quæ commemoratis locis subiacent, incidere tunc oportet. Nam ad affectũ prædictum sanguinis vacuatio est necessaria. Nihil igitur minus iuuabis, ex quacũque parte sanguinem detraxeris, cum etiam omnia simul vacuentur, quemadmodum diuus Hippocrates ait, cõfluxus vnus, cõspiratio vna, oĩa cõsentientia.

Sanguinis detractio ex quacũque parte prodest.

Hippocrates dealimẽtis.

Curatio Melancholiæ ex infarcto impactoque sanguine, orte.

Si humoris sanguinei materies cerebro impacta fuerit, tunc audacter uenam in fronte secato. Nam post totius corporis uacuationem, si loco iam remedia adhibeas, nihil nocebis. At si circa caput aliquid moliri cogites, priusquam totum corpus recrementis liberum reddideris, offendes magis quam iuuabis, copiosiorem materiam ad locum affectũ attrahens. Hac sane ratione iis, qui ex sola sanguineis copia Melancholia laborare inceperunt, mederi conuenit, ubi nõdum ad rodentem, aciem, aut biliosam, aliamue quandam humoris intemperiem manifesto immutatus fuerit. Nam si horum aliquid sustinuerit, hi non amplius cum risu imaginationes habent, sed contra feras ac furiosas admodum accessiones experiuntur, quare per initia affectum excindere tentandum est. Inueteratus enim & veluti in naturam conuersus, incurabilis propemodum euadit: & tali morbo affecti non Melancholia tantum laborant, sed etiam per circuitus insaniunt. Nihil enim aliud est insania, quam Melancholiæ ad maiorem feritatem intentio.

Melãcholię ex impacto sãguine curatio.

Sanguinis missio.

Insania quid.

Indicia Melancholiæ quam sanguis acrior biliosiorque excitauit.

Coguosces autem ex notis quas prædiximus, non amplius vapores sanguineos, sed magis melancholicos, aut acriores sursum efferri. Item quod nõ ex sanguine ægri fiũt magis iracũdi, impetuosi, neque amplius placidi. Cæterum quod temperamẽtum ægri calidius sit, & siccũ, ætas vigẽs,

Notæ Melancholię ex acri & bilioso sanguine.

quodq; victus præcesserit calidior, & acrior, aliaq; his cognata, clarius tibi indicabunt, sanguinem ad biliosiorē magis naturam esse conuersum. Nam humores diuersis modis commouentur, & alias aliam qualitatem recipiunt. Siquidē in bilem conuertuntur multa inedia continua, salsorum ciborum esu, aut validis curis. Ad sanguineum autem humorem magis vergunt ex largioris vini vsu, quodam valentiū ciborum appetitu, & liberalioribus balneis. Sin autem duos quoq; humores superare contingat, vtrūq; horum accidēs oboritur. Interim nanq; rident ægri, interim audacius loquuntur, & alias alios motus, interuallaque & accessiones habent, quemadmodū in febribus accidit, quæ circuitu mouentur. Atque in his nonnunquam isto humore cerebrū repleri, nonnunquam illo, pro diuersis ipsorum mutationibus, motibusque.

Sāguis i biliosiorē naturam cōuersus

Notæ sāguinei humoris.

Curatio Melancholiæ, quæ a bilioso & acriore sanguine nascatur.

Si igitur ex his quæ diximus, indiciis, bilem sanguini in vasis admixtam esse suspiceris, ad ea quæ huiusmodi humorem vacuant, statim veniendum est. Hoc autem probe facies, ac purgatio commode tibi succedet, si paucis ante diebus homini cibo temperato & humidiore nutrito medicamentum ad bilem ducendam efficax porrigas. Sic enim humor etiam qui offendit, medicamento purganti facile cedet, ita vt vincat potius, quam illius vim euincat. Nā vt crassiores humores cibis, qui extenuant & calefaciunt, incidis, ita etiam tales eisdem ad euacuationem magis idonei reddentur. Vbi vero eos qui a bilioso sanguine infestātur, humido, vt diximus, & temperato victu alueris, medicamentum exhibeto. Sit autem Picra, quæ recipit liquorem scammoniæ, verum Picræ qnidē scrupulos sex, scammoniæ vero liquoris siliquas octo, aut paulo amplius minusue ponito. Quod si æger medicamentum solutum nolit assumere, fiant catapotia: sin hæc quoque per se inuitus capiat, vino, aut ouis mollissimis excipiat, ita vt vitelli mēbrana leuiter

Reiterō purgationis.

aperta,

aperta, in medio illa coniiciantur, sic enim æger sine molestia, & placide omnino ea accipiet. Cæterum si tali dato medicamento corpus non abunde satis vacuatum esse deprehendas, post paucos dies, & victum humectantem rursus ad hibitum, balneo vtitor, & quiete, ægrumq; iterũ purgato, aucto paulo magis medicamenti pondere. Sic enim optime feceris, in quibus Melancholia non ex sanguine in biliosam naturam conuerso, & plus satis excalescente, & toto fere nimis adusto prouenerit Qui enim calidioribus antidotis, aut purgationibus in tali Melancholia vsi sunt, præsertim Hiera, ægros magis furiosos, atq; insanos reddiderũt, dum sanguinem ad siccius & acrius conuerterent. Præstat igitur tales simplicioribus adhuc medicamentis, quæ corpus totũ nequeant calefacere, repurgatos, humectãti cibo permittere. Nouistis autem vos, me quoq; plerosq; ita laborantes victu potius quam medicamentis vsum persanasse. Verum esto cibus, vt summatim dicam, ptisana potissimum, quæ mane cum granis ipsis, aut circa horam secundam assumatur: in prandio etiam pisces saxatiles, gallina cohortalis, atque alia quæ volatu fidunt, præter palustres: itẽ ex testacea cute præditis pectines, astaci & erinacei, inter olera, lactuca & intybus, omni modo commesta: adhæc malua: alia vero omnia vitentur, præsertim brassica, & agrestia olera. Ex fructibus pomaceis peponum & cucumerum medulla: similiter etiã inter vuas, dulces & dura carne praeditæ, ex malis quæ non astringunt. Ficus autem vitentur, aut modice assumantur, atque hæc sunt omnia. Nam talia fere non posse obesse vsu probauimus. At ex placentis vniuersis assumere quid, prorsus cauendum est, item quæ ex garo & caseo præparantur. Nam omnia quæ in hunc modum cõficiuntur, biliosum humorem magis augent, & nimis exassant. Vinũ, si vsus quoque postulauerit, Chrysatticum, eiusque modicum propinabis. Huius inopia, præferri debent, quæ nihil astringens habent, ne ipsa ad caput vapores transmittant. Huiusmodi sane victus ipsis præscribat, etenim si quid ex particularibus desideretur, hoc quoque medicus intelligens, iis quæ dicta

Melãcholię biliosæ quæ ab sint.

Vict⁹ pleros quę sanat.

ſunt, prudenter adiicier, atque per ſe inuenire poterit, num carnibus & balneis æger indigeat, aut augens, aut minuens quantitatem non nimis ſubito.

De balneo.

Balnea dulcis aquæ cõferũt Melancholicis.

Dulcium balneorum vſus, ſi quid aliud, ipſis opitulatur. Aliam nanq; partem bilis diſcutere, aliam humidorum qualitate contemperare, totum vero corpus aqua calida ſuperfundere, caput tepida potius & luteis ouorũ abſtergere, ac vniuerſum ſane corpus hydrelæo, caput autem roſaceo vngere conuenit. Aer quoque ſit temperatus: pari modo calidæ labrum: atq; ægri in eo immorentur diutius, ac in calidã deſcendere cogãtur, omnino etiam, ſi æſtas fuerit, in ea diutius inſideant. A balneo non ſtatim bibant vinum, ſed aquã tepidam: atque ita vt antea prædiximus, cibum ſumãt. Dormituris tepida rurſus offeratur. Hoc ſane victu eos qui ex bilioſo ſanguine calido admodum Melancholia laborare incipiunt, uutrire conuenit. Notandum vero eſt, veteres in capite talium Melãcholicorum cucurbitulis & pulueribus acrioribus vſos fuiſſe, cruentare ipſum cupientes, alios etiam hirũdinibus: nos autẽ in omnibus huiuſmodi, talia fugiamus. Nam præterquam quod nihil ipſos iuuant, adhuc etiam magis intemperatos & ſicciores reddunt. Tunc autem iſta fieri debent, quando materia violenter ad cerebrum profecta, & craſsior ĩpacta fuerit, vt aliis cedere medicamẽtis repugnet.

Tepida poſt balneũ potãda.

De Melancholia quæ a ſanguine melancholico naſcatur.

Melãcholię ex humoř craſſo & melancholico notæ.

Accidit igitur nonnullos Melancholia potiſsimum laborare, cum ſanguis plus ſatis aduſtus vapores immoderatius capiti tranſmittit, animalemque in eo ſpiritum permutat. Vapores autem a melancholico potius humore excitari inde noſces, quod æger triſtitia præter rationem, mœrore & metu afficiatur: optetque mortem, & auerſetur eos qui maxime videntur eſſe amici, ſuſpicioneſque falſas habeat, quaſi nonnulli velint eum interimere, aut gladio arrepto, aut medicamento exhibito. Nouimus autem eiuſmodi humorem

etiam alias infinitas, peregrinas, & multiplices imaginationes inducere posse, & quod alii se vas fictile esse putarint, alii coriũ alii gallũ, etiã vt vocẽ illius imitẽtur, queadmodum alii lusciniam se esse crediderint, & plorent, quod Ithyn amiserint: alii vero quod cœlum gestent, tanquam Atlas, ac metuere dicant, ne collabatur, & non solum illum, sed etiã omnes simul conterat. Ego mulierem vidi, quæ ea imaginatione vexabatur, vt medium manus suæ digitum constringeret, tanquam in ipso totum gestaret orbem. Plorabat autẽ illa quoque, verita ne quando digitum suum inflecteret, & totus orbis corrueret, & omnia statim interirent. Iam alios plerosque vidimus, quorum superfluum est, forte etiam supra vires nostras, omnium velle meminisse, verum hæc apposuisse sufficiet, quæ iis potius, qui a melancholico humore originem morbi trahere incæperunt, solent euenire. Quapropter si morbus ex tristitia, aut sollicitudine quadam præcedente, aut alio animi affectu cæperit, considerare tunc oportet imaginationis speciem, aut rationem, aut aliud quiddam eorum quæ subitam mutationem efficere possunt. Plurimi nanq; sic curati sunt quodammodo, vel cum vidissent audissentq; ea quæ ꝯsequi desiderabant. Ita ergo Philodotus medicus quẽdã q sibi caput amputatũ esse, ꝙ tyrãnus fact^9 fuisset, putabat, casumq; deplorabat, curauit ĩposito repẽte capiti ipsius plũbeo pileo, vt grauitatẽ sentiens, caput se recepisse rursus putaret, gauisusq; sit plurimũ, atq; ideo vana imaginatione liberatus. Iam mulierẽ quidam curauit Melancholia laborantem hoc pacto, cum putaret illa serpentem se deuorasse, vomitum medicamento citauit, atque in id quod reiectum fuit, paruam bestiam per omnia imaginationi illius, & descriptæ a vana imaginatione feræ similem imposuit. Quare huius quoque affectum, quia ob tristitiã eius quod putarat, euenit, gaudium nimirum subito accedens dissoluit. Adhæc aliam quandam ex longa viri peregrinatione Melancholia correptam, & iracunde omnibus respondentem vidi, sed & ipsa eodem modo sanata fuit. Nã maritus illius peregre reuersus nulli predicens, neque ali-

Variæ imaginatiões melãcholicorum.

Mulier melãcholica.

Mulier melãcholica.

quandiu differens, sed subito ingressus, seipsum illi ostendit. Præter spem igitur ipsum mulier conspiciens, atque ita amplexa, multoque gaudio affecta, subito omni metu liberata est, rursusque ad statum naturalem rediit, vt nulla alia indigeret curatione. Sic igitur nisi affectus longo aliquo tẽpore infestauerit, tales imaginationes curare oportet, omni modo omnique artificio vtentem, præsertim vbi malum a manifesta quadam, & veluti primaria cã occasionẽ habuerit.

De Melancholicis iam inueteratis.

Melãcholia inueterata. Si morbus inueterauerit, & imaginatio in habitum abierit, nihil adeo magnum, aut ratio, aut aliud quoddam artificium efficere, & ægrum iuuare poterit. Necesse autem tunc est, & mentem arti adhibere, & considerare num a sanguinis missione, an a purgatione, vel etiam ab vtroque simul incipiendum sit; & siquidem vtrisque opus fuerit, sanguinis detractione prius vtendum est. Post sanguinis vacuationẽ ægri vires cibo boni succi & temperato, balneisque dulcis aquæ recreãdæ: deinde sic recollectis ægri viribus ad humorum noxiorum vacuationem veniendum. Paretur autẽ his purgatio ex epithymo, & modico sero lactis: epithymi qdẽ sint scrupuli duodecim: seri lactis autem cochleare: quod si tempus serum lactis non habeat, ex mulsa dẽtur. Paucis diebus interpositis offerto rursus epithymum, adiiciens ei Picram, sint autem epithymi scrupuli sex, & Picræ totidẽ. At si etiam post hanc purgationem accidentia venenosa, & melancholica adhuc perseuerent, nihilque minus ægrum infestent, a nouem, aut longissimum, decem diebus ad valẽtius purgantia trãsito, præcipue Hieram Galeni, hæc enim vtraque obtinet: varios expurgat humores, citra molestiam, & turbationẽ Purgatione autem facta, inspicienda rursus ægri mens est, & si quidẽ melius habere videatur, cognosces aũt hoc nimirum inde, qđ metus & tristitia intempestiua iam cessarint, & moderatiores mãsuetioresque potius euaserint: audacter rursus eadem purgatione vtitor: iisdem nanque insistentes, curationem quoque ita recte peragemus. Quod

si Hiera data Melancholiæ imaginationes nihilominus infestare videantur, tunc sine vlla cunctatione lapidem Armeniacum dare festinato. Noui enim ex veteribus antiquiores ad veratrum album properasse, vbi affectum ab aliis purgationibus nihil pene imminui conspicerent. Verum ego lapidem Armeniacum veratro albo præfero: atq; licet vtētem ipso experientia cognoscere, quomodo præterquam efficaciter, etiam sine molestia, & periculo purget, quorum nihil veratrum album habere nouimus. Lapis armeniac⁹ Veratrū album.

Quomodo lapis Armeniacus exhibeatur.

Si igitur res postulat non modo infra per aluum, sed etiā per vomitus purgationem fieri, lapidem illotum exhibere cōuenit: sit autem modus ipsius, scrupuli tres, aut quatuor, aut paulo amplius minusue pro virium simul & copiæ humoris noxii ratione. At si æger purgatione per vomitū nō admodum indigere videatur, sed per imum vētrem totum vitiosum humorem exire, conducat, tunc lapidē eluere oportet, vsque ad * duodenas vices. Vbi enim sic fecerimus, neque turbationem stomachi, aut compressionem lapis excitare potest, sed etiam minori cum molestia nigrum terrestremq; humorē vacuabit, vt paucis præteritis diebus adiumētum ex eo nobis accessisse percipiamus. Dato autem ex hoc scrupulos quinque, aut sex vt plurimum ex aqua tepida, semper ex cognatis dictis coniectura deprehendens, an plus minus ve exhibere debeas. Quod si ægrum etiam bis adhuc requirere suspiceris, cum fiducia rursus exhibeto. Neque enim calorem habet, aut siccantem admodum, aut aliā quampiam ipsi insidentem amaram, & venenosam qualitatem, vt æger ideo medicamentum bibere det rectet. Sin autem nonnulli humidum aliquod medicamētū sumere auersentur, multi enim in totum non sustinent solutum medicamentum assumere, in Catapotia lapidem redigere oportet. Si vero libet, etiam Picræ aliquam insignem partem admisceto, aut etiam ex aliis quibusdam, quæ purgationem magis promoueant, & non renitantur. Ne autem is qui parare

Vetus legit quinquagenas.

Lapidis Armeni facultas.

velit, horum confectionem inquirendo laboret, visum mihi est ea de causa etiam horum compositionis meminisse, habet autem in hunc modum.

Descriptio catapotiorum ex lapide Armeniaco.

Compõ catapotiorũ ex lapide Armẽo.

Picræ semuncia: epithymi semuncia: agarici scrupuli quatuor: lapidis Armeniaci scrupuli quatuor: scãmoniæ vncia, gariophillorum grana viginti. Contusa excipiantur Rhodomelo, aut succo citrii, aut Rhodomelite: dẽtur scrupuli duo, plurimum, quatuor. Notandum vero est, hæc, præterquam quod stomachum corroborant, simul etiam varios humores, præsertim terrestrem, & melãcholicum citra molestiã, purgare posse. Idẽ igitur lapis vt diximus, & potus, & in catapotia redactus ad purgandũ est efficax. Nec amplius quærendum est, num suffocatio quædam, aut syncope subsecutura sit, quẽadmodũ id ex albo veratro fieri contingit. Neque necesse est nos antea ægros præpare medicamẽtis, quæ metu suffocationũ assumere cõsuerunt: quorum amplius nunc meminisse opus nõ est: illa vero admonendi grã scribimus, quæ etiã nunc facere solemus in cõsuetis magna parte purgationibus, vbi illæ plus minusue moueri videant. Si igitur minus q̃ par est purgauerint, mulsam dare cõuenit, & tẽpore interposito hoc victu nutrire, aut cremore ptisanæ, aut pane, aut colũbæ iure, aut gallinaceo, quod nõ multum olei adiectũ habeat. Sin aũt purgationẽ copiosiorem fieri cõtingat, vt etiã cõuulsiones superueniãt (multis enim hoc accidit) & si non aĩaduersione dignũ quid euacuatum fuerit, ꝓ ægri neruos habeant natura sicciores, imbecillioresq;, aquã liberaliter superfundito, multoq; vtitor hydrelæo, ac panẽ ex vino diluto, aut omphacomelite, aut aqua frigida porrigito. Sin aũt aquã frigidam bibere cupiant, adhuc magis ipsos iuuabit. Vtile est etiam malũ punicum, mala, & pira ante cibum & gallinarum ventres Vbi vero nutrieris, quies & somnus ægro indici debent, postquam vires receperit, ad balneum ipse ducendus, quod aerem habeat temperatum,

Si maior est purgatio.

concedendumq; vt non modo in calidæ solio, sed etiam frigidæ labro diutius immoretur. At vestimentis indutum rursus ipsum nutries pane ex vino, aut omphacomelite, { qđ ex vuis semiacerbis, & melle despumato paratur } reuerso autē domum permittēdum, vt conquiescat, & omnino obdormiscet, quippe hoc semper omnibus purgatis euenire cōsueuit, præsertim autem iis qui largius vacuati fuerint, vt tū suauius, tum altius obdormire cupiant. A somno vires ipsorum recreare oportet, & permittere, vt cum amicis familiaribus colloquantur. Atq; vbi ipsos consentanea respondere deprehendis, ratiocinationesq; firmas habere, & barbaricū morem deposuisse, adhuc etiam magis copiosum alimentū porrigito, perdices, gallinas, phasianos, qui nō sint pingues, & passeres similiter. Vitentur autem omnia esculenta, quæ in paludibus proueniunt: ex piscibus, cetacei, præterq̄ saxatiles. Postquam vero cibo boni succi vsi fuerint, & veluti bonum fundamentum iecerint, ita rursus secūdum tres, aut quatuor dies olera deinceps assumant, intybum, lactucam, maluam, & palustres asparagos moderate. Abstineāt autem brasica & omnibus quæ melancholicum humorem pariunt, vt eruca, sinapi, allio. Ex carnibus bubula potissimum, & ceruina, ac omnibus summatim ferinis: item panibus sordidis, garo & vinis vetustis austerisque. Sic iam ægrum victu, & balneorum vsu vires recreare, loca mutare, intimis conuersari amicis, ac facere, quæ etiam prius ipsi grata erant, & spectaculis interesse permittito.

Quid fiat in olbus purgatis.

Ita enim ex purgatione, victu boni succi & benigno, aliaque animi oblectatione toto corporis habitu corroborato, mutatoque, furiosum & amarum morbum exuere poterit. Quod si reliquæ quædam ipsis supersint, & æger non admodum mundam habere mentem appareat, rursus expectata bona aeris temperie, auxilia debet repetere, initium a primis faciens, a quibus etiam antea incipiendum diximus. Atque hæc paulatim facito, confidens quod etiam si affectus difficilis & prope insanabilis existat, iisdem ipsis insistendo perite, & vt rationi con-

ſentaneum eſt, omni tamen ægrum morbo amaro moleſtoque liberabis.

FINIS PRIMI LIBRI.

CAPITA LIBRI SECVNDI, & appendices.

vocatur reprimens.

Aliud collyrium reprimēs admodum generoſum monohemerum.

Aliud collyrium magnus Hermolaus dicitur.

Aliud collyrium Hermolaus, quod ab oleo diaelæu dicitur.

Collyrium Nicarium cognomento.

Aliud quod Pilariū vocatur

CAP. 2.

Si dolor ex bilioſo & acri humore naſcatur.

Curatio.

Collyrium ad acres fluxiones efficax.

CAP. 3.

Si obſtructio ſola, oculos exerceat.

CAP. 4.

De denſitate.

CAP. 5.

De exulceratiōe & inflammatione.

Collyrium cygnos.

Collyrium Libianum.

Collyrium dia libaanu ad Chemoſin.

Collyrium Vtanium.

Quæ cicatrices exterunt.

Collyrium diathece ad vlcera.

Collyrium Chionion.

Collyriū Nardinū Zoili.

Collyrium hydares hoc eſt aquoſum, egregium.

Collyrium Heraclium.

Dacnerō collyrium ad viſum acuendum.

Hygrocollyrium ad hebetudinē, ac alia multa efficax.

Aliud, vt poſsis etiam ſolem citra noxā aſpicere.

Puluis Seuerius ad viſus acumen.

Puluis cui nomen eſt a lumine Phos, ad hebetudinem oculorum, ac dolores, fluxiones que dentium.

Aliud valde idoneū ad ſcabioſos oculorū affectus, &c.

Aliud ad hebetudines, & incipientes oculorum ſuffuſiones.

CAP. 6.

De Nyctalope.

Ad aſperas palpebras.

Puluis ad incipientes ſuffuſiones.

Ad tingēdas albugines valde generoſum.

Collyrium quod magnū Theodotium vocat, ad magnos dolores, & inueteratos affectus.

Collyrium Hecatombe.

Xerocollyrium, facit ad ſycoſin, putredines, & carnis excreſcentias.

Hygrocollyriū efficax ad

oculos purulẽtos, mirifice facit etiam ad sordida vlcera & Myocephala.

De mulsa.

Ad Staphylomata excellẽtissimum.

Collyrium Maximiani.

CAP. 7.

De carbunculis, qui in oculis excitantur.

Collyriũ diarrhodon magnum cognomento.

Collyrium, quod ab ouis dioon græcis dicitur.

Collyrium diarrhodon.

Ad pterygia & sycoses.

CAP. 8.

Ad Rhyadas.

Aliud valẽs ad Aegylopas

Ad incipientes Aegylopas

Aliud benefaciẽs ad Aegyl.

Aliud vsu probatum.

ALEXAN. TRALLIANI LIBER SECVNDVS, IOANNE GVINTERIO ANDERNACO INTERPRETE.

De Curatione oculorum, Caput I.

TSI Iam in aliis quibusdam libris oculorum vitia persecutus sim, quo modoque illa cognosci debeant, & quæ eorum sint causæ, atque curationes, item diuersa ipsorum collyria, vsusq; horum modum, & confectionem, attamen hic quoque similiter operæpretium mihi visum est, summatim, & breuiter eadem perstringere, vt nequi in hũc de medẽdi ratione librum inciderint, aliunde, que oculis conducunt, colligere cogantur. Vt igitur in aliis multis, ita in oculorum quoque vitiis primũ docere conuenit, quomodo vniuersa internosci debeant, deinde curationem subiungere. Quare nunc a dolore, qui oculis accidit, exordiemur: nihil enim adeo excruciat vrgetq; artẽ ad curationem, vt vehemens dolor oculos affligens. Si igi-

Morbi primũ internoscẽdi, deinde curãdi.

tur vehementes dolores, & intolerabiles oculos cõpræhendunt, vt æger ferre nequeat, ne collyriis ad torporem inducendum efficacibus, vt plærique, confidas. Multi nanque opium quoque instillaret ausi, præterquam quod nihil prorsus dolorem mitigarint, etiam valde adhuc offenderunt. Quapropter causam efficientem inspicere oportet, & eam considerando, ita quoque curationis speciem definire, non enim vna est causa efficiens, sed multæ ac variæ. Sola materiæ copia influens dolorem potest excitare, nec non qualitas: subinde vero etiam vtrunque, & qualitas simul, & quãtitas. Videndum porro est vnde id quod influxit, procedat, num ex toto corpore, an ex solo capite: item vtrum per arterias, an a venis, vel vtrisq; profluat, adhæc quale vtiq; sit, quod influit. Vel enim sanguis potius, vel bilis, vel pituita, vel humor melancholicus, vel spiritus flatu lentus est, quod influxerit: præterea humor noxius, vnus ne sit, an duo commixti. Fieri enim potest, vt vnius tantum influxus inflammationem doloremque vehementem, & duorum simul etiam compositum tumorem excitarint. Quoniam igitur differentes sunt causæ, artificem ad singulas se accommodare oportet, præcedat autem internotio, quæ ad rectã curationem deducit.

Oculorũ dolorum niũ maxime excruciat.

Narcoticis i oculis nõ vtendum.

Cã efficiẽs inspicienda.

Materiæ fons obseruãdus

Curatio singulis accõmodanda.

Quomodo sanguineus humor inflammationem excitasse noscatur.

Sanguineum itaque humorem influxisse, ac inflammationem concitasse ex forma ipsius tibi constabit. Omnia nanque rubra, & sanguinea sunt, facies rubens & tumidior, venæ latiores, grauitatis sensus, pigritia ad consuetas actiones. Quod si præter hæc neq; lachryma rodẽs & acris appareat, adhuc etiam magis sanguinem influxus causam esse, & inflammationem peperisse putato.

Sanguis doloris oculorũ autor.

Curatio.

Si igitur sanguis causa tibi inflammationis effectrix esse apparuerit, venam secare humeralem oportet. Sin biliosi & acres humores cum sanguine, etiã purgationẽ paulo post

Curatio doloris oculorũ.

ſanguinem dimiſſum adhibeto, ac medicamentis vtitor, intus quidem iis quæ nõ rodunt, & leniſsimis, extrinſecus autem illis, quæ cõcoquere inflammationes poſſunt, quorum etiam compoſitiones vobis exponemus.

De remedijs, quæ extrinſecus imponuntur.

Externa oculorũ remedia.

Lac muliebre cum vitellis ouorum & roſaceo ſuperimpoſitum mirifice lenit, inflammationeſq; oculorum admodum feruentes concoquit: ſimilia præſtant etiam violæ folia. Ad maximas autem inflammationes, tumidioreſque bene facit & crocus cum mica panis, luteiſque ouorum, ac roſaceo. Idem faciunt etiam palmulæ, præterquam q fluxionis curſum ſiſtunt, cum meliloto, croco, glaucio, ouorũ luteis ſeptem feruefactis, & oleo roſaceo.

Ad uehementes dolores & maximas epiphoras.

Doloruʒ maximorũ & Epiphoræ oculoruʒ remediũ.

Roſarum recentium drachmæ quatuor: croci drachma, excipiantur meliloti in vino dulci decocti iure.

De collyrijs

Cataplaſmatis igitur in inflammatis extrinſecus vtendũ eſt: quæ vero illini, & inſtillari debeant, hæc ſunt: verum ſcire prius oportet ea, quæ inflammationem experiuntur, mitigatoriis lenioribuſque & non reprimentibus collyriis demulcenda eſſe: deinde etiam quæ reprimere poſſunt, ſic adhibenda, vt primum quidẽ admiſceamus ea teneris ac mollibus, poſtea vero concoctione facta etiam ſinceris. Cum .n. feruor inflammationis, & multa aſperitas finierit, ægri citra moleſtiam quoque aſtringentia ferre poſſunt.

Collyrium mitigatorium Trypherum ad eos qui collyriorum roſionem ferre nequeunt, præſertim ad affectus recentes.

Collyriũ Trypherum.

Cadmiæ combuſtæ ex lacte muliebri reſtinctæ, mihi aũt melius viſum eſt prius lotã cõburere, atq; ſic lacte extinguere, ceruſæ lotæ, ſingulorum drachmæ ſedecim: croci drachmæ quatuor: opii drachmæ quatuor: * tragacanthi vnciæ duæ. Aqua pluuiali excipito, vſus eſt ex ouo: facit etiam ad puſtulas oculorum, quæ græce Phlyctenæ dicuntur.

* In alio exẽplari drachma vna.

Aliud & ipſum longe leniſsimum.

Cadmiæ vnciæ quinq;:ceruſæ drachmæ quatuor, pompholygis vnciæ duæ,opii vncia:* tragacanthi vnciæ tres. Aqua pluuialis ad excipienda adiicitur. Hoc inflammatiões admodum ardẽtes,& dolorificas citra roſionem mitigare, plurimis conſtat experimentis. * In alio vnciæ tres.

Aliud egregium quod breui paratur.

Cadmiæ combuſtæ,& aſinino lacte extinctæ vnciæ quatuor:*ceruſæ vnciæ duodecim:terræ ſamiæ quæ aſter dicitur,tragacanthi,mãdragoræ,amyli ordeacei,lactucæ caulium ſucci,gummi,ſingulorum drachmæ duæ, opii drachmæ tres:ouorum duodecim albumina. * In alio vnciæ.

Collyrium quod Spongarium dicitur ad maximos oculorum cruciatus Celeriter enim mitigat in hunc modum habet. Spongarium.

Amyli,ceruſæ,ſingulorum drachmæ quatuor, opii obolus : gummi drachmæ duæ : Aqua pluuialis adiicitur, vſus ex lacte eſt.

De collyrijs reprimẽtibus,quæ eciã Monohemera dicũtur.

Reprimẽtiũ collyriorũ,& quæ ab vno die Monohemera dñr græcis,duplex quædã differentia exiſtit. Maiora igitur ipſorum vim habent diſcutiendi,& reprimendi moderatã, vt ipſa etiã ad incipiẽtes lippitudines citra roſionem accommodari,tũ inſtillando,tum inungendo poſsint. Quare etiã imbecillioribus,& cæſiis oculis potius,mollique carne præditis,& mulierũ faciebus inſcribuntur: cuiuſmodi ſunt quæ ex lycio,croco & glaucio temperantur. Præter has igiẽ cõpoſitiones medicamenta vobis, quæ valentiorem aſtringẽdi vim hñt,explicabo,vt etiam in diuturnio,ibus, ac inueteratis vti liceat. At in validiore lippitudine, & vehemẽtiore, talia ſunt idonea,quæ ex vino parantur:qbus germina quoque oliuarum cum reliquis odoramẽtis , quæ calefacere & ſiccare poſſunt,inieci,Cum igitur talis ſit collyriorum differentia,de iis quæ mediocriter reprimunt , & ad incipientes

Monohemera collyria.

lippitudines conueniunt, prius agamus, deinde sic quæ plus astringunt, & efficacius repellunt, persequamur.

Collyrium reprimẽs mediocriter, Monohemerum hoc & Medicum & a dolore mitigando. Acesodynum appellant.

Acesodynum collyrium.

Repellit igitur per initia, si inungatur, & instillet ex ouorum albumine, frequenter etiam cum lauamus: adhæc prodest ad epiphoras, acres fluxiones, & cicatrices veteres diruptas. Repurgat enim, & cicatrices etiã tenues abluit, vt mireris. Ego vtor hoc & puluere, & collyrio cũ ouo, sarcocollæ, glaucii, croci, singulorum drachma: tragacanthi drachma. Aqua pluuialis adiicitur. Aliud.

Glaucii * drachmæ octo: sarcocollæ drachmæ quatuor, croci drachmæ duæ: tragacanthi drachma: opii drachma semis; aqua pluuiali excipiuntur.

* Impress. græcus Glaucii sarcocollæ singulorũ drachmæ octo, croci nouẽdecim.

Aliud ad eadem præstantißimum, & usu probatum

Rosarũ tenerarũ drachmæ quindecim: croci drachmæ * octodecim: { tragacãthi drachmæ septẽ } opii dolũ nõ experti drachmæ duæ: spicæ nardi drachmæ duæ: gummi drachmæ * septẽ. Aqua pluuiali excipiunt. Ex iisdẽ illitum collyriũ Nyli, quod Diarhodon inscribitur, ad solis ardorẽ facit.

* Drachmę octo.

* Octo.

Aliud Musarium dictum ex tomo Hyeratica.

Hoc quoq; collyrium est præstantissimum, quod eãdem vt prædicta, vim obtinet, nisi quod fluxionũ cursibus repellẽdis efficacius q̃ illa existat: habet aũt in hunc modũ, amyli drachma * vna & viginti, glaucii drachmæ octo: sarcocollæ drachmæ quatuor: croci drachmæ duæ: mirrhæ drachma, gummi drachmæ duæ: ex aqua { pluuiali } vtitor.

* Impres. gręcus xv

Aliud Polydeuci cognomento, quod nos sæpe sumus experti

Rosarũ viridiũ succi quod sufficit: croci * drachma: sarcocollæ drachmæ duæ: { glaucii drachmæ quatuor: } gummi * drachma { opii drachmæ quatuor; tragacanthi drachma } Gumi ꝯtundito primum adiecta tragacanthæ vncia, Glauciũ, sarcocolla, opiũ, læuigata rosarũ succo excipiant.

* Impres. græcus in oĩbus hẽt vnciã ꝓ drachma

* In alio quatuor.

Aliud collyrium quod Medicum uocatur, admodum stre=

nue repellens statim per initia inunctum.

Glaucii drachmæ octo: sarcocollæ drachmæ quatuor, croci drachmæ duæ: tragacanthi drachma: opii drachma * semis. Aqua pluuialis adiicitur. Ego hoc abunde sum expertus, vt etiam, si cum quodam alio mitigatorio instilletur. Collyriũ medicũ. Impres. græcus quinq;.

Aliud siccum collyrium quod dia crocu dicitur ad incipientes lippitudines.

Glaucii, sarcocollæ, croci, aloes singulorum drachma. Hoc etiã vt præseruãte vti oportet, quippe repellit omnem oculi turbationẽ subunctum. His igit prædictis in eũ modum vtẽdũ est: reprimunt enim oẽm turbationem, si p initia sublinãtur, & non diu inhæreant, nam diuturnior ipsorũ vsus aspe ritates in palpebris excitat, atq; in affectum pertrahit. Collyriũ diacrocu

De collyrijs quæ alio Modo Monohemera appellantur.

Deinceps aũt dicamus etiã de collyriis, quæ alia ratione Monohemera nuncupantur, quorum vis est valentior, magisq; potest reprimere, & astringere: quare etiam in iis fluxionibus quæ citra exulceratiõe fiunt, & inflammationibus, vti oportet, quorum descriptio in hunc modũ habet.

Primarium monohæmerum quod a uino: dia oenu uocatur.

AEris combusti drachmæ viginti quatuor: cadmiæ drachmæ vigĩti sex: * lachrymæ papaueris drachmæ octo: croci drachmæ octo: mirrhe drachmæ octo: gummi drachmæ * quadraginta: vino Mendesio excipiuntur. Græcus. impræs. sedecim Octo, in alio quadragĩta.

Aliud giluum quo utor, Cerycium dictum.

Cadmiæ drachmæ viginti: æris combusti drachmæ sedecim: opii drachmæ octo: { croci drachmæ octo } acaciæ drachmæ viginti quatuor: gummi totidem. Cerycium.

Aliud ad eadẽ efficax cognomẽto Theophyliõ hẽt hoc pacto Theophylion.

Cadmiæ drachmæ sedecim: croci drachmæ sedecim: myrrhæ drachmæ quatuor: nardi indicæ drachmæ quatuor, acaciæ drachmæ * octodecim: gũmi drachmæ viginti quatuor: æris combusti drachmæ sedecim: opii drachmæ * sex. Impres. græcus, viginti quatuor. Tres

Aliud q, xerocollyriũ uocat, reprimẽs, hac mixtura cõstat. Xerocollyriũ.

Cadmiæ, acaciæ, gummi, ſingulorum drachmæ ſedecim: æris combuſti, lachrymæ papaueris, mirrhæ, ſingulorum drachmæ quetuor, aqua pluuialis adiicitur.

Aliud collyriū reprimēs admodū generoſum Monohemerū

Stibis eloti drachmæ octo, cadmiæ drachmæ octo: æris combuſti & eloti drachmæ quatuor: aloes drachmæ* tres: mirrhæ drachmæ* quinq;: acaciæ rufe drachmæ duodecim, opii drachma: vtitor cum fiducia ad fluxionum impetus, poſtquam toti corpori proſpectum fuerit.

Aliud collyrium quod Magnus Hermolaus dicitur.

Aeris combuſti drachmæ octo; cadmiæ totidem, ſpicæ nardi ſeſquidrachma; croci drachmæ quatuor: mirrhæ drachmæ quatuor; aloes drachmæ octo, glycii Indici drachmæ duæ: acaciæ { gummi } ſingulorum drachmæ viginti, opii drachmæ quatuor. Aqua pluuialis adiicitur, mirabiliter repellit & extenuat inflammationes.

'Magnus hermola us. In greco impr. vncia vbi q̄ pro drachma In alio, vna. Et i hoc vncia ꝑ drachma fuit.

Aliud Collyrium Hermolaus, quod ab æleo eleu dicitur.

Cadmiæ drachmæ ſex: æris combuſti drachmæ ſex, mirrhæ drachma ſemis { aloes ſeſquidrachma, opii drachma ſemis; } croci* drachma; gummi*, acatiæ, ſingulorū* drachma vna & ſemis; olei veteris ad excipiendum ea drachmæ quatuor. Aqua pluuialis adiiciatur.

* In alio, drachma vna duodecim ſemis.

Collyrium Nicarium cognomento.

Valde opitulatur omni fluxioni, & Chemoſi puncturiſque, & membranarum excreſcētiis, item craſſæpit vitæ angulis oculorum inhærēti, Staphylomatis, Myocephalis, cruſtis & omni affectui benefacere cōpertum eſt, at vilitatē medicaminum ne contemnas. Aeris combuſti drachmæ* quindecim: cadmiæ drachmæ viginti: gummi drachmæ triginta duæ: medicamēti drachmæ* ſedecim. Aqua pluuialis additur. Eſt autem medicamenti confectio hæc; ſucci cētaurei drachmæ duæ; ſapæ pars vna. Coquito ſermaceis lignis in olla recēti, donec ſordium craſsitiem habuerint, & ex ouo inſtillato illis, qui quod aſtringit, non ferunt, alias ex aqua benefacit: per initia autem ipſo aquato vti oportet.

* liex, in aSo vigīti Libra vna Nicarū.

* Græcus I preſ. ſedecim.

* Triginta ſex.

Aliud

Aliud quod Pilarium uocatur.

Cadmiæ combustæ.æris vsti & eloti, singulorum vnciæ duæ: opii, acaciæ rufæ, singulorum vncie tres: *cerusæ drachmæ sex*: mirrhæ vnciæ tres amyli, tragacanthæ, gummi, singulorum vnciæ duodecim: pluuialis aqua additur, egregie admodum repellit, ac mitigat pinguior eius vnctio. Pilarium Collyriū * In alio. vnc. sex.

Cum iam explicauerimus, qui sanguinis missionem requirant, & de conuenientibus ipsis, si vsus postulet, collyriis pscribamus etiam, qui ex ipsis purgationem desiderent.

Si dolor ex bilioso & acri humore nascatur. Cap. 2.

AN igitur dolor aliquis ex bilioso & acri humore prouenerit, clarum tibi ex multis euadet, primum sane inde quod totum corpus plethoricum non appa ret, sed potius vitioso etiam humore præditum, adhæc qđ non solum anguli, sed etiam malæ vehementer ex influxu rodantur, ægri que videantur vri, exiliantque, rosionem nō tolerantes. Cum igitur morbum ex his, atque illis quæ præ cesserunt, internoueris (nam tristitia plurimum, curæ, insolatus, ira, & acrium esus præcedunt) cum fiducia curationē aggredere: licebit enim celerrime vel sine collyriis affectui mederi. Doloris oculorū ex acri humore notæ.

Curatio.

Si igitur biliosa humorum prauitas in toto corpore supe rare videatur, iis quæ totum corpus purgant, liberantq; recrementis, vtitor, sin autem recrementa acria non in toto redundant corpore, sed qualitate potius, quam quantitate peccare videantur, solis balneis dulcis aquæ, & temperatis ægrum citra dolorem liberabis. Quod si etiam obediens æger fuerit, cibo quoque lenissimo, mitissimoque, & crasso vtatur, vt orpho, & aliis durioribus piscibus, glauco, buccinis, aut isycio ex ipsis parato, aut vulua, aut omazo, exoleribus, intybo, aut malua, inter fructus pomaceos, malis, pepo nibus, vua dulci. Ficus autem lippitudine laborantibus assumere neutiquam consulo, habent enim tetrum quidpiam, quod irritet commoueatq;. At cytriorum carnem sine cor- Oculorū doloris ex acri humore curatio.

aquam tepidam magis, quam vinum bibant: sin autē hanc bibere nolint, chrysatticum ipsis dato, aut dulce Bithynū, ac alia quæ humores crasiores efficiunt obtunduntque. At si ægri inobedientes victus rationem non obseruent, quemadmodum plærique sunt, præsertim barbari, tunc collyriis vti necesse est, atq; ex eorum numero quæ non rodant, sed acrimoniam queant obtundere, ex quibus primum est, qđ ex pompholyge paratur, Descriptio eius in hunc modum habet.

Collyrium ad acres fluxiones efficax.

* Impres. grec⁹ singulorum drachmę viginti.

* Octo.

Pompholygis { lotæ, } piperis, * cerusæ lotæ, plumbi cremati, & eloti, amyli singulorum drachmæ viginti quinque, gummi albi drachmæ * quadraginta aqua pluuiali excipiuntur, singula hæc post combustionem eluere oportet, donec aquæ mixta non amplius nebulosum inde ascendat, deinde siccata etiam pondere appenso miscere, læuigatis simul diebus plusculis amylum, & gummi ad excipiendum illa, adiicere conuenit, nam sicum aliis amylum quoque super iniiciatur, facile accescit. Hoc collyrium laudatissimum est cum aliis multis de causis, tum maxime quod nihil torpori faciendo efficax habeat admixtum: quemadmodū sunt alia multa quæ ex opio & mandragora succo, & similibus, torporem inducentibus partem recipiunt, quorum copiosior vsus noxius existit: licet autem si vsus requirat, nonnihil ex repellentibus sæpe admiscere, aut ex mitigantibus, quantū quis affectui infestanti conuenire putauerit. Alias enim aliter idonea mensura inuenitur.

Si obstructio sola oculos exerceat. Caput III.

Oculi dolor ex obstructione.

SI inflammatio ex sanguinis crasioris magisque pituitosi obstructione citra corporis repletionem facta sit, sanguinis misio, aut purgatio adhiberi non debet, sed potius vinum aliquod ex iis quæ in corpus facile distribuuntur, ipsis propinari. Etenim potest hoc, & sanguinem dissipare, humoremque impactum dissoluere, & particulæ imbecillitatē corroborare vt non amplius humores recipiat.

Satius autem eſt in huiuſmodi affectibus, vbi in toto corpore copia non eſt, vt diximus, ægrotantem temperato prius balneo lauare, meatus excalfacere, & laxare, atq; tunc vinũ exhibere. Ita enim potio facile in totum corpus parteſque ſuperiores diſtribuetur, vt nonnihil eorum quæ obſtructionem pepererint, non modo calore ipſius, ſed etiam motus celeritate extenuet, & expellat, ſimulque etiam particularum, vt diximus, imbecillitatem confirmet, vt ipſæ quoque partem aliquam illorum quæ inſident, extrudere poſsint. Hæc igitur internoſcendi ratio eſt, ad quam obſeruandam optimus medicus requiritur. At ſi vini potione vti metuat, fomentum potius ex calida, cum ſit tutiſsimum, & præterea internotioni cõferat, admoueatur. Cum enim, vbi foues partem, nihil influit, conſtat totum corpus recrementis eſſe vacuum ac fomentis inſiſtendum eſt: nam affectum in tot diſcuties. Sin autem humor influit, & dolor paulum remiſſus iterum iutendatur, vacuatione indiget, nempe ſanguinis miſsione, aut purgatione, vbi corpus quidẽ magis eſt plethoricum, ſanguinis miſsione: vbi autẽ vitioſis humoribus, & recrementis ſcatet, purgatione. His etiam aquoſam mulſam inſtillare conuenit, atque tunc multo magis, cum craſsiores pituitæ enaſcentes oculum premunt. Nihil enim adeo extenuat, craſſamque pituitam naſci prohibet, vt mulſa, & ea collyria, quæ vim diſcutiendi, & inflammationes concoquendi obtinent.

De denſitate. Caput IIII.

Quod ſi etiam denſitas quædam in meatibus extiterit, hanc quoque mulſa poteſt dilatare, & meatus aperire, vt æger mirifice & ſubito dolore liberetur, eo quod inſidet, ſiue humor, ſiue ſpiritus ſit diſsipato. At ſpiritum eſſe, qui diſtendat meatus faciatque dolorem, hoc indicat, quod neque inflammatione, neque roſione vrgente oculi intolerabiliter doleant, diſtendantur, & rumpi videantur. Ego ſane quendam ita affectum mulſa curaui, cum nullum ex iis quæ mitigant, dolorẽq; leniũt, ſopire cruciatum poſſet, ſed etiam maiorem q̃ antea fuerit, Oculorũ denſitas

excitaret. Cum igitur exposuerimus, qui nã sanguinis missione indigeant, qui vero purgatione, item qui vtrisque, superest vt deinceps etiam de balneis, fomento, vini potione, item de vlceribus, tum quæ cum inflammatione affligũt, tũ quæ cum ruptura & erosione, nec non Myocephala, & Staphylomata experiuntur, & vt dicam breuiter de omnibus, quæ inueteratos habẽt affectus, de cicatricibus, albuginibus, pterygiis, sycosi, & suffusionibus incipientibus agamus.

De exulceratione & inflammatione. Caput 5.

SI igitur vlcus simul & inflammatio oculum exercet, clarum est curationem quoque mixtam desiderari, per ea quæ inflammationem mitigare possunt, & concoquere, talia aũt sunt tũ quod a thure dia libanu Græcis dicitur, tum cygnos, tum quod ex amylo fit, tum quod cerusa & terra samia, quæ aster dicit, constat. Hæc omnia tum erosiones, tum vlcera, fluxiõe ex acri humore facta, persanat, habet autem scriptura horum in eum modum.

Collyrium, Cignos.

Lenissimum hoc est collyrium ad magnos oculorum dolores, & acres fluxionum impetus. Conuenit autem iis qui collyriorum rosionem ob corporis mollitiem, & imbecillitatem non ferunt. Cadmiæ drachmæ sedecim: cerusæ elotæ drachmæ quadraginta: amyli, acaciæ, tragacanthæ, opii, singulorum vnciæ duæ. Aqua pluuialis adiicitur, & ad excipiendum ea ouorum triginta duo albumina.

Collyrium Lybianum.

Cadmiæ combustæ & elotæ drachmæ duæ; cerusæ totidem: amyli drachmæ duæ, cineris pompholygis drachmæ octo: terræ samiæ quæ aster dicitur drachmæ octo: plumbi combusti & eloti, tragacanthæ, singulorum drachmæ octo: { gummi drachmæ tres } aqua leuigato, & excipiendis illis ouorum viginti albumina adiicito. In alio opii drachmæ duodecim. Hoc collyrium longe est vtilissimum, valet ad oculorum pustulas, ardores, rupturas, puris colluuiem, Chemoses, magnos dolores, multosq; affectus: cicatrices exte-

rit: in summa: multi est vsus, facitque ad omnia prædicta, maxime ad inflammationes, quæ cum vlcere infestant. Similiter etiam id quod dialibanu inscribitur, ad eadem facit, præsertim ad vehementes oculorum Chemoses. Dialibanu collyrium.

Collyrium dia libanu ad Chemosin efficax.

Cadmiæ, thuris, singulorū drachmæ viginti, cerusæ drachmæ * quadraginta: opii drachmæ * sex. Aqua pluuiali excipiuntur: confert etiam glaucium ex aqua, si extrinsecus illinatur, verum non statim per initia Chemosis, verū a quinque, aut sex diebus: vbi huius concoctio facta fuerit. Atque id sum expertus. * Impress. græc. viginti. * Duæ. Vraniū collyriū.

Collyrium Vranium.

In quibus influxus non adeo calidus est, bene hoc facit ad pustulas, rupturas, procidentias, staphylomata, puris colluuiem, erosiones, nomas & carbunculos. Terræ samiæ torrefactæ vnciæ tres: pompholygis vncia: cadmiæ lotæ vncia: stibis vnciæ duæ: squamæ æris elotæ vnciæ * quatuor: opii * vnciæ sex, gummi vnciæ * quatuor. Aqua pluuialis adiicitur. At si cum vlcere inflammatio vrgeat, & lachryma influens copiosa fuerit, misceto lenioribus paululū ex iis quæ repellere possunt, sin autē acris fuerit, ea quæ a rosis dia rhodon inscribuntur. Quod si non est admodum calida lachryma, etiam exiguum ex Hermolao collyrio, vel eo quod dicitur Pylarion, vel ex illis quæ Monohemera, aut Acharista nuncupantur, quorum etiam mixturas vobis exposui, & si quid omissum fuerit, adscribemus. Iam ma'i punici granū, si exprimatur in oculum, qui carbunculo afficitur, valde opitulatur. Qui id expertus erat, dicebat a diuina se apparitione per insomnia edoctum esse. * In alie, vnc. vna * Alii drachme sex * In alio tres.

Quæ cicatrices exterunt.

Quæ ex smegmatis cicatrices exterere solent, hæc quoque callos abolere possunt, crassasque cicatrices. Sunt igitur multa, quæ id præstare queant. Anemonæ omnis succus cicatrices oculorum exterit. Similiter etiam centaurei minoris succus ex melle abstergit. In magis autem vetustis quo- Cicatrices exterentia.

que cedria vsi sunt. Hæc etiam scirrosas albugines, quæ græci Leucomata quoque appellant, largius extenuat. Nitrum ex oleo veteri læuigatum diligenter, & illi cum ꝓbe facit, item sepiæ testa combusta, & ex melle contrita. Inter collyria vero hoc quoque admodum probe, & leniter abstergit, quod recipit, Mamyræ, suffiminis ammoniaci, myrrhæ troglodyticæ, crocodylli terrestris fimi, omnium æquales partes in collyriũ redigito, & vtitor tanq̃ experimẽtis ꝓbato.

Collyrium Diathece, ad ulcera mirabile.

Collyriũ diathece

Cõfert etiam vetustis, præsertim autem vlcera maligna, & albugines exterit, atque extenuat. Quare etiã ad Myocephala valet, aliasq; plurimas laude dignas vires obtinet, hæc autem recipit. Cadmiæ combustæ, & elotæ drachmas viginti quinq;: stibis drachmas quinq;: spicæ nardi drachm. tres: croci drachmas tres: castorei, squamæ æris, singulorũ drachmas duas: æruginis drachmas quatuor: æris cõbusti drachmas tres: piperis, cerusæ, lycii, opii, thuris, opoballami, singulo℞ drachmas quatuor: lapidis schisti, casiæ rufæ, singulorũ drachmas duas: æruginis scoleciæ drachmas duas: chalcanti drachmas duas: myrrhæ drachmas duas: gummi drachmas viginti: succi feniculi drachmã, fellis caprilli drachmas quatuor: vino Amynæo læuigato & vtitor.

Chioniõ collyriõ.

Collyrium Chionion.

* In alio, semũcia.

Cerusæ drachma vna, salis ammoniaci drachma vna: ammoniaci thymiamatis drachmæ tres, sepiæ testæ drachma vna, semis*. Præstantissimum est remedium, & subinde vsu probatum.

Nardinũ

* In greco impresso quatuor, ĩ alio, octo.

Collyrium Nardinum zoili.

Stybis cremati & eloti drachmæ * octo: æris cõbusti drachmæ octo: cerusæ combustæ & elotæ drachmæ octo, spicænardi * drachmæ tres, folii * drachmæ tres: croci drachmæ sex: opii drachmæ quatuor: myrrhæ drachmæ duæ: cadmiæ ꝯbustæ & elotæ drachmæ octo: lycii Indici drachmæ sedecim, gingiberis drachmæ quatuor: acaciæ rufæ drachmæ viginti: castorei drachmæ sex: aloes totidẽ: gũmi drachmæ

* vnc. duæ

* In alio, vnc. tres

viginti. Aqua pluuialis adiicitur. Hoc collyrium ad affectus admodũ veteres bene proficit. Etenim ea quæ ab vlceribus proueniunt, & albugines extenuat, & cursum fluxionis repellit. At in iis qui rosionem ipsius non tolerant, miscere ei lenia quoq; collyria oportet. Ita nanq; vsus ipsius molestiæ expers, & tutior fiet.

Collyrium Hydares, hoc est aquosum, egregium. Aquosũ collyriũ.

Facit ad oculos purulentos, Sycoses, Chemosesq; & fluxiones. Vtendum eo dilutiore. Cadmiæ drachmæ sedecim, æris vsti drachmæ nouem: lapidis schysti, { aloes, nardi gallicæ singulorum } vnciæ octo. Haud noui an collyrium hoc sit præstantius ad oculos purulentos, Chemoses, & fluxionũ impetus, quæ epiphora dicitur. Oportet autem eo vti aquoso, etiam postquam finierit magna intemperies, & fluoris acrimonia, sin autem intemperies, acrimoniaq; fluxionis oculum infestet, lenibus collyriis paululum ex eo per initia admisceto, deinde amplius, & postremo per se ad affectus commemoratos cum fiducia vtitor:

Collyrium Heraclium.

Confert vlceribus admodum cauis, & vbi carne obducta fuerint, tenues & obscuras cicatrices efficit, præterquã quod etiam ipsas tingere potest. Plumbi combusti & eloti drachmæ quatuor: croci * drachma: gummi drachmæ * duæ, spodii eloti drachmæ quatuor: squamæ stomomatis, piperis, singulorum drachma. Aqua pluuialis additur.

* In græco quatuor
* In græco, tres, ĩ alio quatuor.

Dacneron hoc est mordicãs collyrium ad uisum acuendum.

Hæc igitur commemorata ad cicatrices, & diuturnos affectus, cum sint detergentia, conueniunt, deinceps autem eorum quoque similiter mentio facienda est, quæ ab acuendo visu oxydorcia Græcis dicuntur, ad caliginosos oculos accommodata. Quoniam autem in prouectis etiam ætate visorii spiritus imbecillitatem emendat, & actione reddit vegetiores, incipientesq; oculorum suffusiones dissoluit, primario ei appellatio indita est, cynopticon. Dacnerõ collyriũ.

quaſi caninum viſum præſtãs. Aeris combuſti drachmæ triginta duæ: piperis drachmæ * ſedecim: cadmiæ drachmæ octo: alias inueni additionem drachmæ nouẽ: mirrhæ, croci, ſingulorum drachmæ quatuor: gummi drachmæ viginti quatuor: { opii drachmæ quinq;. } Aqua exceptis vtitor.

Græcus ĩpreſ. ſex

Hygrocollyriũ ad hebetudinẽ oculorũ, et alia multa efficax

Hygrocollyriũ.

Pompholygis elotæ cochlearia ſex: opobalſami cochlearium: mellis cochlearia duo: vini non gypſati veteris, & albi quod ſatis eſt. Pompholyx probe admodũ læuigata primum iniici debet: mox opobalſamum miſceri, deinde mel, poſtremo omnium vinum. Poſt miſturam igitur vſque ad dies tres diligenter læuigato, atque ſic in vas vitreum conii cito, & cum vti voles, vas agitato, atque ſic ſpecillo ſublinito: vbi concoctio facta fuerit, oculos calida abluens.

Aliud ut poßis etiam ſolem citra noxam intueri.

Iaſpim album, Magnetem viuum, Sapphyrum aurei coloris, Agatem, Hemathitem, Chamæmelum, Hyeracidem, liquorem conyſe tenuis, omnia hæc æquali pondere accepta in collyrium tenue redigito, & ſubiungito.

Puluis ſeuerius.

Puluis Seuerius cognomento ad uiſus acumen.

* In græco impreſſo vnciæ loco drachmarũ hñtur p totum.

Cadmiæ * drachmæ tres, ſalis ammoniaci ſeſqdrachma, folii drachmæ tres, piperis drachmæ ſex. In puluerem redacta ſublinito: facit etiam ad aridam lippitudinem, quã Græci Xerophthalmian appellant.

Puluis cui nomen eſt a lumine Phos, ad hebetudinem oculorum & dolores fluxioneſque dentium efficax.

Puluis Phos.

Cadmiæ drachmæ octo, ſalis ammoniaci drachmæ quatuor, croci drachmæ * duæ, piperis drachmæ * duæ: folii, auri pigmenti ſingulorum drachma vna & ſemis: valde bonũ.

* Quinq;. * Tres. * Vna.

Aliud admodum idoneum ad ſcabioſos oculorum affectus, pruritus, hebetudines, palpebras aſperas, fluxiones antiquas, oculorum cicatrices, & pterygia, quo utor.

In impre. drachma.

Cadmiæ, chalcitidis combuſtæ in pane ſingulorum drachmæ quatuor: croci drachma: piperis * drachmæ duæ, au-

ripigmenti drachmæ quatuor: salis ammoniaci drachma. Læuigata subungito, medicamentum per membranā a cornu dictam ceratoidem, deducens.

Aliud ad hebetudines & incipientes oculorum suffusiones.

Baccarum lauri excorticatarum drachmas viginti: læuigato ex vrina pueri venerem non experti, cum gummi drachmis duabus, suffusos quidem ex vrina, alios autē ex aqua inungito. Aliud. fel hyenæ cum melle, & coniza illinito. Aliud. Fel perdicis cum melle & succo feniculi illinito. Admodum efficax etiam ad incipientes suffusiones, collyrium Protheus existit, & quod Thalasseros dicitur, ad hebetudinem, & incipientes suffusiones, & callos exterit. Aliud. Fel aquilæ bene facit per se, & cum melle illitum. Scribendum est etiā prophetæ Hygrocollyrium. Hebetudinis, oculorum collyriū.

De Nyctalope. Caput VI.

AD eos qui sero non cernunt, quos Græci Nyctalopas appellāt, nitro ex aqua fluuiali trito vtitor. Aliud, fel hirci ex melle illinito, tollit vitium paucis diebus. Aliud, iecoris hircini saniem, quæ dum assatur, effluit, colligito, atque hac eos oblinito. Idem autem iecur comedendum dato, & vaporem eius dum assatur, oculis apertis excipere iubeto.

Ad asperas palpebras.

Collyrium Trachomaticum, quod palpebrarum excrescentias admodum probe extenuat, hæc autem recipit. Cadmiæ drachmas sedecim: lapidis hæmatitis, lapidis schisti, singulorū drachmas quadraginta, æris cōbusti drachmas viginti: æruginis drachmas octo: opii drachmas quatuor, * seminis papaueris drachmas sedecim, gummi drachmas triginta duas: semen papaueris læuigabis, succūq; exprimes, atq; ex eo collyrium factum instillabis. Aduerte autē quomodo eo in Trachomaticis collyriis vtare. Si enim vlcus cum aspritudine palpebrarum esse contigerit, satis est ipsas potius inuersas ita abstergere, aut mucrone specilli, aut ficulneis foliis. Nonnulli vero etiam sepiæ testa, aut pelle asperiore vtun-

Trachomaticum collyriū.

In alio, octo.

tur: aliꝗ rursus collyriis ex pumice sublimunt. Cum igitur subsederint palpebræ, & extenuatæ fuerint, tunc demum etiam vlceribus prospicito, applicans, aut Libianum, aut Vranion, admixtis eis siquid influit etiam repellentibus: sin autem nihil vrget, Theodotium. Hac enim methodo & ratione vtentes, vlcera a fluxionibus conseruabimus, & cito ad cicatrices reducentur.

Suffusionũ puluis

Puluis ad incipientes suffusiones.

Veratri albi * drachma, piperis albi drachmæ. 4. ammoniaci suffiminis drachma { semissis } raphani succo læuigata sinito refrigerari, & rursus tritis vtitor, vt mira pstãtibus.

* In ipreſ. vnciæ.

Ad tingendas albugines ualde generosum.

Chalcanti drachmæ quatuor: spinæ Aegyptiæ, gallæ, singulorum drachmæ quatuor: aqua exceptis vtitor.

Theodotium magnum.

Collyrium quod magnum Theodotium uocatur, ualens ad magnos dolores & inueteratos affectus

Hoc collyrium cicatrices callósque exterit, item ad Myocephala aliaq; multa notatu digna, mirabiliter valet. Cadmiæ, opii, chalcitidis croci, aloes hepaticæ, castorei, folii, { huris } singulorum drachmæ * duæ: stybis drachmæ * quinque: acaciæ totidem: æris combusti drachmæ quatuor, myrrhæ troglodyticæ drachmæ quatuor: spicæ nardi drachma: cerusæ drachmæ octo: gummi drachmæ * { quadraginta * quatuor: aqua pluuialis additur, nonnulli autem vinum quoque adiiciunt.

* In græco impresso chalcitidis, aloes hepaticę singulorũ vncię duæ In alio, septẽ spẽrũ singulæ drachmæ.

* Vnciæ quinque, in alio vna.

Collyrium hecatombe ualet ad cicatrices craßas, & incipientes suffusiones, latas pupillas, quas Platycorias uocant, itẽ caligines pterygia, & tenuis lachrymæ cursum extenuat, detergit, purgat & repellit.

* Vnciæ quatuor.

Cadmiæ cõbustæ & elotæ æris vsti & eloti, singulorum drachmæ octo: stybis combusti drachmæ quindecim, acaciæ rufæ drachmæ * quindecim, aloes drachmæ quatuor, castorei, lycii, spicæ nardi, croci, opii, mirrhæ, cerusæ, ebeni scobis, chalcithidis singulorum drachma: rosarum drachma *

* In impresso septem.

ſemis, aqua pluuialis adiicitur. Hoc maximum eſt collyriū, & plura præſtat quam promittit.

Xerocollyrium. In ipreſ. græco q̄tuor, in alio tres. Chalcitidis octo, in alio, decem.

Xerocollyrium facit ad ſycoſin, putredines, & carnis excreſcentias.

Cadmiæ drachmæ * decē: chalcitidis drachmæ * decē: piperis grana quindecim, nardi gallicæ drachma. Cadmiam & chalcitidē ex vino terito ſiccatoq; & nardo tūc in fuliginem redactæ omni miſceto, ac vtitor vt præſtātiſsimo remedio.

Hygro collyrium efficax ad oculos purulentos, mirifice ualet etiam ad ſordida ulcera, & Myocephala.

Chalcanti, croci, myrrhæ, ſingulorum vncia, in alio drachmæ quatuor, mellis libra ex ſucco ſenetionis parato. Ego autem ex vino. Aſcalonite noui me hoc temperaſſe.

De mulſa.

Mulſæ vires.

De mulſa quoq; mentionem facere duxi neceſſarium, vt ex qua magnos longo temporis vſu & experientia ſucceſſus ſim expertus. Nā vlcera ſordida, & præſertim maligna, carbunculorumq; naturam referentia hac etiam ſola perſanaſſe me ſcio: item eos qui pus iam in alto congregarant, & immodice dolebant, nec non illos qui in ſiderationem ſphacelon Græcis dictam inciderāt. Adhæc vbi viſcoſi humores, aut craſsiores conſtricti, vel impacti hærent. Ignoro autem, an quis medicamētum hoc præclarius, aut efficacius, aut blādius inuenerit. Præcipue vero valet etiam, in quibus multa pituita craſsior oculis innaſcit. Nā præterq̄ q; ipſam purgat, & ſine dolore eluit, nō ſinit eā rurſus procreari, præſtat hac vti q̄ ſpongia ɔtinue palpebrā mouere, exaſperare, dolorē que facere. Noui. n. lippitudines ex craſsiore pituita ortas, etiā nullū prorſus collyriū admiſiſſe: mulſam aūt ſolam ipſis gratā fuiſſe, & collyrii vſum abūde ſatis expleuiſſe. Scire aūt ɔuenit mulſæ parādæ vtēdeq; præſertim rōnē ac modū, efficere, vt etiā ipſa multo his plura pſtet: quare ipſa non meraca & craſſa confici debet, ſed ita vt guſtu exiguum obſcurumq; dulcedinis ſenſum linguæ præbeat, præcipue quādo non ſolum exulceratio, ſed etiā inflammatio mixta ap-

pareat. At non expedit, vt solo specillo vsus mulsam instilles, sed multo adhuc satius, si etiam vitreo quodam, & angusti oris vase mulsa repleto, id perficiatur. Quanto enim quis ea copiosiore vsus fuerit, tanto magis opitulabitur. Quæcũque enim in tunicis cõtinentur, siue crassior pituita, siue etiã recrementum acre, hæc manere intus nequeunt, sed proiiciuntur, & a mulsa abstergentur. vtendum ea confidéter ad quodcunq; res postulat. Neque enim astrictionem habet, vt oculum denset & exasperet: neque frigiditatem, vt torporem inducat, ac materiam constringat, aut rupturã, aut erosionem, aut aliam quampiam duritiam, aut acrem qualitatem excitet. Propter hæc etiam si collyrio quis vti velit, cõfert hac primum oculos abluere, atque ita illud admouere, quæ vnicuique curationi cõgruunt. Nullus enim adhuc metus erit, vbi oculus recrementis a mulsa liberatus fuerit, & si res exigat, etiam alia multa experimenta, & præclara ꝑdita inuenias, verum ne longius sermo protrahatur, sufficiunt hæc quoque iis, qui vires intelligunt, vt inueniant alias quoque omnes, quæ ipsi adsunt, facultates, non modo ad tales oculorũ affectus, sed etiã ad alias totius corporis curatiões.

Ad staphylomata excellentissimum.

Chalciditis, croci, singulorum drachma, mellis drachmæ quinque, aquæ quod sufficit.

Collyrium Maximiani.

Maximiani collyriũ. Collyrii Cygni partes duæ: collyrii Hermolai magni & parui singulæ partes, hæc tria accurate in puluerem redigito, & tenui increta cribro aqua excipito, ac in collyrium redactis in omni magno dolore non statim per morbi initia, sed vbi vehementior euaserit, & in statu sit, vigiliasque induxerit, vtitor. Nam præter id quod dolorem finit, etiam somnum conciliat: valet etiam ad oculos purulentos, quos græci hypopios appellant, Myocephala, & Staphylomata. Vsus eius est ex ouo: melius autẽ habet, si oculis sublinatur, quã si instilletur: item sub palpebris vtendum est, si quæ scabricies ipsos infestet, verum in Myocephalis, & purulẽtis, post inũ-

ctionem medicamenti oculum deligare oportet, aut panniculo lineo in aquam frigidam intincto, aut spongiam, & ipsam aqua imbutam, quæ ambiens habeat linamentum, ne oculus adustionem experiatur.

De carbunculis qui in oculis excitantur. Caput 7.

QVoniam carbunculi & oculis & reliquo corpori accidunt, necesse est horum quoque curationem explicare, qua via & ratione administretur. Quippe cum ex sanguine nimium torrefacto trahant originem, merito dolores, syderationes, & magnas inflammationes oculis inferũt, vt periculum sit, ne etiam toti excidant. Interdum vero conuulsiones quoque, & deliria, propter cerebri, & membranarum eius viciniam pariunQt. uare vacuatio per sanguinis detractionem ante omnia in huiusmodi adhibenda est, vena cubiti potius secta, quæ humeralis nominatur: vel si fieri potest ea quæ directe oculum respicit per interualla autem, & paulatim. Non alienum est etiam per aluum purgationem moliri, scammoniæ lachrymam pro ægri viribus exhibentes, ita vt eam ex cremore ptisanæ ipse assumat. Noui enim quosdam ægros ne odorem quidem ipsius ferre, nam ad vomitum statim incitantur: quod in iis qui lippitudine laborant, longe pessimum est, dum tunicæ in eo sint periculo, ne ex distentione rumpantur. At post has euacuationes, si quidem etiam totum corpus tibi acrioribus succis obnoxiũ esse appareat, lauare statim balneis temperatis, & dulcis aquæ, non abs re fuerit, & caput leniter admodum detergere, si opus sit, vitellis ouorum, cum ptisane cremore, & exigua sapa. Nam si oculos ipsorum vehementer moueas, fluxionem proritabis. Ne concedas autem, vt æger diu in calido aere moretur, neque caput frequenter in calidæ solium intingat, vtraque enim oculis sunt nocina, frigida sane, vt nostis, cum superficiem denset, & recrementa includat, plurium dolorum causa efficitur, calida vero cum rarefaciat, fluxiones admodum mouere consueuit. Summa igitur & extrema in omnibus morbis, præsertim autem oculorum fugere oportet, similiter caue, ne caput oleo inungas

Oculorũ carbũculi curatio

Nam cum id meatus impleat, obturetq́, efficit, vt ipsum nõ perspiret, idq́ fluxionis causam præbet. Subinde vero etiã cum oculos ingreditur, cruciatum excitat, acriter ipsos rodens. At vestimentis induto iubeto, vt temperatam, aut ptisanam per se, aut cum aliquo eorum quæ ipsam dulcem reddere queant, assumat: dico cum Rhodomelite, aut hydromelo, aut chrysatico præsertim primis diebus, si æger stomachum quoque nimia humiditate debilitatum habeat, vel si etiam per se, ipsum sumere abhorreat. Domum profectus æger per initia quidem dierum, cibum recrementi expertẽ edat, vt lactucas, quæ merulia & thridacinas appellant: item intyba, alias cruda, alias etiam decocta. Præter hæc etiã fructus, quos Græci oporas proprie, nos poma vocamus, maturos, & dulces assumet. Nã adeo recentibus ex balneo omnis, vt summatim dicam, victus refrigerans, & humectans cõuenit, vbi autem opportunum tibi visum fuerit, cibum deinceps mutato, datoq́ piscem molli carne præditum, & assum & elixum. Sit autem sturnus, psitta, buglossus, & si quid eiusmodi inter pisces idoneum inueneris. Procedente tempore transeundum est ad gallinam cohortalem, prius quam ad ipsius pullos, ad pectus phasiani citra pinguedinem, anserum alas, sic vt omnium eiusmodi decoctio sit recrementi expers, citra condimentum acre, aut salsum. At cum fluxionis tenuis cursus est, qui frequens alimẽtum desideret, admisceri debent quædam frumentacea gallinis, vt halica, aut chondrus, aut prisana, aut suminalis placẽta, quæ itrion dicitur, aut similago, aut micæ panis, aut oryza, si hoc quoque requiritur, vt etiam venter impediatur sistaturque. Finitis tãdem doloribus, & fluxionis impetu, si ægrum etiã copiosiore cibo indigere intelligas, carnes suillas quoq́, præsertim pedes offerto: vinum autem tenue, bene album, odoratum, & aquosum ipsis exhiberi debet. Vbi iam affectus declinare videtur, moderatione in cibo & potu obseruata, hæc sane ceu in victu assumi debent: auxiliis autem hisce vtendum. In primis igitur cognoscẽdum, collyriorum vsum tales quidem affectus per initia non ferre, cum pluri-

mum ab eis offendantur, verum mulsa aquosissima vtendum est, aut succo fœnugræci ter, quaterue, aut etiam sæpius, si succi per decoctionem extracti iure exiguo adiecto indigeat. Extrinsecus autem cataplasma ex palmulis, croco, & mica panis inducetur. Porro vbi immodicus ardor affligit, & crusta adest, vt etiam palpebras depascatur, plantaginem minorem, aut maiorem cum mica panis obducito. Etenim refrigerat, & duriciem carbunculi emollit. Nihil minus etiam proficit perdicias, præsertim si membranæ rhagoidis procidentia vrget, totiusque oculi distẽsio, syderatio, & multus dolor. Herba autem imposita deliganda est, sic enim efficax est, quoniam etiam oculi peculiarem situm recipiũt, vbi & Myocephala, & staphylomata in eis nasci contingit: verũ hoc raro euenit, Nam carbunculo intereũte, totus simul oculus perit, tunicis totis diruptis, & humoribus effusis, quod in magnis carbunculis euenire solet. Sin aũt hoc non comitetur, staphylomata vero, aut Myocephala quemadmodum dictum est, gignãtur, tum etiam collyriis ad talia inscriptis, & præsertim magno Diarhodon vtendum est, cuius scripturam hanc vobis apposui.

Collyrium Diarhodon magnum cognomento.

Rosarum viridium quibus vnguis sit detractus, drachmæ duæ; cadmiæ combustæ & elotæ drachmæ quatuor: croci drachmæ sex, opii, stybis, singulorum drachmæ tres: ærugi nis drachmæ quatuor: squamæ æris drachmæ duæ: nardi Indicæ drachma: myrrhæ drachmæ tres, gummi drachmæ viginti quatuor: Aqua pluuialis additur. Nos frequẽter sumus experti, confert ad magnos dolores, pustulas, ardores, staphylomata, procidentias, oculos purulentos, item ad veteres & diuturnas fluxiones, contumacesq; affectus. Collyriũ diarhodon.

Collyrium quod ab ouis dia oon græcis dicitur.

Opitulãtur carbunculis, vlceribus, procidentiis, oculis, purulentis & fluxionibus. Spodii, croci, amyli, tragacanthæ, singulorũ drachmæ octo. Excipito ouorũ octo albuminibus. Hoc eodẽ die & vno illitu mẽbranæ oculorũ proficit.

Collyrium Diarhodon.

Aliud oculis purulentis, ſtaphylomatis, myocephalis, & lippitudinibus in ſphacelum degenerantibus vtile.

In ſtaphylomatis quidem ex lacte, in aliis autem ex ouo. Cadmiæ combuſtæ & elotæ drachmæ octo æris vſti drachmæ quatuor, roſarum ſiccarum drachmæ quatuor: opii thebani drachmæ duæ, croci Sicilicis drachmæ quatuor: * myrrhæ drachma, lapidis ſchiſti drachmæ duæ, gummi drachmæ ſex, vino marinæ experte, aut palmulato excipiuntur. Sufficiunt ſane & hæc ad affectus commemoratos. Sunt aliorum quoque collyriorum deſcriptiones, quæ eiuſmodi præſtare queant, præſertim collyrium Diathece, Theodotium, & quæ ſimiliter componũtur. At ne etiam nos, dũ hæc ſcribimus, omnia collyria in memoriam reuocãtes ſermonem producamus, vbi pauca de pterygiis & ægelopibus adiecerimus, orationem de oculis abſoluemus.

* In alio, drachma

Ad pterygia & ſycoſes.

Chalcanti, ſalis ammoniaci, gummi pari a pondera, aceto læuigata in collyrium redigito, & vtitor.

Aliud.

Lachrymam populi arboris cum duplicato melle illinito.

Aliud.

Sepiæ teſta cremata læuigataq; ſimul cum ſale foſsitio, excreſcentias carnis in oculis, & pterygia cõſumit. Aliud ad palpebrarum ſcabritias. Sepiæ teſta ignem non experta, in collyrii modum concinatur, & infricatur. Ita enim collyria purgantia vim ſuam magis oſtendunt.

Ad Rhyadas. Caput VIII.

RHyas fit angulo imminuto: interdum etiam prorſus abolito, & ſi hoc fieri cõtingat, talis Rhyas curationẽ nõ recipit. Inſpiciẽdũ aũt eſt, ꝯſiderãdumq; totũ corpus, & ſi vitioſis ſcatet ſuccis, purgare nimirũ ipſum oportet, atq; ita, quæ mediocriter aſtringunt, ei adhibere, commixtis illis, quæ carnẽ augere poſſunt, qualia ſunt quæ ex

vino parantur collyria, si contemperentur iis quæ ex glaucio & croco constant. Puluis autem probe facit, qui diacrocu appellatur: item aloe sola potius inspersa. Oportet autē vino eam prius lauare, atque ita in pollinem redactam ipsam inspergere, sic vt paulatim admoueas.

Aliud benefaciens ad Aegylopas.

Aegylopum ccu lorū remedia.

Alterci folia viridia affatim in vino decocta, & læuia fronti imposita bene auxiliantur: item vinum solum per se, probe opitulatur, si quis spongiam eo imbuens cōtinue frontem attingat. Quod si alumen etiam vino inieceris, simulque coxeris, vinū reddes adhuc efficacius, & quod magis siccare possit, nec non reprimere. Ad Aegilopas. Aegilopas statim ab initio consistentes lenibus medicamentis, & siccantibus curare oportet. Nam a rodentibus, aut acribus male afficiuntur, & ad ampliorem humorem perueniunt.

Ad incipientes Aegylopas.

Ad incipientes Aegilopas proficit glaucium & crocus, si vna cum succo Perdiciadis illinantur: mutare autem continue medicamentum oportet. Ego sane incipientes iam, & nondum in pus conuersos, horum vsu, ne in suppurationē mutarentur, prohibui. Aliud. Halica ex aceto cocta non modo incipientes Aegylopas, sed etiam inueteratos iam, & in pus cōuersos mirabiliter sanauit. Cæterum læuigata probe imponi debet: q˒ si etiam pus inhærescens deprahendatur, rumpit ipsum, & vsque ad os penetrat, adeo validum est medicamentum. Hoc solo quoque vsus nō modo Aegylopas, sed etiam diuturnos Aegylopas curasse me noui.

Aliud. Ruta satiua vna cum lixiuio quod primum destillarit, læuigata probe admodum Agylopas tollit, curatque. { per initia quidem } hoc præsidium eis impositum modice rodit, postea vero non item. Ac mirum est, quemadmodum vnum quoddam ex adurentibus, ita etiam hoc medicamentum vsque ad os penetrare, & ne { cicatricem quidē indecoram } relinquere. Aliud vsu probatum. Internam arundinis memb ranam, id quod rotundum circa nodos in

ueniri consueuit, acceptam melli iniicito, ac particulæ affe-ctæ imponito, mutans quotidie quater. Vbi locum probe repurgaueris, mulsa cum spongia oculari abluito. Adhæc prædictã arũdinis mẽbranã per se imponito, ac miraberis.

CAPITA LIBRI TERTII & appendices.

ALEXAN. TRALLIANI LIBER TERTIVS, IOANNE GVINTERIO ANDERNACO INTERPRETE.

De Aurium affectibus. Caput I.

VRIS Multis admodum, & variis itiis subiicitur. Etenim ex frigida sæpe, & calida intemperie, nonnunquam etiam ex viscosorum humorum obstructione, & pituita flatulenta, nec non inflammatione extra ipsius meatum, aut intus constituta: ad hæc ex calidi sanguinis biliosi influxu, & aliis de causis valde multis laborat, de quibus omnibus dicetur, conuenientibus singulorum notis adiectis. Incipiamus igitur primũ a dolore: quoniam hoc potissimum accidens, artem ad curationẽ incitat.

Aurium dolor.

Si dolor ex obstructione eueniat.

Quia vero dolor, & a crassioris spiritus obstructione, & viscosis crassisque humoribus, quibus non patet exitus, generatur, necesse est causam doloris effectricem discernere.

Internotio utrum ex spiritu, an uiscosis humoribus, uel inflammatione aurium dolor excitetur.

Dolorem ex crassiorum viscosorumq; humorum obstructione potius concitari, artificiosa quis coniectura hinc depræhenderit, q̃ æger capitis sentiat grauitatem: item q̃ cibi præcedentes, & potus succos frigidiores, & magis humidos procrearint. At si distentio quidem orta fuerit, grauitatem vero in capite, vel aure neutiquam percipiat, spiritũ flatuosum & crassum, qui non inueniat exitum, doloris causam potius existimandum esse manifesto cõstat. Sin autem grauitatis simul, & distentionis, caliditatis & doloris pulsati

lis sensus oriatur, inflammationem efficientem esse causam doloris, qui a sanguinis excalefacti influxu originem habuerit, bona ratione existimare licet. Ac venam in cubito prius secare oportet: deinde sic ad auxilia digredi, quæ inflammationes sedare prædicantur. Clarum vero est id in aliis quoque humoribus fieri debere, ac spectari, vtrum humores quantitate, an qualitate offendant. Et si quidem copia dolorem parit, ea sane quæ biliosa esse videntur, victu contemperare oportet, lactuca, cucumere, intybo, pepone, malis, malua, & inter pisces, dura carne præditis, & iis quæ biliosum calidumque humorem permutant. Similiter autem pituitosum extenuare & cibo, & medicamentis conuenit. Vbi enim sic nos agimus, humores qui superant, medicamentis purgantibus facile excutientur, & ea quæ applicantur, præsentius ostendent adiumentum.

Curatio doloris ex humorum obstructione, & spiritu contracti.

Si itaque dolor ex inflammatione propter obstructionem oriatur, constat his recte applicari, quæ abstergere & incidere sunt idonea, quale est aphonitrum, mellis & aceti pauloei mixto. Item fel ouillum ex oleo his admoueri conuenit. salutare etiam amygdalinum oleum fuerit.

Aliud.

Porri succus, si instilletur per se bene facit, & cum mellis momento. Aliud. Cæparum succum cum melle mixtum instillato. Aliud. Origanum tritum ex melle & lacte muliebri infundito. Aliud. Fel caprillum cum porri succo vehementioribus obstructionibus admoueto. Multa vero sunt & alia a veteribus prodita, tum simplicia, tum composita medicamenta, quæ obstructionibus ex humoribus, aut spiritu flatuoso ortis accommodari possunt ex quibus facile est deinceps complura deligere, vbi causa, quæ offendit, cognita nobis fuerit. Deligenda vero potius quæ abstergere, incidere, & purgare citra vehementem rosionem solent. Verum in illis huiusmodi vitare conuenit, in quibus dolor magnus, &

copiæ ſuſpicio ſubeſt. Frequenter enim talia etiam fluxionis excitatæ cauſam præbent, vt & aures magis fluxione laborent, & dolor amplius irritetur. In quibus autem non multus vrget cruciatus, ſed diuturna quædã affectio apparet, & ea quæ dicuntur, æger difficilius audit, in huiuſmodi non alienum eſt etiam illis vti, quæ largius rodere, & abſtergere poſſunt, quorum e numero eſt dracunculi ſuccus, aſari, & pæoniæ, atque his ſimilia.

Ad obſtructiones ſine dolore incidentes.

Veratri albi drachmæ duæ: nitri drachmæ ſedecim: croci drachmæ tres. Læuigata in paſtillos ex aceto redigito, ac vtitor ad obſtructiones, quæ ſine dolore obueniunt: item in grauiter audientibus. Aliud. Veratri nigri radices ex aceto & melle læuigatas inſtillato. Notum vero eſt nullũ frigidum medicamentum auri adhibendum eſſe, ſed prius concalfacta, & multo magis, cum aurem denſatam obſtructamque fueris ſuſpicatus. Aliud. Peucedani liquor, { & opium } cum irino oleo, aut amygdalino, vel betæ ſuccus cum felle taurino lauigatus inſtilletur. Aliud. Floccum felle taurino imbutum læuigatũque auri imponito. Aliud. Fel bubulum, aut ouillum inſtillato, aut capræ vrinam continue infundito.

Grauis auditus.

Ad grauem auditum & dolorem, compoſitum medicamentum. Caput II.

MYrrhæ drachma: thuris drachmæ * quatuor: amygdalarum amararum purgatarnm grana viginti: aphonitri drachma: croci drachmæ quatuor: opii drachmæ tres, galbani drachmæ duæ. Galbanum cum amygdalis ſeorſim læuigatur excipiturque aceto cũ reliquis vtitor in magno quidem dolore ex roſaceo: in graui autem auditu, ex aceto. Aliud multis vtile, probatum medicamentum præſertim in vlceribus vetuſtis, & depaſcẽtibus, item in iis qui ex flatuoſo ſpiritu, & viſcoſis humoribus admodũ grauiter audiunt, vt etiam in ſurditatem prolapſuri ſint. Bene aũt proficit etiã ad veteres ſonitus & ſibilos cedria hiera

In impſ. ſo græco tres.

ita læuigata ex aceto. Vtitor ad prædicta omnia, infundés per ſpecillũ, aut panniculum inungens, aut ſtuppam, aut lanam, aut vt voles excogitare. Eſt enim medicamentũ valde efficax.

De dolore ex frigida cauſa naſcente. Caput III.

Quod ſi dolor frigidis ventis, & humidioribus, balneiſque eiuſmodi prægresſis, ortus fuerit, conſtat etiam horum curationem facilẽ eſſe ac iis quæ calefaciunt medicamentis, vti oportet. Multa vero ſunt vel inter ſimplicia, quæ hoc præſtare queant, quemadmodum & præſtantisſima nardus per ſe excalfacta. & ruta oleo incocta. Porro ad maximas perfrictiones piper quoque ex oleo bene facit. Itẽ euphorbium ſimiliter, allium, cepa, lauri folia, ſtyrax, caſia, calamus odoratus, irinum oleum, amaricinum, { laurinum, } & opobalſamum. Sic igitur doloribus ex frigida intemperie natis mederi conuenit. Aurium dolor ex frigida cauſa.

De dolore ex calida intemperie. Caput IIII.

Dolorem, qui a caliditate, aut humore acri excitatur contrariis ipſum quoque curare oportet, pro cauſæ effectricis magnitudine, id quod conuenit, accõmodantes. Itaque ad mediocres intemperies optime facit etiã oui albumen, quemadmodum in oculis, ſi tepidũ paulatim cum lacte muliebri infundatur. Pari modo cum quodã collyrio dolorem ſopiente quod anodynon appellatur, ſuccus quoque perdiciadis ſtrennue valet, & per ſe, & cum exigua parte roſacei mixtus. Idem præſtat roſa cum aceti momento, præſertim in feruente admodum & ignea intemperie. Pari modo etiam ſuccus ſolani, coriandri, & haſtulæ regiæ plurimum auxiliatur. Aliud Buccina quæ carnem viuam habeant, tria cum oleo amygdalino incoquito, ac vtitor. Naturaliter autem hoc idem præſtant aſelli, qui iuxta ſitulas inueniuntur, item terræ inteſtina conſimiliter. Aurium dolor ex calida intemperie.

De inflammatione quæ meatum auditorium intus obſederit. Caput V.

Siue meatus auris, ſiue alia ipſius quæpiam interna particula frequenter inflammatione laboret, Aurium inflammatio.

acutissima pericula vicinia regionis & genere substantiæ in ducit. Etenim neruus, qui internam auris superficiem sublinit, cum sit sensibilis, validos dolores, acutosq; excitat, vt etiam cerebrum in consensum perducat, vnde febres & delitia sic affectis oboriuntur. interim vero etiam lætales. Ac iuuenes quidem ex acutissimo ipsis eueniente dolore, aut delirio, aut ortis febribus, intereunt: senes autem febri quidē non subinde corripiuntur, neq; affectu conuulsorio, neque delirio. Nam cum humor qui superat frigidior ipsis pariter, & crassior existat, ipse sibi ligamentum factus, in affecta parte manet. Atq; idem longo tempore suppurascere incipit, & vires paulatim debilitatæ, antequam ille concoctus fuerit, mortem inferunt. Materia enim dum non euincitur, tandem ad partes principaliores confluit. In iuuenibus non celeriter suppurascit: nam acumen doloris generationem puris præuertit. At si quando etiam inflammatio in pus conuerti videatur, ægri dolore liberantur, & salutē cōsequunt.

Curatio inflammationis.

Ad inflammationes moderatas sane conducit rosaceum ipsum & per se, & cum modico aceto infusum similiter etiā glaucium in cote ex modico aceto detritum, tepidumq; infusum: ad hæc eodem modo omnia quæ ex glaucio & croco paratur, etiam ipsa moderatis inflammationibus medentur, item ramētorum quoq; cucurbitæ succus ad maximos erysipilaceos affectus, & per se, & cum rosaceo auxiliatur: ad hæc glaucium æquali pondere cum opio mixtum & ex lacte muliebri infusum similiter feruidas inflammationes, maximosq; dolores lenire consueuit. Eodem modo & castoreum in magnis doloribus proficit, si æquale opio misceatur, læuigeturq; ex sapa, & auri tepidum iniectum generose lenit, Constat autem opium deligendum esse vetus, eo ꝙ nos magnam ipsius in torpore inducendo facultatem vita-
Opii vires. mus. Ego enim noui quendam solo vsum opio, & vocem & sensum ægro adæmisse, vt ne opobalsamo quidem, aut aliis quibusdam calidis iniectis, homo amplius restitui potuerit.

Quocirca si etiam quis ob multum dolorem opio, aut alio quodam torporis faciundi vim habente vti coactus fuerit, semel ipsum, aut iterum offerre conuenit, postea vero casto reum, cum oleo tepido iniicere, & extrinsecus lanam oleo calido, aut nardino, quod adipem anserinum habeat imbutam, omni ex parte circundare, si torporem ex frigidis con tractum curare moliaris. At cum mediocris est inflammatio, & non admodum feruida, vbiq; non est febris valde calida, aut æger non sit ætatis vigẽtis, etiam paulo tetrapharmaci quod nonnulli Basilicum appellant, miscere nardinum vnguentum, si hyems fuerit, sin autem æstas, rosaceũ oportet. Pulchre vero iuuat & adeps anserinus, aut phasianorum ipsi adiectus. Fiat autem quemadmodum etiã diuinissimus Galenus docet, cuius verba ita habent. Ego vero magno do „ lore conflictantibus nullum medicamentum infundo, neq; „ lana extergo, experiẽtia edoctus, satis esse ne attingere qui- „ dem meatum auditorium, quo tempore dolor infestat. Spe „ cillo igitur lana in ĩnuoluto foueo dolentes, hoc medicamẽ „ to moderate adeo in clystere auriculario tepefacto, vt inter „ rogantibus nobis ægrum, num tepidum ei videatur, & ca- „ lidius adhuc ipsum ferre possit, eo caliditatis illud perducã, „ vt neutiquam offendatur. Itaq; specillum in medicamẽtum „ sic præparatum intingens, & iuxta meatus initium leniter „ deponens, in altum fluere sinito, ac deinde iterum atq; ite- „ rum, & subinde intingens, idem hoc facito, nullo tempore „ interposito. Notum vero est, q; si hoc factum fuerit, omni- „ no aliquid etiam foras effluxum iri, meatu auditorio toto „ repleto. Hoc igitur q̃ licet modeste excipito, meatum nõ at- „ tingens. Postquam vero abunde foueris, meatu qui medica „ mento repletus est, relicto, mollem extrinsecus lanam im- „ ponito ori meatus, totiq; auri. At si opus sit rursus ouere, la „ na quæ extrinsecus imposita, est sensim ab lata rursus simili „ ter facito, cauens quatenus fieri possit, ne aliam quoq; cor- „ poris partem quandam attingas. Atq; hinc mentem adhibe „ to, ceu maximo aurium curationis præcepto. Hæc igitur prodidit Galenus, præcipiens nobis, vt in omni dolorifica

inflammatione hac vtamur, nulla distinctiõe apposita. Ego autem potius iuuenibus, vt dixi, & calidis temperamento, item in quibus admodum feruens est inflammatio, subinde vero etiam cum febri, vtendum vobis dedi, præsertim si ægrum æstatis tempore, & in regione calida laborare contingat. Præstat autem si fomento quoque ob vehementiam dolorum, vti res postulat, illud in his per spongias calente aqua imbutas adhiberi.

Fomenta aurium.

Fomentum ad aurium dolorem, quod per spongias, & aquam calidam applicatur.

Fomentis per spongias aqua calida imbutas, & abunde expressas vtendum est, item iis quæ per cucurbitulam fiunt. Hæc autem, iniecta ei prius aqua calida, deinde euacuata, dolenti auriculæ applicatur. vapor enim quidam ex ea mitis emergens dolorem solatur. Præterea illis vti fomentis expedit, quæ per vapores arundinum pertusarum admouentur, oportet autem alterum arundinis partem auris sinui accommodari, alteram vero in olla quæ operculum habeat perforatum, & vndique constrictum. Sit autem in ea absinthium aquæ incoctum, vt vapor, qui sursum ascendit, auris meatui occurrat, collum porro super ollam inclinare debet auri vero lanam foris omni ex parte super imponere, & probe tueri, ne ambientes loci adurantur.

De cataplasmatibus.

Aurium cataplasmata.

Si externa videantur inflammatione tentari, non alienũ est etiam farinam ordeaceam, aut triticeam sapæ, aut vino dulci, & astrictionis experti incoctam cataplasmatis modo inducere. Maxime vero cataplasmatibus, & spongiis vtendum est, in quibus materiam suppurari suspicamur. Si enim eiusmodi quippiam contigerit, tunc etiam ex farinæ polline cataplasmatibus vti, & tetrapharmaco oportet, aliis ei ceratis, quæ ex adipibus componuntur, interdum admixtis, magis autem festinandum est, vt inflammationes a supputatione tueamur, id quod præstare poterimus, subiectis vsi medicamentis.

Auricularе anodynum ualde bonum, si frequenter infundatur, ubi & inflammatio, & distentio urget uehementes admodum dolores infestant

Adipis anserini, aut gallinacei drachmæ * sex, opii myrrhæ, croci, singulorum drachmæ * duæ, cum fiducia vtitor, valde bonum est.

Auricu lare anodynum. * In impresso græco sedecim. * duodecim.

Aliud ad inflammationes non admodum feruentes.

Butyrum, mel, hyssopum, pari portione omnia tepida instillato, valet etiam ad sordida vlcera & inflammatione obsessa.

Aliud ad dolores, qui ex inflãmatione proueniunt, atque in hoc fere sunt, ut in pus mutentur.

Argenti spumæ, cerusæ drachmæ quatuor * thuris, farinæ pollinis, resinæ singulorum drachmæ tres, * colophoniæ {drachmæ quatuor,} ceræ, olei singulorum libra, adipis anserini recentis libræ duæ, succi lini seminis quod sufficit. Confert etiam furunculis, & podagricis affectibus.

* In alio vncia. * In alio drachmę decem.

Aliud ad inflammationes ex ictu & fluxione ortas.

Butyrum recens liquatum instillato, nec non adipem anserinum & lac muliebre soluta. Aliud. Lac muliebre cum croco læuigatum extrinsecus illinito, præsertim vbi rubra est inflammatio, sin autem dolorem quoque moueat, confert etiam opium exiguum mixtum illinire. Aliud. Argenti spumam, glaucium, crocum ex aqua læuigata, & sapa illinito. Aliud. Psyllium tritum ex aqua inducito. Aliud. Cerusam, coriandri succum, aut solanum mixta inungito. Aliud. Lenticulam coctam cum mica panis obducito, in quibus etiam vlcus est cum inflammatione. Aliud. Malum punicum coctum cum mica panis in iisdem affectibus applicato. Prædicta sane ad inflammationes quæ citra vlcus vrgent, iuuant, ac festinandũ, vt eas potius discutiamus. Quod si vlcus quoque fieri contingat, vel etiam antea acciderit, medicamentis vtendum est, quæ nunc subiungam. habent autem in hunc modum.

Ad aurium ulcera.

Glaucium, lycium, & mœconium quod est papaueris lachryma, trita ex melle auri imponuntur, & vlcera inflammatione obsessa leniunt.

Aliud ad diuturna aurium ulcera.

Cedria melli mixta inunctaq; bene proficit.

Aliud ad eos qui multum puris habent.

Mysi crematum in olla, tritumq; inspirato. Aliud. Cerusa cum melle vtitor: sordida valde purgat. Aliud. Aloe & croco aqua solutis vtitor. Aliud. Thuris lachryma vino soluta vtitor: hoc etiam carnem inducit. Aliud. Spodium læuigatum inspirato: prius autem mulsa, aut lenticulæ decocto aurem eluito: aut rosis ex vino coctis cum melle subluito: aut oleæ foliis contusis succo expresso cum melle vtitor.

Ad ulcera ualde sordida & depascentia.

Vinũ vrinamq; pueri impuberis melli mixta instillato.

Aliud ad eadem admodum efficax.

Sandaracham tritam mellique mixtam instillato: aut penicillum e lucerna, quod ellychnium vocãt, probissimæ vnctum, meatui demittito. Optime facit purgat, siccat, ad cicatricem ducit, & dolorẽ aufert: cũ fiducia vtitor. Aliud. Scoriam læuigatam ex aceto coctamq; sensim auri instillato. { Aliud compositũ }. Viridis emplastri partem vnã pastilli ex castoreo partes duas: rosacei qđ satis est: mixtis vtitor, aure prius mulsa elota.

Ad sordida ulcera in quibus pus effluit & caro excrescit, in hunc modum habet.

* In alijs, quatuor. Aeruginis rasæ drachmæ duæ: * thuris drachma mellis heminæ duæ: aceti hemina. incoquito dum mellis fiat crassities, ac vtitor, instillans, aut penicillum circumlitũ in meatum demittens. Aliud ad eadem valde commodum Alumen scissile ex aceto læuigatum, dum mellis habeat crassitiem, excipito lana delicatiore. & cum refrixerit, ĩtra mea

tum adiutorium demittes. Aliud. Cyphios scrupuli tres: aphonitri scrupuli duo: *collyrii Diarhodō scrupuli quinq; lycii indici scrupuli quatuor: vino excepta, aut succo perdiciadis instillato. Bene proficit, desiccat, ab inflammatione, et dolore vlcera vindicat. Idem vero præstat etiā succus perdiciadis cum melle tepefactus, & ad crassitiem sensim redactus, si eo penicillū imbuatur, imponaturq; meatui. Quodsi liquidius ipsum infundis, probe valet etiam ad sanguinem ex aure prorumpentem. * in alio, tres.

Aliud ad ualde uetusta ulcera.

Myrrhæ drachma: thuris drachma: marrubii succi drachmæ quatuor: nitri Alexandrini drachmæ nouemdecim: *vrinæ apri drachmæ viginti: nucū Ponticarum drachmæ viginti: capnelæi, castorei, croci opii, singulorum drachmæ quatuor: amygdala octodecim. his læuigatis ex rosaceo & amygdalino oleo acetoque modico vtitor. * in alio, duodecim.

Ad aures diruptas contusasque ex ictu.

Panis calidi micam cum exiguo mellis tritam imponito. Aliud. Myrrham detritā ex vino tenui inungito. Aliud. Cochlearum ceruices tritas & myrrhæ dimidiam partem imponito. Aliud. Mannam thuris læuigatam inspergito. Sin autem opus sit del gare, violenta in his ligamina vitanda sunt, & diligenter immutanda, quæ imponuntur. Hoc enim nocet, & fluxionum causam præbet.

De sonitu Aurium. Caput VI.

Sonitus partim ex flatuoso crassoque spiritu creantur, partim etiam ex humore obstructo, interdum ob locorum imbecillitatem, quemadmodum in iis qui ex morbo se recolligunt, accidere consueuit. Iam fiunt etiam ex multo sensus acumine, præterea ratione crisis, in quibus nihil adhibendum est. Si igitur sonitus nunc excitentur, nunc cessent, & spacio interposito rursus reuertantur, intelligito ex spiritu, cui facilis non patet exitus, prouenire, maxime si præcesserint cibi, qui flatus generare possint, & multæ cruditates. An vero tale propter viscosos crassosque humores Aurium sonitus.

accidit, inde cognosces quod neque repente oboriantur sonitus, sed paulatim increscant, insuper quod etiam grauitas percipiatur, præcesserintq; cruditates, balneorum in tempestiuorum vsus, & alia quæ crudos humores generare solēt. Ad sonitus igitur constantes, & diuturnos, aures ex aceto, & melle nitroq; eluito. Aliud. veratri albi, castorei, singulorum drachmæ duæ, croci drachmæ tres. Redactis in pastillum, & ex aceto detritis vtitor. Aliud. Castorei, seminis cicutæ pares portiones ex aceto læuigatas tepidas instillato. Hoc quoq; valet præcipue in iis qui ob magnā sentiēdi vim ac facultatē vapores sursum ascendentes percipiunt. Aliud. Euphorbiū ex oleo cyprino læuigatū calfactumq; adhibito valet præsertim ad inueteratos aurium sonitus, & tinnitus.

Ad aurium sonitus, qui ex morbo prouenire consueuerunt.

In iis autem, qui ex morbo aurium sonitus experiuntur vbi eas absinthii decocto foueris, acetum, & rosaceum infundito, raphaniq; succum cum rosaceo, aut veratrum nigrum cum aceto iniicito.

De ijs quorum aures sordibus repletæ sunt,

Cardamomum & nitri paulum cum siccatis ficubus granis exemptis, quæ Græci Cechramidas appellant, excepta, in collyria redigito, ac in auris meatum demittito, tertio quoque die auferto, educit enim multas sordes. & abunde leuat. Hoc etiā ad excrescentias carnis conducit. Aliud. Nitri torrefacti puluere aurem obturato, atque ita rursus acetū superinstillato, postero die calente hydrelæo eluito.

Si aqua in aurem incidit.

Quod si aquam auri incidere contigerit, fac vt æger vno pede, qua parte auris affecta est, subsiliat, ad eam inclinādo, ita nāq; facile excernitur. Cæterum extrahit etiam id quod valde infixum est, si quis ore aurem exugat, id quod per arundinem quoq; fieri potest. Vbi vero exuxeris, etiam oleum calidum irinum, aut amygdalinum instillato.

Si lapilli, aut alia quædam in aurem inciderint.

Si lapillus, aut faba, aut aliud quiddam in aurem incidat specillū lana inuolutū in resinā terebinthinam, aut glutinosum aliquod intingito, ac vbi in aurē inieceris, leniter protrahito, ac sternutamētū excitās, os, & nares obturato. Nā spūs intentione, q̄ ita fit, id qđ intus impactū est, expellitur. Hoc autē cōtinue facito, diligentia adhibita, vt q̄ primū eximatur. Sin autē neq; sic exciderit, inflammatione oboriēte cōuulsiones sæpe comitant, vt etiā ægri de vita periclitent. Quare oleū quoq; tepidū frequēter infundere oportet. sic enim locis inflammatione liberatis, id qđ insidet, facile eximet, Ac vbi inflāmationes solutæ fuerint, mulsa eluere aures confert. Quippe id qđ incidit, subinde p humorē explicatur, & volsella prompte extrahitur. Iā nōnulli fistula auri imposita ore exuxerunt, eoq; modo attrahentes eximere potuerunt. Ante oīa vero oleo tepido, sternutamētis, vt dixi, & mulsa vtendum est, vbi enim sic nos egerimus, facile etiam specillo, & quocunq; tandem prædictorum voles, ex alto id q inhæret, educetur.

Aduersus aurium uermes.

Aurium vermes.

Vermes auriū corrūpit quidē & oxelæū si instillet, & capparis succus, simili modo ēt calaminthæ succus, siquid aliud oēm dolorē, cū instillat, mitigat. Itē veratrū albū auriū vermes tollit, si cū vino læuiget instilleturq;. Aliud. Absinthio decocto ex vino aurē eluito, aut marrubio, & cētaureo similiter, ad hæc sammoniā aceto solutā, vel absinthii succū, aut sulphur, nitrumque cum raphani succo instillato.

De aurium doloribus ex defluxione, quæ catharrhos appellatur. Caput VII.

Aurium dolor ex catarrho

HOc scire in vniuersum, & cauere oportet, ne subito in doloribus, qui ob defluxionē eueniunt, parti remedia adhibere festines. Nā præterquam q nihil iuuant, etiam magis adhuc materiam attrahunt, & vt copiosius ad affectas particulas post cōcoctionē feratur, irritant. Quare in eiusmodi, & lauandum est, & cucurbitulis in

occipito vtendum: maxime si etiam grauitatem circa caput, & ruborem in facie sentiant: adhæc si æger vinum bibere soleat. Sin autem nihil horum extiterit, verum corpus siccum, & gracile sit, influxioque acris, victu vtendum crasso temperatoque, ocio & quiete: magis autem balneis, & iis quæ somnum inducunt: quorum in numero est medicamentum a papaueris capitibus Diacodyon dictum, quod humores acres, si quid aliud, concoquere, crassiores facere, & contemperare potest.

Si sanguis ex auribus Profluat. Caput VIII.

Sanguis ex auribus profluens.

QVod vero sanguinis ex auribus profluuia fieri contingat, & pericula quædam interdum comitentur, idque non ratione Crisis, hoc quoq; in morbis valde multis videre licet, præsertim capite robusto, & materiã foras propellente: quem admodum etiam natura hoc per nares, & alias quasdam particulas facere consueuit. Si igitur post concoctionem id spectaueris, naturæ impetus prohiberi non debet: quoniam ægri salus est, vbi hoc ipsa tentauerit. Quod si vires interim deiici multa vacuatione orta, aut alias periculum inducente contingat, tunc ægro succurrendum est, & immoderatus sanguinis cursus reprimendus. Sunt autẽ multa. quæ hoc efficere possunt, & præcipue hæc.

Medicamentum quod sanguinis profluuium reprimat.

Rubi & gallarum aceto in coctarũ succũ auri infundito.

Aliud ad idem.

Succum perdiciadis tepefactum infundito.

Aliud ne sanguis in auribus coeat in grumos.

Porri succum cum aceto mixtum frequenter infundito.

De Surditate. Caput IX.

Surdi das.

AT si auditus in totum offensus fuerit, quam Cophosin Græci nominant, nos surditatẽ, ac quibusdã sane ipsa sine febri, quibusdam vero etiam cũ febri superueniat: quæ ex bilioso quidem humore impetum ad superiora capiente, accidit, hæc facilius curationem recipit, aut vẽtre naturaliter moto, aut medicamẽto ægris dato, quod biliosum

biliosum humorem vacuare soleat. Quæ vero ex viscosis crassisque humoribus ad aures decumbentibus generatur, vt in Lethargis, Cataphoris, Cephalæis diuturnis, aliisq; affectibus accidit, ea omnis difficulter solui potest, & ægri magna parte ei commoriuntur. Valde igitur affectui resistendum est, initium faciendo ab imi ventris pugatione, quæ petetur ex oxymelite Iulianio dicto, & Hiera frequentius autem ex salibus qui recipiũt euphorbium, vel qui a nobis parari solent. Videntur quidem humiles, & simpliciores. verũ magnas vires obtinent etiam ad alia multa efficaces, habet autem ipsorum compositio in hunc modum.

Halatium, quod est Medicamentum ex sale. Halatiũ

Ammoniaci drachmæ duæ: piperis drachma vna: euphorbii drachmæ quatuor: * dantur pro viribus scrupuli quatuor, aut sex ex ouis, aut mulsa, aut olere, aut quomodocũque ipsos exhibere velis. Vtiles sunt vertiginosis quoq;, & quibus menses retinentur. Vbi iam ventrem inanìueris, tandem etiam ad ea transito, quæ saliuam per os educunt, item ad ea quæ per nares humores prouocant, & extrahunt, Erhina dicuntur, nec nõ ad ea quæ sternutamẽta ciere solẽt.

* In alio, vna.

De apophlegmatismis. Apophlegmatismus.

Hi præstãtissimi sunt apophlegmatismi, qui ex herba pediculari, & sinapi constant, si ex eis fiat gargarizatio.

De ijs quæ sternutamenta mouent.

Ex sternutamenta mouentibus, ea conueniunt quæ ex pipere, struthio, nobis dicitur herba lanaria, veratro albo, herba ranunculo, pari portione constant. Quæ autem naribus infunduntur, ex ciclamini succo, & melle commixtis, sunto. Aliud. Probe facit etiam puluis hic per arundinem inspiratus: ista recipit, cumini sicci drachmas octo: iridis drachmas quatuor, nitri rubri drachmam: elaterii drachmam. Trita in læuorem naribus inspirato. Nam caput copia infestatum egregie leuat. Iam aures etiam bene purgat medicamẽtum, quod ex centaureo, colocynthide & veratro cõficitur, si naribus infundatur. Erhina.

Ad grauem auditum & surditatem.

Veratri nigri, castorei singulæ drachmæ. Aceto exceptis vtitor. Conueniunt autem his etiam quæ superius ad grauem auditum, & obstructiones dicta sunt. Talia vero habentur etiam quæ ex succis, nitro, & cedria componuntur. Præterea succus chamæleæ efficacissimus existit, & ad maximas surditates comprobatus. Quod si affectus perseuerat, vomitu quoque vtendum, qui ex veratro moueri solet. Post euacuationes, vomitus, medicamenta, quæ per nares mouent, item quæ affectis partibus imponuntur, etiam exercitationem per equos adhibeant, præsertim eã quæ curru obiri solet, & loca mutẽt, deligito autem maritima potius quã mediterranea, & balineas naturales dulcibus præponito, harum inopia confert etiam in marinis aquis corpus abstergẽre. Adhæc caput præsertim quibus graue est, & repletũ, exiccare salubre est: præterea hirudinibus, sinapismis, & cutis ꝑfricatione vtendũ. Quidam vero non solum hæc, sed etiam arteriæ incisionem postea adhibuerunt, & extrema tubicinalis calami parte in auris meatum imposita, ita modulati sunt. Alii vero per magna tintinnabula insonarũt, ac alii aliis machinis excogitatis vsi sunt. Nã in magnis affectibus, etiã si multa remedia nihil notatu dignum facere videantur, tñ excogitãda sunt, nec labor ad succurẽdũ detrectari, nihilqꝫ omitti debet. Plæraqꝫ enĩ nõ raro ꝑter opinionẽ succedunt.

Balineæ naturales surdis satfaciũt

De parotidibus, Caput X.

AVrium affectus iam persecuti, deinceps opportune de parotidibus agemus. Scire igitur nos oportet plurimas parotidum esse differentias, quædam enim ipsarum, ratione Crisis concoctione apparente, fiunt, quæ neque prauæ, sed potius curatu faciles existunt, multosqꝫ magnis periculis liberarunt. Aliæ vero ex copia cruda contingunt, quæ naturã grauant, simul & nonnihil irritant. Quare etiam procedente tempore periclitantur, & medicis multa tentatibus vix ad suppurationem, aut cõcoctionem perueniunt. Accurate igitur inspici debet, tum qualitas, tũ quantitas materiæ influentis & Parotidas excitantis. Nonnullæ

ſiquidem ipſarum ex copioſo humore calidiore, & bilioſo, vt nonnullæ rurſus ex craſsiores & frigido generantur. Ex his ipſis rurſus, quæ quidem ex copia calidiore conſtituuntur, magnos quibuſdam, & vehementes cruciatus inducũt: quæ autem ex ſubtili, eryſipelata, neque grauantes, neque meatus arctãtes, quæ autem a craſsiore ſanguine originem traxerunt, grauant. Quæ enim a magis melancholico prouenerunt, neque ruborem habent, neque dolorem adeo ipſæ inferunt, ſed tumorẽ ſcirroſum, quẽadmodũ laxũ tumorẽ, qui oedema dicit, repræſentãt, quæ a pituita ſunt excitatæ. Qm̃ igitur ipſarũ qualitas, quantitaſque diuerſa eſt, diligẽter eã inſpicere, & ſic ad curationẽ ꝯgruã venire expedit.

Curatio parotidum, quæ a copia ſanguinis conſtituuntur.

Incipiamus igitur a Parotidibus, quæ a ſanguinis copia generantur. Quando itaque ex tali humore conſiſtunt, neceſſe eſt tumores magnos, & rubros apparere, doloreſque euenire continuos, vehementes, & periculoſos. Antequam igitur vllam curationẽ parti adhibeas, ad ſanguinis miſsionem procedendum eſt. Qui enim nulla vacuatione præmiſſa, ſtatim ad inducẽda cataplaſmata trãſierũt aut ad aliud qđ diſcutere, aut extrahere Parotidas põt, cuiuſmodi ſunt, quæ ex fermento & viſco parantur, hi manifeſto autores extiterũt, cur ægri ſtrãgularent. Quare ſi nihil aliud ĩn Parotidibꝰ ex craſsioris ſanguinis copia ꝯſtitutis ĩpedit, ad ſanguinis miſsionẽ vẽire oportet: atq; ita cũ bona fiducia offerre qualecũq; medicamentũ, quod affectui cõuenire exiſtimaueris. Parotis ex ſanguinis copia.

De cataplaſmatis.

Cataplaſmata igiť in maximis & dolorificis inflãmationibus ꝯueniunt, quæ ordeacea farina & ſemine lini cõſtãt. Sin & durities quædã fuerit, ficus ſiccas, adipẽ ſuillũ, & Lapathũ adiicere oportet. Conſtat autem cataplaſma coq debere ex iure fœnugræci, chamemeli, altheæ & ficuum ſiccarum. Tribus diebus poſt cataplaſma inductum, emplaſtro qđ ad Mnaſæum autorem refertur, admodum lenienti, & ad ea quæ in ſcirrum induruerunt, diſcutienda, emolliẽdaſque

durities bene efficaci, vtitor. Hæc autẽ recipit: Ceræ librã: axungiæ porcinæ libram: colophoniæ vncias sex: argenti spumæ libras duas: vini lecti heminas sex. Paratis vtitor. Nõ minus autem hoc quoque medicamentum quam prædicta valet: habent autem in hunc modum. Terebinthinæ librã: mastichæ, ceræ, singulorũ vncias tres, olei gleucini, & myrtei quod satis est. Medicamentum in aquam marinam coniicito. Optime facit etiam medicamentum, quod ex melle constat, per se, & cum Psyttacio, pari modo etiam pæonia in superficiariis parotidibus, & quæ ex sanguine originẽ trahunt, recte adhibetur, verum in iis, que altius delitescunt, & in quibus cutis est densa, crassiorq; materia, si nitri paulum, & dracunculi radicem cataplasmati iam dicto admiscueris, præstantius adhuc, magisq; discutiẽs medicamentũ efficies, quemadmodum si ammoniacum adiicias.

Curatio earum in quibus tumor est scirrosus

Tumor scirrhosus impa rotidi.

In quibus magna quædam durities apparet, aut picem liquidam, aut seuum taurinum, aut hircinum, aut vitulinum, aut ceruinum, aut bdellium, aut styracem continue addere expedit. Hæc enim omnia duros scirrososq; tumores dissipare, & emollire possunt. Deligendum igitur ex his est, qd' vnicuiq; competit, vbi tumoris discutiendi, molliẽdiq; spes est. Ceterum oleum, quod parotidibus ex frigido subortis, & durioribus super accommodabitur, aut irrinum, aut sycionium esto, quemadmodum rursus calidioribus rosaceũ, aut chamæmelinum. Clarum vero est calidiora medicamenta melius adhiberi, vbi febris non adest, etiam in diuturnis affectibus, qualia sunt tum Ariobarzanium, tũ Diastruthiũ appellatum, quorum descriptiones vobis subieci, ne eas aliunde conquirere cogeremini.

Emplastrũ ariobarzanium.

Emplastrum Ariobarzanium ad scirrosos affectus efficax.

* In alio, vncias quindecim.

Spumæ argenti libras tres, & sescunciam: cerusæ libram & { vncias quinq; }: aquæ { marinæ } vncias * vigiti quinque: olei veteris sesquilibram: buccinorum combustorum vncias * septem & semissem: cere rufæ vncias nouem: te-

rebinthinæ vncias sex: thuris vncias tres, & scrupulos tres cum dimidio.

Medicamentum Diostruthiu ad eadem

Herbæ lanariæ quæ struthion græcis dicitur, vncia, ammoniaci suffiminis vnciæ * octo: spumæ argenti vnciæ quinque: resinæ piceæ libra: ceræ libra aristolochiæ { rotunde } vnciæ quatuor *: galbani vnciæ quatuor: squamæ æris totidem *: mannæ thuris vnciæ quatuor: aceti scillitici heminæ tres: olei veteris sextarii quatuor. Oleum, argēti spumam, & acetum coquito, dum manus non inquinent, deinde lebete humi posito adiice herbam lanariam, ammoniacum, squamam, & galbanum, deinde rudicula agitans, adiungito mannam thuris, & aristolochiam, coquitoq; donec in crassitiem coierint. Lebete autem ab igne sublato, moueto. Quidam acetum postea superinfundunt. Hoc medicamentum confert parotidibus, & præcipue strumis: auxiliatur etiā scirrosis, durisque cōdylomatis, neruorum vulneribus, incipiētibus panis, visceribus scirro induratis, & stomachi abscessibus: tophos dissoluit: in summa medicamentum est multis accomodatum.

* In imp. codice græco, libras nouem.
* Libras septē. In alio vnc. septē & semissē
* Impres. græcus, vncia.
* In alio, vnc vna
* In alio vncia.

Quomodo tumor in pus conuerti notetur.

Si tumor nihil quod notari posit, imminui ex medicamentis, & cataplasmatibus discutiendi facultate præditis appareat, sed etiam dolor perseueret, necesse tandem est, vt ad ea quæ suppurationem excitare, & materiam possunt concoquere, digrediamur: id autē præstat cataplasma, quod ex farinæ polline confit. Lapathum & axungia porcina in hydrelæo coquuntur. Porro materiam in pus iam mutari, inde tibi innotescit, quod rigor præter rationē, & febris nūc oboriatur, quæ prius non erant, dolorque maior vrgeat. Postquam igitur in pus transierit, materia mutata, tunc etiā magis non modo cataplasmatis, sed etiam medicamentis, quæ puri generando sunt idonea, vtendum est. Ex simplicibus igitur ad huiusmodi apta est & aqua tepida, cōtinue per fotum adhibita, nunc quidem per se, nunc autem cum sapa

Materiæ in pus trāseūtis notę.

magis adhuc proficiet, quinetiam triticea farina his incocta prodest, similiter & halicæ farina, sed in humidis magis tumoribus, eadem ratione etiam panis purus plusquam sordidus præstat. Item pix leuigata ex oleo, adeps vitulinus, & suillus absque sale confecti prosunt. Nam qui sallis participes sunt, ad discutiendum magis valent. Sunt autẽ alia quoque non pauca simplicia, quæ suppurationi conferunt, verũ ad composita transire commodius est. Multa itaque sunt etiam alia cataplasmata, quæ ex farinæ polline parantur, { sed nullum præstantius eo quod a nobis cõfectum est. Recipit autem } axungiæ libram, oua anserina quatuor: sapæ vncias quatuor: farinæ pollinis vnciam*. Hæc probe læuigata, & in panniculum illita applicato, continue immutans. Ego autem, vbi farinæ pollinem cum sapa & axungia coxissem, ac postremo oua adiecissem, multo leuius medicamentum effeci. Insuper hoc quoque medicamentum probe, quod sequitur, adiuuat, vt celerius fiat suppuratio, & humores crudi, coctionisque expertes concoquantur. Idem etiam humores in pus conuersos extrahere consueuit, quin & humorem insidentem per tenues, & a visu remotos meatus latenter elicere, vt cicatrices postea tenues, & quodammodo obscuræ appareant. Hæc autem recipit. Fermenti libram: ceræ vncias octo: apochymatis vncias quatuor: salis communis vncias quatuor, galbani vnciam*: salis floris, piperis, singulorum vnciam: seui taurini vncias quatuor: saponis gallici vncias tres: resinæ piceæ* libram. Hoc medicamentum ita præparatum non solum Parotidibus, sed etiã aliis abscessibus accommodatur, vbi affectum vtrisque indigere putaueris, nempe vt humores in pus iam mutati excernantur, qui autem mutati non sunt, cõcoquantur. Aliud. Eadem quæ hoc, efficere potest etiam medicamentum, qđ cuminum recipit, cuius scriptura ita habet. Farinæ ordeaceæ tenuis admodum vnciæ viginti septem: salis communis vnciæ quinque: picis vncia, ceræ* vnciæ nouem: nitri, cumini*, resinæ fricte, singulorũ vnciæ quinq;: olei vnciæ octo, althææ vnciæ* quinque, cremoris ptisanæ libra; cremoris

* In alio libram.

* In alio, vncias. quatuor.

* In impresso græco, vncia.

* In impr. græco quinque.

seminis lini * libra. Arida vino in leuorem redigito, & quæ liquari possunt, ipsis superfundito, cremoribus autem semi nis lini & ptisanæ diligenter coctis, vt non adurantur, medicamēto hoc cum fiducia generatim vtitor in parotidibus, aliis abscessibus. Etenim maturat discutit, rumpit, conglutinat celeriter, & dolentia lenit.

* vnc. duæ

* In alio, semūcia.

* In impr. vncia.

Aliud medicamentum ex farinæ polline, quod Diagyrios dicitur.

Bene facit etiam medicamentum ex farinæ polline, quod hæc recipit. Adipis porcini vncias sex: ceræ vncias duas, ouo rum duorum albumina, mellis tantundem, farinæ pollinis quod satis est. Ceram primum cum adipe liquefacito, deinde vbi soluta fuerint, tepefacta ouorum albumina moderate adiicito, ac melle pilæ indito probe subigito: atq; ita paulatim farinam vsq; ad mediocrem crassitiem, & ea quæ soluta sunt, superiniicito, rursusque diligenter tritis siccum fiducia vtitor, illinitoq;: valde enim discutit, lenit, rūpit, purgat, & in totum abolet: facit etiam angina detentis.

Diagyrios medicamentum.

Aliud medicamentum diasericos.

Ad eosdem affectus valet etiam medicamentum quod ex serico paratur, hæc autem continet. Serici libram: olei heminas quatuor: quod est sextarii dimidium, coquito dum manus non inquinet, ad multa efficax est medicamentum ne contemnas simplicium vilitatem. Iam id quod a nobis paratur medicamentum ex melle, conducit, si cum superiori Diasericos misceatur, vt partes quinq; sint medicamēti Diasericos, duæ autem eius quod ex melle conficitur. Interdum vero etiam per se positum proficit, est enim in mul tis comprobatum, habet autem in hunc modum. Lixiuii primarii, hoc est, piliariorum vncias sex: corticum nucum vncias duas: saponis gallici vncias sex, aphonitri albi vncias sex: mellis vncias tres: olei veteris libram: ceræ vncias tres: terebinthinæ vncias septem. In alio rursus inueni ouorum septem albumina: hoc dissoluit, squa-

Diasericos medicamentum.

mas educit, & multis est vtile. Hæc sane moderatis inflammationibus conueniunt, in quibus dolor vehemens multusque non vrget, & tumores rumpere cogitamus, neque calorem magnum excitare oportet.

Parotis ex biliosa fluxione.

De Parotidibus quæ ex biliosa fluxione nascuntur.

At si Parotidem ex tenui feruentique sanguine, & in biliosam naturam conuerso generari cõtigerit, id quoque tum ex aliis multis, tum nihilominus inde licet cognoscere, qd' tumor sit rubicundior, igneus, & erysipelati persimilis, ægerque videatur tanquam ardere, & tangentes manifestam caliditatem percipiant. In his igitur ea quæ ouis, chamæmelo, & sapa constant, admoueri debent, quæ in febricitãtibus parare consueui: item ceratum febribus abolendis efficax, Ambrosia dicitur, cuius compositio hæc est. Croci scrupuli quatuor: spumæ argenti vncia*: rosacei, ceræ, singulorum vnciæ* tres: adipis porcinæ vnciæ duæ: mellis vncia, cremoris seminis lini quod satis est. Hoc quoque medicamentũ calidis affectibus opitulatur: scriptura eius ita habet. Ceræ vnciæ quinque: chamæmeli vnciæ duæ, semis: rosacei tantũdẽ, ouorũ lutea septẽ, farinæ fabaceæ* quatuor: Paratis vtitor.

Ambrosia ceratum.

* In alio, scrupulus.

* In impr. quinque Impress. codex, vnc. vna in alio, quatuor.

Aliud præstantißimum ad idem.

Altercum, lapathum cum axũgia læuigata obducito, bis die, aut ter immutans. Aliud. Ceræ vnciæ* sex: colophoniæ vnciæ sex: oleæ foliorum, perdiciadis, singulorum vnciæ sex, oleo paratis vtitor. Iam psyllium quoque per se coctum, & applicatum proficit, nonnunquã ouis adiectis, quin etiam medicamentum Diachylu confert, quod hæc recipit. Argenti spumæ leuissimæ libras* quatuor: olei, ceræ puræ, singulorum libras septem: ceræ Tyrrhenicæ libram, resinæ piceæ vncias quatuor: succi psyllii libras tres: succum psylii ita parabis Psyllii vncias tres in aquæ fontanæ libras sex coniicito, & die præcedenti aqua macerato, insequenti igne vehemẽti coquito, donec iuris hedini crassitiem habuerit, & acceptum percolato, quicquid subsederit, cito enim coalescit, deinde rursus in lebetem recipito, iterumque percolato.

* Duæ, in alio, sex.

* vnc. quatuor, in alio, libram.

Atque ita calefaciens parato, donec trium librarum pôdus receperit, deinde sic argenti spumam per se læuigatam habeto, postea in vas æreum cum oleo & succis iniicito, moue toque, lento igne incoquens vsque ad spissitudinē, quæ manus intinctas non inquinet. Inde humi ab igne positis ceram & resinam piceam immitito, ac vbi non amplius inquinauerint, sublata in pilam defundito, & rudicula emollita, exceptaque in pelle reponito, ac in quibus visum fuerit, vtitor. Optima etiam sunt cataplasmata, quæ ex palmulis, mica panis, luteis ouorum, glaucio, croco, & farina hordeacea cōficiuntur. Etenim concoquunt, etiam si quæ durities igneæ inflammationi coniuncta inueniatur. Nonnulli sane iis quoq; vsi sunt, quæ solanum recipiunt: ego vero huiusmodi auersor, quemadmodum & illa, quæ alumē, & aliud quid astringens continent: quippe materiam in alto non sine periculo repellunt.

Ad Parotidas œdematodes.

Ad Parotidas ex pituita prouenientes, quæ nihil habent dolorificum, aut renitens, digredi tempestiuum est. In his igitur cōperit terra Cymolia inducta, & lapathum iniectū, ita nimirum, vt prius butyro inungatur. Item calx lota inūcta probe tumores Oedemathodes discutit. Adhæc erui cū melle applicati, aut mulsa valde siccantem discutientemq; vim obtinent. **Parotidos Oedematodes.**

De uictu.

Victu congruo maxime, & subiecto affectui, causæq; eius effectrici accommodato, in primis vtantur. Nam in Parotidibus, quæ ex bilioso humore concitantur, temperatus victus, & refrigerans conuenit. Cremor itaq; his expedit, præsertim per initia inflammationis, cum adhuc est dolorifica, tum ptisanæ, tum haliceæ, & similaginis insigniter decoctæ, quemcūque ex prædictis cremoribus æger assumat. Similiter etiam ouorum lutea his idonea sunt, maluæque caules. At inflammatione declinante, etiā pisces saxatiles, pulli columbini, & gallinarum cohortalium alæ cōducunt. Eisdem

etiam in aliis Parotidis differentiis ægros vti oportet. Qui autem sine febribus existunt, inter initia si pisciculum, aut Aphratum, aut columbum assumpserint, nihil offendentur.

De narium affectibus. Caput II.

Narium affectus.

TV mores quidem præter naturam Polypi naribus obueniunt, vlcera vero Ozenæ: nec non excretiones naturæ contrariæ, quas aut critica febrium solutio, aut copia, aut venæ eruptio excitat. Primum igitur de Ozena dicturus sum, quæ ex acrium putridorumq; humorum colluuie procreantur, qui si acres tantum existant, vlcera curatu difficilia, non tamen grauiter olentia contrahere solent.

Ozena,

Curatio sane vtriusque huius vitii Ozenæ & Polypi est communis, nempe caput primum resiccare, eique robur adiicere. Cóstat enim hæc ex eo propter humorum malignorum redundantiam naribus influere. Quomodo autem caput totum corroborandum sit, ne quicquam ex ipso superfluum infernis partibus influat, subinde compræhensum est. Cum igitur caput validum, robustumque reddideris, tunc ipsis naribus remedia applicabis. Itaq; capiti prius deraso emplastrum ex salicibus, aut Barbaram, quod bitumen & picem recipit, maxime a Galeno, aut certe a nobis probatum imponito. Item optimum quoque est, quod ex anemone cósicitur, adhæc etiam proprium medicamentum, quod ex cochlæis in hunc modum paratur. Myrrhæ, thuris singulorum vncia: cochleæ integræ, quæ petris adhærescunt, numero quinq;. His in pila tritis, cerá & albumina ouorum duorum addito, commiscetoque, ac medicamentum capiti cú linteo diebus nouem continuis inducito, & si malis humoribus sit infectú, tertio id adhibeas: posthæc parti remedia induces.

Medicamétú ex cochlęis.

Malorum punicorum tria sunt genera, austera, dulcia & acida, quæ adhuc recentia sigillatim contundere oportet, totaque accurate cófringere, vt succus ab ipsis exprimi possit: quem vbi modice decoxeris, si liquidior paulo appareat, stanneo vase repones. Quod vero crassum ex ipsis solidum

Malorú punicorú genera tria.

que reliqueris, rursus in pila exquisitißime contundes, vt iterum poßit læuigari, ac collyria inde fingi, quæ narium eius qui curatur, meatui accommodentur. Demittentur autem in narium meatum, in quo Polypus delitescit, & citra rosionem, dolorisq; consensum, quem acria medicamenta efficiunt, longioris temporis spacio ipsum abolebunt. At si humidior molliorque Polypus tibi appareat, maiorem portionem ex austeris malis punicis iniicias, si durior, ex acidis. Quoniam vero molestum est perpetuo collyrium sustinere, licet etiam quandoq; intermittere: atq; interim succum antea expressum in nares infundere, simulque ore hiante illinire, qua parte palatum versus nares perforatur, pinna, aut specillo lana inuoluto. Ex aridis medicamentis noui quandoque diphrygi Polypum citra rosionem longiore tempore consumptum. Adhac non vnũ genus pulueris existit, sed etiã quod ex quatuor metallicis componitur, chalcanto, chalcitide, ære cremato, & mysi. accipias hæc æquali singula pondere, & seorsim teras ex aceto, postea omnia simul misceas, ex vino subigens, donec glutinosum fiat medicamentum ad mellis spißitudinem. Deinde in ollam recentem coniicias, quam operculo imposito, lutoq; oblitam in furnum demittas, vt in carbones illa redigantur. Furno exempta cum vino teras, atque iterum similiter torrefacias, redigasque in puluerem, eumque reponas, & cum neceßitas postulat, vtaris. Hic puluis Polypos admodum inueteratos consumit. Nec parum confert ipsis & prædictum collyrium, quod ex malis punicis componitur, aridum minutißime tritum, & inspiratum, aut nucleo specilli impositum. Atque hæc omnia maxime facienda ne, vnquam affectæ particulæ medicamentum desit: facile enim ob fluentem humorẽ eluitur. Quẽadmodum igitur in lippientibus, ita in his quoque perpetuo medicamentum imponere oportet: lauari autem debet ex succo prædicto, aut vino. At si quis eunuchus nullũ medicamentum adferri sustineat, sed ab omnibus irritetur, rosas siccas contusas incretasq; cribro, diligẽter impones,

Polyp. humidior mol liorque.

ac citra rosionem pariter, & mirifice operabuntur. Verum sæpe adhibenda esse ista medicamenta constat, lauandaque studiose ex succo nuper dicto. Porro vlcera narium pastil-
Pasio. lis curabis, quales sunt Andronius, Pasionius, Polyides, aut Bithynius, aut is quem ego composui, interim ex vino dulci ipsos diluens, interim austero, nunc ætate mediocri, nunc veteri, alias ex aceto, aut vinoso, aut simpliciter acido, aut etiam acri admodum, vetusto, vsu medicamentorum ab affectuum accidentibus inuento. Cum opulentus quidã me rogaret, vt medicamentum quod in Ozonæ curatione adhiberem, esset odoratum, hedychroo dicto vti cogitaui, falerno veteri ipsum diluens, ac mirum est, quam cito affectus sanitatem receperit. Hedychroi autem confectio explicata est in Theriacæ antidoti descriptiõe, quam Galenus memoriæ prodidit. Iam emplastrum ex pipere albo, & oleo rosaceo solutum, & naribus illitũ omnia vlcera mirabiliter persanat. Liquet autem in huiusmodi affectibus, considerata cuiusque corporis natura, sanguinem, si nihil impediat, mittẽdum esse, nec non medicamentum purgans offerẽdum. Cæterum vires quoque obseruari debent, & caput radi, siccarique medicamentis, & pituita per os educi.

Ad sanguinis profluuium ex naribus.

Sanguinis profluuium ex narib. Platani pilulas colligens in vmbra siccato: vbi siccaueris easdem, substernito quandam tunicam asperam, extremitate fricato: sin minus in quadam pilis structa fricabis, & semẽ galbulorum proiicies: lenuinem autem colligens in vase fictili recenti reponito: cum vsus exigit, lanuginẽ platani impositam fistulæ arundinaceæ, cui geniculi sint adempti, insculpta autem sit, qua parte imponitur, ægro reclinato, naribus inspirato, ac statim sanguinis profluuium sistet. Aliud. Chalcanthum diligenter tritum reponito: in vsu carptum linamentum in medicamen intingens, naribus demittito. Aliud. Spongiam nouam pice liquida imbutam comburito, hac illitum linamentum naribus immittito. Aliud. Putaminis oui triti partes duæ: gallæ Asianæ pars vna: linteum

totum aqua infundes, & in puluere ipso inuolutum naribus inseres. Adhæc puluis Xanthos dictus, quo ego vsus sum, Chalcitidis combustæ drachmæ centum, chalcanthi cremati drachmæ quinquaginta, misyos cremati drachmæ viginti qninque: æris vsti drachmæ duodecim & semis. Terito & vtitor. Aliud. Mirrhæ, misyos Cypri, singulorum drachmæ nouem, chalcanthi drachmæ septem: corticū pini, squamæ æris, mannæ thuris, singulorū drachmæ quatuor: æris cremati, chalcitidis, singulorum drachmæ quindecim: calcis viuæ drachmæ nouem, gypsi torrefacti drachmæ quatuor. Terito & vtitor. Aliud. Stybis, chalcitidis, singulorū drachmæ sex: mannæ thuris drachmæ duæ: resinæ frixæ drachmæ quatuor. In puluerem redigito & vtitor. Quod si in naribus pessimus sit dolor, mirrhæ, acaciæ, stybis, singulas drachmas, teres, cernesque, melle cocto addito. Ex his extremas nares, vel carthilagines sibi conglutinant, qui medicinā non recipiunt, vt odor fœdissimus obtundatur.

Ad liuores faciei, Caput XII.

Liuores faciei meliloti, & fœnugræco decocto fouebis: post fotum, collyrio Diarhodon illines. Ad recentes autem liuores cataplasma ex farina fabæ cum melle induces. Liuores porro cum inflammatione, aqua calida fouebis, & cataplasmate ex lenticulis decoctis obduces. **Liuores facies.**

De dentium affectibus ex Galeno, Cap. XIII.

Dentium affectuum alii sane omnibus euidenter apparent, quemadmodum cum perforati fuerint, aut nigruerint, aut attriti sint, aut neq; frigida, neque calida sustinent, sed ob vtrūque, aut alterum solum dolor aliquis ipsos inuadit, alii vero non apparent in ipsis manifesto, sicuti quum æger ipse sentire se dolorem affirmat, qui in alto dentis corpore oboritur. Aduersantur enim nonnulli, dicentes dentem, quum os sit, citra dolorē affici, quēadmodum cum lima excessus ipsorum præsecare cogimur, aut ob aliam quampiam occasionem: de quibus paulo post tractabo, nunc enim citra rationalem naturalemq; demon- **Dētiuus morbi.**

ſtrationem cogito iis atteſtari, qui dentem ipſum dolere pronunciant. Etenim ego quoq; dolorem paſſus, mentem diligenter adhibebam, ceu qui iam prius de hac controuerſia audiuiſſem, ſentiebamque manifeſto dentem non modo dolere, ſed etiam pulſare, carnibus inflammatione obleſsis ſimiliter. vnde etiam admiratus ſum, an hic quoq; affectus, quem vocamus inflammationem, in dente qui lapideam duramque ſubſtantiam obtinet, poſsit oboriri. Quinetiam alio tempore dentis dolore affectus, palam perpenſi, non ipſius dentis, ſed gingiuarum eſſe dolore, idque cum inflammationem experirētur, vt citra compreſsionem dolerent, imo & vicinitate dentium, cum duri ſint, augeſcere dolorem ex compreſſu depræhendi. Itaque ceu vtrunque ſenſum expertus, alium ſane in gingiuis, alium vero in ipſa dentis ſubſtantia manifeſto noui, & atteſtor iis qui dentes ipſos nonnunquam dolere dictitent. Præterea nerui qui dentis radici inſeritur, dolorem excitari interim, rationi conſentaneum eſt quanquam idem neruus imaginationem confuſam, incertamque multis præbeat, quaſi dens ipſe doleat. Etenim & hoc manifeſto mihi accidiſſe depræhendi: & ꝙ exigua adhuc doloris pars dente exempto permanet, id ob nerui inflammationem contingit, qui leuatur duntaxat inde, quod non amplius tendatur, a commiſſura, qua oſsi tendenti inhæſit, liberatus, reſpirationemque nonnullam habeat, & ꝙ medicamina quæ adferentur, attingat. Gingiuis enim ex inflammatione dolentibus, præſentiſsimum eſt medicamentum oleum ſycionium, ſi in ore calidum contineatur: ſit autem recens: nam vetus nihil auxiliatur. In duplici id vaſe calefacito & vtere: nam ſtatim gingiuarum inflammationes diſcutit. Alia igitur medicamenta aſtringētia adhiberi debent, quæ reprimant, aut certe, quæ diſcutiant,

Dentes ipſos dolore.

De dentium dolore.

Dolor dētium.

Dentium dolorem gallæ ex aceto acri decoctum, & in ore calidum retentum adiuuat. Similiter etiam teda ex aceto cocta: adhæc tithymali radix in vino vſque ad dimidias

decocta: nec non alterci radyx oxymeliti incocta, ac in ore qua partes dentes dolent, retenta. Præterea quam primũ leniunt dolorem alleorum nuclei quinq;, thuris masculi oboli tres, myrti ramusculorum fasciculi duo. Hos foliis ademtis priuatim terito, similiter & allea & thus, deinde hæc simul in recentem ollam coniiciens infundensque aceti heminam coquito, tedacea rudicula continue agitans, quo vsq; ad dimidias peruenerint, & sic tepidis vtitor. Oportet autẽ liquorem medicamenti supra locum dolentem diutius tenere, idque tam diu fieri debet, vsque dum ille fuerit consumptus. Porro in maximis dentium doloribus mirifice valet serpentis exuuium in cinerẽ redactum, quod ex oleo in mellis soluti spissitudinem cogens dentem purgatum, partesq; omnes ambientes circumlinito, & si dens cauus fuerit, intro mittito. Item origanum cum nitro terito, ac puluerẽ gingiuis inspergito, ac mox cessabit dolor. Adhæc liquorem Cyrenaicũ, & piper æquali põdere cũ galbano dẽti imponito.

Aliud anodynum ad dẽtes dolore infestatos erososq;, est etiam tußi efficax remedium.

Liquoris papaueris drachmæ duæ: piperis albi triti cribratique drachma: mirrhæ drachmæ duæ: styracis drachmæ duæ: galbani drachma: sapæ ad excipiendum quod satis est, contundito simul, & in catapotia redigito, denti circumlinens, & foramini imponito. Dẽtium anodynum.

Alia ad dentes molares cõpositio eadẽ hora dolorẽ finiens.

Piperis, pyrethri, liquoris tithymalli, galbani, singulorũ drachma: læuigata galbano excipito, & foramini dẽtis erosi imponito. Aliud. Liquorem Cyrenaicum, aut radicem laserpicii, & galbanum cũ pipere inserito: aut opium cũ galbano, aut opoponaca indito, iuuoluitoque, ac iuuabis.

Alia Mylice, qua utor.

Aluminis scissi drachmæ quatuor: piperis albi drachmæ duæ: opoponacis oboli quatuor: soreos oboli quatuor: gummi macerati in aqua drachmæ duæ: ceræ totius põderis duplicata portio. In aqua calida dissolues cerã, & sic vteris.

Pastillus ad dentium dolores.

Aluminis scissi drachmæ quatuor: piperis drachmæ tres, pyrethri drachmæ duæ: alterci succi drachmæ quatuor. Ex aceto terito, fingitoque pastillos, & in ore contineto.

Aliud ad dentes laxatos.

Gallæ drachmæ duæ & semis: mirrhæ drachmæ duæ: mali punici corticum totidem. Ex aceto vtere. Aliud. Ad laxos dentes nigrosq; & fluxione tentatos. Gallæ drachmæ duæ: myrrhæ, aluminis scissi, singulorũ drachma: iridis drachma. Trita in puluerem redigito & vtere.

Aliud ad dentium relaxationem & gingiuas erosas, digito autem loca attinges.

Salis ammoniaci, aluminis rotũdi, singulorum drachmæ duæ, mirrhæ drachma. In puluerem redactis vtitor.

Aliud ad dentium erosiones.

Cornu ceruini cremati, salis ammoniaci, singulorum libra, mastichæ, iunci odorati, singulorum vnciæ duæ: piperis vncia: costi vnciæ quatuor: folii vnciæ quatuor. In puluerem redigito & vtere.

Aliud uidẽtem dignis apprehensum tollas, antea eum probe purgabis.

Rosam, gallam, staphis agriam, alumen scissum, sulphur viuum, piper longum, pari pondere miscebis, & redactis in puluerem cedriæ vncias quatuor addito, cum cera denti superimpones.

Dentifricia Galeni.

Dentifri. Galeni. Nonnulla ex dentifriciis, quæ ego composui, vsu probata, notaque ad agẽdum generosa, visa mihi sunt digna, quæ literis mandarem, ac primum ea quæ frigidis affectibus dentium medentur, siue ex frigidæ potu immoderato, siue ex niue, aut niueis aquis siue fructibus pomaceis frigidis, siue aliis cibis quibusdam, & potionibus frigidissimis, siue ex humore frigido e capite in ipsos dentes influente contractis. Itaque ex humore perfrigeratos vehementer adiuuat apo-

phlegmatismus,

phlegmatiſmus, hoc eſt medicamentum pituitã per os educens. Deinde hoc medicamentum adhibebitur. nam ſi abſq; humoribus affliguntur, ſolo nunc commemorato medicamento curare oportet, vtique eo etiã poſt apophlegmatiſmum ſatius eſt, vt non ſolum noxium humorem euacuet, ſed etiam affectum ab eo contractum perſanet. Compoſitio medicamenti hoc pacto habet: Duæ herbæ, quarum alia sideritis, alia perdicias nominatur, ſic dicentur domi ſenſim citra ſolis obiectum, vt neque humidæ adhuc, neque ſiccæ exiſtant, ſed tantummodo vrantur, vt quam primum ad tundendum incernendumque fiant idoneæ. Corrumpitur enim facultas ipſarum, ſi plurimum fuerint aduſtæ: in alia autem ollula comburetur ſal foſſitius cum alumine rotundo Attico melle ſubactus: deinde cũ aliis hæc mixta contundentur, & increta probe tenui cribro rurſus conterentur. præſtantius enim erit medicamentum, quanto exactius fuerit læuigatum. vti autem eo oportet ſolos dentes fricando, vt gingiuæ non attingantur, niſi hæ fuerint flaccidæ: nam medicamentum vim habet ſiccatoriam idoneum ſane eſt gingiuis humidis, contrarium autem ſiccis. Attamen radices dentium poſt gingiuas eo pfricare conuenit, quemadmodum etiam ipſos dentes. Cæterum eorum quæ ad huius medicamenti compoſitionem ſpectant, talis eſt temperatura. Herbarum combuſtarum drachmæ ſedecim: ſalis combuſti cum alumine drachmæ vndecim. Sit autem herbarum æquale pondus antequam comburantur: ſal quadruplo alumen ſuperet, aliorum vero nullum vratur arida iniiciantur, prout ſubſcripta habet temperatura: origani comæ drachmæ duæ piperis drachmæ duæ pyrethri drachmæ duæ: coſti drachmæ tres: apii ſeminis drachmæ tres: iridis illyricæ drachmæ quinque: mentæ ſiccæ drachmæ duæ: cornu ceruini, aut capræ combuſti drachmæ duæ, ſeſeleos, hyſſopi ſingulorum drachmæ duæ: ſi odorum ipſum eſſe voles, caſiæ, aut amomi drachmas duas miſceto: ſi regi præpares, cinnamomi drachmam vnam iniicias.

Ad mobiles dentes.

Dentes mobiles.

Callitrychi ſeminis vncia: aluminis ſcisſi & rotundi ſingulorũ vnciæ tres: ſpicæ nardi vnciæ duæ, folii vncia: piperis albi tantũdem: pyrethri vnciæ quinq;: cõtuſis læuigatiſq; ſimul omnibus gingiuas vſq; ad dentium radices attingito.

FINIS LIBRI TERTII.

CAPITA LIBRI QVARTI & appendices.

ALEXAN. TRALLIANI LIBER QVARTVS, IOANNE GVINTERIO ANDERNACO INTERPRETE.

De Angina. Caput I.

NGINA, Si quod aliud quoque vitium, acutissimus morbus existit. Nam ægros laquei funisque modo strangulare solet. vnde etiã Græcis merito Synanche appellata est. Quoniam igitur acutissimus est affectus, & statim mortem inducit, necesse est etiam protinus ad curationem festinare. Verum cum in omni recta curatione, inter notionem præcedere oporteat, conuenit tum substantiam ipsam affectus, tum causas eius, tum differentias, tum notas vniuscuiusque cognoscere. Ex veteribus igitur medicis antiquiores magna ex parte omnem inflammationis circa gulam speciem, siue intus, siue foris suffocatum minetur, Synanchen nominarunt posteriores autem inflammationem quadrifariam diuiserunt: ac internam quidem musculorum in superiore gutturis parte inflammationem Cynanchen vocabant externam vero Paracynanchen: pari modo internam faucium, quæ Pharinx dicitur, inflammationem, Synanchen appellabant: externam vero Parasynanchen. Quę cum ita habeant, dicamus iam etiam curationem vnicuiqȝ speciei conuenientem. Scire igitur in vniuersum oportet, neque reprimentem solam medendi rationem, hisce affectibus conferre, neque discutientem requiri, & temporum ratione habita, alias repellentia, alias discutientia miscenda esse. Et si quidem morbi fuerit initium, & fluere adhuc materia videatur, tunc repellentia potius misceri debent: ac in statu, potiore ex parte discutientia: in declinatione vero

Angina.

Anginæ quatuor species.

ea, quæ valentius diſcutiant. Qui enim ſola laxatoria ratione vſi ſunt, ſiue intus, ſiue foris, hi inſignium malorum autores extiterunt.* Vel enim ſuffocationem acutisſimam intulerunt, vel inflammationem auxerunt, vt multis poſtea obortis { ſymptomatis } æger vix reſpirauerit, ſeruatuſque ſit. Non ſolum autem temporibus animum, ſed etiam facultati auxiliorum aduertere oportet. Etenim imbecilliora molliora que medicamenta iis qui teneriorem delicatioremque habitum obtinent, accommodatius quis obtulerit, nempe eunuchis, pueris, mulieribus, & horum ſimilibus: valentiora autem durioribus, & fortioribus corporibus. Etenim quemadmodum duriora corpora a refrigerantibus per ſanitatem affecta non ægrotant, ita rurſus, vt in naturalem ſtatum reuertantur, valentiora neceſſario remedia item requirunt. at molliori habitu prædita contrarium experiuntur: quippe imbecilliora medicamentorum auxilia citra noxam offenſamque tolerantia valentioribus autem læduntur, eo quod vires ipſorum non ferant. Quare diligenter attendendum eſt, vbi ſane vires medicamentorum remittere, vbi vero intendere oporteat, vt quod remedium adhibetur, contrarium quidem ſuperanti affectui, familiare autem & amicum ægrotantis habitui fiat. Dicamus igitur iam quæ medicamenta ſimpliciora ſint & imbecillia, quæ rurſus valentiora, item quãdo ipſis mixtis, quando rurſus ſynceris ac puris vti conueniat.

Vetus exemplar ita, ut multi ex ipſis vix euaſerint alii periculũ mortis incurrerint.

De medicamento quod a moris Diamoron Græcis dicitur.

Diamoron

Simplicius igitur medicamentum ex mororum ſucco, & melle paratur, facitque ad incipientes tonſillarum, vuæ faucium, & ſummatim ad omnem in moderatam partium guttur ambientium inflammationem, præſertim in corporibus molli carne præditis, & candidioribus. Compoſitum vero non modo in principiis, ſed etiam in ſtatu inflammationis valet. Valentius autem magiſque diſcuſſorium efficitur, ſi myrrham quoque receperit. Ac plærique inter initia

ſic cum myrrha parant, præſtaret autem in ſtatu, quando & diſcutere, & concoquere oportet: tunc ſi etiam medicamenti Diabeſaſa, aut alterius quoque cuiuſdam antidoti diſcutientis paululum adieceris, multo efficacius medicamentum reddetur. At ſi inflammationis feruor iam deſierit, durities autem quædam adhuc remaneat, tunc quoque ſulphuris, & nitri momentum tali medicaminis miſturæ adiungere conuenit: ac ad diſcutiendum diſsipandumque ſi quid craſſum viſcoſum quæ in alto corporis hæreſcat, nitri drachmæ ſex ſufficiunt: ſulphuris drachma vna. Quod ſi ægri roſionem non tolerent, ſed & ſtomachum imbecillem habeant, eumque ſubuerti a medicamenti perunctione putent, in his nitrum & ſulphur vitare oportet, contentos ſola mixtura medicamenti Diabeſaſa, aut pulegio, & origano, aut calaminthæ, aut hyſſopo, aut pipere. Porro ne fauces ab his exaſperentur, confert dulcis radiculæ ſuccũ admiſcere. Ita nanque multi vſus, & innocentius in omnibus erit medicamentum. Nam in iis qui medicatas qualitates non ferunt, mitiora auxilia opitulantur. Cæterum ne rurſus aliunde compoſitiones quærere ii cogantur, qui illas parare cupiunt, has ipſorum compoſitiones in præſentia explicandas cenſui.

Compoſitio medicamenti ex moris Diamoron Græce dicitur.

Diamoron compoſitum.

Mororum ſucci heminæ ſex: croci, myrrhæ troglodytidis, aluminis, ſingulorum ſcrupuli: ſex: omphacei totidem mellis ſextarii ſex. Sinito mororum ſuccum horam vnam *vbi decoxeris, refrigerari, paulumq; ſpiſſari. Poſtea adiecto melle iterum ad tertias decoquito. Vbi refrixerint, rurſus arida miſceto.

* Codex græc⁹ impreſſus hic deprauatur.

Aliter diuiniſsimus Galenus medicamentum ex moris parauit.

Mellis libra, ſucci mororum heminæ quinque, croci drachma, myrrhæ drachma, omphacei drachma, vini auſteri heminæ quinque: alias drachmæ duodecim. Quod ſi om-

phacium tibi desit, in vicem eius rhu succũ immittito. Succus eius per se antea coqui vsque ad sordium spissitudinem debet, deinde sic mel adiici, vbi coxeris, atque lebetem ab igne sublaturus es, tunc tandem sicca iniicito coquitoque donec omnia in vnitatem probe coierint. Talis est compositio, quæ ex succo mororum constat. Fructus autem mororum syluestrium succus, si paretur, præstantissimum est medicamentum, item malorum cotoneorum succus, horũ vero penuria, et pirorũ syluestrium, mespilorum, prunorũ Damascenorum, sorborum, & prunorum syluestrium. Clarum porro est in astringentibus fructibus copiosius mel admiscendum esse: interim duplum, interim triplum, atque hæc omnia medicamenta sunt stomacho amica, periculoque vacant, & si deuoret aliquis, etiam moderatis inflammationibus conueniunt. Ac licet hisce succis admiscere ea quæ in succo mororum quoque descripsimus. At medicamentum ex succo nucum paulo est valentius, imo & quæ ex moris rubi, malo punico & cotoneis, parantur, tũ corroborantem, tum stomacho amicam vim obtinent. Hunc in modum componuntur.

Confectio medicamenti ex nucibus quod Diacaryon dicitur.

Ex nucibus medicamentis. Vigentis nucum fructus cortices externi circuncidi, statimque in pila contundi debent: succus per linteum colari, vbi decoxeris, mel ei moderate misceri, vt in medicamento Diamoron proditũ est, & rursus vsque ad melleam spissitudinem incoqui. Ita nanque ipso per se sine aliqua mixtura recte vti licet in pueris & mulieribus, magis per initia. Sin autem myrrham quoque ei admiscueris, poteris eo in statu quoque vti, & si sulphur nitrumque adiicias, etiam in declinatione, item in quibus durities & constrictio arteriam asperam, eiusque summam partem obsidere diximus. Huiusmodi sane est etiam confectio, quæ ex succo nucum paratur, quemadmodum & medicamenti quod ex moris & aliis fructibus conficitur. Vsus est aliorum quoque medica-

mentorum quibus maximas Cynanchas etiam curare licet de quibus deinceps dicturus sum. Ac primum sane vobis exponam medicamentum præstantissimum, valde efficax quod plærosque multis periculis liberauerit, id quod etiam ego sum expertus, habet autem in eum modū. Iridis vncia balaustiorum * vnciæ duæ, piperis vncia, croci * vncia, rhus Syriaci drachmæ sex, vini sextarii tres, sapæ sextarius, mellis * libræ tres, aluminis vncia. Hoc remedio licet quouis tēpore vti præsertim in quibus etiam excalefacere aliquid oportet, & ea quæ vehementer impacta sunt extenuare. Hoc sane auxilium multis experimentis optimum esse deprehendi. Iam vero salutare est etiam id quod Diabesasa, hoc est, ex ruta syluestri paratur. Vocant ipsum ab hyrundinibus Diachelidon, & a ruta, Dia Harmala.

* Impressi uncia. * In alio uncia tres. * In alio uncia quatuor. * Tres. * Libra una. Diabesasa.

Antidotum Diabesasa, quod ad malignas desperatasque inflammationes inungitur.

Anisi, seminis apii, ameos iunci rotundi floris, aluminis iridis Illyricæ, Besasa, quod nonnulli Harmala appellant quidam vero agrestem rutam, singulorum vncia, casiæ, croco magmatis, rosarum siccarum, singulorum vnciæ duæ hederæ, pullorum hirundinum cineris recentis, singulorum vnciæ tres, * spicænardi: croci, ammoniaci, singulorum vnciæ quatuor * gallarum omphacitidum * drachmæ octo, læuigatis cum mellæ vtitor, atque hoc solo in mediocribus vitiis vti licet, ac remittere ipsius vim, admiscendo ei aut amylū aut rosas siccas, aut terram Creticam, aut Lemniam, quam Græci Sphragida, hoc est, sigillum nominant, aut farinam ordeaceam, aut alia eiusmodi quædam moderata, quōcunque ad præsentem affectum sufficere aliquis existimauerit. Item augere vires ipsius possumus, vbi efficaciore medicamento vtendum est, adiicientes ei nitrum & elaterium, vocant autem ita succum cucumeris syluatici, fimumque hirundinum crematum, & non crematum. Quinetiam si caninum stercus album miscueris, quod canes ex ossium esu deiiciunt, validum sic quoque medicamentum efficies. Qđ

* In alio, uncia * In alio, uncia. * In ueteri exēplari numero nouem.

si humanum etiam stercus miscueris combustum, & non combustum, multo valentius adhuc medicamentum reddes: quod ex combusto fit, imbecillius est. Cæterum & pro temporum ratione nõnulla medicamenta admiscere oportet, quemadmodum & salem ammoniacum, quando non solum reprimentia, sed etiam discutientia requiruntur. At si bryoniæ quoque radicem adieceris, longe adhuc magis discutiens medicamen effeceris. Constat autem in illis vtendum esse eis quæ valde discutiunt, in quibus nihil influit, sed inflammationes, & duræ, & scirrosæ existunt. Multi etiam sinapi præparatum, quod continue edunt, obsonia in id intingentes, oxymeliti miscuerunt: deinde ita tepidum ægro gargarizandum exhibuerunt: postea illito medicamento Diabesasa mirabiliter inflammationem scirrosam adiuuerunt. Nam in omnibus fluxionibus cursum quidem reprimere, id autem quod in partem decubuit, discutere oportet, ne spiritus via interclusa obstructaque ægrum tanquã ex graui laqueo strangulari contingat. Validam autẽ perunctionem reddes, si antidoto huic Diabesasa tria quædam admisceas. Multos id seruauit, vt ne venæ sectione, aut purgatione indiguerint. Erant autem tria hæc, caninum stercus, humanum & elaterium, singula duarum drachmarum instar, in vnciam antidoti Diabesasa coniecta. Ac amplius ex eis pro ægri viribus & habitu, adiicere cõuenit. Quod si nonnulli humano stercore vt abominãdo vti recusent, duo duntaxat sufficiunt, elaterium & caninum stercus, si illinatur. Bene enim facit cum melle: ac vbi non licet inungere calamo inspiratum idem præstat. At ne stercus fædi sit odoris: curato vt canis triduo ante ossa comedat. Ita enim & album est, & non fœdi odoris, humanũ vero ne fœdi odoris sit, efficies, si puerum cuius stercus sumpturus es, tribus diebus ante, ne deiectio minus cocta, sed cohærens inueniatur, lupinis coctis nutrias, quos etiam vna cum pane textuaceo probe cocto non copiosos edere solemus. Porro stercus ex prima pueri deiectione, & secũda proiicere oportet: quod autem ex tertia descendit, accipere, eoque vti

Humani stercoris vires.

non liquido, ſed ſicco cum melle. Hæc etiam Diuiniſſimus Galenus & Philagrius, aliique multi veterum teſtantur, ac experientia nos ita edocuit. Recentiores autem humano non vtuntur, tanquam abominabili: canino magis, vt qđ nihil fædi odoris habeat, Poſſitque idem præſtare. Quod ſi neque hoc vti velint, prædictis antea a nobis inunctionibus inſiſtant nempe, ei quæ hirundinibus cõſtat & quæ rhu accipit, mirifico auxilio Miſcere oportet quæ ex hirundinibus paratur, ei quæ ex ſucco nucum cõſtat: quæ enim ex ipſo paratur, ſeorſim vſurpare oportet. Sciendũ autem eſt medicamentum Diabeſala non ſolum ad guttur.s affectus, ſed etiam alios multos proficere: etenim Stomachicis Cœliaciſque affectibus medetur, præſertim Stomachicis & Dyſentericis, etiam ſi caninũ ſtercus receperit, quod & ipſum per ſe Dyſenteriis medetur, ſi lacti calculis marinis candentibus cocto admiſceatur. Nihil minus faucibus, tonſillis & vuæ inflammationem ſuſtinentibus medetur, cum ſucco vuæ acerbæ, nucum corticum, cornorum, ilignearum glandium, ſorborum, item Aepyptiæ & Antheræ mixtum. Nõ autem obſcurum eſt per initia inflammationum & cum fluxio adhuc vrget, magis aſtringentia adiicienda eſſe, cum autem ſtatus eſt, & diſſipare oportet, ea quæ diſcutiunt. Iã alias quoque multas facultates caninum ſtercus habet etenim medetur Aphtis, vlceribus antiquis, & quæ cicatricem ægre recipiunt, quorum omnium mentionem facere non opus eſt. Nam ex prædictis alias quoq; ipſius actiones depræhendes. ſin horum ſit inopia, ſubſcriptis admodum bonis & paratu facilibus vtendum eſt.

Medicamenta ꝓ tempore uariant.

Ad anginas.

Raphani ſemen læuigatum ſi ex oxymelite gargarizetur, valde proficit, nam multam humiditatẽ inducit. Aliud. Gargariſma Angina preſſis ſalutare, quo Stephanus pater meus vſus eſt, & ego. Spinæ Aegyptiæ drachma, iridis drachma ſemis, dulcis radiculæ tantundem, furfuris frumenti quantum manu compræhendi poteſt, roſæ ſiccæ paucula palmulæ Nicolai quinq;, aut ſeptẽ. Sapa, aut aqua coquan,

tur, & ex decocti iure cum mellis momento singulis horis æger gargarizet. Aliud. Sinapi perunctum probe facit. Huius meminit Dioscorides notum vero est id valere aduersus eos qui duriore habitu sunt inueteratoque, non autem multum feruidas inflammationes experiunt. Aliud. Ad eosdem affectus. Picem liquidam, nitrum cum melle pari portione, cedriæ momentum, misceto, ac egregie diuturnis, & iam indurescentibus inflãmationibus opitulatur.

Aliud gargarisma.

Salicis folia ex aqua cocta donec colorem mutauerint, ad gargarizandum dato. Hoc crassa auellit iuuatq;. Aliud. Furfurum & ficuum siccarum decoctum ad os colluendum dato præsertim in quibus tonsillæ inflammationem ab initio senserint. Aliud Lenticulæ, rosarum, palmularum decoctarum iure gargarizent. Hoc inter initia magis faciundum est. Aliud. Aeris combusti, & eloti drachma, nitri rubri drachmæ duæ, melle excipito, & mediocriter in vase æreo decoctis vtitor, Optime facit in statu. Item absinthiũ cum melle egregie iuuat.

Aliud ad anginas ulceris expertes, & inueteratas.

Euphorbii drachmæ duæ, mellis sextarii quarta pars vbi mel antea probe decoxeris, euphorbium adiicito fingitoq; catapotia & ex ouo circunlinito, ac duo deuoranda porrigito, ventrem ex facili soluent, & suffocationem arcebunt: Valde efficax est medicamentum, & ad inflammationes ex viscosis crassisque humoribus sine vlcere contractas accurate valet.

De sanguinis missione.

Angina infestatis venæ quidem sectionem ante omnia adhibere necesse est, sed non vniuersam, Nam particulares vacuationes caulam potius ex ipsis locis affectis elidũt, quare etiam tertio, & quarto ipsum detrahere oportet, animi defectionem solum vitantes. Nihil enim aliud æque hos offendit, vt animi defectio, quæ efficit frequenter, vt materia tota in altum confluat, & post missionem sanguinis, si nul-

Histor'a ex angi. næ curati

ius laxitatis sensus oriatur, sed cibi & aeris transitus adhuc impediatur, etiam venas linguæ subiectas incidere ne graueris, neque in crastinum differas, sed eodem id die facito. Ego sane noui me cum vsus valde vrgeret, venā mane aperuisse, diluculo linguæ subiectas secuisse, & vesperi ex cremore ptisanæ lachrymam scammoniæ exhibuisse, atque ita laqueum ex inflammatione ortum vix potui dissoluere. Iā alium quendam noui me, postquam duorum brachiorum in cubito venas secuissem, repurgasse, sequenti die non expectato. Erat autē purgatio liquor tithymalli statim ex herba expressus, humidus adhuc, & nondum exiccatus, habebat autem trium siliquarum pondus. Hæc facere oportet, in quibus vires robustæ sunt, æger ætate viget, & affectus vehementer dominatur, vt nullas admittat inducias. Noui etiam iugulares venas a me sectas esse, cum linguæ subiectas non inuenirem, ac plurimum adiuuisse. In muliere autem venas ad talum aperui, cum ipsam mensibus non purgari cognoscerem, atque illinc potius ei morbi occasionem obuenire, ac duplex ægrotanti commodum ex eo subsequutum est, nempe consuetarum vacuationum admonitio, & affectus liberatio. Idem etiā in viris tentandum est, si ipsos sanguinē p venas in ano extantes vacuare solitos didiceris.

De Cucurbitula.

Cucurbitula ad anginā.

Scire hoc quoque vos oportet, cucurbitulis in his etiam affectibus vtendum esse, verum vbi iam materia influere desierit, neque affectum circa caput, totumq; corpus esse suspicemur. Nam quando materia influit, & loca fluxionibus tētantur, reprimentia potius & repellentia, quam attrahentia admoueri debent. Postquam vero influxus cessauerit, opusq; tandem sit materiam, quæ in affectas partes inciderat, discutere, tunc conuenit & cucurbitulas, & fomenta applicare, q́ si res postulet, etiam cataplasma. Nihil enim metuendum erit, vbi totum corpus recrementis liberum fuerit, ne alia quædam materies aliunde ad partes affectas defluat. Constat autem cucurbitulas ipsum quod in particulis

ptinet,& solũ discrimẽ adfert,ad superficiẽ extrahere posse

Extra remedia ad anginam

De iis quæ extrinsecus imponuntur.

Extrinsecus autem iniicere conuenit ceruici lanam oleo madidam, aut cerata tenera ex cera, butyro, & adipe anserino conflata.

De Cataplasmatis.

Cataplasmatis vtendum est iis, quæ inflammata discutiunt & concoquunt, nempe ex ordeacea farina, semine leni, palmulis ex aqua coctis, item croco, & mica panis, simul incoctis. Vitari debent cataplasmata, quæ tantum laxant, & valide repercutiunt. Quod si inflammatio vetustior duriorque appareat, etiam confert tunc adiicere ficus siccas, lapathum, adipes, & nitri paulum. quippe materiam extrahere oportet, quod etiam natura moliri festinat.

De fomento.

Adhæc fouere inflammationes vetustas scirrosasque alienum non est, chamæmeli, aut altheæ decoctorum aqua calida, & si laurum adieceris, præsertim in frigidis humoribus, & contumacibus, qui in altum desederint, multo magis proficies.

De uictu.

Victu vtantur ægri primum omnium mulsa aquosa quæ vniuersa præstare potest, nempe extenuare, & purgare, partim per vrinas, partim etiam per ventrem. Dari etiam ipsa debet quibus thorax, aut pulmo fluxionem suscepit, & thoracis pulmonisque regio angustia præmitur, ac prope est vt inflammatio, peripneumonia, & quodammodo alia Cynanche oriatur. Donec inflammationes moderatiores fiãt, & thorax respirauerit, mulsam exhibere non desines. A tertio die etiam cremor ptisanæ offerendus est, qui & ipse omnem facultatem obtinet, quippe abstergit, incidit, nutrit, & inflammationum feruorem refrigerare potest. At inflammatione iam extenuata, & moderatiore facta, necesse est etiam lutea ouorum mollissima, non autem multa exhibere. Nam copioso alimento statim angusta premuntur, &

rursus strangulatu periclitantur. Quare inflámatio vt magnum malum in his vitari debet, non enim tantum ex parcissimo cibo. quantum a copiosiore periclitantur. Talia etiã de Angina dicta sint. Puto autem nihil omissum esse alterius curationis gratia, quod si aliquid etiam prætermissum sit, hoc quoque inuenire poteris, ex his quæ vniuersim dicta sunt, inquirens.

FINIS LIBRI QVARTI.

CAPITA LIBRI QVINTI & appendices.

De tusſi & medicamento Diacodyon.

Quo victu nutriri debent, qui ex tenui & acri fluxione tusſiunt.

Quæ medicamenta conueniant iis, qui a crasſioribus humoribus tusſi laborant.

Simplicium medicamentorum expoſitio.

Compoſita medicamenta ad tusſim extenuandi facultate prædita.

Antidotum diapraſiu tusſientibus phtiſicis, purulentis, cibum faſtidientibus efficax, in omnibus cum fiducia vtitor, eſt enim multo vſu probatum, ſcriptura eius habet in hunc modum.

Bechicũ hoc eſt ad tusſim efficax, quod ab eruis dia orobon græcis dicitur.

Aliud, quod vehementer calefacit ex commentariis Magni.

Suffumigium ad tusſim quod ex ſtercore leporis paratur.

Aliud Bechicum vtile ad participandũ facile & ad cruẽta ſputa, ſpirandiq; difficultatem efficax.

Aliud ſuffumigium.

Aliud eiuſdem facultatis.

Paſtillus fumo excitando idoneus, quo vtor ad veteres frigidoſq; affectus.

Bechicum antidotum ad frigidos affectus ſaluberrimum.

Bechicum valde bonum.

Aliud benefaciens præſertim ad tuſſes vetuſtas.

Aliud tusſientibus, & ægre ſpirantibus idoneum.

Aliud valde egregium.

Granula bechica, hoc ẽ tusſi efficacia.

Ad tusſim veterẽ, & phtiſim.

Emplaſtrum ad tusſim efficax.

Aliud valde bonũ, confert etiam ægre ſpirantibus.

Catapotia ad tusſim.

ALEXAN. TRALLIANI LIBER QVINTVS, IOANNE GVINTERIO ANDERNACO INTERPRETE.

De Tussi. Caput I.

TVSSIS, Quemadmodum spirandi quoque difficultas, & ipsa accidēs est & diuersas causas efficientes habet. Nonnunquam enim ex calida intemperie, nonnunquam vero a frigida, aut sicca, aut humida sumit exordium. Nō solum autem ex nuda qualitate, sed etiam materia influente similiter constituitur, dum humor omnis, qui influit, aut calidam, aut frigidam, aut aliam quampiam qualitatem assumpserit. At scire hoc quoque oportet, tusses non causa tantum, sed etiam locis inuicem differre, ac alias sane ipsarum primario affectu, alias consortii lege ꝓuenire. Quoniam igitur tussis non vnam sed multiplicem causam sortita est, conuenit etiam nos omni studio eniti, vt causam eius effectricem internoscamus, discernamusque. nam apud omnes hoc inconfesso notumque est, citra internotionem non posse recte curari. Tussis.

Signa tussis ex calida intemperie concitatæ.

Tussis ex calida intemperie signa.

Cum igitur sola intemperies calida vrget tussientes, etiā calorem merito per eiusmodi quandam qualitatem, vtpote intemperiem calidam sentiunt, & aerem frigidum respirare desiderant, iuuanturque magis aeris inspiratu, q̃ aquæ potione, & facies rubicunda magis, & caput apparet. Quod si igitur sola adeo nuda qualitas fuerit, nihil pene, aut nequaquam expuunt. Sin autem expuunt, sputum salsam habere qualitatem, aut fumosum colore, aut læuiter biliosum idq; modicum admodum, & tenue apparet. Sic enim licet tus-

ſim ex calida intemperie natam ex præſentibus ſignis internoſcere. Nihil vero minus etiam ex his quæ præceſſerũt hoc fieri poteſt, nempe inſola tu magna parte balneis calidis, victu calefaciente, & appetitionibus potius quam ſollicitudine.

De tußi ex frigida intemperie procreata.

Tusſis ex frigida intemperie ſigna

Qui ob frigidam intemperiem, nempe frigidam in thorace qualitatem tusſiunt, vultu, & capite longe ſunt calidiores, ſiticuloſi vero non ſunt, neq; ſalſum expuunt, a refrigerantibus offenduntur, calefacientibus iuuantur, acidum magis quam amarorem magna ex parte ſentiunt, ac præcedit hos potius frigiditas, quam, ardor ſolis, item intempeſtiuorum balneorum, potuum & ciborum frigidorum vſus. Ita ſane tuſſes, quæ ex frigida cauſa, aut calida obueniunt internoſcuntur.

De tusſi ex ſicca aut humida intemperie orta.

Tuſſis ex ſicca aut humida intemperie nota.

Siccæ vero humidæque intemperies, effectiuis ſimiliter qualitatibus internoſcuntur. Differunt autem inuicem, eo quod efficientes qualitates euidẽtisſima ſigna habeant, materiales, obſcuriora, nec opus eſt eadem iterum repetere. Porro tuſſes quæ ex influxa materia ſuperueniunt, ea re innoteſcunt, ꝙ copioſa expuantur, vel etiam manifeſtæ fiũt ꝙ per defluxum ex aliis materiem tranſmittentibus, originem ſumant. vnde vero, & ex quibus particulis materiæ tranſmittantur, hic quoque diſtinguendum eſt, obſeruandumque, num ex capite id quod tusſim mouet, an etiam ex aliis, & quale influat. Nam pulmo ſubinde offenditur, vt qui primus ſit, deinde thorax, aut latus, aut ſeptum tranſuerſum, aut alia quæ piam particula. Dicamus igitur quomodo hæc quoque particulatim internoſcantur, ſimul autem & curentur, vt ſermo de tusſi omni ex parte perficiatur, nihilque omittatur, & medicus, qui ad curationem vrgetur, omnia facilius inueniat.

Nota, quod ex capite materia influit.

Si igitur

Si igitur ex capite defluxio fuerit, irritationẽ quandam in vua, vel aſpera arteria concitari neceſſe eſt. Fluxiõis ex capite notæ.

Indicia inflammationis in Pulmone, Caput II.

SPirandi difficultas, & febris acuta ſuperueniens, interdum etiam lingua ſcabra, genæ rubræ, grauitatis ſenſus, præterea ſi etiam nihil pene expuatur, & ægri difficulter ſpirent, inflammationem neceſſario in pulmone ſubortam eſſe ex his omnibus indiciis ſuſpicari ꝯuenit. Sin aũt ſitis quoq; vehemens præter hæc ſigna pariter affligat, ægerq; calorem multum in thorace percipiat, vt frigidum inſpirare aerem deſideret, adhuc magis feruidam in pulmone eſſe inflammationẽ exiſtimabimus quod ſi biliosum expuatur, non autem grauitas adeo, aut anguſtia, ſed calor potius ſentiatur, eryſipelas in pulmone eſſe, manifeſto cognoſcitur. Pus ſane depræhenditur, & ex ipſo ſolo colore, & ex aliis indiciis, vnde nos illud internoſcere didicimus: ab odore, ſi concremetur, & quod diſſoluitur ſi in aquam mittatur: item quod non ſubſidit, quemadmodum pituita cruduſque humor. Si igitur in thorace continetur, cum ex aliis quidem multis depræhenditur, tum vero etiam quod grauitas in pectore percipiatur, & quod ipſum, cum in ſubitis cõuerſionibus circunfluit, ſtrepitum elidere frequenter audimus. Hæc igitur ad oſtendendum pus in thorace contineri, abunde ſufficiunt. At ſi ad prædicta Pleuritis quidem præceſſerit, nihil autem notatu dignum ſputo educatur, idque violẽter fiat, pus in thorace cõpræhendi omnibus eſt manifeſtum.

Inflãmatio pulmonis.

Eryſipelas pulmonis.

De tuberculo quod phyma dicitur in pulmone contracto. Caput III.

SI hyma in pulmone neglectum fuerit, accedet ſane oĩno anguſtia, & ſpirandi difficultas, nunc quidem ſubito, nunc autem paulatim augeſcit, ita vt æger ipſe conſueta obire poſſit. Adhæc nihil is expuit, neq; ſtrepitum aliquem, aut ſtridorem ſuſtinet: vt que euenire nequeãt, dum pituita adhuc incocta ſit, & nondum reiiciatur.

Phyma pulmõis

Indicia, cum viſcoſi humores in pulmone continentur. Caput IIII.

Viscosi humores in pulmone.

CVm vero æger angustiam subito citra molestiam febris sitimq; multam percipit, stridorem autem quendam cum tussi experitur, interdum etiam humoris eductionem, crassum viscosumq; in pulmone humorem contineri, & ex capite, aut alia quadam particula eo confluxisse liquet. Caput vero materiæ thoraci infruentis causam existere, inde manifesto internosces, quod irritatio quædā & gargarismus circa vuam præcesserit. Hæc ad internoscēdum diuersas tussis species, & affectuum, qui in thorace, aut pulmone constituuntur, sufficiunt. Sūt autem & alii, de quibus postea agetur, vbi etiam de exulceratione, ruptura, & erosione scribere cogemur. At quod ego spectaui, non prætereundum silentio esse, sed vobis quoque exponedum duxi, nam visum mihi est peregrinum, & admirabile. Vir quidam calculum exquisite figuratum expuit, non crassum humorē & viscosum, sed reuera calculum, non asperum, sed etiam valde læuem, durum & renitentem, vt in terram quoque proiectus, sonum ederet. Hic vir longo tempore tussi vexatus, non potuit, ne valde tussiret, liberari, quousq; calculum expuisset. Vtebar autem victu temperato, humectante, & potius refrigerante mediocriter: erat enim & curis deditus, & habitu tenuis, vt hoc etiam tabidis ipse responderet, & nisi his vsus fuissem, puto illum similiter iis, qui tabe laborarūt, interiturum fuisse. Meminit etiam cuiusdam Diuinissimus Galenus, qui non calculum, sed grandinibus similia expuerat: item aliorum quorundam, qui similia bili colore sputa reiecerant. Ac miror quomodo ipse nullo refrigerātium vti voluerit, sed hæc quidem vitarit, calidam autem potius curandi rationem adhibuerit. Nam & Mithridatium ipsis offerebā, inquit, pariter & Athanasiam, & quæ adhuc magis siccare potest, Theriacam, omniaque alia antidota ad suspiriosos inscripta, quæ acribus quibusdam, & extenuantibus medicamentis constant. Atq; ea se non solum in vno viro, sed etiam compluribus vidisse dicit. Nullus autē eorum quibus eiusmodi acciderunt, mortem effugere potuit, sed omnes cum paulo longiore tēpore, aut breuiore perdurassent, inte-

Historia de uiro q calculos expuit.

Galenus notatur.

rierunt. At re ipsa verum est hoc quod ille de Archigene pro „
didit, difficile enim est, homo cum sit, non etiam in multis „
aberrare: qui nõnulla prorsus ignorauerit: nonnulla etiã ne „
gligentius conscripserit. Atq; hæc dicere de tam sapiente vi „
ro ausus non fuissem, nisi veritas confidenti me esse animo Notãdæ.
incitasset: atq; ego rursus impium esse silere, censuissem. Nã „
medicus, cum id quod sibi videtur, arripit, & non explicat, „
valde alios offendit, & impietatem exercet, magnoq; erro- „
ri imprudens seipsum sponte implicat. Verum illud agẽdũ „
est, quod, inquit, Aristoteles dixerit, Amicus quidem Plato, „
amica vero etiam veritas: duobus autem propositis, veritas „
præferri debet. Cæterum vt particulares medicamẽtorum „
in tussim efficacium materias facile inuenire, & affectui quẽ
signa tibi suggerunt, accommodare possis, consentaneũ pu
taui, post notationes & generalem medendi rationem, etiã
auxiliorum differentias vobis interpretari, adiecto exquisi-
to ipsorum pondere, ne opus sit ab alio ea discere, sed hinc
id quod quæritur, colligatur.

Bechica, hoc est, ad tussim idonea, quibus utẽdum sit

In quibus id quod {ex supernis} influit, tenue est, & a-
cre, thoraxque recrementi copiam non habet styrace, myr
rha, melle despumato & vino exceptis, vtitor: fingito etiã
catapotia eruorum instar vtitorq; noctu, pilulas duas, aut
tres, aut vnam exhibens, virium ratione semper habita. Nã
cum moderate offeruntur, præstantissima sunt vtilissima-
que, & veteres tusses a tenui fluxione concitatas persanant.
Aliud. Papaueris lachrymæ, myrrhæ*, galbani, pari singu
lorum pondere melle excepto vtitor. Aliud. Galbani, ca-
storei, opii, piperis, paria pondera contusa excipito, fingito-
que catapotia, ac eodem modo vtitor, in quibus non admo
dum tenuis est influxus, sed etiam thorax recrementa cõ-
tinere videtur, & non admodum opus est torporem indu-
cere. Aliud. Styracis vnciam: opii* drachmam, galbani se-
munciam: terebinthinæ semunciam. Redigito in catapotia,
ac similiter ipsis vtitor.

{Catapotia ad tenuem & acrẽ fluxum.

* Græcus impr. additũ hẽt, gingiberis.

Grecus gingiber

Impr. grecus, vnciam.

Aliud Bechicum, in quibus acris influxus est, & thorax mediocrem repurgationem postulat.

Nucleorum pini vnciā, palmularum carnis vncias duas: iridis sescūciā, amygdalarum dulcium vncias duas: tragacā thæ vnciam. Melle Attico excipito, & vtitor, cochlearium exhibens. Aliud. Rosarum viridium drachmæ octo: nucleorum pini drachma: terebinthinæ drachmæ * duæ: vuarū passarū dulcium drachmæ quatuor: mellis qđ sufficit.

In vulgato greco, drachma vna.

Aliud ad tenuem admodum, & acrem influxionem.

Alterci seminis drachmæ * duodecim: nucleorum pini drachmæ * sex: croci drachmæ * duæ: sapa dulci excipito, fingitoque catapotia eruorum instar, & dato noctu.

* Græcus impr. duę in alio, duodeci.

Aliud quod in mixto affectu ualet, uocatur autem Hygia.

Ameos vncia: anisi sescuncia: opii drachmæ * duæ: tragacanthæ, nucleorum pini torrefactorum, singulorum drachmæ quatuor. Arida læuigato miscetoque cum tragacantha. Hanc autem, & opium prius aqua macerare oportet, deinde læuigata mixtaque in pastillos conformare, qui singuli drachmam pendeant. Siccatos in vmbra cum mulsa exhibeto. Bechicum Aliud. Styracis, croci, galbani, opii, singulæ * drachmæ: nucleorum pini * drachmæ quatuor: finguntur catapotia fabæ Aegyptiæ instar, ac datur pilula in noctem, ac vna nocte interposita altera exhibetur, si vtiq; vsus postulat. Ita nanq; valens & vtile medicamentum est ad acres, & tenues fluxiones, vt multos ex vno curatos nouerim, quāuis longo tempore fluxionibus laborassent. Hoc medicamētum dandum non est, nisi solis probis, & prudenter artem exercentibus.

* Duodeci

* Quīque.

Hygia medicamētum.

* In impresso greco, quinq;.

* Græcus codex, vncię.

* Vnciæ duę, in alio, nouē.

Aliud ad plura efficax.

Myrrhæ troglodytidis drachmæ sex: alterci drachmæ quatuor: opii totidem, cynoglossæ herbæ corticis drachmæ quatuor, semis. Corticem in sole bene siccato, miscetoque cum reliquis: opium vero aqua macerato fingitoque pastillos, & pro virium ratione exhibeto. Confert etiam cruenta

Optimū medicamētum.

Ex Cynoglossa.

ſpuentibus, dentium fluxionibus, vrinarum ſtillicidiis, veſicæ doloribus, ſummatim iis qui vehementi fluxione laborant, Colicis, & Lienoſis.

Aliud Bechicum quod Myſterium dicitur.

Bechicū Myſteriū

Croci, caſtorei, ſeminis alterci opii, ſtyracis, ſingulorum drachmæ quatuor, melle exceptis vtitor, præſtātius autem fit, ſi pro quaternis, duas alterci miſceas. Facit etiam Cœliacis, nam continuas fluxiones impedit.

Ad tuſſes in quibus multus acriſque in fluxus eſt, præſtat etiam ne in bilem ille conuertatur.

Dulcis radiculæ bene purgatæ, & elotæ vnciæ tres, ſemis: tragacāthæ vnciæ tres: ſucci dulcis radiculæ vncia: amyli vnciæ tres: ſucci lactucæ vnciæ duæ, ſemis. Coniicito tres ſemuncias dulcis radiculæ in ollā, in qua ſint aquæ puræ ſextarii ſeptem, & coquito vſque ad tertias: deinde vbi refrigeraueris ex aqua, in quandam puram patellam coniicito, atque ſic vncias tres tragacanthæ addito, curatoq; ipſas vſque ad matutinum tempus incoqui, & puro mortario indita, adiectoque ſucco dulcis radiculæ, & lactucæ contūdito incernitoque cribro. Mane vtraque miſceto: poſtea ſi craſsius euadit, Chryſatticum vinum addito, emollitoque donec mellis craſsities fiat. Dato cū fiducia ieiuno cochlearia tria, ſiue ſiccitas, ſiue aliud quidpiam fluxionis cauſa extiterit. Hoc medicamentum Iacobo Pſychreſto aſcribunt viro magnifico, & Dei in arte obſeruantiſsimo, vocabatur autem Pſychreſtus, quia alimento humectante vteretur: atque hoc facere videbatur, cum vulgus hominum rerum ad ſe non pertinētium curioſum eſſe, pecuniæ deditum, & ſemper in triſtitia & curis per totam ipſorum vitam agere videret. Hactenus de iis qui tenui fluxione & acri infeſtantur, eoque tuſsiunt. Porro ſunt & alia multa tum a Diuiniſsimo Galeno, tū aliis prodita, verum ſatis eſſe putauimus, non copiam medicamentorum, ſed quæ longo vſu a nobis ſunt comprobata, explicare. Itaque Antidotum quod dia codyon vocatur, nihil minus eos qui acribus tenuibuſque fluxionibus mole-

Medicamētū Iacobi Pſychreſti.

ſtantur, iuuare ſolet: quare huius quoq; ſcripturam exponendam eſſe duxi.

Diacodyō Ga.

Diacodyon, ut Diuiniſsimus Galenus ipſum parauit.

Papauerum capita decem * in aquæ ſextarium coniecta prius macerato, ſi fuerint humidiora mollioraque vſque ad vnum diem noctemq; : ſin autem duriora & ſicca fuerint, lõgiore tempore quam vno die, ſatius autem eſt dura non accipere, & humida admodum etiam reiicienda eſſe conſtat. Quippe ſicciora ſuccum modicum habent, humidiora vero multum quidem, ſed non coctum, aquoſum & imbecillem, quare etiam ea quæ ex humidis valde locis petuntur, repudianda eſſe liquet Coctionis finis eſto nõ eſt tertia, aut quarta, aut omnino huiuſmodi quæpiam aquæ portiuncula relicta fuerit, verum quamprimum tota intabuerint, ſuccus exprimi debet, & non amplius incoqui: atq; ſic dimidia mellis pars ei admiſceri, & igne fumi experte vſque ad mellis Attici ſpiſsitudinem decoqui. Coctio ex aqua pluuiali, aut fontana fieri. vſus autem ipſius iis qui ſomno indigent, accõmodatus eſt, quibus etiam ea quæ ex opio parantur, frequenter offerre cogimur. Requirunt autem eiuſmodi potiſsimũ medicamenta illi, quibus fluxio tenuis a capite in aſperam arteriam defluit, quæ propter tuſſes inſequẽtes dormire nõ permittit. In his ego medicamenti confectionem ex ſapa parare conſueui: ad talia vero abunde coctum eſt medicamentum, cum papauerum capita vſq; ad aquæ dimidias incocta fuerint, ac præſtat ipſum, vbi fluxio admodum ſubtilis tuſſim fecerit, ex paſſo Thebano & Cretico, quam melle decoquere, vt quod extenuantem vim obtineat, vitarique debet ipſum tũc, cum tenues defluxiones, quæ græce catharrhi dicuntur, intendat, augeatq;. Dulcis autem radicula medicamento, dum coquitur, miſcenda eſt, vt ſimul incoquatur: verũ illius inopia, ſuccus eius qui ex Creta adfertur. At ſi in thorace copia, quæ ex capite fluxerit, contineat, confectio, quæ ex melle paratur, vtilior exiſtit. Nã vt ægri ſomnũ, ita etiam ſputi eductionem requirunt, quæ melle efficitur. Qua

Margin notes: Diaco. dyō Ga. — * In alio quindecĩ — Vſus diacodyon.

propter ei quod magis vrget, insistens, cũ æger in somnum inciderit, vel id quod ex melle, vel illud quod absque eo constat, exhibebis: interim ambo miscebis, huc spectans in mistura, vt ex altero amplius, eo quod vrget, postulante, iniiciatur. At moderatus medicaměti modus esto, insignis duorum cochleari in mensura, augebisque ipsum aut minues ꝓ morbi magnitudine, & ægri cui offers, ætate, anni tempore, & regione. Si enim ad frigidius vergant, paucissimũ exhibebis: sin aũt ad calidius, copiosius. Porro ꝙ ad defluxiõis quãtitatẽ, & qualitatẽ respiciẽs, plus minus exhibebis, cuiuis manifestũ existit. Hoc enim in omnibus præsidiis est cõe.

De tussi, & medicamento Diacodyon.

Tanta etiam de medicamento Diacodyon a nobis dicta sint, quod aliis quoq; multis affectibus conducit. Nam ardore febrili æstuantibus prodest: itẽ si immodica sitis vrget: si vigiliæ infestant: si sudores ob tenues acresq; humores affligũt, vt ꝓpe in syncopen æger incidat: adhæc si erysipelas in thorace existit. Præterea iis opitulať, quibus vertigines ob calidos vapores ex vẽtre, aut corde, aut iocinore ascẽdẽtes oboriũtur: nec nõ quibus gingiuæ ex acribus humorib⁹ fluxiões experiunť, dẽtesque dolẽt, insuper iis quos vehemẽtes lippitudines, syderatio, dolores, vigiliæ, & fluxiones ex tenuis & acris humoris cursu excitatæ torquẽt, præsens est remediũ, si pro viriũ rõne exhibeatur. Nã gargarisatu ad multa admodũ valet, quorũ numerũ memoria tenere difficile est, sed tm̃ intelligere satis est, in omni calida intemperie, si moderate, & vt res postulat, propineť, ceu aliud etiã quoddã, præsentissimũ adferre præsidiũ potest: quemadmodum & vitam frequenter adimere, si viribus valde infirmis porrectum fuerit, cumque recrementorũ copia in thorace cõtinetur, quare magna diligentia, & animaduersione ipsum præbere conuenit. Præstat autem, vbi talis suspicio fuerit, nempe abundãtiæ, aut imbecillitatis cã, neq; copiosum, neque per se ipsum exhibere. Etenim licet ipsa tussim lenire videantur ac somnum accersire, attamen thoracis angustiã

Diacodyon qñ exhibeatur & q. bus.

adaugent, vt multi ceu laqueo ſtrangulentur. Quare præſtat minus ex eo ſemper dari, & præterea extenuantia, aut abſtergentia ei miſcere, vt oxymeli, aut quod ex marrubio conficitur, & tunc potiſsimum, in quibus id quod influit, tenue eſt, vt diximus, & acre, ſi enim tale qd ſit, nihil inde nocebis, ſi antidotum dederis. Nam ea quæ tenuia ſunt, mediocriter craſſa reddit, & contemperat, doloremque hinc prouenientem finit.

Quo uictu nutriri debeant, qui ex tenui & acri fluxione tuſsiunt.

Vict⁹ tuſſientium. In quibus tenuis acriſque fluxio thoracem infeſtat, iis ptiſana, lutea ouorum, gallinarum alæ, teſticuli gallorum, piſces dura carne præditi, & præſertim Iſicia ex ipſis confecta, nempe orpho, glauco, lepia, & buccino, dari debent: ſin autem pectines ad ſint, etiam hi offerentur. Nam hunc cibũ bonum habere ſuccum, vim contemperantem, & mediocriter ſpiſſantem cum dulcedine etiam depræhendes. Inter olera, malua & cocta, & non cocta his eſt aptiſsima: item lactucarum caules ſimiliter, & intybi. Hæc autem largius exhibere conuenit, vt quæ etiam ſub amarum aliquid habeant, vnde tum refrigerare, tũ obſtruere poſſunt: adhæc carnes quoque ipſos aſſumere, quales velint, alienum non eſt: itẽ pectora boum, ouium ventres, pedes, & roſtra, anſerumque alas & ventres. Inter legumina præponi debet halica cum aliqua aue, aut carnibus, item fabæ coctæ: quod ſi etiam tempus ferat, virides dare alienum nõ eſt, quippe hæ ſpiſſant & contemperare infinitis modis poſſunt. Ex fructibus autẽ pomaceis dulcia mala præbere magiſque a balneo cõducit, ſic enim, ſi aſſumãtur, magis iuuant. Aſſa vero ſuper cibum comedere cõmodius eſt. In menſis ſecundis caſtaneæ aliis præponi debent. Nam vt cũque ipſas eſſe velis, affectus hos iuuant, magiſque coctæ, palmulas autem, & vuas paſſas, ſi dulces ſint, neque multas, neque frequẽter largiri oportet. Qđ ſi germina fœnugræci etiam continentius ipſis dederis, non magis offendes, vt quod vim quandam humoris qui perti-

naciter thoraci inhærescit, repurgandi obtineat. Potione tẽperata vtendum est, si æger quoque calidus fuerit, sin autẽ frigidus temperamento, frigidam quoque bibere ipsis audacter permittendum. Quod si vinum eis gratum est, propina etiam Chrysatticum modicum, & Bithynum, & magis dulce aliquod vinum. At balneis vtantur quam licet tepidissimis, & in caput plures ex tepida situlas recipiant, vngantq; totum quidem corpus hydrelæo, caput autẽ rosaceo, & in aquæ frigidæ solio diutius immorentur. Cum enim sic nos agimus, tum id quod iam in thoracem incidit, celeriter educetur, tum nihil aliud in posterum influet, cum caput calorem præter naturã deposuerit, & humor qui influebat, tussimq; irritabat, mediocriter crassus sit effectus.

Quæ medicamenta conueniant iis qui a craßioribus humoribus tußi laborant.

Cum iam de iis quibus tenues humores in thoracem & pulmonem defluunt, tractauerimus, de viscosis etiam crassisq; humoribus, respirationis partes infestantibus persequamur. Duplici autem modo auxilia hoc in commentario vobis interpretatus sum, vno quidem simplicia, & paratu facilia, vt naturam viresq; eorum accurate intelligẽtes, nos ipsi quoq; medicamenta componere possimus, quæ magnitudini & qualitati infestantis morbi conueniant, altero vero cõposita, quæ longo nos vsu & experientia comprobauimus. Tussis et viscosis hũoribus curatio.

Simplicium medicamentorum expositio.

Strobylus viridis mulsæ incoctus, piceæq; fructus & * glycirrhizæ radix ipsa similiter cocta, castorei suffimen in carbonibus excitatum, & per inspirationem attractum. Maxime enim iuuat pulmonis, thoracis, cerebriq; affectus. Humidos & frigidos capitis, ac thoracis morbos etiam spica nardi sanat, eo q; siccare potest, item adianthum, vel amygdala amara pulegium, satureia, & ficus pingues. His omnibus vtendum est, in quibus thoracem & respirationis particulas viscosi humores, & crassi obstruunt, infestantque, cauenda autem quæ his valentiores vires obtinent. Hæ namq; par-

* Vulgat. codex græc. hẽt chryso-colla.

Medicamẽta tussi efficacia.

ticulæ non requirunt ea quæ efficacem habent actionem, præsertim in quibus pus expuitur: talia enim e ↄtrario desiccant, quare etiam quæ vrinam mouent, inimica sunt, cum sputi eductionem e thorace impediunt. Nam vbi serosum per vrinam trahitur, excrementa respirationis partibus infixa ægre sursum educi possunt, præsertim vbi magis quam par est, torrentur, & desiccescunt. Quapropter consulo, in quibus infarctus humor est, aut pus in thorace continetur, incisorium quidem medicamentum exhibere, restinguere autem ipsius vim, ne valde calefaciat, siccetq́ʒ, admiscẽdo ipsum succis quibusdam, aut liquoribus aliis simul incoquendo, aut contemperando, magisq́ʒ si æger sicciorem temperaturam habitumque tenuiorem habere videatur: præterea si febris adfuerit, tunc humidiora, & modice calefaciẽtia offerre conuenit. Cum medicamentum quod exhibebitur, tale euaserit, superflua excrementa respiratoriis inhærẽtia, facile & citra impedimentum eductioni parebũt, victu ex hyssopo, & pulegio, vel thymi turionibus siccis, vel catapotiis vti non oportet, nisi tantum in illis, qui frigidis, viscosis, crassisque humoribus scatent, adhæc qui temperamento humidiore & frigidiore præditi vidẽtur, & si cibo copiosiore balneisque in tempestiuis antea vsi fuerint. In talibus enim omnes, qui nos præcesserunt medici, ex sinapi, aphonitro, & sulphure composita adhibuerunt, quorum etiam confectiones ad propositum affectum accommodari licet, maxime si pro temperamento, consuetudine, & ægri viribus accurate auxilii facultatem & intendamus, & remittamus.

Composita medicamenta ad tussim, extenuantia.

Marrubii succi sextarius: mellis Attici tantundẽ. In duplici vase coquuntur vsq́ʒ ad vnum sextarium, parataque vitreo vase conseruantur, & cochlearia duo mane & vesperi exhibentur. Hoc remedium tussim sanat, etiam si inueterata sit, & pus in thorace contineatur. Aliud. Spicæ nardi, croci, piperis, marrubii, singulæ vnciæ: gingiberis sescũcia: mellis, vini, vtriusque sextarius. Marrubium cum vino vsque

ad dimidias coquito, deinde reliqua mixta incoquito, donec mellis fiat ſpiſsitudo, ac mane & veſperi vtitor.

Antidotum Dia praſsiu, tuſsientibus, Phtiſicis, purulentis, cibum faſtidientibus efficax, in omnibus cum fiducia utitor, eſt enim multo uſu probatum, ſcriptura eius habet in hunc modum.

Hyſſopi Cretici ſcrupuli ſex: apii vnciæ ſex: citrii medullæ vnciæ ſex: calaminthæ vnciæ ſex: iridis illyrice vnciæ quatuor: roſarum ſiccarum libra vna, ſemis: dulcis radiculæ ſucci tantundem: pulegii libra: capitum papaueris ſyluatici vnciæ decē: marrubii viridis vnciæ ſex: palmulæ Nicolai quinquaginta: ficus pingues viginti quinque, in alio, quinquaginta: nuces pini virides quinque: ſapæ primariæ ſextarius: mellis primi meriti ſextarii tres: aquæ fontanæ ſextarii ſedecim. Coquito ad aquæ tertias, deinde medicamentis ſic proiectis, mel & ſapam adiicito, coquitoque ad mellis ſpiſsitudinem. Exceptis vtitor ad prædicta audacter. Nam valde nobile eſt, & multo vſu probatum remedium. Dia praſſiu medicamētū.

Bechicum, hoc eſt, ad tuſsim efficax, quod ab eruis Dia orobon Græcis dicitur.

Palmularum pinguium ſeſquidrachma: iridis drachma: croci drachma: piperis drachma, erui ſeſquidrachma: mellis deſpumati quod ſatis eſt. Contuſa incretaque melle excipito, datoque ieiuno cochlearium, quod ſi amplius infeſtetur, porrige etiā alterum. Aliud. Sinapis torrefacti, & eloti paria pondera melle deſpumato excipito, ac ad tuſſes diuturnam perfrictionē expertas vtitor. Aliud eiuſdē facultatis. Sinapis, piperis cōmunis, ſingulorum ſcrupuli ſeptē: mellis ſextarii quatuor. Hæc cōtundito, deinde melle emollito in vnitatē cogito, fingitoq; pilulas: mane & veſperi exhibeto. Valēs eſt medicamētū, & præſtantiſsimū, vt ꝑpterea ipſum a Deo datū eſſe, ſermōe ſit celebratū. Aliud. Coſti vnc. cardamomi, caſtorei, opopanaci, ſingulorū drach. duæ, croci, galbani, piperis albi, ſingulorū drachma: mellis quod ſatis eſt.

Dia orobon ad tuſsim.

Theodotū medicamētū. hoc eſt à deo datū

Datur fabæ Aegyptiæ instar ex aqua. Confert hoc etiam iis qui pus iam educere meditantur.

Aliud quod uehemẽter calefacit ex cõmentarijs Magni.

Eruorum farinæ ſemuncia: ſeminis lini torrefacti vncia: pulegii vnciæ duæ: nucum pini, altheæ radicis, hyſſopi, ſingulorum vncia: vuarum paſſarum quibus acini ſint exempti, vnciæ duæ, ſemis. Dulcis radiculæ decocto excipito, & cum fiducia etiam in febricitantibus vtitor. Aliud. Hoc ipſum ſimiliter in ſigne. Nucum pini vncia: tragacanthæ vncia: palmularum carnis vnciæ duæ: iridis vncia: amygdalarum dulcium vnciæ duæ: mellis Attici quod ſatis eſt. Excipito datoque cochleare.

Suffimeꝫ ad tuſsiꝫ

Suffimen ad tußim quod ex ſtercore leporis paratur.

Reſinæ terebinthinæ, auripigmenti, ſtercoris leporini pares modos in collyrium redigito, & carbonibus abiegnis, & terebinthinis fumum excitato ad triduum, ſi vires permiſerint, & affectus ex omnibus {notis} apparuerit frigidiſsimus, atq; id quod influit, tale ad amuſsim exiſtat. Nã in quibus calidus eſt affectus, talibus vti periculoſum eſt.

Bechicũ adcruẽta ſputa.

Aliud Bechicum utile, ad impertiendum facile, & ad cruenta ſputa, ſpirandique difficultatẽ efficax.

Iridis Illyricæ drachmæ quatuordecim, myrrhæ Troglodytidis drachmæ duæ: ſtyracis calamitis vncia vuarum paſſarũ acinis purgatarũ drachmæ octo. Cum fiducia vtitor, fabæ Aegyptiæ magnitudinem exhibens.

Suffimẽ adcruẽta ſputa.

Aliud ſuffimen.

Thuris, ſandarachæ, medullæ ceruinæ, paria pondera. Omnia læuigata in paſtillos cogito, & per infundibulũ dies tres ſuffito, ſeruatoque ægrum domi, odorata ei adhibens, recte autem facies, ſi primo die ter ſuffitum excites: ſecũdo, bis: & tertio, ſemel. Si paſtillo in panniculum cõiecto fumũ excites, longe præſtantius hoc reddes medicamentum. Multis experimentis eſt probatum.

Aliud eiuſdem facultatis.

Thus maſculum, maſtichen, medullam ceruinam, ſandarcham, ſtyracem, oĩa pari portione ad fumum excitãdum incendito, vbi prius vinum merum propinaueris.

Paſtillus fumo excitando idoneus, quo utor ad ueteres frigidoſque affectus.

Dauci, cardamomi, ſinapis, abrotani, ſandarachæ, omnium pares portiones ſumito, ac cum fiducia per infundibulum vtitor.

Bechicum antidotum ad frigidos affectus ſaluberrimum.

Piperis, baccarum lauri, thymi, ſingulorum vncia: mellis quod ſufficit. Dantur duo cohlearia mane.

Bechichum ualde bonum.

Pulegii, maſtichæ, ſingulorum drachmæ quatuor: piperis drachmæ duæ: mellis deſpumati quod ſatis eſt. Bechicũ ad frigidos affectus.

Aliud benefaciens præſertim ad tuſſes uetuſtas. Bechicũ ad tuſſes vetuſtas.

Marrubii ſucci libram, olei omphacini libram, mixta pro viribus dato: valet etiam inſigniter ad ſputa cruenta. Aliud. Vbi porrorum ſucco admiſcueris mellis deſpumati libram, dulcis radiculæ ſucci, hyſſopi, ſingulorũ vncias duas: amygdalarum expurgatarum vncias duas, & ſemiſſem, piſtaceorum purorum & torridorum vncias duas: nucum pini purarum, & torridarum vncias duas: ſeminis vrticæ vnciam: ſeminis lini torrefacti ſemunciam. Valet ad tuſsientes, & præſertim iis qui viſcoſa educunt.

Aliud tuſsientibus & ægre ſpirantibus idoneum.

Nardum gallicam contuſam melli adiicito, & nucis auellanæ inſtar ex ea dato.

Aliud ualde egregium

Vuæ paſſæ domeſticæ vncias duas: ſtaphidis agriæ ſcrupula duo: piperis ſcrupula quatuor. Fingito catapotia, & vtitor ad vuluæ perfrictiones.

Pilulæ Bechicæ hoc eſt, tuſsi efficaces. Pilulæ bechicæ.

Opii, ſtyracis, caſtorei, terebinthinæ, ſulphuris viui, ſingulæ vnciæ. Datur pilula vna, aut duæ, aut tres pro viribus.

His semper vti conuenit, in quibus tussis est diuturna, multasque vigilias inducit.

Ad tußim ueterem & Phtisim.

Marrubii teneri succi sextarii octo, vsque ad dimidias coquãtur, deinde picis liquidæ sextarius superfundatur, ac vbi vnitas facta fuerit, nardi Syriacæ læuigatæ vnciam adiicito, croci obolum: pompholygis Cypriæ obolum; thuris vnciã, piperis lõgi, lapidis Hæmatitis, singulorum drachmas duas. In eclegma redactum, lingendum pro viribus dato. Admodum prodest iis, qui in pulmone vlcus experiuntur, & qui per totam tussim pus excreant, item stomachi, & intestinis affectibus opitulatur. Cæterum ad eiusmodi affectus etiã superfusionibus & emplastris vti, non est alienum, a simplicioribus primum incipiendo. Abunde auxiliatur oleum chamæmelinum, si thoraci inungatur, nunc per se, nunc anethino ei addito, adipe anserino, butyro, œsypo humido, & rutæ turionibus. Quod si vsus requirat etiam lanas sordidas ipsis imbutas pectori imponere vincit. Atq; hæc satis opitulari possunt, crassis viscosisq; humoribus thoraci tussientium infixis. Si emplastris indigeant, etiam horum scripturas exponam, quæ & ipsæ in eiusmodi affectibus variis modis sum expertus.

Emplastrum ad tußim efficax.

Terebinthinæ vnciæ sex: œsypi humidi vnciæ quinque; ceræ vnciæ duæ, alias vnciæ tres; iridis contusæ, vnciæ tres; olei cyprini vnciæ tres.

Aliud ualde bonum, confert etiam ægre spirantibus.

Butyri vnciæ sex: adipis anserini vncia: adipis taurini vnciæ sex: œsypi vnciæ quatuor: galbani vnciæ quatuor: opopanacis vnciæ quinq;: castorei vnciæ tres: ceræ vnciæ sex: euphorbii vnciæ quinq;: adipis suilli veteris vnciæ duæ. In emplastri formam redacta thoraci imponito. Bene facit etiam emplastrũ Peganera, & Anethine, & quod a baccis lauri Diadaphnidon Græcis dicitur.

Catapotia ad tussim.

Styracis, opii, myrrhæ, singulorum semuncia: opobalsami, croci, vtriusque drachmæ duæ Fingito catapotia ad magnitudinem erui, dormituro deglutienda dato. Aliud. Gingiberis vncia: piperis albi vnc. galbani, castorei, croci, opii, singulorum vncia: styracis semũcia. Fingito catapotia eruorum instar, & dormituro exhibeto. Catapo. ad tussi.

FINIS LIBRI QVINTI.

CAPITA LIBRI SEXSTI & appendices.

CAP. I.

ALEXAN. TRALLIANI LIBER SEXTVS, IOANNE GVINTERIO ANDERNACO INTERPRETE.

De Pleuritide, Caput I.

Pleuritidem voco, quæ proprie Pleuritis est, non enim oĩs lateris dolor, Pleuritis nominatur. Nã quæ proprie Pleuritis existit, mẽbranæ costas succingentis inflammatio est: vnde etiam febrim inducit acutam, vtpote corde vicino, & consortii lege cõdolescẽte. Si igitur febrim acutã, spirandi difficultatẽ, dolorẽ pũctoriũ, & tussim deprælienderis, tunc illum exquisitæ Pleuriticũ esse dicito, cui oĩa hæc acciderint. Febricitant aũt spirãtq; difficulter etiã qui iecoris inflammatione laborant: latere distẽduntur, indolescunt, & ex consensu tussiunt, verum pũctionẽ non ita percipiunt, neq; pulsus duritiem habent. Pleuritis vera.

Quomodo Pleuritici ab Hepaticis discernantur.

Differentia Pleuriticorũ & Hepaticorum.

Discernes autem eos tum peculiari dolore, tum pulsibus potissimum. Etenim Pleuritici pulsum habẽt, qui serræ modo tactum secet, & durum: iecore aũt affecti, nequaquã, sicut nec qui pulmone laborant, ob particnlarum mollitiem nihil tale possident: imo neq; tusses Pleuriticis, & Iocinorosis similes existunt. Etenim Pleuritici, & tussi vehementiore premuntur, & statim excreant: temporis autẽ processu, omnia deinde colorata expuunt, quod etiam humorem, qui inflammationem pepererit, indicat. Nam rubrum cũ est, sanguineum humorem notat, quemadmodum etiã omne sub flauum, biliosum: album viscosumque, pituitosum, atq; melancholicum testatur. At Hepatici irritantur quidem ad tussim, sed nihil excreant. Scire autem te volo, etiam Pleuriticos nonnullos tussire, & nihil emoliri: verum hinc non censere omnino eum esse Hepaticum oportet, qui tussit quidẽ, non autem excreat. Nam Pleuritis quoque contumax concoctuque difficilis esse potest, quæ maxime etiam periculosa existit. Iam inflammatio quoque inferius in mendacibus costis subsistere potest, vt nihil ad thoracem pertingat, quẽadmodum etiam inflamatio externa. Nihil enim in hoc affectu excreatur, sed magna ex parte, nisi humores, qui inflammationem excitarunt, fuerint discussi, in abscessum cõuertuntur, rarumque est. Animum igitur aduerte simul oĩbus, & faciei colori. Pallidi nanque sunt plurimum iecore affecti, quod Pleuriticis non adeo accidere consueuit. Hoc sane modo Pleuritici internoscendi sunt.

Curatio Pleuriticorum.

Pleuriticorũ curatio.

Cæterum curare ipsos oportet, ad vires, & naturam ipsam morbi respiciendo. Si nanque sanguineum esse, qui inflammationem fecerit humorem, indicia suggerunt, ad venæ sectionẽ venito, præsertim si in supernis partibus cõstiterit, vt iugulum quoque detrahat vehementer. Si nihil horũ fuerit, sed etiam dolor imam septi transuersi regionem affligat, aluum purgare conuenit, vt Diuinissimus Hippocrates

nos docuit. Ne igitur temere ſanguinem dimittas, neque purges, vt vulgo faciunt, niſi exquiſite didiceris humorem, qui inflammationē pepererit, copioſum eſſe & in toto corpore ſuperare. Etenim cum alia quoque multa copiam tibi indicabunt, tum vero maxime fomentum, quod loco admouetur. Si igitur fomentorum, & ſacculorum vſu dolor moderatior euadit, vt etiam æger manifeſto recreationem ſentiat copiam non eſſe intelligito, ac cum fiducia fomento, vtitor, & auxilia parti inducito. diſcuties enim id quod offendit, quodque inflammationem excitarit. Quod ſi nihil horum euenerit, ſed dolor magis præterquam quod nihil cedit, adhuc etiam validior appareat, conſtat copiam exiſtere, quam particulæ incaleſcentes ad ſe attrahunt. Hoc igitur vbi manifeſtum fuerit, ne differas, ſed potius nulla mora interpoſita, vacuationem adhibeas, qualemcunq; ex his quæ ſuperius commemorauimus, expedire ſuſpiceris. Vulgares autem noſtri temporis medici cauent, ne Pleuriticum aliquando purgent: ad ſanguinis autem miſſionem tanquam inculpatam & tutiorem confugiunt. Verum ſciendum eſt Plæroſque, præſertim in quibus non adeo magna ſanguinis copia in venis ſuperare videatur, iuuiſſe, locum acutisſimo ſcalpello probe ſcarificaſſe. Conuenit autem cucurbitula quoque poſt cutem inciſam vti, vt quod in ea continetur, ex alto extrahatur: atque hoc facto mirari licet, quomodo inde etiam dolor, qualiſcunq; fuerit, licet vehementisſimus, conquieuerit, vt neque fomento, neque alio præſidio indiguerit. Hoc medici priuatique omnes vſi ſunt, longa id experientia edocti, & iuuant. Commodius autem eſt, & tutius, in quibus parua copia eſt euacuanda, hac vti curatione, vtpote validisſima: atque in omnibus auxiliis ſic agere præſtat. vtitor autem fomentis humori ſuperanti familiaribus. Si nanque ſanguineus fuerit, iis quæ diſcutiunt ſiccantque, ita vt non calefaciant admodum, quale eſt ex milliis fomentum. ſin autem bilioſum, ſpongiis ex aqua calente ſolis cum herba chamæmelo, vtēdum: quod ſi pituitoſior fuerit ex ſale, & foliis lauri. aut eruis torrefactis, aut {la-

Fomenta copiā in Pleuriticis indicans.

nis } oleo anethino imbutis: sin melancholicus abundet, fomento potius ex furfuribus in iure chamæmeli decoctis. Hoc fomentum excellentissimum est, & prope ad omnem dolorem conuenit. Nam licet ipsum etiam calidius efficere admiscendo, si vsus postulet, amplius, vel altheam, vel anethinum oleum loco chamæmeli, & intendere ipsum: item lenire quomodocunque velis, pro affectus propositi ratione At fomenta ex posca, & præcipue quæ rodens aliquid continent, vehementer auersor: siquidem materiam repellunt: quæ autem valde sunt acria, inflammatis fluxionem excitant. Ceratis ex adipibus, & fomentis lenibus admodũ, quatenus licet, inter initia potissimum vtitor. vbi vero concoctio apparuerit, nihil nocebis, si etiam emplastro calefaciente vtaris, quale est quod ex melle paratur, per se, & cum adipe suillo adhibitum. Similiter etiam Peganera dictum intestinos affectus admodum discutit, & per se, & alicui horum admixtum. Bibant omnium maxime aquosam modum mulsam, nullum enim aliud auxilium ita Pleuriticis accommodatum inuenias. At si febris vehemens admodum fuerit, ne sic quidem, si valde sit aquosa quicquam nocebit. Similiter autem loco mulsæ, vtitor apomelite, quem admodum etiam mulsa, paululum, quotiescũque æger grauiter tolerat excreationem, tepidum ex eo supersorbere præcipiens. Quod si magis rursus in sputo educendo laboret, vtitor etiam oxymelite, præsertim quod marrubium habeat incoctum. Fugito autem Diacodyon, & Philonium, aut aliud quoddam leniens medicamentum. Maxima namque pericula inducunt, dum omnia humores eductioni contumaces reddunt, præterquam quod etiam vires prosternant, reddantqne emortuas. Sin autem dolor vehemens, & intolerabilis vrgeat, vel etiam vigiliæ multæ viribus robustis torqueant prædictis vti alienum non est, vt vires ipsæ nimiis vigiliis periclitantes recolligantur. Sin imbecillitas viriũ fuerit, vitato prorsus torporis inducẽdi efficacia.

Peganera.

Mulsa aquosa pleuriticis.

De *uictu*.

Cibo vtatur cremore Ptisanæ largiter decocto, donec

id quod flatuosum est, deposuerit. Nisi enim probe coctus fuerit, præcordia ipsa quoque inflat, quemadmodum etiam alia legumina. Quod si humor ægre educatur, amygdala purgata, læuigataque ptisanæ incoquenda cõmisceto. Tunc enim humor, qui in thoracem fertur, magis eductioni parebit. Sin autem æger { non } vehementer admodum febricitet, & inflammationis feruor cessasse videatur, cum fiducia etiam vrticæ semen cum hyssopo simul ptisanæ incoquendum adiicito. Nam hæc, crassiora, & viscosa magis recrementa largius extenuare possunt: cremorem autem amygdalarum per se exhibito, paulum ei mellis adiiciens. Commodius est manæ ptisanæ cremorem, vesperi amygdalarum succum offerre. At si vires imbecilliores appareãt, panis quoque puri micas ex apomelite, aut hydromelo, aut hydrorosato porriges. Nam quod Cyberiacum vocatur, vitabis, vt quod febres irritet, & caput feriat, vt etiam faciat deliria. Multo satius esset, si vires admodũ imbecillæ videantur, paulum Cnidii vini dare, aut hydromelũ, quod a Cybere affertur. Sin autem micæ panis ægro sint ingratæ, dulces potiones sunt assumendæ, & iusculum, quod sine oleo paratur, ex sola gallina, & modicis panis micis, si vires infirmæ sint, & æger cibum fastidiat. Assumat etiam pisciculũ, præsertim turdũ, viriũ ratione habita: est autẽ piscis & tener, & humidus cõcoctu facilis, & si forte ipsum ptisanam marinã nomines, non erraueris: adeo recrementi expers est alimentum, quod ex ea capitur. Pectines autem dictos, ac omnia testacea cute prædita fugito, vt crassi succi, & sputi eductionẽ vehemẽter impedientia. Similiter etiã olera vitabis, nisi lingua scabra, siticulosaque & febris ingẽs appareat, tũc enim absurdum nõ est, aut maluæ, aut intybi decoctũ exhibere. Similiter & malũ dulce dari debet: malum autem punicum & quodcunque astringens fuerit, ceu thoraci inimica repudiato. Item frigidum, si quod actione existat, fructusque pomaceos vitato. Tepidam vero exhibeto, & non, vt vulgo biliosam ipsam esse putato: quippe hoc ridiculum existit. Accusant manifesto Hippocratem, ignorantes quomo-

Pleuriticorum uictus.

„ do { hoc } dictum sit, Calorem igitur experientibus, vehementer siccis, & febri laborantibus, quis hac præstantius inuenerit, quæ & bili resistere, & euincere eam queat, si quis cibos etiam ad nutriendum efficaces offerat: quoniam ipsa „ per se, vt quæ simplex existat, neque nutrire, neque humectare proprie ægrum potest, sed tum siccum, tum amarum ipsum ediæ potius ratione efficit. Itaque cum vino, mulsa, & aliis cibis ipsam conferens hoc dixit. quare tepida reprehendi non debet. ipsa namque est, quæ efficit vt & alii cibi tum concoquantur, tum celerius in corpus distribuantur Atque hoc est quod dicit humiditas, alimenti vehiculum. „ Quare non desinas tepidam exhibere, interea dum cibus, „ & aliæ potiones exhibentur. Id namque ipse docuit, vbi dixerit, mixtam quidem mulsam, vel apomeli commodius exhiberi, quoniam per se sola non alit: neque medicamentum esse potest: omnia autem præstat cum aliis cibis, omniumque ciborum vehiculum existit. Nihil enim siccum, neque cibus neque medicamentum sine humore in altũ peruenire potest, sed in superficie permanet, nullam actionem ostendens, vbi vero humidiorum alicui commixtum fuerit tunc etiam { ad membra } penetrare potest, ac frigiditatẽ, aut caliditatem in alto largitur. Quare aqua etiamsi aliqui eam non vt alimentum existimarint, eo ꝙ simplex existat, attamen ipsa etiam sola vniuersa nutrienda curat, & in corpus alimentum deducit. diuisa continet, & in vnitatem redigit. Si enim & terrã siccam & dispersam adunit, continuãque hanc reddit, vt diuersa ꝑficiantur vasa: adhæc si panem ipsum, qui comeditur, cum farina est, componit, maximam vim obtinet, & nihil adeo contulerit, aut animantibus aut stirpibus, vt humor, vt ex quo etiam generatio existat, atque id semper obseruandum est, quod & alia ipse potissimum vnit, & continet. Hoc igitur victu Pleuritici tractandi sunt, si aliud nullum accidens adfuerit. Sin autem superuenerit aliquod, huic quoque occurrendum est, verbi causa, si cum dolore etiam inflammationem latus infestare cõtingat, & venter non secundum naturã, sed inor-

Tepida aquabilẽ domat.

dinate excernat, vt vires quoque deiiciantur, tunc & ventri prospicere necesse est, neque temere venam secare, neque alio quodam auxilio vti, nisi ventri, tum superfusiones, tũ epithemata, quæ ipsum confirmare & retinere possunt accommodari. Si dolor etiam lateris vrgeat, nec is negligi, sed amborum ratio haberi debet stomacho igitur & ventri ea quæ corroborant, lateri autem quæ laxant & calefaciunt imponentur. Ita agendum est, vt nihil plane laxans, aut iecur, aut ventrem attingat.

De dolore & medicamentis.

Itaque si dolor immoderatus est, & febris vrget superfusiones, & fomenta lenia, quæque non rodunt, extrinsecus semper accõmodare oportet, sin autem is non est vehemẽs cerata & epithemata. Salutaria sunt ad huiusmodi medicamenta tum quod ab adipibus Diasteato appellatur, tum adeps suillus per se, & cum eo quod a melle dia melitos dicitur, mixtus. Vbi vero declinauerit inflammatio, & non amplius admodum ferueat, bene facit etiam Peganera dictum, & quæcũque discutere omnino & extrahere possunt quæ in alto hærescunt Præcipue, vbi febris non est calidioribus omnibus potionibus, { & epithematis } vtendũ est. Itaque caules brassicæ { cum radicibus } cremati optime laterum doloribus faciunt. In cinerem igitur redacti, adipe suillo veteri excipi, atque sic affectæ particulæ imponi debent. { costum & bdellium Arabicum propinari. } proinde vbi febris non vrget, hisce medicamentis potionibusque vti consilium est.

De decoctis.

Quandoquidem omnes ad pituitæ eductionem etiã decoctis magna parte vsi sunt, quemadmodum Diuinissimus quoque Hippocrates sermone de ptisana abunde tractauit, hi vero mulsa, oxymelite, & prisanæ cremore, scire oportet, quomodo distinctæ ea vsurpentur. Si igitur biliosi sunt ægri, solo etiam prisanæ cremore contenti esse, & crebrius copiosiusque ipsum assumere debent. sin autem auer

Decocta ad pituitam educendam, prosunt.

ſentur ptiſanæ cremorem, & non libenter capiant, alio quõ que vtentur præſertim auenato. Vim enim quæ humores ex thorace & pulmone purget, & educat haud minorem quam ptiſana, ſi non etiam aliquanto ampliorem, obtinet. Tepida vero his idonea eſt, eo quod humoris ſiccitatem hu mectet, item apomeli, magiſque mulſa, & in ſumma quodcunque humectat, ita vt neque refrigeret, aut calefaciat vehementer, ſed abſterſorium quippiam obtineat. Nihil enim commodius eſt Pleuriticis, quam medicamentum, quod hu mectare ſimul & abſtergere poteſt. Sin autem id quod expuitur, viſcoſum, pituitoſumque fuerit, vt ob id ægre educatur, idque magna tuſſi, in his decocto ex iride, & dulci radicula, nec non eo quod ex marrubio fit, & oxymelite, adhæc mulſa vtendum eſt, ægri virium, & eius quod excreatur, educiturque, copiæ, & facultatis ratione habita.

Auenatũ quod preſtat,

Pleuritici purgãdi.

De Purgatione.

Aluus non modo clyſteriis, ſed etiam medicamentis ad eam molliendam efficacibus ſubducenda eſt, ſi corpus vitioſis quoque ſcatere ſuccis & recrementis plenum appareat, vt hinc etiam dolor, antequam auxilia ſint admota, intendatur magis quam decreſcat, & circa imas particulas cruciatus excitetur. Fieri autem debet purgatio, ſi corpus bilioſum fuerit, ex lachryma ſcammoniæ, neque enim calida eſt admodum, ſicut alia purgantia. Dari autem debet modicum, ex ea, & paulatim, vires & materiæ redundantis quantitatem obſeruando. Quod ſi bilioſum non ſit, ſed pituitoſum potius, tunc illis vti conuenit, quibus Diuiniſſimus Hippocrates præcepit, aut peplio, aut veratro nigro, interim puluerem ex ptiſanæ cremore exhibendo, vt etiã nos ſubinde fecimus. Compoſitio ipſius in hunc modum habet. Veratri nigri ſine medulla drachmæ quatuor: ſcammoniæ drachma: gummi drachma, braſſicæ ſucco excipito fingitoque catapotia, quæ ciceris magnitudinem habeãt. Pueris dato pillulas quinque robuſtis ſeptem ætate vigentibus quindecim, mulieribus vndecim. Scire autem opor-

ret, hæc etiam lippitudine, & regio morbo laborantibus exhiberi, ac benefacere, ita vt stomachum omnino nō subuertant. Danda autem ea sunt a cibo potius. Ita nanque citra noxam molestiamque purgationem molientur.

FINIS LIBRI SEXTI.

CAPITA LIBRI SEPTIMI & appendices.

ardore æstuantem habet, & vehementi siti conflictatur.

Catapotia ad sitim arcẽdã.

Aliud ad febricitantes, quibus parum bibere conducit: item ad insolatus & profectiones, vbi sitis vrget.

De iis quæ ad ardorem stomachi extrinsecus ipõnunt.

De iis qui atram bilem colligunt, & inflatione stomachi laborant.

Medicamentum Dia oporon, hoc est, ex fructibus pomaceis confectum, ad subuersionem, stomachi Cœliacos & Dysentericos efficax.

Epithema ad stomachum fluxione tẽtatũ, febri æstuantibus, & Colicis, qui stomacho consortii lege laborant & cibum reiiciunt, idoneũ.

Aliud ad eos, qui stomachum habent imbecillẽ, quique cibum retinere nequeũt.

Aliud epithema similiter stomachum corroborans.

Aliud ad stomachum fluxione laborantẽ, & vẽtrem.

De antidotis ad eos qui ob frigidam intemperiem cibũ non concoquunt.

Aliud ad eosdem affectus Dia melon.

Aliud Dia melon.

CAP. 9.

Ad stomachum cibum vomitu reiicientem.

CAP. 10.

Ad inflationem stomachi & intestinorum, item ad eos qui cibum non concoquunt, Iecorarios tussi vexatos, præsertim quos frigida causa infestat:

Aliud ad inflationem, dolorem, omnemque stomachi cruciatum efficax.

Stomachicũ quod etiam ad colum proficit.

Aliud ad alia quoque vitia salutare.

Antidotum stomachicum quod Picra dicitur.

Aliud stomachum etiam ad inflationem vtile.

CAP. 11.

De affectu Cardiaco.

CAP. 12.

De Cardialgia, quasi dicas cordis dolore.

CAP. 13.

De nausea & vomitu.

Curatio vomitus & nauseæ.

Quomodo internoscatur, vtrum humor qui euomitur in ventriculo gignatur, an aliunde influat.

Curatio, cum biliosus aut melancholicus humor vomitum, aut nauseam excitat.

Curatio pituitæ ſtomacho affixæ, & nauſeam excitãtis.

Curatio ſetoſi tenuiſque humoris ſtomacho infixi.

CAP. 14.

De inflammatione ſtomachi.

De medicamentis, quæ extrinſecus imponuntur, epithemata vocant. Galenicum.

Aliud quod idem præſtare poteſt.

Copta ad ſtomachi duritiẽ

Aliud malagma bonum, ad ſtomachi duritiem, fluxionem, & dolorem faciens, vt æger tribus horis eo leuetur ſentiatque manifeſto adiumentum: habet autem eius ſcriptura hoc pacto.

De iis qui inflammationem a frigido humore experiuntur.

De medicamento Diamelilotu & Hyeratico.

Aliud malagma Polyarchium, prodeſt Peripneumonicis, Iecoroſis, Hydropicis, Lienoſis, Nephriticis, veſicæ & vuluæ affectibus, & omni neruorum dolori.

Aliud epithema ad dolorem ſtomachi.

Ad omnem ſtomachi inflammationem, duritiem, & præſertim in quibus perfrictio, & Hydropicus affectus incipit, in ſumma in quibus inflantur præcordia.

Illitus ſtomachi, & vnguentum ad frigidam intemperiem Marciatum.

Compoſitio Marciati generoſi.

Vnguẽtum Myrocopon.

Ad ſtomachum perfrictionem expertum intinctus, qui Embamma Græcis dicitur.

De antidotis ſtomachicis, paſtillus Amazonum.

De curatione.

CAP. 15.

De ſingultu.

Oxymelitis confectio.

CAP. 16.

De Cholera.

Curatio eorum qui ex copia ciborum cruditate laborarunt incideruntque in Choleram.

Curatio Choleræ ex vitiato ſtomacho prouenientis.

De victu.

De vnctione.

De epiplaſmatis.

De epithematis.

Epithema Dia œnanthes laudatiſſimum.

Epithema quod ex malis conſtat Dia melon dictum.

CAP. 17.

ALEXAN. TRALLIANI LIBER SEPTIMVS, IOANNE GVINTERIO ANDERNACO INTERPRETE.

De sanguinis reiectione. Caput I.

HAVD Noui an alius æque difficilis sit affectus, vt sanguinis excreatio. Non enim ipsa per se, dum immoderatam vacuationem inducit, vitam adimere consueuit, sed pessimorum longorumque morborum magna ex parte causa redditur. Quare incumbendum est, vt vitiũ hoc prius internoscamus, vnde causam traxerit, & quo in loco inciderit, atque ita curationem tentemus, neque eam differamus. Quippe mora & dilatio cum in omnibus morbis nociua est, tum vero magis in sanguinis eductione plurimum nocet. Scire igitur hoc ante omnia conuenit, sanguinis reiectionem tribus de causis palam excitari, vasorum ruptura, erosione, & cum ora illorum adaperiuntur: cognosces autem singulos dolores hoc pacto. Sanguinis reiectio.

Quomodo sanguinis reiectionem ex uasorum ruptura fieri depræhendamus.

Sanguis ex vasis ruptura.

Qui igitur ex ruptura sanguinis reiectionem, experti sunt primum sane inde cognoscere poteris, quod causa aliqua primaria antecesserit, vtpote aut vox violenta, aut casus, aut ictus vehemens, aut si pondus aliquod graue æger sustinuerit, aut etiam in vehementi frigore versatus sit, aut copiam sanguinis congregarit, aut flatus multi eum distenderint: hæc enim frequenter vasorum rupturam in particulis excitare abunde possunt.

Signa reiectionis sanguinis, quæ exeso uase accidit.

Sanguis eso uase eiũpens.

At quæ sanguinis reiectiones exeso vase eueniunt, Diabrosin Græci vocãt, primum sane inde cognosces, quod excreationes paucæ fiant, deinde cum vasa magis exeduntur, multus simul vacuei, postea vero, & quod præcesserit aut distillatio, aut salsorum, & valde acrium esus, aut tristitia immoderata, aut inedia. Quod si etiam cum sanguine carnosæ quædam particulæ, siue membranosæ permixtæ appareant, sine dubio sanguinis reiectionem particulis, quæ respirationi seruiunt, exesis fieri existimandum est.

Si sanguis ore uasis patefacto erumpit.

Sanguis vase adaperto effluens.

Sin autem ore vasis adaperto sanguinis expuitio euenerit, primum sane inde notatur, quod nihil præcesserit, vt cũ vasis exesis sanguinis reiicitur, fieri diximus sed potius humidioris calidiorisque victus, & frequentium balneorum abusus item ex eo quod æger in calidioribus ædificiis præter consuetudinem, aut loco calidiore immoratus fuerit. Nam si horum { prædictorum } aliquod adfuerit, sputumque sanguinis modicum, & paulatim fiat, sanguinis cursum patefacto vasorum ore accidisse cognoscito Hac igitur ratione causam vnde sanguinis eductio initium traxerit, internoscere potueris, locum vero vnde profluit, in hunc modum notabis.

Quomodo locus affectus agnoscatur.

Si quidem sanguis multus, & vniuersus vnaque vice eductus fuerit, subflauus magis, spumosusque, & citra dolorem his, indiciis ex pulmone reiectionem eius fieri noscẽdũ est.

Signa, cum ex thorace effertur.

Quod si dolor aliquis circa thoracē otiatur, neque exiens sanguis flauus fuerit neque copiosus admodum, & vniuersus feratur thoracem affectum esse putabimus. Effertur autem sanguis ad superiora per pulmonem, quemadmodum in suppuratis, quibus inter thoracem & pulmonē continet. Sanguis ex thorace.

Signa cum ex faucibus erumpit.

Cognosces autem nōn ex infernis partibus, sed ex faucibus, & arteria reiici, si excreando solum ægri, & valide tussiendo expuant quemadmodum rursus ex ore reiici testatur, si spuendo solum, & ex gula euomendo, non tussiendo neque screando effertur. Ita igitur causam, vnde sanguinis fiat eductio, & locos affectos internoscere licet, deinceps autem de curatione ipsorum tractare nos oportet. Sanguis ex faucibus.

Curatio reiectionis sanguinis quæ propter rupturam accidit.

Cum igitur sanguis ob rupturam vasorum sursum eruperit, vena cubiti omni modo secari debet, vacuatio autē non vna vice, verum duabus tribusue horis interpositis tentari, præsertim si primaria causa, sanguinis copia fuerit, aut spiritus multi, & flatulenti collectio. Sin autem ætas quoque ægri floreat, & vires appareant robustæ, cum fiducia plus sanguinis auferendum est. Iuuat ipsos nihil minus etiam ex imis corporis partibus sanguinis detractio. Noui autē ego me cum venæ cubiti in conspectum non venissent, etiam ex venis in talo sectis sanguinem dimisisse, & multo magis profecisse. Nam materiæ ad longinquiores partes prouocatio, firmiorem multo reuulsionem efficit. Sanguine detracto ægrum conquiescere cogito, compelitoque, ne magnā respirationem edat: vbi vero respirauerit, aquosam poscam ipsi supersorbere præcipito. Etenim simul cum vomitu accidit, vt & sanguinis grumi dissoluti eiiciantur, & magnum illius { ex partibus iam commemoratis } profluuium cursusque impediatur. Reiectionis sputi ob rupturam curatio.

De Cibo.

Vict⁹ san guine reiicienti b⁹ aptus.

Sit autẽ omnis cibus, qui & leuiter astringat & mediocrẽ obturandi vim habeat. Cremor igitur halycæ, aut ptisanæ his est idoneus. longe antem melior, valentiorque erit sorbitio, si amyli frumentacei, & mali cotonei paulum cremo ribus simul incoquas. Hoc namque & obturabit magis, & leuiter astringere poterit, quod etiam maxime in iis requirimus, qui ob rupturam vasorum sanguinem expuunt. In opia vero ptisanæ, etiam eo vtantur, qui apud Romanos vocatur Farris cremor, vel eo qui ex similagine ipsa valenter decocta factus est. Item micæ panis tepida aqua imbutæ & ouorũ lutea. si quid aliud, his sunt accõmoda. At neq; sorbitiones, neq; aliorum ciborũ quippiã calidũ offerre conuenit, sed omnia potius sint tẽperata, & ad frigidius declinantia. Itẽ placenta suminalis, non alienus his cibus est, sed & ipsa opitulari potest, si absque sale & multo oleo confecta fuerit. Ex oleribus assumant ægri maluã, antea citra salem probe elotã, item lactucã decoctã, in poscã aquosam ipsam intingẽtes: similiter & intybum, & portulacã. Horũ in opia post septimum diem etiã gallinas non admodũ pingues sumant: quin & perdicũ, attagenarũq; pectora comedãt, nec non gallorum testiculos. Etenim præterquam quod valenter breuĩ tempore nutriant, augeantque vires, adhuc etiam læuigandi obturandique facultatem obtinent. Quod si venter copiosiora excernat, assi quoque citra salem sumantur. Sic namque comesti ventrem non perturbant, cum id qđ serosum in eis est, inter assandum abiecerint: & præterea etiam suauiores redduntur. Iam anserum non adeo veterũ alæ offerantur, nec non ventriculi ouaque ipsorum abiectis albuminibus. Etenim cum probe nutriunt, tum obturandi facultatem habent, sed non ægre concoquuntur, vt quidam calumniantur. Vbi sanguis expui desierit, etiam pedes suum, & pisces saxatiles. aceto inter coquendũ adiecto, offerantur, ex leguminibus aute mhalyca, & chidron admodum decocta, eaque ipsa ex longiore interuallo, & cum non vehementer ægri febricitant. Nam vbi febris abest, etiam si lac simul incoctum ipsis dederis, nihil noce-

bis præſertim iis, qui etiam per ſanitatem lac aſſumere conſueuerunt. Ex fructibus pomaceis exhibeantur, qui modice aſtringant, vt mala præcipue cotonea decocta, pira, ſorba meſpila, & ſi admodū ſiticuloſi fuerint ægri, etiam pepones, & cucumerum medulla, vuaq; penſilis exhiberi debet. A ficubus, bellariis, piſtaceis, maxime amygdalis, & malo punico abſtineant, raro autem nuces pini, & vuas paſſas ſimul aſſumant, eaque ipſa poſt ſanguinis reiectionem.

De potu.

Potui autem aqua tepida per totum morbi curriculum exhibeatur, eaque non calida, ſed temperata quemadmodū etiam dicetur. Quod ſi diu tepidæ potioni inſiſtere nequeāt imbecilli ſe ventriculi os habere dicentes, concedendum ipſis etiam paulum omphacomelitis, aut hydroroſati, aut hydromeli ex cotoneis, ſemel, aut bis aſſumere, in aliis horis rurſus tepidam: aut poſcam aquoſam.

Pot⁹ ſanguinē reiicientibus idoneus.

De medicamentis.

Talis ſane eſt victus ratio, adhibeantur autem ipſis auxilia, præſertim iis qui exquiſitum obſeruare nequeūt, ac primum ſimplicioribus vtendum, deinde etiam valentibus, ſi opus fuerit, & vt abſolute dicam remedia pro affectus magnitudine, & ægri vir bus metiemur, atque, ita eis exhibebimus. Sunt porro medicamenta eiuſmodi, quæ & ratio, & experientia conteſtantur. Habent in hunc modum Symphyti radicum decoctum ſanguinis ex ruptura vaſis reiectiones cohibet. Portulacæ ſuccus epotus, præſtansisſimū eſt, & efficax remedium. q̃ ſi herbam ipſam aſſumere ſuſtineant, ita quoque adiuuantur. Adhæc rubi fructus, quercus✱flos, & liber qui cortici ſubeſt, & tunica glandis putamini ſubiecta. At propter potionis eius aſperitatem ne ſubſtantiam quidē ipſam aſſumere, ſed illius ex aqua potius decocti ius ꝓpinare vincit. Rhus ipſe quoq; valde cōducit. Lentiſci tenerorū foliorū ſuccus, admodū cōmendatur. Polygonii ſuccus, nō modo ad ſanguinis ex ruptura fluorē, ſed

Medicamēta ad ſanguinis reiectionem.

etiam ad omnes, propemodum, & per se, & cum Lemnia terra quam sigillum dicunt, insigniter prodest. Samia, quoque terra quæ aster dicitur, aduersus omnes sanguinis reiectiones, aut cum aliquo prædicto decocto potu conducit. Porri succus cum portulacæ succo æquali modo, & aceti modico, potus, sanguinis ex ruptura fluxiones pulchre cohibet. His igitur, eorumque similibus ad sanguinis reiectionem idoneis vtendum est verum commodissimum est ea ante sanguinis eductionem, & post eam, non modo semel sed etiam sæpius exhiberi, & tunc potissimũ, in quibus sanguinis reiectio continue molesta negotium facessit.

De iis quæ extrinsecus admouentur.

Externa, remedia ad sanguinis reiectionẽ.

Extrinsecus autem thoraci accommodentur etiam superfusiones per lanas ex rosaceo, aut melino, aut myrtheo cum aceti modico, aut vino austero, non nimis veteri immutentur autem crebrius. Nam perseueranter impositæ, non possunt non excalfieri, atque hinc rursus sanguinis cõmotio, & irritatio quæpiam oriretur, quapropter eas mutare conuenit.

De medicamentis.

Vbi sanguis reiici desierit, dolor autem thoracem affligat, non absurdum est medicamenta applicare quæ leniũt simul, & leuiter exiccant. Præcipue autem ad eiusmodi affectus conferunt, quæ ex metallicis, & aceto parantur, quale est tum Ambrosia, quod etiam crebro parare consueuimus tum quod a salicibus Diaiteon dicitur, & Barbara. Ad teneriora corpora, & quæ dura medicamenta ferre nequeunt, etiam Phœnecine, quod est Palmulatum, cum cera modica rosaceo, & aceto solutum, adhæc medicamentum quod ad Mnasseum refertur, atque ipsa iam dicta medicamenta & Barbara, & Diaiteon, si probe soluta fuerint, fiantque sic cerata, lenia & valde idonea tenerioribus imbecillioribusque corporibus erunt auxilia.

De Compositis medicamentis quæ ad sanguinis ex ruptura profluuium per os sumuntur.

Quod

Quod si & dolorem vrgere contingat, & sanguinis reiectio non cessauerit, compositis etiam vtere medicamentis, quæ & sanguinis profluuio accommodari possunt, dolorem leni re, vigilias tollere, & aluum citatiorē cohibere. Propter hoc enim medicamenta etiam multæ misturæ a veteribus inuēta sunt, vt ad diuersos casus orientes alias aliud medicamē tum nos quoq; applicare possimus. Cōpositio ipsorum ita habet. Thuris vncia contusa, increta, & in tenuissimum pollinem redacta, cochleari dato ex posca, aut decocto lentisci, aut myrti, aut lenticulæ, aut succi mali punici. Aliud. Terræ samiæ drachmæ quatuordecim: tragacanthæ drachmæ quatuordecim: amyli totidem: gūmi drachmæ duodecim, opii drachma. Ex succo plantaginis, aut polygonii exhibetur, si febris vrget: sin autem febris abest, ex posca. Datur hic pastillus non solum ad sanguinis reiectionem, sed etiam in quibus dolor vehemens thoracem affligit, & aluus citatior est: item ad alia etiam multa bene facit.

Alius pastillus ad sanguinis reiectionem.

Terræ Lemniæ quæ sphragis, hoc est sigillum, dicit, thuris, amyli, terræ quæ Aster vocatur, corallii, gummi, aluminis scissilis, singulorum drachmæ quatuor: symphyti, acaciæ rufæ, singulorum drachmæ tres. Succo porri excipito, fingens pastillos, qui scrupula tria singuli pendeant, datoq; ægris, respiciens non modo affectum, sed etiam ad vires. Dissoluito autem pastillum, aut ex posca, aut symphyti rubiue decocto. Hoc medicamentum est ad sanguinem reprimendum, admodum vsu probatum, ipsoq; cum fiducia ad implicatos affectus vti conuenit. Aliud. Valde bonum gummi, acaciæ, singulæ vnciæ; aluminis vnciæ quatuor: decocto cotoneorum excipito, fingitoq; catapotia, & sub lingua tenenda dato. Hoc potissimum confert ad eos, qui sanguinem ex faucibus, & aspera arteria reiiciunt. Sin autem hoc læuigatū iis etiam qui ex thorace & pulmone sanguinem reiiciūt, exhibeas, nihil minus auxilii conferre ipsis potest.

Si exeso vase reii citur san guis cura tio.

Cum sanguis exeso uase reijcitur.

Quod si reiectionem sanguinis vase exeso fieri, ex quibuscũque tandem partibus, vel pulmone, vel thorace, vel faucibus contingat, non amplius medicamentis, aut cibis astringentibus admodum, aut acidis, sed potius iis qui contẽperare, mutare, & alterare humoris, qui erosionem excitarit, acrimoniam possunt. Vitanda autem est sanguinis missio: nam magna ex parte corpus eorum, qui sic ex erosione sanguinem reddunt, gracile, persiccum & habitum eius assa mentorum similem, huicque vitio, nec non Phtisico affectui opportunum depræhendes. De cibo.

Hos ptisana potius alere conuenit, quæ grana quoq; habeat: similiter etiã halyca, cui nihil adsit, aut salsum, aut acidum, imo nulla alia tenuis qualitas, sed e contrario, quæ magis implentem obturantẽq; ipsam reddere queant, vt amylum frumentaceum, aut malua. Quod si ægri non febricitent, & lac, & tragacantha dabitur. Ex oleribus edant, quæ refrigerare, & humectare solent, vt intybum, troxymum, lactucam, & maluam. A septimo die iis qui infirmas habent vires, etiam ex gallinis, præsertim cohortalibus, pectora citra salem offerre expedit. Rarum siquidem est, non etiã calorem iis oboriri, qui sanguinem vase exeso expuent, præcipue qui fluxionis originem ex tristitia, aut curis quibusdã, aut inedia, & labore ampliore, aut vigiliis, aut distillatione tenui & acri habuerũt. Si enim horum aliquod præcesserit, non modo gallinæ, sed etiam vuluula & omazum his conueniunt, item pisces dura carne præditi, & Isicium ex ipsis paratum: similiter astaci quoque bis in alia atq; alia aqua cocti: item pedes suilli cocti, & omnia summatim: quæ humoris thoraci, & pulmoni influẽtis acrimoniã obtũdere, & crassiorẽ efficere possunt. Quapropter his etiam pomacei fructus humectare potẽtes, dandi sunt, vt peponum caro, vua pensilis, mala non astringentia. A cucumeribus autem omnino abstineant.

Quid agendum sit in ijs, qui sanguinem ob acris humoris destillationem expuunt.

Proſpiciendum etiam capiti eſt, præſertim vbi acris influxus ſanguinis reiectionem pepererit. Fieri enim nequit, vt tuſsis deſinat, aut affectæ particulæ non exedantur, niſi acris tenuiſque ex capite influxus ceſſauerit: id quod probe fiet, ſi quæ refrigerare & humectare poſſunt, capiti admouerim⁹. Ita nanque calor ipſius deſinit, vt etiam acria recrementa in ſubiectas partes defluere nequeant. Cum enim ipſum adeo frigidam intemperiem obtineat, tam acre & calidum influere, & reſpirationis vas, aut particulam aliquam exulcerare nequit. Iniiciatur itaque his in caput roſaceum, & per ſe, & cum frigida aqua modica, quo in altum penetret, finiet autem calorem, qui ex inferioribus materiem elicit, attrahit, & gurgulioni, thoraci, & pulmoni tranſmittit. Ad balneum ægri ducendi ſunt, cum hoc agendum eſt, roſaceumq; , vel oxyrrhodinum frigidum ſuperfundendum, & in ſo c etiã ſi maxime calidum eſſe contigerit, frigida aqua pro ratione intemperiei ſuperantis, capiti ſuperiniicere moderate oportet. Verum hoc agere conuenit, in quibus ſanguinem e capite deferri conſiderauerimus, item in quibus ſanguinis ſputum ex gingiuis ob humorem acrem excedentem accidit, Hi ipſi admonendi ſunt, vt in ore contineant roſaceum, aut lentiſcinum, aut poſcam: item collutionibus vtantur ex alterco, & radice ſolani, aut ſemperuiuo, aut roſis, aut hydroroſato, & horum ſimilibus. Ego itaque in hunc modum curandos eſſe cenſeo, qui deſtillatione ob calidam intemperiem laborant, & ſanguinem expuunt, quod humor qui e thorace fertur, acris ſit, & erodens. Miror autem quomodo Diuiniſsimus Galenus nullo humectante, & refrigerante medicamento vſus ſit, ſed contra ſtatim ab initio ſiccantibus, & calefacientibus: etſi cauſam reiectionis, quæ ob eroſionem fit, accurate nouerit. Si igitur hæc ita hñt, an nõ etiam præſtaret efficiẽti cauſæ reſiſtere, & potius humectãtibus refrigerãtibuſq; ſtatim inter initia vti? deinde ita, ſi copiam quoq; vitioſi humoris eſſe ſuſpicetur, vacuare per ea quæ acribus, & linioſis recremẽtis purgãdis ſunt ido-

Sanguis ex acri Catharro profluens.

Galenus notatur.

nea, & non adhuc intemperatum caput reddere, & ea quæ in thorace sunt, acriora efficere, tum Theriaca, tũ Thapsia, tum columbarum stercore, & balneis siccis vsum, vt ne paucissimum quidem oleum capiti iniici permittat, neque corpori? Hæc enim omnia acrem qualitatem adaugent, & erosionem magis intendunt quam curent. Nam quæ contẽperare, & lenire possunt, immoderationemq́ rodendi, & excedendi particulas prohibere, etiam tussim mitigare poterũt, atque omne temperatum cõseruare. Quid autem corpori, quam hoc, est præstantius? vbi nanque temperatum totum euaserit, & acrimoniam influxus abiecerit, etiam iis quæ celerrime erosionem lenire possunt, modice siccantibus, & ad cicatricem ducentibus vti licet. Ego sane noui frequẽter me sine Theriaca aliisque præciosis antidotis multos curasse, lenibus vsum medicamentis, & præsertim lapide Hæmatite.

Lapis hæmatites.

Vsus autem eo sum in his, qui largius sanguinem reiiciebãt, cum succo mali punici, & granis, vel cum succo polygonii, in quibus autem sanguis non copiose euacuabatur, etiã ex aqua sola tepida. At læuigare ipsum curiose oportet, vt in tenuissimum puluerem redigatur, sitque aereus, & vẽto persimilis. Dedi ex eo scrupula quatuor, & paulo amplius minusue. Exhibui etiam iis, qui pus expuere inceperant, ac mirum est, quomodo vlcus exiccarit sanaueritque, vt nõ amplius pus generaretur, neque æger a tussi infestaretur. Spectaui autem & alium quẽdã ex his quibus vas exesum erat, non modo particulas quasdam ex faucibus, sed etiam asperam arteriam expuentem, ac mirum, quomodo in hoc quoque lapis hic maximam efficaciam indicauerit. Nam & hic curatus est, nobis non admodum etiam sperantibus. Exhibui autem ægro potui medicamentum frequentius, vt cõmodius distribueretur. Quare cum crebro ipsum bibisset, tãdem sumere ipsum fastidiuit. Excogitaui autem huiusmodi rationem, redactum in tenuissimum puluerem panniculo lineo imposui, & diligenter ipsum vndiquaque constrictum, colligatumq́ in poculo, quod vinum odoratum modicum haberet, suspendere permisi, idque per totam noctem iam

Reiectio sãguinis curata sæpius. Hæmatite.

inde ab ipso vespero: extraxi autem tenuem aereamq; eius partem, vt æger solam vini qualitatem perciperet. Ex hoc bibere, quantum mane libenter habebat, ei præcepi, atque hoc sane agendo, bibendoque continue sanitatem recepit. Hoc autem morbo liberatus, idem præseruationis causa facere pergebat, bibebatque donec etiam corpore probe permutato, consueta agendo viribus se constare sentiret. Hæc de lapide Hematite hactenus a me visa, & vsu comprobata conscripsi: item quod medicamenta calefacientia, vel siccantia, & acriora iis, qui sanguinem, aut pus ex destillatione ꝓpter calidam intemperiem expuunt, offerre non oporteat, sed lenibus potius medicamentis ad curandos eos sit vtendum. Quod si Hæmatitis lapis alicui non suppetat, vtaĩ Armenia bolo præstantissima, aut Samia terra, aut Lemnia, quæ sphragis, hoc est, sigillum dicitur, si sit germana. Qui.n. nunc lutum macerant, deinde pastillos formant, tanquam Lemniam sphragidem medicis exhibent. Hi autem successu eius frustrati, antiquos tanquam de eo mentitos accusant. Sunt & alia medicamenta simplicia, & composita, quibus ii curiose vti debẽt, qui siccã, & acrem qualitatem sustinent. Quamuis enim tantum non possunt opitulari, quãtum Hæmatitis, tamen erosionem adhuc latius serpere non permittunt. Porro exhibeas etiam ægro illa, vt longiore tempore viuere possit, qui non admodum a morbo afflictus sit, & debilitatus. Quin nec hoc exiguũ beneficium est, robur aliquod ægro accommodare, & ne quid deterius experiatur. Quid igitur dixerit aliquis, quando medicamento ex viperis vtendum erit? Pronunciamus igitur manifesto illis recte exhiberi, quos ob frigidam intemperiem nõ autem salsam qualitatem præpollentem destillatio infestat, & id quod influit, frigidum, pituitosum, non autem salsum apparet. In his enim Theriaca etiam vti præseruationis gratia alienum non est: item iis quæ extrinsecus exasperare, & vellere cutem, siccareque possunt, vt ne particulæ fluxionem experiũtes, validamque adferentes tussim, interdum rupturã quoque pariant. Ego itaque noui me cuidam taliũ, qui eiusmodi

Bol⁹ Armenus.

Terra Lemnia.

Theriaca quando vtendũ in reiectione sanguis.

fluxionem in thorace etiam ex frigida intemperie sustinerent, candenti quoque ferro in capite vti præcepisse: ac cum æger id prompte fecisset, mirũ, quomodo omnia simul cessauerint, & copia quæ influebat, humida, & tussis. In posterum vero æger a fluxionibus in thoracem liber, ac immunis permansit. His sunt aquæ calidæ naturales vtilissimæ, quemadmodum etiam illis, qui ex calida intemperie destillationem sustinent, aduersæ, & omnia, vt prædictũ est, quæ calefaciunt & desiccant. Præcaueant autem oẽs, qui sanguinem expuerunt, vt ne rursus in eadem incidant, ambulationẽ largiorem, corporisq; exercitium, exclamationẽ, iracundiam, copiosiorem venerem, esum apii, quod vocatur Macedonicũ, aut salsamentum, aut caseum veterem. Hæc enim maxime iis qui sanguinem exeso vase reiiciunt: inimica: quẽadmodum rursus satietas, cruditas, vinum meracũ, cibi flatulenti, indignari, põdera manibus attollere, & vẽtrem cohibere, vel cõsuetas sanguinis euacuatiões, omnibus quibus ob rupturam sanguis reiicitur, aduersantur. Insolatuni vero, & in calida domo conuersari, aut caput largius in aquã calidam intingere, aut inungere, aut ipsum cõtegere, illi potissimum deuitent, quibus sanguis ex naribus, aut per palatum copiosus erumpere solet. Pari modo etiam quibus ore vasis adaperto sanguis erumpit, caueant balneum magis cõtinuum, ebrietatem, & calidiores cibos. Omnes autem lacte vtantur, molliq; & recenti caseo, præsertim caprillo, aut bubulo. Neq; enim medicamentum, aut cibus, aut aliud quidpiam adeo accõmodum ipsis est, aut vtile, atq; lac. Et qui per initia solo ipso constanter longiore tempore vsi sunt, omnes in totum consanuerunt. Noui autem quendam, qui cũ toto anno ipsum & bibisset, & comedisset, interim cum frumentaceo aliquo, aut similagine, aut libo suminali, aut halyca, aut lente, aut panico incoquens: cũq; ita agendo a vino abstinuisset, liberatus fuerit, & puris sputu, & ne postea in phtisim inciderit. Tantum etiam de sanguinis reiectione dictum a nobis sit, putoque abunde sufficere.

Aquæ naturales reiectiõi sanguĩs qñ aptæ

Lac reiectiõi sanguis idoneum.

De purulentis, Caput II.

QVoniam vero poſt ſanguinis reiectionem puris ſputum, magna ex parte interuentu inflammationis ſecundum Hippocratis ſententiam comitari ſolet, neceſſe eſt nos cõmunionẽ orationis ſequẽtes de inflammatione, quæ in pulmone, & particulis reſpiratoriis ꝯſtituitur, ꝑtractare. Purulẽti.

Signa, cum inflammatio in pus conuertitur.

Omnia in vniuerſum indicia ſuppurationis talia exiſtũt: Febris vehementior q̃ antea: rigor præter rationem & grauitatis potius q̃ doloris multi ſenſus. Vbi hæc tibi apparuerint, naturam materiem ſubiectam in pus mutare ſcito, & ſi quidem facultas efficiẽs robuſta fuerit, etiam pus nõ adeo viſcoſum reperietur, & vomicam tunc intra thoracem circa decimum quartum diem erumpere. Sin autem craſsius quoque pus vltra dies prædictos inuentum fuerit, & ægri vires infirmiores, etiam circa quadrageſimũ, aut ſexageſimũ, & longius vomicæ eruptio expectãda eſt. Summatim pro copia, & qualitate materiæ, ægriq; viribus vomicæ eruptionẽ futuram expectato. Et ſi quidem intra thoracem pus illapſum, diutius intus manſerit, & non fuerit vſque ad quadraginta dies expurgatum, vt Diuiniſsimus ait Hippocrates, in Phtiſim peruenit, pulmone ipſis antea puris acrimonia exulcerato, & computreſcente. Internoſci aũt debet locus affectus, ſi æger interrogatus dicat, dextrã thoracis partem eſſe ca idiorem, magiſque grauitatem ſentire, tãquam aliquid ex ea pendeat, quando in alterum latus inclinauerit. Puris ſigna. Vomicæ eruptio.

De uictu.

Victus igitur omnibus purulentis varius conuenit pro diuerſitate puris eius quod expuiť, & craſsitie ipſius & tenuitate, item pro vomicæ eruptionis mõ, adhæc pro particulæ ipſam cõpræhendẽtis natura, & ægri viribus, aliis aliter trãſmutatis, ſi id quod expuitur, ſuccoſum fuerit. Qui igiť bilioſum pus expuunt, his etiã cremor idoneus eſt ptiſanæ, ſi ſu perſorbeať, cremorque auenæ. Si vires imbecillæ ſint, cremor halicæ, aut typhæ, aut zeæ: ſin autem nihil eiuſmodi fuerit, neque aluus citata, etiam ſuccus amygdalarum, vel Vict⁹ purulẽtorũ.

per se, vel cum prædictorum cremorum aliquo mixtus. Al uo autem citata nihil prorsus exhibeatur ex iis, quæ amplius ipsam irritare possunt, neque potus, neque cibus eiusmodi. Nam id genus affectibus aluum fluxione tentari est: quare etiam cremor ptisanæ plus quam amygdalarum, itē mulsa, decoctum dulcis radiculæ, iridis, & fœnugræci, nec non oxymeli magis quam omnia alui fluorem citat. Habet enim aliquid quod etiam intestinum abradat. Iuscula autē ex aqua tepida, aut halycæ, aut similaginis, nisi admodū febricitent, exhiberi magis expedit. At cum sputum fieri crassius, & biliosum abiecisse, nec non reiectioni contumax fieri incepisse depræhendis, tunc rursus ad aquosam mulsam, aut apomeli transire cōducit, exhibendo ipsum paulatim, & nō vniuersum. Vsus namque ipsius innoxius erit, & plurimum iuuare poterit, magisque si etiam pus quod expuitur, fœdi odoris, & sordidum fuerit. Sin autē tale illud esse appareat, fœnugræci cremorem cum palmulis pinguibus decoctum dare confert: horum inopia ficus quoque siccas modicas incoquere. Etenim & humorē simul egregie proiiciunt, & eductioni facilem reddunt, nec non etiam quæ vlcus inflammant, leniunt. Constat autē palmulas, aut ficus siccas in tertio fœnugræci iure incoquendas esse. Præstat, si etiam mellis paulum admisceas, vbi cremorem exhibiturus es. Hunc quidem ante cibum potius dato: mulsa vero quouis tempore exhibita nihil ægrum offendit.

Vires imbecillę victum mutāt.

Viribus infirmis quid agendum sit.

Vires quoque maxime attendendæ sunt. Nam ob earum imbecillitatem accidit, vt humor ægre reiiciatur, dum ipsæ, quæ in thorace hærent, exprimere nequeunt. Cura igitur ipsarum habenda est maior, iniiciēdo ptisanæ cremori aut columbam, aut pullum. Exhibeto autem ægris etiam gallorū testiculos, vt ne vires deiici permittas. Imbecilles enim in valde facilibus quoque concoctu distribuendis, & probe cōficiendis, laborant. Quia vero ex facili coquuntur, & ventrem ipsi perturbant, habent autē nonnihil etiam quod sto-

macho aduerſetur, aſſos exhibere cõuenit, vt quod ſeroſum in eis eſt, effluat: id quod probe fit, ſi quis ipſos, dum aſſantur acu pungat. Sic etiam cerebella porcellorum aſſa præbere ſatius eſt, ſale modico ipſis aſperſo: quoniam & ipſi ſtomacho aduerſantur, ventremque perturbant. Quare iis qui vires habent infirmas, ſolis ipſi exhibendi ſunt: præterea anſerum alæ, ſuum vngulæ, halyca cocta cum amygdalis, piſtaceis, vuis paſsis, & quæ alia probe nutrire ægros poſſunt. Auctis autem viribus contra, ad ſolidiorem cibum tranſeundum eſt. Quod ſi diuturnior affectus fuerit, & corpus totũ alimentum non ſentiens contabeſcere manifeſtò incæperit, neque thorax multum puris cõtineat, etiam ſolum ipſis lac dari debet, ſi non vehementer febricitent: ſi enim multo infeſtante calore exhibeatur, non item nutrire, aut humectare poterit. Nam ab eo quod præter naturam eſt, vincitur & in alienam, corruptricẽque qualitatem mutatur. vbi calor frebilis moderatior euaſerit, lac ipſis exhiberi debet.

Quale lac, & quando offerendum ſit.

Sin id quod reiicitur, expurgatione adhuc indigere tibi videatur, & non modo ſordidum, & fœdi odoris exiſtat, aſininum omnibus aliis antecellit, quippe etiã eo quod probe purgat, omnia vincit. Item equinum ipſis propinãdum eſt, quod aſinino ad omnia ſit perſimile. Quare etiam ægre ſpirantes eo adiutos ſubinde cõſpexi, cum opportunè eſſet datum. Omnia enim, quæ pulmonis cauernis infixa ſunt, reiectioni reddit morigera. Adiectum autẽ eſt { opportune } vt, cum hos febris non infeſtat, neque acceſsionis tempore exhibeatur. Quod ſi ægri horum animantium lac nolint aſſumere, dabitur ipſis ſecũdo loco bubulum, aut caprillum. Et ſi enim lac horum non adeo purgantem vim obtineat, tamen nutriendo amplius quiddam aliis præſtare poteſt. Porro ne lactis potio ægri ventriculum corrumpat, ſatius eſt ipſum ſupra carbones incoquere: ſic enim decoctio bonam ſeroſi partem auferet, vt etiam ipſum ad ventrem retinendum magis quam alia efficax euadat. Sin autẽ calculos flu-

Purulentis lac quod dandum. Lac aſininum. Equũ lac

uiales candentes excussosque, vt puluerem non contineāt, iniicias, aut ferramēta eodem modo ignita, commodius ad huc, & vtile efficies. Cæterum variis modis lac ipsum comedāt, interim cum similagine, alias cum libo suminali, aut oryza, aut halyca cum ouorū luteis. Sic enim appetitus quoque conseruabitur, & vsus lactis, qui omnia potest, fastidiosus non erit. Etenim vulcus purgare, carne obducere, & totum corpus plus quam vniuersa, nutrire poterit.

De pane.

Purulentorū pāis

Panis offeratur textuaceus calidus, si id quod expuit, humidū valde, & aquosum existit. Sin autem contumax ad reiectionem fuerit, etiam in vinum dulce, aut mulsum intingent: si febris vrget vehemens, in hydromelū, aut mulsum, sin autem ægri dulce fastidiant, etiam quædam tenuia vina, aut Sareptinum, aut Cnidium, aut Sabinum sincerum, aut Adrianum ex tepida propinabitur, si illi maxime etiam siticulosi sint, & sicci.

De oleribus.

Puruletorū olera.

Olerum radices quidem iniectæ purgare pus, & crassius reddere poterunt. Sumantur autem radices porrorum ex vino, deinde ex mulso bis percoctorum. Assumatur etiam Sinapidion dictum ante cibum. Si crassum & copiosum pus appareat, ab omni oleraceo nutrimento abstinere confert, eo ꝙ humidum ipsum sit & recremētitium. Sin autem ægri libenter assumāt, etiam brassicam percoctam, & palustrem asparagum, præsertim agrestē comedant: magis enim proficit. Quod si nihil huiusmodi fuerit, æger autem vehementius siccum, aut biliosum, aut salsum expuere videatur, necesse est humidiore vti cibo, & magis inter olera intybo, vel malua. Etenim cum lubricitatem habeat, arteriam læuiget, lentore blāda sit, & mediocriter extenuet, sputū ad reiiciendū facile reddit, præterquā ꝙ corpori etiam temperiē conciliet. Finita aūt febri, vel etiam imminuta, refrigerantibus vtendum non est: quippe ad sputum emoliendum educendumq; in eiusmodi victu diu persistere nō expedit.

De auibus.

Ex auibus comedant ægri gallinam cohortalem, phasianos nō pingues, perdices similiter, attagenas turdos, & alios rurales passeres ex decocto. Nā iura vlcera magis detergēt, ventremq́ humidiorem efficiunt, & febres intendunt: verū cū omnes nō diu eiusmodi cibum tolerent, pro viribus laborandum est, vt neque multum olei, neq́ salis iniiciatur: ea vero quæ ad visum præsentem conueniūt, iusculis misceamus. Si nāque sanguis, qui expuitur, sordidus fuerit, etiam mel & porrum adiiciendum est. Sin autem purus tibi appareat, tunc ex glandibus quoque castaneæ, & libum suminale, aut halyca, aut similago indetur: quemadmodum si etiā vlcus esca, vel adiectione opus habeat, cibo misceat lens itē Aegiptiaca excorticata, vel brassica percocta: vel quod ab Alexandria adfertur phasiolum exiguum, vel quod dicitur zyzola, vel panicum:

Aues purulentis aptæ.

De piscibus.

Inter pisces præponant, si quidem vomicæ factæ rupturā promouere voluerimus, & id quod expuitur, fœdi odosis sit, & sordidum, indigeatque repurgatione, pisces muria cōditi, & præcipue quæ Encathera dicit, semel, aut bis loco medicamēti dari debet. Nā si quis immo oderatius ipsis vtatur, magis os vasorum adaperit, & humidiora { excrementa } efficit. Quod si nullū tale fuerit, sed biliosum appareat, ab omnibus quidē salsis cibis cauendū est, edāt aūt maxime oīum saxatilē piscē ex iure, aneto tm̄ assumpto. Sin aūt crassum & viscosum id quod efferi: existat, præterea nausea etiā quædam ægrum torqueat, ex oxymelite decoctio parabif.

Pisces purulētis accōmodati.

De testacea cute præditis.

Alimētū ex testaceis nō valde iis, q in thoracis regionibus vlcus hn̄t, & pus expuunt, vtile existit: tn̄ cum salsus humor est, & biliosus, tūc pectines, aut buccina, aut astacū, aut locustas dare non est alienū. Sin autē sordidū { vlcus } fuerit, & paulatim { pus } efferatur, eo q perfecta eruptio circūfusi humoris facta nō sit, etiā erinaciū modicū sumere nō prohibeto, hēt enim aliquid, quod & aperire, & repurgare potest.

De leguminibus.

Inter legumina ptiſanam, quæ vim habet abſterſoriam, ſimiliter & auenam, febricitantibus quidem recte dari conſtat, ſin autem calor nõ infeſtet, etiam halycam quæ habeat aut piſtacea, aut amygdala, aut vuas paſſas, aut nuces pineas. Si vlcus ſordidum & fluidum appareat, fabas quoq;, aut phaſiola, aut lentem interim per ſe, interim vero cũ ptiſana decoctam optime nimirum exhibes, quemadmodum prædictum eſt, febri in totum prope finita.

Fruct⁹ pomacei purulẽtis ñ vtiles.

De fructibus pomaceis.

Quod huiuſmodi affectibus fructus pomacei ad modum vtiles ſint, non medicis tantum, ſed etiã omnibus idiotis eſt in confeſſo. Veruntamen cum cibi quoque faſtidium ægros comitaĩ, paulo deteriora ex pomis deligere cogimur: quare etiam mala, & pira admodum matura, cucumerum medullam, aut peponem, ſi febris potiſsimũ, aut ſitis affligat, ſputumq; bilioſius inueniatur, exhibere cõmodum eſt. Nã medulla peponis nonnihil abſterſorium obtinet.

Bellaria purulẽtis apta.

De bellarijs.

Bellariorum cibus vtilis eſt, vt qui thoracis affectibus abſtergendis vim quandam habeat idoneam. Itaq; amygdala, aut piſtacia, aut vuæ paſſæ, aut nuclei pinei, & quæ ex his cõficiuntur placentæ, aſſumantur: verum nõ copioſus ex his cibus dari debet. Nam etſi abſtergere poſsint, ægre tamen concoquuntur, & propter oleoſam ipſorum partẽ { alios } cibos in ventriculo corrumpunt. Tantum etiam de victu ipſis idoneo, dictum eſto: deinceps autẽ perſequi oportet, quæ item medicamenta compoſita, iis qui pus in thorace habẽt, bene ſint accommodata. Dicta igitur ſunt vniuerſa prope, vbi de tuſsi ægimus, plurimaque illic ſcripta antidota reperies, purulentis quoq; efficacia. Sed hic etiam eorum mentionem faciemus, quæ proprie ad purulentos conueniunt, ita vt prius ſimpliciora auxilia exponamus, deinde ſic compoſita quoque in memoriam reuocemus. Hyſſopum igitur cum melle bene facit: ſimiliter etiam thymum, aut iris cõ-

tusa, aut erui fricti ex butyro, aut pulegium, omniaq; hæc seorsim contusa, aut cum melle mixta, si exhibeantur, bene faciunt; nam generose repurgant: Purulẽtorũ medicamenta simplicia

Ad purulentos.

Ad omnia thoracis vitia, & eos qui tabe detinentur, quibusq; arteria affecta est, admodum salutare & suaue medicamentum est, quod sequitur. Cinamomi, mirrhæ, singulorũ drachmæ quatuor: thuris drachma: dulcis radiculæ sescũcia: *tragacanthæ vnciæ sex: nardi Indicæ drachma: ammoniaci drachmæ quatuor: croci drachma: *melle excipito. Cõposita purulentorum remedia. * In alio vncia. * In alio, drachmæ duæ.

Ad ea quæ in thorace hærent & omnia recrementa. Cap. 3.

NVcem pineam, quæ copiosam resinam peculiarem sibi circundatam habeat, cum marrubio recenti coquito: deinde mellis modicum decocto misceto, & rursus hoc vsque ad melleam crassitiem incoquito. Ad thoracis pulmonisq; affectus vtitor.

Ad purulentos, Phthisicos, & eos qui ex pulmone, aut thorace, aut membrana septitransuersi, feculenta & sordida expuunt, item ad eos qui iam Phthisim sentiunt, optimum præsidium: habet autem in hunc modum. Cap. 4.

SEmperuiui succi, passi Cretici, mellis Attici, singulorũ drachmæ duæ*: vrticæ seminis contusi hemina: cucumeris satiui hemina: cupressi seminis vncia. Omia simul vsq; ad dimidias coquito, sorditiesque proiicito, iuri decocti picis liquidæ vnciam addito: coquitoque ad mellis spissitudinem: nec non nardi Syriacæ drachmã admisceto: thuris drachmas tres, croci drachmas duas: piperis albi drachmas duas. Fabæ instar lingendũ dato. Quod si affectus prædicti vehementer increscant, & intendantur, nucem pineam torridam adhuc probe contusam, coniectãque in ollam recentem, aquæ quod satis est ei superfundens, incoquito vsq; ad tertias, & percolato iure in vicem reliquæ aquæ vtitor.

Antidotum ualde efficax ad stomachi fluxionem, & eos qui difficulter glutinosa excreant, tussi laborantes,

& Peripneumonicos, opitulatur celeriter siue noxa.

Dia prassiuantidotum.

Croci, folii, singulæ drachmæ: marrubii, iridis, piperis albi, pulegii, hyssopi, singulorum drachmæ duæ: erui farinæ sextarius: amygdalarum amararum sextarius: mellis exquisiti sextarius. Vtitor vt longe optimo remedio.

* In alio tres.

Antidotum dia praßiu, hoc est ex marrubio, optime humores thoraci infixos, omniaque ut prius, repurgat.

Hyssopi, marrubii, pulegii, calaminthæ, singulorū vnciæ duæ: dulcis radiculæ vnciæ tres: scillæ, helenii, singulorū vnciæ duæ: nucum pini tantumdem. Triduum aqua macerato, coquitoq; ad tertias, melle adiecto vsque ad crassitiem incoquito tantum etiam de medicamentis, diuturna thoracis, & pulmonis vitia repurgantibus. Scire autem licet, post purgationem vlcera studiose siccanda esse. Nam vbi recrementis libera fuerint coalescunt, & carne replentur. In posterum his conueniunt aeris mutationes, nauigatio, & naturaliū aquarū vsus, si sint corpulenti, & nō immodice a morbo extenuati. Tunc enim præterquam q nihil iuuātur, etiā magis a siccante offenduntur. Quare satius est dulcibus vti balneis, vnctione, oleo Sabino, & adipe. Ita nāq; ex eiusmodi vniuersis particulas infirmas, & extenuatas, præcipuæ si lactis potu vtantur, recolligunt reficiuntque.

De affectibus oris ventriculi, Caput V.

Oris vētriculi affectus.

Os ventriculi, quod sane etiam stomachum, quidam autem veterum cor appellarunt, vbi offensionē acceperit, infinita & varia accidentia hominibus inferre solet. Nam morbum Comitialem, conuulsiones, grauem soporem, qui caros dicitur, tristitiam intempestiuam, metum, Melancholiam, alienam appetentiam, cibi fastidiū, nauseamq;, vomitus, ciborū corruptiones, intestinorū tormina, vteri & vesicæ dolores, interim etiam vigilias, dolores, desipientiam, curas intempestiuas, & extremorū frigiditatem inducit. Adeo est sensile, vocatque in doloris consortium, vicinitate quidem, cor: cognatione autem, cere-

brum. Quoniam igitur ſtomachus talium, & tot vitiorum autor efficitur, obſeruandum eſt, quinam ſtomachi ipſius ꝓprie ſint affectus, qui vero per accidens. Vbi hi accurate diſtincti fuerint, ad curationem ita veniendum eſt.

De *frigida intemperie.*

Frigidam oris ventriculi intemperiem manifeſto licet inde cognoſcere, ſi æger non ſitiat, appetatque magis cibos, q̃ potus. Si vero non ſolum qualitas, quæ offendat, ſed etiã humorum quorundam frigidorum intemperies exiſtit, oĩa ſane eadem ipſis accident, quæ in frigida qualitate eueniũt, præter hæc autem etiam alia. Etenim in hac ægri vomũt pituitam, & cũ cibum aſſumunt, retinere nequeunt, poſt vomitum ſtatim alium appetunt, quẽadmodum canes: quare etiam tales caninum habere appetitum dixerunt. Hac igitur ratione ſiue intemperies quædam frigida ſola os ventriculi offendat, ſiue etiam copia materiæ, caninum quoque eſſe appetitum ſtatim licet internoſcere. Quoniam vero nõ vna quædam cauſa caninum appetitum efficit, ſed diuerſæ, nempe frigida intemperies, vt diximus, & humor pituitoſus, qui in ſtomacho continetur, multaque admodum caliditas, & retentricis in toto corpore facultatis imbecillitas, internoſci antea debet, quæ prior immoderatam nunc ciborum appetentiam pariat. Nam curatio inueniri nequit, niſi cauſa morbi effectrix prius ſit comperta. Si igitur immoderatum ciborum deſiderium ex multa caliditate oriatur, contraria magis iis qui ob frigiditatem immodica appetunt, euenire videntur. Neque enim ſiti carent, neque acidum humorem vomunt, quippe immoderata caliditas tale quid accidere non permittit, vt quæ omnia facile in vaporem diſſoluat, & latenti perſpiratu extenuet, digeratq; : vnde etiam aluus his magis aſtricta q̃ citata. At iis qui ob retentricis in vniuerſo corpore facultatis infirmitatem laborãt, cibi minime cocti, copioſi, & ſubinde alterationem non experti, excernuntur. Quare etiam tales cõtinuis illorum corruptionibus laborant.

Ventriculi intẽperies frigida.

Caninus appetit.

Appeti- t9 canini ex frigiditate cura tio.

Curatio canini appetitus ex frigiditate prouenientis.

Qui igitur ob frigiditatem, aut pituitæ abundantiam immoderatius appetunt, curabis nimirum contrariis vtendo, nempe calidioribus, præsertim vino mero, cibis pinguibus, & omnibus oleosis, phasianorum quidem femoribus, & carnibus suilis. Hæc enim comesta prius exaturant ipsos, & immodicam eorum appetentiam obtundunt, vt in posterum copiosiorem cibum nolint assumere.

Caninæ appetentię ex calore curatio.

Curatio canini appetitus ex caliditate nascentis.

Quod si canina cibi cupiditas, ob multam caliditatē ægros teneat, vinum quidem ipsis dandum non est, sed cibi q ægre conficiantur. His nāque calida valde inimica sunt, vt piper, & quæ ex eo parantur, hydrogarum, cōditum. Alia vero, præterquam q refrigerant, etiam difficulter confici possunt, vt omazum, vuluula, & vaccarum pedes.

Appeti9 caninus ex ibecillitate retentricis facultatis.

Curatio canini appetitus ex retentricis facultatis imbecillitate.

Sin autem ex retētricis facultatis imbecillitate nascatur, omnique, vt ita dicam, intemperie, vbi notaueris antea quæ causa offendat, tandem ad curationem congruam venito. Nam astringētia semper offerre velle, ad indoctos medicos pertinet. Maxime igitur ob frigidam intemperiem retentrix facultas dissolui consueuit, atque ideo aduersus hāc magis insistendum est: interdum vero etiam ob siccitatem retētrix facultas deiicitur, estque ipsa curatu difficilis.

Facultas retentrix i nfirma.

Curatio retentricis facultatis ex frigiditate infirmæ.

Si igitur frigida intemperies negotium vētriculo facessere, ex iis indiciis, vnde eam internosci debere diximus, appareat, patet omnino calefacientibus esse vtendum, nō modo cibis eiusmodi, sed etiam medicamentis. Conuenit igitur ipsis inter olera quidem, brassica percocta ex vino, comestaque: nec non cinara, caulis & rapa similiter: ex frumētaceis, polēta, puls, halyca cum vino, typhe, olyra, zea. Inter aues, perdices, attagenæ, anates, ex carnibus paucæ, vt caprina,

& leporina

& leporina fructus autem pomaceos maiori ex parte deuitent. Inter bellaria vero vuas passas, vt maxime salutares assumant: reliqua omnia repudient. Victus igitur, ut breuiter dicam, talis esto. Porro vnctiones, & epithemata accommodentur, quæ constant ladano, masucha, myrrha, aloe, & absynthio: potiones autem quæ ex spicanardi & rheo fiunt item quæ ex malis constat, gingiber recipiens, adhæc antidotum Esdra, & Theriaca potissimum nam ipsa omnium maxime eiusmodi affectus concoquere, & sanare potest. Ex balneis conueniũt, quæ aerem calidiorem, & soliũ habeant: reliquo vero tempore procedente, & morbo iam decrescente, etiam naturales aquæ calidæ ad perfectam liberationem adhibendæ, præsertim quæ mediocrem habent astrictionem. Exercitia his sunt vtilissima, gestationes, nauigatio, & longa peregrinatio. Hæc enim omnia totum corporis habitum in pristinum statum recolligunt, corroborantque, vt alimentum probe continere, & cõcoquere possit, moderatosque cibos appetat.

Curatio retentricis facultatis ob calorem imbecillæ.

Panis igitur in his commodissimus est, si ex mero assumatur: item oua dura circa horam tertiam assumpta, inter olera, intybus, lactuca, & malua, ex auibus gallina cohortalis, non admodum cocta, anserum præsertim alæ & pectora: item phasianorum, reliqua autem omnia deuitent. Ex piscibus edant dura carne præditos, vt orphum, glaucum, ceridem, cuculum, octapedem, & sæpias. Ex testaceis, astacos, buccina, pectines, & cochleas. Ex leguminibus Phasiolũ fabam, oryzam. Ex fructibus pomaceis mala dulcia citria, vuam dura carne præditam, peponum carnem, cucumerũ medullam, sycomora, duracina, & persica. Itẽ balineæ dulcis aquæ conferunt: nam naturales his sunt inimicæ. Tantũ etiam de retentrice facultate a calida intemperie affecta.

Retentricis facultatis ob calorem imbecillæ curatio.

De grandi fame quæ Bulimos Græce dicitur. Cap. VI.

BVlimos græce dictus: vt etiam nomen indicat, magna est fames. Fit autem, vt ratio subindicat, ab immode- Bulimos

rato oris ventriculi calore, & imbecillitate, vnde nisi alimentum immodice assumant ægri animo deficiunt, conciduntque. Hoc igitur cum etiam plærique idiotæsciant, statim iis quæ odorem mouent vtuntur ad vitalem facultatem, quæ digeritur recreandam recolligendamque. Ex iis autem, quæ odoratu mouent, panem potissimum vino imbutum, carnes porcinas assas, hædinas, & summatim ea quæ nidorosum odorem habent, & bene conditum offerunt. Continent autem eorum extrema, & pungunt vndiquaque, aures perfricant, & maxillas, ex capillis attrahunt. Reuersis ad se, & defectione animi finita, panis vino imbutus ante omnia dari debet: deinde sic etiam alii cibi. Reliquo tempore celerius nutrire, & quicquid ægre mutatur, conficiturque, ipsis exhiberi oportet, nec non quod refrigerare, & confirmare potest. Ab eiusmodi nanque adiuuantur, & temporis processu ad bonam temperiem reuertuntur. Nonnulli etiam opium grandi fame laborantibus cum aqua frigida exhibuerunt, vt excedentem calorem restinguerent. Verum talia vos cauere adhortor, cibis autem qui ægre elaborantnr, mutanturque, potius vtamini. Noui mulierem quandam, quæ cum multa & immodica assumeret, omniaque concoqueret, & nunquam saturari se diceret, rosionem vero in stomacho experiretur, & capite doleret medicamentum purgans accepit: erat autem id Hiera. Facta igitur euacuatione vermem proiecit, qui longitudine duodecim cubitos, & plures habere putaretur. Atque tunc immoderata, & furiosa appetentia conquieuit. Innotuit igitur non Bulimum, sed bestiam fuisse, quæ ad cibum sumendum compelleret, omniaque consumeret.

Bulimi curatio.

Historia mulieris quæ vermen proiecerit.

De cibi fastidio Quod Græci Anorexian appellant. Caput VII.

Cibi fastidium.

SCiendum est cibi quoque fastidium, aut ex intemperie quadam, aut humoribus in stomacho contentis excitari. Necesse igitur est vnum e tribus perficere,

aut humores euacuare, aut contemperare, aut mutare, & cum ipsi crassiores existunt, extenuare. Quapropter ipsos aut vomitu, aut per aluum euacuabis, si itaque æger ad vomitum procliuis fuerit, per superiora. Maxime vero ad huiusmodi remedium confugiendum est, si humores tenues, & non admodum crassi fuerint, videanturque adhærescere

Quomodo uomitus sollicitari debeat, quibus humor tenuis, & biliosus in stomacho continetur.

Vomitus quomodo sollicitetur.

Quod si humores noxii per vomitus euacuandi tibi videantur, caue ne medicamentis ad vomitum ciendum efficacibus vtaris, sed humectantibus potius cibis, & potionibus, vtpote copiosa aqua tepida, idq; frequenter. Sic nãq; recremẽtitius humor facile supernatabit, educeturq;. Etenim mulsa etsi vomitum moueat, tamen in eiusmodi ipsa vitari debet, vt quæ intemperiẽ aliquã latentem corpori insinuet, quare rectius ages, si tepida sola vtaris. Sin autẽ ægrũ quoq; luteis ouorũ, aut cremore ptisanæ nutrias, priusquã tepidã exhibueris, deinde exiguo tempore interposito ita vomitũ potius prouocaueris, is sine noxa erit, & vtilissimus Eo sane modo vomitus, si æger ad illũ inclinatior fuerit, accommodari debet, sin aũt difficulter vomat, cauendum est ne stomachus plurimum vellicetur, vel ad id compellatur. Nam si largius vellices distendasq; magis appetitũ subuertes. Satius igitur est in eiusmodi materiam ad vẽtrem prouocare, humectando primũ liberaliore, & tẽperato cibo ita nanq; materia purgantibus prompte obedire poterit. At medicamentum aliquod purgans ex iis quæ corroborare possunt, paulatim exhibere oportet, vtpote Picrã, aut vnũ ex his antidotis, vel quod malis cotoneis constat, vel quod rhodomelite, cum sint medicamenta ábsque noxa, & stomacho idonea, Ne autem ipsa apud alios querere grauemini, descriptiones eorum hic quoque exponendas putaui. Habent porro in hunc modum.

Medicamentum dia melon.

Medicamenti purgantis, Diamelon, hoc est, malis cotoneis cõfectio.

Malorum cotoneorũ libra: citrii corticis vnciæ sex: mellis sesquilibra: scammoniæ vnciæ duæ, piperis * vncia, aquæ pluuialis puræ sextarii * tres, vsu probatum est. Instar oxymelitis coquito, postremo scammoniam adiicito, piper inspergendo, datoque cochleare vnum, aut duo.

* Impressus codex græcus, vnciæ quatuor

Aliud purgans ex malis cotoneis comprobatum.

Mala cotonea octo, scammoniæ vncia: Mixta fermento extrinsecus obducito, ne scammonia per meatus penetrare possit. Vbi assa probe fuerint, scammoniam cum malis citra fermentum læuigatoque, adiicitoque mel, ac rursus læuigata vase vitreo recondito, ac dato cochleare vnum, vel duo, pro vt purgare volueris.

* Impres. sex

Diarhodon.

Medicamenti purgantis Diarhodomelitis descriptio

Rosarum succi libra, scammoniæ vncia, agarici * drachmæ quatuor & semissis, piperis scrupuli duo, mellis vnciæ sex. Lento igne coquito, & cum in crassitiem coierint, tunc scammoniam, piper, agaricum adiicito & vtitor. Dentur pro viribus cochlearia quinque, aut sex.

* Impressus codex Sesqui drachma.

Fastidiũ cibi ex viscosis humoribus.

Si cibi fastidium ex uiscosis humoribus nascatur.

Sin autem ex viscosis humoribus cibi fastidium ortum fuerit necesse est deinceps ad contraria respicere, quæ extenuent, & incidant, præterea etiam abstergant, atque ex his vt accipiant, ægri, adhortandi sunt Capparis igitur ad huiusmodi salutare est remedium, elota probe, & ex oxymelite parata Prosunt etiam oliuæ omnes, quæ ex muria, aut oxymelite condiuntur. At sinapi his vehemẽtius extenuat, cum oxymelite & aceto comestum, & summatim, quæ ex oxymelite, aut muria, aut garo probe offeruñ. Porro quibus stomachus nimium refrigeratus est, etiam medicamenta ex pipere, & gingibere confecta porrigere necesse est: ex quorum numero etiam id habetur, quod ex malis cotoneis paratur adiectum habens piper, myrrham, aut ligusticum, aut costum, aut pulegium. Alii aliter ipsum parant, omniũ vero optima compositio est, qua etiam Diuinissimus Galenus vsus est, quam in capite reperies, vbi de cibi fastidio ex

frigida intemperie nascente agitur. Quod si largius deterge re volueris, etiam oxymelite Iulianio dicto vtitor, quidam vero ipsum Lonchino Philosopho ascribunt. Hoc oxymeli valde mirificum est, vt non solum quæ in stomacho hæret detergere, sed etiam quæ iecori, lieni, thoraci, & capiti infixa sunt, amoliri possit, morbum quoque Comitialē, aliosq; multos diuturnos affectus sanet, verum & confectionem, & vires quæ ipsi insunt, in præsentia omittentes, reliqua per sequamur. Etenim in aliis capitibus, tum descriptionē oxymelitis, tum quæ titulo ꝓmittat, explicauimus. His igitur per os medicamentis vtendum est, extrinsecus autem, vnctionibus quæ fouere ipsum, & corroborare possunt: quale est etiam, quod Marciatum vocatur, deinde vero epithematibus, tum Baio, tum eo quod Euodes a grato odore dicitur. Porro cum longe optima sint, & paratu difficilia, confectionem ipsorum, & materiam hic subieci. Oxymeli.

Stomachicum quod dicitur Baium. Stomachicū Baion.

Casiæ drachmæ quatuor, iridis * scrupuli octo, iunci rotundi floris scrupuli octodecim, herbæ sabinæ scrupuli octo bdellii scrupuli triginta duo, mastichæ vnciæ duæ, ceræ vnciæ * sex, terebinthinæ vnciæ * tres, piceæ resinæ torrefactæ sesquilibra, * amomi scrupuli triginta duo, nardi vnciæ sex œnantharii vnciæ octo, aloes vncia, cardamomi vnciæ duæ, gariophylli vncia, balsami vnciæ duæ. Læuigatis succosis ea quæ liquari possunt, adiicito, deinde arida ipsis cum liquida adhuc sunt inspergito excipitoque. * Impressus, scrupuli quatuor. * Decem * In alio drachme duæ

Euodes.

Hoc quoque præstantissimum est epithema longo vsu probatum. Croci sescuncia, bdellii scrupuli nouem, aloes vnciæ duæ, myrrhe totidem, folii vncia, propoleos vnciæ tres terebinthinæ totidem, thuris vnciæ duæ, styracis vncia mastichæ vnciæ duæ, semissis, spicænardi vncia, cardamomi vnciæ duæ, magmatis hoc est fecis vnguenti Hedychroi sescūcia, ammoniaci vnciæ sex, ceræ libra, colophoniæ libræ duæ opobalsami vnciæ sex, palmularū totidē. Confectis vtitor. Euodes epithema.

Fastidiũ in calore

De cibi fastidio ex calida intemperie.

Cibi fastidio ex calida intemperie excitato, victum, qui refrigerantibus constat, profuturum esse liquet, præsertim illa quæ aceto parantur, poscam, oxygala, & quæ apud Romanos vocatur Melca. lactucas, intybum, & aquam per se frigidam, si moderate bibatur, & quæ e contrario intemperiei calidæ superanti resistunt. Nam immoderata frigiditas vires corporis emortuas reddit, & deiicit, vnde etiam cibi fastidii causa efficitur.

De iis qui ob immoderatam frigiditatem cibos fastidiunt.

Fastidiũ ex frigiditate.

Qui igitur ob frigiditatem cibos fastidiunt, his hydrogarum dari, vinum vetus, conditum, decocta rutæ, & anisi & sæpe allia esui offerri debent, potui vero antidota, quæ valide calefaciunt, ex quorum numero est etiam Theriaca potissimum. cum stomacho sit idonea, & maligna contemperet: vnde etiam iis, quos humida recremeuta maligna, & praua infestant, recte hoc antidotum exhibetur, vt vna quoque vice datum, appetitum abolitum frequenter reuocauerit. Quin etiam ius columbæ, & vuarum passarum conducit. Cum enim & ipsæ stomacho sint gratæ, contemperentque maligna, & cruda concoquant, etiam præter id quod non subito corrumpuntur, nutriunt. Nihil autem hoc est præstantius, quam vt idem & alere, & intemperies, quæ stomachum exercent, curare possit.

De siti. Caput VIII.

Sitis.

SCiendum est eodem quoque modo accidere, vt bibere ægri desiderent. Nam vel propter stomachi siccitatem, vel multam caliditatem immoderatius potum appetunt, sitiuntque vehementer: interim vero sitis non propter ventriculi os tantum qui busdam sed etiam ob calorem iecoris, pulmonis, & ieiuni intestini accidit. Etenim quæ pulmonis vitio contingit, non tantum a re-

frigerantibus, quantum aeris ambientis in ſpiratu adiuuatur, ac ardentes febres maiorem potus appetentiam, ob immoderatum calorem inferunt. Quemadmodum igitur immoderata ſitis ex intẽperie quadam frequenter oritur, ita ſciendum eſt etiam propter vitioſos quoſdam humores in ore ventriculi putreſcentes, qui ſurſum exhalent, eam excitari. Itaque ſuperantem humorem, qui in ventriculo continetur, non modo refrigerantibus, ſed etiam aliis ad illum idoneis medicamentis abſtergere & repurgare conuenit. Si igitur humor qui in illo habetur, bilioſus fuerit, aliquod refrigerans humectanſque adhibeto: quemadmodum etiam, ſi pituitoſus fuerit, & id quod redundat, facitque ſitim, ſalſum, ea quæ huiuſmodi humorem repurgent, & abſtergant, offerto. Ego ſane noui huiuſmodi ſitim a ſalſa pituita ortam, per ſalſos cibos finitam fuiſſe, vt ſalſamenta, Coryacum. Encatheram: & capparem. Quare non ſemper refrigerantibus humectantibuſque vtendum eſt, ſed vbi cauſam accurate diſtinxeris, atque internoueris, ita tandem congrua adhibenda curatio eſt Proinde iis qui ex ſiccitate ſitiunt, humectantia, illis autem, qui ob caliditatem, refrigerantia, aliis vero, qui ob ſalſam pituitam, detergentia conueniunt.

Ad eum qui ſtomachum æſtuantem habet, & uehementer ſitit.

Stomachus. æſtuans.

Archigenes igitur Diuiniſſimus, ſi quis alius, cum ea quæ ad medicinæ tractationem pertinent, reipſa docere ſtuduiſſet, eis qui ardorem in ſtomacho ſentiunt, aquam frigidam ſuper bibere præcipit: præſertim etiam ſi roſionem in eo experiantur, & animo ex calore nimio, cibique faſtidio deficiunt, aut vuæ acerbæ ſuccum, aut malorum cotoneorũ, aut cucumeris ſatiui ſemen cum aqua frigida, aut mali punici dulcis, aut acidi ſucci cum aqua pari menſura, aut ramuſculum mentæ læuigatum ex aqua frigida, aut roſaceum oleum ſimiliter cum frigida, aut

persicorum immaturorum aut rosarum siccarum decoctũ aut lactucæ semen albæ cum aquæ frigidæ cyathis quatuor Nos autem compositis quoque vsi sumus, nõ mediocri ipsa vsu experti, quorum etiam descriptiones ampliter vobis exponemus. Ordine ita habent.

Catapotia ad sitim arcendam.

Galenus] addit. Catapotia ad sitim.

Cucumeris satiui seminis drachmæ octo, { portulacæ seminis drachmæ octo, } tragacanthæ drachmæ sex. Tragacanthum ouorum recẽtium albumine dissoluito, ac semen cucumeris tritum ei adiicito miscensque in catapotia redigito. Siccata in vmbra, sub lingua tenenda dato, & humor, qui inde dissoluitur, deuoretur. Aliud. Dulcis radiculæ, *cucumeris satiui seminis, *portulacæ, singulorum drachmæ duæ. Ouorum albumine excipito, formatoque catapotia erui magnitudinis, ac linguæ submittito.

* Alii quatuor.

* Sex.

Aliud ad febricitantes, quibus parum bibere conducit, item ad insolatus, & profectiones, ubi sitis urget.

Dulcis radiculæ succi drachmæ *sex, cucumeris satiui seminis drachmæ q̃tuor, tragacãthæ drachmæ duæ. Læuigata in vnum misceto, & albuminibus ouorum adiectis subigito, fingitoque catapotia, & vtitor, sub lingua continenda exhibens. Aliud. Portulacæ seminis, cucumeris satiui seminis, portulacæ radicis corticis, singulorum drachmæ quatuor, dulcis radiculæ succi drachmæ duæ, tragacanthæ drachmæ quatuor. Ouorum albuminibus excipito, formatoq; pastillos, qui singuli drachmam pendeant, datoq; vnum sub lingua tenendum.

* Codex græc⁹ impressus, drachma in alio, sex.

Pastilli ad febricitantes siticulosos.

De iis, quæ ad ardorem stomachi extrinsecus imponuntur.

Epithema ad ardorem stomachi

Extrinsecus autem vesicam aqua frigida, aut niue repletam, vel cucurbitæ ramenta iniicito, aut sesamum aqua maceratum, læuigatumque cum oleo rosaceo misceto, ac febricitantibus applicato, aut mali folia viridia, aut mala cotonea, aut palmularum glandes, quas Phœnicobalanos vocãt aut mespilum cum cerato, aut caseum recentem cum polenta inducito, in summa omnibus, vt in Cardiacis vtitor.

De iis, qui atram bilem colligunt, & inflatione stomachi laborant.

Quibus præcordia, & stomachus inflantur, melancholicis in eum recrementis confluentibus, spongias aceto quã acerrimo imbutas imponito, & si post has malum remanserit, alumen liquidum cum chalcanto læui, & melle modico exceptum applicato, aut hædere foliis in vino coctis stomachum obducito, aut stercore bouis armentarie sicco ex vino cocto. At ei qui inflationem stomachi potissimum experitur, calaminthæ decoctum ex aqua modico mellis despumati & piperis adiecto, potui dato, flatus sane discutit: non confert autem ad calidas intemperies, & ea quæ ex nimia adustione generantur, vitia, sed potius illis qui melancholico humore laborant, opitulatur. Præcordia & stomachus inflantur

Medicamentum Diaoporon, hoc est, ex fructibus pomaceis confectũ, ad subuersionem stomachi, Cæliacos & Dysentericos efficax.

Mala cotonea decem, rhus rubri sextarius, aquæ congii septem: sorba quinquaginta, mespila totidem. Fructus contusi, coniectique in aquam ✻ coquentur curiose, ac vbi dissoluti fuerint, liquor exprimetur, rursusque incoquetur abiectis fructuum sordibus & cum tertia liquoris pars relicta fuerit, adiicientur mellis Attici libræ quatuor, ✻ coquéturq; in prunis, ac mouebuntur continue. vbi spissitudinem acceperint. sublata reponentur. Dato ante cibum cochleare vnum aut duo. Vulgat codex cotoneorum. rhus rubri, singulæ drachmæ. Diaoporon ad stomachi subuersionem.

Epithema ad stomachum fluxione tentatum, febri æstuantibus, & Colicis, qui stomacho consortii lege laborant, & cibum reiiciunt, idoneum.

Myrrhæ, croci aloes, mastichæ, absynthii succi, styracis, singulæ vnciæ: ceræ, nardini olei, palmularum patetarum, singulorum sesquilibra, vini Adriani quod ad palmulas irrigandas satis est. Quidam autem ceræ & nardini singulorũ ✻ libras tres iniiciunt, & siccis in læuorem detritis vna cum Epithema ad stomachi fluidum. ✻ Vulgat codex uncias

* Vulgat' libram.

ftyrace liquata miſcent, ac læuigatis vtuntur, nos autem ſingulorum *ſeſquilibram iniicimus, ac fit præſtantius.

Epithema ad ſtomachũ ñ continentẽ cibos

Aliud ad eos, qui ſtomachum habent imbecillem, quique cibum retinere nequeunt.

Palmularum patetarum vnciæ tres: œnanthæ, ceræ, ſingulorum libra, maſtichæ, thuris inſecti, ſingulæ vnciæ, vini quod ſatis eſt. Palmulas ex vino læuigato, arida ſimul terito, deinde vbi ceram liquefeceris, cum nardini vnciis tribus ceratum efficiens, arida in puluerem redacta, excipito atque in vnum cogito.

Epithema corroborans

Aliud epithema ſimliter ſtomachum corroborans.

Oenanthæ, omphacii, roſarum florum, aloes hepaticæ, acaciæ, gallæ, balauſtiorum, mali punici, phœnicobalani, ceræ tractæ, olei lentiſcini, ſingulorum vnciæ ſex, vini Spathitis quod ſatis eſt malorum cotoneorum adipe inuolutorum carnis aſſæ vnciæ tres, croci, abſynthii, ſingulorum ſeſcuncia, vnguenti Melini vnciæ octo. Vino odoro ſubactis vtitor.

Aliud ad ſtomachum fluxione laborantem, & uentrem.

* In alio, drachma

Gallæ omphacithidis drachmæ quatuor, nitri drachmæ ſex, alcyonii drachmæ quatuor: *ſereos vnciæ tres. Aliud. Vuarum paſſarum decoctũ potui ipſaſque vuas eſui dato.

De antidotis ad eos, qui ob frigidam intemperiem cibum non concoquunt.

Antidotũ ad frigidũ ſtomachum

Præſtantisſimum hoc eſt medicamentum, quod per os exhibetur, plurimis experimentis probatũ. Helenii vnciæ quatuor, feniculi ſeminis vnciæ tres piperis vnciæ duæ petroſelini ſeminis vncia, mellis Attici crudi exqſiti libræ duæ huius penuria, alterius deſpumati. Ego autem adieci etiam erucæ ſeminis vncias duas, atque in omnibus mihi optime ſuccesſit, nec non miſcui ſinonis Syriaci drachmas duas, ſeſeleos totidem, mellis vncias ſex, vel etiam plures. Maximum hoc eſt præſidium, & ad multa vtile. Non enim ſolũ

inflationem stomachi, & cruditatem sentientibus confert, sed mulierum quoque menses educit. Ego vero vsus sum etiam in ægre spirantibus, & præter opinionem profecit. Dantur cochlearia duo mane & vesperi dormituro, ex diluta vini potione, præstat autem diluta potio idem, quod nectar, mane vero ex aqua. Facit enim ructus suaues, & omni tussi confert, item iis, qui a capite in thoracem fluxiones experiuntur, summatim omnibus intestinis affectibus. Reddit etiam appetentiam ciborum ampliorem, quibus ipsa interierat, nec non qui in veneriis offensionem experti sunt, iis desiderium illorum excitat, si constanter eo vtantur.

Aliud ad eosdem affectus Dia melon.

Malorum cotoneorum purgatorum, & postquam contusa fuerint, expressorum libræ tres: gingiberis vnciæ tres, { piperis vnciæ duæ, } mellis sesquilibra. Succus cum melle vsque ad huius spissitudinem incoqui debet. deinde sic arida contusa, & tenui cribro increta adiici. Etenim hoc præsidum etiam iecore affectis est vtilissimum, interim sane hoc pacto, interim sine aridorum puluere. In calida intemperie in eius vicem Rhodomelite vtor, & præcipue, quibus vinũ exhibere cautio est. Dia melon aliud

Aliud Dia melon.

Cotoneorum succi sextarii quatuor, mellis tantundem: aceti hemina. Hæc ad prunas moderate coquantur, despumenturque, deinde gingiberis in puluerem redacti vnciæ quatuor adiiciantur, piperis albi vncia, & rursus ad mellis crassitiem lento igne incoquantur. Quod si purgans hinc medicamentum efficere velis, lachrymæ scammonii vncias tres adiungas, sin autem absque scammonio paretur, imbecillitate ventris laborantibus auxiliatur. Vtilissime datur Hepaticis, & Stomachicis cochlearii mẽsura. Et si a cibo sumatur, etiam iuuare potest, rectius aũt mane ieiunis, vel dormituris vesperi exhibetur, sic vt a cibo duabus, aut tri-

bus horis abſtineatur. Confert etiam ad cibi faſtidium, & eos qui non bene concoquunt. At ſi venter nimio calore intemperatus in corpore bilioſo fuerit, gingiber & piper adimes. Succum vero, mel, & acetum tantummodo, vt ſupra dictum, coques & vteris.

Ad ſtomachum cibum vomitu reiicientem. Cap. IX.

Stomachꝰ cibū euomēs.

ALoes roſarum ſiccarum, ſingulorum drachmæ decē Teruntur, dāturq; cochlearia tria, aut quatuor, qđ ſi humorem ſtomacho inſidentem, repurgare velis ſcammoniæ & maſtichæ, ſingulorum drachmas quatuor admiſceto Repurgat enim optime, & ſine moleſtia.

Stomachus inflatus.

Ad inflationem Stomachi, & inteſtinorum, item ad eos, qui cibum non concoquunt Iecorarios, tuſſi vexatos, præſertim, quos frigida cauſa infeſtat. Caput. X.

* In alio, vnciæ duæ.

PIperis vnciæ tres, liguſtici, ameos, ſingulorum ſeſcuncia: *epithymi puri ſeminis, pulegii ſicci ſingulorum vncia, mellis deſpumati quod ſatis eſt. Quidam vero etiam apii ſeminis vnciam adiecerunt, rutæ ſeminis ſemunciam. Datur cochleare.

Aliud ad inflationem dolorem, omnemque ſtomachi cruciatum efficax.

Ad ſtomachi dolorem,

* Impreſſꝰ heminā. Heminā ſemiſſem

Lachrymæ papaueris drachmæ duæ, piperis caſtorei, ſingulæ drachmæ petroſelini ſeminis drachmæ quatuor. nardi Syriacæ drachma. In tenuiſſimum puluerem redigito, ac *cochlearium cum aquæ calidæ *ſeſquicyato dato, & ſi cū melle temperatum fuerit, cyatum vnum tepidum mane & veſperi propinato. Robuſtis autem copioſius dato. Nam ad leniendum dolorem, & humores concoquendos efficax eſt, præſertim ad mulieres viroſque Cœliacos, inflationes, & cruditates, item ad febres, & precordiorum dolores, nec non ad febres ex cruditatibus contractas, tuſſes, laterum dolores, conuulſa, ac ad vrinam mouendam conducit.

Aliud antidotum optimum.

Spicæ nardi: piperis, ſingulorum vncia, caſiæ fiſtulæ, coſti,

ſingulorum vnciæ duæ. Datur ex aqua mane, & noctu. Nõ modo ſtomachicis, ſed etiam Iecoroſis, & Nephriticis confert. vtitor hoc medicamento cum fiducia.

Aliud ad idem.

Piperis, petroſelini, ſingulæ vnciæ, cumini ſemuncia. Datur a balneo.

Stomachicum, quod etiam ad colum proficit.

Iridem Illyricam contuſam, incretamque ex aqua calida potui ieiuno dato poſt cœnam autem ex vino diluto. Modus eius eſt, * ſcrupuli tres. Ne ipſum contemnas, nam probe auxiliatur. * Vetera exempla drachmas tres

Aliud ad alia quoque uitia ſalutare.

Liguſtici, ameos, apii ſeminis, * rhei, ſingulorum drachmæ tres, piperis grana triginta, mellis quod ſatis eſt. Dato ieiuno, & ante ſomnum. * Alii, Cari

Antidotum ſtomachicum quod Piera dicitur.

Iunci rotundi floris, xylobalſami, maſtichæ, ſpicæ nardi aſari, croci, ſingulorum drachma vna, & ſemisſis: cinamomi veri drachmæ ſex: caſiæ drachmæ tres: aloes hepaticæ lotæ, & ſiccatæ drachmæ centum. Stomachicũ antidotum. Picra.

Aliud ſtomachicum, etiam ad inflationem utile.

Petroſelini Macedonici ſeminis, cumini, ſingulorum vnciæ quatuor. Aeger ieiunus, & veſperi ex modica aqua tepida ſumat.

De affectu cardiaco. Caput XI.

CArdiacus quoque affectus ſtomachi vitium eſt, quod accidit, vbi humores praui rodentes, & virulenti in ore ventriculi collecti fuerint, aut eo confluxerint. Si igitur quidam os ventriculi ſenſibile habere depræhendantur, ſtatim intereunt, cum immodicam humorum roſionem ſuſtinere nequeant. frequenter etiam lumbrici ſurſum ad os ventriculi aſcendentes Cardiacos affectus, immodicas animi defectiones, & ſyncopas excitant, vt nonnulli ſtatim cum a lumbricis roduntur intereant. Quapropter non ſemper repentinas oris ventriculi Syncopas a prauis Cardiacus affectus.

humoribus fieri centendum eſt, ſed etiam lumbricorum in dicia requirenda. Nam hæ beſtiæ adeo repentinam mortē, & ſyncopas non minus quā pernitioſi humores inferunt.

Cardialgia.

De Cardialgia Quaſi dicas cordis dolore. Caput XII.

QVi ego prauos, rodenteſque humores in ore ventriculi continent, atque ideo prope in ſyncopen incidunt, his primum omnium illos cibos offerre cōuenit; qui præterquā quod refrigerant, etiam particulam reſolutam poſſint item confirmare. Itaq; probe refrigerāt, corroborantque, tum mali punici grana comeſta, tum ſuccus eorum, adhæc mala non admodū dulcia, ſed mediocri ter aſtringentia, pira, perſica, duracina, vua quæ auſterum frigidumque ſuccum obtinet, & panis ex àqua frigida, tepidaque ſumptus, ſi ægri temperamento valde calido fuerint & humores qui continentur, rodentes nimium, & acres exiſtant. His igitur inter initia ad Cardialgiam vtendum eſt, reliquo autem tēpore paulatim ipſis offerri debent, quæ ægre concoquuntur, & noxiorum humorum roſioni & acrimoniæ reſiſtunt, cuiuſmodi ſunt vuluula, omazum, aſtaci, iſicia pectines, buccina, ventriculi anſerum, ſuum vngulæ ac petioli, in ſumma, quæ non cito corrumpuntur, ſed etiam vitioſum humorem ſuperantem oppugnant, euincuntque. Cæterum his quoque, cum affectus ceſſauerit, ac conquieſcit, ſemper vt citius cibum ſumant, conſulendum eſt. Nihil enim adeo ipſis confert, vt, ſi non tarde cibum capiant, ſed circiter tertiam horam, aut quartam panem ex tepida, aut frigida aqua ſumant, aut malum, aut citrium abſque ipſius cortice. Hæc ſane Cardialgiam expertis conueniūt.

Glyceis cōfectio.

Ex medicamentis idoneum eſt, quod Glycy dicitur, cuius confectio in hunc modum habet. Aceti ſeſquiſextarius, corticis radicum fœniculi * vnciæ ſex: aloes hepaticæ vnciæ tres: mellis Attici ſeſquilibra. Dantur cochlearia duo, aut tria. Hoc medicamentum emollit, & confirmat ventrem, præſtantisſimumque eſt eum vt quod non ſolum Cardialgiæ, ſed etiam incipientibus Epilepticis, & Hypochondria-

* impreſſ⁹ vncia.

cis aliisque plurimis affectibus medeatur, quorum nunc meminisse, tempestiuum non est. Noui autem antidotum quoque Diaanacardion dictum, & Picram eiusmodi vitiis auxiliari, sed nullum æque, vt hoc medicamentum. Tantum de Cardiaco affectu, qui ex rodentium prauorumque humorũ acrimonia nascitur, dictum sit, deinceps autem de aliis quoque agamus accidentibus, quæ in ore ventriculi, aut humorum superantium qualitate, aut copia eueniunt.

De nausea & vomitu. Caput XIII.

VOmitus quoque vt nausea stomacho accidere videtur, verum singula ipsa a diuersis causis procreãtur, nempe a copia, & praua rodentique qualitate. At copia quidem naturam uomitum grauando irritat, praui autem humores rodendo, affligendoque. Huc itaque consiliũ dirigas, vt copiosos quidem euacues, prauos autem & vitiosos contemperes mitigesque, & malignitatem ipsorum imbecilliorem reddas, præsertim vbi biliosi fuerint, & melancholici, pituitosos autem extenues, si crassi viscosique tibi appareant. Proinde, si crudi humores in solo ventriculo redundent, & non ex toto corpore influant, medicamentis, sollicitandi non sunt. Quippe solus etiam victus absolutam ipsis curationem præstare abnnde potest, & humores in ipso contentos immutare. Sin autem ex toto corpore ventriculo influant, tunc medicamentis vtendum maioribus. Interdum enim & sanguinis missio requiritur, si is superare videatur, & purgatio, si magna humoris prauitas existat. Quod si ambo videantur abundare, tum uenam secare, tũ purgare oportet. Dicamus igitur prius de iis, quæ in uentriculo continentur, deinde sic de illis, quæ ex toto corpore ipsi influunt, tractabimus.

Vomitus & nausea

Curatio Vomitus & nauseæ.

Internoscendum igitur est antea, humores ne sint infixi, an ad meatus remittantur, an ad fundum sint impliciti. Si quidem æger acidam qualitatem percipit, scire licet humorem noxium, frigidum potius

Vomitus & nauseæ curatio.

existere, vtrum vero ad meatus transmissus, vel tunicis adhærescat, vel in fundo ventriculi fluitet innatetque, id curiose inquirendum est, & quomodo excerni debeat, cognoscendum. Si etenim vomitus statim post nauseam obortam etiam citra violentiam comitetur, humorem noxium in lato ventriculi spacio esse, non dubie censendum. Sin autem nausea quidem excitata fuerit, nihil autem notatu dignum per vomitiones efferatur, humores noxios, vel cum biliosi sunt, vel serosi, in ore ventriculi absorptos esse. vel cum viscosi sunt, ipsi ori ventriculi infixos esse intelligito, quoniã subinde accidit, vt venter quidem nihil habeat recrementi, sed id ab aliis particulis, aut iecore, aut liene, aut alia quadã in ipsum recipiatur, deinde cũ grauatur, aut roditur, ad vomitionẽ incitetur. Necesse autẽ est hoc quoque discernere.

Notæ ad humorũ sedes cognoscendas.

Quomodo internoscatur humor, qui euomitur, utrũ in uentriculo gignatur, an aliunde influat.

Si quidem vomitus crebrior, & intensus, nullo insigni spacio interposito vrget, humorem qui per illum reiicitur, in ventriculo potius generari, sciendum est. Sin autem spacium notatu dignum intercedere videatur, neque vomitus frequentius infestet, id quod reiicitur, ex aliis potius influere existimandum. Considera igitur totum corporis habitũ aliaque indicia, atque sic curationem aggredere, siue sanguinis missionem, siue purgationem adhibens. Fieri enim nequit, vt aut humor superueniens, aut vomitus, aut quæ infestat nausea conquiescat, nisi totum corpus recrementis liberum prius reddideris, siquidem ipsum causam influxionis præbet.

Curatio, cum biliosus, aut melancholicus humor uomitum, aut nauseam excitat.

Vomitioris ex bilioso aut melancholico humore curatio.

Postquã igitur diligenti obseruatione deprælienderis, biliosum esse, quod in stomacho gignitur, nauseam, aut vomitum faciens, primum contẽperanti medendĩ ratione vtendum, deinde vbi contemperaueris, humoris praui acrimonia lenienda est, atque sic ad abstergendum eum transibis,

vel

vel per aluum, vel per vomitus euacuando. Dato igitur ipsis ptisanæ cremorem, qui vtraq; præstare potest, tum acrimoniam lenire, tum repurgare, & abstergere. Etenim aquosa quoq; mulsa vacuat, & quæ stomacho innerent, abstergit, sed calidum quippiam obtinet. Quod si igitur vitiosus humor feruens magis esse & acrior apparet, vt etiam febrim inducat, fugito quidem mulsam, & si quid aliud calidum est, quod abstergere posit: vtitor aũt ptisanæ cremore, aut tepida. Etsi enim vim abstersoriam nõ habeat, tamẽ humectat, meatus dilatat, in bonam temperiem deducit, & acrimoniam ipsorum obtundit: qua ratione plurimum iuuat: reliquum autem non per se vomitu reiicitur, sed omnino aut qualitatis ipsorum, aut substantiæ particeps factum educitur: atq; hoc in sordidissima spõgia fieri cernimus. Etenim aqua non probe eam purgaret, simul que ipsa attraheretur, nisi præterquam quod meatus conniuentes laxet, dilatetq;, recrementi etiam siccitatem humectare posset, atq; dissoluere. Quare in quibus id quod affligit, biliosum fuerit, & melancholicum, tepidæ potio maxime omnium succurrit. Si enim viscosum, & vehementer affixum existit, exiguo indiget adiumento intus, vt citius reiiciatur: quippe aqua tepida etiam sola crassos humores dissoluit: eoq; propinari debet: si pituita affixa sit, & valenter inhærescat, præsertim salsa, & vetusta, siccisque medicamentis, & calidis intempestiue datis, vt vulgo faciunt, torrida duraque euaser t. At si humores non admodum biliosi sint, febris autem infesta re videatur, tunc mulsa vtitor, & iis quæ plenius possunt abstergere. Quod si humor victum contemnere videatur, deinceps etiam medicamentis vtitor, aut antidoto quod Picra dicitur. Nam valenter ipsum, biliosa quæ tenacius impacta sunt, & melancholica recremẽta purgare potest. At qui medicamentum aliquod exhibiturus est, diligenter considerare debet, ne quandoque calida intemperies in solidis particulis præpolleat. Nam si quid tale fuerit, & antidotum ipsum tunc exhibueris, cum calidæ & siccæ particulæ existũt, hecticorum affectuum & Tabis, quæ marasmus dicit, autor

euadis. Quare illis danda est, in quibus materia praua stomacho aliunde remittitur, ita vt solidæ particulæ natura calidæ, & siccæ non sint.

Curatio pituitæ stomacho affixæ, & nauseam excitãtis.

Stomachi pituitosi curatio.

Hoc modo sit recrementum biliosum, & melancholicũ fuerit, curatio tentanda est. Sin autem acida, & dulcis pituita affixa videatur, tunc nimirũ extenuantibus vtendum medicamentis, præsertim oxymelite, raphani radicibus, cappari, sinapi, Coryaco & medicamento ex malis cotoneis, qđ recipit gingiber, & petroselinum Macedonicum. Nam ab eiusmodi omnis humor pituitosus, & crudus concoquitur. His etiam moderata inedia confert: item somnus & quies. Hoc enim victu pituita non solum alteratur, extenuaturq;, sed etiam in sanguinem benignum, probumq; conuertitur, vt eiusmodi quoq; humor ꝑ inopiã alimenti nutrire possit. Si enim acida fuerit pituita, etiam dulcia offerri debent; sin autem salsa fuerit, quæ inhærescit, considerato rursus, vnde salsa existat. Quippe videtur interdum etiam ex serosæ substantiæ commixtione salsa, interdum vero non propterea sed ob calidam quoque intemperiem, quæ ipsam torrefacit. Nam pituita incalescẽs, & salsa, & crassa perpetuo redditur. Quod si igitur ob calidam intemperiem salsa tibi facta appareat, humectante, & tepida potius curandi ratione vtitor. Etenim non a calefacientibus, sed humectantibus, refrigerantibusque dissoluitur, sicut etiã sal, & nitrum. Hæc enim, vt a caliditate concretionem sortita nõ igne, sed aqua resolui possunt. Hoc sane pacto, si pituita affixa fuerit, auxiliari oportet.

Curatio serosi tenuisque humoris stomacho infixi.

Serosi humoris in stomacho curatio.

Si fuerit serosus, tenuisque, & non nimium vẽtriculo impactus, haud curiosum esse oportet, ac sollicitum: verum satis est etiam solo vomitu ex liberaliore tepidæ potu vti, vel cremore ptisanæ ventrem recrementis liberare. Si vero a multa humiditate imbecillior stomachus, et resolut⁹ tibi videatur, eo quod os ventriculi infirmetur, magisque cibum

vomere cupiat, tunc iis, quæ sensim exiccant, astringuntq; leuiter, vtitor, quale est & malum cotoneum tostũ, fermẽto circundatum, si per se comedatur: item medicamentũ quod ex ipso conficitur, quo placentæ loco omnes vtũtur, & multifariam ipsius cõpositionem præparant. Nonnulli enim solum piper { misturæ ipsius } adiiciunt: nonnulli etiam gingiber, petroselinum, & costum: alii vero garyophyllũ. Verũ hæc quidem plus quam oportet medicata sunt. Iã vtile est etiam, quod recipit piper & gingiber. Nã hæc quoq; particulam imbecillem abunde firmare, & calefacere possunt: quorum vtrorũque calor, & acrimonia recrementum in stomacho, & ventre immutat. At si id quod superest recremẽtum, tenue nimium, & acre videatur, caueto quidem a calidis, adhibeto autem quæ corroborant, & astringunt, nihil, qđ manifesto calefaciat, habentia, quale est simplex antidotum ex malis cotoneis cõfectum, quod ex succo solo mali cotonei, & melle paratur. Quippe hoc & multum corroborare, & omnia biliosa, acriaq; recrementa cõtẽperare potest, atq; idcirco infirmo, & calido stomacho, humoresque in bilẽ commutãti accomodatum est. His etiam castaneæ sunt idoneæ, mespila, sorba valde matura, fabæ elixæ ex posca, halica, & *Phasu pissarium. In summa, quæ corroborare sensim, & leuiter astringere, nec non exiccare modice non solum in cibo, sed etiam inter medicamenta possunt.

De inflammatione stomachi. Caput XIIII.

Inflãmatio stomachi.

QVomodo igitur humores, tum qui sola intẽperie vitiati, in ventriculo continentur, tum qui aliunde influunt, internosci, & curari debeant, abunde hactenus explicatũ est: reliquũ vero est vt de aliis humoribus deinceps agamus. Vbi stomachus inflãmationẽ sustinuerit, magna opus est diligẽtia; qm̃ maximum morbum, & necessitatem corpori adfert. Mixta igitur curatio in ipso potissimum tentanda est, & non, quemadmodum in minus principalibus, resoluta, & laxante medendi ratione vtendum. Nam periculum nõ exiguũ comitabiť: neque æger alimentum sentiet, neque appetere id amplius poterit. Adiiciatur igitur vna cũ

laxantibus etiam corroborans aliquod, nēpe abſynthii paulum, aut maſtichæ. Attendendum autem quare opus ſit: atque eius copia intendi magis debet. Si igitur laxantia requirantur, adiicito fotui etiam chamæmelum: ſin autem ægri vehementer febricitent, etiam gleucinum, adipem anſerinum, & ſapam. Quod ſi imbecillitas quædam fuerit, & reſolutio, non adeo laxantium aliquod fotui addito, ſed potius curationem ex melino, & vino tentato, abſynthium, roſas, œnanthen, mala, palmulas in vino macerās: Summatim ad id quod vrget, roborātia, & laxantia, alias aliter augemus. Non ſolum autem fotus, ſed etiam cataplaſmata, & medicamenta in hunc modum excogitare oportet.

Epithe. ſtomachi

* Impr. vn.

* Quatuor

De medicamentis, quæ extrinſecus imponuntur, epithemata græci uocant, Gelenicum.

* Galenus ſic hēt, & loco vnciarū, drachmas.

Cum moderata quidem eſt inflammatio, ſufficit etiā Galeni ceratum, quod hæc recipit. { Olei Nardini per hyemem vncias octo: per æſtatē vncias ſeptem: } ceræ { albæ } vncias octo: maſtichæ vnciam: aloes ſemunciam. Sin autē ſtomachus magis corrobari poſtulet, etiā aloen augeto, { vnciam ex ea iniiciens, } aut ſuccum abſynthii, aut œnanthē, aut ſuccum capreolorū vitis admiſceto. Quod ſi ſtomachus non admodum deiectus videatur, aut imbecillis, epithema Nilæi applicato aut Philagrium per ſe, aut cum mica panis inducito. Sin durior videatur inflāmatio, & emollientia ad huc requirere, etiam hoc quod Diamelilotu dicitur, applicādum eſt. Corroboranti autem ſimul, & emollienti vtitor, quod a me ſolet parari: cuius deſcriptio in hunc modum habet. Thuris, abſynthii, ſingulorum vnciæ quatuor*; ammoniaci ſuffiminis* vnciæ ſex: ſtyracis vnciæ ſex: ceræ libra*: olei nardini libra: vini Phalerni quantum ſatis eſt. Arida pridie vino macerato, deinde trita valide, nardino & cerato adiicito, ac vtitor vt medicamento admirabili, vt quod emollire ſimul, & robur ſtomacho adhibere queat.

Ceratum Galeni

* Impr. maſtichę vnciæ quatuor, in alio vna.

* gingibe. ris, ceræ ſingulorū vnc. ſex

* Styracis vnc. 4 in alio ſemūcia.

Aliud quod idem præſtare poteſt.

Maſtichæ*: aloes, croci { mirrhæ } ſingulorum vncia*:

ceræ vnciæ ſex: ſucci abſynthii vnciæ duæ: ſtyracis* ſemuncia: olei nardini libra. Quod ſi inflammationē ſtomachi diuturniorem eſſe contigerit, vtitor iis quæ vocant copta. Hæc enim ad inueteratas inflammationes magis commēdantur.

Copta ad ſtomachi duritiem.

Propolis vnciæ ſex: ſtyracis vnciæ duæ*: maſtichæ vncia, terebinthinæ* ſemuncia: fecis nardini quod ſatis eſt.

Aliud malagma bonum, ad ſtomachi duritiem, fluxionem, & dolorem faciens, ut æger tribus horis eo leuetur, ſentiatque manifeſto adiumentum, habet autem eius ſcriptura hoc pacto.

Ceræ Pōticæ vnciæ ſex: terebynthinæ vnciæ tres*: mirrhæ, opoponacis ſingulorū vnciæ duæ*: aloes vnciæ tres: { aluminis ſciſsi } vncia: galbani vncia. Mirrham oleo læuigato, & arida iis, quæ liquari poſſunt: inſpergito: ſpleniū aūt ſit digitorum quatuor.

De ijs, qui inflammationem a frigido humore experiuntur.

Ad ſtomachi perfrictiones ſimul & inflammationes optimum eſt medicamentum, quod a grato odore euodes appellatur, cuius confectiones variæ ſunt, ſed cuius ego experientiam habui, hæc eſt. Croci* { ſeſcuncia: } colophoniæ libræ duæ*: opobalſami palmularum: ſingulorum vnciæ ſex: aloes, myrrhæ* terebinthinæ, thuris, ſingulorum vnciæ duæ: folii* vncia: propoleos, { ſtyracis }, ſingulorū vnciæ tres: ſpicænardi vncia: cardamomi vnciæ duæ*: fecis hedychroi ſeſcuncia: ammoniaci ſuffiminis vnciæ ſex: ceræ ſeſqui libra: huic autē nullum præponas, in quibus frigida magna intemperies, duritia quædam, & pituita eſt: item dolores, & diſtenſiones fiunt. Non ſolum autem ad ſtomachum, ſed etiam iecur, & inteſtina inflata, & ad eos, qui Cœliacos dolores ſuſtinent, idoneum exiſtit.

De medicamento Diamelilotu, & Hyeratico.

Huius quoq; deſcriptionem hic expoſui, vt qui requirūt, facile inueniant: ſimul autem pluribus appoſitis, id quod ad

* In alio ſex.
* Seſcūcia, in alio ſemūcia,
* Gingiberis, opoponacis, ſingulorū vnciæ duę, in alio, gingiberis vnciæ.
* Mirrhæ vncia. In alio duę & ſemiſſ
* Terebinthine thuris ſingulorū vncties, in alio duæ.
* vnciæ. quatuor.

Diamelilotu.

Hieraticum.

vſum vrgentem commodius eſt, deligant. Deſcriptio eius in hunc modum habet. Nardi gallicæ, iunci anguloſi, { mirrhæ, ſingulorū drachmæ decē: cardamomi drachmæ octo: croci drachmæ * tres: ammoniaci ſuffiminis drach. * ſex: Cyphios hyeratici drachmæ duodecim: mirrhæ drachmæ decem: terebinthinæ drachmæ octo: ceræ mina, vini odorati hemina. Confert hoc quoque non modo ſtomachicis, ſed etiam iecoris doloribus, aliiſq; multis affectibus.

* Impreſ. octo.
* Octo.

Aliud malagma Polyarchium prodeſt Peripneumonicis, Iecoroſis, Hydropis, Lienoſis, Nephriticis, ueſicæ & uuluæ affectibus,, & omni neruorum dolori.

Malagmæ Polyarchiū.

Ceræ, { reſinæ terebinthinæ, bdellii, cardamomi, ſingulorum } mina: iunci anguloſi, { mirrhæ, croci, cinamomi, meliloti } thuris, ſingulorum drachmæ viginti quinq;: ammoniaci ſuffiminis drachmæ * triginta quinque: { nardi Indici drachmæ ſex: } olei Cyprini * hemina: vini Italici quod ſatis eſt, vtitor cerato, interim quidem mero interim Cyprino luto. Aliud. Abſynthii ſucci, œnanthæ, nardi, ſingulorū vnciæ tres: maſtichæ vnciæ quatuor: ceræ vnciæ ſex. Cerā liquefacito: nardum, atq; alia læuigata cerato raſo excipito.

* Impre. vigintiquatuor, in alio vigiti nouem
* Sextan⁹

Aliud epithema ad dolorem ſtomachi.

Sulphuris viui, maſtichæ, ſingulorum vnciæ duæ: ceræ ſeſquilibra: { olei irini tantundem } Sulphur, & maſtichem in læuorē trita, & ea quæ liquari poſſunt liquefacta, pilæ demittito, & rurſum emollitis vtitor.

Ad omnem ſtomachi inflammatiouem, duritiem, & præſertim in quibus perfrictio, & hydropicus affectus incipit, in ſumma in quibns inflantur præcordia.

Styracis Iſaurici, aloes hepaticæ, ſingulorum vnc. tres: terebinthinæ * vnciæ quatuor: ladani vnc. * duæ: bdelii pellucidi vnc. tres: euphorbii recētis vnc itē adipis ſuilli recētis, aut adipis anſerini purgati vnc. quatuor: croci Afri vn. tres: nardini Lybici vnciæ duæ ceræ ponticæ vnc. duodecim: alliorum purgatorum vnciæ tres vini odorati quod ſufficit.

* Imp. vn.
* Quatuor

Illius stomachi, & unguentum ad frigidam in temperiem, Marciatum.

Multa igitur sunt etiam alia ad frigidam intẽperiem celebrata medicamenta, tum simplicia, tum composita, verũ præstat omnibus quod Marciatum appellatur, & odoratius est, quam Decamyron, & Pẽthamyron, præterquam quod emollit, si forte duricies quæpiam extiterit, corroboratque stomachum confectio eius hæc recipit. Styracis calamitis * ceræ, singulorum vnciæ tres: medullæ ceruinæ vnciæ duæ semis: terebinthinæ vncia: * Hyssopi vnguenti liquidi vncia: opobalsami sescuncia, si recens sit: sin minus etiam duæ misceri debent: olei nardi vnciæ * sex.

* Imp. vn. qua. ceræ vnc. tres.

* In alio quatuor.

* Impres. tres.

Compositio Marciati generosi.

Styracis calamitis vnciæ tres: medullæ ceruinæ vn. tres: aloes hepaticæ vnciæ duæ: mastichæ vnciæ duæ: olei nardi vnciæ * tres: opobalsami vnc. tres: ceræ vnciæ quinque. Parato, ac vtitor longe optimo, & paucis cognito medicamẽto.

* imp. octo in alio duodecĩ, vel octodecim.

Vnguentum Myracopon.

Idem ergo præstare potest Myracopon istud, hoc autem præstantius est, quod calefacere possit. Quare vbi frigida intemperies magis præpollet, hoc potius vti conuenit. Parandum autem est ipsum hoc pacto. Croci, opobalsami, singulorum * vnciæ quatuor: vnguẽti Syriaci * libra: mellis vnc. tres: myrrhæ, ammoniaci suffiminis { ceræ pōticæ } singulorum vnciæ tres: terebinthinæ * sescuncia: euphorbii vncia.

* Impr. vn.

* vncia.

* Singulorũ sescũ.

Ad stomachum perfrictionem expertum intinctus, qui Embamma græcis dicitur.

Baccarum iuniperi, piperis, singulorum vnciæ, duæ: gingiberis * vnciæ quatuor: petroselini * vncia: mellis quod satis est. Vtitor vt præstantissimo.

* Imp. græc. drach.

* Drach.

De antidotis stomachicis.

Pastillus amazonum.

Pastillus amazonum.

Hic pastillus multo vsu ꝓbatus est, ĩ q̃bus dolores validi,

& cõuulsiones stomachum exercent, nam abunde ipsas mitigat potus: nec non auxiliatur. Habet autem in hunc modum. Apii seminis drachmæ * sex anisi * totidem: absynthii drach. quatuor: myrrhæ *: piperis lõgi singulorum drach. duæ: cinamomi drachmæ * sex: castorei drachmæ duæ: opii drachmæ duæ. Læuigato ex aqua, fingitoque pastillos, qui singuli pendeant drachmam, dato Stomachicis cum * vini facticii cyathis ternis: Cholericis: & cibum vomentibus ex frigida: Cœliacis & Dysentericis cum myrtorum decocto: Lienosis autem ex oxymelite. Item ad alia multa valet hic pastillus, & præsertim vomentibus, quicque rosionem ex prauis stomachi, & ventris humoribus sentiunt, satis respõdet. Atque hæc sunt nobilissima, quæ multis experimentis cõprobauimus. Cæterum hoc quoque sciendum est, omnem duritiem, aut stomachi, aut iecoris, aut lienis, aut alterius cuiusdam particulæ, a diuersis causis, & non ab vna excitari. Etenim siccitas, aut caliditas, si præcesserit, humoresque reddat crassos, tumorem duriorẽ efficit, & perfrictio similiter. Accurate igitur incumbendum est vt ex signis præcedentibus, & iis quæ assident, præcipue temperamẽto internoscamus, atque ita medicamẽta adhibeamus. Si enim præcesserint tristitiæ, curæ, labores, animi deiectiones, pauci cibi, & calidiores, potusque, huiusmodi duritiem ex nimia humorum adustione potius factã esse cognoscemus. Necesse igitur est, vt medicamentis ægros curemus, quæ tepidam facultatem, aut tẽperatam qualitatem obtineant, non autem calefaciant, & emollire posse titulo admodum promittant, hæc enim iis, qui tumorem ex frigiditate in scirrum coactum habent, cõtulerunt: nec de huiusmodi ambigere, dubitareque oportet. Dictum nãque est ab Aristotele, aliisque præstantissimis viris antiquis, singula, quæ concreta, & in scirrum indurata sunt, a contrario eius quod concretionem peperit: dissolui: nempe quod a calore, & siccitate concretum est, ab humectantibus ipsum, & refrigerantibus dissolui oportere: quem admodum in nitro, & sale fieri cernimus. Omnia nãque hæc a caliditate magis torrentur, atque indurantur, ex aqua ve-

Impres. duæ,
* drachma
* In impr. græco additur gingiberis drachmę duæ.
* Imp. duæ
* Galenus passi.
Nota.

ro dissoluuntur: queadmodum rursus, quæ a frigiditate con creuerint, ab igne resoluuntur: id quod videre in glacie & niue fieri licet, dum ab sole & igne dissoluuntur. Quare adhortor, vt animum adhibeatis, & ne vt plærique medici citra iudicium remedia adhibeatis, titulis ipsorum solis aquiescentes. Ego sane noui viscerum duritiem humectantibus, & teperatis me curasse, nepe balneis, & hydrelæo vsum: { nec non rosaceo & oleo & chamæmelino: similiter etiam balneis temperatis, quemadmodum in aliis, superfusióibus ex nardino, gleucino & anethino oleo: item Marciato, & horu similibus: adhæc victu calefaciente, vtpote pipere cibis iniecto, & aniso, & aliis quæ eiusdem sunt facultatis: insuper potione ex spica nardi, asaro, & id genus antidotis, quæ extenuare, & calefacere possunt. Quoniam igitur non pauca a contrariis euenire solent, attendedum est diligenter etenim acores in stomacho subinde non solum ex frigiditate, sed etiam calore oriuntur. Nouimus autem plærosque medicos putare, omnem acorem a sola frigiditate prouenire: qua de causa semper his calefacientia adhibent. Video rursus multos etiam a refrigerātibus cibis adiutos fuisse, qui antea a calefacientibus plurimum offenderentur. Nam vinum potius ipsis magis acescebat, quam calidiores potióes factitiæ, quæ ex pipere, aut aniso, aut alio quodam huiusmodi parantur medicamento. Quare talibus repudiatis, contrariis vsi, temperata aqua largiore, cibis boni succi, & qui ægre cōfici possunt, vt vulua, omazo, aut anserum ventriculis, iuuencæ pedibus ex posca, & ex pisculentis, orpho, isiciis, pectinibus, ostreis non coctis celerrime tali affectu liberati sunt, vt neque acidos ructus, neque aliam cruditatem in posterum sustinerent. Ex talibus igitur vniuersis cōiectura assequi licet, idem accidens a contrariis sæpe causis oboriri. Quemadmodum autem in acido ructu, ita rursus cura habenda est, vbi æger amaritudinem causatur, & non statim humidis in totum, & refrigerantibus vtendum. Fieri nanque potest, vt viscosi abundent humores, in quibus bilis, dum ad superiores partes effertur, huiusmodi consensum, etiam si nó admodu

Acidus ructus.

Ructus acidus quo curetur.

copiosa fuerit, ægro præbet. Omnes igitur Arquatos amaritatem percipiẽtes videre licet, attamen non omnes a refrigerantibus adiuuantur. Multi siquidem etiam alliis liberalioribus vsi, Arquato liberati sunt, ita vt neq; reliquo tempore amaritudinem perceperint: id quod merito accidit, cum neque ab eadem causa Arquati fiant, sed alii ob iecoris inflammationem, alii ex ventriculi intemperie, alii a viscosis humoribus, sed hi curari nequeunt, nisi extenuantibus, & calefacientibus, quemadmodum rursus cõsiderandum est, etiã in iis, qui copiosiora expuunt, & frigidum putantur stomachum habere. Non enim eiusmodi a copiosa in totum humiditate accidit, cum etiam ob caliditatem euenire possit. Nã cum ieiunant, & cibo modico vtuntur, hoc sæpe experiunt, nec desinunt saliuam emittere, & copiosa expuere, donec cibum assumãt. Clarum autem est, id accidere, dum caliditas humores, qui in alto latent, dissoluit. Post q̃ enim natura cibum concoquens, oblatum insumpserit, tũc rursus, quæ apposuit, dissoluere cogitur: atq; idcirco copiosiora spuunt, humiditate quæ in alto hærescit, liquescente. Quod autem ob calorẽ crebrius expuere ipsos accidit, videre licet in lignis cum comburuntur: quippe humor ex eis destillat, nimirum igne, id quod aquosum in ligno ꝯtinebat, euacuãte. Idẽ etiã in carnibus dum assantur, potissimum euenire cernimus.

Arquati non vna ex cã.

De curatione.

Curandi ergo sunt, qui ob calorem copiosa expuunt, cibis refrigerantibus, & qui difficulter confici possunt: quemadmodum rursus eos, qui ob humiditatem, calefacientibus. Opus igitur viro est in arte omnifariam exercitato, qui exquisite cãm diiudicare queat. Etenim idem accidens a cõtrariis, vt diximus, causis oritur. Quare plærique rigorẽ, & frigus in corpore sentiunt: quidam sane a crudis humoribus, qui in eo superant: quidam vero ob siccitatem, & inediam: alii propter bilem, quẽadmodum alii rursus in externis partibus ob magnam inflammationem, quæ calidum sanguinẽ totũ ad se attrahit, perfrigescũt. Multa sane etiã alia exem-

Expuẽtiũ copiosa ob calorẽ curatio.

pla licet adducere, quod eadem res a contrariis, vt dictum est, subinde causis efficitur: verum hæc quoque sufficiũt. Nã in febrium curationibus copiosius de hac re agetur, quia me dici plurimum ab eis decipiuntu, errantque.

De singultu, Caput XV.

CVm singultus etiam stomachichus sit affectus, his con iungere eum decet, vt omnis stomachicorum disputatio in idem sit collecta. Nam totus stomachus conuulsorio more, dum nonnulli mouentur, affici videtur, vbi facultas ipsius expultrix illic largius ad recrementa, quæ insidẽt, grauant, & rodunt, expellenda incitatur. Non raro in euacuatione etiam ipsa obsiccitatẽ comitatur nimirum, vt in Dysentericis, vel quocũq; alio modo largius euacuatis, & febri tentatis immodica, tale fieri spectamus. Fit autem, vt etiam ob acrem quampiam qualitatem homo singultiat, sicut qui hydrogarum assumpserit, aut aliud quid eiusmodi rosionẽ inferens, ac magis vbi stomachus quoq; est sensibilior. Atq; hæ sane singultus causæ, tot & tales existunt: curari aũt ipsæ remediis ad cãm eũ facientẽ proprie accommodatis debet. Si enim causæ fuerint viscosæ, & crassæ extenuãtibus, & incidentibus vtendum esse cõstat. Incidit autẽ probe acetum quoq; solum, si modice sorbeat, & præcipue, quod vocatur scilliticũ: item oxymeli, quod ex eo temperatur. Adiecí aũt huius quoque compositionẽ optimã, quæ multis conferre potest, præsertim stomachi affectibus, & inflatiõibus, acidisq; ructibus: est aũt hæc. Oxymelitis confectio.

Scillæ partis internæ tenerioris libræ duæ: acetis acris albi sextarii quindecim: piperis vnciæ duæ, dauci Cretici seminis, fœniculi seminis *, cumini singulorum drachmæ quatuor, apii seminis * drachmæ octo: petroselini { Macedonici } vnciæ duæ: laseris * vnciæ duæ: gingiberis vncia: pyrethri vncia: nardi Gallicæ drachmæ quatuor: Ligustici drachmæ quatuor: hyssopi { Cretici } drachma: pulegii * drachma: mentæ viridis fasciculus: apii viridis { fasciculus }: cardamomi drachmæ duæ: rutæ viridis turiones quinq;: mellis * sextarius: folii drachmæ

Singultus.

Singul. causæ.

Oxymeli scilliticum.

* Paulus, feniculi, cumini, singulorũ vnciam.

* Pau. vn.

* Imp vn. duæ. Apis uiridu, cardamomi singulorũ drachmæ duæ.

quatuor: costi vncia: sapæ sextarii duo: agarici, spicænardi, amomi, singulorum * vncia. Omnia hæc contusa diligẽter, seorsim habeto, & scillam in acetum coniectam per dies septem macerari sinito, deinde ea sublata, reliqua omnia contusa, vbi valide læuigaueris vna, acetoq; indideris, alios dies septem sinito, deinde per linteolum densum expressis etiã ad affectum prædictum vtitor. Cæterum & raphani radices in ipsum intingere conuenit, vomitumq; ciere. Adhæc mulsa, & spicæ nardi rutæq; decoctum potu ipsis auxiliatur: nec non panis ex condito comestus. Omnia nãq; hæc adhibui, & ĩ magno adeo singultu, vt æger e lecto exilire cogitaret, profeci Vsus autem sum præter hæc etiã extrinsecus in stomacho castoreo, styrace & mastiche, oleo ipsa incoquẽs, & stomachum vehementer ex eo fouens: agitabam autem inter coquendum oleum ruta. Porro castoreum, & potum & olfactum in his probe opitulatur: item nardus gallica, asarum, spica nardi, anisum, cuminum, & ligusticum. Quod si recrementa rodentia & corrupta fuerint, iis vtendum esse constat, quæ contemperant, & simul id quod rodit, abstergere possunt. Vinum his circumcidendum est, atque omnia acria decocta: temperata autem aqua vtendum, & pane ea imbuto, ptisanaque copiosa: pisciculo, qui aceti paulum habeat, & pullis columbarum: atque huiusmodi singultientes purgandi non sunt. Sin autem ob euacuationem, aut febrim singultus accedat, non dubie etiam firmiter perseuerans, tunc enim ob siccitatem immodicam affectus oritur, talis merito quidem periculosus est. Quare in eiusmodi humectantibus, & refrigerantibus auxiliis, præsertim temperata aqua creberrima, vnctione, & omnibus, quæ euacuatis adhibentur, vtendum. Noui autem quendam ex iis, qui ob hanc intemperiem singultiunt, frigida sorbitione conseruatum. At in inflammatione ea quæ actu frigida sunt, vitari debent: magis etiam continue tepida vtendum, paulatim eam sorbendo: extremas autem manus calidissimas frequentius madefacere oportet, & pedes deligare, continereque, non est alienum. Insuper sternutamenta accommo-

* Impres. sextarii duo vide Paulum Aeginetam.

dare, in quibus maxime humida stomacho infixa sunt. Ita nanque spiritus, dum in angustias redigitur, & violentia incidit, humorem qui in stomacho continetur, propellit. Adhæc superfusionibus ad stomachum vti confert, in quibus potissimum etiam inflammationem illius, aut iecoris esse consideraueris, vena prius secta, nisi omnino vires dissuadeant. Talibus igitur ratione & artificio vtendum est, ita vt animum aduertas tempori, ordini, qualitati, & aliis omnibus, quibus celeberrimi medici aduertendum esse putarũt. At si multis, atque multis tentatis, æger nihil sentiat adiumenti solatiiq́, dum nihil ex iis quæ ab arte suppeditantur, morbi difficultati succurrere potest, etiam naturalibus, quæ alligantur vti alienum non est, vt ægrum conseruemus. Etenim impium est talem deserere, & prohibere ea, quæ ægro ad salutem conferunt, cum etiam Diuinissimus Galenus, & qui eum præcesserunt, his sint vsi. Quare sapientissimus ille Didymus in libro, qui Octatomus vocatur, scriptum reliquit. Aliud. Festucam, aut lapillum, aut fimum ex terra sublatum singultientis capiti, ipso ignorante, imponito, ac statim singultus desinit. In Cyrene hoc quoque didici. Aliud. Singultiens contineat manu sinistra calculos suffragiorum quadraginta, & capiti superimponat, ac statim singultire desinet. Castoreum autem alligatum cito singultum finit. Adhæc cuminum quoque panniculo lineo inditum brachiali sinistræ manus alligato: hoc Aethiopes ad austrum habitantes facere, dictitant. Cretenses tesseram manibus continere, ΓΕΥΓ' & naribus offerre. Nonnulli vero panis fracti micam auri singultientis tacite imponunt, & fragmentum olfaciunt, liberanturq́: alii vero rutã ex vino, aut mulsa coctam potui præbent: alii apium, aut castoreum, aut daucum Creticum, aut asarum, aut nardum Gallicam, singula priuatim, aut simul cum mulsa, vel decocta potui, aut laser olfaciendum exhibent. Eximie facit etiam gargaryzatio, & aurium orisque detentio Non autem oportet pleraque cõtemnere, sed omnia etiam cum alia curatione, quã ars præstare iubet, adhibere.

Physica remedia.

De cholera. Caput XVI.

Cholerae

QVod Cholera sane acutissimus sit affectus, syncopen insignem, immodicamque virium resolutionē inducens, omnibus in confesso est. Idcirco accurate internosci, & celerrime curari, merito postulat Etenim dilatio in omnibus acutis morbis nociua est: in hoc autem affectu etiam exigua, ac leuis curandi mora, haud simplicem offensam, sed etiam absolutam subinde tabem, quæ Phthisis dicitur, conciliat. Choleram itaque immoderatam esse perturbationem, quæ per aluum, & vomitum propter stomachi subuersionē, offensionemꝗ proueniat, intelligēdum est. Ne autem quis affectum hunc ideo Choleram vocari putet, quod a bile omnino fieri consueuerit, sed quia materia, quæ per ventrem adfertur, ex intestinis videtur excerni: intestina vero choladas veteres appellabant, vt etiam Homerus testatur his verbis, κέχυντο χαμαὶ χολάδες, quod est, fusa erāt humi intestina, huius gratia etiam affectum Choleram nuncuparunt. At non solum de vna fit causa, sed etiam multis: nempe ob copiosiorem cibum assumptum, & quia concoqui non potuerit, corruptum: item ob prauorum humorum, aut ciborum, aut potionum, præsertim stomachū offendentium qualitatem, qualis est & pepon, & pingues, dulcesque & oleosi cibi. Gignitur etiam ex copia bilis, naturam sursum, aut infra ad excernendum irritantis: nec non ob nō nulla frigida applicata, vt epithemata quædam, aut frigidarum aquarum vsum, si eas bibant, aut in eis dïi natauerint. Quæ cū ita habeant, necesse est etiam de curatione tractare, quæ ad vnamquāꝗ huiusmodi causam accommodetur.

Cholerae causę uariæ.

Curatio eorum, qui ex copia ciborum cruditate laborarunt, incideruntque in Choleram.

Cholerae ex copia ciborum curatio.

Si igitur ciborum corruptio per initia tibi appareat, & æger nihil fere per ventrem, aut vomitū excernat, sed nausiet, velliceturꝗ, tunc ipsis exhibere conabimur, quæ potius vomitum prouocare largius possunt, qualis est mulsa, quæ ambo sine noxa præstare potest, nempe & aluum, & vomi

tũ incitare. Quod si vero mulsam non libenter sumant, tepida aqua ipsis liberalior dari debet, atq; vomitus sollicitari, aut digitis, aut pennis anserũ ex hydræleo in os inditis, donec corrupta abũde euacuata tibi esse videant. Et si quidem ita tibi apparuerit vt nu lum recrementum ex iis, quæ iam in vẽtre corrupta fuerant, copiosum remanserit, somnum ægris præcipere oportet, quietẽque, & præcordiorũ fotũ. Cum igitur hæc imbecillia sunt, dulce oleum calidum iniectum adiuuabit: per hyemen autem etiam nardinũ, vel gleucinum, vel Marciatũ. At vacuatione post somnũ finita, neq; febri vrgente ad balneum duci debent, paulatimq; cibo refici, ita vt cruditas tm̃ vitetur. Nisi enim qd impedimẽti fuerit, celerrime rursus ad naturalẽ statũ reuertunt, qualia neq; stomacho affecto accidũt, sed corruptione ob copiã ciborũ oborta: vnde neque huiusmodi proprie Cholerã nominant.

Curatio Choleræ ex uitiato stomacho prouenientis.

At si nõ ex ciborum copia sed inanitione, aut imbecillitate stomachi prægressa, euenerit, quæ etiam proprie Cholera vocatur, cum sit immoderata per ventrem vomitũque, vt diximus, euacuatio, stomachus vitiatus atque imbecillis refici iis deuoratis, si fieri potest, debet, quæ corroborent, & recreare queant, nempe victu & medicina. Dicamus igit prius de victu, qui hoc præstare possit, atque ita tandẽ de vnctionibus, quæ extrinsecus imponuntur. **Cholera ex uitiato stomacho curatio.**

De victu.

Panis igitur his ante omnia idoneus est, si ex vino detur, aut myrteo, aut omphacomelite, aut Palmatiano, siue Sareptino, pſertim si æger nõ febricitet, sed etiã pfrixisse videatur, & imbecillis sit viribus, copiosioresque pepones cõederit. Hi.n. cũ stomacho plusculũ aduersent, vomitũq; immoderatius comesti moueãt Choleræ affectũ gignũt. Quod autẽ vomitũ cieãt: & stomacho sint inimici, experiẽtia id licet cognoscere. Nã si duos sicci seminis scrupulos illi, q vomitu opus habet, potui offeras, videbis eum qui deuorauerit ex ipsis nauseare, vellicariq;, & statim in vomitum prorũpere. At si æger febricitet qdẽ, ætate aũt floreat, neq; stomachus eius a frigidis, sed potius pinguibus, aut dulcibus, aut oleo- **Pepones Cholerã pateunt.**

ſis ſubuerſus fuerit,& ructus nidoroſi oriantur,his panis nõ
Mẽta ad vomitũ efficax. ex vino, ſed omphacomelite, aut Cybiriaco hydromelo,
aut poſca,aut hydroroſato dari debet,pmittiq3, vt paululũ
ex his ſorbeat.Quod ſi vomitus perſeueret diutius, etiã mẽ
tæ decoctum,vt ſaluberrimum medicamentum, ipſis dan-
dum eſt.Etenim & ſtomacho illa grata eſt, & naturaliter ad
hunc affectum accommodata.Sin autem vires vrgeant, &
extremorum perfrictiones,conuulſioneſque, & animi defe
ctio oriatur,ſalutare eſt etiam vinũ decocto admiſcere. Nã
Vinũ recolligit vires celeriter. vinum omnium maxime ſubito, & celeriter vires collapſas
refocillare poteſt: ac multos noui ex ſola illius potione præ
ter ſpem mortis periculum euaſiſſe.

De unctione.

Particulas autem refrigeratas perfricare irino vnguento
conuenit,aut gleucino,aut nardino,aut populeo,aut ſicyo-
nio,aut quodam alio,quod recipit præſertim caſtoreum,&
medullam ceruinam.Hæc enim omnia iis, qui cõuelluntur,
& prope,perfrigeſcunt,admodum ſunt conuenientia.

De Epiplaſmatis ſiue Cataplaſmatis.

Epiplaſ. idẽ quod cataplaſmata. Vtendum etiam eſt Epiplaſmatis, quæ ad eos præſertim
idonea ſunt,qui cibum non continent,panis ſiligineus ex vi
no coctus,oleo melino adiecto,& polenta ſimiliter ex vino
myrteo incocta.Quod ſi deſideretur myrteum,ex vno præ
dictorum aut Palmatiano,aut Tyrio, aut Sareptino. Prius
aũt decoquatur in eo abſynthium Ponticum,roſæ, mala co
tonea,palmulæ,iuncus rotundus ſiccus,& œnanthe: ſi tem
pus autem patitur,etiam capreoli vitis: deinde ſic polenta
coquatur;inter coquẽdum adiiciatur etiam maſtiche, & me
linum oleum.Hæc enim omnia ſunt apta, tum ad corrobo
randum,tũ ad prohibendum,ne aliud in ipſum influat.

De Epithematis.

Multa ſunt ad huiuſmodi affectus prodita, quorum autẽ
nos habemus experientiam,hæc ſunt.

Epithema Dia œnanthes laudatiſſimum.

Oenanthæ

OEnanthæ drachmæ duæ, omphacii drachmæ quatuor, styracis item drachmæ quatuor: acaciæ drachmæ octo, rosarum siccarum drachmæ octo, gallæ omphacitidis drachmæ quatuor, palmularum drachmæ septem, vini austeri, olei myrthei, picis, singulorum drachmæ sedecim. Hoc medicamentum ad hepaticas Dysenterias, vomitiones, & eos qui cibum retinere nequeunt, præstantissimum existit. Dia œnanthes epithema.

Epithema quod ex malis constat, Diamelon græce dictum.

Epithema diamelon.

At si multis in ventre collectis flatibus tormina, & distentiones oboriantur, ratio est etiam cucurbitulas admouere, hæ enim non solum læniunt, sed etiam plurimum iuuant iis etiam conferunt, qui cibum non retinent, si statim cum æger illum assumpserit, stomacho adglutinentur. Nam valide retrahendo, vomitum fieri prohibent, præterea si diutius adhærent, etiam concoctionem iuuant, & ventrem, ne amplius profluat, cohibent. At calidioribus citra scarificatū vti conducit. sin autem inflammatio quædam diuturna, & scirrosa circa præcordia orta fuerit, tūc cum scarificatu eas admouere, non est absurdum. Cucurbitulæ uentres admouēdæ.

De iis qui ob bilis copiā cholerā sunt experti. Cap. XVII.

Cholera ex bili.

QVod si bilis copiosior nunc sursum, nunc infra Choleræ affectum excitet, clarum tibi erit, eam ex rosione, & caliditate circa ventrem, ac præcordia amphore percipi, ea vero, quæ per aluum, & vomitus efferuntur, omnia etiam esse biliosa, ægrum vehementer sitire, & linguam habere scabram. Si æstas fuerit, & æger iuuenis, calidiore victu primum vsus, multo magis ex his veram notionem, manifestamque consequeris, quod affectus prædictus ex biliosi humoris abundantia procreatus fuerit.

Curatio.

Causam itaque efficientem obseruans, per contraria semper curabis. quæ refrigerare, & humectare possunt, cibos potus & epithemata, quæ eiusdem sint facultatis. Proinde ptisanæ cremor refrigeratus his est idoneus, itē lactuca co-

dem modo refrigerata, paulo aceti adiecto, similiter etiam in tybus, & troxymus, item panis ex aqua assumptus inter testacea, pectines, & buccina lota sepius, item vulua, & omazum, adhæc astacus bis coctus, & pisces duri, quodque ex ipsis fit isicium, nec non anserum, & gallinarum cohortalium ventriculi.

De *fructibus pomaceis.*

Ex fructibus conducunt, qui non admodum maturuit, & mediocrem habet astrictionem, præsertim mala, pira, mala punica, & vua pensilis.

De *bellariis.*

Ex bellariis, castaneæ, & vuæ passæ expediunt.

De *potione.*

Aqua frigida. choleriis.

Potus his omnium maxime aqua frigida conuenit, quæ non vniuersa, sed paulatim, & in cibi sumendi medio tempore bibatur. Quod si ex symptomatis nimium infestantibus vires imbecilliores fieri contingat, non alienum est hydromelum, & omphacomeli eis exhibere, aut paulum vini vel Sabini, vel Cnidii. Sin autem vigiliæ quoque multæ infestauerint propter siccitatem, quæ ex inanitione accidit, Diacodyon, quod ex sapa Cretica paratur, dare ipsis quoque commodum est, & cum somnum capturi sunt, paululum ex eo prædictis potionibus admiscendo.

De *iis quæ extrinsecus imponuntur.*

Externa Cholera remedia.

Imponantur autem stomacho, & præcordiis semperuiuum, & lactuca cum mica panis, rosaceoque excepta, item ceratum probe confectum optime & maxime iuuat, si tempus ferat, capreolorum vitis, aut vuæ acerbæ, aut polygonii succus ei miscebitur. Præstantius enim erit, & ad ea quæ volumus efficatius. Etenim refrigerat, corroboratque & id quod in stomachum influit, repellit, nec non inferiorem ventrem cohibet, totumque corpus ad bonam temperiem mutat, & appetentiam excitat. hæc omnia aliaque plura præstare potest. Hac igitur ratione ipsos curare oportet in quibus & vomitus copiosiores, crebrioresque fiunt,

& venter immoderatius excernere, atque conuulsiones, sincopasque inducere videtur, vt æger de vita periclitetur, dum immoderatior per vomitus, & aluũ excretio accidit.

De cholera quæ citra noxam excitatur. Cap. 18.

Cholera qua citra noxã excitatur

QVod si bilis ad excretionem procliuis, naturam irritare videatur, nihil autem mentione dignum, vel per aluum descendat, vel per vomitum erumpat, non absurdum est tunc etiam medicamento purgante vti, quod humorem biliosum purgare queat, præcipue si æger iuuenis fuerit, & priori tempore purgari consueuerit, nũc autem cessauerit. Maxime igitur hoc efficere potest citra noxam scammoniæ liquor ex posca cũ exiguo admodũ mentæ succo, aut hydrorosato, aut hydromelite datus. At si bilis in ventriculi tunicas absorpta fuerit, etiã Picra ipsis exhiberi debet, adiecta ei scammoniæ lachryma, pro vt ægri vires permittunt. His igitur ad corpus purgandum vti debemus. Vbi vacuatio facta fuerit, & totum corpus deinceps recrementis vacuũ, vt nihil inventrem possit influere, nauseę statim cessabunt, & cibus, qui offertur, non corrũpetur prauitate humoris iam euicta, minoreque facta, & in totũ corpus distribuetur, ipsumq́ probe nutriet, vt æger sequenti tempore immunis a morbo, & sanus conseruetur. Cæterũ nosse oportet, frictionem per manus adhibitam, quietam, calidam & mitem iis omniũ maxime qui Cholerã sustinẽt, cõducere, præterea etiã extremorũ deligaturã, & si quidẽ aluus vrget, plura brachiis, & iuncturis quibus illa cũ manibus cõmittuntur vincula iniicienda esse: sin aũt vomitus, tũ femora, tũ talos constringi, & paululũ ipsa dissoluendo, rursus deligari oportere Si pedes refrigerari, aut cõuelli spectaueris, etiã permittes, vt calidæ ipsos aquæ imponãt, ac foueãbis, quousq́ particulæ incaluerint, vehemẽterq́ rubescãt. A fotu lanis quoq́ obtegenť, ne refrigescant, atq́ hæc potius fieri debent, cũ etiã vomitus vrget, & materia sursum erũpere videť, quẽadmodũ diximus, brachia vehemẽter vincire & supfundere iterũ oportere, si aluus itẽ vrserit, vt materiã

ſemper in contrarium reuellamus: nec non alia, vt dictum eſt, diligẽter adminiſtrari decet atq; eo pacto Choleræ curatione non fruſtaberis. acutisſima namq;, ſi oboritur, ſubito periculum inducit.

FINIS LIBRI SEPTIMI.

CAPITA LIBRI OCTAVI & appendices.

Paſtillus clidion.

Paſtillus ad Dyſentericos ſanguinem ſpuētes, & mulie brem ſanguinis fluxum.

Catapotia ad Dyſentericos.

Catapocia ad Dyſentericos & omnē ventris reſolutionē.

Potio ad Dyſentericos.

Glans quæ ano ſubiicitur ad teneſmum, & Dyſenteriam.

Alia glans ſiue collyrium ad dolores mitigandos.

Aliud collyrium quod ſubiiciatur, ad teneſmū & Dyſenteriam valde efficax.

Quæ per inferiora iniiciuntur ad Dyſentericos, magnoſque dolores, Enemata græci vocant.

Paſtillus Marcelli magnificus.

Paſtillus ſine opio & calce Dyſentericis accōmodus purgat enim & cicatricem inducit.

CAP. 7.

De inteſtinorum exulceratiōe, quæ proprie Dyſenteria græcis dicitur.

Notæ exulcerationis in craſſis inteſtinis.

Notæ ſuperiorum inteſtinorum affectorum.

Si in mediis inteſtinis exulceratio exiſtat.

Quid agendum ſit, ſi vlcus in recto inteſtino excitatum fuerit.

Quibus enematis in recti inteſtini affectu vtendum ſit.

Præſtantisſima quæ ano ſubiiciuntur, longo vſu a nobis comprobata.

Alia glans quæ etiam Glidion nominatur, ad Teneſmos & alui profluuia efficax nam doloris leuationem adfert quam primum apponitur, ſomnum ſuauem inducens.

Cataplaſma ad recti inteſtini inflammationem.

Si craſſa aut media inteſtina exulcerata ſint.

Medicamentum quod in Dyſentericis ano ſubiicitur.

Paſtillus Dyſentericus.

Si Dyſenteria in tenuibus inteſtinis conſtituatur.

Medicamenta compoſita ad dyſentericos & Cœliacos

Catapotia ad Cœliacos & Dyſentericos.

Dyſentericus paſtillus per os datus ad omnia interna, omnemque fluxionem valet

De epithematis & vnctionibus.

Epithema Dyſentericis & Cœliacis efficax.

Ceratum optimum.

Epithema lienoſum & hepaticum, quod vtriuſque viſceris obſtructiones diſcutit.
Si lien flatu diſtenditur & intumeſcit.
Galeni verba de lienis ſcirro, & inflatione.
Epithema iecoris & lienis
Epithema hypotherion.
Prima confectio diaſpermaton.
Alterum epithema diaſpermaton ad idem.
Potiones ad lienem.
De paſtillis.
Epithema.
De tuſſi lienoſorum.

ALEXAN. TRALLIANI LIBER OCTAVVS, IOANNE GVINTERIO ANDERNACO INTERPRETE.

De inflammatione Iecoris. Caput I.

Liber hic ab Aqua intercutẽ in impreſſo græco codice incipit.
Iecoris inflãmatio.

QVOD Sane, vt omnis inflammatio ex feruenti ſanguine trahit originem, ita etiã ea, quæ in iecore obo/riri ſolet, Exordium ſumat, omnes fatentur. Quomodo autem ipſa internoſci debeat, diſcernique, num ipſi iecori proprie acciderit, an tunicis ipſius, vel muſculis extrinſecus ambientibus, conſiderare oportet. Et ſi iecur inflammatur, inſpiciendum rurſus eſt, & inquirendum, gibba ne potius, an caua ipſius pars, vel etiã vtraque ſimul affecta ſit. Si enim id cognitum diſcretumque probe fuerit, curatio quoque celeriter, ſineque impedimento adminiſtrari poterit.

Nota an gibbam iecoris partem inflammatio obſideat.

Notæ inflammationis.

Si igitur inflammatio in gibbis conſtiterit, facile internoſci poteſt, præſertim ſi magna ſit. Nam ſecundum am-

bitum circumſcriptum inflammationis ſpecies ferri tunc videtur, ac febrim inuehit ardentem, vomitum bilioſum, & æruginoſum, frequenter iugulum detrahit: tusſiculam mouet, ſeptum tranſuerſum coarctat, & grauitatis potius, quam inflammationis ſenſum infert. Si enim in tunicis, aut ambientibus vaſis conſtiterit, acriorem dolorem excitat. Quare ſi vniuerſa iecoris inflammatio magna fuerit, ita ipſam noſſe tum oculis ipſis, tum tactu, tum aliis prædictis indiciis expedit. Quod ſi inflammationem non magnā, ſed exiguam eſſe contigerit, ægræ ipſa internoſci poteſt. Neque enim febrim ſtatim inducit, niſi inſignem quandam magnitudinem acquiſierit, neque oculis hæc ſpectari, neq; tactu manifeſto cognoſci, ſed ex aliis ipſa animaduerti poteſt. Si namque æger, vbi nos præceperimus, vt magnam reſpirationem ædat, grauitatem ſe quandam, & dolorem percipere dixerit, inflammationem exiguam interius in iocinore, aut circa eius gibba exiſtere ſciendum eſt.

Signa inflammationis cauam iecoris partē occupantis.

At ſi in caua iecoris parte inflammatio conſtituta fuerit, inde cognoſcitur, quod tumor primum in imis potius, quā in ſupernis partibus conſpiciatur, atque hinc animi defectio ſuccedat, imo etiam corpus alimentum non ſentiat, pallidū & tenue appareat, vt tandem ipſo refrigeſcente etiā aquæ ſubter cutem ſuffuſio deinceps ſequatur. Ita ſane inflammationem caua iecoris infeſtantem ab ea, quæ gibba exercet, diſcernere conuenit. At in muſculis inflammationem tempeſtiue cognoſcere licet. Nullum enim ex prædictis accidentibus ægri ſuſtinent, & præterea inflammatio e directo muſculorum figurata conſpicitur, nec non extrinſecus manifeſto conſpectui ſe offert, non quemadmodum in caua iecoris parte intus deliteſcens. Curare autem eam oportet ita, vt toti corpori proſpiciamus. Si namque ſanguis in vniuerſo eo ſuperet, curatio protinus adminiſtranda eſt, & non differenda, (periculoſum enim) ſed vena axillaris incidi debet. Quod ſi hæc ſecari nō poteſt, ex ſupernis vacua-

Iecoris Caue partis iflāmatæ.

Curatio inflāmationis iecoris.

tio omnino tentanda est. Qui enim vacuationem adhibere, & totum corpus recrementis liberare neglexerunt, hi maximorum malorum ægris autores fuerunt. Vel enim accidit, vt materia in pus ex medicamentis intempestiue adhibitis conuertatur, aut tēporis spacio scirrosa, & ad discutiendum contumax fiat. Propter hæc Igitur omnia cauendum est, ne cataplasmata, & superfusiones inducamus, priusquā totū corpus a recrementis liberum fecerimus. Itaque sanguis mitti debet, post missionē victus instituì recremētorū expers, mitis, qui nihil habeat acre, præsertim inter initia. Nā feruens īflāmatio nihil huiusmodi tolerat, quare commodius est ab id genus decoctis abstinere, ac nō vti iis, quæ videntur aperire fluxiones citare, & inflāmationē magis adaugere. Itaq; cremor ptisane his est idoneus, q habet vim & aperiendi, & abstergendi, præterq̄ q affectas partes non affligit, aut calefacit. Similiter etiam auenæ cremor accommodus est. Iis autem qui hæc auersantur, & Chydron, & amigdala dari debent, oua autem prohibenda, eo quod crassi sint succi, & flatuosi, micæ vero panis, aut coctæ, aut elotæ, verum non copiosæ assumi. Reliquis omnibus frumentaceis interdicendum est, vt similagine, libo, suminali, pulte, quæ græce poltos dicitur, & placentis, item pinguibus, testaceis, præter erinacium, & raro admodum pectines atq; tunc dare conuenit, cum æger biliosus esse appaiet, siti & vigiliis conficitur, inflammatione feruenti & Erysipelacea torquetur, His & intybi, & troxymi, & cichoria, & lonchi. & teneræ betæ, nec non columbus, & piscis cum iure decocti conueniunt. Dulcia vero omnia, & recrementicea prohibeto. Nam viscera largius hinc augescentia, in tumorem attolli videre licet, non solum in gallinis, & suibus, sed omnibus brutis animalibus: quare dulcia, & astringentia similiter cauere oportet. Nam eo quod constringunt, contrahuntque tumores ad discutiendum difficiles ipsos reddunt, ob quod neque malum punicum, neque alium fructum pomaceum, imo neque vinum maxime competit, vt quod omni feruenti inflammationi in totum sit aduersarium.

Oua crassi succi.

Quod autẽ astrictionis expers est, magis proficit, in quibus sola obstructio citra inflammationem existit. Tantum de victu dixisse sufficiat. Offerenda igitur prius sunt quædam simpliciora, ex quorum numero est radicis apii dilutum, & oxymeli, cum inflammatio concoqui incipit. Nam per vrinas materia subtrahitur, tumorque imminuitur. Si igitur & febris mitior fieri, & concoctionis signa tutiora appareant, cum fiducia etiam ea quæ largius incidere, & obstructa aperire possunt, exhibeto, cuius generis est asarum, mæum, & nardus Gallica. Composita autem probe faciunt hæc, quæ soluere simul inflãmationes, & dura emollire possunt, item quæ magnas citra febrim obstructiones possunt discutere, quorum etiam confectiones exponere est necessarium.

DE OBSTRVCTIONE IECORIS. CAP. II.

Obstructiones iecoris vniuersæ hinc innotescunt, qđ neq; febris, neq; feruor in locis affectis adsit, grauitas autem, & sola distentio in cauis iecoris partibus sensu percipiatur. Cum igitur obstructionem esse animaduerteris, cum fiducia medicamentis vtitor, quæ incidunt, & extenuant quibus etiam in particulis scirro indurescere incipientibus vti consulo. Ac scirri vbi materia quæ particulis impacta est, prius emollita, dissolutaq; fuerit, medicamentis tunc indigent, quæ obstructa liberare possunt. Qui enim ad ea, quæ reserare solent descenderunt, priusquam tumor fuerit emollitus, hi adiumẽtũ quidẽ ex eis attulisse visi sunt, tenui solo si quod est, discusso, postea autem obfuerunt. Nã humores nimium exiccati, assatique lapidum instar concreuerunt, adeo vt non amplius discuti potuerint. Dicamus igitur de vnoquoque, qualia sane ad inflammationem tantum, qualia item ad obstructionem conueniant, quæ rursus indurescentia dissoluere, & emollire queant.

Iecoris obstructio.

De inflammationis iecoris curatione.

Iecoris inflãmati curatio.

Laborantes inflammatione iecoris, malis cotoneis, farina hordeacea, & fenugræco decocto obducito. Etenim præter quam quod robur insinuant,

etiam durities discutiunt, emolliuntque. Ad maximas inflammationes, in quibus etiam stomachus affectus est, & latera distenta sunt, palmulas citra medullam contusas diligenter, & cum pari cerato rosaceo, in pila legitime vnitas, paulo rosacei superfuso, applicato. Iam ceratum bene facit quod recipit hæc, ammoniaci, ceræ, singulorum drachmas * octuaginta, croci drachmas quatuor, Cyprini * heminam aceti * heminas sex: ceratum derasum reliquis admisceto.

* Impressus octo.
* Drachmæ quatuor.
* Heminã

Aliud ad inflammationes non admodum feruentes.

Sampsuchi viridis drachmæ * viginti quatuor, { thuris drachmæ quatuor, } ceræ, resinæ piceæ, singulorum drachmæ * sedecim, olei Cyprini * heminæ sex mellis heminæ quatuor. Quæ liquari possunt, liquefacito, & aridis in pila probe læuigatis addito. Aliud. Epithema ad inflammationes feruentes, non modo musculorum, sed etiam ipsius iecoris, multis admodum experimẽtis comprobatum. Absynthii, gummi, nardi Gallicæ, asari, croci, singulæ vnciæ, iridis, myrti, styracis, bdellii, suffiminis ammoniaci, singulorum vnciæ duæ, medullæ vitulinæ vnciæ quatuor, cerati Lentiscini libræ quatuor. Adhæc Apollophanis epithema optime facit, si quis ipsum commode parauerit, habet autẽ in hunc modum.

* Impress9 octo.
* Octo.
* Drachmæ sex, in alio, octo.

Apollophanis malagma ad iecorarios.

Malagma Apollophanis

Ceræ, iridis Illyricæ, bdellii, singulorũ drachmæ * octuaginta, ammoniaci suffiminis totidem, resinæ terebinthinæ drachmæ quadraginta, mannæ thuris totidem. Contundito, & irino pilam subungito.

* Impress9 octo.

Epithema ad inflammationem iecoris.

Aloes vnciæ tres, mastichæ vncia: { ceræ vnciæ tres, olei nardini siue melini totidẽ. } Sin autem voles, vt magis corroboret, misceto aloen pari mastichæ pondere, ita & stomacho, & iecori, quod mediocrem sustinet inflammationem, conueniens est medicamentum, quemadmodũ etiam quod micas panis recipit, item Anethine, & Ambrosia, nec non quod Diamelilotu dicitur, si his misceatur, adhæc quod

Diachamæmelu vocatur.

Ad inflammationes ſcirroſas.

Ad tumores ſine febribus, præcipue diuturnos, & ſcirroſos etiam Anemone medicamentum valet & Ariobarzanium, & quod vocatur Helladicum, omniaque copta bene faciunt. Atque horum ſcripturas apud multos proditas inuenire licet. Vt autem lector prompte inueniat, nec differre cogatur, hic quoque exponenda vobis cenſui, maxime illa quorum experientiam accepimus.

Hepaticum optimum, facit etiam lienoſis, & quibus ſtomachus eſt diſtentus, nobiliſſimum medicamentum, & blande emolliens, adeo ut nullum ei comparari queat.

Ceræ drachmæ, * viginti quinq; ſampſuchi quinquaginta, fenugræci torrefacti totidem, piperis albi vncia { nitri vnciæ octo, } terebinthinæ drachmæ ſeptuaginta quinque Cyprini { libra, vini } hemina. Sicca contundito, incernitoque, & ad triduum vſque in vino macerata ſimul vnito, deinde ea quæ liquari poſſunt, liquefacta, iis quæ in pila ſunt ſuperfundito, emollitaque diligenter reponito. Cum vſus poſtulat, medicamenti partem vnam miſceto, atque ita imponito.

* Impreſſ. ſeptuaginta quinque.

Hepaticũ medicamentum.

Epithema odoratum, quod Euodes dicitur, ad iecoris, & ſtomachi inflammationes, egregium.

Croci ſeſcuncia, bdellii * drachmæ nouem, aloes mirrhæ, ſingulorum vnciæ duæ, folii vncia, propoleos vnciæ tres: * thuris vnciæ duæ, ſtyracis vnciæ tres, maſtichæ vncie due ſemis, cardamomi vnciæ duæ, fecis hedychroi { ſeſcuncia, ammoniaci ſuffiminis vnciæ ſex, ceræ libra, colophoniæ libræ duæ, opoballami vnciæ ſex, } palmularum totidem. Haud noui an in duris, & frigidioribus affectibus medicamentum hoc ſit præſtantius.

* impreſſ. vncie nouẽ in alio octo.

* In alio, ſeſcuntia

Copton ad duritiem & ſtomachi iecoriſque reſolutionem inſigne.

Copton.

Propoleos vnciæ sex styracis vnciæ duæ, mastichæ vncia, terebinthinæ semuncia, fecis nardini quod satis est.

De antidotis hepaticis.

Antidota hepatica. Tantum de medicamentis, reliquum est vt eorum quæ experti sumus, antidotorũ, & puluerũ mẽtionẽ faciamus.

Hepaticum, Athanasia dictum, ad Nephriticos, & Arquatos ualet, item sudores mouet.

Athanasium antidotum. { Croci drachmæ duæ, } cinamomi, nardi, { casiæ } mirrhæ, iunci odorati floris, singulæ drachmæ. Melle Attico excipiuntur fabæ græcanicæ instar febricitantibus ex hydromelite datur. Non conuenit autem calidis intemperiebus, sed potius frigidis, simul & humidis.

Pastillus hepaticus, qui etiam simul Arquaticis auxiliatur.

* Impress⁹ vna. Anisi, apii seminis, asari, amygdalarum amararum purgatarum, absinthii, singulorum drachmæ* quatuor. Parantur ex aqua formanturque past lli, & datur drachma ex aqua. { Adhæc Chamæmelum cum vino & melle datum, subi: o iecoris inflammationem sanat. }

Antidotum hepaticum ad magnas iecoris obstructiones & scirrosos affectus, usu comprobatum.

Piperis sescuncia, spicæ nardi scrupuli tres, aloes scrupuli sex, fænugræci scrupuli sex, eupatorii* semuncia, mastichæ scrupuli* tres, { ammoniaci, costi, singulorum scrupuli sex, asari } scrupuli sex, mellis sesquilibra. Datur cochleare vnum ex condito. Hoc valet iis, quos calida intemperies infestat, imo in quibus etiam viscosi humores obstructionem pepererint.

* Impress⁹ sescuncia

* Impress⁹ græcus, sex.

Ad iecoris obstructionem puluis nobilis, quem frequenter dedi.

Puluis hepaticus nobilis. Costi, eupatorii, singulorũ partes duæ, piperis pars vna. Datur ad triduum ex vino Ascalonite cochlearium. Qui autem assumit, in dextrum latus, ad horæ dimidium decumbat. Vesperi similiter capiet, abstineat autem qui medicamento vtitur, aceto, glandibus, leguminibus, oleribus, ra-

pa, & aliis quæ flatus pariunt.

Ad magnam iecoris, & lienis obstructionem, ut etiam insignes duritias emollierit.

Ammoniaci suffiminis * scrupuli quatuor, thuris scrupulus. Datur ex condito per triduum, beneque facit. Nam causas per ventris euacuationem educit, & eos qui aqua inter cutem laboraturi sunt, ne morbo corripiantur, prohibet. Hoc ego subinde sum expertus. * In impress. vncia.

Aliud ad iecoris obstructionem.

Capparis { radicis } partes duæ, costi pars * vna, Datur iis qui febri carent ex vino, febricitantibus autem ex tepida. * In alio, duæ.

Aliud comprobatum, quod a lepore Dia elaphu dicitur.

Costi, fænugræci, piperis, leporini stercoris, omniū paria pondera cōtundes, incernesq;, & probe leuigabis. Datur co chlearium, si febris absit ex uino, febricitantibus autem ex tepida. Iubeto ægris, vt in dextrum decumbant latus. Dia elaphu.

Aliud Dia bacanu.

Costi, bacani, singulæ vnciæ, folii scrupuli octo, piperis { albi } scrupuli sex, { spicæ nardi totidē, } mellis quod satis est. Datur cochleare cū mistura cōditi in balneo, atq; hoc est cōprobatū, præsertim ad obstructiones a viscosis, & crassis humoribus cōflatas. Vt autē medicamentū quodcūq; velis, ad subiectū affectū accommodatū cōponere queas, ægri vires temperamentū, ætatē, & singula alia, quæ etiam sapiens ille senex obseruare docuit, respiciens, simplicia expo sui medicamenta, vt & eorum facultas tibi cito suppetat, & alia ex eis facile quomodocunque velis, conficias. Dia bacanu. Coindicatia

Simplicia ad iecur medicamenta, { ab Oribasio, & multis nobilibus uiris probata. }

Viticis semen iecori scirrho, & obstructioni obnoxio opitulatur, centaurii minoris succus potus, & extrinsecus impositus, plantaginis radicis siccæ, & folia, multoque magis semen, asparagus myacanthi- Simplicia iecoris medicamenta.

nus, præsertim radices, & semen: glycizidis radix similiter lauri radicis cortex ex vino odoro potus, item nux pinea, cicera, erythrodani radix, & eupatorium, præterea robur particulæ ipsi insinuat; adhæc lupinorum amarorum decoctū, cū ruta, & pipere potū, & extrinsecus impositū, insup iris, pistacei semen, marrubium, amygdala, & dracunculi radix viscera purgant, crassos, & viscosos humores extenuāt. Iam carpesium, polium & chamædrys obstructa aperiunt, & crassitiem humorum extenuant, ampeloprasson, similiter { agaricus } & Anthemisium, quod etiam dicitur chamæmelum, præcordiis vtilissimum, si quid aliud, existit.

Caua iecoris purgantia.

Caua iecoris purgantia.

Porro cauam iecoris partem purgant polypodium, herba mercurialis mixta elaterio cum oxymelite, Chamælea cum absynthio, & hydromelite pota. Brassicæ succus potui datus, nitrum cum mulsa potum, adhæc cyclamini radix, lupinorum decoctum, oleum, mel, & nitrum, serum lactis, galli veteris decocti ius, ciceris decoctum. Hæc etiam diuturnis inflammationibus cauæ iecoris partis opitulantur.

Quæ gibbam iecoris partem expurgant.

Amomi decoctum, iuncus odoratus rotundus, acori radix, agaricus cum vino & melle potus gentiana ex aqua, vitis albæ foliorum cum{ lauri radicū cortice ex vino tres oboli potati, rheu Ponticum, dulcis radiculæ succus cum sapa, quinque folii radicis succus, viticis semen, daucus Creticus, apii semen, & petroselini, baccæ lauri, & folia, cardomomum, centaurium, glycyzidis semen, anisum torridum absynthium, costum, opobalsamum, mirrha, phu, asarum, meum, Hæc inueteratos iecoris affectus, siue cum tumore, siue cum intemperie fuerint, nec non dolores persanat. }

De imbecillitate iecoris & Dysenteria. Caput. III.

imbecillitas & dysenteria hepatica

CVm dixerimus, quomodo Inflammatio, & obstructio, vel scirrus, curari debeant, exponamus etiam, qua rōne ei medendum sit, atque internoscendū, qū nihil horum experitur, sola autem intemperie infirmatur.

Notæ

Notæ.

Quod si igitur attractrix facultas est imbecillis, ea quæ per aluum deiiciuntur, in cremorem, quem chylum vocāt, probe redacta, eo quod venter nullo affectu laboret: liquidiora autem inueniuntur: quia distributio in iecur minus perfecta fuerit. At si facultas alteratrix infirma existat, deiectiones carnium recentium loturæ similes videbis: atq; hic affectus hepatica Dysenteria vocatur. Itaque vulgares medici, vbi eiusmodi quippiam conspexerint, nihil solliciti, nec internoscere valentes, vnde imbecillitas oriatur, statim quæ ad iecur sunt inscripta medicamenta adhibent, præsertim quæ robur adiicere, & confirmare possunt: extrinsecus quidē cataplasmata, quæ ex aloe, balaustio, malicorio, mirrha, & œnanthe constant: intus autem rheum barbaricum, Xylomacer dictum, Theriaca, atque alia quædam antidota. Nonnulli autem ipsorum ventrem extrinsecus, spissamentis, & pastillis curare non dubitant, maxime offendentes. Nā ex huiusmodi corrumpunt magis viscus, magisque infirmum, & intemperatum reddunt, verum non ita ꝯuenit, sed prius inquirendum, ac inuestigandum est, quæ intemperies causæ sit effectrix. Atque hac diligenter animaduersa, ita victus instituī aduersus affectum debet, qui ab internotione suggeritur. Quippe iecur non ex calida solum intemperie, sed etiā ex frigida, & humida qualitate, item ex vtraq; simul infirmum redditur. Subinde vero ob prauam quoque materiē ingrauescens, & propter obstructionem leditur. Interdum etiam inflammatio vna cum frigida intemperie miscetur, mixtus quæ affectus & varius efficitur. Dicamus igitur in eum modum, quo optimus medicus singula internoscere debeat.

Dysente. hepatica

Fortemit to.

De calida intemperie.

Iecoris calida intē. peries.

Ex calida intemperie iecorario affectu laborantes internoscere multis indiciis licet, præsertim qđ æger valde sitit, bilemque vomit, sæpe vero etiam æruginosa: & quod deiectiones eiusmodi apparent, linguam habet scabram: corpus

ſiccum & gracilius videtur, tanquam iecore colliqueſcēte, & in cruentas ſanies contabeſcente: temporis autem ſpacio etiam ex ipſa ſubſtantia tandem particulæ longe fœtidiſsimæ deferri cernuntur. His igitur notis calida intemperie laborantes animaduertere conuenit. Cæterum ex temperamento ægri, ætate, anni tempore, & prægreſſo victu reliquum licet firmioris cognitionis gratia capere, atque hinc internoſcere. Nam temperamento calidi ſunt, & tenues habitu, piloſque denſos habent, curis dediti, & animo iracundi.

De *frigida intemperie.*

Iecoris frigida intēperies.

Qui vero ex frigida iocinoris intemperie laborant, neq; ſitiunt vehementer, neq; bilem vomunt, neque amaritudinem in ore, ſed potius acorem ſentiunt: item deiectiōes alui neq; bilioſum, neq; fædi admodum odoris, neq; colliquationis aliquid, ſed veluti ſanguinē craſsiorem, & nigro ſimilem continent. His etiam vultus non collabitur, & reliquum corpus temperamentumq; ad frigidius magis inclinare videt: adhæc præcedens victus talis, ſi perſpicias, depræhenditur: item vita ocioſior, balnea copioſiora, & intempeſtiua, eaq; poſt cibum. Ex his, atq; aliis conſimilibus indiciis frigidā intēperiem iecoris notare ac internoſcere poteris.

De *ſicca intemperie.*

Iecoris ſicca intēperies.

Sicca iecoris intemperies corpus ſiccius teſtatur, & tenuius: ſitim magis cōciliat, & deiectiones alui paucæ, & craſſiores apparent.

De *humida intemperie.*

At humida iecoris intemperies neque ſitim efficit, neque ſiccitatem, ſed magis etiam linguæ humiditatem. Nā nulla ſitis vrget, & vultus totumque corpus diu non collabitur: poſtea autem deiectiones ventris plurimæ apparent. Scire porro licet quod materiales qualitates, ſi cum effectricibus miſceantur, hæc indicia demonſtrent.

Quomodo calida iecoris intemperies curetur.

Calida igitur iocinoris intemperies refrigerantibus auxiliis curari debet: illa vero in totũ remedia deligenda sunt, quæ præterquam quod refrigerant, & abstergũt, etiam aperire iecoris meat⁹, & corroborare præterea ipsum possunt, efficiuntque, vt alimentum celeriter per totum corpus distribuat. Itaq; cremor ptisanæ his est idoneus, ac panis, cui adiecta sit inter coquendum radix apii, intybus, cichorium, sonchus, & his adhuc magis troxymum. Quoniam vero in prædictis oleribus vis amara, & aperiundi obstructos iocinoris meatus existit, vti his oportet. Nam hæc facultas etiã calidas iecoris intemperies admodum iuuat, & frigidas non offendit. Non enim intensam habet frigiditatem, sed mitem, & quæ medium iam attingat, vt quis citra noxã ea, & cum fiducia vti posit. Omnia namque recipit, quorũ maxime vsus est in iis, qui imbecillum adeo iecur habent, vt neque contineat alimentum neq; exacte inalteret, vel etiã in corpus distribuat. Ego sane noui multos, qui hepaticas Dysenterias euaserint, hoc adeo vsos olere. Neque enim semel tantum, sed etiam sæpe ipsum comedere eodẽ die conuenit, & mane, & vesperi, tum ex decocto, tum ex condimento, coriandrum autem ipsi inter coquendum miscere oportet. Quod si quædam obstructionis suspicio in gibba, aut caua parte iecoris fuerit, tunc etiam apium simul incoquere præstat. Nam præterquam quod suaue est, & gratum, concoquitur etiam, & in iecur magis distribuitur. At oua in omnibus huiusmodi affectibus, præsertim dura vitari debent, & halica, nisi propter vires collapsas, aut fastidium refectione vtendum sit, atque tunc apii radicem cum ea incoquere conuenit. Commodius igitur est, nisi necessitas quædam vrgeat, nunquam halicam tali morbo laborantibus dari, neque sorbitionem ex virenti tritico præparatam, quam Græci chidron appellant, aut typhen, verum omnibus cibis ptisana & panis prædictaque olera præferenda sunt: inopia vero olerum, lactuca quoque dabitur, & ex iure, & ex condimento, cum radice apii & betæ percocta. Vtilis enim est per se, & cum malua suauior euadit,

Calida iecoris intẽperies curatio.

Multi hepatici ser ros olere curati.

commodiorque, si acetum inter coquendum recipiat. Ex iis quæ volatu nituntur, gallina cohortalis deligi potius debet, quæ & ex decocto comedatur, & cum oleribus coquatur. Multa vero iura, præsertim pinguia, & quæ habent aut cuminum, aut oryzam, aut aliud quoddam condimentum, vitare semper oportet. Nam eiusmodi confectiones impediũt & concoctionem, & distributionem, cum humor adhuc biliosus superat. Iam ex perdice alimentum his cõuenit, phasiani non pingues, & anserum ventres: ex syluestribus nonnulla, vt attagenæ: raro turdi, aut turtures, aut ex puis passerculis Aliqui. Anates in totum fugere oportet, ac omnia quæ in paludibus degunt, quæque siccam, & melãcholicam carnem obtinent, raro, aut nequaquam offerri debent. Ad calidas intẽperies nihil ex his comestum iuuat. Ex piscibus præcipue marinis saxatiles offerendi sunt, in puro mari degentes, vtpote turdus piscis, scarus, psitta, mulus, chrysophrys. Qui vero calorem habent leniorem, validasque vires, iis lupus, orphus, ceris, & isicium ex ea paratum exhiberi debet, quod nihil habet gari, aut vrticæ, aut alia quædã. Nam isicium ita confectum, præterquam quod nihil iuuat, adhuc etiam magis eos, qui copiosissime vescuntur, ledit. Ex quadrupedibus pulmones dandi sunt, & crassa ouium intestina, quæ græci institores ea vendentes chordas appellãt: verum illi etiam lienem, & cor eis admiscent, vt quæ ægre corrumpantur, & calidæ intemperiei queant resistere. Vbi non admodum magna est intemperies, & biliosa, humorq; citra aliquam obstructionem magnam, aut inflammationẽ vitiosus, ibi cibos offerre conuenit, qui ægre cõficiantur, & validos. Cæterum dare his quoque oportet, si tempus permiserit, fructus pomaceos, peponum dulcium carnem, admodum dulcia mala, & cotonea bene matura, eaque assa ꝓbe, aut cocta cum gallina. Ne autem mala dum assant, adurentur, sed diutius ad assationem sufficiant, durentq;, fermẽtum extrinsecus vndique ipsis obducetur, atq; sic ipsa furno demittentur. Malorum punicorum grana, & ante cibũ modicum, & cum pane dare conuenit. Nam iecur admodũ

imbecille, & stomachum collapsum firmare possunt, etiam si æger maxima siti conficiatur. Tunc enim vuam quoq; dura carne præditam, & citrium molle ipsis porrigere oportet: item cerasia, pira, vel mespila conferunt, aut semel, aut bis exhibita. Nam continuus omnium astringentium vsus, & siccare, & ventrem inferiorem obstruere, cohibereq; potest, ne stercus facile efferatur. Quare astringentia cibi ratione crebro offerre, & extrinsecus obducece cautio est. Ex bellariis plurimum exhibeto vuas, præsertim quæ vocãtur Larissenæ. Nihil enim hepaticis Dysenteriis adeo opitulatur, vt vua passa, quæ omnia bona ꝯtinet, vt non putrescat, vt corroboret, vt præter boni medicamenti facultatem, etiam nutrire posit, & quodcũq; prauũ vitiosumq; inuenerit, in benignum conuertet. Reliqua vero omnia, nuces, pistacea, & nuces pineas vitare oportet, vt inimica, castaneæ vero tuto sumentur: nam boni succi sunt, & non cito a calidis intẽperiebus corrumpuntur Tantum etiam de hepatica Dysenteria, quæ ex calida intẽperie nascitur, dictum esto. In vniuersum autem illi cibi magis sunt deligendi, qui probe distribuuntur, & robur temperiemq; inducunt, & vim abstergẽdis visceribus aperiendisque efficacem habent: qualem si non obtineant, alias autem temperati sint, adiicere eis hunc oportet, vt probe iecoris meatus pertranseant. Dicamus igitur cremorem ptisanæ ad hoc idoneum esse: subinde vero & grana ipsius, & olera, maxime intybus, & his adhuc magis troxyma ad idem congruunt, quare etiam per se, & cũ gallina, aut perdice, aut ventriculo anseris dari possunt: aut cum carne quadam { suauitatis gratia } simul incoqui. Cæterum olera iam commemorata, elixa, aut cruda offerunt, prout æger bene afficitur, & vsus morbi postulat.

Hepatica Dysente. uua vtiliss sima.

DE HEPATICA DYSENTERIA EX FRIGIDA INTEMPERIAE, CAPVT IIII.

QVod vniuersalis curatio per calefacientia adhibeatur omnib⁹ est manifestum: verum quæ potius ex

particularibus deligi debeant, hæc quoq; medicum ſcire cō-uenit: ac faciemus ſane hoc a victu exorſi. Cum igitur frigida intemperies affigit, & panem calidum exhibere per ſe, & ex vino Tyrio, aut Beryzio, aut Sareptino, aut Cnidio expedit, frequenter etiam ex Aryſino, cum & æger febricitat, & frigida intemperies magna apparet, quæ iecur, & ſtomachum obſederit. Ego ſane noui me alicui cuius viſcera & ſtomachum refrigerata cōiecturis depræhenderam, conditum cum pane, aut typhe dediſſe, & plurimum adiuuiſſe. Oportet aūt remedia magis, minuſue calefacientia pro frigiditatis obtinētis magnitudine, accommodare. Ex oleribus braſſicam ter coctam eſſe potius conuenit, interim ex vino, alias cōditam, vel per ſe, vel cum in tybo, aut troxymo, interim cum gallina, aut perdice, aut attagena, aut turdis: item vētriculos anſerum, iſicium, & carnem aſſam, ſed raro, cum ægri alios cibos faſtidiunt. Non enim offerendi ſunt frigida intēperie laborantibus cibi, qui ægre conficiuntur. Secunda ratione etiam milium affatim coctum, & puls ſimiliter idonea eſt. Teſtacea vero his exhibenda non ſunt: nam calidis tēperaturis talia conueniunt. Ex piſcibus vtiliter datur turdus, coſſyphus, ceris, chryſophrys, & omnium maxime mulus. Hi namqua etiam aſsi adhibiti omnibus conducunt, & magis ſuper prunas aſsi. Caſtaneæ mediocriter aſſæ, ſi non admodū crebro edantur, iuuant: ita nanquæ comeſtæ nihil frigidum obtinēt, & præterea fluxiones obtūdunt, vt quæ mediocrem craſsitiem roſionis expertem poſsideant. Dato autem & vuas paſſas, quoniam omni, vt ſummatim dicā, quacūq; tandem intemperie citra inflammationem infirmo familiares cibi exiſtunt, vt quæ iecur cōfirmēt, etſi malignum quid in eo contineatur, in benignum commutent. Piſtacea autem, & amygdalæ in hepaticis Dyſenteriis caueri debent, eo quod facile corrumpantur, & oleoſa ſint, prompteq; in bilem mutentur, & recrementum aſperius reddāt, vt hinc venter magis, crebriuſq; irritetur. Hæc etiam de hepatica Dyſenteria, quæ ex frigida intemperie prouenit, dicta ſunto. At materiales qualitates, vt ſiccitas, & humiditas, eiſdem

Dyſenteriæ hepaticæ ex frigiditate curatio.

Conditū refrigeratis viſceribꝰ vtile

cibis curari possunt, si illos studeamus exhibere, qui neque manifesto calefacere, neque refrigerare solēt, sed medii quo dammodo cum sint, etiam secundum efficientes qualitates humectare, aut siccare solent. Dicamus autem, quæ inter medicamenta, aut antidota hoc præstare queant.

Quæ hepaticæ Dysenteria ob calidam intemperiem ortæ conferant.

Citrii succi cyathum cum mulsa dato, aut serios succum similiter: aut cichorii. Sin autem intemperies nō admodum calida est, etiam succos olerum cum vino tenuiori dato. Nā & absterforiam vim obtinent, & generose aperiunt. Quare si humidus succus nō adfuerit, siccum inspergito: catapotia aūt ex eis contra huiusmodi affectus fingere oportet, quæ hæc recipiunt. Cichorii { radicis } drachmas quatuor, chamæ pyteos radicis drachmas quatuor. Tundito, excipitoq; melle cocto, & nucis ponticæ instar ex aquæ calidæ cyathis tribus potui dato. Iis autem, qui valde calida visceris intēperie laborant, rosaceum, aut melinum, aut hydrorosatum aut serios succi cyathos duos quotidie potui dato. Hepaticę Dysenterię ob caliditatē curatio.

{ *De fotu ad calidam iecoris intemperiem.*

Fotus ad calidā iecoris intēperiē optimus adhibet ex oleo chamæmelino, & nardino. Nā ante cataplasmata oīno melius ꝑficit. Cataplasma aūt in hūc modū ꝯficies. Croci macerati in vino Ascalonio, & triti drach. quatuor: plantaginis sicci, triti, incretiq; drach. duæ: lenticulæ farinæ vnc. quatuor: aut polentæ. Coquātur igne lento in aqua, & oleo rosaceo. Tepidissimū sic iecori & stomacho superimponitur. }

Antidotū Cyphodes ad frigidas iecoris intēperies utile

Croci, cinamomi, singulorꝫ drach. quatuor: mirrhæ totidē: bdelii drach. qua. bituminis drach. tres: iunci odorati floris drach. tres: calami drach. duæ: casiæ drach. nardi Indici drachma: terebinthinæ drach. sedecī: mellis heminæ dimidiū: vuæ passæ carnis drach. * sedecim: { vini quod satis est }. Vino vuā passam bdelliū, & myrrhā macerato: resinā liquefa-

* Impr. drachmas cētum septuaginta sex.

ctam melli miſceto deinde omnia commixta læuigataq; re ponito. Excellentiſsimum hoc eſt medicamentum, & pluri mum id in hepaticis Dyſenteriis expertus ſum. Etenim ſiccat, corroborat, diſcutit, & prauas ſanies putridaſq; emendat, corrigitq;, conſtat enim aromatis, & vua paſſa, quæ & nutrit, & naturalem habet ad iecur proprietatem.

{ De *fotu, & cataplaſmate*

His fotum ex oleo anethino, aut ſampſuchino adhibeto. poſt fotum cataplaſma ex ruta contuſa, melāthio, cymino, & ariſtolochia longa. Adhæc puluis horum coquatur cum melle & vino modyco Areſino, oleoque Cyprino. Sit autē mel diutius cum aromatis coctum, vino ſimul adiecto, vt paſtillus fiat, atque ſic oleum poſtea miſceto. Quod ſi nimia ſit iecoris imbecillitas, fotus primum ex abſynthio, epithymo, & oleo ſupra dicto adhiberi debent. Similiter & cataplaſma, cui addendus eſt roſarum ſiccarum puluis, & pro aloe, palmulæ & cotonea inducenda.

epithe. tonoticum.

Epithema tonoticon, quod iecur corroboret, & inflammationes concoquat.

Ammoniaci ſuffiminis, meliloti, ſingulorum vnciæ tres: œnanthæ, caſiæ, mirrhæ, croci, aloes, abſynthii ſucci, nardi, folii, ſingulæ vnciæ: maſtichæ Chiæ, ſtyracis, amomi, ſingulorum vnciæ duæ: ceræ libræ duæ: nardini quod ſatis eſt.

Potio ad eos quos imbecillitas cum obſtructione infeſtat.

Braſsicæ decoctum, & rhus Syriacum tenuiter læuigatū, mixtumq; potui dato, & miraberis.

DE ALVI PROFLVVIO EX LIBRIS PHILVMENI, CAP. V.

Alui profluuium.

ALuus tum in febribus, tum citra febres profluuio laborat. In febribus autem difficilior eius eſt curatio, animaduerſionemq;, & coniecturam diligentem requirit. Nam inter initia naturæ aliena ſalubriter euacuare cōſueuit, ipſa nimirum natura ad ſuperfluos, incommodoſque humores reiiciendos vndiquaque cogente. Id autē alias in ſtatu morbi, alias in declinatione contingit: nūc quidē cū

magna ꝑfusione humorum, subitaq; & critica, qua febres soluũtur: sæpe vero paulatim, & multis perseuerat diebus, & pene in ipsa declinatione consistit. At in tali occasione ꝓfluuiũ aut sisti non debet, donec ipsa se natura componat, & ad integram perueniat sanitatem, aut motus eius adiuuari, nam si quis ventrem constringere volet, magnam excitabit ægritudinem. Vidimus enim vẽtrem initio affectus ad quartum quintumue diem profluxisse, & postea fluore aut per se, aut medici auxilio substitisse: vnde ægri in magnum periculum inciderunt, ita vt Phrenitici, aut Lethargici efficerentur, aut perniciosæ in eis Parotides excitarentur. Quare initio ea quæ corporis commodo atque vtiliter excernuntur, minime reprimere conuenit, ne materia in aliam conuersa partem, supradictos affectus generet, sed ad statũ vsque contemperari cibis debent. Vbi vero diutius iam profluuium perseuerarit, non modo superflua euacuãs, sed etiã habitum colliquans, viresque consumens, tunc sane ei resistere medicamentis expedit. Attendendum autem, num aluus nimium, an modice, aut certe non profluat: magna quidem resolutio coerceri: parua leuius contineri debet. Astricta autem aluus relaxanda est, aut iis quæ per os assumũtur, aut quæ per anum immittuntur, aut quæ extrinsecus imponuntur, donec criticus dies superuenerit. Nam biliosus humor solis cibis lenientibus magis, vt descendat, quã in corpore retineatur, est sollicitandus. Si enim biliosum aut in vẽtre, aut in intestino collectum retineatur, exituq; prohibeatur, loca ambientia offendit, stomachum subuertit, caput replet, viscera inflammat, febres magis accendit, sitim auget, omnesq; prædictos affectus in capite excitat: summatim totum morbum grauiorem efficit.

Vẽter nõ statim sistẽdus.

Biliosus humor cõmode euacuat.

De lacte.

Lac igitur in toto affectu, si febris non vrget, caprinum, aut bubulum tepidum, recẽs mulctum, aut coctum ad ignẽ, ita vt semper agitetur, donec ad tertias redigatur, potu auxiliatur: quod etiam si per silices fluuiales ignitos, & cãdẽ-

Lac in ꝓfluuio a- lui.

tes ferri laminas in ipso extinctas, coctum fuerit, potui datū iuuat. Alii etiam mel in eo coquunt, atque sic propināt: spuma vero dum lac coquitur, pinna, aut cochleari auferri debet. Hoc nullum præsentius remedium ad biliosas fluxiōes inuenire licet. Qooniam autē in febribus lac purum assumptum plus noxæ quam cōmodi adferre solet, quarta pars aquæ lacti miscenda est, coquique vna ad dimidias debēt atque hoc modo exhiberi. Hæc quidem ad biliosas fluxiones sufficiant. Ad alias vero, vbi corpus abunde iam euacuatum sit, ipsumque profluuium adhuc perseueret, fotus ex oleo, & vino adhibeatur: sit autem oleum omphacinum, aut rosaceum, aut melinum. Efficacius his est myrteum, tertia, aut quarta vini parte admixta, vel etiam ad biliosas fluxiones magis astringunt fotus, in quibus decoctæ sunt gallæ, malicorium, quinque folii radices teneræ, cupressi pilulæ, lanaq; sicca præcordiis imposita ventrem calefacit, & desiccat. Itē purum oleum cumini puluere insperso, aut apii semine, aut vtriusq; æquis partibus mixtis cum lana impositum iuuat. nam vrinam prouocat, & fluxiones eo diuertit. Hæc sane ꝓ fluuio ab intestinis deriuando cōueniunt. Adhibebis autem fomenta illis, siue dolorem experiantur, siue eo careant. Nā fluxiones desiccant, maxime sacculi ex milio, aut pan co facti, mirifice faciunt etiam ex sale compositi, si quis singulos ex sale & ordeo torrefactos seorsim imponat. Quod si profluuium sit immoderatius, sacculi ex sale ventri imponantur, ex ordeo autem ad dorsum: si vero non immodicum, neq; frequens vrgeat, contra, sacculos ex ordeo ventri, ex sale factos dorso applicabis. Cæterum etiam anus his sacculis foueri debet, aut luto pauimenti calefacto æger insideat, aut Cymoleæ terræ calenti, vinoque restinctæ, aut sordibus balneorum vino dilutis, molli lana circūdata. Nam calor ipse introrsum administratus, opitulatur. Item spongia aqua calente madefacta, & expressa superimponatur, vt quæ vapore suo anum adiuuet, nec non lanæ oleo imbutæ, anoq; subiectæ, auxiliantur. Post primos dies exactos, siquidē dolores in intestinis consistentes vrgeant, necesse est inflamma

Fotus ad ꝓfluuiū alui.

Sacculi i ꝓfluente aluo.

Spongia ad anum profluentē ad habita.

tionem ibidem, aut tumorem existere. Tunc igitur cataplasma ex tritici, & lini seminis, aut milii, aut panici farina adhibendum. Astringens autem fiet melle cum modico vini & aceti admixto, postea vbi coctum fuerit, paulum mannæ thuris, aut malicorii, aut gallam insperges. Cum vero nullus dolor affligit, magis astringentia adhiberi debent epithemata, cuiusmodi palmulis constāt, cum acacia aut alumine, aut hypocistide, aut quæ balaustia recipiant, aut coctum malicorium. Adhæc ceratum cum oleo myrteo, quod ex supradictis, vel mannam thuris, vel gallam adiectā habeat. Alii quoque emplastra astringentia conficiunt: optima vero sunt epithemata, Clidium Mnasæi, & dia œnanthes. Clidium autem hoc modo conficito. Gallæ omphacinæ, hypocistidis, aluminis rotundi, acaciæ, rhus culinari, malicorii sicci, apii seminis, singulorum vncia: visci quercini, ammoniaci thymiamatis, singulorum drachmæ quatuor: picis siccæ, ceræ, singulorum vnciæ duæ: olei myrtei, aut lentiscini vnciæ duæ. Gallam & malicorium contusa cribrataque in vini cyathis nouem decoquito vsque ad tertias, assidue agitans, deinde in mortarium coniecta terito, ac reliqua similiter in puluerem redacta inspergito. Ammoniacum vero aceto diluito: viscum cum modico oleo emollito, deinde pici ac ceræ ex reliquo oleo liquatis, ab igneque sublatis adiicito, ac in vnum cogito: nec non iis quæ contriueris affundito, tunditoque fortiter, ac vtitor.

Lanæ Cataplasma ad tumorē ani

Clidium epithe.

Epithema ex œnanthe, mediam inter cataplasma & emplastrum naturam obtinet.

Ad intestinorum fluxiones, stomachi fastidia, & resolutiones ardoresque efficaciter opitulatur. Oenanthæ siccæ, gallæ, acaciæ, rosarum siccarum, omphacii, singulorum vncia, aluminis rotundi, aloes, singulorum vnciæ duæ: rhus Syriaci vnciæ quatuor: olei myrtei, ceræ, picis, singulæ libræ, vini Falerni, aut Aminæi quod satis est. Sicca ex vino tertio deinde quæ liquari possunt, adiicito. Ad ventris igitur profluuia medicamenta, &

Dia œnanthes epithema.

ſimplicia, & compoſita hæc ſunto. Cæterũ extremas corporis partes, nempe brachia & crura faſciis lineis, aut laneis deligari debent, fouerique, ſi frigidæ ſunt, calidis vnguētis & oleis, vt ſycionio & oleo veteri, cui adiectum ſit pyrethrũ, piper, nitrum, & baccæ lauri: item ceræ ſolutæ modicum, vt ſit acopum: quinetiam ex oleo cõi hoc medicamentum conficere licet. Huc faciunt etiam medicamenta, quæ græci a laſsitudine acopa appellant, ex euphorbio, & liguſtico parata. Calefaciunt enim, & roſionem in articulis cum illinuntur, excitant.

De cibis.

cibi aluũ aſtringẽtes.

Ciborum alii aluum aſtringunt, alii humores craſſos reddunt, alii contemperant, alii ſiccant, conſumuntq; materiã, quorum facultates diſcernere conuenit. Ex frumentis oryza aluũ magis retinet, ſi ex aqua adiectis palmulis decoquatur: ſi febris abeſt, ex vino aquoſo, & auſtero. Similiter & pultes ex ea factæ, & ex halyca, quibus aliqui gallæ, aut malicorii puluerem inter coquendum admiſcent: nos autẽ rhũ culinarium, aut mala cotonea adiicimus, ſimulque cum pulte ſubigimus. Iam fit etiam pulticula ex pane Alexandrino trito incretoq;, & ſic cocta ad ventrẽ retinẽdum efficax eſt, nec nõ polenta ex milii farina diutius decocta. Iuuat etiã lẽticula bis cocta cum modico ſalis, aceti, & olei cõdita aſſumptaque, fit autem melior ſuauiorq;, ſi mala cotonea, aut oryzam admiſceas.

De oleribus.

Olera aluũ aſtringẽtia.

Ex oleribus expediũt aut intybus, aut plãtago, aut blitũ nigrũ. Hæc enim & ꝑ ſe, & cũ lenticula cocta, aut cũ oryza bene iuuãt. Quin & braſsica bis cocta, ita vt ſecũda vice aceti momentum adiiciatur, multũ in fluidis affectibus ꝓficit.

Intinctus.

Intinctus aluũ aſtrĩgentes.

Intinctus hoc modo conficitur: Cuminum cum ſalis momento, aceto, & oleo præparato. Id quod edendum eſt, his intingi debet.

De piſcibus.

De piſcibus mētionē facere opus non eſt, cū oēs fere aluum citēt, paucis quibuſdā exceptis, quales ſunt mænides, mulus, ſcarus, & erythinus, ſupra carbōes aſſati: nec nō ſcorpio piſcis aſſus, & cum cumini intinctu aſſumptus: præterea oſtrea cum teſtis ſuis aſſata exhibitaq; aluum cōprimunt. Piſces aluū aſtringētes.

De auibus.

Ex auibus maritimæ potius, & ſylueſtres ſolæ deligētur, vt merulæ, turdi, perdices, turtures, & columbæ: ex domeſticis autem gallinarum pulli aſsi, ſed prius elixi ventrem aſtringunt. Magis etiam aſtringentes ſunt, ſi myrtorum, aut ſorborum puluis carni ſuper inſpergatur: aut ex pomis, cornа: vel omphacium ſimul incoquatur: adhæc medicamētū quod a fructibus pomaceis Dia oporon Græci vocant, quēadmodum ea quæ ex cotoneis, aut ſorbis, aut immaturis piris, item ex malo punico præparantur: præterea vuæ, quæ fictilibus reconduntur, aut cum ſuis foliis inuoluuntur, aut quæ ex fune ſuſpenduntur. Cibi igitur ad ventris profluuiū tales exhibeantur. Aues.

De potu.

Potui vero aqua pluuialis bene cocta exhibeatur, ſed neque ante cibum, neque cum hunc æger aſſumit, ſed aliquod ſpacium intercedet: neq; vero vniuerſa, ac vna vice, ſed paulatim, ac modice dari debet. Quod ſi quinque folii herbæ radices ſimul incoquantur, præſtantiſsimum fiet auxilium: itē ſi rubi radices vna coquantur, magis aluum aſtringent. Nōnulli plantaginis ſemen contritum, & acinos ſiccos in puluerem redactos, incretoſque, aut ſorba detrita ſimiliter admiſcent. Multæ igitur aliæ quoq; potiones & ſimplices, & cōpoſitæ ad vētris profluuiū idoneæ habētur, ſed eas prætermittimus. Nā de iis quæ Dyſentericis potiones expediunt, poſterius agetur, vbi de Dyſenteria tractabimus. Vinū in declinatione, hoc eſt inflāmationes remittente, & febri ꝯfidentius dandum eſt auſterum Surrentium, Albanū, Tygrinū, Marſicum, & ex Italia Aminæum, vel alia aſtringētia, quæ diuerſis locis naſcuntur, expetimentiſq; probata ſunt.

De balneo.

Balneũ ad aluũ retinẽdã.

Balneum ex nitro absque oleo conuenit. Iuuat enim nitri vsti puluis corpori in balneo superinspersus, vt modicũ ruborem inducat, cutemque vellicet, & fluxionem ex alto ad se attrahat: atque ita cutem vellicatam in balneo perũges, vt meatibus adapertis profluuium alui in diuersum reuellat, retrahatque.

De dysenteria ex uentris profluuio excitata, Rheumatica dicitur, Cap. 6.

Dysenteria rheumatica.

RHeumaticam Dysenteriam dicimus humorũ ex mesenterio per venas ad intestina profluuium. Nam ciborum ingestorum Chylus, hoc est cremor, dum in sanguinem mutatur, ad intestina refunditur, atque ita vna cum bile mixtus excernitur, nec potest ob huius acrimoniã in ventre retineri, sed ab intestinis foras ꝓpellitur, atqꝫ hæc causa Dysenteriæ Rheumaticæ, cuius hæ sunt notæ.

Notæ Dysenteriæ Rheumaticæ

Dysenteriç rheumaticæ signa.

Acres variique humores per aluum excernũtur, sitis magna vrget, corpus colliquescit, & cibi fastidium torquet. Aliquando etiam rosiones intestina, & stomachum affligunt, quod si hic affectus diutius perseuerauerit, ad exulceratione intestinorum perueniet, quæ proprie Dysenteria dicitur.

Curatio.

Ventris & intestinorum profluuium astringentibus cataplasmatis curabis, & lac ad dimidias coctum potui dabis, sit autem non minus, quã hemina. Quin & aqua p'uuialis modica propinari debet: nec non panis ex aqua, aut lacte maceratus dari, post tertium diem pani adiicias vuas, quæ in vasis fictibilibus, aut vitreis reponuntur, vel pira, vel mala cotonea cocta, vel sorba, vel mespila. Quin & pastillos lacti admiscere licet: sin autem ægri lac bibere recusent, pulticulas ex oryza, aut auena, aut milio, aut pane Alexandrino exhibebis. Ptisanam vero, aut lenticulã, aut oua in posca cocta, nec nõ vitella ouorum assa super prunas cum rhu, & aceto

porrigito. Quinetiam olera bis cocta, panemque bis coctũ, & auiculas, vt supra dictum est, nec nõ vinũ astringens similiter exhibeto. Quod si affectus inueterascat, malitiosus efficitur, & vires consumuntur. Curatio itaque adhibenda est, quæ corpus nutriat, & illas reficiat, confirmetq́;.

Signa Dysenteriæ ex uentris fluxu excitatę Philumenus.

Dysenteriã quam latini intestinorum difficultatem appellant, locorum & recrementorum expulsionis ratione variare, omnes prope antiqui medici consentiunt. Si intestina vlcus, aut inflammatio quædam obsideat, hæ notæ præcedũt. Inter initia morbi cruenta, deinde saniosa excernũtur: multis primo ramenta, postea pinguia descendũt, & si malignus fuerit affectus, feculẽta, fœdi odoris: postremo vbi in cancrum iam degenerauerint, varia excrementa, & nigra cum quibusdam putridarũ carniũ laminis p aluũ reddunt. Quin etiam febris cum multa siti comitatur, nec nõ cibi fastidiũ, vnde corpus emacrescit: tormina quoque cum sonitu intestina exercent, dolorque ingens, & vigiliæ ægrum infestãt. Signa Dysenteriç ex uẽtris fluxu

Curatio.

Dysentericus affectus diuturnus est, & magna parte Tenasmus eũ præcedit. Quod si fiat, intestinorum exulceratio fiet actior, plurimũ aũt in recto intestino, aut Colo, aut certe in tenuioribus intestibis excitatur, modo cum febre, modo sine febre, nũc cũ dolore, nunc sine dolore. Cũ febris affligit, curationẽ impedit, vlcera reddit putrida sordidaque, nec non inflammationes & cãcros excitat, quando quidẽ diuersis ipsa curať modis, cibisq́; tũ qualitate, tũ quãtitate accõmodis, maxime q̃diu ipsa affligit. In declinatione aũt, cibi neq́; nimis sicci, neque plus æquo humidi sunto. Sicci augẽt febrim, hũidi pfluuiũ mouẽt, ideo in vtroq́; aĩaduersio est adhibẽda. Nã q̃tũ exhiberi debeat, ex viribus ægri maxime æstimandum est. Dysentericus enim propter intestinorum, & vẽtris imbecillitatem haud multum potest coquere, præsertim cum febricitat. In inflammatione, cum maximus excruciat dolor, ne pigeat cataplasmate calẽte vti, vt qđ in- Dysentericorum curatio. Dysentericus male concoquit

terdum & illam tollit, & fluxum reprimit, quemadmodũ illis ſolet cõtingere, quos mediocris torquet exulceratio. Nos igitur initio ægrum accedentes, præſertim ſi febris non adſit, talem adhibemus curationem. Primis duobus diebus abſtinentiam indicimus, & ſi iuuenis ille fuerit, tempuſq;, & vires permittant, venæ ſectione in brachio adhibita ſuccurrimus, non minus ſanguinis, quam heminas duas detrahẽtes: his etiam cibos præbemus temperatos, nẽpe tribus diebus tranſactis lac propinamus. Quod ſi vero ſectio venæ prætermiſſa fuerit, poſt duos dies exactos lac potui damus. Hæc aũt facimus, cũ malum a leui occaſione ſumpſerit originẽ.

De *lacte exhibendo.*

Imprimis igitur lactis calefacti, & inter coquendum ſæpius agitati cyathos tres exhibemus, & poſt horas duas tantundem rurſus potui damus. Quibuſdam etiam tertio offerimus, vt integra hemina abſumatur, & ſi eo die repletus æger videatur, cibo eum abſtinere iubemus. Hoc igitur modo bilis educitur, & humores corrupti modice purgãtur mitiganturque. Poſtea mediam heminam in duas partes diuidimus, & ſimiliter, vt ſupra, exhibemus duabus horis interpoſitis: atque ſic iterum tertio duas heminæ partes, aut tres vna vice præbemus. Tribus horis poſt lactis potionem interpoſitis, pulticulam, aut panem ſiccum, aut palmulas Thebaicas, aut micas panis cum lacte exhibemus. Lac igit̃ quouis morbi tempore eligi debet caprillum: huius aũt penuria vaccinũ. Aſininum vero, & equinum minus, vtpote magis ſeroſa. Mane igitur cyathi tres exhibentur, deinde viridis caſeus hoc modo confectus cibi loco datur. Exprimitur is manibus fortiter, & aqua feruens ei ſuperfunditur. Id autẽ fit ter quaterue melle ſuperinfuſo, præſertim cocto: cum inſpiſſatur, eſui exhibetur: nam ventrẽ admodum conſtringit, & vlcera purgat ſanatq;. Verũ iis dari debet, qui febri earent, magnũq; ex eo ſenties adiumẽtum. Febricitantibus non tã facile lac dãdum eſt, vt quod in vẽtriculo aceſcat, & corrũpatur, aut ex calore in caſeum coaleſcat, vnde maiores cru-

ciatus,

ciatus, viſcerum tenſiones capitis dolorem, & cibi faſtidiū excitat. Quare vt citra noxā febricitātibus exhiberi queat, præſertim pueris, magiſque iuuenibus: quā ætate iam prouectis, exactius a nobis dicendum eſt. Miſcemus igitur lacti aquæ pluuialis, aut fontanæ bonæ quartam partem, ac illud ad leues prunas ac cineres, aut lento igne ad dimidias incoquimus, ſine intermisſione agitantes. Ex hoc cyathos tres, aut quatuor potui damus, quemadmodum autem febricitantibus citra caſeum dari expediat, alias indicabimus. Nam is febribus omnino eſt inutilis, illis porro qui febri carent, lac etiam citra aquæ admixtionem coctum porrigemus, coquemus autem donec totum in eo ſerum conſumatur. Nonnulli etiam vſque ad tertias coquendum putant: nos vero donec ter quaterque ebulliat, atque tunc ab igne tolli præcipimus. Quin & calculos tres rotundos ſolidoſq; ex fluuio collectos in ignem ex lignis quernis ſiccis extructum coniicimus, ac candentes admodum in vas, quod lac continet, particulatim demittimus, ita vt cum vnus tollitur, alius iniiciat, ac vbi lac hinc coctu accurate fuerit, Græci ſchiſton, hoc eſt ſciſſile nominant. Hoc igitur modo confectum Dyſentericis, ventris fluxum expertis, & Cæliacis exhibetur facies autem hoc quater, aut quinquies, vbi ebullire deſierit, non ſolum iis qui febri carent, ſed etiam febricitantibus propinabis. Idem hoc ferrei orbiculi candentes in lac demisſi non ſegnius, imo etiam efficacius quam calculi præſtant. Hac igitur ratione lac Dyſentericis ꝓpinari debet, nunc autē cibus a nobis ægro præſcribendus eſt.

Lac ſciſſile alui profluuio aptum.

Ferrei orbiculi in lac demiſſi.

De cibo.

Ex frumento igitur pultes exhiberi conuenit, halyca vero plus omni alimento nutrit, magiſque concoquitur, oriza minus quam halyca, ſed plus ventrem aſtringit. Hinc etiā pultes magis reprimunt, quam quæ ex farre conficiūtur, adhæc ex milio & panico paratæ valentius nutriunt, & recrementa craſſa reddunt, item ex Alexandrino pane contuſo cretoq; huc referri debent, ſimiliter ex chidro torre-

facto pultes faciunt, atque hæ duæ species ex posca parentur, & sale modico, oleo anethoque condiantur. Porro omnibus pulticulis in vicem olei adipes anserinos, aut gallinaceos, aut caprinos immittes. Quod si rosiones venter experiatur, & biliosa sint quæ excernantur, ex lacte pulticulas parabis, verum imprimis halica, aut oryza, aut far in aqua decoquatur, quæ deinde excoletur exprimaturque, postea lactis modico addito leuiter illa prunis coquantur. Vbi succus consumptus fuerit, lac iterum paulatim adiunges, & tertio & quarto, donec percoquantur, quibus momentum salis addes, & sine oleo comedenda porriges, admiscebis autem pultibus si libet rhun Syriacum, grana mali punici acidi trita, & mali cotonei orbiculos repurgatos, sorba sicca contusaque, omphacium siccatum, nec non accinos vuæ tritos. sunt qui etiam gallam detritam inspergant verum ea stomacho aduersatur, alii vero aquæ hæc iniiciunt, in qua pultes decoquentur, sed præstat in aqua, vnde pultes fiunt, sorba, aut pira cruda, maturave, aut mala cotonea, aut mespila, aut siliquas, aut palmulas Thebaicas contusas simul incoquere. Præterea pultibus indetur gummi, amylum, & cera recens instar mellis, similiter puls ex caseo recenti cribro valide percolato confecta esui offertur.

Pultes ad Dysentericos.

De cibi fastidio,

Fastidiū. cibium dysentericis

Qui vero male affecti cibum fastidiunt, pultesque auersantur, iis dato halicam, aut oryzam ex aqua paratam, in qua prius palmulam, aut pruna Damascena, aut sorba, aut mespila, aut siliquas, aut mala cotonea, aut pira immatura decoxeris.

Legumina.

Ex leguminibus lēticula magis astringit, sed cortex eius auferri debet, eo quod cruditatem & profluuinm incitet. Quidam enim modice eam macerantes, corticem detrahunt, atque sic in pila subactam tenuiore cribro incernunt, quidam aquæ calidæ immittentes paululum manibus confricant, donec totus cortex decidat. Commodius autē fiet,

si vbi semel atque iterum ea ebullierit, in pilam demittatur ac postquam refrixerit, manibus conteratur. sic enim accuratius purgatur. Vbi cortex fuerit detractus, rhun Syriacum, & adipes supradictos olei vice nec non aceti momentum adiicies, aut mali punici acidi grana contrita, salisque modicum. At lenticulæ sorbitionis modo cōditæ addes plantaginem, aut betam nigram aut intybum simul miscens, interdum cum oryza, aut farre, aut malis cotoneis coctis, tritisque, & bene permixtis pultis modo inspissatam esui exhibebis. Nonnulli cum cortice ipso lenticulam decoctam valide terunt, succumque exprimunt, hunc linteo puro diligenter percolant, & cum pane Alexandrino, aut chidro bene cocto in pila terunt, atque inde pultes conficiunt, aceto ipsas condientes.

De ptisana.

Ptisana per se quidem ventrem non astringit, vt quæ illum laxet, & facile acescat. Melle autem condita sæpius id facit, & amplius aluum subducit, oportet igitur ipsam diu torrefactam cum aqua pluuiali vesperi in ollam recentem demittere, hanc bene coopertam in furnum prunis ardentibus plenum collocare, atque iis inuolutam per totam noctem sinere. Quippe soluitur ptisana ex ipso vapore, pinguisque, & glutinosa efficitur, mane vero mel seorsim ei miscebis, & leniter coques, item chidro addito iterum simul incoques horis duabus tribusue. Atque hoc modo parata esui dabitur, nam tum cibus tum medicamentum esse videtur.

Ptisana quomodo paranda ad Disenteriā.

De oleribus.

Olera magis astringentia siccioraque conueniunt, intybus vterque, plantago, beta nigra cocta, & bene expressa, tritaque, & aceto condita. Ea vero quæ cruda edi possunt, cum pane sumantur. Brassica bis cocta recrementa inspissat, sumatur aceto, sale & oleo condita. Aliqui secundam eius coctionem in posca moliuntur.

Olera ad Dysenteriam.

De piscibus.

Ex marinis piſcibus haud multi Dyſentericis conueniūt aliqui vero ſanis hominibus aſtrictionem alui pariunt, profluenti autem aluo non expediunt. Scarus igitur coctus, & aceto cuminoque conditus aſſumitur: Mænides autem, & erythinus tenui ſale aſperſi, modice aſſentur in cratere mundo, & ſic exhibeantur. Nonnulli etiam multos ſimiliter paratos offerunt, ſed humores varios generant, naturamque in iis turbare ſolēt, qui imbecilli ſunt ventre præditi. Oſtrea vero cum ſuis teſtis aſſara concoctionem iuuant, & ventrem reprimunt.

De carnibus.

Carnes dyſentericis inutiles.

Carnes vniuerſæ dyſentericis ſunt inutiles, eo quod multum nutriant, & tarde concoquantur. Ex auibus maxime ſylueſtribus exhiberi poſſunt turdi, perdices, turtures, merulæ, ſturnus, interdum & columbæ, præſertim earum pulli, verum nihil pingue, aut concoctu difficile dari debet, coquentur autem primum in poſca, deinde aſſabuntur præſtat ſi ipſis euiſceratis iniiciantur myrta. aut ſorba ſicca tritaque, aut minutim inciſa, aut meſpila, aut pira viridia, aut mala cotonea, & poſtea conſuantur, coquanturque, ac dein de aſſentur. Quadrupedum carnes vitandæ ſunt, porcini tamen lumbi, aut hædini in aceto macerati voluptatis gratia ſumi poſſunt, oua gallinacea in poſca elixa, donec indureſcant, proſunt magis autem aſtringūt vitelli ex eis ſuper prunas aſſi, tritique cum aceto, & rhu Syriaco. Pulmentariis rhus, ant malicorii modicum, aut galla, aut omphaciū recte imponitur. hæc enim ventrem valide cōtrahunt. Non nulli etiam pedes vitulinos in ptiſana per totam noctem incoquunt, donec vngulæ diſſoluantur vnde cremor ptiſanæ ſpiſſus fit, & glutinoſus, qui modico aceto conditus eſui exhibetur, ac ventrem egregie ſupprimit, verum illis dari debet, qui concoquendi facultatem validam obtinent. Nam imbecillem ſtomachum perturbat magis, & amplius profluuium excitat: Atque hactenus de animalibus.

De fructibus pomaceis.

Pomacei igitur fructus dulces flatus generant, & ex humiditate sua facile acescunt, eoque prohiberi debent, dabuntur autem astringentes, cuiusmodi sunt sorba, corna, pira viridia, mespila, mala cotonea, aut vuæ in vasis fictilibus reconditæ, aut cum foliis ex fune pensiles mansæ, donec acini ipsarum comminuantur. At cum omnibus pomaceis fructibus panis mandi debet, eo quod facile corrumpantur. Mali punici grana sanis aluum astringunt, ægris autem non itē, sed dulciora in stomacho euadunt, corrumpunturque. Palmulæ Thebaicæ etiam fortiter mansæ cum pane ventrem reprimunt. De cibis hæc sufficiunt. Fructus Dysentericorum. Panis cū fructibus pomaceis dari debet.

Potiones simplices uentri tenendo idoneæ.

Cæterum hæ potiones dari possunt. Nardus Indica pota ventrem comprimit: mirrha electa fabæ instar in catapotiis data idem præstat, nec non semen lapathi sylvestris ex aqua tritum similiter facit, itē coaguli leporis drachma potui in hoc datur. Cornu ceruini vsti lotique cochlearia duo cum tragacantho potui dantur, adhæc galla, malicorium & polygonium, coquantur autem ex aqua vsque ad tertias. Ladanū ex vino austero potui similiter dato, præterea acaciam rufam, hypocistidem, lycium Indicum, terram Samiā terramque astera, dictam, Lemniam sphragidem, & balaustia trita. Decoctum ipsorum stomacho aduersatur, eoque virium ratione habita, valido exhiberi debet, non autem febricitanti, aut dolorem experto, aut imbecilli stomacho. Potiones Dysentericarum.

De *falsa imperitorum medicorum opinione & pastillis.*

Plærique imperiti medici mox inter initia pastillos, vel antidota ad Dysentericos commendant, & ex opio, aut alterco, aut nigro papauere, aut mandragora dare non dubitant, eo quod somno dolorem leuare videantur, falluntur autem ipsi, dum ægros accepta potione tota nocte dormire, & ventrem retineri conspiciunt. Cum enim dies illuxerit, inutilis labor depræhenditur, quia humores in vnum collecti sine intermissione deiiciuntur, & capite grauato, vi- Narcotica non temeredanda sunt Dysentericis.

ribusque labefactatis ventrẽ reddunt deteriorem, & maius cibi fastidium inducunt. Quare nunquam ea medicamenta dari debent, nisi forte necessitas vrgeat. Post simplicia vero composita exhibeantur, quorum confectiones trademus, quæ a nobis subinde sunt oblatæ.

Pastillus ad eosdem.

Balaustium, acaciam, hypocistidem, lycium, terram Samiam, terram quæ aster dicitur, opium, æquali singula pondere ex succo plantaginis in pastillos rediges, qui tres obulos pendeant, vnum mane duabus horis ante cibum, & interdum dormituro cum ternis aquæ cyathis exhibebis. Iam pastilli Diacoralliu, Dielectru, & Diapythias mirifice fluorẽ reprimunt, & ventrem constringunt, sanguinem quoq; reiicientibus, & tabidis vtiles.

Pastillus diacoralliu.

Pastillus Diacoralliu.

Acaciæ rufæ drachmæ tres: hypocistidis drachmæ quatuor, plantaginis seminis drachmæ tres, balaustii drachmæ quatuor, gummi, thuris, amyli, singulorum drachmæ quinque, rosæ foliorum drachmæ duæ, rosæ seminis drachma opii drachmæ duæ, corallii totidem, psyllii decocti cyathus. His omnibus simul thritis pastillos drachmæ ponderis effinges, dabisque ex vino cum quinq; folii herbæ decocto.

Pastillus dia electru.

Pastillus Dia electru.

Succini, iridis Illyricæ, croci, mastichæ, singulorum drachmæ triginta quinque, opii drachmæ tres: psyllii concreti drachmæ quadraginta quinque, sic cõficito. Psyllii herbæ seminis cyathos tres in aquæ puræ sextarios Italicos quinq; coniicito, coquitoque ad tertias, & ab igne tollito, vbi decoctum refrixerit, medicamenta in ipsius sextario triduum macerato, pastillosque formato, qui drachmam pendeant, ac singulos ex aquæ tribus cyathis offerto.

Pastillus diapythias.

Pastillus ex coagulo, qui Diapythias dicitur.

Gallæ hypocistidis, acaciæ rufæ, singulorum drachmæ duæ, opii drachma, coaguli leporis, aut cumini, terræ Samiæ, singulorũ drachmæ duæ: aquæ pluuialis quod satis est.

Pastillos fingito, datoque singulos ex aquæ ternis cyathis.

Pastillus ex seminibus Diaspermaton dicitur.

Anisi, feniculi seminis, ameos, papaueris albi seminis, singulorũ drachmæ tres, opii Thebaici, malicorii, singulorũ drachma, alterci seminis drachmæ duæ, apii seminis drachmæ tres croci, florum rosarum, gallæ, singulorum drachmæ quatuor, Arida in puluerẽ redigito: opium vero in aqua macerato, fingitoque pastillos, qui sesquiscrupulũ pendeant. Dato autem ad tussim ex mulsa ad diarrhæam cum cremore orizæ, iis vero qui cum tusse sanguinem reiiciunt ex posca ad profluuium sanguinis, ex decocto lentisci, ad nauseã, ex aqua absynthii, ad intestinoꝝ tormina, & stomachi inflãmationẽ ex mulsa: ad Dysentericos, & Cœliacos, ex rosæ decocto. Dabis aũt singulos pastillos mane & vespi. Pastillus diaspermaton.

Pastillus Crocodes.

Castorei, myrrhæ, singulorũ drachmæ duæ croci, opii, singulorum drachmæ tres, anisi, alterci seminis, apii, singulorũ dtachmæ octo: dauci Cretici styracis, singulorum drachmæ quatuor. Opium & myrrham in aqua macerabis, cætera in puluerẽ rediges, styracẽ aqua dilues, in qua opium & myrrha maduerint, deinde styracẽ cũ iis que macerata sunt subiges, & puluere siccorum adiecto pastillos formabis, qui obulos duos, aut tres pendeant. Dantur ieiunis, & in cibo, & post cibũ, in cibo aũt sæpius, & ante illũ. Valde enim sunt mirabiles, stomachi dolorem leniunt, acidos ructus finiunt, cruditates discutiunt: ventrẽ astringunt: Cœliacos & alui tormina mitigãt. Quin & dolorẽ capitis tollũt, si cũ aceto, & oleo rosaceo fronti illinantur, adhæc aurium affectus, & dentium cruciatus cũ succo perdiciadis herbæ in foramen illorũ demissi adiecto galbano persanant, nec non lippitudines addito Tetrapharmaco discutiunt. Quin & cubitũ eunti somnũ suauem potu conciliant: defluxionẽ reprimunt: similiter etiam articulariis doloribus succurrunt, menses si nimium fluant, reprimunt. Vnus autem ex ipsis cum myrti decocti ternis drachmis potus nariũ fluorem, hemorrhoi- Pastillus Crocodes.

das, omniaque profluuia sistit, præterea ad destillationem capitis, & strangulatum vteri, cholericosque affectus cum rubi decocto, aut vino austero, in quo anisum, aut myrtum aut sorba macerata sint, exhibetur. Commode datur etiã in morbis, qui circuitu repetunt, præsertim cum rigore. Sumatur autem hora ante accessiones ex aquæ ternis cyathis. Confert quoque cibos vomentibus, & is qui tussiunt ex sapa, aut melle cocto datus, item Phreniticis inter initia adhibitus. Stomachicis autem cum tragorigano tritus, ex rosarum decocto, aut vino myrtheo, aut mentæ succi drachmis ternis potus. Dysentericis prodest cum sorborum, aut cotoneorum, aut rubi decocto. Iam in puluerem redactus cũ ouo sorbili exhibetur, similiter & Cæliacis, vel omni ventris, aut aliarum partium profluuio conducit. Confert ex hoc etiam vuam propendentem cum aqua gargarizare. Ad vesicæ dolorem cum aquæ calidæ cyathis duobus, & ad sanguinem spuentes cum aceti cyatho vno, & aquæ frigidæ duobus potu conducit. Hoc etiam pastillo poto vesicæ exulceratiõe laborãtes fuisse liberatos nouimus.

Pastillus Clidion.

Pastillus Clidion.

Nardi Indicæ, croci, singulorum drachmæ octo: aloes, thuris, anisi, rosarum siccarum, iridis, singulorũ drachmæ duæ, acaciæ, myrrhæ, hypocistidis, lycii Indici, tragacanthi, opii, piperis, singulorum drachmæ quatuor, alii autem inii ciunt opii drachmam vnam, aquæ quod satis est, Pastillos finges, qui obulos duos, aut vnum pendeant, dabisque ex vino myrteo.

Pastillus ad Dysentericos, sanguinem spuentes, & muliebrem sanguinis fluxum.

Hypocistidis, psyllii, terræ Samiæ, gallæ omphacinæ, acaciæ rufæ, singulorum drachmæ octo. ex aqua pluuiali pastillos fingito, & vtere. Dysentericis drachmas duas cum cremore oryzæ, aut lenticulæ, aut horum similium per anũ iniicies. Spuentibus vero sanguinem drachmam cum aquæ frigidæ hemina potui dato. In muliebri sanguinis fluxu

similiter eum cum halicæ cremore naturalibus infundes, aut pessum ex lana, solani, aut similis cuiusdam herbæ succo diluto intinctum inseres.

Catapotia ad Dysentericos.

Myrrhæ, opii singulorum drachmæ duæ: gallæ omphacinæ drachmæ quatuor, alias duæ: ex aqua catapotia fingito, datoque noctu terna & mane totidem.

Catapotia ad Dysentericos, & omnem uentris resolutionem.

Gallæ omphacinæ non perforatæ, opii, singulorum oboli tres. Ex aqua finges catapotia erui magnitudinis. Noctu ex vitello oui, aut myrti succi bina, aut terna dabis. Alii ex gallis duplum iniiciunt.

Potio ad Dysentericos.

Quercus corticis recentis drachmas sex in ollam nouam coniicito, additoque vini austeri sextarios duos, & coquito vsque ad heminæ mensuram, & sublato cortice cyathos duos potioni ieiuno dato.

Glans quæ ano subiicitur ad Tenesmum & Dysenteriam.

Myrrhæ, thuris, opii, croci, æqualia pondera ex aqua terito, colatoque, & glandes formato nuclei pinei magnitudinis, aut paulo maiores, & ano subiicito.

Alia glans siue collyrium ad dolores mitigandos.

Galbani, styracis, singulorum drachmæ duæ: opii drachma. Collyria fingito vt supra, & ano subdito. Glandes ad dysentericos.

Aliud collyrium quod subiiciatur, ad Tenesmum & dysenteriam ualde efficax.

Opii drachmæ quatuor: myrrhæ drachmæ octo, croci, castorei singulorum drachmæ sex: thuris drachmæ quatuor ex vino Attico collyria fingito.

Quæ per inferiora iniiciuntur ad Dysentericos. magnosque dolores Enemata græci uocant.

Sæuum caprinum curatum liquato, & per inferiora iniicito. Lac vaccinum cum medulla, & oleo infundito. Cre- Enemata.

morē ptisanæ tepidū indito, & siľr lac tepidū, & oleū rosaceū cū butyro: oleū rosaceū & butyrū cū albumine ouorū vel aquā in qua lini semē decoctū sit. Qđ si vigiliæ vrgeāt, rosarum folia in aqua decoquantur, atque huius decocti ius cum ouorum vitellis iniicito. Tragacanthum ex rosarum decocto solutum cum tantillo cremoris oryze per inferiora iniicies, item acaciæ partes duas, cremoris oryzæ tres, in ea simul myrta ad mellis spissitudinem coquito, ac omnibus mixtis per anum drachmas quatuor indito. Ad Dysentericos eos potius, qui profluuio non laborant, iniicere conuenit Lycii Indici lacte caprino soluti drachmas duas. Aliud melius. Lactis caprini cyathos septem, aut octo, amyli drachmas quatuor, lycii drachmas duas: mixta simul iniicito. Aliud. ex seuo hircino cum oryza, aut farre cocto iniicies. Hæc sane per initia iniici debent. Quod si cancer intestina occupet, succus lenticulæ cum melle optimo præsertim Pontico proficiet, interim alumen rotundum admiscebis: nam illa purgare, hoc siccare potest. Sin autem latius cancer serpat, vt etiam putridæ particulæ descendant, in his muria ex sale ammoniaco ventrem subluere conuenit: deinde pastillum Faustinum iniicito, qui recipit calcis, sandarachæ, auri pigmenti singulorum drachmas quinque, chartæ combustæ drachmas triginta. Pastillos ex vino fingito, qui drachmas quatuor singuli pendeant, iniicito autē cū myrti lēticulæ, aliorūque similiū decocto, & cū vino.

Pastillus Faustin⁹.

Pastillus Marcelli magnificus.

Pastillus Marcelli

Chartæ combustæ drachmæ duæ, auripigmenti drachmæ quatuor: squamæ æris cremati totidem, opii drachmæ duæ, croci drachma, calcis drachmæ quinque: aluminis scissi drachmæ quatuor: sandarachæ drachmæ sex, omphacii drachmæ tres. Ex vino myrteo, aut sapa Cretensi pastillos formato, qui singuli drachmam pendeant, & cum myrti decocto in aluum dato.

Pastillus sine opio & calce Dysentericis accommodus, purgat enim & cicatricem inducit.

Malicorii drachmæ, gummi, hypocistidis, rhus Syriaci, singulorum drachma: licii Indici drachmæ quatuor? amyli totidem: acaciæ drachma. Hæc omnia conteres, & ex aqua cui myrtum incoxeris, pastillos finges, cum vsus postulat, ex cremore oryzæ, aut lēticulæ aluo infundes. Quod si primum medicamentum nihil dolentem iuuerit, consideratonum ex nigra bile affectus sit concitatus, qui pessimus est, & periculosus. Oportet igitur medicamentum quoque fortius efficere, quod recipiat salis ammoniaci partem vnam, spinæ Aegyptiæ partes tres: veratri nigri partem vnam: spinam & veratrum in aqua decoques: & sic postea salē decocto adiicies: anoque infundes, si mortis periculū instare videris: sandaracham postea, & calcem viuam aquali pondere admiscebis. Hæc enim prosunt, vbi nimia putredo oborta fuerit, vt paulatim insaniem possit conuerti. Quin & Musæ pastillus cum melle & vino adhibitus opitulatur. Quod si inflammatio rectum intestinum obsideat, lactis & cremoris halyce ptisanæ, farrisque iniectio dolores, illamque mitigat. Si non magna fuerit alui profluxio, oleum ano inditū lenire solet. Hoc autem in iis fieri debet, qui enemata continere nequeunt. In illis vero qui retinent, muriam plærique iniiciunt: alii salis ammoniaci heminam, vel plus minusue medicamento admiscuerunt. Nos muriæ in qua oliuæ albæ conditæ sunt, heminam iniicimus, atque rursus dimidiæ horæ spacio, aut paulo maiori post deiectionē interposito pastillos in anum dabimus, qui sic eam retinebunt, quāuis nuda vlcera inueniant. Hæc dysentericorum, qui ex ventris profluuio fiunt, curatio tota existit.

De intestinorum Exulceratione *quæ proprie dysenteria græcis dicitur.* Cap. 7.

Veteres Dysentericos illos vocare consueuerunt in quibus neque iecur est affectū, neque alia quæpiā particula, quæ morbū hunc efficiat, sed ipsorum tantū intestinorum exulceratio existit, quæ si negligatur etiam vlcera corpus depascentia, græci Nomas vocant, interdum Dysenteria proprie dicta

putredinem quoque generare solent, & interitus periculũ ægro inducere. vbi vero exacte internoueris, quibus in particulis morbus hic constiterit, ita ad conuenientem affectus curationem venire oportet. Non parum autem interest tenuia ne intestina an crassa exulcerata sint. Nam superioribus affectis curatio, quæ per os adhiberi solet, commodior existit, quemadmodum rursus humilioribus infestatis vel si circa rectum intestinum noxa inciderit, illa medendi ratio competit, quæ medicamentis per aluum inditis subiectisq; administratur. Prius igitur ab internotione auspicabimur. Nam qui optime internoscit, optime medetur.

Internotio locorum necessaria.

Notæ exulcerationis in crassis intestinis.

Exulceratio i crassis intestinis.

Notæ eorum quibus crassa intestina exulcerata sunt, hæ contingunt. Rosiones in imis partibus, &, crebra desidendi cupiditas, quæ græce tenesmos dicitur, simul autem cũ hac excretio comitatur. Nequaquam enim in his ramenta, & sanguis in deiectionibus permixta sunt, verum supra stercus guttæ potius sanguinis, & naturalis intestinorum pinguedo effertur. Præterea etiam quæ excernuntur carnosa apparent, quoniam intestinorum quoque structura nõ tenuis & membranosa, sed carnosior potius a natura condita est. Cæterum considerato doloris quoque magnitudinem, vt quæ & ipsa multum ad internotionem conducat: obtusior enim, & non acutus dolor eos infestat, qui crassis intestinis laborant.

Notæ superiorum intestinorum affectorum.

Exulceratio tenuium intestinorũ.

In tenuibus contraria horum magna ex parte eueniũt. Nam rosione infestante non statim, sed post aliquot horas æger ad excernendum vrgetur. Præterea etiam vulneris sanguis, deiectionibus permixtus est, & dolor multo acutior existit, item quæ per aluum procedunt, neque, pinguia, neque crassa, apparent, sed tenuia, & membranosa accurate obseruantibus videntur.

Intestinorum mediocrum exulceratio.

Si in mediis intestinis exulceratio existat.

Cũm neque deiectiones iis quæ ab vlcere emanant, ad-

modum permixta, neque omnino discreta apparent, coniiciendum est in mediis potius intestinis affectum existere. Similiter etiam ex tempore excretionis & dolore, si non statim post rosionem æger, neque multis horis interpositis ad deiectionem exurgat, neque dolor vehemens sit admodum, neque rursus insensilis, exulcerationem ad media potius intestina pertinere notãdum est. Quæ cum ita habeãt, reliquum est, vt quomodo curatio fieri debeat, perscribamus. Sed considerãdum est, num morbus hic ex primario ipsius intestini exulcerati affectu, an alterius particulæ affectæ consensu prouenerit. Nam accidit etiam, vt ex toto corpore frequenter excrementa ferãtur, vel propter colliquationem, vel ob vitiosi humoris abundantiam natura expellente, in quibus negotium ægris facessere non expedit, vt quæ a facultate nos dispensante pulchre fiant, prohibere sustinemus. Indicium autem huius est, quod æger excretione facta seipsum robustiorem sentiat, & cum medicus deiectiones cohibere cogitat, videatur quidem paululum proficere verum non longe post, duplo copiosiora excrementa defluunt, quare in huiusmodi affectibus naturæ auxiliari oportet. Si enim propter copiam tale euenerit, tunc etiam sanguinis missionem adhibere non est alienum, interdum etiã purgationem: ac sanguinis quidem euacuatio paulatim administretur, & id quod euacuari debet, neque vniuersum, neque copiosum educatur, vt ne ægri vires imbecilliores hinc reddantur. Similiter etiam purgationem non vniuersam, sed & ipsam per vices tentabimus. Ad huiusmodi conuenit Theodoretum, quod & sanare ægrum, & obstructione liberare abunde potest. Dantur scrupula quatuor, aut sex, plus aut minus pro ægri viribus, totum corpus respiciendo & nonnunquam per se, alias cũ scammoniæ lachryma siliquis sex, aut septem, atque hic rursus ægri virium ratione habita purgationis mistura fieri debet. Adhæc etiam aloe probe lota bene facere admodum creditur, præsertim in quibus iecur corroborare volumus, Accidit enim vt affectus, hic etiam particula ista infirmante, aut inflammationẽ

experiunte, quemadmodum, & liene, & ventriculo, & ve-
nis meseraicis tali morbo affectis Dysenteria exci etur. Con
uenit igitur, sicut diximus, vt vbi prius internouerimus ac-
curare, num morbus ex consensu prouenerit, ita tandem
conuenienter curemus.

Quid agendum sit, cum ulcus in recto intestino excitatum fuerit.

Intestini recti vlcus.

Vlcere rectum intestinum ex acribus biliosisque excre-
mentis, aut aliunde missis, aut in ipsum intestinum absor-
ptis, infestante, necesse omnino est tenesmos comitari, &
crebras desidendi sine stercore cupiditates, ita vt deiectio-
nes ramentosæ, aut cruentæ existant. Tali ergo mederi vi-
ctu potius humectante, hoc est inter olera quidē intybo, &
malua cōuenit, ventrē horū facilē ad deiiciendū retinere,
vt stercus citra impedimentū transiens ceu medicamen ali-
quod salutare, vlcera siccare purgareq́; possit. Curare igi-
tur oportet, ne deiectio admodū acris, neq; dura existat: ac
potiones eiusmodi vnctionesq́; in talibus vitiis admouēdæ
sunt, vt vēter omni ex parte facile soluatur. Noui eni quos
dā Damascenorū copiosiore esu Dysenteria absolute cura
tos fuisse stercore citra impedimentū ab ipsis per aluū de-
iecto. Itē alios quā plurimis vuis assumptis, verum tuto ex
pendendū est aluo nāq; cōmode descendenti, ea quæ corrū
punt, exhiberi non debēt, sed medio vtendū victu, qualis
est intybus, si coctus & non coctus edatur, etiamsi ægri ma-
xime febricitent, item panis ex aqua tēperata, aut vino val
de aquoso, si vires imbecillimæ esse videant. Luteis aūt ouo
rū, neq; admodū mollibus, aut duris etiā ex decocto vescen
dū. Post primos dies etiā suū petioli idonei sunt, cū troxy-
mis, aut intybis, aut brassica percocta, aut libo suminali te-
nui, aut halica bene cocta. Quando vero deiectiones liqui-
diores sentimus, vel cucumerē sumere ipsos permittito, vel
gallinā absque sale copiosiore, aut garum. Sin autem multa
quædam fuerit caliditas, & æger temperamento iuuētutis
vigeat tunc etiā isiciū ex pisce, ipsi dandū est iuuabit. enim

Dysenterici ex Damascenis curati.

amplius. Sit autem intestinũ ex piscibus dura potius carne pditis, ut orpho, aut glauco, aut ceride. Porro deiectiones omnibus idoneas seruare cõuenit, crasſius id quod influit, & obtusius reddendo, extrinsecus autem vtendum est lentiscino, præsertim flatibus imum ventrem distendentibus, & profluuio quodã deiectionũ nõ adeo biliosarũ, aut acriũ vrgente. Oleũ hoc esse debet nõ admodũ vetustum, sin autem fuerit, adiiciatur huic sapa, aut vinũ odoratum tenue. similiter etiam stomachus vino melino irrigandus est. Ad hæc vtatur æger maxime inter initia balneo crebriore, & calidiore solio, magisque si aquæ potio, & frigidiorũ ciborum esus præcesserit, ac pituitæ suspicio sit, Hoc si contigerit, paulum ad calidiorẽ victus rationem inclinandum est, & vinum exhibendum Sareptinum, aut Tyrium, aut ex his quæ in Campania nascũtur. Britianum, aut Palmatianum. At ne te decipiant ea quæ deiiciuntur, quemadmodum vulgares pituitam illa esse putantes, sæpe enim eiusmodi descendunt, interim sane a rasura: alias ab acrimonia albedinẽ nitoremq; intestinorũ deradente, ac vocant eiusmodi ignorantes pituitã, & frigidum humorem, qui merito cũ in notatione decipiantur, etiam calidioribus ægrum cibis vti potius compellunt: atque euenit multo magis intestinũ ob malam medicantium rationem deradi & intumescere. Idcirco non solum ab excrementis, sed etiã prægresso victu, & natura ægri accurate internoscas, q pinguedo reuera excernatur, vel a rasura. Ita etiam ipse totum victum instituito, nunc ad calidius, nunc ad frigidius, ea quæ adhibentur, conuertens. Hæc solum de victu dicta sint, qui exulcerationem sustinentibus conuenire potest, non solum in recto intestino, sed etiam in omni Dysenteria.

Quibus enematis in recti intestini affectu utendum sit.

Si recens sit vlcus, & purgatione indigeat, eluere sola aqua mulsa per clysterem oportet, sin autem suspicio quædam fluxionis extiterit, adiiciatur aquæ lenticula, rosæ, rubi radix, atque ita per clysterẽ eluatur. Puro autem vlcere **Enemata ad recti intestini affecti.**

facto simplicioribus primum vtitor, vt amylo, Lenia sphragide hoc est sigillo, & cremore oryzæ. Quod si vlcus fluxionem experiri videatur, amylo etiam acacia vino macerata & succo plantaginis admisceatur. Probe autem facit etiam terra Samia quæ dicitur aster, in eiusmodi affectibus. At si carnem inducere opus sit lachryma thuris quoque adiiciatur. fit enim optimum medicamentum, quod carnem generare, & vlcera ad cicatricem perducere possit. Componitur autem in hunc modum. Lemnii sigilli, terræ Samiæ, pompholigis, acaciæ lachrymæ thuris, gummi, singulæ vnciæ. Trita vino vna mistura inspergito: nam bene proficit.

Præstantissima quæ ano subiiciuntur, longo usu a nobis comprobata.

Hypothetiq̃ ano subiiciuntur.

In quibus crebra desidendi cupiditas, multæque vigiliæ vrgent, vt etiam hinc vires infirmentur, bene quoque faciunt quæ Græci Hypotheta appellãt, ex quibus & hæc multis adeo experimentis probauimus, scriptura ipsorum in hunc modum habet. Croci, thuris, myrrhæ, glaucii, singulæ vnciæ, vini quod satis est ad læuigandum. Penicilla nucleis pineis similia, paulo oblongiora formato, ac dextre subiicito.

Glans. Clidion.

Alia glans, quæ etiam Clidion nominatur ad Tenesmos & alui profluuia efficax nam doloris leuationem adfert quam primum apponitur, somnum suauem inducens.

Myrrhæ troglodytidis, glaucii, singulorũ drachmæ duæ. Vino modico odorato excipito, ac nucum pini magnitudine formato subiicitoque. Eximie confert iis qui Tenesmo infestantur.

Cataplasma ad recti intestini inflammationẽ.

Cataplasma ad recti intestini inflammationem.

Micarum panis siliginei aqua maceratarum, croci, olei rosacei, oui tosti, palmularum Nicolai sapa maceratarum, purgatarumque omnium æqualem modo probe læuigatum, dupl ci panniculo illinito, ac vbi calefeceris tepidum

ano ſubiicito. Confert etiam roſaceum per ſe ſtuppa iniectũ impoſitumq́ꝫ: item in balneo illitum. Similiter decoctum roſarum, & lenticulæ tepidum per ſpongiam, & quæ his ſunt ſimilia adhibeto. Hæc ſane recto inteſtino exulcerato inflãmatoq́ꝫ, & crebris deſidendi cupiditatibus conducunt.

Si craßa, aut media inteſtina exulcerata ſint.

Si exulcerationem ſuperius quam rectum inteſtinũ eſt, & crebram deſidendi cupiditatem fieri contingat, ſanieſque putridæ appareant, tunc etiam efficacibus vtendum & iniectionibus & glandibus, nec non iis quæ extrinſecus inducũtur: verum illa etiam quæ prædicta ſunt, glandium numero aſcribantur. Atq́ꝫ hæc ſanæ vſus ſatis ſumus experti.

Medicamẽtum quod in Dyſentericis ano ſubiicitur.

Vbi inteſtinum prædicto lenticulæ roſarum, & aliorum ſpiſſamentorum decocto antea per clyſterem elueris, & veluti ſpongia abſterſeris, hoc ano ſubiiciendum eſt, quod iſta recipit. Croci, myrrhæ, lachrymæ papaueris, thuris maſculi, partes portiones. Hoc prioribus ſimiliter paratũ, ano ſubiicitur: item Colicis bene facere creditum eſt.

Paſtillus Dyſentericus.

In quibus vlcus, & Nome quædam magna inteſtina affligit, neceſſe eſt paſtillis vti ex auripigmento, ſandaracha, & calce. Sunt autem plærique ad huiuſmodi affectus inſcripti, e quibus eſt & Fauſtinus, & Dia arnagloſſu dictus, ſed nullus adeo valide vlcera depaſcentia lenire ſolet, vt qui a me paratur paſtillus, cuius vim plærquæ præſtãtiſsimi medici in ipſis operibus admirati ſunt: recipit autem hæc. Auripigmenti, ſandarachæ, ſquamæ æris, ſingulorũ drachmas quatuor. Læuigatis ipſis collyriorum inſtar per æſtũ caniculæ ita adiicito opii drachmam, calcis viuæ drachmas duodecim: balauſtii, hypociſtidis ſucci, chartæ combuſtæ, ſingulorum drachmas decem. Læuigato rurſus ex vino myrteo, aut ſpathite, aut Aminæo ad dies viginti. Excepta in paſtillos redigito, datoq́ꝫ viris drachmas tres: mulieribus duas, pueris vnam, ac refrigerato in vmbra vtitorque, præſtãtior autem paſtil- Paſtillus Dyſente.

lus fit, si vetustescat. Porro in hunc modum ipso vtitor: postquam ex decocto lenticule clysterem ægro prius iniiceris, tempore interposito sic cum cremore oryzæ pastillum cum modico adipe hircino immittas, ex vino generoso antea læuigatum. Modus autem esto eius quod immitetur, misturæ dimidium. Cæterum ægrũ prius nutrito, atq; ita medicamentum ei indito, ac continendum permittito. Post hunc pastillum alterius meminisse superfluum est. Tantum de Dysenteria ob exulcerationem crassiorum, aut mediorũ intestinorum prouenientes dictum esto.

Si Dysenteria in tenuibus intestinis constituatur.

Tenuium intestinorũ Dysenteriç curatio.

Quod si erosionem in tenuibus intestinis fieri contingat, medicamenta potius quæ per os assumuntur, dare cõuenit. Eiusmodi autem sunt inter simplicia quidem Lemnium sigillum ex posca potum, item lac caseosum in omnibus ventris fluxionibus acribus saluberrimum est remedium: oportet aũt prius decocto cãdentes calculos marinos iniicere, ac rursus sensim coquere, donec maior serosi recrementi portio consumpta fuerit: nonnulli etiam ferramenta potius cãdentia prius calculorum vice lacti iniecerunt. Cum enim ferrũ astringens quippiam habeat, hoc impertit ei, ac magis ad retinendum ventrem efficax reddit. Nonnulli etiam caninum stercus tenuissimum ei admiscuerunt: verum hoc ratio non exigit, vt faciamus, cum & cibi & medicamẽta a natura nobis donentur, nec non herba, quæ cum aceto coctæ potæq; ventris fluorem desiccent. Commodius autem erit, admixto ei quodam ex iis quæ Dysenteriæ & Cœliacis affectibus conueniunt, & in igne fumi experte frixa sunt. Quæ vero iniiciuntur, sunt hæc: rhus rubrum succusque eius, omphacium, malicorium, galla, & cochlearum testarũ cinis. Apti vero sunt etiã acini vuarum, myrta, mespila, corna, & cotonea. Portulaca vero Dysentericis salutaris cibus est: succus ipsius potus efficacior. Plantago similiter, caloribus potissimum cõuenit: item rubi semen & flores, nec non lenticula bis, aut ter decocta exhibitaq;. Iam in quercu quod sub cor

tice caudicis membranosum latet, aut cortex glandis decocta potui ægris propinantur. Mori fructus subito exiccatus medicamentum fit abunde astrictorium, vt etiam Dysenteriæ & Cœliacis affectibus opituletur. Contunditur autẽ miscetur〈que〉 obsoniis, quẽadmodum rhois semen, si ex aqua ipsum, aut vino, aut vt dilutum quis bibere voluerit, Cœliacos & Dysentericos adiuuat. Porro etsi aliorum compluriũ simplicium medicamentorũ meminisse liceat, satis tamen est, ad subiectam materiam ista deligere, & contra præsentem affectum eadem componere. Non absurdum autẽ est etiam ea nos meminisse, quæ frequenter sumus experti.

Medicamenta composita ad Dysentericos & Cœliacos

Medicamentum quod ex fructibus pomaceis cõstat, prædicto affectui est commodissimum, in quibus etiã potissimũ intemperies ventris, ieoris, aut stomachi existit, quæ intestina magis fluxionibus opportuna reddit. Mala punica integra, mala cotonea, singula viginti: rosarum siccarum sextarius: prunorum syluestrium sextarii duo: sorborum aluum astringentium sextarii duo: pira & mala triginta: rhus Syriaci sextarii tres: siliquæ Græcæ, Xylocerata dicuntur, quadraginta: myrtorum nigrorum sextarius: musti Amynæi quod satis est. Decoquito oĩa testa, aut cacabo, donec mellis habuerint spissitudinem, coniicito〈que〉 in vas fictile, & cũ vsus postulat, exhibeto.

Cõposita medicamenta ad Dysenteri.

Catapotia ad Cœliacos & Dysentericos.

Gallæ omphacitidis non perforatæ, opii, singulorum vnciæ duæ: petroselini vncia. Excipito aqua fingito〈que〉 catapotia, ac dato ciceris instar: ad vires respiciẽs etiã modũ coniicito. Hoc medicamẽtum calidis admodum intẽperamentis opitulatur calidioribus aũt etiam cremor ptisanæ cũ polenta & vino potus. At in quibus iecur valde infirmum est, & ventri fluxionẽ transmittit, aut obstructione laborãs distributionẽ impedit, bene facit etiã Picra: omniũ maxime aloe elota, & in catapotia redacta. Porro ad Dysenteriã ex frigi-

ditate contractam grossi potæ mirum est quam conueniāt, oportet autem ipsas vase æreo comburere, atque ita ex eis quod tribus digitis cōpræhendi potest, exhibere: atq; id ter tio facere, detur aūt ex vino generoso præsertim in diutur nis affectibus, ac validioribus, agricolarūq; corporibus.

Dysentericus pastillus per os datus ad omnia interna, omnemque fluxionem ualet.

Pastillus Dysente ri. p̄ os.

Anisi drachmæ duæ; alterci drachmæ quatuor: apii seminis totidem: opii drachmæ duæ: febri carentibus ex vino, febricitantibus autem & superioribus intestinis affectis, si multæ vigiliæ vrgēt, ex aqua dat. Potus vero ante medicamēta quæ inferius īdunt, stomachū ab enematis subuerti iā sinit.

De epithematis & unctionibus.

In Dysentericis affectibus ab illis, vnde morbus excitatus sit, per totam curationem incipiendum est, & ægro succurendum. Solet enim mortis periculum comitari, tū copia excrementorum, tum frequentia desidendi, & quæ ex his sequītur, virium imbecillitate & cibi fastidio. Vnde non solū contentum esse oportet iis quæ per os exhibentur, & p̄ Enemata iniiciuntur, sed etiam per ea quæ extrinsecus imponū tur, opitulari conandum est. Cōueniunt igitur & potiones, & epithemata, quoꝝ cōpositiones exponēdas vobis cēsui.

Epithema Dysentericis & Cœliacis efficax.

Epithe. ad dysen tericos.

Alterci albi seminis vnciæ quatuor; anisi, rosarum floris, rhus Syriaci, hypocistidis succi, balausticorum, singulorum vnciæ duæ: opii, croci, singulæ vnciæ. Hæc singula ex vino myrteo læuigataq; mixtaque simul in pastillos redigito, atque in vmbra refrigerato. Cum vsus postulat, contundes & incernes quantum satis est. Palmulis Patheτis excipito, ac in linteolum illita imponito.

Ceratum optimum.

Cerratū ad dysen tericos.

At in quibus stomachus potissimum infirmus fluxionem intestinis transmittit, hoc quoque vtitor cerato, quod ista recipit: Palmularum pinguium vnciam: mastichæ tantūdem:

aluminis liquidi vncias ſex: aloes vnciam: vini & roſacei quod ſatis eſt: confecta diligenter reponito.

Epithema dia œnanthes.

Hoc quoque medicamentum ad Dyſenteriam bene facit, in quibus etiam os ventriculi affectũ eſt, & inteſtinis fluxionem tranſmittit. Oenanthes drachmæ duæ: vuæ immaturæ ſucci drachmæ quatuor, ſtyracis totidem: acaciæ drachmæ octo: roſarum ſiccarum totidem, gallæ omphacitidis drachmæ quatuor: palmularum drachmæ ſex: vini auſteri & olei myrtei quod ſatis eſt: picis drachmæ ſex: ceræ drachmæ ſedecim. Mirabiliter confert. Dia œnanthes.

Epithema ad Teneſmos potißimum & cruentas excretiones cum frigiditate.

Ceræ vnciæ ſex: picis, croci, aloes, acaciæ, amomi, aniſi, ſingulæ vnciæ: ſtyracis ſeſcuncia: adipis vnciæ quatuor: carpobalſami totidem: gleucini vnciæ duodecim. Ad Teneſmos Epithe.

Vnctio Dyſenterica.

Rhei drachmæ quatuor: omphacii drachmæ duæ: hypociſtidis, gallarum, myrtorum, ſingulorum vnciæ quatuor. Vino myrteo excipito: benefacit illitũ, & iecori robur adiicit. Item oryzam ex vino tritam oblinito, & ante, & poſt. Hoc ad Teneſmos ex frigiditate contractos omnium maxime valet: adhæc Maſuchas cũ malicoriis, gallis, acacia, myrrha, ladano, aloe, iunci rotundi floribus, roſis, ſpica nardi, & horum ſimilibus conuenire admodum ad huiuſmodi affectus creditur, oportet autem artificem ad Dyſenteriæ ſpeciem etiam remedii miſturam accommodare: vt ſi vitiũ ex calida quidem intemperie prouenerit, frigidorum facultas præpolleat. Sin autem ex frigida cauſa, calefaciẽtium roborantiumque modus intendatur. Talis porro eſt materia omnium odoratorum, vt calamus aromaticus, iunci odorati flos, ſpica nardi, atque his ſimilia cataplaſmata. In quibus inteſtinorum maxime cõfluxio moleſta eſt, ordeaceam farinam, ſapam, & acetum coquito plurimum, & obducito. Hoc & ad ſanguinis profluuium mirifice confert: item ex polenta & Vnctio Dyſenterica. Cataplaſma Dyſentericorum.

prædictis odoratis medicamentis cataplasma similiter facere creditur, oportet autem ex vino astringenti vt lentiscino, aut melino coctum tepidum apponere. At scire licet fieri non posse vnquam, vt intestinorum exulceratio curetur, nisi quis materiam ex aliis particulis influentem prius coerceat. Accidit enim, vt dictum est, etiam dum viscera expurgantur, aut inflammationem, aut imbecillitatem experiuntur, intestina fluxione laborare exulcerarique: adhæc ob totum corpus contabescens, interdum quoque ob caput materiam transmittens, & stomachũ fluxioni obnoxium id euenit. Nam in iis qui Dysenteria per consensum totius corporis contabescentis laborant, vitandi sunt pastilli, qui ex sandaracha, calce & similibus parantur, intemperatum magis corpus reddentes, magisque ipsum colliquantes. In illis autẽ vtendum ipsis tantum est, in quibus deiectiones de pascentis & putridi vlceris efferri videntur. Ego sane quendam cõspicatus ex iis qui contabuerant, a pastillis ei oblatis magis irritari, iussi hæc quidem abiicere, balneis autem potius vti, & cibis refrigerantibus, vt pepone sine medulla, intybis, vulua, & isicio: atque hoc victu citra medicamentum, ægrũ morte ipsi expectata liberaui. Ac multos alios qui vlceribus curatu difficilibus & magnis infestarentur, victu etiam solo ad superantem intemperiem accommodato curatos noui. Nõ igitur festinandum est, vt dixi vlcus depascens, cum foris, tum intrinsecus & antidotis & pastillis medicari.

De cœliacis Philumenus, Cap. 8.

Cœliac⁹ affectus.

COeliacus affectus ex ventris ipsius cruditate generatur, dum ipse præ imbecillitate cibum concoquere, & corpori suppeditare nequit. Quare liquidæ, & nõ bene concoctæ, varii coloris, nec non cruentæ feces, veluti ex vase distillante per aluum excernuntur. Nihil igitur mirum est, quod sanguis non probe concoctus in ventrem recidat, retentrice facultate amissa, aut vitiata: vnde lõgo tẽpore frequens ventris resolutio cum assidua deiectione per

dutat: corpus extenuatur, vigiliis consumptum: cruditas rosioq;, & tormina ventrem affligunt, & cibi fastidium comitatur.

Curatio.

Cœliaci ita curantur, vt qui ventris profluuium qđ Græci diarrhæam appellant, experti sunt. Cibi eis conueniunt, qui non nimis aluum reprimunt, sed qui astringentes facile concoqui, & in totum corpus distribui possint: qualis est panis bene elaboratus, in textu probe coctus, vinoque astringenti intinctus: nec non lenticulæ, & oryzæ sorbitiones. Pisces autem dura carne præditi exhibeantur. Ex auibus, quæ non sunt pingues, præter palustres. Quin & panem cũ malis cotoneis, & myrtis coctum damus: item vitella ouorum assa, & aceto intincta: adhæc lac scissie propinamus. Prosunt etiam carnes leporinæ, aut ferinæ, ac alia quæ in fluidis affectibus enumerauimus. Hic morbus curatione initio adhibita facile tollitur: postea vero difficilius: vbi autem inueterauerit, tarde remouetur. Primis duobus tribusue diebus a cibo abstinere oportet, præcordiis fomenta, quæ modice astringant, corroborentque ex vino & oleo rosaceo, aut myrteo, aut melino, aut lentiscino imponere: deinde ex palmulis, polenta, malis cotoneis, aloe & absynthio. Bene facit etiam plantago trita: lentiscus & polygonium cum tritici farina, aut polenta mixta. Ad dolores autem cum ardore excitatos, quod rarius solet accidere, oxymeli præparetur, atque sic vtaris cataplasmate, quod ex palmulis, & lini semine confectum est hoc pacto. Palmulæ ex vino maceratæ teruntur: lini semen, aut farinam cum melle & oleo modico coques, & cum in vinum coierint, pilæ in qua palmulæ habentur, iniicies: vbi iam probe commixta fuerint, in balneo vteris calidis. Item ceratum oleo myrteo, & palmulis mixtum applicabis. Hoc quoque profluuium desiccat. Emplastra his proficiunt Dia iteon, Panacæa, Icesion, & maxime omnium Dia œnanthes, adhæc Clidion, cuius confectionem in capite de profluuio ventris explicauimus.

Cœliacorũ curatio.

Atque de externis remediis hæc à nobis dicta sint. Cæterũ de potionibus nunc agendum est.

Potiones Cœliacis accommodæ.

Cœliacorũ potiones.

Quinquefolii radicis decoctum potui dari debet: item rubi radicis similiter: nec non salicis arboris. vuæ autem Amineæ siccæ acini potioni inspergantur. Nonnulli etiam hypocistidis succum, acaciam rufam, lycium Indicum, & mala punica vtriusque generis adiecerunt. Alii balaustium quoque tritum potui inspergunt: alii gallæ, aut malicorii puluerem. His autem ad Dysentericos vti solemus. Sistunt quidem ea ventrem, sed pene omnia stomacho aduersantur, cibiq; fastidium mouent, & concoctionem impediunt: qua de causa rarius ad hæc vitia dari debent. Nos in hoc affectu cataplasmata inducimus, & eodem die potionem hanc exhibemus. Siliqua Græca, semẽ plantaginis, & vuæ domesticæ siccæ acini, in aqua decoquuntur, ac ius ipsorum potu cõuenit. Quin & pastillos ad hunc morbum proprie dicatos dare licet.

Pastillus ad Cœlicos optimus.

Semen apii in lenticulæ decocto tribus diebus maceratur, postea teritur, gummique ei adiicitur, & ex succo plantaginis pastilli formantur, qui ex quinque folii, aut rubi radicis decocto exhibentur. Seminis plantaginis, lapathi syluestris seminis, singulorum sesquidrachma: hypocistidis succi, acaciæ, singulæ drachmæ: gummi oboli duo. Teruntur omnia, & ex papaueris decocto pastilli fiunt, qui ex aqua potui dantur, & ab inferioribus partibus iniiciuntur.

Pastillus ad cœliacos.

Pastillus ad Cœliacos, statim aluum astringẽs.

Myricæ fructus drachmæ quatuor: acaciæ rufæ, opii, singulæ drachmæ: rhus Syriaci, myrti nigræ foliorum, singulorum drachmæ quatuor: mellis drachma. Fingito pastillos, & cum oui assi vitello vtere. Cum aũt potui daturus es, ex rubi radicis corticum, myrtorum, & cotoneorum decocto propinato. Iam ipsum decoctum bibere licebit.

De inueterato Cœliaco affectu.

Cum Cœliacus affectus inueterauerit, aut remedia quæ

ex alto noxium humorem euocare solent, aut solæ frictiones sine vnctione tunc adhiberi debent, quibus commodius auxilia administrantur, vt coxis brachiisque citra oleũ per aspera lintea: deinde nitrum particulis superinspergi debet, admixto lapidis Asii aut Pyritis, aut testæ veteris assæ puluere æquali nitri pondere. Postea vnguentum Dropacinum, & aliquãdo ipse Dropax particulis accommodabitur, primum quidem coxis: deinde brachiis: postea spinæ dorsi: postremo pectori & præcordiis. Similiter etiam Sinapismus in eum modum imponi debet, ac celerius ad sanitatem peruenitur. Cœliac inueteratus.

De tenesmo, Cap. 9.

TEnesmus recti intestini affectus est, quẽ comitatur conatus, & implacabilis desidendi cupiditas cum flatibus. Descendunt autem per aluum mucosa cum graui distentionis sensu: nec non aquosa, & interdum post recrementa sanguis destillat. Tenesm.

Curatio.

Tenesmus curatur fomentis, & fœnugræci, altheæq; radicum decocti iure in aluum dato. Quin etiã anus huius vaporem ex vase supposito pannis circundata suscipiet. Vtimur etiam oleo rosaceo, butyro & adipe anserino cum modica cera solutis, & anum interius inungimus. Item ex pice Brutia suffitum ei accommodamus. Iniici autem debet lac cum melle, vt muscosa expurgentur, aut lenticulæ decoctum cum melle. Posthæc astringentia iniicies, vt rosæ, myrtorum, & corticis pini decoctum, item erycæ semen ex rosarum decocti cyathis duobus cũ butyro, oleo rosaceo, aut myrteo per aluum iniicies. Adhæc penicillum Tetrapharmaco ex oleo rosaceo soluto illitum, aut puluerem plumbi ex oleo rosaceo tritum cum modico ceræ, & lentiscino oleo calido intra anum demittes. Cæterum sacculos calentes pectini, lumbis, vel ano subiicies. Cibos autem boni succi, con coctu faciles, & leuiter astringentes exhibebis.

De lienis affectibus ex libris philagrii, Cap. 10.

QVemadmodum reliqua corporis membra, ita & liē intemperies experitur. Nam refrigeſcit, caleſit, ſic ceſcit, & humectatur. Deinde vt omnibus intemperierum generibus affligitur, ita & alios ſæpe morbos ſuſtinet. Nam obſtruitur, augeſcit, & inæqualiter intumeſcit, extenuatur, ad partes aliquas protenditur, inflammatur, indureſcit, & ſcirro obducitur. Nunc igitur ſingulas eorum notas & curationes perſequemur.

Lienis affectus.

Notæ frigidæ intemperiei.

Lienis ītēperies frigida.

Lien frequenter intemperiei præſertim frigida & humida laborat, idq; magna parte ex cibo & potu frigido ſubinde aſſumpto, qualia ſunt aqua frigida, oſtrea, omazon, caro porcina, fructus pomacei copioſi, variiq;, præcipue per æſtatem. Quippe calor in liene ex his, præſertim ſi locis humidis proueniāt, imminuitur: nec nō balnei vſu poſt cibum, & venere nū modo frequenti, & ampliore q̃ res poſtulat, verū etiam cū ſtomacho cibis potuue repleto, & crudo adhuc exercetur. Nā frigida intēperies facilius quam calida {vt dictum eſt} in liene augeſcit, præſertim autē in illis corporibus, quæ humoribus redundant, cruciantur, dolentq;, tumore partis præter naturalem modum adaucto. His color non ex toto niger, ſed ſubliuidus, & plumbens accidit.

Signa calidæ intemperiei.

Lienis calida intēperies.

Calida lienis intemperies maxime ex febribus, & nimio ſolis æſtu contrahitur. In febribus enim ſanguine accenſo lien extēditur, & intumeſcit. Et quia natura rarus eſt, ideo ſanguis aduſtus feruenſque in eum defluens in magnum tumorem ipſum extollit, diſtenditque. Aeſtas enim, & calida aeris conſtitutio lienem offendūt, cum homo plus iuſto fuerit calefactus. Quemadmodum igitur in hyeme frigidi aeris, ita & humidi, & ſicci qualitates facere conſueuerunt. Quæ ex præcedentibus, aere, cibo & potu ꝓueniunt, a prudente cognoſci poſſunt, quia hinc defluxiones augentur, flatus generantur, & morbi increſcunt.

Curatio calidæ & ſiccæ intemperiei.

Calida & ſicca intemperies frigidis & humidis adiuuatur auxiliis, ſiue extrinſecus: ſiue intus per cibos, & potus adhibitos. Ex oleribus conueniunt lactuca, blitum, triplex, cucurbita: item cremor ptiſanæ. Balneum autem aquæ dulcis admoueatur. Extrinſecus oleum roſaceum, melinumq́, & ex eis epithemata confecta proſunt. Adhæc etiã ſuccus vuæ immaturæ, aut portulacæ, aut ſemperuiui, & teneri vitis turiones.

Curatio frigidæ & humidæ intemperiei.

Frigidæ lienis intẽperiei & humidæ curatio.

Frigidæ humidæq́ intẽperiei calida & ſicca præſidia conueniunt: verum ſicca & frigida intemperies magis quã humida & frigida conſiderari debet: quibus illa extrinſecus adhiberi oportet medicamenta, quæ cum butyro, cera noua, œſypo oleo Cyprino, vel irino conficiuntur: aut horũ ſimilibus cum adipe anſerino, vel porcino recenti, addito ſtyrace, & ammoniaco pingui: quibus admiſceatur herbæ buglosſi, aut dulcis radiculæ ſuccus. Quin & balneorum vſus, & oleorum ſi inungantur, prodeſt: item oleum nardinum cum prædictis medicamentis, & croci modicum, vnde lienis vires inſtaurentur, adhibendum eſt. De iis quæ extrinſecus calefacere & humectare poſsint, abunde ſit dictum. Obſeruandum enim ne forte corpus humoribus plenum ſit, & dum ipſum incaleſcit, humor in liene augeſcat, & ſi tibi manifeſta copiæ ſigna apparuerint, æger euacuari debet, & ſic tandem ſanari intemperies. Cibi vtiles ſunt, qui optimum ſanguinem generant, gallinæ domeſticæ, phaſiani, perdices, & omnes aues quæ in montibus degunt, pullique colũbarũ. Ex pedeſtribus probaĩ caro porci, q mediæ fuerit ætatis hædus & ipſe mediocris: ptiſanæ cremor cũ melle optimo, & pipere modice ꝯditus vtiliſsimus eſt. At ꝯuenit, vt viſcera inflãmatione vacẽt, ne a mellis calore, aut ſiccitate offendant. Nã dulcia oĩa naturaliter præcordiis, & viſceribus ſunt inimica: nec vinũ, qđ calefacit & humectat, aſſumi debet, atq́ ideo quæ naturaliter ſunt dulcia, ꝓhibere oportet.

Curatio calidæ & humidæ intemperiei.

Itaq; ad calidam nunc & humidam intemperiem trãſcamus. Externa eius curatio vtiliſsima eſt, quæ medicamentis conſtat ſiccãtibus, nempe ex aluminie pice liquida, aceto, foliis roſarum, oleo roſaceo, manna thuris, œnanthe, & gallis omphacinis compoſitis. Huiuſmodi enim aſtringentia adhiberi debent Intus autem curabitur intemperies cibis nõ pinguibus, qui ſanguinem ſicciorem frigidioremq; reddãt, qualis eſt caro ceruina. Lenticula vero quia melancholica eſt, & ſanguinem craſſum generat, prohibenda eſt Oryza, & nux auellana recte aſſumuntur, nec non panis ex ſimilagine lota confectus: caſeus recens: & lactarium: carnes recentes, hœdina, & anſerina. Itẽ ex herbis, ſpondyliũ, aſparagus, bryonia, & ſalſamenta omnia. Verum his non crebro vti conuenit, vt quæ ſpacio temporis Melancholiam procreent, & ſanguinem craſſum manifeſte producant. Vinum autẽ ſit aſtringens, calida temperatum. De cõpoſitis intemperiebus hæc dicta ſint: nunc de ſimplicis intemperiei curatione agemus.

De ſimplici intemperiei curatione.

Simplex intemperies calido, aut ſicco, aut frigido, aut humido, conſtat, cui ex compoſitis ſupradictis intemperiebus, cibi & potus ſimplices & compoſiti, vel medicamenta, quæ bonos & mediocres humores gignant, offerri debent.

Curatio humidæ intemperiei.

Lienis humidæ intẽperie curatio.

Humidæ intemperiei optimum eſt medicamentum, ſalis flos, ſiue per ſe ſolus, ſiue cum aliquo ſimplici cerato imponatur. Solus enim calefactus, & in veſica aliqua exceptus lieni adhibetur. Quin & ſalſugo, & ſalis ſpuma cũ cerato quodam ac modico aceto permixta commodum humidi lienis affectui medicamẽtum præſtabunt, Proderit & quinq; folii radix, & plantago ſicca, & alumen ſciſsile adeo inteſta vſtum, vt quod in ea adſtringens eſt, abiiciat. Poteris etiã ipſe medicamentum ex plantaginis foliis, radicibuſq; quinq; folii, ac floris ſalis pari vel impari modo permixtis, exceptiſque ꝑponere aceto quod ſatis eſt adiecto, & pice ſicca in po-

ſca liquata: nec non cera alba, & ſuffimine ammoniaco, & modico roſaceo additis. Galenus lienis ſcirrum flore ſalis ſanari dixit, idq; bene. Non enim ad intemperiem ſolum facere cenſendus eſt, ſed etiam tumores ex craſsis humoribus, & viſcoſis induratos iuuare ſolet. Conſumit durities, & fortiter extenuat. Eam vero de qua diximus, intemperiē deſiccari tantum oportet, ad quod optime facit medicamentum ex ſalicis ſucco confectum. Inciſa enim ſalicis arbor lachrymam emittit, quam vni, aut alteri ex prædictis medicamentis admiſcebis, ac efficacius medicamentum reddes. Verum ante medicamentum fricationes optime cōueniunt, vt quæ humidam lienis intemperiem poſsint diſcutere.

Flos ſal⁹ ad lienē.

Curatio ſiccæ intemperiei.

Lienis iⁿtēperiei ſiccę curatio.

Sicca intemperies frictione adhibita relaxari poterit, nutriri & humida effici. Huic prodeſt balneum dulcis aquæ: itē vnctio ex dulci oleo applicata: præterea ptiſanæ cremor ad vnguendum eſt vtiliſsimus. Vel ſi quæ eſt talis frictio corporis, qualem in Podagræ curatione dicemus.

Curatio frigidæ intemperiei.

Lienis frigidę iⁿtēperiei curatio.

Frigidæ lienis intemperiei quæ adhiberi debent, nō ſunt exigua, præſertim quæ iam dicta ſunt. Licet etiam vnguenta calida, & epithemata applicare: ſimiliter & cerata, & Myracopa. Talia ſunt etiam acopa, quæ ſiccitatem & frigiditatem oleo ſimplici mixta perſanant.

Curatio calidæ intemperiei.

Calidę iⁿtēperiei curatio.

Calidam intemperiem oleum roſaceum ſolum, aut melinum, & quæcūq; ex his componuntur medicamenta, tum cerata, tum epithemata diſcutiunt. Præter hæc ſuccus omphacii, portulacæ, ſemperuiui, & teneræ vitis palmites, ſimiliaque.

Lienis iⁿflatio.

De Lienis inflatione.

Inflatio ex ſpiritu generatur, & quemadmodum in aliis corporis partibus; ita in liene tumor naturæ contrarius excitatur, id quod accidit ex leguminum, aut bulborum, aut palmularum caſtanearum ne eſu, aut ficuum, vel malorū,

vel mellis dulcisq; vini vsu. Hæc enim omnia non modo lienem inflant spiritu, sed etiam colum, mesenterium, ventrē, & stomachum flatibus distendunt. Facile autem dep̄rahendere licet, an ex cibis tantum inflatio excitetur. Nam si ex his nihil assumptum fuerit, ad aliam causam morbus referri debet. Quod si lien flatibus distendatur, & in amplum tumorem attollatur, ægerque interrogatus id se citra pondus & loci ipsius grauitatem sustinere dixerit, tunc ex cibis frigidis malum accidere cognosces. Quando enim lien ex toto flatibus repletur, fluctuationes, vbi paulo liberaliorem potum assumpserit, experitur. Græci fluctuationes Clydonas appellant, quando vt in vtre aqua, ita in vētre copiosior potio sonitum elidit, cum agitatur. Ex frigidis autem cibis acidus ructus frequenter prouenit, & post cibos singultus. Qđ si nihil horum in ventre contingat, lien autem tendatur, pūgaturq; citra aliquam grauitatē, flatuosos spūs esse putato.

Fluctuationes vētris.

Curatio inflationis.

Inflationis curatio.

His igitur medicamentum Diospoliticum dari debet. Piper enim & cuminum calefaciūt: ruta flatus discutit, & partem affectam iuuat, humoresque pituitosos imminuit, nitrū ventrem subducit, mel similiter purgat, calefacitque, & humores extenuat. Pari modo etiam medicamenta faciūt Diacalamynthes, & Diatrion peperion. Epithema vero, quod ex seminibus constat, vnde Dia spermaton Græci vocant, huic malo auxiliatur. Iam melanthium, apii semen, anisum, & petroselinum trita pani apud pistores inspergi debēt. Eadem ex vino pota lienis inflationem tollunt. His etiam cestrum adianthum, & polypodion modice adiicientur, præsertim cum lien indurescit. Tunc scolopendrium quoque, & splenidion herbæ ex vino potui dantur vtiliter. Itaque liene inflato prædictis potionibus, & epithemate Diaspermaton vteris, hæc enim adhibebis, si hydropicus morbus inde non subito accidat. Sin autem repente prouenerit, tunc nullo modo hæc conueniunt. Nam hydrops Tympanites plærunq; inter initia oriri solet: quod vbi acciderit, me

dicamenta tum quæ inflationem tollunt, tum quæ calefaciunt, si adhibentur, affectum magis augent. Nam multi dũ medicamentis eum desiccare vellent, maiorem duritiem excitarunt. Potui vero dare eis viticis semen torrefactum, petroselinum, melanthium, anisum, sison expedit. His enim singulis lienis duritia, & scirrus in eo factus curatur: & si flatibus plenus sit lien, dantur illa aut ex aceto, aut oxymelite, aut posca. Porro sunt & alia huic vitio accommoda, vt serpillum, thymus, lauri cortex, origanum, calaminthæ sicca & viridis, piper, rutæ maxime syluestris semen, peucedanum, præsertim ipsius liquor, costum, cardamomum, marrubium, eryngium, centaurium minus, præsertim ipsius succus, chamædrys, & chamæpytis. Ex his enim medicamentis, aut vnum duntaxat, aut duo triaue, aut simul etiã omnia inflationi potu benefaciunt.

Indicia inflammationis lienis ex solo sanguine.

Quod si sanguinis copia in lienem confluxerit, & ex eo inflammatio indidem orta fuerit, dolor que cũ tumore & tensione, & multa grauitate vehemẽter vrgeat, interim obstructio membri excitatur, vnde scirrum & inflammationẽ plærũq; contrahit: interdum etiam sine dolore augescit, durusq; efficit, quod tactu subinde cognoscere possumus. Quippe tangentibus facile apparet: itẽ cũ ex duritie in mollitiem largiorẽ deductus fuerit, attollitur adeo, vt super musculos qui extrinsecus incũbunt, excrescat. Ego enim sæpius vidi, nõ solum vẽtrem, & stomachũ, sed etiam dextram præcordiorum partẽ, & pubis pectinẽ lienis tumore occupari. Hippocrates memoriæ prodidit, sanguinis in liene abundantia vẽtrẽ indurescere, corpus humoribus vigiliisq; extenuari, & faciem emacrescere. Nam ex liene ipso carnes colliquescunt, & magna sitis vrget. In primis enim lienis tumor apparet humidior, dũ scilicet humor adhuc fluit. Vbi vero collectione facta indurucrit, necesse est, vt iugulũ non sentiat alimentum, & venæ in musculis foras prodeant, color melancholicus, aut pallidus fiat, & aqua subter cutẽ subsequat.

Lienis I[n]flammati ex solo sanguine notæ.

Incremẽtũ lienis.

Signa inflammationis ex humore bilioso.

Lienis ex bilioso humore inflã-mati signa.

Vbi biliosus fluxus in lienem decumbit, totũ corpus calidum esse, & sine febri videtur, oculi tincti sunt, vrinæ coloratiores, acresque, aut flauæ, aut rubræ existunt, ægri sitibũdi frigidã bibere appetunt, animo sunt abiecto, cito furiũt, os habent amarum, cibum fastidiunt, vigiliis torquentur, & ventris turbatione, linguam habent flauam, atque alia id genus similia, quæ bilem testantur, sustinet.

Signa inflammationis ex humore melancholico.

Lienis humor melãcholicus.

Paulatim in his color melancholicus fieri videtur, præsertim facta iam inflammatione, cutis & vrina nigrior efficit. In toto corpore bilis atra abũdat, gingiuæ nigræ apparent, sitis vrget, & si ægri frigidam potionem assumpserint, magis cibum appetunt.

Indicia inflammationis ex humore pituitoso.

Lienis pituitosi notæ.

At si humor pituitosus in liene collectus inflammationẽ pepererit, color pallidus, aut eius naturæ similis inuenitur, oculorum linguæ, & cutis corporis: ægri non sitiunt, sed cibos appetunt, si pituita non salsa in liene fuerit. Hoc ergo scire licet, quod ex pituita quotidie febricitant: ex bile, tertio die: ex melancholia quarto.

Curatio inflammationis.

Nunc ergo agendum est de inflammatione in liene excitata. Ac primum vniuscuiusque humoris signa considerari, atq; sic tandem curatio adhiberi debet. Recidiua vt vitetur non magna sollicitudine, nec pluribus verbis opus est. Nam vbi semel curata fuerit, non facile reuertitur: rarius enim quam alia viscera lien inflammatione conflictatur. Hoc autem obseruandum est, vt pro humoris natura, ex quo generata est, conueniens, non autem contraria adhibeatur curatio. Num enim cibi potusque aliqui morbo occasionem dederint, aut aliquid extrinsecus accesserit, omnia internoscere oportet. Similiter ociosi ne ægri fuerint, an exercitio ac labore se fatigarint, an balneis frequenter, aut nunquã vsi sint, aut ex accidenti ne, an a parentibus hunc affectum sustineant.

Lienis inflãmati curatio

stineant. His diligenter examinatis si inflammatio lienem exercet, primum sanguis detrahi, deinde purgationes adhiberi, postea medicamenta extrinsecus imponi debent. Primum sane iis vtendum, quæ aluum subducunt, græci vocant Epilata, nec non clysteriis. Vomitu autē tentanda purgatio est, cum humores in ventriculum influunt ibique supernatant. Tunc enim citra vllā moram purgare eos oportet. Quod si venæ sectio omnibus visceribus inflammatis præsentissimum est remedium, maxime certe in lienis inflammatione adhibenda est, si nihil contra suadeat, nempe ætas, aut vires, aut locus, aut consuetudo, aut aeris constitutio, aut præcedens ciborum cruditas, aut magnum ventris profluuium. Hæc enim in sola ista causa dilationē suadent. Sin autem ætas aut vires non prohibeant, venam brachii sinistri interiorem secabis, si ea non appareat, media ferienda est, si ne ipsa quidem in conspectum proueniat, humeraria incidenda est. si nec ipsa quoq; conspiciatur, ea quæ minimo digito vicina est, aperiri debet. Et si vero hinc minus sanguinis euacuetur, tamen quantulacumque inde tentata in anitio præcipuum lieni ad sanitatem adiumentum est. Cum sanguis fluit, attendendus est, valde ne rubens sit, & purus, an liuidus. Nam si liuidus est, aut æquo rubentior, copiosior auferri, si purus ac syncerus, paucior debet. verū sic extrahendus est, ne vitalis facultas deficiat.

Sanguinis ex uena iuxta minimū digitum missio.

De iis *quæ aluum subducunt.*

Post sanguinis missionem ea dari oportet, quæ aluum solent ducere, quorum formam habes capite de podagra, expressam. Sunt enim leuia medicamenta alui ducendæ idonea, vt herba mercurialis, polypodium, cnicus, atque his similia.

De *fomentis.*

Tempestiuum igitur est, vt de astringentibus medicamentis nunc dicamus, quæ corpori iam euacuato, recte accommodantur. Quare conuenit post euacuationem fomenta ex eis adhiberi primum, quæ humoris copiam reprimāt

Fomenta ad lienē.

deinde vbi redundans humor imminutus fuerit, quæ humorem parti iam infixum discutiant, digerantque, ita tamen vt etiam quæ lienis robur, quo actionem suam obit, conseruent, admisceantur. Cum mediocris fluoris impetus accidit, vino austero & tenui lienem fouebis: & si leuis est affectus leuia præsidia: si validus, valida applicabuntur, vbi nulla ex calore noxa manifesto depræhenditur. Sin autem calor vrget, oleum omphacinum, rosaceũq; inducendum est: quæ si non adsint, turiones oleæ, aut mali arboris, aut mespili in oleo coquantur: item lentiscinum & melinũ oleũ vino admixtum inunges. His adiicies rosas, lentiscum, rubũ, & simile quid astringens vna cum oleo conuenienti incoquens, vt astringentium portio tenuiorũ partium in ea coctione depræhendatur. Quod si frigidus in liene humor inflammationẽ excitarit, pulegium modice adiungetur, & si hoc non satis proficiat, thymus origanum, & nardinum oleum imponetur. At si pars, quæ inflammationem sentit, excalescat, aut quædam febris ei superueniat, lanam succidam tenuem prædictorum quodam oleo cum vino mixto copioso imbutam superimpones. Hanc nolentibus, omphacio admiscebis rosarum flores, aut cyperum, aut œnathen, aut spinæ Aegyptiæ semẽ. Mediocris sane inflammatio per initia hoc modo curanda est Sin autem nimius calor infestet, admouenda sunt olea qualia diximus, & acetum cum vino, aut certe vinum austerum oleis est admiscendũ. Attendendum vero est, ne caput feriat: vt quod facile huius sensu in febri admodum ardenti offendatur. Quare sapam, aut vinum dulce modicum esse conuenit, & vt humectare videatur, oleum admiscebis imponesq;. Sin autem crassior sapa existat, aqua miscenda est. Porro si frigidus. humor inflammationem excitauerit, adiicienda sunt pulegium, thymus, & origanum. vt quæ vim quandam euacuantem corroborantemq; habeant, cæterum frequens quidem vini & olei, rarior autem cæterarum rerum vsus esse debet.

De clysteri.

Ad purgationem ergo ventris in morbi initio vel augmento clysteria adhibenda sunt, atque tunc magis, quando calor non nimium ardens vrget. Ex mulsa autem, & nitro nec non aphonitro & sale euacuatio tentari debet, verum iniectio medicamentorum ab inferioribus partibus non semel tantum, sed bis terue singulis diebus fiet: multo autem magis, quando sanguinis detractio prætermissa fuerit.

De cibo.

His temporibus solo ptisanæ cremore æger nutriendus est: illius penuria aqua & solo pane, ipsam quæ aquam calidam bibat, & oxymeli. Si calore æstuet, aqua non ex toto calida, sed modice refrigerata offeretur. Hæc per initia ad statum vsque fieri debent.

De statu.

Cum morbus iam in statu est, post fomentum cataplasma eis inducitur qui prius euacuati fuerint. Noxa enim omnino sequet, si corporibus nondũ humorũ copia liberatis, calida medicamẽta adhibeãtur: vel si crudus aliquis humor ex nimia crapula, vel copia ciborum collectus fuerit, aut si ægri crassis cibis repleti, vt conchyliis, aut purpuris, aut sepiis, aut pectunculis, aut polypis, aut, ostreis, aut vuluis porcinis, vel agninis, aut carnibus porcinis, aut salgamis, & cõgelatis pinguioribus, & multum frigidis: adhæc si in ocio degerint, & post cibum lauarint: præterea si pauperes, pane copioso lenticulis, vel carnibus bouillis, vel ouillis, item piscibus qui humorem melancbolicũ, & copiosum sanguinẽ generãt, vsi fuerint. Qui igitur tali cibo nutriti venæ sectionẽ subductionẽq; ventris detrectant, iis talia cataplasmata adhiberi nõ debent. Nã humor horũ caliditate collectus copiosior hominẽ occidit. Cum igitur morbũ in statu esse videris, clystere aluus ducenda est; vbi aũt febris iam declinauerit, absinthii decocto ex oleo lienem fouebis: huius penuria, ea quæ non nimiũ amara sunt, aut astringentia adhibebuntur, quale est oleum rosaceũ, aut melinum. At si tensio, vel dolor sine ardore partem exerceat, iridis quoque

& cypeir modicum, aut simile quippiam oleo iniectum conuenit. Nam hæc virium lienis conseruandarum facultatem obtinent. Optimium vero est, vt quotidie semel aut bis satisque diu adhibeantur. Tertio enim ex oleo fouere vitandum est, id quod de cataplasmate quoque adhibendo obseruare oportet.

De medicamento purgante, aut decocto, aut iniectionibus.

Purgātia lienē medicamēta

Cum æger meliuscule habuerit, mutanda sunt auxilia, venter lenibus medicamentis per os assumptis subduci debet, quæ ex ptisana cocta, aut ex aqua potui dantur. Quin & oxymeli ad hoc commode accipitur, vt quod mediocriter cum aqua temperatum sit. Vteris igitur & mulsa simul, & apomelite & ad vrinam ciendam idoneis potionibus, qualia sunt apii, & asparagi radicum cum aqua decoctarum iuscula. At per aluum iniicies ptisanæ cremorem, cui incoxerit polypodion, thymum origanum, medullam cucurbitæ syluestris: nec non veratrum nigrum, centaurium minus, cnicum, apparis cortices, & alypum deinde nitrum, mel, & oleum immitti debet. Cucurbita syluestris pituitam educit: cnicus & veratrum nigrum atram bilem: thymus, & centaurium flauam. Per initia modice his vteris: processu autem temporis validiores purgationes, non solum per aluum, sed etiam per os exhiberi, nempe epithymum cnicum, polypodium, alypi semen, & granum cnidium. Cnicus coctus flauam bilem educit: polypodium humores mixtos, quemadmodum & capparis cortex, & centaurium. Verum ista paulatim adiecta potioni ex ptisanæ cremore, aut oxymelite dare ratio est: admisceantur autem ptisanæ inter coquendum cnicus, polypodium, & veratrum nigrum. Quod si loco ptisanæ halycam in cibum, aut alia crassi succi assumere præceperis, lien prorsus in scirrū obdurescet, nulloque modo, aut certe vix sanari poterit. At lien & iecur per initia inflammationis, & dum ipsa confirmata est, fortiore medicamento purgari sine periculo non possunt. Nam iecur ex inflammatione intumescens angustos mea-

tus obtinet,& medicamentum purgans humores in eo collectos nequit educere. Lien inflammatus inter initia purgari potest. Nam ex toto corpore superfluos humores attrahit,& affectus purgatione discutitur, vel minuitur, validis autem purgationibus lien ante statũ & post irritatur: imo neque extrinsecus in statu inflammationis valẽtioribus vti medicamentis expedit, vt affectus mutetur, aut discutiatur Nam tota eius substantia non in melius, sed in deterius magis vergit, duriorque euadit. Quare dum morbus in statu est, lenibus vti medicamentis oportet, qualia sunt quæ modice calefaciunt,& humectant, non ea quæ desiccant. Cataplasmata igitur,& fomẽta quæ diximus adhiberi debẽt, Corpus antea euacuatum his adiuuatur, quando humor, qui in eo supernatat, incalescit, quod vbi cognoueris, & morbus in statu est, cataplasma inducendum est.

De parando cataplasmate.

Cum ergo morbum in statu esse depræhenderis, cataplasma applicabis. Si natura ægri calida,& humor fuerit biliosus, cataplasma ex medicamentis mediocriter calidis parari debet, vt ex lini semine,& oleo chamæmelino, cui adiiciatur ordei, aut fabarum farina, hæc enim modice calefaciunt. Sæpius autem, vt nosti, artomelite cum aqua in liene vsi sumus: interim acetum quoque addimus. Quod si pars inflammata non multum incalescat, & necesse sit humorẽ discuti, tuto fœnugræcum sine aqua prædictis admiscere licet,& si quæ scirrosa inflammatio fuerit, aut crassi humores in liene generati, aceto veteris, necnon amara erunt admiscenda præfertim lienosis. Nam lien ex iecore crassum in se humorem recipit, ob quod ei absinthium, & cappares in cataplasmate, & acetum, vbi morbus declinauerit, expediunt, quando etiam purgans medicamentum augere conuenit.

Lien ex iecore crassum humorẽ in se recipit.

De cibo & potu.

Cibi leniores, & vinum tenue albumque exhibebitur. Hinc enim aluus subducitur,& vires lienis corroborantur,

Crasſis i liene humoribus qui cibus cõueniat

nec non febris per vrinas diſcutitur. Suillæ autem carnes, & ouillæ, item halyca, oua, piſces pelagii, & paluſtres, adhæc aues, quæ in paludibus, & aquis degunt, prohiberi debent: non autem illæ, quæ ſiccis locis aluntur. Quos enim liene craſsis infarcto humoribus laborantes, medici imperiti carnibus quadrupedum nutriunt, & in ſtatu morbi ouis ſorbilibus & halyca, nonnunquam etiam ſorbitionibus ex tritico, aut halyca, iis plus noxæ ex cibis quam adiumenti attulerunt. Nam halyca niſi in declinatione vtilis nõ eſt. In hoc autem tempore nõ ſolum ea, ſed etiam potiones exhiberi debent, quæ craſſos humores per inflammationem auctos extenuent, viſcoſos incidant, diſcutiantque, obſtructos aperiant, lieni infixos relaxent, & ipſum lienem corroborent, cuiuſmodi ſunt ſcolopendrium, & capparis cortex, vel alia quæ poſtea a nobis dicentur, cum de lienis ſcirro agemus.

Galenus de liene & iecore

Nam de his duabus herbis Galenus hoc modo ſcriptum reliquit. Quale medicamentum iocinori eſt abſinthium, tale eſt lieni capparis cortex, quale rurſus iocinori quod vocant eupatorium, tale eſt lieni ſcolopendrium, ſiquidem ſimilibus genere medicamentis vtrunque viſcus indiget.

De epithematibus.

In ſtatu vel declinatione Nili epithema commode admouetur. Plus enim ceræ in ſtatu adiiciendum eſt præſertim in molli corpore. Epithema quod a me confectum eſt, recipit bdellium, aloen, tus, crocum, œſypum, cerã ac alia medicamenta, quæ ibidem ſcripta habentur. In declinatione vero inflammationis plurima ſunt & alia epithemata, quæ adhiberi poſſunt, ex ammoniaco & bdellio compoſita. In ſtatu ergo cum inflammatio eſtuat, Nili epithema oleo chamæmelino, & cerato, cui aceti modicum adiectum ſit, diluere oportet. Conſulimus etiam adhuc, vt hoc cerato ſicut oxelæo vtaris cum lanis ſuccidis, oleoque imbutis, & lieni impõnas, ac ſi tenſione laboret, liberabitur. Itaque per initia febricitanti, dum acceſsio adeſt, aqua frigida propinanda non eſt, neque ſubito auide aſſumenda. Nos enim ad

lienis inflãmationem fomenta ex aceto, vino & oleo impõnimus, fouemusque, quibus interdum adiungi debet ceræ modicũ: item hyssopo cerato interdum vtimur, & furfuribus ex vino, aut aceto, aut posca, aut aceto & melle, aut aqua cum oleo decoctis, Admiscemus etiã cataplasmati pulegium thymum, origanum, folia lauri, saluiam, artemisiã, salẽ & nitrum. At si ea quæ dixi negligentius adhibeãtur, inflãmatio in scirrũ degenerabit. de quo nũc verba faciemus.

De lienis scirro.

Post lienis inflammationem magnus præter naturam tumor cum duritia accidit, ita vt tangenti resistat, nec non loci quædam intemperies apparet, verum copia substantiæ scirrum lienis excitat. Nam humor ei infixus est, aut flatuosus spiritus, aut vtrique simul mixti, vnde ille prætermodũ augetur, & a naturali recedit magnitudine. Internosces autem humorem & flatum his indiciis. Si flatus est, tactui resistit pertinaciter, & lien punctionem tentionemq; experitur sin autem grauitas cum pondere in latere ipso percipiatur, ex prædictis signis flatus cum humore mixtos in liene esse scias, idq; per initia. Nam postea morbo inueterato, humoribus frigore nimio, aut siccitate induratis, scirrus generatur. Aliquando accidit, vt lien etiam citra inflammationem in magnum tumorem attollatur. Hæc enim eo modo solent euenire. Duritia igitur non accedente, tensio, grauitasque simul & punctiones validæ oriuntur. Causa autem ex humore & flatu mixta esse videtur, quemadmodũ etiã tumoris laxi simul & punctionum validarum, si in ipso liene depræhendantur, solus humor causa existit. Lienis scirrus.

Curatio scirri.

Nouisti curatum a me fuisse militem, qui dum ad me veniret, totam lienis regionem barbaricis ferramentis candentibus inustam habebat: quem duobus tribusve diebus medicamentis per os datis purgabam, & deinde diligentem ei curam in singulis conuenientibus remediis offerendis adhibebam. Historia de liene indurato.

De cibo.

Prisanæ cremorem quotidie in cibo porrigebam oxymelite conditum, & pisces saxatiles. Ex auibus autem gallinas perdices, ac alia concoctu facilia, boni succi, & probe macerata. Prohibebam ei quæcunq; viscosos & crassos humores generant, similiter & carnes bouillas, suillas, ouillas, caprinas, & hædinas, item aues quæ in aquis palustribus degunt, omnesque pisces palustres, & pelagios, præsertim qui duras & crassas, non albas carnes obtinent: adhæc polypos, mulos sepias, orphos, ostrea, conchas, bulbos, placentas ex melle, & chidro, & quæcunque inflant, duraque, & crassa, vel quæ cruda sunt. Vinum improbatur crassum, nigrum, & astringens, dandum autem est, quale Hippocrates præcipit, quod neque crassum, neque valde frigidum, neque calidum existat, Hoc igitur modo cibus est administrandus.

De potu.

Potui vero dabam vinum, in quo capparis radicem scolopendrium, & myricæ radicum corticem decoxeram initio quidem singulas herbas simpliciter exhibebam, deinde ex posca, aut oxymelite, aut solo aceto coctas, interdum etiam in puluerem redactas cum supradictis liquoribus citra coctionem per interualla dabam, idque non plus quam duobus, vel ternis diebus. Quin & oxymeli purum per totam hyemem propinabam, nonnunquam supradictas stirpes decoctas temperatasque cum aqua calida ante, & post cibum, die & noctu, quãcunq; volebat æger potui offerebã.

De missione sanguinis.

Vere primum ineunte, cum æger multum se recollegisset, & lien decreuisset, videbatur mihi potiones medicaminum efficaciores præstari debere, quæ lienem euacuare possint: qui cum magis imminueretur, fortiora medicamina exhibebam. Ac mox inter initia veris sanguinem ex brachio sinistro copiose detrahebam, & post dies vigintiquinque hoc medicamento quod sequitur, vtebar. Spicæ nardi, capparis radicum corticum, myricæ foliorum, aspleni her-

bæ, squamæ ferri, singulorum drachmæ octodecim, myrobalani drachmæ decem, ammoniaci suffiminis drachmæ octodecim, polytrichi drachmæ sex, stæchados drachmæ quatuor, scolopendrii drachmæ tres. Ex oxymelite pastillos drachmam pendentes singulos fingebã, ac vnum oxymelite dilutum potui dabam. Postea vero cum lien probe esset explicatus, medicamenta ad ciendam aluum dabam, ac ociosos humores validioribus nempe Hieræ diacolocynthidos drachmis tribus euacuabam. Inchoante iam æstate non tres drachmas, sed quatuor exhibebam, ita vt a prædictis medicamentis nullo die discederẽ. Vbi sanitati propemodum esset restitutus, cyclamini radicis drachmam ex mulsa deinceps semel, aut bis post singulas potiones offerebam. Nam ea vitiosos humores ex liene per sudores expurgat calidis extrinsecus operimẽtis medicamini das. iuuandi gratia admotis.

De iis quæ lienem corroborant.

Lienem sæpe potione quidem ex scolopendrio & cappare, epithemate vero ex auripigmento, alumine & similibus corroboramus. Nam hoc medicamentum medium inter frigidum & calidum existit, quorum confectiones non alienum est vt hic subiungam.

Potio ad lienosos probata.

Ammoniaci suffiminis, pulegii, singulas drachmas, cum aceto potui dato.

Alia potio.

Salicis corticem medium, & folia eius cum duobus aquæ sextariis ad dimidias coquito, datoque potui ad triduum.

Epithema malacticum.

Hoc medicamentum molliendi facultate præditum est, commune iocinori, lieni, abscessibus, strumis, parotidibus articulis, calcibus quoque suppuratis, aut aliter dolentibus, item torsionibus ventris. Conficitur autem hoc modo: Bdellii Scythici. adipis porcini, ammoniaci suffiminis, iridis Illyricæ, singulorum drachmæ sedecim, opoponacis, ca-

Epithema lienis malacticum.

chryos, ſtyracis, thuris, galbani, ſingulorum drachmæ octo piperis grana centum ſexaginta, ceræ drachmæ quadraginta octo terebinthinæ, fecis olei irini & vini, ſingulorum qđ ſatis eſt. Hoc medicamentum contunditur, emolliendi viribus donatum. Neque enim aliud magis eo emolliens duritias, reperies. Paratur autem non dilutius, ſicut alia. Nam in pila tunditur, cera aliiſque medicamentis adiectis. Inter tundendum piſtillum fecibus olei irini illinitur, donec tota mixtura perficiatur. Sit autem ammoniacum recens, ſtyrax pinguis, bdellium Scythicum. Opoponacem eis admiſceto, omnia ſimul conterens, & vtitor.

Malagma Amythaonis.

Malagma Amythaonis. Hoc ad præcordiorum tenſiones conducit, nec non articulis prodeſt, qui difficulter mouentur, lienem conſumit, duritias emollit, & diſcutit. recipit autem hæc. Ammoniaci ſuffiminis drachmas ſedecim, ceræ totidem: terebinthinæ drachmas octo: bdellii totidem: thuris drachmas quatuor, myrrhæ totidem: galbani drachmas octo, olei cyprini heminas ſex. Myrrham, bdellium, thus in vino prius macerabis, ammoniacum aceto diſſolues, omnia in pila contundes, oleo cyprino, vt ſupra dictum eſt, ipſam inungens. Hæc duo malagmata emolliunt.

Aliud epithema.

Quod nunc ſubiungam, prædicto eſt longe efficacius, fortiuſque ad diſcutiendum, & extenuandum tollendumque duritias, quemadmodum quod ex ſtercore caprillo, & opoponace ſimul cum aceto paratur. Nam id quoque diſſoluit & extenuat, vacuatque non modo inſpiſſatos humores, & viſcoſos, ſed etiam ipſas partes corporis ſolidas, quoniam caprillum ſtercus ex aceto, vt Galenus memoriæ prodidit, affectibus ſcirroſis, vel tumoribus, qui ex craſſis fiunt humoribus vtiliſſimũ exiſtit. Altera igitur cõfectio inſcribit.

Malagma Aſclepiada.

Malagma Aſclepiadæ. Ceræ ſeſquilibra, colophoniæ vnciæ ſex, galbani vnciæ tres opoponacis vnciæ ſex: propoleos vnciæ tres, ammo-

niaci suffiminis vnciæ sex: olei heminæ duæ, aceti sextarii duo: stercoris caprilli vnciæ tres: thuris totidem: myrrhæ vnciæ tres. Ammoniacum ex aceti sextario teres, huic adiicies thus, myrrham, opoponacem, stercus caprillum, teresq́ iterum, propolim vero cum galbano in pila tundes, ceram & resinam ex olei heminis duabus liquabis, vbi coierint, propolim adiicies, agitabisq́ frequenter, & cum in vnum omnia coacta fuerint, ab igne sublata refrigerari sines, & derades, deinde iis quæ in puluerem redacta sunt, inspersis miscebis vniuersa, & in vsum condes. Hæc enim sunt medicamenta discutiendi emolliendiq́ viribus prædita.

Epithema lienem imbecillem corroborans.

Medicamentum quod supra ex auri pigmento & alumine fieri diximus ad lienis imbecillitatem valere dixi, quod militi, cuius mentionem feci sæpius, imposui. recipit autem hæc. Ceræ Tyrrhenicæ drachmas nonaginta sex: resinæ piceæ drachmas sedecim, resinæ frixæ drachmas nonaginta sex, auripigmenti scissi drachmas sedecim, aluminis scissilis drachmas duodecim. Metallica terito ex aceto acri, quæ liquari possunt, ex modico oleo liquato, ac refrigeratis sicca adiicito. mixtis vtitor. Hæc enim sunt quæ homini illi exhibueramus. Epithema lienis corroborans.

Epithema lienosum, & hepaticum, quod utriusque uisceris obstructiones discutit.

Ceræ, terebinthinæ, hyssopi Attici, iridis Illyricæ, singulorum drachmæ sex. Quæ terenda sunt, terito, & quæ liquefieri possunt liquato, sicca superinspergito, ac vtitor. Quod si sudor superueniat, & tollere eũ voles, detergito, & absinthino oleo partem perunges, ac sudore sublato, illo vteris.

Si lien flatu distenditur & intumescit.

Quod si lien ex prædictis signis flatu tendi, aut durus sciri modo videatur, pungaturq́ doloribus, absque vlla partis affectæ grauitate, mirifice auxiliatur electuarium Diospoliticum, quod in hunc modum paratur. Rutæ viridis pridie decerptæ, piperis, cumini, singulæ, drachmæ, Lien flatu distentus & tumidus. Diospoliticum.

nitri drachmæ quatuor. Si aluus astricta fuerit, nitri drachmam iniicies: cuminum vero ex aceto per triduum macerabis: postea siccatum in puluerem rediges: omnia cum melle bono & despumato miscebis, & vase vitreo repones, Datur ex eo cochleare vnum. Facit enim ad inflationes stomachi viscerumque: stomachum excitat: concoctionem promouet: pituitam extenuat: aluũ emollit: acidos ructus aufert: vitia pectoris lateris, iecoris, lienis & renũ mitigat. Simili modo accõmodata sunt ventris stomachi, iecoris, & lienis affectibus medicamenta Dia calaminthes, & Diatrion peperion: nec non Diaspermaton. Adhæc cucurbitulæ in ventrem defixæ adiuuant. præterea vtilissima sunt, melanthium, petroselinum, anisum, & cuminũ, si pani cõmisceantur, vel cum aliis dentur cibis, præsertim infantibus. Magis autem ex vino dari debent, vel in puluerẽ redacta inspergi. Conuenit etiam cestrum, adianthum, & polypodiũ præcipue cum magna lienis durities apparet: tunc etiam scolopendrium, & asplenon vino admiscere expedit. Porro nũc de lienis inflatione ex Galeni opere de ratione medẽdi quædam excerpta ascribam, vt ipsi morbi causæ accõmoda antidota, vel pastillos, vel epithemata, quæ ipse expertus est, & nos vsu & periclitatione comprobauimus, adscribamus.

Galeni uerba de lienis scirro & inflatione.

Galenus de sciıro & inflatione lienis

Lienem scirro obnoxium non modo extrinsecus medicamentis efficacibus, sed etiã potionibus validissimis curare conuenit, vt quæ citra molestiã toleret, ex quorũ numero
„ optima habent capparis radicis cortex, scolopẽdrii, & myri
„ cæ tũ radix tũ germina: omnia vero eiusmodi in aceto &
„ oxymelite coquere conuenit. At sæpenumero lien tangen-
„ ti quidẽ resistere videtur, non tamen scirrosus, sed flatuosus
„ potius tumor existit, cui medicamentum emplasticum mixtæ facultatis, quod prius absinthii oleo madefeceris, imponere oportet, quale est, quod ex sulphure & alumine constat. Sunt denique plurima huiusmodi ex iis quæ in medicamentariis libris prodita sunt, huc accommodata.

Attende autem non ſolum mixtorum medicaminum facultatem, ſed etiam miſturæ copiam. Nam ſi lieni flatuoſo humori obnoxio, magiſque in Oedematibus, etiam ſi multum aluminis adhibueris, nihil offendes, verum in ſcirroſis, diſcutiendi facultatem ſuperare conuenit: paulum autem eius quæ aſtringit, admiſceri. Cum igitur ex numero ſimplicium, & ſponte naſcentium medicamentorum flos ſalis tali ſit natura præditus, lienes ſcirro obductos ſanat, ſi extrinſecus ipſis in veſica applicetur.

Epithema iecoris & lienis.

Epithema iecoris & lienis hæc recipit. Aluminis liquidi vncias ſex, ſulphuris viui totidem, nitri rubri, ammoniaci ſuffiminis, œnanthæ, *capparis radicis corticis, ſingulorũ vncias ſex: picis ſiccæ, reſinæ aridæ, ſingulas libras: olei cyprini vncias ſex: aceti quod ſatis eſt. Hoc ad tales viſcerum affectus efficacia nobile eſt.

* In alio, mannæ thuris.

Epithema Hypotherion.

Hypotherion epithema.

Sunt alia quoque epithemata Lienoſis & Hydropicis accommodata, quæ vocantur, Hypotheria. Hæc enim humiditates ex alto eliciunt, dolores, & ſcirros diſcutiunt. Reſinæ aridæ libræ quatuor: ceræ libræ duæ: picis ſiccæ totidem aluminis liquidi, nitri rubri, ſulphuris viui, mannæ thuris, ſingulorũ libra aloes vnciæ ſex: pyrethri, ariſtolochiæ, cardamomi, viſci quercini, ammoniaci ſuffiminis, bdellii, cucumeris ſyluatici radicis, liquoris ſycomori, ſingulorum quadrans, aceti ſeſquiſextarius. Alumen, ſulphur, nitrum, terito, ammoniacum ex aceto diluito: ſiccis in puluerem redactis liquida ſuperiniicito. Obſeruare autem in his oportet, & medicamentum ex alumine & ſulphure idem quod ſuperiora præſtare, nec non epithema Diaſpermaton lienis inflammationi medetur, tum per ſe impoſitum, tum cum alumine & ſulphure mixtum auxiliatur. Ipſum vero malagma Diaſpermaton flatuum ſubſtantiam tollit, collecta diſſipat, reliqua purgat & diſcutit. Aſcripſi autem duas malagmatis prædicti confectiones.

Viſcum q[ue]rcinũ

Diaſpermaton.

Prima confectio Diaſpermaton.

Cardamomi, meliloti, herbæ ſabinæ, baccarum lauri nardi Gallicæ, ſampſuchi, iridis, radicis panacis, radicis cyperi, nitri, caſiæ, fenugræ. ſeminis apii, aniſi, thuris, ſtyracis, myrrhæ, ammoniaci ſuffiminis, terebinthinæ, ſingulorum vnciæ tres, ceræ, mellis, olei cyprini, ſeui taurini, ſingulorum libra, vini quod ſatis, Facit ad ſtomachi, iecoris, & lienis inflationem.

Alterum epithema Diaſpermaton ad idem.

Cardamomi, iridis, cyperi, ſampſuchi, aniſi, nitri, ameos apii ſeminis, fenugræci, baccarum lauri, ammoniaci ſuffiminis, ſingulorum vnciæ tres, ſeui taurini hemina ceræ vnciæ decem, colophoniæ hemina: mellis libra. conficito & vtitor Licet autem & æquale pondus, & paulo amplius medicamenti ex alumine, & ſulphure confecti admiſceri.

Lienis potiones

Potiones ad lienem.

Quibus lien intumeſcit, & calorem, ſiccitatemque ſuſtinet, his vtiliter dantur myricæ folia, aut turiones ipſius, aut radices, item aſplenon herba, & anchuſa. Hæc enim neque ipſæ calorem in ſe vehementem, neque nimium obtinent, neque lienem magis excalfaciunt, præſertim ſi cum oxymelite exhibeantur. Per initia earum decoctum, præcedenti autem tempore tritas ipſas ex poſca dare oportet. Huius generis ſunt & ſalicis folia cortex, radixque, quin & ferri recrementum, quod in fabrilibus officinis, dũ ignitur & malleo tunditur, abiicit, ex aquæ miſtura potu conuenit. hoc enim lienem fortiter imminuit, reprimitque. Vinum autẽ, & poſca in qua candens ferrum extinctum ſit, iis qui tenerã carnẽ habent, & febri carent, conuenit: poſteã vero etiam agreſtioribus hominibus, qualis miles ille fuit. Mentionem ergo faciemus potionum, in quibus ferrum extinguitur. Itaque inter initia magnis affectibus, & minus duris corporibus expediunt: in ſequentibus autem diebus plurimis ordine dari debent. Nonnulli admiſcent ſquamæ ferri abſinthii comas, & piperis modicum, ne potio ſtomachum of-

Recremetũ Ferri. [illegible] [illegible]

fendat. Melius autem erit, si pelecinum, & hemionitis herbæ in tali intemperie misceantur, quemadmodum in frigidis contra, casia, costum, serpyllum, anisum, & his similia iniicientur. In calida ergo intemperie duæ illæ herbæ superius dictæ præberi debẽt. Nam ambæ efficaces sunt, vt quæ maximum lienem consumant, intemperiem minuant omnino, nec augeri permittant. Frigidæ autem & siccæ intemperiei, chamæpitys, chamædrys, gentiana, myrobalani, calaminthe, peucedanum, acorum, scordium, trifolium, hypericum, vitex, liquor peucedani, cẽtaurium vtrũq; siccũ, eisq; similia, scolopendriũ, & farina lupinorũ medentur. Alia vero ex vino, aqua, & oxymelite bibuntur. Phœnicobalanus autẽ, quẽ & myrobalanũ nominant, nisi ex posca bibatur, mox reuomit. Hoc modo singula, vt dixi, adhiberi debent.

De pastillis.

Ex plurimis pastillis, qui stomachum non offendunt, hosce tres selegimus. Ac primus stomacho idoneus est: vtitor autem eo ad omnem lienis affectum: facit & ad cõuulsiones tormina, inflationes, & muliebria vitia. Myrrhæ drachmæ sex: nardi Indicæ drachmæ quatuor: aut pro nardo Indica iniicies, nardi Gallicæ drachmas sex: costi totidem: opoponacis, dictamni, peucedani radicis corticis, capparum radicis corticis, periclymini radicis corticis, ammoniaci suffimi nis, singulorum, drachmas quatuor, nonnulli iniiciunt etiã iridis drachmas duas, & semissem. Ex oxymelite pastillos fingito, qui obulos duos pendeant, ac dato singulos cum oxymelitis vncia. Noster autem pastillus, de quo alias dictum est, valde efficax est, ac mirifice omnibus lienosis affectibus, præcipue vbi tumor eximius & ingens durities infestet, vtilis: dabis hunc quoq; pueris, præsertim si mellis multum admisceatur. Tertius iam pastillus subiungetur, quo melior inueniri nequit. nos eum frequenti vsu probauimus. Capparis radicis corticis, myricæ foliorum, asplenii herbæ, squamæ ferri, seminis pelecini, singulorum drachmæ sex: myrobalani drachmæ decem ammonia-

Pastilli ad lienẽ accõmodati.

ci suffiminis drachmæ octo: stœchados drachmæ decem, absynthii Pontici drachmæ tres: scolopendrii totidem. Fingito pastillos, qui drachmam singuli pendeant, ac dato vnū ex oxymelite.

Epithema.

Epithema a me confectum hic tibi subiicito, ad diuturnos & frigidiores lienis affectus optimum. Myrobalani. œnanthes, ammoniaci suffiminis, bdellii Scythici, capparis radicis corticis, floris salis, singulorum drachmæ quadraginta octo opoponacis pinguis drachmæ octo, styracis, mannæ thuris, singulorum drachma, visci quercini drachmæ duodecim: ceræ drachmæ vigintiquatuor Ammoniacum cum salis flore dissoluito: capparim vero, myrobalanū, ac mannam cum aceto terito: reliqua autem iuxta ignem emollito, & in pila tundito, trita eis adiicito, vnito & vtitor. Hoc medicamentum benefacit lienosis, nam duritias & tumores eius maturat, consumit, dissipat, & scirrū digerit, Quin & ipsi myrobalani soli in pila contriti impositique iuuant optime. Item chamedrys & verbenaca, cum axungia veteri porcina impositæ opitulantur.

Visci querc.

De tussi lienosorum.

Tussis lienosorum

Si tussis ex tenui & acri defluxione facta Lienosos infestet, medicamento Diacodyon, aut pastillo Trygono prohiberi debet. Adhæc epithema lieni applicandum est, quo possit extenuari. Quod si his vti causa quædam impediat, capiti fomentum ex pastillo quodam aceto, & oleo rosaceo ad mellis spissitudinem temperato, inducendum est. Optime huc conferet pastillus Crocodes ex aceto, & oleo rosaceo dilutus, syncipitique impositus. Nam tenuem fluxionem ardentem, acremque refrigerando contēperat, & tussim finit, somnūq; conciliat.

FINIS LIBRI OCTAVI.

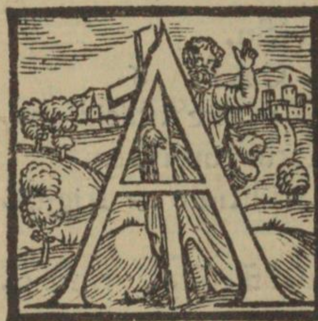
Capita

CAPITA LIBRI NONI ET appendices.

ALEXAN. TRALLIANI LIBER NONVS, IOANNE GVINTERIO ANDERNACO INTERPRETE.

De aqua inter cutem. Cap. I.

Aquæ inter cutẽ differẽtiæ.

Qua inter cutem, quæ Græce Hyderos dicitur, & ipsa longus quidam affectus est, iecore adeo refrigerato perueniens, vt ipsum non amplius deinceps cibos in sanguinem, sed in aliã qualitatem, aut in aquam, aut pituitam, aut flatum transmutare poßit: atque idcirco trifariam aquam inter cutẽ constitui diximus: ac vocant eam sane, quæ a tenui & seroso humore contrahitur, Asciten; quæ vero a flatu in toto corpore generatur, Tympaniam: quæ rursus a pituitoso humore per totum corpus excitatur, Anasarca, alii Leucophlegmatiam appellarunt. Notum vero est has quoque curandas esse, vbi prius internouerimus: siquidem internotio rectæ curationis fundamentum est.

De ascite. Cap. 2.

AScites igitur inde internosci debet, quod fluctuationes excitentur ex humore, qui veluti in vtre quodã cõtentus circũuoluatur. Tympanias aũt, ꝙ vbi nos ferimus ventrem, tympani modo strepitum quendam elidere videatur. Anasarca vero hinc depræhenditur, qđ æger carnes habeat emortuo corpori similes, & totum corpus intumescat, ac vbi nos digito id imprimimus, cauitas oboriatur, cumque imprimere desierimus, non statim in pristinũ reuertatur. Cæterum singulæ hæ aquæ inter cutem species, aut primario affectu, aut consortii lege fiunt. Nam ob

Internotio aquæ inter cutem.

lienem vitiosis humoribus præditum, maleq; affectum, itẽ ob colum, mesenterium, vterum, renes, vesicam, mulie-

brem fluxum, mensium retentionem, pulmonis refrigerationem, septum transuersum, & multas alias particulas superuenit, quæ singula prius internoscere conuenit, deinde sic curationem aggredi. Quibus igit aqua inter cutem refrigerato iecore, aut pulmone oborta fuerit, hos simul tussis magna ex pte inuadit, ipsiq; nihil notatu dignũ expuũt, sed irritantur tm̃. Accidit etiam ventris retentio, quod inflammatio visceris, humiditatẽ ventris exhauriat. Vesicæ aũt & mesenterii propria indicia erunt, nempe ventrẽ magis profluuiis infestari: nec nõ corruptionibus ꝯtinuis, & intestinorũ rosionibus. Nã hæ, dum bilis excernit, comitãtur: gignũtur aũt ipsis merito etiã bilis recrementa, dum cibi ab inflãmatione intestina exercente, euacuantur. At eorum qui ob pulmonis affectum aquæ inter cutem laborãt, indicia sunt, quod tussis potissimum excitetur, cor refrigeretur, totũq; corpus & pedes oĩum maxime intumescant. Atq; hæ aquæ inter cutem species tabidis potissimum obueniũt. Discernes aũt eos, qui ob lienem male affectũ hoc morbo laborant. Iã alios quoq; ob tabẽ hydropicos fieri facile depræhẽdes, si internoscendi vias ac rationes frequenter sequaris.

De curatione.

Omnium curatio a vacuatione incipienda est: sed Ascitis quidem dicti, aut Tympaniæ a sola purgatione. Cui autem Anasarca nomen est, ea venæ sectionem interdum requirit, vt quæ ex sanguine frigido nascatur. Ac frigiditatis quidẽ ratione, illa nõ indiget, sed qm̃ copiæ detractio, naturam leuat, vt hæc minorẽ illã effectã facile superet, nõ alienũ, sed rõni ꝯsentaneũ est hic quoq; venæ sectione vti. Videmus n. q etiã ignis externus, cũ a lignis viridibus ꝑpemodũ extinguit, refocillat rursus, si illa quæ ipm̃ suffocabant, auferant. Hydropẽ igit Anasarca, & vena secta interdũ, & purgatiõe curare oportet Dicamus aũt particularẽ quoq; ipsoꝝ curationẽ, & qñ ꝑfricare, madefacere, cataplasmatis obducere, & qñ medicamentis, & quibus post sanguinis dimissionem vti oportet. Nã ante oẽm aliã curationẽ ipsa venæ sectio, vt Anasarcæ curatio.

dixi, adhibenda est, si vires permittant, si enim imbecilles sint, tunc sanguinis detractio vitari debet, etiam si alias indi gere videatur. Licet enim postea commode sanguinē detra here, vbi vires recreatæ fuerint, & copia vitiosi hūoris pau latim aliis quibusdam præsertim Picra dicta leuata. Nā hoc medicamentum simul aperire, & corroborare viscera potest, qua etiam re maxime indigemus. Post vsum vero eorum quæ aperiunt, & meatus ampliores efficiunt, materiāque fluxilem reddunt, transito deinceps ad ea quæ paulo va lentius purgare queant. At hoc non vna vice faciundū est, ne vires deiiciantur. Etenim, quamuis id quod vacuatur, recrementitium est, tamen vniuersa ac subita mutatione magis offendit. Satius igitur est paulatim & tuto euacuare, quā festinando perturbandoq; vna cum morbo etiam ægrum e medio tollere. Pulchre igitur purgant sambuci corticis se cundi expræssi succus cum condyto potus; item lathyrides, & æris squama: verum nullū adeo, vt illud quod recipit, cha meleæ foliorum, vnde granum Cnidium colligitur, drachmam: { squamæ } æris, & anisi, singulorum drachmas quin que. Dato ex aqua per initia quidem drachmam vnam: viri bus autem recollectis, etiam duas drachmas exhibeto, plus minus ve paulo, ac totum medicamenti modū absolutūq; ad vires respiciens, metire. Rursus a purgatione illa porrigi to, quæ aperire possunt, maxime pastillum, qui ex amygda lis coniicitur. Adeo enim hunc incipientes Hydropicos aperire citra noxam vidi, vt continue potus, iecoris scirros dissoluerit. In hunc autem modum paratur.

Picra q̄d præstet.

Confectio pastilli ex amaris amygdalis.

Anisi, seminis apii, amygdalarum amararum, absinthii, gummi, singulorū drachmæ quatuor; aquæ quod satis est. Hoc sane pastillo ad obstructiones ex crassis viscosisque humoribus contractas, & in quibus non vehemens aliquis dolor viscus affligit, vtitor. Sin autem dolores aliqui intestina ventrem, & præcordia exerceāt, etiam pastillum Amazonum dictum præbeto. Etenim dolorem lenit, & vim aperiē

di mitigandique obtinet. Crebrius aũt in huiuſmodi deco-
cto ſeſelios vtitor, aut caſiæ, aut ſpicænardi, aut aſari, & ca-
taplaſmatis quæ recipiunt farinam fœnugræci & ordei, ab
ſinthiumq; plurimum contuſum. Hoc namque ſuper om-
nia auxiliatur. Nam robur viſceri inſinuat, & humores in al
to hærentes citra roſionem leuiter deſiccat: habeat autẽ &
cuminum contuſum, aniſum, maſtichen, nardum Gallicã,
rutæ ſemen, & mel. Semina in vitro coquãtur: ſic enim mul
to commodius erit. Vbi iam viſcera emollita, & rarefacta
ad dies quinque aut ſeptem fuerint, vtitor etiam epithema-
te, quod mixtã habet facultatem, vt viſcus poſſit & firma-
re & emollire, ex quorum numero eſt & hoc, quod iſta reci
pit. Croci drachmas duodecim: aloes, maſtiches, ammonia-
ci, bdelli, ſingulorum drachmas octo: ſtyracis drachmas qua
tuor*: ceræ drach. viginti ſex: adipis anſerini drachmas ſe
decim: hyſſopi liquidi drachmas triginta duas: cyprini quod
ſatis eſt. Sin autem æſtas fuerit, & laborans aqua inter cutẽ
febricitet, etiam roſaceum & vinum ſiccis in vnitatem co-
gendis adiiciantur. At ſi non ſolum iecur, ſed etiam lien &
ſtomachus tumorem, & duritiem habere videantur, detra-
hito cum fiducia paulum ſanguinis, præſertim ſi praui quo
que humoris copia in venis ſubſiſtat, & vires non aduerſen
tur. Sed & æger vigentis ſit ætatis, & tempus non admodũ
frigidum. Sic vacuatio tentanda eſt, & adeo ſenſim, vt natu
ra quæ a copia grauatur, reſpiret. Etenim animi defectiões,
præterquam quod vires deiiciant, etiam aliam frigiditatem
viſceri imponunt. Quare magnam & accuratã obſeruatio-
nem habere conuenit, atque ita ſanguinem Hydropicis iuuã
di gratia detrahere audendum. Etenim intempeſtiua ſangui
nis miſſio in aliis quoque periculum inducit: in Hydropico
autem interdum etiam mortem. In quibus igitur & maxi-
ma eſt obſtructio, & inflãmatio ſcirroſa, vireſque robuſtæ,
in his vacuationem ſanguinis ante omnia alia præſidia, præ-
ſertim valẽtia adhibeto, ex quorũ numero etiã hoc exiſtit.

* In alio ſex.

Sanguis detractio in Aqua inter cutem.

Ad lienis & iecoris duritiem ualidum medicamentum.

Ammoniaci suffiminis, bdellii, iridis Illyricæ, singulorũ drachmæ sedecim: styracis drachmæ octo, adipis vitulinæ drachmæ duodecim, opoponacis drachmæ octo: piperis grana centũ sexaginta: ceræ drachmæ quadraginta octo: irini fecis quantum satis est: vini quod sufficit. Non oportet autẽ emollientibus tantum medicamentis vti, neque discutientibus, sed etiam iis, quæ tumorem reprimere possunt: scriptura eorum in hunc quoque modum habet. Ceræ drachmæ cẽtum nonaginta quinque: picis aridæ drachmæ centum nonaginta sex: aloes drachmæ quadraginta sex: nitri, mannæ thuris, singulorum drachmæ nonaginta sex: pyrethri drachmæ viginti octo: aristolochiæ drachmæ viginti quatuor, ammoniaci totidem: cardamomi drachmæ viginti octo: visci quercini drachmæ viginti quatuor: olei totidem: aceti quod satis est. Itaq; cataplasmata, & epithemata huiusmodi iis adhibeantur, qui aqua inter cutem, quæ Analarca dicitur, laborant, ita vt viscera eorum distenta sint, & obstructionẽ duritiemq; maximã experiantur. In quibus igitur moderata est obstructio, bene facere diximus pastillum ex amygdalis: in maximis autem, etiam valentioribus antidotis vtẽdũ est.

Ad scirrosos iecoris affectus.

Croci, spicæ nardi, costi, iunci odorati floris, cinamomi, singulorum drachmæ duæ: gingiberis drach. mellis Attici despumati drachmæ viginti quinq;. Dato drachmã ex mulso. Præstãtissimũ hoc est remediũ, & viscera valẽter expurgat.

De ascite & tympanite. Cap. 3.

Ascitę & Tympaniæ curatio.

OMnia commemorata medicamenta etiam aliis aquæ inter cutem speciebus, nẽpe ascitæ & Tympaniæ citra sanguinis detractionem conueniunt. Nam his purgationes potius, & quæ aquam per aluum repurgare solẽt, omnia congruunt. Nihil minus etiam perfricationes, quæ sale, oleo immaturo, sicyonio, & cyprino adhibentur. At frictio moderata fieri debet, ne alia materia ex alto vi attrahetur, sed quæ in superficie corporis tantum continentur, discutiantur. Vtendum autem ad hæc est medicamentis, quæ

non modo dissipare, sed etiam reprimere tumorē possunt, vocant hæc a iecore Græce Hepateria. Itaq; veteres multa prodiderunt, ac licet hæc apud plærosque descripta inuenire. Cæterum præstantissimum validissimumq; inter ea etiam hoc est, cuius compositio hæc recipit. Resinæ torrefactæ drachmas tercentum octuaginta quatuor: ceræ, picis siccæ, singulorum drachmas centum nonaginta duas, aluminis liquidi, nitri, sulphuris, mannæ thuris, singulorum drachmas nonaginta sex: pyrethri drachmas vinginti octo: bdellii drachmas viginti quatuor, ammoniaci suffiminis totidē: cardamomi drachmas viginti octo: visci totidem: olei drachmas viginti quatuor: aloes drachmas quadraginta sex: aristolochiæ drachmas viginti quatuor: aceti quod satis est. Nihil autem minus valet etiam hoc ad discutiendum, & comprimendum. Aliud. Chalcanti, nitri spumæ, aloes, singulorum vnciæ tres: cerusæ, olei, singulorum vnciæ decem: aceti acerrimi quod satis est. Sicca ex aceto læuigato, dum mellis fiat crassities. Cerusam autem cum oleo coquito vsque dum spissescat, vt manus intinctas non inquinet: tūc ceram iniicito: atq; ita particulatim in pila emollitis vtitor Est hoc medicamentum multis experimentis probatum, nō solum ad Aquam inter cutem, sed etiā alios plærosque affectus vtile existit. Etenim lienem consumit, abscessus ad suppurationem perducit, furunculos, & humores in articulis contentos: item hydrocephalis, Atheromati, Scirris, & Parotidibus conducit, nec non ad alia plura grandia vitia mirabiliter valet. Ne igitur simplicium medicaminum vilitatem Ascitæ congruentium contemnas etiam in quibus non magna durities viscera & iecur affligit. Sin autem durities in eis extiterit, vtitor cataplasmate, quod possit viscera emollire, & omnes humores, qui in penitiore omenti, & peritonæi regione habentur, discutere. Porro vtitor eo, quod etiā ad alia multa proficit, confectio eius ita habet. Ceræ, resinæ piceæ, picis brytiæ, nitri rubri, baccarum lauri siccarum, adipis taurini, ammoniaci suffiminis, mannæ thuris, singulorum libra. vbi ea quæ liquari possunt

supradictū.
uel aluminis
cętera. uel cęteris.

liquefeceris, arida liquidis inſpergito, & vtraq; miſcens pilæ indito, ac tritis diligenter vtitor.

Ad Tympanicos, & eos quibus iecur ſcirro induratũ eſt.

Ad Tympanicos, & quibus iecur ſcirro induratũ eſt, medicamentum etiam ante ſcriptum valet. Multo autem magis illa parari debent, quæ & flatus diſcutere, & duros affectus emollire probe poſſunt: habet ſcriptura huius in eum modum. Reſinæ aridæ libra: picis, ceræ, ſingulorum drachmæ duodecim: aluminis liquidi, ſulphuris, nitri, ſingulorum libra: mannæ thuris vnciæ tres: olei veteris vnciæ duæ. Ex aceto læuigato, donec ſordium habeant craſsitiem, atq; ſic, vbi liquefeceris quæ liquari poſſunt, & vtraq; in pila paululum ſubagitaueris, mannam inſpergito, & læuigatis plurimum vtitor. Hæc de medicamentis & alia curatione dicta ſunto. Deinceps autem de victu agamus, qui & primas & principaliſsimas curationis partes in omnibus potiſsimũ affectibus, maxime vero etiam in periculoſiſsimis obtinet: in quorum numero aqua inter cutẽ quoq; habetur. Siue enim primario affectu, ſiue aliarum partium conſenſu hæc cõtracta fuerit, non ſine iecoris vitio vnquã conſtitui potuit. Quoniam igitur iecur cibum in ſanguinem conuertit, totiq; corpori tranſmittit, idcirco ſimul proſpiciẽdum prorſus eſt, vt & alimẽtum, quod ad ipſum peruenit, facile ſit ad diſtribuẽdum, & nequaquam impediatur, quo minus in corporis partes diſpenſetur. Quare optimum ipſis alimentum eſt panis furnaceus, qui ſemina flatibus diſcutiendis apta cõtineat, vt aniſi, aut cumini, aut feniculi aut ſinonis ſimiliter: interdici autem ipſis etiã copioſius panis debet. Si enim probe fuerit fermentatus, non poteſt craſsitiem, & id quod obſtruit, continere. At olera ſumi debent, ſi febris abſit, quæ calefacere & extenuare queãt, quale eſt apium, petroſelinum, daucus, eruca, pulegium, rapa, caucalys, & quæ ex his tenuia & calida extiterint, alia magis, alia minus in id efficacia. Ex auibus præponi debent feræ manſuetis, vt palumbus, turtur, turdus, & ex minutis paſſerculis, qui nõ ſunt pingues. Inter pi-

ſces conueniunt ſaxatiles: at horum ius ſit excrementi expers, quod inter coquendũ aſſumat aniſum, aut piperis paululum. Ex carnibus moderate comedant, & eas potius, quæ non ſunt pingues, præcipue ferinas, vt ceruinas, aprinas, & caprearum leporinæ vero prohiberi debẽt, paretur autem earum ius cum cibo quodam extenuante. Aſas maxime ſi gratæ ſunt, aſſumere ipſos alienum non eſt. Teſtacea, vt aſtacum, vel buccina, vel pectines raro, & modice ſolius voluptatis gratia offerre conuenit. Quantum enim ad affectũ attinet, & præcipue in quibus calida nõ eſt intemperies, aut febris, continuus ipſorum vſus interdici debet. At leguminibus ipſos, maxime Tympanicos abſtinere oportet: ſimiliter etiam placentis omnibus, quæ ex lacte & ſimilagine parantur. Bellaria vero aſſumere nõ eſt abſurdum, amygdala, aut piſtacea: vuas autem paſſas, & palmulas raro: caſaneæ vero, & nuces in totum prohibendæ ſunt. Vinum aſſumãt Tyrium, vel Aſcaloneum, præſertim vetus, & ſenium reſipiẽs: hoc vero etiam vrinas prouocat. Quod autem medicamentum hoc præſtantius commodiuſq; ad aqua inter cutem laborantes inuenire poteris? Ex factitiis vinis ſumant Abſinthites præcipue, quod ſpicam nardi copioſiorẽ recipiat, vel Apiatum: aliis autem abſtineant. Porro motus, ſi quid aliud Hydropicis conducit, præcipue qui fit per mare, equum, & lecticam, iis autem qui viribus conſtant, etiam itio eſt vtiliſſima. At perfricatio Hydropicis adhiberi debet potiſsimũ, vt { externos corporis } meatus rarefaciat, humores extenuet, & diſcutiat. Nihil enim adeo Hydropicos offendit, vt denſitas meatuum, quæ flatus & humores cõgregatos non ſinit diſsipari, ſed ipſi in ventrem, & membranam, quæ q omnibus inteſtinis circumtendatur, Græcis dicitur Peritonæos, recurrunt. Itaq; fricare hos cõuenit interim ſiccis manibus, interim cum ſale, & oleo, interdum etiam cum ſicyonio, aut cyprino. Balneorũ vſus Hydropicis præſertim frigida intemperie præditis, noxios eſſe ſcire licet, quoniam & ipſa, vt didicimus, refrigerare magis quam calefacere poſſunt. Cum itaq; lauantur, vtile eſt viſceribus iniicere, medi-

camenta, quæ discutere queant, & extenuare, qualis est erui farina, atq; sal, aut nitrum, aut aliud quid ad discutiendum efficax. Multa vero sunt etiam alia a veteribus medicamenta tradita, quæ discutere possunt, ac licet eiusmodi examinare & vtilissima quæque ex ipsis deligere. Talis sane victus iis, q Aqua inter cutem sine febri laborāt, præscribi debet.

De ijs qui aqua inter cutem cum febri laborant.

Quod si Aqua inter cutem laborantes etiam febricitent, admodum calidis auxiliis vtendum non est, neque in viscere ribus, neque in cibis, aut potibus, aut antidotis, aut purgationibus: sed abunde est ex oleribus assumere intybum, & troxymum, aut caucalydem, aut rapam his mixtam: itē cichorium maxime, aut apiorum radices. Dato autem ipsis & porra decocta subinde, & palustres asparagos. Ita vero etiā continuum antidotorum vsum, præsertim sicciorum & acriorum { in Hydropicis } vitare oportet: item ex purgantibus similiter calida admodum medicamenta prohibere. Nullum enim valde calefaciens ipsos iuuare potest. Nā eiusmodi medicamenta sitim ipsorum augēt, & febrim incendunt, & causas inflammantes magis adhuc exurunt, intenduntq; malum. Quare Aqua inter cutem ex acutis morbis ꝑfecta, non potest nō inflammationes habere in ipsa perseuerātes. Nihil enim adeo interuallorū expers est, vt febris: ac mirū, q neq; Aqua inter cutem ipsis oboriens calorem ægrorum extinguat, neq; febris omnem aquam inter cutem exhauriat, sed ab aqua simul & igne ambo contineantur, vt vndiquaq; dubia fiat curatio, siue calefacere, siue refrigerare qppiam velis. Quippe necesse est, vt refrigerantia oīno Aquā inter cutem adaugeant, calefacientia rursus febrim. Satius igitur est in huiusmodi mixtam curationem adhibere, & ei quod magis vrget, quatenus licet, insistere. At vbi febris vehementiores apparent, tunc refrigerantibus potius vtendū est, nec metuendum ea tunc exhibere. Quomodo enim finietur febris, nisi a contrariis? Imo neque Aqua inter cutem cessauerit vnquam, nisi prius calor præter naturam desie-

rit. Etenim iis si diutius immoretur. Aquam inter cutem parere potest. Omnis nanque siue calida intemperies, siue frigida longius protrahat, superetque, vires deiicit & nutritionem. Itaque cum ægri alimentum, quod distribuitur, non amplius in sanguinem transmutant, necesse est, vt in vaporosam quandam, & prauam substantiam conuertatur. Porro quod aqua inter cutem etiam ex colliquatione nascatur, diuinissimus quoque Galenus confitetur. Videmus autem colliquationem a calore potius, quam frigiditate oboriri. Quare omnia & quæ præcesserunt morbum, & quæ nunc adsunt, obseruanda putes: ac vbi præsentem intemperiem internoueris, ita ad curationem audacter accedas, non autem vulgarium opinionem sequaris, nempe aqua inter cutem laborantes quouis modo calefaciendos esse neque enim hoc verum est. Nam ego plærosque etiam a refrigerantibus medicamentis interdũ adiutos esse conspexi, atque id euenire posse constat. Cũ enim omnes particulæ a caliditate præter naturam orta ad bonam temperiem reuertuntur, necesse est, vt etiam iecur probum sanguinem generet, nullatenus impeditum. Quemadmodum igitur dixi: semper conandum est, vt speciem morbi inuestigemus, & causam quæ aquam inter cutem efficit, accurate depræhendamus. Nam quæ Hippocraticæ artis methodi vocantur, hæ sunt: nempe contraria contrariorum semper esse remedia. Postquam igitur omnibus aqua inter cutem laborantibus victum vnicuique aptum & conuenientem præscripseris, ita ad ea accedito, quæ ipsos purgare possunt, non confestim & vna vice, sed paulatim vt diximus. Ex frigida quidem intemperie aquam inter cutem expertos calefacientibus, imo neq; hos cibis nimium siccantibus, aut medicamentis acrioribus statim curare, sed per vices, & a mediocribus primum inchoari oportet: deinde sic ad valentiora, & ea quæ magis calefacere & extenuare possunt, progredi. Nam calefacientia nimium, si vniuersa ac vna vice assumantur, totum potius habitum colliquant, quã abundan-

Hydropici interdum refrigerandi.

tem humorem euacuent. Ita vero etiam si refrigerantibus vti oportebit, a mediocribus incipiens, particulatim naturæ adiicere conatur, atq; hoc pacto ad magis refrigerantia accedito. Postquam igitur ipsos purgaueris, vt conuenit, etiam ad balnea, & motus mediocres ducito. Sed pituitosos & tēperatura frigidiores satius est naturali balneo committere. Graciles autem, siccos, & febricitantes, potabilis & dulcis aquæ lauacro, vnctiōe, mutatione aeris, & omni hilaritate recreare oportet. Ita nāque accidet, vt cōgruo vtentes victu, ad pristinam rursus temperiem reuertantur, vt etiam iecur non amplius aquam, sed benignum sanguinem in posterū generare queat.

Calculi renū.

De affectibus renum. Cap. 4.

CAlculi qui in renibus generantur a viscosis crasisq; humoribus igneo renum calore nimium asis gignūtur. Est itaq; materialis Calculorū causa, humor crassior: efficiens autem, ignea caliditas: sicut etiam in externis videmus. Nā ex igne & tali materia idonea figuli omnia vasa conficiunt ita, vt ne ab aqua quidem vnquam dissolui possint. Quæ cum ita habeant, procurandum est, ne materia in renibus crasior generetur, neque ipsi ignei, & intemperati fiant. Nisi enim horum aliquod extiterit, nunquam calculus constitui poterit.

Notæ calculi.

Calculi notę.

An autem reuera Calculus sit, qui dolorem pariat in hūc modum diligenter internoscito. Etenim eadem accidunt indicia, cum Colico cruciatis, tum renum Calculo affectis, & præsertim signis ægre discernuntur. Etenim in vtrisq; vomitus excitantur, ventris retentio, flatus & distensiones vsque ad stomachum & iecur pertingūt. Et si vero eadē vtrisque accidant, tamen artificem medicum non latuerint. Siquidem in Colicis multo plures vomitus, & crudi, & pituitosi oriuntur, aluus & flatus magis retinentur: in Nephriticis nō adeo, sed etiam inter curandum sæpe excernunt: interdū citra curationem quoq; flatus erumpunt, & aluus deiicit, quod

nequaquam in Colico dolore contingit. Cæterum vrinas quoque diligenter considerare conuenit. Nam maximã in his discretionem ad amussim inuenire licet. Quippe in Colicis pituitosius copiosiusque sedimentum, in Nephriticis minus redditur, & si accurate consideres, arenosa quædam in vrinis deprædendes, quæ Colico tentatis, nõ eueniunt: & dolor magis grauis, & vno in loco infixus Nephriticis apparet qđ Colicis non accidit. Hoc igitur pacto Nephriticos laborantes calculo, & Colicos internoscere & discernere inuicem oportet.

Curatio calculosorum.

Calculo affecti in accessionibus quidem medicamẽtis curari debent, quæ laxare, lenire, & præterea comminuere, & calculum educere possunt. Omnium igitur optimum est balneum, vt quod non solum mitiget, sed etiam curare possit. Nam Colicos frequenter solum modo lenit, Nephriticos autem vtraque ratione iuuat. Porro ad loci vnctionẽ chamæmelo ægri vtantur in balneo, & in calida copiosiore, solioque diutius immorentur: non semel tantum die, sed etiam bis, & ter lauare expedit. Sæpe etiam in frigidam, si æstas sit, descendant. Vestimentis iam induti decoctum * cardui cum apio, aut anisi momento bibant. Sin autem dolor perseueret, & calculi excretio nequaquam successerit, etiam decoctum radicis quinque folii herbæ adhuc vestimentis induti bibant. Nam valde gratum, & efficax existit: verũ extra balneum per se, & cum oxymelite sumi debet. Quod si quinque folii radicis copia non detur, eryngii decoctum, aut erysimi & prionitidis plurimum potu proficit. Extrinsecus autẽ sacculi ex farinis frumentaceis, maxime etiam decocto chamæmeli, altheæ, sertulæ cãpanæ, & oleo chamæmelino admoueantur, sed ita vt frequentius mutẽtur. At si farinæ desint, panniculis laneis, & ipsis interdum oleo dulci, alias chamæmelino imbutis vtendum est: atque ita calefaciendo variare illos crebrius oportet. Cæterum aluus clysteriis duci debet, non admodum acribus, sed potius quæ copiosius oleũ reci-

Calculosorũ curatio.

Græcus impress. hẽt celybandũ

Clysteres in calculosis.

piant, posſintque laxare, & comminuere citra acrimoniam. Tale eſt altheæ decoctum, fœnugræci, ficuum ſiccarum, fur furum, chamæmeli, & oleum chamæmelinum, in calidioribus admodum etiam ptiſanæ cremores cum roſaceo, chamæmelo, & luteis ouorum compoſiti. Mitigant enim, & bonam locis temperiem inferunt, & morbi cauſam minuẽtes, eos qui continue calculoſi ſunt, ne affectu corripiantur, prohibẽt. Sin dolor permaneat, & calculus ægre excernatur, ad valentiora medicamenta tranſito. Eiuſmodi eſt ſanguis hircinus, quem probe refrigerare, refrigeratum tũdere, cribro incernere, atque ſic calculo laborantibus exhibere conuenit. Item cicadas ſimiliter ſiccatas contuſaſque dare expedit: verum alæ & pedes ab eis tolli debent: atque ita ipſas ægro exhiberi in balneo, quando iam is in frigidæ ſolium deſcendit. Commodius autem erit, ſi medicamentũ ex mulſo, aut con dyto læuiges. Ne igitur contemnas: eſt enim validum. Hæc quidem ſimplicia exiſtunt, ex compoſitis autem hoc eſt præſtantiſsimum. Spicænardi, piperis, ſingulorum vncia: caſiæ fiſtulæ, coſti, ſingulorum vnciæ duæ. Ex aqua noctu, & mane dato. At efficaciſsimum longeque validiſsimum eſt medicamentum, quod ex hircino ſanguine hoc pacto exhibetur. Cum vua matureſcere inceperit, ollæ recenti aquam iniicito, eamque decoquito, vt quod terreſtre eſt, abiiciat: ac hirco iugulato ſanguinis eius medium olla excipito: ita vt neque eum qui primus effluxit, neque poſtremum accipias. Ac vbi coaleſcere permiſeris, minutim in olla ſolũ incidito: reticulo autem tenui, aut raro linteo contectum ſub dio expo nito, vt a ſole, & luna illuminetur, ac ſiccetur, cura adhibita ne madefiat: læuigatum diligẽter in pixide adſeruato. Cum vſus poſtulat, cochleare plenum ex paſſo Cretico daẽ. Hoc igitur tale eſt, & nos non pauco tempore id ſumus experti. Cæterum hircus qui iugulatur, ætate vigenti eſſe debet. Erit autem talis circa annum quartum. Cæterum folia feniculi, grati odoris gratia amomum & huiuſmodi hirco antequã occidatur, comedenda obiici debent. Ego autem myrto g n gibere, & myrrha Troglodytide cremata in maximis dolo-

Sanguis hircinus.

ribus noui me exhibuisse, & calculum grandem, quem com minuerat, per vrinam expulisse. Indicabat autem copia segmentorum concretam ipsam particulam per lotium fuisse redditam. Hoc medicamentum præterquam quod commi nuit calculos, etiam dolorem lenit: nec alios sinit generari: vnde etiam Manus Dei appellatur. At si hircinum sanguinē desideras, vtitor medicamento quod ex Condito paratur, habet autem in hunc modum. Manus Dei.

Conditum Nephriticum.

Spicænardi, phu, saxifragæ, betonicæ, asari, lini seminis, petroselini, singulæ vnciæ: costi, folii, singulorum semuncia, cochlearum pulueris in Conditum mittito, ac ante horam prandii propinato. Comminuit calculos, & per vrinam eiicit, vt non amplius alios renasci permittat. Conditū Nephriticum.

De Anodynis.

His & similibus, cū dolor vrget, & calculi impacti sunt, sanitatis tempore vtendum non est, ne renes fiant intemperati. Quod si dolor remanet, & magnum imminet periculū, ne vires a vigiliis & constanti dolore deiiciantur, accedito etiam antidota, quæ præterquam q mitigāt, etiam somnū inducere possunt: item quæ extenuant, & calculos comminuunt, quale est Phylonis, itē Panacea dicta, & Theriacæ nō antiqua per se, vel cum Philonio mixta. Præstat enim lenire dolorem, & viribus ita recreatis ad valentiora, quæ calculos confringere queant, rursus accedere.

De sanguinis missione.

At si copiam subesse, aut inflammationem vnicum calculi obstructione suspiceris, venæ omnino sectionem prius adhibeto. Ita nanque haud delinques, si medicamentum offeras. Laxatione enim facta, & meatibus rarefactis multo magis auxilia quæ adhibentur, propriam vim ostendent. Noui igitur etiam vnum solum ex prædictis auxiliis ad absolutam morbi curationem sufficere. Memini autem diuersorum, vt penuria vnius altero vti possis. Cæte-

rum licet etiam ex diuersis id quod congruit pro magnitudine morbi, viribus, & ægri habitu inuenire. At in præsidiorum copia, quædam calculos sane iam factos cōminuūt, aliorum vero plurium generationem promouent. Nā effectriacem calculorum causam adaugent, dum renes intemperatos igneosq; per calefacientia reddunt, vt prompte alios assare calculos possint. Ne igitur hoc fiat, studiose vitari debent admodum calida, & acria medicamenta. At si necessitas quædam incidat, semel, aut bis hisce vsus, & consecutus id quo tenebas, desistere rursus ab ipsis debes, & non, vt vulgo factitant, vti ipsis per sanitatē præseruationis gratia velle, ne crassior, aut frigidior materia, quæ ad calculorum generationem idonea est, congregetur, sed contra studendum est, vt bonam temperiem conciliemus, & extenuantibus citra magnum calorem vtamur, quale oxymeli est, adiāthū, decoctum palustris asparagi, & graminis, radix apii, & eryngii, & quinque folii herbæ: item plantaginis radix, & folia, magisq; adhuc semen ipsius, & cicerum ius, glycyzidis semen, & amygdala. Verum neque his continue vtēdum, sed tunc solum, cum suspicio quædam fuerit, materiam crassiorem in renibus congregari. Bibere autem oportet ante omnem cibum aquam tepidam. Nihil enim renes adeo recrementis vacuos, temperatosque reddit, vt non amplius Calculos procreare possint. Nam temporis spacio igneus ipsorum calor a tempore aquæ extinguitur. Quare ꝓbe faciūt, qui bibunt etiam in medio cibi aquam, aut vinum refrigeratum, aut rosaceum, aut violatum. Nam Condytum quouis modo prohiberi debet, quemadmodum etiam Hydrogarum, atq; omnia quæ ex pipere constant, & non solum acres, sed etiam crassi succi cibi vitabuntur, vt halica, libum suminale, similago, oua dura, placentæ, & quæ ex lacte parantur, ipsumq; lac, & caseus: item vina admodum nigra & austera. Adhæc cauendum, ne ægri culcitris indormiant ex cianserum plumis confectis, hæ siquidem renes valde calefaciunt, præterea ne multum stent: magis vero studēdum, vt vel moueantur, vel considcant. Vitandum autem est, ne

Aqua tepida ad renes.

tarde

tarde cibum ſumant, nec eum qui non concoquitur, copioſum iſicium, & ex piſcibus cetacea, vt tynnos, pelamidas, ſcombros, cephalos, & teſtacea præter pectinem, & echinũ, Ex hoc vero etiam frequenter ſumendum eſt, ſi fieri poſſit Nam prærerquam quod bonam temperiem inducit, etiam vrinæ citandæ vim obtinet. Aſtacum vero & buccinum raro aſſumere præſtat: oſtriis in totum, & pinguibus carnibus & auibus interdicendum, ſimiliter etiam earum quæ in palude degunt, continuus eſus prohiberi debet. Aſſumi vero & anſerum alæ, & ex auiculis non pingues, paſſerculi virides, qui a turribus in quibus nidificantur, Pyrgitæ vocantur, & ſimilia. Ex fructibus comedant & cucumerum primã maxime medullam, peponumque. Ficus autem ſiccas & virides aſſumant, vuamque, mala, duracina, pira, nec copioſe, nec continue. Hæc generatim membratimque ſecundum methodum ſcientificam expoſita tibi ſunto. Quoniam vero aliqui etiam veterum, qui naturalia decontraria rerum facultate ſcripſerunt, nonnulla quæ calculos iam factos præter opinionem abſtergere promittant, & in poſterum non amplius gigni concedant, prodiderunt, neceſſarium duxi, quædam eorum enumerare, præſertim virtutis ſtudioſorũ gratia, vt hominem conſeruent, morbumque ſuperare poſſint. Honeſtum enim eſt morbum vincere, & omni machina ægris ſuccurrere. Præterea etiam Diuiniſſimus Galenus, qui ne eſſe quidem incantationes putauit, ex longo tempore multoque vſu plurimum ipſas poſſe depræhendit. Audi igitur verba ipſius quæ de medica Homeri tractatione reliquit: habent autem ea in hunc modum. Nonnulli igitur putant incantationes anicularum fabulis eſſe perſimiles, quem admodum ego quoque diu exiſtimaui: temporis autẽ proceſſu ab his quæ euidenter apparent, perſuaſus ſum, vim in ipſis eſſe. Nam in percusſis a ſcorpio, adiumentum ſum expertus: nihil autem minus etiam in osſibus gutturi infixis, quæ incantatione ſtatim expuebantur. Ac multa præclara ſingulæ habent incantationes, cum inſtitutũ conſequuntur. Si igitur Diuinisſimus Galenus, & alii plæriq; veterum te-

Incantationes.

ſtantur, quid prohibet nos quoque, quæ experientia cognouimus, & quæ ab amicis ſinceris accepimus, hæc vobis communicare. Multa igitur ſunt & alia, ſed nullum ita vt annulus ex ære Cyprio confectus: habet autem in hunc modū.

Naturalia.

Phyſica Aes Nicanum, aut Cyprium, quod igni in totum non admotum fuerit, accipito: quod in ipſo metallo æris inuenitur, veluti teſſaram facito, vt in digito appareat, & vbi in ea inſculpſeris leonem, & ſemilunam, & ſtellam, huius circulo nomen beſtiæ conſcribito, & incluſam aureo annulo geſtato in minore digito medico iuxta minimum.

De inflammatione renum. Cap. 5.

Renū inflāmatio. QVod ſane inflāmatio in vniuerſum ex copia materiæ in particulas præſertim carnoſas influentis generetur, omnibus in confeſſo eſt: ac conuenit hoc ſcienter perpendere, num id quod influxerit, ſola copia, an qualitate tantum, aut vtroque ſimul offendat, copia quidē, vt cum ipſe ſanguis probus eſt, & ob nihil aliud quam ſolā abundantiam, obſtructionem excitat, particulam diſtendit, & in ſublime attollat: qualitate autem ſola, vt cum exiguus exiſtit, bilioſus & nimis acer, aut craſſus viſcoſusq́, aut terreſtris & melancholicus. Sin autem etiā copioſum ſit quod influxit, maliq́ ſucci, tunc particulam vtroq́ modo offendi cōtingit, & a copia diſtēdi, & a qualitate ipſam infeſtāte affligi. Quare cōſiderandū eſt, num ex toto corpore influat, an a quadā ſuperiore particula, vt liene, iecore, aut alia, hinc enim maxime variat curatio. Nam ſi totū corpus videatur plethoricū, hoc eſt omnibus ex æquo ſuccis repletū, toti ꝓſpicere prius oportet, deinde parti. Si quidē ſanguis ſuperare videtur, venæ ſectione: ſin aūt vitioſus quidam humor, purgatione, quæ humorē præpollentē educere poteſt. Hæc aūt fieri debet, vbi tuto illū cibū antea tractaueris, & ſolutu facilem paraueris ptiſana, piſcibus, intybis, & omnibus humectantibus contemperantibusq́. ſin autē craſſus ſanguis fuerit, & nihil habens acre, cibis ex oxymelite, & decoctis

extenuantibus, incidentibusq;. Verum cum magna ex parte ea quæ incidunt, etiam rodant, parteſque inflammatas irritent, curandum eſt omnino, vt quæ roſionis expertia ſunt deligantur. Sunt itaque & alia incidentia, quæ nihil acre, neque moleſtum obtinent, verũ nullum adeo, vt aquoſa mulſa. Poſtquã igitur craſſa prius ita extenuaueris, vel acria contemperaueris, tunc eorũ purgationem quæ offendunt molitor, ſi tibi vtraque ratione peccare videantur, & ſola virtus vitioſum humorem euincere, ac ſuperare nequeat. Fugere namque omnia hæc oportet, quæ inflammare poſſunt, & purgare quia partes inflammatas purgare, cautio eſt, præſertim inter initia, & cum humores adhuc ſunt crudi, & inflammatio feruet. At nullam adeo partem offendere poſſunt, vt renes & veſicã. Nã recremẽta prõpte in ipſa potius recipiunt, q̃ aliquid ex eis diſcutiatur, niſi concoctio eius qd' inflammatur, & totius materiæ fieri deprehendatur. Ita ſane vbi multa ac vitioſa materia tibi appareat agendũ eſt. ſin autẽ non multa in toto corpore eſſe videatur, ſed potius exigua, & acris, feruenſque vitari debent, vrinã ciẽtia, etiãſi nõ rodant, & mulſa. vtendum autẽ magis aqua tepida copioſiore. Quæ acrimoniã obtundit, & roſionẽ eluit: atq; in corpore diutius remanens caliditatẽ extrahit: id quod rodit {tẽperat, } & dolorẽ * mitigat, qui magis fluxionẽ promouere ſolet. Quare ſi acrimonia offendat, non verendum eſt liberaliorem potum offerre. Nam hæc copioſior inflammationes ex acrimonia prouenientes iuuat. Eas enim quæ ex copia materiæ contrahuntur, vrinæ mouendæ efficacia non admodum opitulãtur. Quippe alia quoq; materiã craſſiorem cũ vrinis ſimul in affectas partes attrahunt, quæ cũ tranſitum non inuenit, in ipſis affectis locis immoratur.

* Græcus impreſſ codex, ἐμποιεῖ

De auxiliis loco inducendis.

Extrinſecus ſane refrigerãtia admouere, præſertim inter initia, & feruẽte adhuc inflãmatione cõuenit, ſiquidẽ id qd' inflãmationẽ excitat, bilioſum fuerit. Multa igit ſunt, quæ hoc præſtare, queant, ſed nullum adeo efficax, vt ceratum,

Externa renũ auxilia.

quod recipit rosaceum, & aceti paulum succumque polygonii, aut portulacæ. At in morbi incremento etiam discutiens aliquod admiscendum est, vt chamæmelum, aut recentes adipes, aut medicamenti Diachylu modicum. Declinatione autem facta etiam ea miscebuntur, quæ plus discutiant. At si materia, quæ inflammationē excitauit, crassior tibi appareat, iuuandum est extenuantibus citra rosionem, & extrinsecus chamæmelo, & cataplasmate ex ordeacea farina, & lini semine decoctis in iure chamæmeli, sertulæ campanæ, absinthii, altheæ, & momento sapæ. Caue autem ne multo fotu partem calefacias, sed mitiore calefactione vtitor. Quemadmodum igitur multa calefactio vitanda est ne materia quæ in parte inflammata continetur, in pus conuertatnr, ita etiam renum inflammationes iis quæ multum refrigerant, sæpe quamprimum indurantur. Quare omnia extrema vbique fugienda sunt, præsertim in renibus inflāmatione tentatis. Balneis sane, priusquam copiam vacuaueris, vti properandum non est: vbi vero toti corpori prospexeris, etiam balneis excalefacientibus tuto vteris.

De inflammatione renum in pus conuersa.

Pus in renibus generatum.

Inflammationem, quæ in pus cōuertetur, prius hinc internosces, quod nulla occasione oborta febres, aut perfrictiones quædam citra rationem, & inordinate superueniāt Nam dum pus generatur, dolores febresque magis eueniūt quam cum generatū est. deinde ad hoc, quod æger, cum in sanam partem inclinat, ex affecta grauitatem magnam magis sentire se dicat, ac anteaquam inflammatio in abscessum peruenisset. Cæterum etiam si pus apparuerit, non aliunde ipsum excerni suspiceris, nisi ex renibus. Etenim dolor qui antecessit, & grauitatis sensus, exquisitam internotionem, & indubitatam demonstrationem similiter repræsentant. Quādoquidem vero ex aliis quoque locis compluribus pus excernitur, omnia tibi signa manifeste exponam, quibus id depræhendere licebit, ex quibus nam illud, a renibus ne, an vesica, an vrinariis meatibus, an etiam a pulmone, vel alia

quadam particula, siue respirationi, siue nutritioni dicata prodeat. etsi enim raro tamen ex ipsis quoque pus excernitur. Quod igitur pus à superioribus partibus effertur, omnino cum vrina ipsa accurate permixtum inuenitur. sin autem ab inferioribus excernatur, etiam sedimentum infundo matulæ potius subsidere depræhendes. At si ex mediis particulis feratur, media quoque puris mistura, & non exquisite permixta apparet. Obseruato autem ea quæ vrinis permixta sunt, & in eis feruntur: vt quæ prorsus locum affectum tibi indicent. Si namque ex vesica proueniant, particulas laminis similes in vrina ferri reperies: sin a renibus, carnosas. Cæterum etiam dolor peculiaris, & quæ præcesserunt, & omnia quæ simul comitantur, tum locum affectum tum morbum indicabunt, reddentque valde manifestum. Puris vnde prodeat notę

De curatione.

Qui pus excernunt, lenibus & abstergentibus curandi sunt, ex quorum numero est etiã mulsa aquosa, & cremor ptisanæ cum modico melle. Item adianthum, & semen cucumeris cum chrysattico. Adhæc pastillus Diaphyssalidon, hoc est ex vesicariis, & lac asininum, præsertim iis qui vlcere in vesica laborant, nec non bolus Armenius potu proficiunt: insuper equisetũ, & præterea gramen valde conferũt Vrinarii vero meatus vlcera granulis, vel pastillis citra rosionem siccantibus magis quam extenuantibus curantur.

* *Puluis Nephriticus ad urina difficultatem, & calculum.*

Altheæ seminis, lini seminis, vtriusque semuncia: vrticæ seminis scrupuli sex: spicænardi, carpobalsami, singulorum scrupuli sex: palyuri seminis semuncia: vitri vncia.

* Hic puluis in græco ipresso ante curationẽ positꝰ est.

Aliud quo etiam ipse usus sum.

Agarici vncia: altheæ seminis semuncia: lini seminis tantundem: vrticæ seminis, carpobalsami, paliuri seminis, vitri singulorum scrupuli sex. Dato ex puluere scrupulum cum chrysattico aut eryngii, graminis cucumeris seminis, & atractylidis herbæ decocto.

{De uictu.}

Nephriticorum uictus. Obseruari etiam victus omnino debet, & non vt vulgo solis medicamentis confidẽdum. Idoneus igitur est cremor ptisanæ, & auenæ solus cũ chrysattico, aut rosato, aut mulso, aut passo Cretico, aut Ladaceno, aut Scythopolite. Qđ si vero æger non libenter passum bibat, aut hydromelum, aut Cnidium, aut Sareptinum, aut Tyrium assumat, sed modicum. Copiosum enim vlceribus fluxionem inflammationemque excitat. Vtilissimæ his sunt vuæ passæ comestæ, amygdala, nuces pineæ cum passo, si calculis non laborant: solet enim in renibus eos generare: item oua gallinarum co hortalium tepida & mollissima si edantur, valde proficiũt.

Notandũ de ouis. Ego sane noui quendam, qui oua quã primum essent posita, sorbebat citra coctionem, dicebatque se plurimum adiuuari, & rosiones, ac dolores qui circa vesicam oriebantur, mitiores fieri, vt ferre posset, affirmabat. Adhæc erinacius lotus, si per se, aut cum chrysattico, aut hydromelo dulci comedatur: itẽ pectines elotæ, & astacus in alia atq; alia aqua postquam purgatus fuerit decoctus vtilissime sumitur. Ex oleribns aũt intybus, & brasfica ter cocta, ex vino comesta nisi id quod effertur pus, acrius fuerit, & rodens. Iam lupini salis expertes conducunt, cum vim calculi confringendi vl ceraque abstergendi habeant. item germina fœnugræci esu ꝓsunt: adhæc cuminũ satiuũ modice sumptũ. Castaneæ aũt elixæ, aut assæ valde cõferunt, præsertim cũ id quod efferꝛ, tenue & biliosum extiterit: cum vero crassum, & impactũ, vt vix excerni queat, a cibis crassi succi abstinendum.

Quomodo vrinę stillicidium agnoscatur curaturque. Caput. 6.

Stillicidii notæ. SI acrimonia quædã in vrinis, & totus habitus ad acriorem biliosioremque fuerit conuersus, cõiiciendũ prorsus est stillicidiũ ob rosionem quæ ex acrimonia prouenit, excitari: sin autem nihil tale fuerit, sed contra, & vrina magis alba appareat, & ea quæ præcesserunt, frigidiora, tũ victus, tum balnea, frigida potius intemperies vesicæ causari debet, quæ vrinã non sinit euincerę. Hæ quidem stillici-

dii causæ sunt, quibus illud efficientibus curatio conuenienter adhibenda est. Si quidem acrimonia fuerit, humectantibus, & contemperantibus, nullo calido, aut salso vtendum est. Omnino igitur ptisana his vtilis est per se, & cum modico hydromelo, aut chrysattico: interdum etiam cum lacte, vbi magna pars acrimoniæ finierit: quoniam lac corrũpitur, si qualitate sicca & acri præpollente multum exhibeatur. His apta sunt etiam continua balnea, & aqua tepida ante cibum, & cucumerum medulla, & pepon, & germina fœnugræci, & vua dulcis, vinumque dulce, quale est Bithynum. In summa quæ contemperare possunt, & obtundere acrimoniam.

De stillicidio ex frigiditate.

At si stillicidii vitium ob frigidam intemperiem fieri contingat, iis quæ calefacere possunt, & in victu, & in medicina vti necesse est. Vinum igitur calidius his est idoneum mulsum absinthites & anisatum potu & esu. Inter olera apium, porrum decoctum, daucus, & quicquid citra rosionem calefacit: vnctione vero vtantur anethino, aut gleucino, aut Martiato, & aquis naturalibus. Interdum scordii, & artemisiæ decoctum ad stillicidium, & difficultatem vrinæ benefacit, vbi nõ est multa acrimõia aut inflãmatio.

Quomodo difficultas urinæ agnoscatur cureturque.

Vrinæ difficultas partim cum dolore, partim sine dolore oritur. Si igitur vrina vix, & cum dolore excernitur, scire licet vesicam morbo laborare: sin autem cum rosione vehementi etiã pus excernatur, & citra grauitatẽ, vlcus esse in vesica suspicandũ est. Si vero grauitatis sensus quidã fuerit obortus, suspicabimur magis aut inflãmatione, aut abscessu ipsam infestari. At si absque grauitate dolor, aut distẽtio sola in vesica percipiatur, cognoscito retentionis causam esse spiritum copiosum, ac flatulentum. Si æger nullum dolorẽ aut tumorem, aut distentionem citra vesicam sentiat, scito obstructionem, aut inflammationem, aut calculum in re-

nibus, vel meatibus vrinariis existere. Quomodo autem internosci omnia & curari debeant, antea explicatum est, cum de renum inflammatione, abscessu, atque aliis eorum affectibus disserebamus, atque eadem nunc repetere superuacuum: attamen vt facile inuenias, hic quoque nonnullorum mentionem faciemus. Ad obstructionem vrinarum, quæ ex viscosis humoribus nascitur, bene facit etiam compositum oxymeli, & mulsa, & decoctum rhamni, quod ex radice ipsius fit: item origani decoctũ mirifice iuuat, ac magis adhuc, si magna obstructio fuerit, vt vrinæ retineantur, efficax est corticis tithymalli decoctum, incidit & aperit. vbi vero inflammatio est, his abstinendum: lenibus autem & concoquentibus vtendum est, qualis hĩ etiam aquosa mulsa & quæ inflammationes, si extrinsecus applicentur, matura re solent. Ad renum calculos, si magni sint, vt per eos vrina rum facta sit retentio pulchre auxiliatur pæonia herba ex mulso pota. Datur autem ex radice ipsius scrupulorum duo rum, aut trium instar: item quinquefolii decoctum magis proficit & erysimum, & serpyllum siccum, & medicamentum, quod ex hirciuo sanguine, & cicadibus conficitur. omnia vero hæc etiam vesicæ calculos peculiariter confringere credita sunt. Compositorum quoque mentionem iam fecimus.

De calculis in vesica nascentibus. Cap. I.

EOdem modo calculi in vesica nascentes, quo etiam iis qui in renibus proueniunt, per circuitus infestant. Veruntamen vesicæ Calculi pueris magis quam viris generantur, neque a tãta caliditate, sed materia potius crassiore, & ad gignendos calculos, prompteque ab insita caliditate concrescendos, idonea. Proinde crassitiei potius per extenuantia occurrendum est, ne multa materia crassa cõgregetur, quam merito: parit colligitque, & voracitas inordinata, & commotiones corporis post cibum factæ.

Indicia calculi ex urinis.

Vrinæ crudæ & colore subalbidæ conspiciuntur, sedi-

mentum est arenosum & scabiei simile, præterea ægri natu ralia scalpere, aut ea violenter, & sæpe distendere solēt: atq; tunc magis cum ad vrinarum excretionem vrgentur.

Curatio.

Medicamenta igitur valida ad vesicæ calculos etiam antea sunt explicata: dicentur autem nunc quoque efficaciora adhuc, longoque tempore, & experientia prius inuenta & comprobata. Sanguis caprillus si extrinsecus illinatur calidus maxime confert, commodius autem est, si etiam super vesicam sanguinem imponas: longe vero optimum, si in calido balnei aere illinas, atque ita deliges. Valet autem ipsum non modo semel, sed etiam sæpe, & per interualla.

Scabiosæ uesicæ indicia.

Vesica scabiosa.

Scabiem vesicæ inde notato, quod furfuraceæ quædam particulæ in vrinarum liquore appareant, discernes autem eas ab iis quæ ex venis deferuntur. Etenim & venæ, nōnunquam etiam totum corpus, subinde tanquam scabiē quandam in febribus immoderatis, quas Causos dicunt sustinēt: ac efferuntur ex eis furfuracea. Si quidem igitur vrina tenuis substantiæ fuerit, & magis acris, scito vesicæ scabiem esse. Curari debet purgantibus, & postremo siccantibus, vl cusque ad cicatricem perducentibus. Est igitur affectus difficilis & prope insanabilis, vt nullum aduersus ipsum valeat medicamentum. Attamen auxiliari oportet, & non desperare, sed victu, medicina, & omni mō succurrere conuenit. Itaque lac asininum continue datum, his admodum opitulatur. Huius autem inopia, etiam caprillum datum, & potu & esu non solum, sed etiam cum quodam frumētaceo, aut pane, aut similagine, aut libo suminali, aut halica, aut chidro Prosunt his etiam oua mollissima, & peponum cucumerumque medulla. In cibo autem nuces pineæ recentes, vuæ passæ, & semen cucumeris: item quæ ex huiusmodi parantur, ita vt participent etiam anodyna, aut cicutam, aut opiū propter immodicum dolorem. Verum non vtendum est adeo frequenter anodynis, nisi pro virium ratione.

Medicamentum ad ſcabioſos ueſicæ affectus, diffi- cultatem urinæ, & inflammationes efficax.

Nuces pineæ viginti, cucumeris ſatiui ſeminis grana quadraginta, amyli, ſpicænardi, ſingulæ drachmæ: apii ſeminis drachmæ decem. In aquæ ſextario nardus & apium coquuntur: deinde decoctum miſcetur prædictis. Dantur cochlearia duo.

De Diabete. Caput. 8.

Diabetes DIabetes appellatur, cum vrina immoderatius excernitur: frequenter ſimul atque potus aſſumitur, quale etiam Lyenteria affectis accidit, vt cibi excernantur, & ne paululum quidem in ventriculo euinci alterariq́; & corpus nutrire poſſint. Quare aliqui non Diabeten modo affectum nominant, ſed etiam in vrinas profluuium, eo quod potus ſtatim profluit. Quoniam vero immoderate ægri ſitiunt, cum humidum omne excernatur, affectum etiam Dipſacum nuncuparunt. Talis igitur eſt, & variam appellationem ſortitur. Fit autem ob retentricis renum facultatis imbecillitatem, & propter attractricis robur, quæ ob caliditatem non humores ſolum venarũ, ſed etiam totius corporis immoderatius attrahere compellitur. Quapropter aduerſus hanc quoque intemperiẽ pugnandũ eſt, atq́; ſic tota curatio tentãda, refrigerando quidẽ partem, & confirmando, contemperando autem totum corpus, & humectando: quoniam id neceſſario ſiccum ob largam vrinarum excretionem deprahenditur. Conuenit igitur potionẽ his ampliorem ſolita dare, vt neque in totũ ſitim fieri permittamus, & cibi, qui difficulter conficiuntur, vt ne facile in vrinam cõuertantur, attenuenturq́;. Nã iecur calidius acriuſq́; euadens ventrem ſicciorem efficit, dum ciborum humiditatem attrahit, & exhaurit. Quare his neceſſario datur copioſior cibus, & craſſus, vt perdurare poſſit. Itaque halica his aptisſima, ſi cũ roſato, aut chryſattico, aut rhodomelo, aut hydromelo, aut modico Sareptino, aut Tyrio, aut Cnidio

fumatur. Ex oleribus intybi, aut troxyma, aut lactuca. Inter carnes vulua, & omazum, pedes præsertim bubuli, aut rostra. Ex piscibus Isicium, orphus, aut alius quidam dura carne præditus: item peponum caro semine eiecto, & mala admodum dulcia. Fugere autem oportet salsa omnia, & acria nullusq; in iuscula cõiiciat, aut anisum, aut cuminũ, aut oĩno eiusmodi aliquod semen, vel ea quæ vrinas prouocant. Itẽ erinacium assumere cauendum est, aut amygdala, aut pistacea, aut ficus siccas, aut palmulas: castaneas vero comedere alienum non est.

De seminis profluuio. Cap. 9.

Seminis profluuiũ.

SEminis profluuium accidit interim a copia ipsius facultatem retentricem in vasis seminariis contentam grauante, vt semen non amplius retinere possit: interim ex seminis acrimonia, & tenuitate. Inquirendus igitur est, & seminis color, & ipsius substantia, adhæc causæ prægressæ, tum victus, tum superior vita. Si igitur venerem exercere consueuerit, & crebriore vti concubitu, nunc autem continentius, & purius, innocentiusque degat, sine dubio a copia id sustinet, dum particulæ illam ferre nequeant. Si autẽ nihil tale fuerit, semen autẽ quod excernitur, biliosius multoque acrius esse appareat, scito genituram magis ob tenuitatem irritari, & defluere: magna autem ex parte etiam ob retentricis facultatis imbecillitatem ipsos comitatur.

Curatio.

Cum igitur genituræ profluuium ex copia prouenit, omnino abstinendum est copiosis cibis, præsertim qui generãt bilẽ & ampliores flatus, irritantq; materiã, vt pcliuius foras efferatur. Multa autẽ eiusmodi sunt tum inter cibos, tũ inter medicamenta: inter cibos quidẽ nuclei pinii, fabæ, cicera, bulbi, eruca, rapa, & præsertim semen ipsius potũ quemadmodum & dauci maioris satiui semen, & menta.

Quæ medicamenta semen gignant.

Quæ genituram augeant.

Quæ inter medicamẽta semen gignunt, etiam ad vene-

rem incitant. Vrticæ semen potum, & costus ex mulso venerem mouet: orcheos radix quam nonnulli testiculum canis appellant maior, potu libidinem promouet: item satyrium, & scyncorum partes, quæ circa renes habentur, tanquam naturalibus arrigendis efficacia bibuntur.

Quæ siccent genituram.

Quæ siccent.

Hæc igitur eorumque similia, vel in cibum coniicere, vel omnino bibere cauendum est: esse autem oportet, quæ naturali vi copiosioris seminis procreationi aduersantur, semenque potius extinguunt: ex quorum grege est viticis semen torridũ, & nõ torridum: nec non folia & flores substratu idem præstare possunt, lactucæ semen ex aqua potum eadem efficere, & genituram cohibere solet, vnde etiam venerem somniantibus exhibetur: Similiter canabis quoque syluatici semen geniturã desiccat, si subinde potetur. Orchis quã nonnulli canis testiculum vocant, minor radix, potu semen cohibet: plumbum lumbis impositum venerem somniantes iuuat: nymphex radix, & semen veneris insomniis opitulatur: Quibus autem immoderatius profluit, iis ex vino nigro austero pota prodest. Item periclymini folia, & semen genituram desiccant, ac nonnullos aiunt multo huius potu infæcundos fieri. In vniuersum igitur refrigerantia & siccantia, in quibus & seminis copia, & facultas retentrix infirma, deligi debent tum in cibis, tum in medicamentis: vitari autem flatuosa, quæ etiam calefaciant. Flatus expertia commendantur, quæ simul non valde calefaciunt. At si tenue & acre semen esse contigerit, danda quidem ex prædictis medicamentis quæ refrigerant siccantque, maxime vero cibus obseruandus est Nam hi contemperantia refrigerantiaque & balnea temperata requirunt, vt genitura sensim crassior, & temperata reddita, non amplius effluat. Rutam quoque cum calida, sit geniturã crassam reddere compertum est. Quare etiam ad continua veneris insomnia, & semen consumendum proficit: & tota ipsius substantia, nõ solum temperamento peculiariter ad hoc valet.

De priapiſmo. Cap. 10.

EAdem etiam in Priapiſmo laborantibus tentanda ſunt abſtinendumque a cibis calidioribus, qui materiam in ſpiritus reſoluunt, & aperiunt arterias tendentes in pudendum, quod fiſtuloſum exiſtit, & ſpiritibus, qui ipſum diſtendere & inflare poſſunt, ſuſcipiendis aptum. Quare non ſolum calefacientibus, vel etiam viſcoſum humorem parientibus, aut multi ſeminis efficacibus ægrum abſtinere cõuenit: nec non omni ſpectaculo, turpi conſuetudine & imaginatione, vt omnis motus qui naturam ad memoriam renouandam incitare poteſt, vndiquaque circũcidatur. Multi igitur hoc cum obſeruaſſent, in totum affectu liberati ſunt. Qui vero præter victum calidum humidumque, quo ſemẽ rurſus gignebatur, etiam a turpibus deſideriis non ceſſarũt, hi quoque poſt mortem, rectam intenſamque habere particulam depræhenſi ſunt. Itaque ceratum roſaceum cũ aqua frigida, & paulo aceti ſubactum his auxiliatur. Valde autem frigida, præſertim quæ aſtringunt, & torporem inducunt cauere oportet, ne affectus difficilis ad diſcutiendum reddatur. Bibant vero, quæ genituram infirmare poſſint, præſertim nympheæ ſemen & radicem: nam naturali vi his aduerſari non ſolum temperamento quodam, ſed etiam tota ipſius ſubſtantia obſernatum eſt. Motu vtantur ægri, & frictione partium ſuperiorum: item alteribus, & ſphæra exerceantur, quo materia in diuerſum retrahatur, & ſpiritus flatulentus digeratur.

Priapiſmus.

FINIS LIBRI NONI.

CAPITA LIBRI DECIMI & appendices.

ALEXAN. TRALLIANI LIBER DECIMVS, IOANNE GVINTERIO ANDERNACO INTERPRETE.

De Colico affectu. Caput I.

RAVIS Quidam morbus, & dolorificus Colicus affectus existit: præterea etiam difficulter internosci potest. Ac quod quidem vehementes cruciatus inducit, merito id pleniori intestino, quod Colum dicitur, accidit, quia densum sit, crassum, & neruosum, ac nihil quod in illud confluit, facile discuti possit, quemadmodum in tenuioribus intestinis. Aegre vero internoscitur rursus, eo qđ aliis etiā particulis eiusmodi accidētia, cuiusmodi colo dolētibus, eueniant. Ne igitur in curatione quispiam aberrando fallatur, necesse est nouisse nos, & prius discernere, colū ne sit, quod afficitur, an alia quædam particula: & qui in eo affectus contingant: & quomodo singuli priuatim debeant internosci. Neq; enim vnus quidam affectus in eo cōstituitur, sed multi & diuersi. Nā huiusmodi morbus ex frigidis humoribus, & biliosis, vel pituita in substantia ipsius proueniente, aut aliunde influente, item ob inflammationem, sicci stercoris

Hic liber nonus est in codice græco ĩpresso.

Colicus affectus.

retentionem, flatuum copiosiorum crassorumque peruicaciã, & ob alia infinita, non modo primario affectu, sed etiã vicinarum ei particularum consensu generatur, nempe vesicæ inflammationem experiuntis, renum, iecoris, lienis, septitransuersi, ventriculi, & ilium. Verum alui & intestinorum retentiones consortii lege incidentes Colicos affectu nominare non conuenit, quorum vbi de Ilio, quod nõnulli etiam Cordapsum appellare consueuerunt, mentionem faciemus. Nunc enim institui morbos, qui primario affectu in ipso solo constituuntur, persequi. Quoniam vero affectus qui colo & renibus dolentibus incidunt, magnam habent similitudinem, vt nonnunquam etiam eruditi medici in discernendis ipsis laborent, necessarium est de hoc primũ tractare, quomodo sane inter se respõdeant, qua autem re differant, vt discreto ac notato vtroque affectu nullum in curando errorem committamus.

Quomodo Colicos a Nephriticis discernamus.

Colici a Nephriticis discernuntur.

Primum sane Colicis dolores magis continui, & validiores quam Nephriticis incidunt: deinde etiam vomitus copiosiores, magis continui, & pituitosi: item venter his multo magis quam Nephriticis astringitur, vt neque flatus omnino transire possit. Non enim dolor circa ipsum colum modo in eo affectu excitatur, sed etiam alias vicinas particulas comprændit: interdum vero totum quoque ventrem, quod in Nephriticis non accidit. Nam dolor in ipsis incitatus non alios atque alios locos inuadere conspicitur. Quapropter manifesta etiam hinc differentia, quam cum Nephriticis habent, esto. Cæterum vrinæ simul crassiores quidem in colicis, aquosæ vero in Nephriticis per initia videntur processu autem temporis arenosæ: quod in Colicis non accidit. Adhæc in Colicis quidem simul atque ventrem excernere contigerit, protinus etiam dolor conquiescit, qđ in Nephriticis non comitatur, sed etiam post excretionem nihil minus remanere videtur. Atque hoc sane modo ipsi discernuntur, conuenitque, vt animaduertentes ea, & accu-

rate

rate internoſcentes, ita ad curationem perueniamus. Nam ſi in tantis affectibus temere medicamenta adhibere audeamus, maximorum malorum, interdum etiam mortis autores erimus. Cognoſces autem hoc pacto, qui Colo quoq; diuerſis rationibus incidunt.

De Colico dolore ex frigido humore contracto.

Cum igitur frigidus morbus exiſtit, aut pituita inteſtino inſidet, grauitatis circa ipſum ſenſus oboritur: ægri citra febrim degunt, & ſtercus ipſis cum excretum fuerit, bubulo ſimile videtur, non ſubſidens in matula, tanquã a ſpiritu geſtatum, ac plærique ipſorum humorem excernunt pituitoſum, & potius vitreum. Hæ ſane ipſorum ſunt notæ. Cæterum cauſæ etiam prægreſſæ adhuc firmiorem exhibebunt tibi internotionem. Nam magna ex parte præcedit ipſos cõtinuus frigidorum ciborum, & potionum, balneorumq; intempeſtiuorum vſus, nec non ocium & repletio. Hæc ſane notatio eorum eſt, qui ob frigidam intemperiem Colico laborant. Deinceps autem de victu ipſorum, totaq; curatione pertractare oportet. Panis itaq; his aptiſsimus eſt ſiligineus, qui ex iure radicis apii, vel anethi, vel cumini, vel aniſi coquatur, recipiatq; vini modicum, quod tenuis ſit ſubſtãtiæ. Nam dulcia omnia & aſtringentia multa, aduerſiſsima ipſis ſunt, & nocentiſsima. Noui autem me panem ex Condito, quod plurimum piperis haberet, exhibere iuſſiſſe, ac maximum attuliſſe iuuamentum.

Colici ex frigido humore.

De oleribus.

Ex oleribus eſſe ipſis conducit, apium, & porrorum coctoꝝ capita. Salutaris his eſt etiam caucalis, & paluſtris aſparagus: item porra valde copioſa. Norũt autem hoc omnes, & ipſa edocti experientia, non paruam ex ipſis vtilitatẽ prouenire, atque ideo vulgus quam primum dolorem aliquem in ventre percipit, ne interrogans quidem medicos, ſtatim hæc offert, præſertim agricolæ loco maximi medicamenti hoc cibo vtuntur.

De auibus.

Ex auibus columba, perdix, & gallina cohortalis conuenit: breuiter quæ nō sunt excremēticea, nec pinguia, ea mediocriter esse conuenit. Habeat autem horū ius anisum, aut cuminū modicū, aut porrū, aut apiū incoctum, aut piper.

De piscibus.

Pisces prosunt saxatiles, qui & ipsi semen aliquod flatibus digerendis idoneum adiectum habeant. Si vero etiam cum alliis libenter ægri assumant, permittendum ipsis est. Hoc. n. modo alimentum ex eis proueniens, a flatibus alienum, & minus noxium erit.

De carnibus.

Carnibus si fieri potest, donec in totum curati fuerint, abstineant: similiter etiam leguminibus. Ptisanam vero ipsos assumere alienum non est, vbi aliquod semen flatibus discutiēdis efficax simul ꝯcoctū fuerit, vt radix apii, aut coma porri, aut pulegium, aut origanum, aut anisum, aut piper, aut amygdala. Vbi enim sic coquitur, vim refrigerādi amittit, discutiendi autem flatus, abstergendiq́ꝫ, & extenuādi largius excrementa assumit.

De bellarijs.

Inter bellaria conuenit his amygdala assumere, præsertim succum ipsarum, adiecto paulo mellis, & piperis. Sic enim crassa viscosaque recrementa magis adhuc extenuari poterunt.

De uino.

Vinum sit album, quod facile in corpus distribuatur, astrictionis expers, deturq́ꝫ potissimum, quibus flatuū copiā vehementem dolorem excitasse considerauerimus. His enim, etiam si ipsum meracius exhibeas magis opitularis.

De uinis factitijs, quæ propomata dicuntur.

Ex factitiis vini, quæ propomata appellant, præstantissimū est, conditum, & Apiatū, aut Anisatū, aut Ligusticatū, aut Absinthatū, aut Citratū, aut Mastichatū. Omnia enim hæc ob frigidos humores dolentibus mederi possunt.

De balneo.

Cõtinua dulcis aquæ balnea nihil adeo doloribus ex frigiditate, aut crassis humoribus excitatis conferunt. Nam huiusmodi aquis illi mitigantur tantum, non curantur. Didicimus autem dulcium aquarum facultatem refrigeratoriam qualitatem, & humectantem potius obtinere. Quare etiam aer calidior præparari debet, & calentis aquæ solium: item affecti loci calidioribus vnguentis illiniri, aut anethino, aut gleucino, aut Martiato, & superinspergi nitrum, aut sinapi: partesque affectas, & totum corpus sensim perfricari decet. Sin autem oblectentur ægri, permittendum etiam, vt marmoribus ignitis foueantur, nam hoc faciendo, & iuuantur simul, & leniuntur dolores. Quod si in naturalibus quoq; aquis lauare velint, magis adhuc curantur, & in totum cõsanescunt, præsertim si fuerint sulphuratæ, & bituminosæ, ac vt ex eiusmodi aquis bibant, ipsis concedẽdum. Habẽt enim vim abstergendi & expurgandi, si quid viscosum tum ventriculo, tum intestinis infixum depræhendatur: ac subinde restituunt, totumq; morbum prorsus persanant. Tantum de victu dictum sit, putoque hæc ipsa omnibus prudentibus sufficere. Si enim quippiam a nobis quoq; ex prædictis omissum sit, licebit facile ad similia medicamẽta trãsire. Dicamus aũt deinceps etiam, quæ auxilia longis experimentis affectũ iuuare, lenire, & in totũ curare posse nouerimus.

Fomenta.

Itaq; fomẽta in frigidioribus longe sunt accommodatissima, quæ ex sale, milio, & ordeo paranť: in quibus aũt non adeo opus est discutere, & siccare, his conueniũt etiã sacculi ex furfuribus. Verum in qua aqua furfures coqui debent, anethum prius ebulliet copiosius, chamæmelum, althea, pulegium, lauri & baccæ, & folia, artemisia, sampsuchus, & si quid aliud his simile inuenitur. Adiiciendum igitur coctioni etiam chamæmelinum, aut anethinum, aut cyprinum oleũ. Atque his ipsis loca dolentia inungi debẽt: salutare enim est. Cæteruum iuuat ipsos maxime etiam vnctio ex Pentamy-

rio, aut Martiato: præterea magis ex eo quod vocatur Pisſe læum: quo etiam ruſtici apud nos vtuntur, & valde iuuantur. Oportet autem non ſolum pubem & lumbos inungere, ſed etiam tomẽtum eo repletum ano demittere, ac multos hac ratione vſos celeriter ſanari, non ſolum viros, ſed etiam mulieres, & pueros nouimus. Alexandrini raphanino oleo vtuntur, & multum adiuuantur. Scire autem licet, niſi dolores fomentis adhibitis diſcutiantur, non diutius calefacere oportere, neque vehementioribus vti fomentis. Quippe humores magis ſiccantur, viſcoſiq; fiunt, flatulentos ſpiritus & diſtenſiones pariunt, multoque vehementiores adhuc dolores efficiunt. Quod autem largius calefacta ſpiſſeſcunt, ſal, nitrum, alumen, aliaque multa teſtantur. Itaque ſi dolores calefacientibus nõ ſoluuntur, ſed inualeſcũt, tunc vehementioribus quidem fomentis abſtinere, iis autẽ quæ viſcoſa, & craſſa recrementa extenuant repurgantque, vti conuenit. Probantur in his quæ ex euphorbio conficiuntur: etenim niſi aliqd ex his quæ celeriter penetrare queãt, admiſceatur, periculum eſt, vt quippiã poſsit quod datur, efficere. Multa igitur ſunt, quæ id præſtare queant, ſed nullum adeo, vt catapotia, quæ a nobis ad hæc parari ſolent, ac in Ilio me vſum noui, laudemque reportaſſe. Habet aũt ſcriptura ipſorum in hunc modum. Aloes, euphorbii, granorũ Cnidiorum carnis, ſcammoniæ, ſingulæ vnciæ. Ego autẽ ſic vſus, id quod volui, ſum aſſecutus. Dentur ſcrupuli duo, aut plures: quidam adiecerũt etiam agaricum, atq; ita exhibuerunt. Horum compoſitio in eum modum habet. Aloes, lachrymæ ſcammonii, ſingulæ ſemunciæ, agarici ſcrupuli quatuor: granorum Cnidiorum carnis ſcrupulis tres: euphorbii ſcrupuli octo: abſinthii ſucco excipiantur. His eorumq; ſimilibus vtendum eſt etiam in frigidioribus temperaturis, & in quibus multa pituita inteſtinis contẽta, tum dolorem, tum alui retentionem efficit. At per initia purgandi ipſi nõ ſunt, verum vbi humores prius extenuatos diſſolutoſq; ſenſeris, & nullam amplius inflammationem inteſtina vrgere. Ita enim illis vſus non erraueris, neq; metues vllum periculum

futurum, materia iam concocta, & ad euacuationē idonea. Qui enim ausi sunt humores dum crudi sunt, aut inflammatio Colum exercet, purgare, vel efficacibus vti, hi ignorant se ægrotantibus autores fieri, & periculorum, & mortis.

De *insessibus*.

Aquæ insessus optimum est horum remedium etenim affecta mitigat curatq́, præsertim si aliquod semen, aut herba flatibus discutiendis efficax simul incocta fuerit, vt apiū, anisum, cuminum, althea, lauri folia, ruta, sampsuchus, & arthemisia. Ita enim si aqua præparata fuerit, ad omnia vtilis erit, siue alueo insidentes ægri superfundi velint, siue in solia descendere posint.

De *epithematis*.

Post fomenta, superfusiones, & inunctiones, confert tandem his etiam epithematum vsus, ex quibus est Diamelilotu dictum, Diaspermaton, Diasampsuchu, atq́ his magis Polyarchium. Hoc autem in calidioribus temperamēto vtendum est, non mero, sed diluto, cui cerati modicum & chamæmeli sit adiectum. Ita nāque intolerabilis ipsius acrimonia, blandior temperatiorque euadet, & in totū multo vtilius medicamentum reperietur.

De iniectionibus.

Iniectionibus quoque si dolor perseueret, vti necesse est: vbi mediocris quidem vrget, simplicioribus: sin validior, iis quæ magis adhuc lenire, & humorem infixum extenuare possunt. Simplicius igitur est oleum ipsum per se calefactū: vbi autem semen aliquod ad flatus efficax, & adipem anserinum receperit, blandius existet. Parabitur autem ipsum hoc pacto. In oleo tenui semina quædam flatibus discutiendis apta, vt anisum, apium, cuminum, aut feniculum, & his similia coquito, deinde vbi oleum per linteolum colaueris, adipem anserinum salis expertem in eo liquato. Huius autē inopia, etiam gallinaceo ei mixto, iniectione sic vti alienum non est. Agitetur oleum rutæ ramusculis, nō modo semel, sed etiam iterum, & tertio. Quod si dolor remanet, validius

quoque medicamentum adhibere oportet, ex quorum numero est etiam, quod succis herbarum conficitur: habet autem in hunc modum. Fœnugræci, sertulæ campanæ, aneti, altheæ, seminis lini, ordei torrefacti, chamæmeli sicci, pulegii, singulæ libræ. Herbis in ollam recentem, aut in cacabũ coniectis, aquæ sextarios duodecim misceto: ac vbi diebus quindecim macerari siueris, sic ipsa coqui curato, deinde succis percolatis, herbisque proiectis sumito succi libras duas: adipis anserinæ, medullæ ceruinæ, styracis, mandragora succi, butyri, terebinthinæ, singulorum vncias sex: thuris masculi, alterci seminis, aloes, cyclamini succi, singulas vnc. Parato quemadmodũ decet, & seruato: vbi vsus postulat, medicamenti cochlearia duo, aut tria oleo anethino mixta inii cito. Siue enim inflãmatio quæpiam fuerit, siue humor qualiscunq;, hunc adimit, & subducit, doloresq; excindit.

Alia uehementer generosa.

Impres. græcus vnc. quatuor in alio, vna.

Aloes, castorei, singulorum * vncia: cyclamini succi recentis semuncia: opii tantundem. Parato vt dictum est. Cum autem vsus postulat, cum oleo anethino etiam adipis anserini paululum iniicito. Validum est medicamentum, ne cõtemnas propter simplicium vilitatem.

Alia ad uitreos frigidosque humores efficacißima.

* Impres. ĩ alio sex
* Impres. centum.
* Impres. tres.

Terebinthinæ, medicamenti Diachylu, butyri, castorei, latioris cumini, singulorum vnciæ sex: basilici vnciæ duæ: * baccæ lauri * quinquaginta: allii spicæ tritæ & læuigatæ * totidem: rutæ manipulus: olei cyprini libræ quinq;. Simplicia quidem hæc sunt: conficiantur autem in istum modum Cyprinum oleum, & Sabinum in cacabum mittito, & admixto eis vini sextario, castoreum, latius cuminum, baccas lauri, alliũ, & rutã vsq; ad dies tres in eo macerato, & post hæc lento igne coquito, donec vinum absumptum fuerit. Vbi autẽ ab igne sustuleris, oleum percolato, deinde accepta, terebinthinã, basylicum, butyrũ, & medicamentum Diachylu sensim calefacito, quousque misceantur, deinde vase reponito, ac vtitor, cochlearia duo, aut tria cum modico adi-

pis ex eo capiens. Mirabile est auxilium: vt quod dolores vehementes admodum etiam mitiget, præterquã q̄ nihil habet torpori inducendo accommodatum.

Aliud præstantius enema, crassos uiscososque humores purgans, recipit.

Aristolochiam rotundam contusam, salem torrefactũ, & læuigatum, meu herbam, ipsam quoq; contusam, oleum fœnugræci, oleum rutaceum, oleum anethinum. Ad herbarum autem cochleare vnum, etiam salis tantundem in oleũ conjicies. Hoc admodum pituitam soluit, & non modo Colicos, sed etiam Ischiadicos strenue iuuat.

Alia iniectio ileis quoq; efficax.

Nitri Alexandrini instar semunciæ, vel etiam ampliori, oleum & aquam calidam admisceto. Oĩa permixta heminæ mẽsura iniicito, ac miraberis quomodo excernat quodcũq; inuenerit stercus durum, siue viscosum crassumq; humorẽ pituitosum, intus contentum. Ego etiam in Iliosis ea vsus sum, ac successit, vt omnes simplicitatem & efficaciam medicamenti admirarentur. Alia admodum benefaciẽs.

Styracis, castorei, myrrhæ, opii, singulæ vnciæ. Omnibus mixtis cũ vsus postulat fabæ Aegyptiæ magnitudinem capito, & cum oleo rutaceo, adipeq; modica iniicito. Hæc etiam somnum conciliat, & vehementes dolores, si quid aliud, mitigare põt: pluribus ipsam experimentis probaui.

Quæ per os dentur etiam ijs, qui ex frigido, & pituitoso humore dolent.

Qm̃ autem multi per anum curari non sustinent, partim metu, partĩ etiã præ multo dolore erubescentes, necesse est his potui exhibere, quæ ad Colicos dolores facere credunt. Multa igitur ab omnibus veteribus prodita sunt: quorũ aũt nos quoq; experientiã habuimus optime valentium, horũ omnium scripturas vobis exponã, a simplicioribus, & quæ ad mediocres dolores facere inscribuntur, auspicatus.

Colerũ r media p̃ os data.

Simplex medicamentum usu compertum.

Marrubii herbæ decoctum potui cũ mulso dato: aut bac-

cas lauri læuigatas nouem, aut quatuordecim, & cortice bene detracto, ex vini cyathis tribus propinato, vsu approbatum est.

Aliud quod etiam Nephriticis confert.

Ex rhami foliis succum extrahito, ac in vnam succi misturam grana piperis septem, aut nouem indito: mellis cochlearia duo. Tepida ægro in balnei solio potioni dato, ac miraberis, quomodo post exiguum tempus æger dolore liberetur. Hoc etiam ad Nephriticos valet, qui laborant obstructione, aut Calculo, aut crassiore humore. Polii decoctũ ex vino bibẽdum dato: similiter etiam hyssopi, & dictamni, itẽ petroselini & anisi conducit.

Aliud ualde generosum.

Origani scrupulum dato ex vna mistura Ascalonitis, aut alterius vini tenuis. Cõprobatum est auxilium, multos magnis doloribus liberasse.

Aliud & ipsum ualde bonum.

Castorei partes duæ: origani pars vna. Datur febri carenti bus ex mulso: febricitantibus autem, ex mulsa.

Aliud ad idem.

Feniculi seminis, anisi, spicænardi, singulæ vnciæ: apii seminis, ameos, casiæ, singulæ semunciæ. Hoc & Nephriticis, & Colicis, & Hydropicis salutariter datur.

Aliud præstantißimum etiam ad aliud efficax.

Cardamomi interioris seminis * vncia: amomi vuæ vnc. spicænardi, feniculi corticis, aut foliorum, papaueris albi, costi albi, nardi Gallici, piperis albi, cumini Aethiopici, mentæ siccæ, seminis asari, singulæ vnciæ: myrrhæ troglodytidis drachmæ quatuor: scammonii totidem: mellis despumati quod satis est. Mixta excipito, datoq; nucis auel anæ magnitudinem Arquatis enorandam Colicis autẽ cum hydromelitis frigidi cochleariis duobus. Scire licet medicamenti pondus non solum nucis auellanæ, sed etiam iuglandis instar dãdum esse, præsertim Iliosis, & qui seipsos propter immode-

* Impres. vnc. quatuor, l aliò vna.

ratos dolores huc & illuc proiiciunt. Vt autem semel dicã, in quibus vires robustæ sunt, & dolor vehemens vrget, nihil reueritus cum fiducia etiam maius quam nucis auellanæ pondus dato. Nihil enim habet quod torporem inducat, vt Philonium, & alia quædam antidota, sed quia noxium humorem purgat, & subducit, doloris mitigationem cõciliat. Item Theriaca antidotum ad dolores ex pituita, & vitreo humore nascentes, magnifice facit. Datur auellanæ modo ex mulsa. Ego subinde cum in his illã obtulissem, successum consecutus sum. Sin autem quis eam etiam per interualla semel mense bibat, sanus ex toto euadit, & in posterum malo non tentatur. At Philonium antidotum dolores sane ex frigida causa contractos mitigat, non medetur: biliosa autẽ, & cacochymia quæ humorum prauitas est, affectos non solum lenit, sed etiam maxime iuuat, si modice exhibeatur, & pro virium ratione. Præterea Marcellium antidotum præterquam quod magnam torporis inducẽdi vim obtinet, dolores sedat, scriptura ipsius ita habet. Croci drachmæ * decẽ: sulphuris viui * sex: opii drachmæ sex: cinamomi drachma: piperis albi drachmæ vigiti: mellis Attici quod satis est, dato nucis auellanæ magnitudinem ex aqua calida. Hæc de enematis & antidotis interprætatos, cum multa eorũ opio, atque aliis torporem inducentibus constent, necesse est etiã de his tractare, quando, & quomodo, & in quibus ipsis vti oporteat.

Antidotũ Marcellium.

* Impres. sex.

* Drach. duę, in alio sex.

De anodynis enematis, pastillis, & antidotis.

Torporem facientia medicamenta, quæ & ex opio & altero componuntur, non temere admouere properandum est: verum, siquidem humores qui dolorem pariunt, tenues & acres fuerint, cum fiducia adhibere oportet, nullam inde noxam fore suspicantes: sin autem crassi sint, & viscosi, torporem inferẽtium vsus vitari debet. Etsi enim doloris ea leuationem adferre videantur, tamen efficiunt, vt dolor postea diutius permaneat, putoq; bona ratione ipsa non cõferre. Nam cum meatus ex medicamentorum quæ torporem

faciunt, frigiditate condensentur, constringãturq́;, & recrementa spissescant, necesse est etiam totum affectum magis adaugeri, & ad discutiẽdum difficilem reddi. Multi igit cum in eiusmodi affectibus ea iterum, atque tertio dedissent, effecerunt vt partes læsæ emorerentur, resoluerenturq́; interdum vero etiam mortem omnino induxerũt. Propter hæc omnia, vt dixi medicamenta torporem faciẽtia temere Colicis ex frigida intemperie infestatis offerre properandũ nõ est, nisi magnus quidam dolor & vehemẽs, qui syncopes periculum minetur, id nos facere compellat. Si igitur vires tibi robustæ appareant, & dolor grandis admodum vrgensque, tunc solum exhibere, idq́; semel oportet. Nam calidiore temperatura præditis, & ob tenuem acremq́; humorem dolentibus, torporem excitantia medicamenta, præterquã quod nihil nocent, adhuc etiam magis opitulantur, dum tenuem, acrem, & biliosum humorẽ crassum reddunt, ad concoctionem perducunt, ad bonamq́; tẽperiem conuertunt.

Narcoticæ quando dãdæ.

De *uomitu.*

Vomitus ob frigidum humorem dolentibus vtilissimus est, præsertim qui a raphani radicibus, item cibis salsis, dulcibus, & copiosioribus petitur. Simul enim cũ vomitu etiam si quid viscosum est, crassum, & pituitosum, educitur, nec si nit copiosum collectum rursus intestinis influere, qui aliorum iterum dolorum autor fiat. Oportet aũt non solum in ipso morbo vomitum ciere, sed etiam quando conquiescit, id faciundum est.

De *Synapismo & dropace.*

Similiter & cutis vellicatus cruentationesque sinapi excitatos, & Dropacismos conuenire arbitror, præsertim in tali morbo iam inueterato. Nam cum affectas partes calefaciãt, si quis per interualla ipsis vsus fuerit, recrementa in extimã cutẽ eliciunt. Sin autem pustulas exiguas, & bullas aquæ plenas, quas Psydracia Græci appellant, fieri contingat, terreri nõ debes. At diuturnos affectus, & perseuerantes, iis potius solui medicamentis accidit, quæ violentiora esse videntur.

Synapismus & Dropax.

Hæc autem non in accessionibus, sed interuallis magis præseruationis gratia adhibere conueniebat, ne permittant adhuc ægrum ad affectus admonitionem reuerti.

De motu.

Motus quoque, & omnis exercitatio insigniter iis conferunt, qui diutius tali morbo laborarunt, & frequentius eo corripiuntur, siue pedibus, siue per equum, siue etiam nauigio mouere corpus velint: item palæstra, & totius corporis perfricatio, lociq; mutatio, & longa peregrinatio. Hæc enī omnia extenuant, discutiuntq;, & totum corpus excrementis liberum reddunt, vniuersum habitum corroborātia, vt in posterum affectæ partes frigidum humorem colligere nē queant, imo neq; aliunde influētē prompte in se recipiant.

De Colico dolore ex flatibus contracto.

His igitur qui ob copiam flatuum cruciantur, congruunt fomenta, quæ ex milio, & furfuribus modice adhibentur: quæ oleis tenuibus, & calidioribus, adiecto aliquo flatibus discutiendis medicamento, vel semine constant. Nam horū aliquo per aluum indito, statim flatuum copia erumpit, & dolor inde conquiescit. Maxime vero iuuat ipsos etiam cucurbitula bene grandis circa vmbilicum admota, vt nonnulli curationis celeritatem admirati, cogitarint magia quadā, & non ratione artis leuationem doloris ipsis obtingere. Constat autem etiam in hoc victum calidiorē magis adhuc præponendum esse.

De Colicis, qui ex stercoris duri obstructione dolent.

Eos vero, q ob stercoris duri obstructionem Colico dolore vexantur, multo hydrelæo potissimū, & mulsa curare, atque eadē propinare ipsis conandum est. Ita nanque stercus, quod exiccatum iam induratumque fuerit, ex cōtinuo iniectionum vsu humidū euadens, ad infernas partes delabi, & excerni pōt. Ac omnem victum humidum his cōuenire notum est, maxime eū qui ventrē subducere credit. Itaq; alypias herba oleribus incocta, similiter partheniū mirabiliter aluum subducere videntur: itē veteris galli ius. Oportet aūt

ventre ipsius explicato, saleq; & anethi coma repleto, coniectum in aquam copiosam tamdiu decoquere, donec admodum dissoluatur, & intabescat. Si vero cum eo quoque polypodii vnciam coxeris, ius magis adhuc aluo ducendæ erit: si vinum etiam, aut mulsum adieceris, multo ipsum suauius, & ad alui deiectionem efficacius reddes. Quoniam vero nõ nulli vsi sunt etiam folle fabrili, & catapotiis ex plumbo factis, (nihil enim assumptis antidotis & iniectionibus magnũ quid præstare potuerunt) necesse est de hoc quoque nonnihil dicere. Nam si citra inflammationem præcellentem frigidus Colicus, Ileosusq; affectus sit, tunc curatione per vtrem vtendum est. Sin autem inflammatione prægressa astrictio alui oborta sit, hæc curandi ratio præterquam quod nihil iuuet, maxime etiam nocebit. Accommodetur vero vsus ipsius in hunc modum. Canalem medicum folli fabrili adaptato, & cum hoc feceris, ipsum aperito, quousque totum spiritu repletum conspexeris, atque tunc demum spiritũ emittito, vtre compresso. Posthac ex momento nitri, & hydrelæo clysterem mox iniicies. Nam omnia quæ in vẽtre, & intestinis continentur, vna cum clystere euacuabuntur, vt admireris, siue stercus, siue humor, siue spiritus flatulẽtus fuerit id quod inclusum erat. Pari modo etiã catapotiis ex plũbo vti licet, sed cum nulla inflammatio infestat, præcipue inter initia. Nam progressis iam diebus aliquot, & laxa quadã mollicie, concoctioneq; apparente, meo iudicio etiam catapotia ex plumbo, & quæ euphorbio constant, tunc dari poterunt, & obstructionem pulchre discutere.

De Colico *affectu ex calidis, & biliosis humoribus nascente.*

Cum hactenus de Colico dolore ob flatuum copiam contracto: item de eo qui ex frigidis & crassis humoribus prouenit, tractauerimus, iam tandem etiam de iis, qui ob biliosos & acres humores hoc morbo corripiunt, agem⁹, exorsi hic quoq; ab ipsorum internotione.

Notæ Colici doloris ob calidos biliosósq; humores excitati.

Noſces rurſus Colicos cruciatus ex calidis, bilioſis, & acribus humoribus concitari, ꝙ interna morderi, exuri, & lancinari videantur, itē quod lingua arida ſit, & ſitis, vigiliæq́ꝫ vrgeāt, & ſingulis diebus magna ex parte acceſsio inuadat, vrina ſit acris, & quæ per aluum excernuntur, bilioſa, copioſaq́ꝫ. Adhæc quod cibis calidioribus, potionibus, & medicamentis ægri magis irritentur, & plures ipſorum non ſine febri agant. Tales igitur notæ Colici affectus ob bilioſos & calidos humores prouenientis habentur. Curare aūt ꝯtrariis nimirū conuenit, quæ refrigerare & humectare poſsint.

Curatio Colici affectus ex calidis bilioſioſque humoribus orti.

Cremor ergo ptiſanæ, ſi per ſe offeratur, nullam habens mixturam, aut porri, aut copioſioris ſalis, his eſt vtiliſsimus. Nam abſq́ꝫ ſale calorem refrigerare, & bilioſum abſtergere, ſi quid aliud, poteſt, præſertim copioſior, & ſæpe exhibitus: adhæc ouorum recens poſitoꝝ lutea aſſumpta.

De oleribus.

Olera his commodiſsima ſunt, ſi & cocta, & non cocta exhibeantur: his adhuc magis lactucæ grandes, & auctæ, ſi probe refrigeratæ exhibeantur. Dari autem debent hæc iis potiſsimum, quos vigiliæ vrgent & calidiore temperamento præditis, & ætate vigentibus. Porro omne pomum, quod refrigerare & humectare poteſt, his datur vtiliter, nec vlla ſuſpicio eſt ægros hinc offenſum iri. Cucurbitam vero ſolā metuere oportet, eo quod ipſa naturali quadam vi Colo aduerſetur, vt omnes teſtantur. Ego itaque noui non ſolū iuniores, ſed etiam ſenes paucis diebus huiuſmodi victu curatos fuiſſe. Adhæc frigida aqua vſus ſum, in quibus vires robuſtas, & principales particulas illæſas depræhendi, ac ſcio leuaſſe me omnino dolorem, & totum morbū ne amplius reuerteretur, prohibuiſſe, idq́ꝫ cum æger antea crebris acceſſionibus corriperetur. Illi vero potiſsimum immunes ab acceſsione poſtea manſerunt qui præterquam ꝙ vino abſtinerent, etiam ab acribus omnibus in poſterum ſe continebāt,

perſeuerabantq; aquæ potionis, & victus refrigerantis vſu. At in quibus, aut principalis particulæ inflammationē ſuſpicatus, aut vires infirmas eſſe, aquam frigidam dare metui. In his etiam roſaceum copioſum, ac refrigeratum, per inferiora me inieciſſe noui, ac plurimum profuiſſe. Adieci etiam ſubinde adipem anſerinum, ac præſidium attuliſſe ſenſi. Porro ob bilis acrimoniam & immoderatam roſionem, nec nō ramentoſa, quæ per aluum excernuntur, probe facit etiam cremor ptiſanæ vna cum chamæmelo iniectus, & lutea ouorum ſimul cum roſaceo his per aluum indita.

De *piſcibus*.

Ex piſcibus ſumi debent duriore carne præditi, vt ceris, orphus, glaucus, ſcorpius, caris, coxyx, ſæpiæ & lolligo.

De *teſtaceis*.

Ex teſtaceis, pectines, oſtrea, cochleæ marinæ. Vtilis ipſis etiam erinacius exiſtit, vt qui præterquam q̄ contemperet, refrigeretq;, præterea etiam ſtomacho gratus eſt, aluūque, & vrinam mouet, quibus nihil eſt præſtantius.

De *carnibus*.

Ex carnibus potiſsimum dare cōuenit, quæ difficulter ↄſiciuntur, vt pedes bubulos, & ventriculum: item ſuum vuluam, & vngulas probe coctas refrigerataſque.

De *fructibus pomaceis*.

Inter fructus, melopepones oībus aliis pomis præferēdi ſunt. Ne aūt os vētriculi ſubuertat, miſcere ipſis aceti paulū oportet, cū aſſument. Adhæc aliud quoduis pomū a flatibus alienum, & dulce modice voluptatis gratia ſumere alienum non eſt. Ex placentis, aut bellariis nihil prorſus offerri iis debet, qui a bile roduntur, & Colico dolore cruciantur.

De *balneis*.

Balnea dulcis aquæ his adhibeantur, præſertim ætate vigentibus, & calidiore temperamento præditis. Sit autē aer temperatus, & calidæ aquæ ſolium. Cæterum partes quidē affectæ vngantur chamæmelino, totum vero corpus hydrelæo. Cauendum aūt, ne oblinātur nitro, aut ſampſucho,

vel omnino acri quodã, vel calido: item ne affecta perfricẽtur, fomentisque obducantur, & salsæ aquæ, aut nitrosæ, & in summa naturalium aquarum vsus vitari debet. Reuersi a balneo, non statim vinum ægri bibant, sumant autem cremorem ptisanæ, aut aquam tepidam: in medio vero cibi si velint, recentatam dictam bibere ipsis permittẽdum, ipsamque aquam frigidam, ac potu eius iuuãtur. At vino si in totum abstinere possent, vtile esset: sin autem nolint, eo quod ex toto vini abstinentiam ferre nequeanr, concedendum ipsis tenue, & aquosum.

De motu.

Exercitiis autem, gestationibus, omnique motu per interualla morbi, neque multis, neque validis vtanť. Neque enim ferunt, sed statim intemperati & acriores redduntur, vbi largius exercitiis vsi fuerint. Abstineãt autem ab ira, omnique cura, quatenus licet, & omnis generis lassitudinibus. Ita nãque temperanter, ac in omni hilaritate degẽtes, molestũ, & excruciantem Coli dolorem euadere poterunt.

De purgatione.

Quod si purgatione interdum vti in iis, qui ob biliosum acremque humorem Colico dolore afficiũtur, oporteat, obseruandum est, ne vllum adhuc medicamentum, quod acre quid obtinet, offeratur, vt euphorbium, aut Cnidium granum, aut lathyridas, aut veratrũ. Hæc enim omnia præterquam quod nihil hos iuuant, præterea etiam tormina, & rosionem pariunt, & aliam bilem excitant. Vtile igitur his est antidotum quod Picra dicitur. Si nãque bilis, quæ dolorem rosionẽque inducit, intestinoꝝ ipsoꝝ tunicis affixa tibi videatur, ipsa per se Picra eis dari debet: sin autẽ nõ solum in tunicas absorpta est, sed etiam in spacio continetur, ac aliunde frequenter influit, tunc antidotum nõ per se exhibere, sed adiectis ei scammonii lachrymæ scrupulis duobꝰ, aut paulo ampliori, aut minore mõ, oportet, vt ipsos purges: nec non Theodoreto, admixta ei scãmonii lachryma. Quod si æstas fuerit, ẽt rhodomeliti, aut rhodomelo ipsam adiiciẽtes, aut

hydrorosato, sic purgare ipsos conuenit. Valde enim iuuantur, non solum quod infestante dolore leuentur, sed etiã quod totum prorsus affectum euaserint.

De Colicis doloribus ob inflammationem intestinorum contractis.

At si Colicum affectum, ob inflammationem intestini fieri contingat, nequaquam purgationem in his præsertim inter initia, & cum illa nondum ad cõcoctionem peruenerit, exhibere audebis. Qui enim medicamenta ventri ducendo apta præbere non dubitarunt, ægrotantibus periculorũ autores, & mortis extiterunt. Accidit nãque, vt datum medicamentum humores ex illæsis ac sanis particulis trahat, & trasmittat affectis Cum autem hæ, id quod illatum est, nequeant propellere, necesse est dolorem, vigilias, & tormina augeri, quibus omnibus increscẽtibus, in Ileosum morbum incidere. Neque enim aliud est Ileos quam Colici affectus intentio, ac incrementũ. Quapropter purgatio inflammatione tentatis danda non est: venæ autem sectio adhibenda, & paulatim ex toto corpore vacuatio tentanda: eo quod vniuersa inanitio tantum præsidii non adferat, quantum, quæ paulatim fit. Porro si propter inflammationis magnitudinẽ etiam vrinas supprimi contingat, venam, & in talo, & in superiore pedis parte, secare non est alienum, sæpe enim cum hoc nos fecissemus, & alui & vrinæ excretio secuta est. Alimẽto in his vtendum est, cremore ptisanæ, aut auena mediocriter, item iniectione per aluum ex cremore ptisanæ, chamæmelo, succo lini seminis, & hydrelæo, præsertim si etiam febris vehemens vrgeat. Rarum nanque est Colo inflammationem sustinente, febrim nõ oboriri. Quæ extrinsecus imponentur, temperata sint, nihil acre habentia: e quorum numero est etiam chamæmelinum oleum, & ex farina ordeacea, lini que semine epithemata, nec nõ cerata similiter, quæ componũtur ex chamæmelino, cora, rosaceo, & luteis ouorum, fiat autem ponderum æqualitas eiusmodi. Ceræ vnc. quinque: chamæmeli vnciæ duæ, semis, farinæ fabaceæ, ro-

facei, singulorum unciæ duæ, semis: lutea ouorum quinque aut sex: succi lini seminis quod satis est. Oua & farina læuigentur, atque tunc ceratum refrigeratum iniiciatur, ac omnia subigãtur, quo usque inuicem commixta fuerint, ac in unum coiisse videantur. Hoc & renibus & vesicæ inflammatæ pulchre auxiliari potest.

De balneo.

Balnea igitur continua priusquam totum corpus recrementis vacuatum fuerit, adhibenda non sunt. Post sanguinis autem vacuationẽ, ẽt si dolor urgeat, balneo uti absurdum non est. Si vero vires refragentur, in alueum ægri descendent, corpus oleo chamæmelino illinentes. Vino si inflammatio adhuc feruet, & febres præpollẽt abstineãt, ubi concoctionis notæ apparuerint, & si vires imbecillæ videantur, non alienum est ipsis vinum tenue, & aquosum propinare. Scio igitur, quod si quis prædictis curandi methodis, utatur, non ullo alio extrinsecus remedio opus habebit. Verum cum plærique eorum qui per circuitus Colico dolore afficiuntur, præsertim diuites, neque bibere omnino medicamentum, neque ventrem clysteriis curari volunt, naturalibus autem quæ alligari solẽt, dolorem ipsorum abigere nos cogunt, conatus sum etiam de his vobis mentionem facere, quorum & ipse experientiam habui, & quæ a veris amicis iuuari posse cognoui. Ac præstantissimos veterum testatos illa inuenimus, ut neque ars experiẽtiæ, & misericordiæ expers esse censeatur, neque * medici ab honestate & consensu doloris alieni esse videantur, tãquam ignorãtes nãm, & a sensu doloris aliorũ affici & simul cõdolere.

Medicamenta naturalia quæ alligari solent, aduersus dolores Colicos.

Medicamentum alligatorium, certum, cuius & nos periculum fecimus, ac omnes propemodum præstantissimi medicorum comprobarunt. Stercus lupi si fieri possit, qui ossa vorauerit, in canalem includito, ac dato in dextro brachio, aut femore, aut lumbis, per accessionem gestandum, cauẽs Colicorũ physica.

ne dolente parte, neque terram, neque balneum æger attingat.

Aliud etiam ipſum probatum.

Alauda comeſta idem optima præſtat. Thraces viuente adhuc alauda cor eximentes, alligatorium faciunt, femori ſiniſtro ipſum circundantes.

Aliud naturale comprobatum.

Ex porci inteſtino cæco, id quod mammoſum eſt, accipito, ac myrrha inuolutum ligatumque in pelle lupina, aut canina dato geſtandum, luna abeunte a ſole, ac miraberis.

Aliud alligatorium.

Herculem erectum, ſuffocantem leonem in lapidem Medicum inſculpito, ac incluſum in annulum aureum, geſtandum dato.

Idem rurſus.

Alauda cõbuſta læuigataque, & cochleariis duobus, aut tribus ad dies tres, aut quatuor propinata, admodum Colicis affectibus auxiliatur.

Aliud ualde efficax.

Vmbilici infantis nuper nati præciſi paululum in argentum, aut aurum includito cum modico ſale: qui geſtat hoc alligatorium medicamentum, dolore prorſus non corripietur.

Aliud.

Iecur caprillum combuſtum læuigato, datoque ex vino potui multum ipſis auxiliatur.

Annulus ad idem.

Annulum ferreum accipito, ac circulum ipſius octangulũ efficito, atq; ita in octangulũ inſcribito. φεῦγε φεῦγε ἰοῦ χολὴ ἡ κορύδαλος ἐζήτει hoc eſt, fuge, fuge, heu bilis, alauda q̃rebat. Subiectã autem figuram in annuli caput ſcribito.

Huius magnam habui experientiam, ac abſurdum putaui tantum medicamentum narurali vi Colico aduerſum, non vobis tradere, ſed admoneo vos, ne quibus libet

huiuſmodi oſtendatis, virtutis autem ſtudioſis, & qui huiuſmodi poſſunt conſeruare, communicate, quod etiam Hippocrates Diuiniſsimus cũ nouiſſet, præcepit his verbis. Res quæ ſacræ ſunt, ſacris hominibus oſtenduntur, prophanis autem non fas eſt. Paretur autem præfiguratus annulus decimo ſeptimo, aut vigeſimo primo die lunæ

Aliud naturale ad colum efficax uſu probatum.

Lupi ſtercus in tenuiſsimum puluerem tritum, incretũq; ex aquæ calidæ cochlearii dimidio, laboranti dato.

FINIS LIBRI DECIMI.

CAPITA LIBRI VNDECIMI & appendices.

Medicamentum præser-
uans a Podagra, & morbo ar
ticulario.

Aliud probatum.

Aliud quod pedes & ma-
nus præseruat.

Ad podagram.

Remediũ a Podagra præ-
seruans.

Ad Podagram, quæ non-
dum contraxit nodos admi-
rabile & probatum.

Podagricum naturale.

Aliud ad Podagrã, & om-
nem fluxionem.

Auxilium Podagricũ val
de bonum.

ALEXAN. TRALLIANI LIBER VNDECIMVS, IOANNE GVINTERIO ANDERNACO INTERPRETE.

De podagra. Cap. I.

PODAGRÆ Affectum ex multis, diuersisque causis originem trahere imprimis sciendum est: vnde meo iudicio propter generationis varietatem, neque internosci probe, neq; absolutam curationem consequi potuit. Hac autem ex re morbus molestam tristemq; de se opinionem acquisiuit, nempe quod nequaquam arte medica vnquam curari posit. At ego asseuero, quod si & differẽtiæ, & species ipsius quot & quales existant, probe internoscantur, facilem curatu medicis futurum. Dicamus igitur iam notas ipsius, deinde sic etiam curationes persequamur. Speret autem vnusquisque, quod, si animum diligenter scriptis a me intendat, multos iuuabit, non modo morbi principia subeuntes, sed etiam diu iam eo conflictatos. Multæ igitur causæ sunt, quæ molestam podagram progignunt. Etenim sanguis, qui in sinus articulorum confluxerit, calidus, tum ipsos, tum com-

Podagra curabilis

Causæ podagræ

pages ac ligamenta distendens, vehementem dolorem excitare solet. Similiter etiam bilis, quæ frequenter inter neruos, & ligamenta influxerit, inflammando simul, & distendendo, magnos cruciatus adferre consueuit. Præterea pituita, dum in prædicta loca se insinuauerit, validioris doloris causa efficitur, dum simul cum frigiditate ipsa & arctat, & distendit. Eadem ratione etiam humor melancholicus, non modo refrigerando & premendo, sed etiam quod grauitatis sensum efficiat, aut moderatas parit accessiones. Porro fluxiones, non solum ob materiæ influxũ articulis oboriri solent, sed etiam propter nudam qualitatem solam calidam & frigidã: adhæc siccitas, & humiditas fluxiones subinde, concitat. Quare diligenter, vt diximus, obseruandum est, quæ exquisite causa sit morbi effectrix ac remediũ vnicuique conueniens accommodandum.

Si podagra a bilioso humore nascatur.

Nota podagræ ex bili excitatæ

Incipiamus igit̃ de dolore verba facere, qui ob biliosum humorẽ nascit̃. Etenĩ magna ex parte, cũ eiusmodi humor superat, fluxiones in articulos decumbere cõsueuerũt. Nosces aũt, an humor qui influit biliosus sit, inde, ꝙ nullus manifestus tumor articulis oboriatur. Deinde, ꝙ æger igneam potius caliditatẽ, q̃ distensionẽ aut grauitatẽ quandã insidentẽ ꝑcipiat: præterea ꝙ particula dolẽs colore rubro spectetur, & refrigerantibus quidem oblectetur, iuueturq́ magis ab ipsis, quam calefacientibus. Cæterum etiam causæ, quæ præcesserunt, item ægri ætas, temperatura, anni tempus, regio, atque alia quæ didicimus, superantem humorem indicabunt biliosum esse, & calidũ. Si igitur humor, qui articulis influit, acris & biliosus esse ex indiciis, quæ commemorauimus, tibi appareat, liquet sanguinis vacuationẽ adhibendam non esse, sed medicamento potius bilem ducente vtendum, vbi prius acrimoniã humoris, aut rosionẽ humectaris & contemperaueris. Non semel autem, verum sæpe, si res postulet, æger purgandus est. ita namque articulos a recrementis, & fluxionibus tutos seruare poteris, si materiam

ſuperantem non vniuerſam, ſed per vices ſubtrahere ſemper conēris.

De medicamento biliosum humorem expurgante.

Sit autem medicamentum purgans ſimplicius, quod nō adeo calidum quiddam habere debet, quale eſt etiam, quod ex ſucco roſarum paratur, quod odoratu gratum, & deuoratu ſuaue apparet, ſtomachum autem non ſubuertit. Nam huius quoque cura in omnibus fluidis affectibus haberi debet, vt ne ventriculi os ab iis quæ aſſumuntur offendatur. Ipſi namque infirmanti, omnes nerui conſentiunt, & fluxionibus tentantur. Habet autem ſcriptura in hunc modum. Roſarum ſucci libræ due, mellis libræ quatuor ſcammonii torrefacti vnciæ quatuor. Omnia ſimul incoquanť. ſummus medicamenti modus eſt, cochlearia quinque: minor, cochlearia duo & dimidium, vel tria. At maior, aut minor medicamenti dandi modus, ex copia humoris definiatur. Podagræ bilioſæ curatio. Medicamentum ex ſucco roſarum.

Aliud ad idem.

Ad eos vero, qui os ventriculi paulo frigidius habent, non eſt alienum etiam piper ei admiſcere: habet autem ſcriptura huius in eum modum. Roſarum ſucci libra: ſcammoniæ vncia: agarici drachmæ quatuor: piperis ſcrupuli duo mellis vnciæ ſex. Lento igne incoquito, ac vbi in craſsitiem coierint, tunc ſcammoniam, agaricum, & piper adiicito, atque ita vtitor. Dantur cochlearia quinque, aut ſex pro virium ratione.

Aliud purgans, ex malis cotoneis.

Mala cotonea octo, ſcammonii adiecta vncia, extrinſecus fermento obducito, aſſatoque. Vbi probe ipſa aſſata fuerint mellis quod ſatis eſt, adiicito, vt neque craſſum, neque valde liquidum euadat, ac dato ex eo cochlearia duo aut tria, pro vt vires ægrotantis poſtulant. Talia quidem ſunt purgantia iis qui potione ipſorum oblectantur, accommoda. At ſi potu aſſumere nolint, etiam catapotia ex liquore Purgatio ex malis cotoneis.

ſcammonii fieri debent: habent autem in hunc modum. Abſinthii drachmæ tres: ſcammonii ſcrupulus. Admixto roſati modico, fingito catapotia, ac dato ſimplicem compoſitionem, interim vero duplicatam, pro ægri viribus, & humoris copia. Hoc ſane modo eos, quorum articuli biliosi humoris fluxione laborant, purgare conuenit. Verũ non ipſi ſoli corpori proſpiciẽdum eſt, ſed etiam particulas affectas refrigerare, ac mitigare conandum, vt ne propter immodicum ardorem, aut magnum articulorum dolorem particulæ magis fluxionibus tententur. Etenim caliditas partium affectarum materiam ad ſe allicere, & dolorem rurſus excitare ſolet. Huius igitur gratia ambobus proſpicere, refrigerare, & lenire properandum eſt, vt particulæ temperatæ & doloris expertes reddantur. Ad quod præſtantisſimum in his eſt roſaceum, ſi quotidie affectis partibus inducatur, & ſenſim infricetur. Melius itaque feceris, ſi luteum oui admiſceas, & veluti in vnctionem redacto affectas ita partes perfrices, tum veſperi ante ſomnum, tum rurſus mane. Idẽ vero hoc etiam ad præcauendum morbum tempore ſanitatis valet, ſi quis ſomnũ initurus, & mane progreſſurus quotidie vtatur. At hoc non ſolum agendum eſt, ſed etiam aliis omnibus refrigerantibus, & articulos corroborãtibus vtendum, de quibus paulo poſt dicetur. In præſentia vero a victu exordiamur, docentes ipſum nihil calidum, aut quod bilem omnino creare posſit, recipere debere. Sic igitur & toti corpori, & affectis particulis prouidere oportet. Cæterũ & victus obſeruandus eſt, vt ipſe & refrigerans, & humectans exiſtat. Cauendum autem, quicquid calefaciens valde bilioſum quid procreare posſit.

Præſeruãs medicamentũ externũ.

Aliud ad eos, qui tardius purgantur.

Roſarum ſucci vnciæ tres: ſcammonii, mellis, ſingulorũ vncia: tithymalli lachrymæ ſcrupuli tres. Datur cochleariũ vnum, vel duo ſecundum ægri vires. Hoc medicamentum ad multa valet, tertiana laborantes, Arquatos, & Lippitudine affectos, atque ſine moleſtia noxaque ſumitur, nec non

acre existit. Cum fiducia ipsum dato, quomodocunq; velis, præsertim febricitantibus cum ptisanæ cremore.

De oleribus.

Inter olera assumantur intybus, lactuca, & malua. Sin autem eis oblectentur, etiam bletum, chrysolachanum, sonchus, & quodcunque refrigerare, & humectare potest. Brassica, vero nasturtium, eruca, porrum, & allium, vt inimica vitari debent. Podagricorum uictus.

De auibus.

Ex auibus offerantur phasiani, gallinæ cohortales non pingues, attagenæ, perdices, merulæ, turdi.

De piscibus.

Piscium saxatiles præsertim, & alii quibus substantia alba, friabilis natura, & nihil pingue habet. Palustres autem vitentur. at omnia condimenta recremētis vacua sint neq; olei, neq; ex acribus seminibus multum recipiant.

De Isicio.

Isicium vero, quod ex his paratur, vtile quoque est, præsertim ex durioribus confectum, vt orpho, ceride, teuthide, sepia, pectinibus, testacea exhibere metuendum nō est.

De carnibus.

Ouillarum carnium decoctū assumant, & maxime ventriculi. Similiter noui quosdam, qui ita fluxione copiosissima & acri laborabāt, maxime carnibus bubulis adiutos. Dicebāt enim non amplius se continue, aut vehementer pedibus dolere, quemadmodum cum tenui victu vterentur: esse autem pedes bubulos, & ventres magis quam decoctum. Porro erat hic ætate florida, calido temperamento.

De leguminibus.

Inter legumina exhibeantur tum ipsæ fabæ virides, tū siccæ leniter feruæ factæ: item faseolum Alexandrinū, præsertim maceratum, & fœnugræci germina. Adhæc halicā, & ptisanam assūmere alienum non est. Reliqua vero legumina ipsos vitare satius est.

De fructibus pomaceis.

Fructum pomaceum admodum dulcem, & maturum offerre cõsulo circa horam secundam, aut tertiam, præsertim persica, aut duracina, & vuam durã & non astringentẽ Damascena, mala dulcia citria purgata, & excorticata probe. Pirum vero, malum punicum, aliaque omnia raro, aut nequaquam offeri debent.

De Tragematis.

Ex bellariis castaneas potissimus sumere conducit, non autem nuces, aut pineas, aut amygdala, imo nec placentas, aut liba. Omnia enim hæc iis sunt noxia, quorum articuli biliosi recrementi fluxionibus infestantur.

De Motu.

Moueantur autem ægri mediocriter citra magnam lassitudinem, & ante cibum potius quam post. Nam lassitudo his maxime aduersatur, vt quæ articulos largius excalefaciat, incendatque, vt ipsi aliam rursus materiem ex longinquioribus particulis ad se attrahant, arripiantque, atq; ideo causam fluxionibus suppeditent.

De balneis.

Balnea dulcis aquæ his conducunt, atque ea quæ vesperi adhibentur, magis q̃ matutina. Nã post cibũ sumptũ, maximã vim ad calidorũ intemperiẽ corrigendã obtinet, præsertim in gracilibus, siccioribus, & acrioribus corporibus. Nam in eiusmodi, si quotidie balnea adhibeas, non eis nocebis, sed plurimũ etiam adiuuabis. At priusquã æger in calidũ balnei aerẽ ingressurus sit, confert ei, pedes prius aqua frigida irrigare. Vbi vero mediã domũ balnei ingressus fuerit, deinde modice sudauerit, situlæ tepidæ ei superfundentur, atq; ita totũ corpus hydrelæo perungi oportet. Porro balnei aerem tẽperatũ esse cõuenit, similiter etiã lauacri soliũ. Post vnctionẽ ex transitu statim in calidæ soliũ æger ingredietur. Quod si etiã frigidã aquam influere cõtingat, pedes scaturigini submittat, priusquam in ipsum descendat. Egressus rursus e thermis descendere omnino in frigidæ so-

litum debet, & si æstas furit, & oblectetur, in ea natet. vestimentis autem indutis, pedibus iterũ aqua frigida iniiciatur. Reuersus a balneo in domũ æger non statim bibat vinum, præsertim merũ, sed ptisanæ cremorẽ, aut tepidã aquã prius assumat. In medio autem prandii, si æstas fuerit, aquam frigidam, sin autem hyems, temperatam bibat.

De uinis factitiis.

A vinis factitiis abstineant: sin autem oblectentur, sumãt aut rosatum, aut absinthites, similiter refrigerantes, quemadmodum Romani facere cõsueuerũt, id quod vocatur recentatum. Ita sane præseruari debent ii, qui biliosi humoris fluxionem in articulis experiuntur. At si quando rursus aliquem fluxionibus corripi contigerit, eo quod negligentius ipse, vt veri simile est, victus rationem obseruarit, tali via ac modo vti debet, ac nullum calefaciens offerre, sed quæ magis refrigerantis sunt facultatis: ex quorum numero habentur psyllium, solanum, portulaca, altercum, semperuiuum, lactuca, & Palustris lenticula. Sed hæc sane omnia per se læuigata, & præsertim viridia, dolores qui in accessionibus oriuntur, abunde lenire possunt: adhuc etiam magis, si paucis farinis ordeaceis, vel vnũ ex prædictis, vel duo admisceas. At ne siccescant, vtile est etiam rosaceum cataplasmati adiicere, ac frigida omnia his adferantur, mutenturq́ crebrius, vt frigiditas permaneat. Scire autem licet, semen psyllii si aqua maceretur, & diligenter subigatur, viscosumque fiat, & ordeaceis farinis permisceatur, mirabiliter dolores mitigare, feruorem & ardorem doloris extinguere, & affecta loca ad temperiem bonam rducere. Si igitur herbarum copiam habes, commodum est his vti: sin autem tempus non permittat, non harum loco cerato rosaceo mitigare, quod pulchre aduersus calidas intemperies resistere potest, præsertim si frequentius immutetur: verum ceram refrigerare semel atque iterum oportet, priorem aquam mutando. Validius ipsum reddes, si vuæ acerbæ succum, aut portulacæ, aut albumina ouorum, & ptisa-

næ cremorem admiſcueris. Porro ad intemperies non admodum ardentes optime facit etiam ceratum ex lomento factum: habet autem hoc pacto. Ceræ vncias quinque: chamæmelini, roſacei, ſingulorum vncias duas, & ſemiſſem: lomenti ſemunciam: ouorum octo lutea. Hæc primum læuigata, deinde facto cerato in pila miſceto: exceptis vtitor frequentius. At ſi magnus quidam dolor vrgeat, etiam medicamenta, quæ ex croco, ſucco coriandri, glaucio, & exiguo opio parantur adhibere conuenit: verum ſoluere ea ex poſca oportet. Cæterum ſciendum eſt epithematum, & vnctionum quæ torporem inducunt, liberaliorē vſum cauendum eſſe, vt quæ magis offendant, quam iuuent. At ſi ob vehementem dolorem, æſtumque ipſis vti cogamur, animus diligenter adhibendus eſt, ne huiuſmodi auxilia diu incumbere permittamus, verum ſiue vnctiones, ſiue pharmaca eſſe, quæ adhibentur, acciderit, conandum eſt ſtatim, ſimul atque feruor doloris finierit, ipſa prorſus auferre. Vniuerſa namque hæc diutius inhærentia torporem, & mouendi difficultatem in articulis excitare ſolent. Si igitur, dum nos ipſis immoderatius vtimur, eiuſmodi fieri cōtingat mouendi difficultatem vel torporem, tūc commodum eſt vti etiā medicamento Diachylu ex chamæmelino ſoluto, vel Dia altheas. Hæc enim omnia concoquere ſolent, & morbos ex intempeſtiuo frigidorum vſu oborientes reſtituere. Medicamenti Dia altheas ſcriptura eſt talis.

Medicamentum Dia altheas.

Fœnugræci, ſeminis lini, altheæ, ſingulorum vncias quatuor. { Hæc omnia triduo ex nouem aquæ ſextariis in vaſe æneo macerabis, deinde coques, vt quam craſſiſſimus eorum ſuccus fiat: percolabis eum, exprimeſque fortiter, & libras duas eius ſumes: olei autem veteris totidem cacabo iniicies, coqueſque lento igne, donec ſuccus conſumatur, & ſolum oleum remaneat: iterum colabis, indeſque cacabo mundo, & appones igni. Huic addes } ceræ, colophoniæ, ſingulas libras: galbani boni vncias quatuor. Sublatū ab igne

ceratum vaſe condito, & vtitor. Cōfert etiam, quod a multis paratur, verum hoc multum ſum expertus, non ſolum in Podagricis, ſed etiam viſceribus induratis, & aliis ſimilibus multis. Vbi vero refrigerati articuli incaluerint, & proprio rurſus agi motu inceperint, robur etiam particulis adiiciendum, ne ſubito in poſterum fluxionibus tententur. Erit autem hoc commodius, ſi Palmulato cum aceto roſaceo liquato vtamur: inopia autem roſacei id quod ex immaturis vuis fit, oleum proficiet. Verum prius cōuenit ipſum mollius imponere, quod mitem habeat ſubſtantiam, poſtea vero cum articuli mouentur, etiam dura glutinantium craſſitiem ſortita, admouere rationi cōſonū eſt. At ſi medicamenta ferræ æger nequeat, multi enim ſunt, qui medicamentis impoſitis grauentur, non alienum in hiſce vti etiam aliis quibuſdam, quæ affecta cōfirmare poſſint. Sunt igitur permulta præſertim ſuccus acaciæ cum poſca illitus item lycium vna cum croco: & glauciū: nec non ſuccus perdiciadis ſimul cum poſca illitus validam vim obtinet. Sunt autem & alia ſimilem his facultatē conſecuta, ſed hæc quoque ſufficiant, quæ pauca ſane prædictis eſſe videntur, ſed validam vim repreſentant. Et ſi quis ipſis etiam per ſanitatem vti velit, confidat ipſas particulus, quæ prius iniuriis affici, & crebris fluxionibus tentari conſueuerant, ſanas, & a fluxionibus liberas conſeruatum iri.

Tempor ſanitatis.

Si podagra ex pituita prouenerit.

Podagrę pituitoſæ curatio.

Hoc igitur modo curari debent, qui ex bilioſo humore calido, & acri fluxiones experiuntur. At ſi id quod influit, pituitoſum eſſe contingat, & fluxus frigidus in affectis particulis percipiatur, neque ipſæ rubræ, neq; feruidæ ſint, ſed magis extenſæ calidis quidem iuuentur, frigidis autem moleſtentur, ledanturque, præterea ſi etiam vita ipſorum quæ præceſſit frigida fuerit, humorem magis pituitoſum eſſe, qui articulis influit, indicatūr. Nam ocium magna ex parte præcedit potius quam exercitia: item creber plurium ciborum, & vitioſos ſuccos generantium vſus, vt iſiciorū, aſta-

corum, aut buccinorum, aut pectinum, aut polypodium, aut leguminum, aut plurium pomorum, & intempestiuarum lauationum. Si igitur hæc quoque præter alia indicia id quod influit, frigidum, & pituitosum esse tibi ostẽderint cum fiducia tunc tandem ad curationem ipsius accedito.

De Curatione.

Dicamus igitur iam, quomodo etiam frigida podagræ species curari debeat. Quod igitur influxus qui ex frigido humore pedibus accidit, calefacientibus semper indigeat remediis, omnibus manifestũ est. Quia vero id quod in partẽ defertur, non semp est simile copia, vel qualitate, vel substantia, sed aliis quidem id quod influit, copiosum, aliis autẽ exiguũ, & quibusdã crassum, quibusdã tenue, & his in summa cute, illis circa mẽbranas interiores, necesse est nos quoque ita similiter ad qualitatem, & quantitatem affectus præter naturam respicientes, tum copiam, tum qualitatem, tũ vt simpliciter dicam, omnẽ curationis modum morbo indicato accõmodare. Si igitur id quod offendit pituita esse tibi videat, hanc ante omnia medicamẽtis in id efficacibus euacuare necesse est. Non enim fieri potest, vt qui remediis parti inducendis vtitur, aliquid ferat adiumẽti, nisi totũ corpus primũ recrementis liberũ reddiderit. At si, quod offendit, non modo pituitosum fuerit, sed etiã sanguineus simul humor abundans appareat, vtraq; fieri debent, sed venæ quidem sectio prius: deinde sic viribus rereatis, ad medicamentũ purgans veniendũ est, quod pituitã crassam, & non serosam attrahere, possit, quẽadmodũ plærique faciunt, elathyridas, liquorẽ tithymalli, & granũ Cnidiũ ipsis exhibentes, qui dũ tenues pituitas euacuant autores magis læsionis q̃ auxilii fiunt, qui humores crassiores adhuc magis siccos, & ad discutiendũ cõtumaciores reddant. Itaq; talia semper vitari debent: sin aũt etiã dederit aliquis, admiscere ipsis quædã extenuantia oportebat. Sic enim talium mistura vacuationẽ, quæ ex ipsis prouenit, innoxiã ac tutam reddet. Certe oxymeli Iulianium tale est, ex iis quæ extenuant, cõpo-

ſitum repurganſque non modo, ſi quid tenue, ſed etiã craſſum articulis affixum, & inſinuatum exiſtit. hæc porro eſt ipſius compoſitio.

Oxymeli Iulianium.

Rutæ, origani, lathyridum, tedarum, alypiadis, ſcyllæ, ſurculorum ſambuci, pulegii, ſingulorum vnciæ tres comæ thymi vnciæ quatuor: anethi, mandragoræ radicis, ſingulorum ſemuncia, iridis, folii, coſti, ſpicænardi, aſari, veratri albi, hyſſopi, amomi, hyperici, cumini, ſingulæ vncie: agarici, polypodii, epithymi, aniſi, ſingulorum vnciæ duæ: rheu pontici ſeſcuncia. Lathyridas, coſtum granum Cnidium, & ſpicam nardi cocto oxymeliti inſpergito. Sint autem aceti ſextarii decem, aut tredecim: mellis ſextarii quinque. Herbas triduum in aceto macerari ſinito, deinde ſic excoctis, dum amplius dimidio conſumptum fuerit, mel adiicito, inſpergitoque deinde quæ inſpergi debent, granum Cnidium lathyridas, coſtum, & ſpicam nardi. ſimul læuigata excipito, ac pro viribus vtitor. Modus ſummus eſt ſemuncia, alias vncia: minor ſcrupuli octo. Ita ſane plærique parant. Ego vero tantum in oxymelite agaricum in tenuiſſimum puluerem redactum inſpergens, ſuauius & minus moleſtum effeci. Frequenter autem ipſi ſcammoniam adiecimus, cum validius purgare vellemus. At ſi non libẽter ægri oxymeli aſſumant catapotia ipſis dato ex ouis. Sint autem eiuſmodi vt posſint, & ipſa viſcoſa, crasſique ſucci recrementa ex articulis purgare. Multa igitur talia habentur: maiori autem in vſu ſunt, quæ a nobis in hunc modum cõficiuntur. Aloes hepaticæ, colocynthidis, veratri nigri corticis, ſingulæ vnciæ: euphorbii, nitri, ſingulorum ſemuncia: ſucco brasſicæ, aut malorum, aut citrii excipiuntur. Vtitor pro virium ratione. Præſtat autẽ non modo ſemel, ſed etiã freqũeter ipſa exhibere. Neq; enim crasſiora recrementa vniuerſa, ac vna vice extrahi poſſunt, ſed paulatim, & p vices. Nã hoc pacto ex freqũeti ipſorũ vſu extenuanſ, ſi qd craſſum, viſcoſum.. Oxymeli Iulianium.

que intus hæret, & idoneum magis trahentibus ad euacuationem redditur, Cæterum ſciendum eſt ipſa non modo præſeruationis gratia, per morbi interualla dari debere, ſed etiam in ipſius circuitu. Nam acceſſionem valde mitigant dum materiã ex partibus affectis eliciunt, nec in poſterum fluxione tentari ſinunt. Poſt purgationes antidota etiã non nulla exhibere conuenit, quæ viſcoſa craſſaque recrementa extenuare probata ſunt. Iuuantur autem his omnium maxime qui natura pituitoſi ſunt, humidoque & frigido temperamento præditi, quemadmodum rurſus offenduntur valde, qui ardoribus æſtuant, curis & vigiliis per totam vitam conficiuntur. Multa igitur ſunt, antidota, quæ validam vim habeant, oſtendantque crebro maximam in pituitoſo & humido tẽperamento præditis efficaciam. Sed ego nullum præſtantius, eo, quod Diacoralliu dicitur, inueni. Nam præterquam quod nihil in potu habet, inſuaue præterea etiam efficax, & abſque, periculo exiſtit. Non enim immoderate ſiccat, ſed eo quod in altum penetrans, viſcoſos affixoſque articulis humores extenuet, vtilitatem indicat. Habet autẽ antidoti deſcriptio in hunc modum. Corallii ſcrupuli ſex: myrrhæ Troglodytidis vnciæ quatuor: garyophilli ſcrupuli duodecim: rheu Pontici vncia: folii dolum non experti ſcrupuli duodecim: pæoniæ radicis vncia ariſtolochiæ longiæ vnciæ duæ: ariſtolochiæ rotunde tantundem: ſpicæ nardi vnciæ quatuor. Hæc optima & ſincera deligẽs, ne medicamentum iis quæ promittit, fruſtretur, contundito, & tenui admodum cribro incernito, datoque ægro ſcrupulum mane ex tepida, & a cibo abſtineat horis ſex. Initiũ autem antidotum hoc exhibendi ab ipſis Ianuarii calendis ſiat, capiatque æger primum quotidie per dies centum, & intermittet triginta: deinde iterum bibet per dies centum, & triginta intermittet. Cum ducentos ſexaginta abſoluerit, potiones autem ducentas aſſumpſerit, dabis iterum alternis diebus, & in centum ſexagintadiebus potiones octua ginta aſſumet. Caueat autem, qui bibet, iram, venerem, vini aſtringentis, vel admodum dulcis potum, omniaq; acria

olera,

Diacorallium. (handwritten margin note)

Annua purgatio

olera, piſcium capita, cancros, aſtacos, ſepias, ſmy'as, betas, carnes leporinas, legumina omnia, præſertim fabam. Tale ſane eſt antidotum, & qui morbo in totum liberari velit, cũ fiducia ipſo vti debet. Quoniam vero, vt diximus, non omnibus ſimiliter pituitoſus humor ſuperat, neq; idem omniũ temperamentum, conſtat omnes vno antidoto curari non poſſe, ſed alios imbecillioribus, alios efficacioribus, neceſſario mihi viſum eſt, & vtile, non modo vnius, ſed etiã diuerſorum mentionem facere, vt is qui ea ad ſuperantem vitioſum humorem accommodare velit, ex eis quod ipſi appareat commodum ac ſalutare, deligat.

Antidotum Heraclidis philoſophi in multis ualde probatum.

Spicænardi, folii, ſingulorum vnciæ duæ: gentianæ Creticæ, ariſtolochiæ longæ, ariſtolochiæ rotũdæ, myrrhæ Troglodytidis, ſingulorum drachmæ quatuor: baccarum lauri excorticarum drachmæ quatuor: rheu Pontici drach. quatuor. Summus modus antidoti eſt drachma: licet aũt plures dare, vt medicus qui exhibet, conſiderauerit, etiam ad omnia reſpiciens. Verum hoc antidotum non ſimpliciter initio dandum eſt, ſed tempore conuenienti. Optimum autem & primum antidoti exhibendi tempus eſto incipiente vere, & ſole arietem tranſeunte: ſin autem aliquid hoc in tempore dare prohibeat, iterum circa extremam autumni partẽ dare incipito. Verum ſatius eſt id tentare in frigidiore temperamento præditis, incipiente potius vere: in calidioribus autem, cum autumnus iam deſinet. At quotidiana dandi ratio matutina eſto, ſi concoctio probe obita inueniatur: ſin minus, differatur. In illo autem die capiet circa horam ſecundam, aut tertiam, cum ructum puriorem, & recrementis liberum percipit. A medicamento ad horam fere quĩntam a cibo motuq; abſtineat: in quiete & hilaritate animi permanens, ab omni ira ſeipſum conſeruans, vt ne medicaminis diſtributioni ſit impedimento. Etenim hoc ſemper curandũ eſt, in his autẽ adhuc magis. Quemadmodum enim in mul-

tis successus magnum adiumentum conciliat, ita etiam frustratio maximam molestamque noxam inducit. Sit autem quotidianus exhibendi modus drachma, & non intermittas antidotum vsque ad menses sex bibere. Quod si vero dilatio quædam assumendi medicamenti orta fuerit, intermissum diem recompensare oportet. Ego autem asseuero, in iis qui pituitoso, & humido sunt temperamento, etiam ad annum vsque in medicamento exhibēdo perseuerari vtiliter. Quanto enim diutius in illo sumendo quis persistat, tanto magis superare morbum, ac euincere poterit. Cæterū post hæc data antidota consulo omnino per interualla duorum, aut trium mēsium corpus purgari, eo quod vitiosus humor admonitionem morbi generationemque iterum excitat. At si æger continuam purgationem vitet, saltē antidotum qd' antea per interualla capiebat, sumat, præsertim vere, & autumno. Ita nāque faciens aliquis a recrementis, & fluxionibus liber in posterum euadet, non amplius suffocationē aliquam, neque aliud periculum metuens. Sciendum autem illos maxime periclitari, qui post quintum, aut septimū annum huiusmodi antidota assumere voluerunt. Qui vero incipiente affectu vsi sunt, deinde etiam purgationibus post ipsius discessum, nullum periculum depræhenderunt.

antidotū podagricū Agapeti.

Antidotum Podagricum Agapeti, & ipsum præclarum, quo multi sanati sunt.

Spicæ nardi, myrrhæ Troglodytidis, anagallidis, quæ cæruleum florem profert, pæoniæ radicis, singulorum vnciæ duæ: casiæ, croci, meu, folii, mastiches, asari, erythrodani, singulæ vnciæ: damasonii, aristolochiæ longæ, & rotundæ, singulorum vnciæ quatuor: garyophylli semuncia: phu tātūdem: aloes hepaticæ vnciæ sex. Datur drachma, æger ad annum vsque sumat. Cum tanta de remediis vniuersalibus diximus, transeamus deinceps ad auxilia, quæ partibus imponuntur, initium sumentes ab iis, quæ doloribus ex frigida intemperie contractis conueniunt.

Cataplasmata quæ locis ex frigido humore do lentibus admouentur.

Cum mediocris quidem dolor est, in his etiã brasſica cõfert, si conciſa obducatur: item apiorum folia: similiter etiã conyzæ. Sin autem dolor vehemẽs ortus fuerit, vt ferri nõ posſit, in his vti cataplaſmatis oportet, præſertim mitigantibus, qualia ſunt, quæ farina fœnugræci, ſemine lini, farina lolii, & melle modico constant. Fœnugræci farinæ ſint partes tres: ſolii pars vna: non diſſuadeo etiam cicera ipſis ſimul admiſcere. Cæterum coquito ipſa ex vino tenui, & calidiore, nardinoque vnguento, & cyprino modice incocto, præſertim hyeme, tunc enim, etſi calidius quippiam ipſis adiicias, non offendes, ſed etiam potius iuuabis. Nam ad dolorẽ leuandum, diſcutiendumq; efficacius erit id quod admouetur. Miſceantur igitur ipſis, ſiquidem opus erit etiam paulo adhuc calidius cataplaſma efficere, tum folia lauri, tum alia mollisſima, & conyzam ſimiliter, aut apium, aut ſmyrniũ, & quæ alia eiuſdem ſunt facultatis. Verum cataplaſmatis portio ſit * maior, multo autem minor iuris ex his decocti, quod cataplaſmati admiſceatur. Si enim plus herbarum adiectum fuerit, præſertim inter initia acceſsionum, plurimum nocere ſolet. Commodius igitur eſt in declinatio nibus iis quæ magis diſcutiunt, vti: prius autem lenire expedit. At ſi æger dolorem, cum cataplaſmata imponuntur, immoderatum eſſe, & intolerabilem dicat, neceſſe eſt tunc vti ſuperfuſionibus, quæ diſcutiant ſimul, & repellant, ex quorum vnum etiam hoc eſt frequenter in multis celebratum: habet autem hoc pacto. Ex aceto acerrimo decoquito thymũ, origanum, ſature iam, & calaminthen, in montanis potius locis decerptam. Vbi igitur herbæ coctæ probe fuerint, omnemque vim ipſarum exuerint, tunc aceto reliquo adhuc calido accepto particulas affectas ſuperfundito. Non modo enim ſemel, ſed etiam ſæpe experientia probatũ eſt, ac mirum quod in calidis quoq; fluxionibus adhibitum pro fuerit, & defluxionẽ rurſus alteram oriri prohibuerit. Vbi

vero dolor post superfusionem moderatior euaserit, etiam ceratis, si res postulet, vti licet, non solum quæ summã cutẽ infestãtia, sed etiã in alto fixa calefacere, & discutere queãt. Ac primum sane conducit ceratum, quod ex struthio paratur, & vim mitigatoriam, digerentemq; obtinet, admouere, confectio eius ita habet.

Ceratum ex struthio.

Ceratum ex struthio.

Suffiminis ammoniaci, lactis vaccæ nigræ, singulorũ vnciæ tres: seminis lini vnciæ octo: oua quatuor. His in læuorẽ tritis ammoniacum ex lacte macerato, læuigatoq; : deinde addito colophoniæ vncias tres: adipis struthii vncias duas semissem. Confectis vtitor.

Aliud uehementer bonum.

Ceratum ex euphorbio.

Epithema quod ex euphorbio paratur, validũ est ad ampliores perfrictiones, & intolerabiles ex his dolores contractos: nec non articulorum infarctus, obstructionesq; : habet autem eius compositio hoc pacto. Olei veteris sesquilibra: ceræ, nitri Alexandrini, terebinthinæ electæ, singulorum libra: euphorbii vncia: iridis Illyricæ vnciæ duæ: fenugræci farinæ sesquisextarius Nobile est medicamẽtum, & in multis eiusmodi affectibus frequẽter approbatum. Etenim summam cutem discutit, & vellicat, trahitq; ex alto, quæ impacta sunt, & discutit, dolorem excindit, & quod omniũ optimum est, manus non inquinat, & sine molestia aufertur. Noui autem ipsum quoq; euphorbium vna cum oleo, & cera incoctum etiã magnos dolores a frigido humore natos mitigasse. At mirari non debemus, quod euphorbium, cum sit adeo calidum, & rodẽs, commendemus, tanquam dolores lenire possit. Sunt enim nonnulli cruciatus, q immutari nequeunt, nisi aliquod acrius ipsis admoueas. Itaque ratio neq; horum quicquam miratur, neque vtentes damnat. Quemadmodum nec, cum videt contraria quædam ex dulcibus aquis in vehementi defluxione adhiberi, sed considerat nimirum, & discernit probe, methodumq; admirat. Vt enim extenui, rodenti, & acri humore dolentibus balnea iute pro

fuerunt,(partim enim discusserunt, partim etiam ad bonã temperiem redegerunt), ita rursus frigidorum humorum defluxiones expertis,qui articulorum mẽbranas dolere dicant,& distendi,merito vsus eorum quæ cutem calefaciũt, rodunt,& vellicant,profecit. Ego sane noui quendam solo sinapi in huiusmodi, dum maxime vrgerent ac cessiones, vtentem,dolore liberatum. Admiscebat ei frequenter ficus siccas,& acetum,eaque subigens emplastri figura medicamentum sic imponebat. Ac alium similiter spectaui medicamento Diacantharidon vsum, ac maximas gratias agebat. Nam pustula,quæ a medicamento fiebat,rupta,multus humor excernebatur,atque hoc eueniẽte plurimum iuuari se dicebat. Item Diascordon quod ex alliis conficitur, aliis ꝓfuit,aliis obfuit,ipsaque sola allia inducta,& præsertim quæ crustã faciunt,apud Barbaros ischæ dicuntur. Ego vero non laudo huiusmodi medicamenta, cum per se admouentur. Nocent enim maxime,etiam si lenire videantur, cum nihil habeant,quod emolliat,extrahatq; refrigeratos humores, & admodum infixos. Nam id quod tenue est solum, per ea exhalat,crassum autẽ & terrestre relinquitur, vt quod manere,& articulis infigi,ac adhærescere compellant. Præterea magis exiccant,& siccante ipsorum vi, atque calefactoria,quæ inest sinapi,& acribus omnibus,nimium assant. Qđ autem hoc euenit,nulli non constat:nam omnes solis adeo acribus medicamentis,quæ nihil habent emolliens,vsi, præsertim initio,& cum vrgeret copia, articulos nacti sunt admodum difficiles,& post longum tempus eo reuertẽtes, vt potuerint incedere. Consultius igitur est his solis nõ vti, aut eum qui vtitur statim transire ad illa,quæ diffundunt,emolliunt,incidunt,& in altum penetrant, vt articuli rursus veterem motum per hæc iterũ possint recipere. Si quis vnius auxilii facultatem habeat,quod ambo præstare queat,bene habet:sin minus,licet etiam particulatim ipsis vti, interim sane laxantibus,& discutientibus, (ita nãq; materia tandẽ diffundi poterit),interim extenuantibus vellicãtibusq; affectas partes,omnem in altu repositam articulis materiem

ſubtrahere. Porro ne quis compoſita medicamenta ex aliis colligere veteribus cogatur, neceſſarium eſſe duxi, etiã horum compoſitiones apponere. Nam medicus, qui nõ in operibus exercitatus eſt, neque multos veterum cõmẽtarios commode poteſt euoluere.

Vnctio ad induratos articulos.

Vnctio ſimplex diſcutiens, & induratos articulos reſoluens.

Olei populei, ceræ, adipis anſerini, ſingulæ vnciæ: euphorbii ſcrupuli quinque. Ceram cum oleo populeo liquefacito, deinde adipem adiicito, cocta refrigerataq; in pilã diffundito, ac euphorbium detritum paulatim inſpergito, rurſuſque oleum populeum ſuperfundens, læuigato vſque ad conſiſtẽtiam neque craſſam admodum, neque liquidam.

Vnctio Diaciſſu

Vnctio quæ Diaciſſu ab hædera dicitur ad eadem.

* Impreſ. addit, in alio, tres vel quinque.

Olei veteris libræ decem *: cupreſſi galbuli viginti quinque: ſabinæ viridis libra: roris marini viridis libra: lauri virentis baccæ centum: fenugræci ſextarius: altheæ viridis libra, corticis pinei tantundem. Hæc cõtuſa in aquæ ſextariis ternis ad triduum macerato: deinde adiicito oleum, coquitoq; dum aqua fuerit inſumpta, poſtea oleo percolato adiũgito ceræ libram: colophoniæ tantundem: hæderæ lachrymæ vncias quatuor. Hæc ex vino Aſcalone admodum generoſo læuigato, atq; ita omnibus exceptis vtitor, vt præſtantiſsimo & mitigatorio medicamento. At hoc valentius, qd' vetuſtis vitiis etiam conuenit, eſto id, quod Lyſiponium dicitur, habet autem eius deſcriptio in hunc modum. Caſtorei vncia *: euphorbii vncia, piperis, ſuffiminis ammoniaci, ſingulorũ vnciæ duæ: opoponacis, galbani, medullæ ceruinæ, ſingulorum vnciæ duæ, terebinthinæ reſinæ vnciæ ſex: * ceræ libra, irini, gleucini, cyprini, laurini, ſingulorum vnciæ tres: olei veteris libra.

* Impreſ. addit, in alio duę.

* In alio, tres.

Aliud efficax, & in duris corporibus, & valde vetuſtis vitiis, quinetiam articulos recenti cicatrice contractos diſſoluit.

Adarcæ, opoponacis, caſtorei, galbani, terebinthinæ, pi-

peris, ſingulorum vnciæ quatuor, hyſſopi, ceræ, ſingulorum vnciæ duæ: euphorbii vncia: ſtyracis, thapſiæ, ſingulorum vnciæ quatuor, pyrethri vnciæ tres: ceræ rufæ libra: olei cyprini vnciæ tres, thedacei vnciæ ſex: laurini olei vnciæ octo: olei veteris vncia, nardini libra, olei amaracini libra, balſami vnciæ tres. Hæc deſcriptio ſtrenue valet ad particulas reſolutas. Obſeruandum vero eſt, ne in ſiccioribus calidioribuſque corporibus vtamur, ſed in iis, qui carnem habent iniuriis minus opportunam, & duriorem, quæq; ex longo tẽpore ob craſſos viſcoſoſque humores male habent, vt particulæ fluxionẽ expertæ nequeant diſtẽdi, neq; ideo moueri.

Si pedes tumoribus pituitoſis laxiſq; infeſtantur.

Si laxi tumores ſint, quos Græci œdematodes appellãt, in quibus humor qui influxit, neque craſſus, & terreſtris exiſtit, ſed laxus, & mollis, tangentibus ſtatim digitis cedẽs, ſpiritum flatulentum, & pituitam humidam, aquoſamq; fluere ſuſpicamur. In his igitur conueniunt potiſsimum & ceratum, quod ex ſale paratur, & vnctiones. In quibus aũt, illitus, aut vnctiones nihil proficiunt, his etiam fomenta ex ſale torrefacto frequentius mutata apte accommodant. Etenim ab ipſis non modo leniuntur, ſed etiam plurimum adiuuantur. Ego ſane noui Romæ quendam virum longe clariſſimum, qui fomento ex ſale ſemper vteretur, atq; hinc valde mitigaretur. Quod autẽ hoc opitulatur, omnibus eſt manifeſtum, nunquam enim leſionẽ aliquam articulorum, neque tophũ excitaſſe inuentũ eſt. Cõfert porro his etiá calidiore balneo, & ſicciore vti, itẽ nitro, tenui ſale, & iis quæ cutẽ rodere, vellicare, & extenuare poſſe, nec nõ humiditatẽ intus cõtẽtã attrahere depræhẽdunt. Sũt aũt multa a veteribus inuẽta, nos vero ẽt huius pulueris magnũ fecimus experimẽtũ.

Smegma, aut puluis egregius, uocant autem quidam ipſum Indum, alij Aeſculapium. Puluis Aeſculapius, ſiue induæ.

Puluis tophos emẽdãs, atq; ad laxos tumores benefacit: nec nõ ad eos, qui humidum caput, & thoracem habent, item Lepram, Alphum, ſpirandi difficultatẽ, & aliorum vitio-

rum quæ ex capite, aut thorace originem trahunt, causas repellit omninoq; vitiatam materiem, & copiosam discutit, vehementem ruborem in cute excitat, & humores prauos, vitiososque impactos, & ferinos digerit, Articulariis, & stomachicis accommodum. Etenim qui perpetuo ipso vit, Podagra laborare non permittit vel exiguum dolorem experiri: item ad pruriginosa impetiginosaq; corpora facit, pilos extenuat, ac vocatur Isotheos quasi dicas æqualis Deo, quoniam etiam ad Elephanticos conducit, habet ipsius cōpositio in hunc modum.

Descriptio pulueris Indici.

Salis Cappadocici, salis communis, salis amari, salis ex nitri fontibus, salis Tragasæi, nitri Alexandrini, aphonitri, aphronitri, pumicis, adarcæ, singulæ libræ: lapidis Asii floris, aluminis liquidi, aluminis scissilis, nardi Gallicæ, veratri albi, & nigri, herbæ lanariæ, Feculæ hoc est fecis vini cōbustæ, radicis chamæleontis, sulphuris viui, staphidis agriæ, sinapis, aluminis, iunci angulosi, piperis, terræ Cimoliæ, seminis viticis, baccarum lauri siccarum, gallæ omphacitidis, lupinorum farinæ, lomenti fabarum, cumini, singulorū omnium vnciæ tres: pyrethri: iunci rotundi floris, thuris masculi, gummi, iridis Illyricæ, cucumeris syluestris radicis siccæ, marrubii sicci, sepiæ testæ, fenugræci, Cnici, grani Cnidii, costi pulegii, graminis sicci, pæoniæ, singulorū vnciæ tres, sampsuchi vncia: folii vnciæ duæ. Sales & nitrum olla recenti super ignem torreto: reliqua siccata contundito, incernitoq;. Vtātur autem ægri subinde in balneo: cum iam sudare inceperint, tūc caput decocto radicis salicis abstergi curato. Hic puluis præstantissimus est, & valde efficax, præterquam calida intemperie affectis, & fluxionibus ex bilioso, & acri humore, nec non calido sanguine excitatis. Omnibus autem aliis fluxionum vitiis accōmodari potest. Adhæc psilothra in balneis adhibere admodum iis conducit, qui ex pituitoso humore Podagra laborant: maxime in quibus summa cutis extenuari desiderat.

Psilothrum nobile ad Podagram quo pila abolentur.

Thuris, mastiches, lapidis Asu floris, pumicis tosti, alcyonii, staphidis agriæ, Cymoliæ, veratri, sampsuchi, spumæ argenti, amyli, singulorũ vnciæ tres: spicænardi vnc a: garyophylli vnciæ duæ: vtitor puluere, aut cũ cremore ptisanæ, & oryzæ, vniuscuiusque seorsim cocti. Sit aũt mẽsura æqualis saponi Gallico in cremore soluto, calefactoque antea, pulueris cochlearia quinque inspergito, calcis viuæ & incretæ libram: auripigmenti, sandarachæ, singulorum sescunciã: ac vbi penna probaueris, vtitor. Hæc sane valida etiam in maximis tumoribus adhibere conuenit: ad moderatos autẽ tumores laxos etiam loleacea farina cum aceto inducta probe auxiliatur. Similiter etiam adeps suillus cũ calce viua in pila subactus, vt malagmatis substãtiam induat. Optime discutit laxas omnes inflammationes, præsertim in genibus: item mala punica acida cocta, læuigataque, & post coctionẽ applicata. Quin & ipsa Theriaca, si cum vino quodam tenui illinatur, probe discutere, comprobata est. Tantum de Podagra ob pituitosum humorem proueniente interpretati, dicamus etiã quomodo dolor ex sanguine in articulis obortus curari posit.

Si podagra ob sanguineum humorem constituatur.

Quod si humorem, qui in articulos confluxerit, sanguineum esse suspicemur, vbi quidem nihil prohibet, vacuationem quæ per venæ sectionem adhibetur, tentato. Hac enim ratione multos noui, aut in totum morbo liberatos, aut raro fluxionibus correptos, eo quod non neglexerint, sed veris statim initio sanguinem sibi detrahi curarint, non solum vacuandi, sed etiam præseruationis causa id facientes, abstinendum eis a cibis valentis materiæ, & qui sanguineum humorem magis adaugent. Norunt igitur hæc, etiã si ego nõ scribam, omnes medici, quod carnes cũctæ, & ex his adhuc maxime suillæ, & vina dulcia, in vniuersum omne alimẽtũ copiosum, animi hilaritas, & motus mediocris, id efficere solent. Si itaq; ambo obseruet quispiam, nempe vt vere ineũ-

Podagra sanguinea.

te ſanguinis vacuationem adhibeat, & cibis illum copioſum gignentibus abſtineat, corpus autem continue etiam exerceat, impigerq; ad omnem motum fuerit, quomodo is hac ratione non liber a recrementis erit? quando autē vacat recrementis, quomodo non fluxionum expers permanebit, cum nihil ſit quod adhuc in articulos defluere poſsit: Ceterū vtantur tales, tepidæ aquæ potu magis, omniq; ratione victus refrigerante, & quæ ſanguinis generationi aduerſari queat. Ac multos noui ex his, qui cum vino tantum abſtinerent, non amplius morbum fuiſſe expertos. Hac ratione copioſum vinum multo ſanguine præditis inimicum eſt. Commodum igitur eſt ipſos talia deuitare, atq; ſi in totum negligant, certe vere, & æſtate hæc obſeruare conentur. Hæc igitur generatim facere conuenit, in quibus defluxio a ſanguinei humoris copia prouenire conſueuit. Quoniam vero nō nullos etiam ex victu parum obſeruato defluxione corripi contingit, neceſſe eſt ideo curationes particulares interpretari, quibus inflammatione obſeſsis opitulari oporteat.

Si inflammatio partem exerceat.

Sciendum igitur eſt vtraque in particulis fluxiōe iam tētatis præcipienda eſſe, nempe vt id quod in inflammatione continetur, refrigeremus, & diſcutiamus. Optime igitur in his valet cataplaſma, quod ex ſemperuiuo paratur, aut cortices mali punici, rhus, farinæ ex vino coctæ, & inductæ. Etenim id quod influit repellere, & quod iam continetur, diſcutere, & exiccare ſtatim abunde poſſunt, item particulis imbecillis robur adiicere, vt ea quæ ad ipſa mittuntur rurſus repellant. Porro coq; ex vino probe debent mali punici cortices, rhus, & ſemper vinū. Accurate vero læuigata ita ſimul cum farinis miſceri, malum punicum autem ipſum mediocriter coctum læuigatumq; affectis particulis imponere conducit, æſtate quidem frigidum, hyeme autem tepidum. Itaque per initia acceſsionis, & cū dolor adhuc moderatus eſt, hæc adhibere vincit, ſin autem auctus fuerit, fomento ex cera, quod cerembroche dicitur, vtendum eſt. Habet in hunc

modum. Sapæ partes duæ, rosacei pars vna, ceræ minimũ, vt fomentum tantummodo crassius efficiat. Excipiãtur autem omnia lanis succidis, imponanturque per hyemẽ quidem tepida, in æstate vero frigida. At si inflammatio in alto fuerit, etiam nitri paulum, & olei dulcis loco rosacei sapæ admisceto, magisque proficies. Si dolor remanet, etiã cataplasmate ex brassicæ folii vteris, habet in hunc modum: Foliis brassicæ coctis læuigatisq; diligenter fecẽ aceti, ouorum crudorũ lutea duo, & rosacei paulum adiicito: ac mixta omnia simul, læuigataq; inducito, continue immutãs medicamentum, ac vehementes dolores multum lenies, beneque facies, si etiam spongiam vino mediocriter astringente imbutam affectis particulis superimponi iusseris, sin tale vinum desideretur, posca madefactam. Non autem super fundantur partes iis quæ ex polline farinæ, aut ordeacea farina constant. Omnia enim hæc istis sunt inimica, præsertim in quibus copia articulos offendit, doloremq; excitat. In quibus enim totum corpus recrementis vacat, non alienũ est, cum magnus dolor vrget, etiam cataplasmatis ex farina ordeacea vti, sint autem farinæ quidẽ ordeaceæ partes duæ, seminis lini pars vna, immutentur frequentius, humidioribus autem, & non admodum feruentibus vtendum, quemadmodum medici faciunt, nõ solum articulos, sed etiã alias particulas admodum ardentibus farinis obducentes, ignari se cutem magis adurere, & siccare, quam aliquid humoris subiecti discutere. Porro quod cataplasmata, quæ largius coquuntur, præsertim quæ oleum in coctione recipiunt, magis siccẽt, manifestum est ex piscibus, & carnibus, quæ oleo frigentur, quippe siccantur, & torrentur. Non conuenit igitur temere cataplasmata ardẽtia, & feruida inducere, nisi totum corpus sit recrementis vacuum, neque cum adhibes, ardentibus vti, & feruidis. Ego vero affirmo ne astringentibus quidem & repellentibus in affectis partibus vtendum esse, nisi totum prius corpus recrementis liberaueris. Nam quod articulis influit, ne ad principales particulas recurrens suffocationis causa fiat ægro, periculumque mort s adfe-

rat, metuendum est. Siue igitur discutientibus, siue repellentibus vti velis, totum corpus recremētis vacuare ꝓperato.

De Tophis.

Tophis. Quoniam vero etiam tophi qui Græcis Pori dicūtur, plærisque articulis fluxione tentatis oboriuntur, siue ex inordinato quorundam ciborum esu, vnde incoctus, & crudus humor colligitur, siue continuo torporem facientium, & anodynorum hoc est dolorem tollentium medicaminum vsu, consentaneum est, vt sciamus, quibus etiam in his, & quando vtendum sit medicamentis, quæ tophos dissoluere prædicantur. Si igitur calida intemperies materiam nimiū adassans, atque adurens tophos generare videatur, calefacientibus in his, & acribus medicamentis vti nō oportet. Et si enī hæc procreatos iam lapides dissoluere videbuntur, tamē efficiunt, vt etiam alii calculi obnascātur. Quare si quis his ad lapillos iam creatos discutiendum vtatur, statim rursus ad ea quæ mediocriter calefaciunt, & modice diffundunt, dissoluuntq;, transeat, abstineatq; in posterum siccātibus, tum cibis, tum antidotis, quæ corpus calefacere, & immoderatius siccare solent: omnia enim ista tophos magis his generant, quam dissoluunt. At quibus non adest calida intemperies, sed frigidiores, crassiores, crudioresque potius humores in articulis inseruntur, his omnia hæc, quæ & extenuare, & calefacere possunt, opitulantur, & siquis ipsis vti velit, hic etiam natos iam lapillos consumere, & ne alii nascantur, prohibere poterit. Ego sane noui quendam magnos tophos in articulis expertum consanuisse adeo, vt etiam citra impedimentum incederet, eo quod antidotum continue assumeret. Antidotum vero quod per totū annū bibebat, hoc est.

Antidotum ad Tophos.

Centaurei vnciæ quinq;: chamædryos vnciæ nouem: hyperici * totidem: aristolochiæ rotundæ, gentianæ, petroselini, agarici, phu dulcis, meu, singulorum vnciæ tres: spicænardi vncia. Excipito melle, datoq; ex tepida aqua. Ac aliū quendam noui, qui cum tophos habere incepisset, non alios

* Impres. vnc. duæ

amplius nasci permisit, eo quod decoctum biberet, cruda, crassaque recrementa extenuans. Erat autem decoctũ quod bibebat, ex eiusmodi herbis compositum: origano & chamepity, quarum neutra calido, & bilioso recremento prædi tis conuenit. At quia magna auxiliorum, quæ tophos dissol uere consueuerunt, differentia existit, alia siquidem ex acribus admodum conficiuntur, alia ex iis quæ magis emolliũt diffunduntque largius, commodum est, vt horum quoq; discrimina vobis exponamus, vt pro diuersis ægrorum tẽperamentis, & tophorum articulos obsidentium magnitudine, & malitia liceat vobis medicamenta vnicuique congrua ex iis, quæ hoc loco a me conscripta sunt, deligere.

Ceratum excellentißimum tophos articulorum dissoluens, adeo ut neq; an oborti fuerint, adhuc appareat.

Aphonitri vnciæ octo: terebinthinæ vnciæ duodecim: ceræ vnciæ quindecim: olei veteris vncia vna & viginti: lixiuii quo piliarii vtuntur lanis succidis abluendis, quod etiam nonnulli Protostacton græce appellant, vnciæ sex. Vtitor vt præstantisimo & vsu probato. Ceratũ, ad tophos.

Aliud usu probatum.

Aphonitri, terebinthinæ, lixiuii quo lanæ succidæ abluũtur, propoleos, singulorum vnciæ quatuor: ceræ vnciæ nouem: colophoniæ libra: olei veteris vnciæ sedecim. Mixtis vtitor, & in tophis, & abscesibus admodum subito auxiliantur. Commoda igitur hæc sunt & plurimis experimẽtis cõprobata, sed his adhuc multo efficacius est, quod ex cynabari, salis flore, & aliis plurimis metallicis paratur, cuius descriptio hoc pacto habet.

Medicamentum Dia cinnabareos.

Argẽti spumæ libra: olei veteris * sextarius: squamæ æris vncia: æris cõbusti vncia: cinnabareos scrupuli octodecim: Magnetis viui vncia: lapidis Phrygii drachmæ sex: lapidis Pyritis vncia: thuris vncia: aloes vnciæ duæ semis: galbani sescuncia: cadmiæ vncia: diphrygis vnciæ duæ: æruginis rasæ vncia: suffiminis ammoniaci semuncia: lapidis Onytis Scy-

* Impres. libra Medicamentũ ex cinnabare.

* thici * vnciæ octo: lapidis Hæmatitis vncia, ppoleos * libra,
Paulus sescuncia: lapidis Perdicitis vncia: betonicæ vncia vna, scru-
scrupuli puli octo: gẽtianæ vncia: aristolochiæ longæ semuncia: cha-
octodeci mæleontis { nigri } vncia: dictãni sescuncia : resinæ siccæ li-
* bra vna, & semis: adipis struthiocameli * libra: Lapides cum
alij, libra spuma argenti terũtur seorsim, adiectis salis floris libris dua
quatuor quinque. bus: donec omnia dissoluantur. Hoc medicamentum pluri-
* mis experimentis probatum est, non solum in condyloma-
Impres. vncia tis, sed etiam strumis, ramicibus aquosis, hydropicis, lieno-
sis, aliisq; plurimis, & maximis vitiis, quorum hic mentio-
nem facere superfluum est. Hoc solum sciendum est, ad om
ne id vitium accommodũ appellari, eo quod in varios vsus
ipsum adhiberi omnes medici cõfitentur, ac mirum est idẽ,
præterquam quod non calefacit, etiam articulos non valde
exurere, sed etiam tophos in ipsis discutere solere. Hoc sane
efficax est medicamentum, sed non facile paratur. At quod
ex auellanis constat, Dialeptocaryon græce dicitur, ambo
consequitur, etenim & facile paratu est simul, & efficaciã ob
tinet. Compositio eius in hunc modum habet.

Medicamentum Dialeptocatyon.

Medica-mẽtũ dia Leptoca ryon.

Lixiuii quod primũ destillauit, hoc est, piliarii vnc. sex:
auellanarum vnciæ * duæ: aphonitri, saponis Gallici singulo
* rum vnciæ quatuor, mellis vnciæ tres, ouorum albumina
Impr. no uẽ, in alio sex. sex, olei veteris libra, ceræ vnciæ decem, terebinthinæ vn-
ciæ septem Licet medicamentum multis vtile efficere, si in-
terim vires ipsius remittas, interim intẽdas. Moderatius nã
que erit, & corporibus mollioribus accommodatum, si me
dicamenti, quod ex melle fit, partes duas adiicias vnam ve-
ro medicamenti iam dicti, item si emplastrum Dia anemo-
nes adiunxeris, vbi id quod ex melle constat, desideratẽ. Erit
tibi etiam hoc pacto blandum, & citra rosionem efficax ad
maximos tophorum affectus, variosq; corporum habitus,
vt non multis & diuersis auxiliis indigeant. Quæ cum ita
sint, non opus est mltorum medicaminum hic meminisse.
Noui autem ego me emplastrum ex cerusa factum medica-

mento adiecisse, eo qꝛ æger ipsius rosionē minime ferre posset, ac mihi opus pulchre successit. Nam vtrisq; æger oblectabatur, tum lenitate, tum efficacia medicamēti. Si quis igitur ita considerare velit, licet ei tuto, & citra noxam ipsum, pro vt corpora sensilia sunt, & pro diuersis habitibus, vitiisque, admouere. Ipse vero Diuinissimus Galenus meminit etiam se tophos veteri caseo dissoluisse. Habet autē vsus hoc pacto. Vsus sum in articulario tophos in ipsis articulis habēte caseo antiquissimo acerrimoque suillæ carnis salsæ decocto intincto, ac in pila subactum tophis imposui, & valde pꝛfuit. Nam cute vltro citra sectionem dirupta, particulas prōpte, & citra noxā quotidie tophis liberauit, refecitq;.

De antidotis, & medicamentis quæ somno dolorem leuant, anodyna uocantur.

Quoniam vero nonnulli, siue ob maximam rerum necessitatem, siue quod dolorem ferre nequeant, omnino requirunt, vt medicameutum aliquod ipsis dolori leuādo idoneum exhibeamus, commodum erit etiam de his tractare, quando & quomodo ipsis vtendum sit: item antidota ab ipsis exposita, quot simplicia, quotq; composita existant. Cerata igitur extrinsecus ex opio parata, quæ veteres etiam a dignitate, Ch liochrysus vocare dignantur. Verum ego etsi vim mitigatoriam habent, non ipsis adeo vti consulo, nisi magna admodum vrgeat necessitas, & calida valde intēperies. Bibunt autem nonnulli etiam id quod vocatur Diahermodactylu, aiuntque doloris leuationem inde fieri, dum ex ventre quædam aquosa euacuat, vt etiam ægri statim inambulare velint. Atque hoc est verum, raroque id quod titulo promittit, non euenit, sed habet etiam aliquid quod offendat, quoniam efficit, vt ii qui bibunt, crebrius fluxione irritentur. Hoc igitur ne fiat, nonnulli admiscuerunt cuminum, mastichen, gingiber: alii vero etiam euphorbium, arbitrati illud refrigeratorium quippiam, & torporis inducendi efficax obtinere. Alii non adeo ve- Anody.

rum hoc esse dictitant, non enim ita purgare posset, si tantã refrigerandi facultatem haberet, vt torporem queat inducere, sed falsum esse arbitror. Omnes enim qui biberunt, eo die stomachum cibis qui offeruntur nõ oblectari causantur. Idonea igitur sunt quæ ex cumino, gingibere, & pipere participant, & malitiæ ipsius, qua stomachum offendit, resistũt, sed nullum adeo, vt aloe ipsi adiecta opitulari potest. Ego huius compositionem, & eorum quæ veteres inuenerunt, vobis exponam, ne ignoremus nos, neque ab aliis ea discere cogamur, sed isqui velit pro arbitrio vti, hinc queat facile colligere.

Descriptio purgantis medicamenti Diahermodactylu simplicißima.

* Impres. libra Diahermodactylu.

Hermodactyli * drachma: gingiberis siliquæ nouem, piperis siliquæ duæ: anisi totidem, hæc omnia vna vice dãtur. Sin autem vẽtrem { copiosius } subducere cogitas, scammoniæ quatuor siliquas admisceto, & citra molestiam purgat, ægrosque dolore leuat.

* Impr. vnciæ tres, i alio. vnc. duæ.

Aliud Diahermodactylu.

Hermodactyli vnciæ tres: cumini * scrupuli tredecim: gingiberis * scrupuli duodecim: piperis * scrupuli decẽ: { Danť ex aqua calida, summus modus est scrupuli quatuor. }

* Siliquæ. * Scrupul⁹ * Scrupuli

Aliud ad idem.

Hermodactyli * scrupuli quatuor: gingiberis scrupuli sex: cumini * siliquæ quatuor: piperis siliquæ quatuor: anisi siliquæ quatuor: lachrymæ scammonii siliquæ octo. Danť scrupuli quatuor: { ex mulso }: Hoc medicamentum efficit, vt ægri statim incendant. Satius autem est ipsis dare morbo incipiente, { vel declinante, } quam vigente.

* Impres. scrupuli. * Cumini scrupuli duodeci.

Aliud ualde bonum, experientia a nobis probatum.

Anisi *, siliquæ duodecim, cumini *, piperis albi, & nigri, singulorum scrupuli duo: gingiberis scrupuli octo: euphorbii scrupuli quatuor: { mastichæ scrupuli sex: casiæ scrupulus: } hermodactyli * scrupuli quatuor. Hæc omnia vna vice ex aqua temperata dantur.

* Impres. quatuor. * Siliquæ.

Aliud quod Iacobus Psychrestus exhibebat.

Hermodactyli ſcrupuli quatuor: * ſcamnionii ſcrupuli duo dato potui ex aqua tepida, vbi ægrum victu prius com modo præparaueris.

Egregium antidotum, quod Theodotius philoſophus exhibebat.

Hermodactyli ſiliquæ q̃tuor: * cumini Aethiopici ſcrupuli * quatuor: aniſi ſcrupuli * tres: { alypiadis herbæ ſcrupuli ſex: agarici ſcrupuli tres: muſci ſiliqua: phu ſcrupuli tres: } maſtichæ ſcrupuli duo: { gingiberis ſcrupuli tres: ſpicæ-nardi ſcrupuli duo: } cnici ſcrupuli ſex: Dantur ſcrupuli quatuor cum hydromelite. Præſtantisſimum eſt hoc medicamentum, ac plurimum a multis aliis medicis comprobatũ. Oportet aũt etiam ægrum victu prius præparare, atq; ita duo, vel tria ouorum lutea, panis exiguum, & gallinæ pectus exhibere, deinde hora vna interpoſita, aut multum, duabus ad balneum ducere, ac loto reuerſoque domum ita antidotum, vt prædictum eſt, debito pondere propinare. Hæc ratio victus in omni medicamento exhibendo vtilis experientia apparuit. Neque enim hoc pacto medicamentum ſtomachum attingit, ſed etiam ventrem lõge facilius poteſt ſubducere. Tantum in hermodactylo nos experti ſumus, ac medicos noſtri temporis exhibere ſpectauimus, atque ego longo tempore his vſus ſum. Proceſſu autem temporis aloen ei admiſceri vtiliter ſum expertus, ac tentaui catapotia potius fingere, quam potionem offerre. Etenim præterquam quod ægris dolorem auferunt, etiam prohibent, ne crebris ipſi fluxionibus afficiantur. Deſcribuntur ipſa in hunc modum.

Catapotia ex Hermodactylo, & aloe.

Aloes ſcrupuli duo: ſcammonii ſcrupuli quatuor: cucumeris agreſtis ſeminis ſeſcuncia: hermodactyli ſemuncia. dantur ſcrupuli quinqne, aut ſex pro viribus.

Aliud eadem efficiens, tum in articulariis, tum habitu pituitoſioribus.

Marginal notes:

* Impreſſ9 addit, in alio ſiliquæ quatuor.

* in impreſſo additur, i alio ſcrupul9.

* Tres.

* Sex.

* Impreſſ9 pro phu, habet Su

Ratio in omni medicamenta exhibendo vtilis.

Catapotia ex hermodactylo.

* Aloes, colocynthidis, scammonii, singulorum semunciæ: hermodactyli vncia scrupulos quinque, aut sex, catapotia fingens, pro virium ratione dato. Cũ autem emollientia aluum catapotia efficere cogitamus, hoc pacto componito.

* ## *Catapotia emollientia.*

* Impress.⁹ quinque. Aloes siliquæ * sex: lachrimæ scammonii siliquæ * nouẽ: Hermodactyli siliquæ tres: { serici totidem: } cucumeris * Septẽ, in alio, nouẽ agrestis seminis totidem. Omnia trita excipito rosato, aut rhodomelo, fictaque catapotia dato non modo podagricis sed etiam aliis, quorum aluum cogitas subducere. Omnia enim nihil adferunt molestiæ, nihilq; ingratum, ac insuaue, cum deuorantur, obtinent. Sciendum autem non solũ potione ex Hermodactylo ad podagrici doloris leuationẽ parari, sed etiam alia esse plæraq;, ex quorum numero antidotum ex Coronopodio quoq; habetur, quod & ipsum meo iudicio non ita vt Hermodactylus stomachum offendit, mitigat autem similiter, si non amplius, certe non minus. Datur quaternis scrupulis, interim quidem per se, interim vero cum piperis granis quadraginta. Multi sane in hunc modum cõposuerunt, alii vero etiã { pluribus adiectis } vtilius medicamentum reddiderunt: descriptio ipsius ita habet.

Antidotum Dia Coronopodiu.

Diacoronopodiu. Gingiberis scrupuli duo: piperis scrupulus: agarici scrupuli decem: cnici partis interioris scrupuli quatuor: coronopodii radicis scrupuli sex. Contusa incretaq; reponito. At sciendum est drachmam eius exhiberi: iis autem qui difficilius purgantur, siliquas viginti tres, vel amplius, vel minus. Subducito aluum omnino septies, vel sæpius. Post euacuationem ægrum in balneum deduces: a balneo nutries ouis, & pane. Hoc quoque scire oportet, medicamentum istud etiã in magnis accessionibus datũ dolores mitigare. { Alia potio. Hæc statim vt accepta est, in ipsa accessione ægrum dolore leuat. Paratur hoc pacto. Erysimi seminis scrupuli quatuor: gingiberis scrupuli sex: coronopodii radicum, amomi, piperis, singulorum scrupuli sex. Redigantur om-

nia in puluerē, qui ad summum scrupulis sex exhibetur ℥ ægro, pridie concoctione bene obita, vel ex rosato, vel ex posca. Nihil minus solet dolores lenire etiam medicamentū ex myuro herba, præterquam quod stomachum nō vitiat, aut articulos offendit. describitur autem hoc pacto.

Medicamentum ex myuro herba.

Medicamentum ex miuro herba.

Erysimi, agarici, myuri herbæ, singulæ vnciæ. Dantur scrupuli quatuor: misceatur potioni vna vice dandæ scrupulus euphorbii, ac exhibeatur cum mulso, aut Chrysattico generoso.

Aliud generosum, probatum.

Anisi, propoleos, singulorū siliquæ duæ: gingiberis scrupuli quatuor: euphorbii totidem: masticheś scrupuli sex casiæ scrupulus: hermodactyli siliquæ quatuor. Hæc omnia potui dato vna vice ex tepida.

Aliud, quemadmodum Iacobus *Psychrestus.*

Hermodactyli scrupulus: lachrymæ scammonii scrupulus. Aegro prius humidiore victu nutrito datur.

Antidotum podagricum quod uocatur Clymax.

Clymax podagricum.

Agarici vncia: phu vnciæ duæ petroselini vnciæ tres, meu vnciæ quatuor: hyperici vnciæ quinque: gentianæ vnciæ sex: aristolochiæ vnciæ septem: centaurei vnciæ octo: chamædryos vnciæ nouem: mellis quod satis est. Datur hoc ad annum.

Aliud antidotum, quod eodem modo podagricis ad annum datur.

Podagricū ad annū datū.

Podagricum: medetur pedum articulorum capitis, stomachi, oculorum, iecoris, lienis, & renū dolori Curat etiā difficultatem vrinæ, & callos in articulis concretos summe discutit. Est autem medicamenti temperatura hæc. Rheu Pōtici vncia: agarici vnciæ duæ, phu vnciæ tres petroselini Macedonici vnciæ quatuor, meu vnciæ totidem, hyperici vnciæ * sex: gentianæ Ancıæ * septem, aristolochiæ vnciæ *

* Impressæ duæ. * Sex. * Septem.

* octo centaurei vnciæ * nouem chamedryos vnciæ * decem
Octo. Dantur viris ſcrupuli duo, mulieribus vnus, parato autem
* in hunc modum. Hæc in pilam coniecta, contuſaque ſingu-
Nouem. la priuatim, miſceto omnia, & rurſus pilæ iniecta contundito, atque ita probe incernito, ac vtitor, vt a nobis per ſingulos menſes ordinatum eſt: Menſe Ianuario dato diebus quinque alternatim: Februario diebus quinque alternatim Martio diebus quinque, alternatim: Aprili diebus quinque, alternatim: Maio tribus diebus alternatim: Iunio duobus diebus alternatim: Iulio vno die: Auguſto vno die Septembri vno die: Octobri duobus diebus alternis: Nouẽbri duobus diebus alternis: Decẽbri quatuor diebus alternis. { Atq; ſic per menſes duodecim dies triginta ſex anno vertente abſoluito. } At abſtinendum eſt, mero, carne ſuilla, bubula, leporina: item braſſica, ſinapi, & crudis omnigenis oleribus hydrogaro. Bene autem concoquat æger, qui medicamentum aſſumet, pedes aqua calida lauet, & oleo inungat: lactis potione, quam tempus exhibet, abſtineat.

De mitigatoriis medicamentis, quæ locis affectis admouentur.

Hæc igitur ſi per os exhibeantur, dolores mitigare ſolẽt: eorum vero gratia qui non tolerant, ſiue quod ſtomachus ſit affectus, & ea quæ exhibentur cõtinere nequeat, ſed protinus in vomitum erumpat, ſiue propter metum, & alterius medicinæ ſuſpicionem aliquam, exponẽda cenſuimus, quæ & ratione, & experientia vtilia nobis eſſe demonſtrata ſunt habent autem in hunc modum.

Ceratum quod in acceſſionum ſtatu imponitur dolore liberans.

Ceratum mitigatorium. Croci, lachrymæ papaueris, ſingulorum vnciæ quatuor: panis, ceræ, ſingulorum libra: olei ſextarius. Crocum, & lachrymam vino macerato, panem vero aqua: ac vbi expreſſeris, diligenter miſceto lachrymæ, & croco prius læuigatis: deinde ceram cum oleo liquefactam reliquis miſceto.

Aliud ceratum, quod ſimiliter in ſtatu applicari poteſt.

Ceræ vnciæ*quatuor:argenti spumæ vnciæ duæ: cerussæ tantundem:rosacei,solani succi,singulæ libræ,succo quo vsque soluta fuerint,excipito.

* Impress⁹ vncia.

Aliud ceratum, & ipsum mitigatorium, ad omnem inflammationem feruidam efficax.

Opii drachmæ quatuor:*cerati rosacei libra:lacte muliebri opium terito,atque ita ceratum in pila misceto,ac vtitor,vt longe optimo.

* In impresso additur i alio octo.

Ceratum mirabile, & usu probatum, de quo etiam alii multi testati sunt.

Olei veteris sextarios duos,in cacabo lignis sermẽtaceis coquito donec vehementer ebulliant,& turpænæ marinæ viuæ libram vnam adiicito,coquitoque donec olei prædicti modus iterum,aut tertio efferuescat,deinde talpæ animalis,quod nonnulli calamitem vocant,sanguinis vncias quatuor:ac cum turpæna incoquito,donec carnes ab ea resolutæ fuerint,& sublata deinde ab igne refrigerato , percolatoque,ac vitreo vase reponito,cum vsus postulat , olei qđ sufficit,paululum misceto:ac vbi dissolueris, ceratum mollissimum facito,ac in linteolum illitum,imponito.Coquito autem oleum,vt præscriptum est , in domo subterranea, mensis Martii die quinto,nequaquam diẽ differẽs:ita namque bene succedet. Tantum de epiplasmatis dolorem tollentibus,& mitigatoriis diximus.

Halacia ad concoquendum.

Salis communis libra:piperis vnciæ tres:gingiberis vnciæ duæ:origani vnciæ duæ:hyssopi sescuncia:thymi sescuncia:seminis apii sescuncia:folii,erucæ seminis,laseris , spicæ nardi,petroselini,singulorum sescuncia:feniculi vncia: salis ammoniaci libræ duæ. In puluerem redigito , ac vtitor. Aliud.Feniculi,hyssopi,petroselini,casiæ,ligustici,rheu Pontici,myrrhæ,laseris,singulæ vnciæ:piperis vnciæ duæ: salis ammoniaci sextarius.

Aliud Buphati.

Piperis vnciæ tres: gingiberis vncia: laſeris ſemũcia: aniſi vncia, coſti vncia, ſalis communis libræ duæ: panis quod ſatis eſt. Aliud. Salis communis libra, ſalis ammoniaci libræ duæ: piperis albi vnciæ tres, piperis nigri tantundem myrrhæ vnciæ duæ: cnici vn ia, ameos ſeſcuncia, laſeris vnciæ duæ: folii vnciæ duæ: aniſi ſeſcuncia, origani vnciæ duæ ſemis, hyſſopi vncia, thymi vncia, & ſemis petroſelini ſeminis ſimiliter, erucæ ſimiliter, piperis longi vnciæ ſex, ſpicæ nardi vnciæ duæ, cumini, ſeſelios ſingulæ vnciæ.

Naturalia diuerſa ad pedum fluxionem.

Phyſica. Quoniam nonnulli, cum neque in victu perſeuerare, neque medicinam tolerare poſſunt. cogunt nos in Podagra vti naturalibus, & iis quæ alligantur. Vt igitur optimus medicus omni ex parte inſtructus ſit, & multifariam ægris omnibus opituletur, huc deſcendi Cum autem multa ſint, quæ id præſtare, queant vſu tantum longo probata ſcribimus.

Medicamentum naturale ad fiſtulam pedum, admodum celebre, & a multis comprobatius.

Neruos ouagri, & apri, & ciconiæ ſumito, ac plicatis inde chordis, dextros quidem neruos dextris ægrorum pedibus, ſiniſtros autem ſiniſtris alligato, ac ſtatim dolorẽ leuabis. Vbi autem dolor conquieuerit non amplius alligabis, ſed vbi rurſus dolorem ſenſerit, ac miraberis, quod neque dolor, neque aliud quid periculoſum ſubſequatur, quemadmodum multos attonitos fieri conſpicimus, vbi pedes fluxionibus tentari deſierint. Nõnulli vero ciconiæ neruos aliis non complicant, verum retinent, mittuntque in phocæ pellem, ac illigãt chordis ſeorſim abſque neruis ciconiæ plicatis. pedibus ægri ſimiliter illigant dextros dextris, ſiniſtros ſiniſtris, cum luna eſt in occaſu, vel in ſigno ſterili, & Saturnum ingreditur.

Medicamentum præſeruans a podagra, & morbo articulario.

Torpedinem viuam cum oleo & aqua in vas æreum,

& cacabum coniicito, ne oleum vstum strepitum edat, ac herbam narcissum luna desinente collectam adiungito, ipsamque cum animali incoquens, vsque dum tota dissoluatur, & ossa nudentur, tunc tandem oleum ab aqua paulatim separabis, omnia facito luna desinēte, vngitoque ægrū ter die, & siquidem articuli dolent, patiunturque, curantur si vero non dolent, præseruat ea, ne vnquam doleant. Id autem facito, vngitoque ad dies tres, luna omnino desinente. Nam si in alio tempore hæc facias, non succedet.

Aliud probatum.

Puellæ virginis primis menstruis inquinatum panniculum illinito, ac vbi sic aliquando feceris, Podagra non laborabis:

Aliud quod pedes, & manus præseruat.

Neruos vulturis ex cruribus, ac summis pedibus collectos ad talos ægri alligato, curans, vt neruos dextri pedis vulturis, dextro ægri pedi alliges, & sinistros sinistro. Similiter etiam cubitorum, manuum, & humerorum neruos, alasque. Aliud. Leporis tali, si alligentur, articularios affectus admodum alleuiant: oportet autem leporem viuum relinquere. Melius facit etiam cutis vituli marini, si pedibus substernatur, Quin & versum Homericu, Contio turbata est, subter quoque terra sonabat, si aurea lamina ipsum scribas, cum luna est in libra, præstat autem multo, si in leone inueniatur. Item Magnes lapis gestatus articulariorum dolores curat, similiter etiam Aethites si gestetur, præterea cotyledonis radix, item sanguis hirundinis illitus podagricos dolores mirifice lenit.

Ad Podagram.

Vbi initio videris pedes inflāmari allium læuigatū quotidie ipsis inducito, nō soluēs, donec fuerint exulcerati: deinde vrinæ pueri impubis, quā calculis marinis cādentibus incēderis, oīa iniicito, & vtitor, postea si absinthio pedes ob-

ducas, adeo efficax est, vt non amplius podagra infestet.

Remedium a podagra præseruans.

In laminam auream luna desinente quæ sequuntur scribito, & neruis gruis inuoluito, deinde simili canaliculo ipsam includito, gestatoque ad talos. Meu Treu, Mor, Phor, Teux, Za, Zon, Phe, Lou, Chri, Ge, Ze, On. Quemadmodū sol in hisce nominibus firmatur, & quotidie renouatur, ita hoc figmentum confirmatur, quemadmodum prius. Iam, Iam, Cito Cito, ecce enim magnum nomen dico, in quo conquiescentia firmantur. Iaz, Azyph, zyon, Threux, Bayn Choog. Firmate hoc figmentum, vt erat primum, Iam, Iam, Cito, Cito.

Ad podagram, quæ nondum contraxit nodos, admirabile, & probatum.

Chamæleontis caput, & pedes ipsius, extimaq; pedum, vel genuum præscidito, & quæ ex dextro pede habentur, seorsim seruato, & rursus a sinistro pede, extrema similiter præscidito, seruatoque & ipsa priuatim, ac vbi duos digitos dextræ manus impresseris, pollicem & annularem vngue chamæleontis, similiter & sinistræ manus secundum digitū notaueris, *vngue chamæleontis, inquinans sanguine digitorum dextræ manus extrema, dextra chamæleontis, sinistræ autem manus sanguine, sinistra animantis extrema: in exiguum canalem includito, ac gestato dextra quidem animantis extrema dextro pede, sinistra autem sinistro, vsque dum æger curatus fuerit. At chamæleontem præcisis extremitatibus adhuc viuentem panniculo lineo puro inuolutū attingito, ad solis exortum. Sin autem contingat manus, quoque prædicto affectu cruciari, attingito etiam manus, ac in exiguos canales indito, curabisque ipsas: facito autem hoc luna desinente.

* Hic corrupti sūt codices.

Podagricum Naturale.

Cornubus ouillis crematis, & ex vino in pila de tritis dextro cornu dextrum pedem inungito, & sinistro sinistrum, & dolores podagricos mitigabis.

Aliud ad podagram, & omnem fluxionem.

Herbam ſacram, quæ eſt altercum, cum luna eſt in Aquario, aut Piſcibus, effodito ante ſolis occaſum, radicem non attingens: vbi effoderis ipſam duobus ſiniſtræ manus digitis, pollice & medico dicas, Loquor tibi, loquor tibi herba ſacra, cras voco te in domum Philiæ, vt ſiſtas fluxionem pedum, & manum huius viri, vel huius mulieris, ſed adiuro te per nomen magnum Iaoth Sabaoth, Deus qui terram firmauit, & fixit mare fluuiis abundans fluentibus, qui exiccauit vxorem Loth, & fecit eam ſtatuam ſalinariam, accipito ſpiritum matris tuæ terræ, & vires eius, & ſiccato fluxionem pedum, aut manuum huius viri, aut mulieris. Craſtino die, ante exortum ſolis accepto oſſe cuiuſcunque animantis mortui effodito radicem, & accepta ipſa dicito Adiuro te per ſancta nomina, Ioth, Sabaoth, Adonai, Eloi, ac in ipſam radicem ſalis pugillum coniicito, inquiens. Vt ſales hi non augebuntur, ſic neque affectus huius viri, aut huius mulieris. Item extremam radicis partem ægro alligato, cauens ne madeſcat, reliquum vero ſuſpendito ſuper cruſtam diebus tercentum ſexaginta. Cum iam de conuenientibus podagricis, auxiliis, curandi ratione, & vſus illorum modo, præterea de naturalibus, quæ experimentis probauimus perſcripſerimus, finē libro fæliciter imponemus. Hæc ſunt impia.

Auxilium Podagricum ualde bonum.

Myrrhæ ſiccæ ſextula: hermodactyli ſextulæ duæ. Trita incretaque potui ex vino veteri in balneo exhibeto.

FINIS LIBRI VNDECIMI.

CAPITA LIBRI DVODECIMI & appendices.

ALEXAN. TRALLIANI LIBER DVODECIMVS IOANNE GVINTERIO ANDERNACO INTERPRETE.

De febribus. Cap. I.

CVM Postulaueris a me charissime Cosma, vt curationes, quas in diuersis morbis frequenter sum expertus tibi exponerẽ, non grauate obtemperaui: vt qui fatear iure me gratiã vtrisque, & tibi, & patri tuo pro beneuolentia, quam subinde mihi benigne præstitistis, debere. Hic enim protinus ab initio non in artis modo operibus, sed etiam in vniuersis vitæ negotiis commodus mihi fuit administer: tu vero cum apud Barbaros degeres, neutiquã me propter casus euentusque rerum quæ nos vrserunt negligendum censuisti. Quare etiam senex in posterum vobis morem gero, & cum non amplius laborem ferre possim, librum hũc conscribendum, & experimenta, quæ lõgo vsu, atq; exercitatione in hominũ morbis a me sunt comperta, in com-

mentarium redigenda putaui Oblectabit autem non paucissimos, qui hæc citra inuidiam inſpicere voluerint, accurata iſta docendi ratio, breuitaſque ſimul & perſpicuitas dictionis. Studui enim, quantum licuit, verbis vti communibus, magiſque perſpicuis, vt etiam vulgaribus liber eſſet dictione ipſa facilis & explicatus. Exordium itaque a Diariis febribus ſumemus, Diuiniſſimi Galeni doctrinam pro viribus hic quoque imitantes.

Febris eſſentia. Quod ſane Febris eſſentia, ſubſtantiaque, & natura nihil aliud ſit, q̃ tum cordis tum arteriarum calor naturali contrarius, a præſtantisſimis medicorum, Galeno potisſimũ, & Hippocrati eſt demonſtratum. Quare huc Eraſiſtrati opinionem adducere, Aſclepiadiſque, & aliorum medicorum chorum, ſuperuacaneum exiſtimaui. Quod autem rationi conſentit, febrim a corde potius quã ab alia corporis noſtri particula proficiſci, multis licet argumentis colligere. Si quidẽ febris natiui caloris eſt mutatio, natiuus autem calor in corde exiſtit, conſtat etiam febrim in corde ſedem habere. At quoniam febris eſt non ſolus abſolute calor naturali contrarius, ſed in materia quadam ſubſiſtit, materia vero triplex genere in nobis habetur manifeſtum eſt, ꝙ febris quoque in tribus conſiſtere materiis cognoſcetur, in ſpiritibus nempe, humoribus, & ſolidis particulis. Si igitur ſpiritus immutatus fuerit, febrim parit ex illo prouenientem, quã Græci Ephemeron, nos Diariam appellamus, ſin autem humores, eam quæ putredini fertur accepta, ſi vero particulæ ſolidæ, Hecticam efficiunt. Dicamus itaque de vnaquaque quid ſit, & quomodo ſpecies eius dignoſci, optimeque poſſit curari. Exponamus autem primum Dariam, vt pote omnium ſimpliciſſimam, quæque ſimul vniuerſis magna ex parte hominibus ſuperuenire conſueuerit.

[Margin notes: Febris a corde incipit. — Febris quid. — Materia febris triplex. — Spiritus. — Humores. — Solidæ partes.]

Diariarum notæ.

Diariæ febris notæ. Febres Diariæ cum ex ſpiritibus habeant originem, nihil ſtabile, neque firmum continent, ſed vti celeriter generantur, ita etiam ſoluuntur, vnde & Diariæ vocatæ ſunt,

ad vnum vſque diem, aut paulo diutius interdum durãtes. Notari vero ipſæ hoc pacto debent, ex tactu, vrinis & præterea etiam pulſibus. Ex tactu enim caloris copia nobis innoteſcit, cum is ſola quantitate increuerit, vt ſpectare licet etiam calorem, qui in balneo excitatur. Ex vrinis autem quoniam his per initia morbi manifeſtas concoctionis notas repræſentant, quod in nulla aliarum febrium ineſſe ſolet. Ac pulſus harum celerem arteriæ & eleuatam diaſtolen tardiorem vero ſyſtolen obtinent. Nam refrigerium magis quam recrementorum expurgationem requirunt. Iam eiuſmodi febres ſtatum quoque habent æquabiliorem, & declinationem, quæ in parum interuallum, perfectamque integritatem deſinat. Habentur autem aliæ quoque notæ febrium, quæ ob ſpiritus conſtituuntur, verum hæc quoq; abunde ſpeciem febris declarare vobis, & aliis a febribus poſſunt ſecernere.

Diariæ curatio.

Diariæ febres cum communem habeant generationem quantum ad ipſas attinet, communem quoque curationem recipiunt. At quoniam non vna earum cauſa, ſed plures, & variæ eſſe ſolent, de his dicendum arbitror. Etenim laſſitudo, frigus, repletio, inedia, vigiliæ, ciborum in ventre corruptio, vlcera & omnes { vt ita dicam } antecedentes cauſæ, has eo febres producunt. Quandoquidem igitur non vna febris Diariæ efficiens cauſa exiſtit, ſed plures, conuenit etiam, vt nos non paucas quaſdam curationes ſed cõplures vnicuique ſpeciei conuenientes exponamus. Diariæ curatio.

De his qui ex laſſitudine febricitant.

Qui ob laſſitudinem febricitarunt, plerunque medicos non expectant, ſed ſtatim vbi febrim declinaſſe ſenſerint, ad balneũ proficiſcuntur, tanquam a natura quadã edocti optimũ præcipuumq; remediũ eſſe de fatigatis lauacrum. Hoc aũt plærięq; etiam medicorũ inconſiderate faciunt, & nulla ratione habita ad lauacra tranſmittunt, vnde interim Diariæ ex laſsitudine.

non paucos insigniter offendunt. Si namque corpus recrementis vacuum, neque plethoricum, aut vitiosis obnoxiũ succis inuentum fuerit, maxime iuuantur, nec alterius indigent curationis. Quibus autem corpus omnibus ex æquo succis scatet, plethoricum appellant, & vitiosis infestatur, quod cacochymum dicitur, putredinique est opportunum, vt hinc non modo spiritus, sed humores quoque antea incaluerint, vice versa plurimum offenduntur, & in febres putridas prompte incidunt, præsertim si victu vsi sint minus curioso. Ne igitur idem nobis quod illis accidat, primum notas earum persequi oportet. Nonnullæ igitur earum sunt exquisitæ, nonnullæ vero non exquisitæ, cum sint, in putridas prolabuntur. Ita nanque & lauare, & nutrire probe, & non lauare rarius bona ratione poterimus.

Curatio eorum qui ex lassitudine febricitant.

Curatio febris ex lassitudie

Quoniam ex lassitudine febricitantes diligenter plane humectandi sunt, & refrigerandi, fiet id commode balneis temperatis, victu, & vnctionibus, quæ nullam discutiendi vim obtinent. Nam in his omnia facere oportet, quæ humiditatem potius augere, quam ex corpore auferre possunt. Quare neque corpus multum perfricare, neque tepida ex solo oleo vnctiõe, sed ex hydrelæo magis vti oportet. Quippe id liberalius, quam ipsum oleum per se humectat: & penitius in corpus ab aqua transmittitur refrigeratque articulos excalfactos, & feruidos ex nimio labore effectos. Quocirca neque vngere in aere calido neque perfricare conuenit: sudoribus enim manantibus ne humectare quidẽ prorsus vnctio poterit, vt quæ cum eis a corpore decidat. Præstat autem meo iudicio multa tepida sudorẽ eluere & ægrotantem in exteriorem domum egressum strigili abstergere atque ita hydrelæo perungere: deinde exiguo spacio interposito intrare ipsum, & in calentis aquæ solium descendere ita vt neque integram omnino horam in aere perseueret, sed tantum transire videatur. Sic enim humectabitur, & metuendum non erit, ne perustus incensusque ab aere, aliã

rursus

rursus febrim acquirat. Hæc sane medendi ratio omnibus ex lassitudine febricitantibus conducit, præsertim iis qui calidiore sunt temperamẽto. Ignoro igitur, cur Diuinissimus Galenus oleo quidem tepido duntaxat vsus fuerit, aquã vero ei miscere vitarit licet enim & frigidam ei aquam, præterea etiam tepidam admiscere. In summa, vt cuiusque tẽperamentum est, calorisque & siccitatis ex lassitudine ortæ excessus, ita quoque vnctione vtendum erit. Quod si vero iterum rursus lauare ægros volueris, eodem que modo perungere, & in calidæ solium demittere, & in eo, aliquãdiu immorari valde quidem ipsos hac ratione iuuabis, vt reuersi a balneo lassitudinis omnisque intemperiei prorsus obliuiscãtur. Atq; hac ratione etiam in iis vtendum erit, qui ex vigiliis febricitarunt: item qui ex mœrore, & in illis qui ex morbo se recolligũt Restat nunc, vt de his sermonem instituamus, qbus cruditas superueniẽs febrim Diariam excitauit. Notæ.

De his quĩ ex cruditate febricitant.

Cruditas ex caliditate, magis autem ex frigida intẽperie generatur. Notatur facile ex ructu, nidoroso quidem in his, quibus caliditas cruditatem induxit: acido vero, quibus frigiditas illam peperit. At non solum ructus, sed etiam aliæ omnes notæ attendendæ sunt, ætas inquam, temperamentum, studia vitæ, & reliqua totius victus ratio. Neque enim si ructus est nidorosus, calidam iam quoque cruditatem esse prorsus suspicabimur. Interdum enim ex ingestoꝝ etiã qualitate fuit excitata, vel cum ægri ipsi nidorosum, aut melleum qd in cibo antea assumpserint. Quin nec acidus ructus omnino suspicionem nobis præbet, vt frigidam intemperiẽ dicamus: quippe etiam acidus cibus, & acerbus frequẽter effecit, vt ructus acidus appareret, interim vero caliditas quoque: nam acidus ructus non solum ex frigiditate, sed calida etiam intemperie generatur, fierique non potest, vt eiusmodi cesset ructus, nisi quis refrigerãte & humectãte victu vsus fuerit. Conuenit igitur cruditates ex omnibus iam commemoratis internoscere, atq; vbi sic discretæ fuerint, firmam earum curationem aggredi. Diariæ cruditat.

De ciborum corruptione ex caliditate, & nidoro su ructu proueniente.

Ciborū corruptio nidorosaque cruditas.

Qui sane ex caliditate ciborum corruptionem, nidorosamque cruditatem sustinuerũt, eaq; de causa in febrim Diariam inciderunt, iis non calefacientes cibi, aut potus adhiberi debent. Etsi enim exiguo tempore mitigari, lenirique videbũtur, flatibus qui infestabant, dissipatis, postea tñ occasionem præbent, vt febris Diaria magis incẽdatur: interim vero, vt etiam febris, quæ ex humorum putredine oriri solet, rursus subsequatur. Ne igitur hæc eueniant, congrua victus ratio præscribi, & curatio quæ e contrario repugnet, adhibenda est. Quippe fieri nequit, vt affectus qui infestat, ex toto conquiescat, & veluti radicitus excindatur, vbi causa quæ ipsum efficiebat, prius non fuerit sublata. Quare si tibi cibus, qui ad nidorosam cruditatem inclinauerit, suspendere adhuc in ventriculo videatur, tunc potioni aqua calida potissimum est sumenda. Hæc nãque partem humorum eluere, abstergere, & ad inferiorem vẽtrem propellere, partem vero vt in corpus etiã distribuatur, præparare, & præterea spiritum iam siccum, incensumq; temperare, & lenire, meatusque laxiores efficere potest. Haud noui, an q̃s hoc præstantius remedium iis qui ex calida intemperie cruditate laborarunt, eoque in Diariam febrim inciderunt, excogitare possit. Quod si vero cibi corrupti non in ventriculo hærere tibi videantur, sed per aluum egeri, rursus hic non solũ non impediri, sed etiam adiuuari debet, quo ea quæ corrupta sunt, per ventrem potius queant excerni, sin autem immoderatius per aluum ferantur, rodantque intestinũ, etiam hic ad balneum ægros ducere conuenit, & ventris iecorisq; regionem potissimum vino melino perungere, & pane ex aqua calida nutrire. Porro iniiciatur in eam & apii, & coriandri radix, verum apium non multum in ea efferuescat, sed protinus, antequã in calida valde maceretur, auferatur. Si vero caliditas, aut inflammatio quæpiam ventriculum obsederit, neq; radix apii, sed coriandri tãtum immitti debet,

Caliditas aut iflãmatio ventriculi.

vel offa panis calidæ iterũ, aut tertio intincta esui per se exhibeat. At si venter copiosius profluxerit, vt deinceps vires debilitentur, etiam omphacomeli, aut hydromelum, aut hydrorosatum dabitur. Sin autem nulla inflammatio ventriculi os obsidere videatur, vini Cnidii, aut Sabini quod exiguam habeat astrictionem, momentum propinari ipsis debet. Sin vires nullam noxam expertæ fuerint, caue ne vinum permittas, præcipue calidiore temperamento præditis. Si nãq; nidorosa cruditas ex calore acciderit, constat magis eã in calidioribus auctum iri, si vino vti voluerimus. Ac mirari mihi subit, quomodo diuinissimus Galen⁹ in opere de medẽdis morbis calefaciẽtib⁹ remediis vsus appareat. Nã antidotum quod a triplici pipere Græci dia trion pepereon appellãt, & illud quod ex malis cotoneis parat, exhiberi ipsis permittit: extrinsecus autem rursus ventriculo purpuram nardino, absinthio, & mastiche imbutã, applicare. Atque hæc calida imponere iubet, ne vẽtriculi robur dissoluat. Ego vero ea neutiquã calidiore affectu pressis conuenire arbitror. Atque hæc nequaquam dico cõtradicendi studio, sed q; ita mihi veritas habere videatur, q̃ semper cuiuis præponendã censeo. Si enim nidorosus ructus, & cruditas a calidi tate prouenerit, conueniebat (vti arbitror) contrariis hãc remediis moderate vtẽtes, ita medicari. Sin aũt a calidioribus pinguibusq; cibis orta fuerit, etiam sic victus cõtrarius, qui modice refrigerare possit, iniungi debebat. In summa didicimus, omnia quæ naturam excesserunt, contrariis curari oportere, & rutaceum oleum, & si quæ alia est calida iniectio, adhibere dissuadeo: atq; hoc cauendũ est, in quibus corruptio & febris ex calida intemperie sunt subsecutæ.

Vẽtris pfluuiũ in febri.

Galenus

Veritas oib⁹ reponẽda.

De his qui ex cruditate febricitant humore magis acido proueniente.

Hactenus de his, qui ob nidorosum ructum febricitarunt egimus nũc aũt dicam⁹ etiã de illis, q ex frigida intẽperie in cruditatẽ inciderũt. Acida cruditas nõ adeo celeriter febrim

ſolet accendere, ſi vero etiam febrim excitare contigerit, perpende, & diſquire, num quandoq; etiam calida intemperies acidum ructus procrearit, fit enim interdum, vt is non ſolum ex frigore, ſed etiam ex caliditate frequẽter oboriatur. Idem ſiquidem in externis quoque videmus. Accidit.n. in calidis pariter, & frigidis admodum domiciliis, vt vinum nonnunquam in acidum cõuertatur. Similiter autem infermento quoque idem ſpectare licet, hoc etenim in calidioribus retentum domiciliis, in acorem mutatur, idem vero experitur, vbi a gelido aere fuerit refrigeratum. Quare vnum idemque accidens a contrariis cauſis generatur. Attendere igitur oportet ſigna, tum preſentia, tum quæ præceſſerunt, vt ex omnibus poſsis cognoſcere, quæ tandem ſit cauſa, calida ne, an frigida, atque ita ad curationem venire. Quare ſi acidus ructus ex caliditate prouenerit, refrigerãtibus, & potu, & cibo vti conuenit, præcipue his, qui reſiſtere poſſunt, & non facile corrũpi. Quapropter neque cremor ptiſanæ, neq; halicæ ipſis eſt exhibendus: facile enim corrumpũtur, & in ſtomacho ſupernatant, ſuſpenduntur q;, vnde etiã accidit, vt ipſis magis aceſcant. Itaq; piſces, qui dura carne ſunt præditi, his expediunt, & gallinæ ex decocto, aut ſimplici iure paratæ: adhæc Iſicia ſimiliter dura, cuiuſmodi ſunt, quæ ex buccino, & glauco, orphoq; piſce potiſsimum conficiuntur. Nec mireris quod hæc dicam; qui nãq; ex calida intẽperie acores experiuntur, eos etiam ſi pedem bubulum exhibeas, non offendes: imo adiuuabis quoque. Ego ſane noui quendam cum longo tempore acorem experiretur, his me cibis perſanaſſe: præterea etiam oſtrea non cocta, & duracina exhibui, omniq; alimento quod refrigeraret, ægre corrumperetur, mutareturq;, ſum vſus.

Vinũ aceſcẽs in calidis, locis ſeruatum.

Acid* ructus.

De acido ructu, qui ex frigida intemperie naſcitur.

Quod ſi acidus ructus non a calidiore, ſed frigidiore intẽperie originem traxerit, tunc potius victus calefaciẽs, & antidota conueniunt, cuiuſmodi ſunt tum quod ex malis cotoneis conficitur, tũ quod a triplici pipere Dia trion pepereon

nominatur: adhæc fomentum ex nardino. Quæ igitur Diuinissimus Galenus in nidoroſo ructu fieri præcepit, ea ego omnia iis potius, qui ex frigida intemperie cruditatem ſunt experti, conuenire, & non aliter habere poſſe arbitror.

De febribus diariis, quæ ex obſtructione generātur.

Diaria ex obſtructione.

Febris Diaria ex viſcoſis etiam craſsiſque humoribus naſcitur, dum nimirum excrementa propter meatus occluſos non perſpirant, fiuntque acriora. Aduertere igitur animum hic, & internoſcere oportet, ſola ne copia, an craſsities ſola, & humorum lentor obſtructionem effecerit. Si enim copia pepererit, ante omnia ſane per ſanguinis miſsionem vacuatio tentanda eſt: deinde ſic particularibus vtendum præſidiis, quæ laxare, diſcutere, vel extenuare poſſunt. Nam ſi vacuatione omiſſa laxantibus quiſpiam, aut diſcutientibus vti voluerit, malorum magnorū autor erit: quippe obſtructionem multo adhuc maiorem reddet, diſcutientibus ante concoctionem, aut euacuationem vſus remediis. Quod ſi nō copia, ſed viſcoſi craſsique humores obſtructionem procrearint, ſanguis mittendus non eſt, ſed decoctis potius quibuſdam vtendum, quæ extenuare poſſunt, ita vt nō calefaciāt: nec inſpergere oportet, quæ vulgares medici temere audēt: vt ſerpillum, aut calaminthen, aut hyſſopum, aut origanū, aut rutam his adhibere, ignari quod multo magis offendāt, quam iuuent ægros. Etſi enim materiam attenuare nonnihil videantur, alia tamen ratione offendūt, dum febres reddunt acriores. Quare illa potius quærere conabimur, quæ abſtergere & attenuare citra caliditatem nouimus. Hoc autem in numero habetur oxymeli, quod & generoſe abſtergit, & febres non exacuit. Atqui nec hoc in omnibus verum exiſtit. In quibus enim occaſionem morbi craſſa recremēta præbent, quæ & obſtructionem excitarint, & febrim accenderint Diariam, a calore, aut ſiccitate craſsitiem & lētorem conſecuta, quemadmodum id in rebus plus æquo coctis, aut aſſatis nimium fieri cernimus, in his oxymeli exhibendum quoq; non eſt, neque vero in quibus ſiccius eſt temperamē-

tum, aut mœrores quidam, aut lassitudines, aut ira, aut solitudo, aut vigiliæ præcesserunt. Etsi enim talia non admodum calefaciant, tamē siccando materiam adhuc magis crassam faciunt, quam, vt arbitrantur, attenuent. Quæ enim a siccitate coacta fuerint, & crassiora quam prius euaserint, nunquam eiusmodi siccans aliquod medicamētum attenuare potest. Ego siquidem in huiusmodi temperamentis subinde spectaui, quod oxymeli cuipiam propinatum, pro eo q̃ vrinas prouocare debet, retentionem potius, & obstructionem materiæ pepererit, vt hinc etiam febris magis fuerint auctæ. Verum cum vulgares isti causam ignorent, ad alia eā referunt. Quapropter illis tantum exhiberi debet oxymeli, in quibus cruda crassaq; & frigida recrementa hærent: ad hæc qui pituitoso & frigido sunt temperamento: in quibus etiam cruditates, repletiones, & ociosa potius vita præcesserit. In his nāque ipsis idoneum existit, & si quid viscosum inhæret, & crassum, a frigidis cibis, aut potionibus collectum. Ex omnibus autem aliis, quæ medici ipsis in balneo ad extergendam cutem, vt saponem, mel, & aphronitrum præcipiunt, hæc magis attenuare, & meatus obstructos liberare possunt. Verūtamen in calidioribus temperamentis non solum ab oxymelite, sed aliis quoq; decoctis, quæ siccare, aut calefacere possunt, abstinendum censeo: victu autem vtendum humido magis, & temperato, qui nihil siccum, & acre ĩ se habeat. Quare ptisana, & foris & intus est eis aptissima, vt quæ præterquam quod humectet, etiam abstersoriū nō nihil, & attenuatorium obtineat. Admisceatur aūt ei apomelitis paululum: nam id quoq; abstersorium quippiam citra vllum calorem possidet. Iam pisces hisce conueniunt: q̃p pe alimētū inde proueniens, & probe concoquitur, & nequaquam meatibus inhærescit: adhæc gallinarum cohortalium alæ, & lactucarum caules, intybi, & troxyma. Hac igitur victus ratione illi sustentandi sunt, in quibus recrementa terrestria magis, & crassiora q̃ fuerint, a calore facta censueris. Sin aūt nihil tale fuerit, pituitosiora vero ea tibi appareaut, quæ obstructionem excitarint, tunc confidēti ani-

Oxymeli quibus dandum.

Ptisanæ

mo etiã decoctũ apii, anisi, adianthi, & oxymeli non modo simplicius, sed etiã cópositum propinato. Nam in frigidiori bus temperamentis, & in quibus materia pituitosior est, & humidior, in his id quod a diuinissimo Galeno dicitur, verissimum existit, nempe quod oxymeli tum abstergit genero se, tum febres non exacuit, in naturis autem biliosioribus, & magis melancholicis rarissimæ exhibẽdum. Porro quod in viribus iam magis debilitatis nullus eo vti debeat, id quoque iis constare arbitror, qui Hippocratis scripta didicerũt, & experientia quoque perceperunt, quod vim etiam raden di intestina obtineat. Multas siquidem noxas, & commoditates continet. Ac diligenter is, q velit aut oxymeli, aut her barum * decoctum, aut aliud quoddam incisorium curatio- nis gratia exhibere, tum facultatẽ eius quod propinat, tum quantitatem, tum qualitatem, tum ordinẽ, tum ne temere, & indistincte in omnibus vtatur remediis, diligenter cogno scere debet. Hoc enim ad præstantissimum queq; medicum pertinet, vt omnia perquirat, curioseq; examinet, & præsi- dia considerate distincteq; admoueat.

* In græco habẽ dilutum.

De febribus ex putredine creatis. Cap. 2.

Febris putridæ.

QVod omnes febres continentes ex materia quæ eas incendit, intra vasa subsistente, & putrescẽte gene- rantur, oĩbus in confesso est. Atq; idcirco etiã conti nuationẽ hñt, neq; rigorẽ mouent, qui in externã cutẽ fera tur, sensibilesq; particulas rodat, vt in his quæ intermittũt, fieri solet: vnde in cõtinentibus, si inquit, rigor superueniat, bonũ est indicium. Atq; hoc in ardentibus, quas Causos græ ci appellant, etiam videre licet. Docuit autem nos id quoq; Diuinissimus Hippocrates, vbi ait, si ei qui ardente febri la- borat, rigor superueniat, morbi solutio expectanda est. Por ro sunt nonnulli, qui etiam febres intermittentes intra vasa consistere, quemadmodum & continentes arbitrent, ac ni- hil prorsus loci, sed quãtitatis, & qualitatis ratione differre. Etenĩ in cõtinuis, & multã, & crassam esse materiã existima re ꝯuenit: atq; ideo neq; extra vasa emitti posse, intermittẽ tium vero tenuiorẽ, & vt in extimã cutẽ efferat, magis ido-

Intermit tētes humorē tenuem.

neam. Porro huiusmodi etiam intermittentibus accidit, & materia extra vasa putrescit, vrinæ quoq; testantur. Quippe materiam ipsam, quæ iam dudum cōputruerit, repræsentant. Atq; hinc sane integra morbi tempora coniectura depræhendimus, quando scilicet concoctionis initium morbus habet, quando incrementum, & statum. Alii vero nō de loco solum in quo constituuntur & generatione quam febres habent, dissentiunt, sed etiam de materia ipsa, vnde ꝓcreantur. Nonnulli etenim in vniuersum febres ex bile incendi dixerunt, cum febris res quæpiam calida sit, & sicca, talis autem bilis quoq; existat ad generandos huiusmodi affectus accommodata. Alii vero ipsorum non bilem, sed pituitam causantur, eo ꝙ hæc rursus ad putrescendum obturandumq; non parum est idonea, cum humida sit & crassa. Iam hoc quoq; nobis indicat ipsum pituitæ vocabulum, qđ Phlegma Græce dicitur, a verbo Phlegin, quod est inflāmare. Nam Phlegma eo ꝙ inflammet ipsum & calefaciat dictū est: atq; hoc sane palam est absurdum. Cæterum de humore melancholico nonnulli opinati sunt, nunquam ipsum febrim posse incēdere, eo ꝙ frigidus ipse sit natura, & siccus, nihilq; habeat humidi, aut calidi, vnde putredines generentur. Nihil itaq; mirum est, quosdam putare melancholicum humorem neutiquam plane putredinem recipere. Non desunt, qui in vniuersum febrim nunquam a putredine fieri ꝓnunciarint. Nam humores in venis exardescere, non putrefieri dictitant. Si nanque hoc esset, inquiunt cur tandem non etiam lumbrici, aut aliæ quædam bestiæ in vasis, si putrefactio est, gigni cernuntur, quemadmodum in ventre & aliis particulis? Quinetiam in externis omnibus hoc spectare licet, ꝙ quæ putrescunt, variarum rerum species generare solent, quarum nulla vnquam per vrinas excerni visa est. Dicendum igitur est putrescere, & incendi, vt videre id licet in pice & bitumine, aut arundinibus, aut chartis, aliisque multis fieri, que prompte ab igne afficiuntur, incenduntur que. Sic igitur nōnulla etiam scintillam modicam nacta, magnā & immensam flammam excitarunt, vt nō solum vicina, sed

Morbi tēpora vude cognoscantur.

Phlegma vñ dictū

etiam omnia longius sita combusserint. Tale quid etiam in nobis, inquiunt, accidit. Incipit enim spiritus inflammari, atque ex ardescere: non enim iam coputrescere ipsum quoque dicendum est: quia nisi spiritus humectantia & refrigerantia, quæ ipsum contemperare & mitigare possint consequatur, etiam vicina depascitur. Atque ex his ipsis ille nimirum primus est, qui ad hoc magis idoneus inueniri poterit. Non solum autem deputrescenda in vasis materiæ, vt opinor, dissentiunt, sed etiam de putrefactionis modo. Alii siquidem ipsam ex calido & humido, nimirum humiditate fieri dixerunt, ad vetera, & putrefacta ligna respicientes. Sic enim res habere videtur, ac puto vtrosque vera dicere, fierique nonnunquam etiam putredinem ex siccitate, magis autem adustione. Nonnulli vero medicorum nullam prorsus in venis putredinem fieri, sed magis in ventre existimarunt. Eius aūt rei fidem faciunt tum ex vermibus, quæ in eo generantur, tum ex recremētis subductis, quæ & malum odorem, & ad putredinem nihilominus inclinationem repræsentent. Indicant hoc quoque vomitus, inquiunt, qui crebro tam perfecte febres exciderunt, vt æger non amplius malam accessionem sit expertus. Iam alios rursus a febri liberatos ex vna & sola sorbitione, vel iniectione conspexisse, verū nō ex his modo, sed aliis quoque multis accurate videre licet, qđ vēter etiā febrium ex putredine ortarum causa existat: forsan aūt aliarum quoque fons, & origo ipse proprie existit.

Putredo ex siccitate interim.

Notæ febris ex putredine.

In primis sane scire conuenit, febres quæ ex putredine oriuntur, non solum a præcedente causa, sed etiam ex Diariarum febrium de generatione originem habere. Cognosces autem febrium de generationem ex tribus hisce notis potissimum, prima sane est ꝙ febris Diaria quæ præcessit, non in purum desinat interuallum: secunda ꝙ status nō fiat ad tolerandum facilis: Tertia quod status non desinat madore, aut sudore. Hæc sunt indicia manifestissima, quod febris Diaria in putridam transierit. At in qualem febris speciem

Putridarū febriū notæ.

degeneratura sit, hac ratione, & coniectura colligere, & internoscere oportet. Si nãq; pallidus æger fuerit, vigiliis torqueatur, curis afficiatur, & ætate floreat, scito bilem totam Tertiã nam excitasse febrim: sin autem albus, & vita ociosus existat. Quotidianam esse putato, quemadmodum etiã si plumbei caloris, quartanam. Atque hæ sane notæ sunt febrium Diariarum, quæ in putridas degenerarunt. Cæterum vero etiam generatim comitatur eas id, quod nulli aliarum febrium adest, vt rigor, aut horror, aut frigus superueniat, præcipue intermittẽtibus. Nã in cõtinẽtibus nihil horũ euenit: verum etiam si contingat, aut horror, aut rigor, in Semitertianis tale incidit. Adhæc inæqualis pulsuum motus, & caliditas has potissimum sequitur, & quod multas reduplicationes, quas Græci Anadiploses vocant, præcipue efficiat, imiteturque columbarum stercus, quod secundum putredinis successionem, ignem accendit, ac rursus conquiescit. Iã rodens qualitas & ipsa maximum febrium ex putredine ortarum indicium existit. Apparet etenim in Hecticis quoque, sed in alto magis delitescit, ex putredine vero ortis febribus rodens qualitas per extimas partes maxime percipit, insuper maxima & certissima nota est, etiam pulsuum systole citatior, & vrinarum cruditas, nam in Diariis semper cõcoctæ apparent. Tantum etiam de febribus ex putredine internoscendis dictum sit.

Anadiplosis.

De curatione febrium continentium.

Cõtinentiũ febriũ curatio.

Continentes febres solerti diligentia curari debent, subitoque id faciundum, quod internotio dictauerit, siue sanguinis missionem, siue purgationem requirat. Maximum enim incommodum est, cum in omnibus morbis, tum vero in continentibus dilatio. Nam febres vehementiores redduntur, dũ putredo augescit, & vires imbecilliores fiũt, vt quæ febrium magnitudinem non amplius ferre possint, neque præterea magnorum præsidiorum aliquod ad curationem admittere queant.

Internotio.

Qui igitur ſanguinis miſsione indigent, eos hoc pacto internoſcere tibi licet, vrinas habent rubras, turbatas, & putridas, multumque acres, oculos bilioſos, & rubros: totum corpus graue: venas latiores, & earum torulos quã antea, tumidiores. Cæterum etiam cauſæ quæ præceſſerũt, humorem redundantem tibi indicabũt, præcipue victus ratio. Nã ægri calidioribus magna parte cibis, potibus, vino liberaliore & magis vetuſto, carnibus pinguibus vſi depræhenduntur. Multi vero ex inedia, aut ira in continentes febres, quæ ob putredinem naſcuntur, inciderunt: alii ob ſanguinis venarũ in ano extantiũ, hæmorrhoidas Græci appellant, retentionẽ: alii vero ob ſanguinis copiam potius hæc habẽt indicia: nonnulli ex bile ſuperflua pallidi ſunt magis, & nigriores. Quando autem humores etiam plus æquo aduſti fuerint, tunc ipſis vrina adhuc magis pallida, & ſubinde nigrior apparet, & deiectiones ſimiliter acres, & bilioſæ. Hoc igit modo humores, qui redundant, qualeſque ſunt, cognoſcere oportet.

Curatio.

Itaque febres ex putredine, & ſanguinis abundantia ortæ, venæ ſectione curari debent, non tamen minus etiã his, quia bile infeſtentur, ſanguinem detrahes, ſiquidem turgẽs, ad purgationẽ idoneus, craſsior, & copia tibi peccare videatur. Nam perſpiratu diſcutere materiam intus latitãtem, & putreſcentẽ conducit: quippe minor efficitur, nec permittendum vt ea propter copiam, & craſsitiem meatibus infarciatur, & putreſcat. Quod ſi venæ ſectionẽ non poſsis ob vires ægri imbecilliores, aut quod is ſanguinẽ dimittere metuerit, adhibere, tũc magis ad victus rationem, quæ refrigerare poſſit, & humectare, nec nõ attenuare, & diffundere adeo citra calorem queat, reſpicito. Poſtquam vero hoc feceris, & materia multo minor, & concoctionis notas habere videatur, tunc audacter aquã frigidam exhibeto. De frigidæ potu.

Atque id facies potiſsimum, ſi æger aquam bibere conſueuerit: adhæc ſi nec inflãmatio, aut ſcirroſus tumor, aut laxus, qđ œddema dicitur, particulã quandam poſsideat. Si enim ex his aliquod apparuerit, aquæ potio vitanda eſt. *Frigidæ potio in cõtinẽtibus.*

De inflammatione Erysipelacea.

Inflāmatio Erysipelacea i febribus

Quod si inflammatio feruens, & Erysipelacea fuerit, tūc frigidæ potum exhibere, ne tentaueris. Prædicito aūt id qđ futurum sit, nempe ꝙ feruor febris extinguetur quidem necessario, ipsa vero tota non prorsus discutietur, sed tempore aliquo procedente febris reliquiæ adhuc superstites, tuto & particulatim dissoluentur. Ego sane noui aquam me frigidam alicui dedisse, qui Erysipelate infestaretur, ardentiq́ꝫ, & continua febri laboraret, ac vehementiam febris ex ea restinxi, eripuique periculis, dum fere ex intempestiuis cataplasmatis, & inunctionibus interiisset, vt medici semper in omnibus solent adhibere.

Notæ inflāmationis Erysipelaceæ.

Inflāmatiōis erysipelaceę notæ.

Sciendum est eos, qui ardenti febri laborant ob Erysipelaceam inflammationem magis quam alios sitire, vestimenta a corpore proiicere. Euidentius autem hoc est indicium, ꝙ etiam tertio quoque die accessionem validiorem experiuntur, & recrementa per aluum biliosa, & saniei similia excernant. At qui in pulmone inflammationem Erysipelaceam sentiunt, non adeo vehementer sitiunt, sed frequentē magnamque respirationem ædunt, genas habent rubentes, linguam scabram & delirant, frigidumq́ꝫ aerem magis appetunt, magisque ab eo quam frigidæ potu iuuantur: quam iis potius, qui in alia parte inflammationem habent Erysipelaceam, offerre conuenit: illis autem, quorum pulmonē hæc exercet, frigidum aerem, vt a quo etiam iuuentur, ad spirandum magis procurato.

De causo hoc est ardente febri, falsa. Cap. 3.

Causos febris.

Causos falsa.

SCire hoc quoque oportet, duas esse Causi species, vnā sane veram, & exquisitam, quæ omnia commemorata habeat: sitim vehementem, deiectiones biliosas: linguam scabram, & nigricantem, falsa autem, & ipsa quoque sitim adfert, sed non adeo vehementem, & intēsam, neque linguæ nigrorem, neque excrementum per aluum excernitur biliosum, sed magis corrupta, neq́ꝫ amaritudo in gu-

ſtu ex pituitoſo humore ſalſoque potius ſuperante percipitur, vnde etiã periculoſa magis eſt, quam febris germana. Quapropter cauſis veris exquiſitiſque, cum a flaua exciten tur bile, aquæ frigidæ potio magis cõuenit, aliaque omnia, quæ refrigerare etiã extrinſecus facultate, & actu poſſunt. Quibus autem ex pituita origo eſt, his frigida potio exhibe ri non debet, ac nulla quæ actu refrigerant: verum illa potius, quæ mitem calorem, tepidumque ſortita ſunt, cuiuſmo di exiſtunt ſuperfuſiones etiam ſolæ, quæ ex lini ſemine pa rantur, ſubinde vero etiam quæ ex ordeacea farina aquæ in cocta, cui chamæmelum, & melilotum adiecta fuerint, cõfi ciuntur: Nam lintei lanei iuri herbarum, quas diximus deco ctarum, intincti magis conueniunt. At clarum eſt, quod etiã oleum quoddam, cuiuſmodi eſt chamæmelinum, roſaceũ, & omphacinum, decocto recte accommodatur. Intelligendum autem eſt huiuſmodi fomenta nõ ſolum falſis, ſed etiã germanis cauſis conducere, falſis tamen amplius. Quæ enim & facultate, & actu refrigerant, ea germanis potius compe tere, cuiuſmodi ſunt etiam Lexipyreta, quæ ex roſaceo parantur, quibus adiectus quoque ſit ſuccus herbarum refrige rantium, cotyledonis, oxalidis, lactucæ, atriplicis, portulacæ, plantaginis, & aliarum complurium. Cum igitur differẽ tias ipſarum notaueris, & materiem, vnde accenduntur, ita etiam intelligito, quatenus refrigerare, & quomodo id qđ corrumpitur, expurgare debeas.

Cauſos vera.

Ad ſtomachum ardore æſtuantem.

Quibus ſtomachus ardore æſtuat, probe faciat aqua frigi da cum roſaceo ſubacta, & extrinſecus impoſita: aut ſeſamũ aqua maceratum: deinde cum roſaceo diligenter læuigatũ. Item ceratum roſaceum bene facit, cui admixtus ſit portulacæ, & vuæ acerbæ ſuccus pari portione. Sin autẽ totũ quo que corpus cerato inducto humectaueris, valde cõmodabis.

Ardor ſtomachi in febribus.

Quomodo febres ex ſanguineo humore proue nientes notari debeant.

Febres, quæ ex ſanguinei humoris putredine accendun-

Febris ex ſanguine indicia.

tur, inde cognosces, quod mitis statim calor ad primum manus tactum percipitur, qui nihil habeat rodens, & acre, quale in febribus, quæ ex flaua bile plus satis adusta excitantur, depræhenditur. Apparet etenim in febribus etiam ex pituita putrescente creatis statim per initia calor tum mitis, tum vaporosus, sin autem quis manum diutius admoueat, paulo post rodens caliditas tactui occurrit, veluti per colum quoddam, aut cribrum sursum emergens. Vbi igitur febres ex sanguine oriuntes internoueris, statim per initia, vt dictum est, venam secato: eos autē qui ex bile febricitāt purgato potius, si materia tibi ad excretionem procliuis videatur, & febris quæ inuadit, vehemens nō fuerit. Noui autem me etiam acuta laborantem febri purgasse, verū huiusmodi multam diligentemque notationem, & animaduersionē requirunt, & medicum, qui animo fuerit confidenti. Abunde vero est, etiam sanguinem duntaxat mittere, eo quod tutius efficaciusque sit remedium, & refrigerante ac humectāte victu, atque huiusmodi vnctionibus in posterum vti.

De uictus ratione.

Virt. in Causis qualis. In omnibus sane ptisanæ cremor idoneus existit, sed in germanis quidem, & perurentibus Causis, quæ siti vehemēti cruciant, etiam refrigeratum cremorem concedere oportet, ac cerata similiter parare ex aqua frigida, rosaceo, & refrigerantibus: in falsis autem, nequaquam, verum sufficiūt omnia tepida, & temperata, & nullum ex iis quæ vehementer refrigerare possunt, habentia: porro lactucæ caules refrigeratas, oua, similiterque intybum agrestem, & domesticū, & cucurbitas iis qui perardenti febri laborant, omnia exhibere conducit: oxymeli vero his dari prorsus non debet, nec multiplicia ac varii generis oīno decocta, vt quæ grauiter febricitantibus omnia sint inimica. Porro si multis ægrum vigiliis conflictari acciderit, tunc ei antidotum, qđ a papaueris capitibus Dia codyon Græcis appellatur, offerendum est. Quippe vbi deuoratum fuerit, somnum inducit, & febrium vehementiam ardoremque obtundit.

Quod si vero etiam falsis Causis ob vigilias, aut mentis alienationem ægro molestam, dare ipsum cogaris, cum momēto apomelitis ei admixto, exhibeto. Sic nāque metuendum non est, ne medicamentum frigiditate materiā reddat crassiorem. Ac rhodomeli, & hydrorosatum aquæ mixtum, ac rosatum ipsum per se refrigeratum, iis potissimum qui iecoris ardorem sentiebant, me exhibuisse noui.

De *balneo.*

Lauandi sunt, qui feruida & perardenti febri laborant, in domo potissimum, vbi solium habeatur tepente aqua plenum, vt totum ægri corpus vndequaque ab aqua operiatur. Non autem adiunges ei aliam præterea, neque omnino ipsam commouebis, vt quæ vires digerat, & conuellat. Quare neque imbecillis admodum viribus præditos in solio lauare conuenit, quod apud Romanos in solium demittere dicitur: illi vero in id descendent, quorum vires dissolutioni & digestioni, quæ ex tepida prouenit, obsistere ac tolerare possunt. Tantum de Causis, & continentibus febribus dictum sit, putoque hæc abunde sufficere. Si.n. ex particularibus quippiā prætermissum fuerit, ex his quæ generatim, membratimque dicta sunt, reliquum ipse tibi inuenire poteris.

De *syncopæ quæ in febribus accidit.*

Virium ruinæ quas Græci syncopas appellant, subito in ægris oriuntur, aut ex crudorum humorum, præsertim os ventriculi grauantium copia, aut ex biliosis nimiumque tenuibus, & qui facile dissipantur, humoribus: interdum vero etiam, dum ad os ventriculi confluunt, vt hac quoque de causa vires conuelli prosternarique contingat. Quoniam igitur virium ruinæ non vna ex causa, sed tum ex crudis, tum ex tenuibus biliosisque humoribus oboriuntur, videndum est, quomodo horum differentiæ discerni, notarique debeant. Nisi enim discrimina internoueris, fieri non potest, vt remedia ad vnāquamque causam recte accommodes.

Sincope in febribus.

Notæ febrium in quibus humorum crudorum copia syncopen inducit.

Syncope ex crudis humoribus.

Qui sane ob crudorum humorum copiam in syncopen incidunt, primum sane faciem habēt tumidiorem, pallidioremque: os ventriculi totumque ventrem flatibus distentum: adhæc pulsus exiguos, raros, & tardos; insuper ructus sustinent acidos, habitumque pituitosiorem repræsentant. Iam ea quæ præcesserunt clarius tibi humorem superātem indicabunt Nam cruditates tunc continuæ plurimum præcedunt, ocia, intempestiua balnea, leguminum fructuumq; fugaciū, & carnium repletio, viniq; crassioris sinister vsus. Hoc igitur modo, qui ex crudorum humorum abundātia syncopen experiuntur, internosci debent.

Notæ eorum, qui ob biliosos tenuesq; humores Syncope conflictantur.

Syncope ex biliosis humoribus.

Qui ob biliosos tenuesque humore Syncope laborant, hac ratione internosci possunt. Primum sane facies ipsorum squalida est, & sicca, pulsus exigui, inæquales, & inordinati apparebunt, deiectio autem biliosa est, vigiliæ magis quam in aliis vrgent, sitisque affligit. Iam ex aliis quoque multis notis discerni possunt, præsertim vero iis quæ præcesserūt. Solicitudines enim, & tristitia, cibusque modicus iis qui ex vitiosis, & acribus assumptis, hos præcedere magna parte consueuit. Sic igitur ipsi internosci debent.

Curatio eorum, qui Syncope periclitantur.

Curatio Syncope

Curandi sunt, qui ex crudorum humorum copia in Syncopen incidunt, tenui victu, atque omnibus quæ extenuare possunt Salubre igitur est, quantum ad copiam attinet, vacuationem per sectam venam moliri, eamque rursus iterare: imo non permitte, vt humores crudi rursus in corpore redundent. Metus enim est, ne vires prostratæ humorē crudum nequeant concoquere, & distribuere. Satius igitur arbitror, vt vacuationem potius vitemus, Sin autem humor vsque adeo superauerit, vt periculum sit ne vires suffocent,

non

non abſurdum eſt tunc ex copia modicum ſubtrahere, & grauatas ipſas leuare. Videmus enim plerumque id etiam in igne euenire. Quippe cum is propemodum a virid bus li gnis extingueretur, ſubinde paucis ademptis rurſus illuxit, & iis quæ ipſum ſuffocabant, ſuperior euaſit. Quapropter ſi vires robuſtæ, & copia quæ offendit, admodum ampla fuerit, in eum modum eſt agendum. Sin autem imbecillæ fuerint, & cruditas multa ſubſit, frictionibus incumbendum, atque iis quæ ſenſim extenuare, ac diſcutere, crudoſque humores, & incoctos poſſunt concoquere. Tale vero eſt chamæmelum, vt quod rarefaciat, disſipet, & cauſas morbi cõ coquat. At frictionem incipere cõuenit a cruribus deorſum deinde ad totam ſpinam, & brachia tranſeundum eſt: poſtea rurſus a brachiis ad inferiores partes & pedes, idque fre quentius faciundum eſt, ita vt virium ratio habeatur. Cum enim nonnulli ſæpe immoderatam magis frictionem adhibuiſſent, vires ſubito digeſtæ, diſſolutæque fueruut. Ego ita quendã ex inſcitia fricantium in Syncopen prolapſum conſpexi. iuſſerat enim ille continue integrum diem & noctem ipſum perfricari, & a cibo omni ad quintum vſque diẽ abſtinere, deinde cum impie hoc ipſe faceret, æger qui non po tuit vtrunque, tum defatigationem, tum inediam in alios quinque dies tolerare, Syncope interiit. Conueniebat enim meo iudicio, eum qui tã immoderata frictione, & acribus oleis in vſum adhibitis tantam cruditatem diſcutiendam putabat, non prorſus a cibo ægrum continere adeo, neque rurſus nimium eo grauare, ſed ab immoderata frictione deſinere. Nam vbi fames, laborandum non eſt, ſicut inter om nia hoc quoque prudens ille ſenex pronunciauit. Haud noui, quid etiam Diuinisſimo Galeno in mentem venerit, ꝙ ita faciundum eſſe præcipiat, frictionibus autem immoderatis vtendum, oleumque ſicyonium inducendum, ac inediam imperet. Nam hyſſopum ipſis vna cum modico melle bibere præcipit, nihilque aliud ad ſeptimum vſque diem aſſumere. Quis o Dii immortales vires adeo validas eſſe cogi tare poterit, qui ſimul omnia, & inediam, & frictionem pa-

Frictio immoderata.

Dd

riter ferre queat. Mihi sane melius videtur, & moderatius perfricare, & rursus nutrire ad vires respiciendo, cremore ptisanæ, aut halicæ cum oxymelite, & pane in vinum tincto, vbi vires admodum imbecillæ appareant. Nam vtrunque faciendo, vt interim sane ex copia humorum nonnihil per fricationem dissipemus, deinde rursus commodum alimentum, quod concoqui facile, & in partes corporis distribui possit, substituamus, tum vires conseruari, tum crudi humores probe concoqui poterunt.

De uino.

Vinū in Syncope

Vinum dare febris quidem causa non oportet, verum ob crudiorem materiam superantem, eorum quæ sensim extenuare, & calefacere possunt, vsus existit. Nihil itaque absurdi est tenue, quodq; in corpus facile distribuit, & nullā manifestā astrictionē, aut dulcedinem obtinet, exhibere ætate vero non nimium recens, neque vetus esto, neque colore nigrum, sed potius subrubens, & album, & substantia tenue. Cupimus enim, vt quam primum in venas, totamq; corpus distribuatur, præsertim tum uires & collapsas, & in periculo interitus constitutas recreare festinamus.

De Balneo.

Balneum quādo in Syncope adhibendum.

Qui ex humorum cruditate Syncope laborant, non sunt opinor, ad balneum cito ducendi: Nam materia cum crassior sit, & copiosa, nondumque extenuata, eoque discuti nequeat, inde magis meatibus infarcietur, & febres augebit. Vbi igitur humores extenuati fuerint, & concoctio iam appareat, ita tandem lauare ægros, & cibo leuiter calefaciente nutrire oportet, vtpote porro probe cocto cum apomelite, & piscibus si fieri potest, saxatilibus, sin minus fluuialibus, quos Græci Anadromus appellant, ex oxymelite, & gallinarum cohortalium alis. Postquam vires ex his auctæ fuerint, citra noxam deinceps cibi offerri possunt, quæ valentioris sint ad nutriendum materiæ.

Curatio eorum, qui ob tenuium humorum putredinem Syncope conflictantur.

Qui ex ſubtiliorum humorum putredine in Syncopen incidunt, eos conſtet contrario modo curandos eſſe victu, qui humores craſſos reddat, & ægre in partes digeratur. Cremor igitur halicæ iſtis conuenit, & panis hydroroſato, aut omphacomeliti intinctus, item gallorum teſticuli, *citrum, intybus lactuca, aſtaci, pectines, buccina, erinaceus, aphratum, mala, malum punicum, pira. Atque hæc nō vna vice, ſed particulatim, & ex interuallis offerre conuenit, vt etiam id quod ratione alimenti datur, non grauet in Syncope vires, ſed potius augeat. Syncopes ex biliosis humoribus curatio.

De Vino.

Vinum his aquoſum dari debet, quale eſt Cnidium, aut Sareptinum, aut generoſum Sabinum: non ſi ætate nimis vetuſtum, ſed aquoſum adeo, neque merum bibatur. Quin & vnctio adhibeatur, quæ nullam habeat vim cutis laxandæ, aut rarefaciendæ efficacem, ſed e contrario denſandæ, & corroborandæ: cuiuſmodi eſt etiam oleum melinum. Puluerum vero eiuſmodi vſus eſto, qualis roſarum flos ipſæque roſæ, ſi inſpergantur, exiſtit, præcipue quando etiam ſudores copioſius erumpunt, & æger in Syncopen incidit, ad ſummam imbecillitatem perueniunt.

De animi defectione.

Animi defectio.

Quoniam vero animi quoque defectiones Syncopas inducentes ægris contingunt, vireſque repente deiiciunt, conſentaneum, eſt vt de his quoque generalius diſceptemus, deinde ita, quæ etiam nobis tempus intelligenda obtulit, apponemus iis quæ a Diuiniſſimo Galeno ſunt prodita. Ipſa igitur defectionis animi res vna eſt, cauſæ vero ipſius multæ, & vnaquæque ipſius ſpecies propriā obtinet, At de omnibus nunc ſcribere non licet, affectus autem qui ſimul comitantur, ſeorſum curari non poſſunt. Tantum igitur in præſenti libro de eis dicemus, quomodo quis acceſſionibus ſubito incidentibus queat reſiſtere.

De his qui ob ſubitas uacuationes animo deficiunt.

Syncope ex euacuatione.

Qui igitur ob Choleram, intestinorum læuitatē, & alias subitas vacuationes animo deficiunt, iis aquam frigidam aspergere oportet, nares comprehendere, os ventriculi perfricare, stomachum ad vomitionem turbare, aut digitis aut pennis inditis, imo & manus & crura ligare cōuenit, ac deligaturæ plures vehemētioresq; esse debēt, in superioribus quidem partibus, si deorsum vergat euacuatio: in imis autem, si sursum erumpat. Cæterum vinum aqua frigida dilutum, Syncopis medetur, quæ ob vacuationes vno impetu factas & virium dissolutiones eueniunt, maxime cum defluxiones in ventriculum decubuerint: sed inspiciendum est, num qd vinum prohibeat. Balneæ fluxionibus quidem in ventriculum idoneæ sunt, verum sanguinis fluorem vehementer irritant: adhæc eis qui ob copiam sudorum animo deficiunt, atque hi ratione maxime contraria curabuntur. Cutis horum refrigeranda, astringenda, non laxanda est, ac vinum his potissimum frigidum exhiberi, nihilque prorsus calidum offerri debet, imo neque ligare imos artus, neque vomitum cogere oportet, sed ventorum ingressus ad eos potius moliri conuenit, ac domus aerem ad refrigerantem & astringentem qualitatem conuertere, myrtique, & vitium capreolis, & rosis pauimentum insternere. Horum nullo vteris, vbi fluxiones in ventrem tendunt. nam fluxio augescit, quantum cutis densata fuerit. Qui igitur ob vacuationes dissoluuntur, iis hoc pacto statim succurrendum est.

De his, qui ex copia humorum animo deficiunt.

Ai defectio ex copia humorum.

Quibus ex copia animus deficit, non similiter tractari debent, verum artus in illis quam plurimum perfricare, calefacere, & deligare conuenit, vino autem, ciboque, & balneis, si febricitent, abstinere. Satis est eis etiam mulsam potui dare in qua thymum, aut origanum, aut pulegium, aut hyssopum decoctum sit: conducit etiam oxymeli.

De his, quæ ex utero animi defectionem experiuntur.

Et quæ ab vtero dissoluuntur pari modo præterquam oxymelite curandæ sunt: Ac crura potius quam brachia earum deligare, ac fricare oportet. Quemadmodum enim, quibus sanguis ex vtero immoderate profluit, earum mamillis cucurbitulas defigere solemus, ita quibus vterus sursum, & ad latus attractus est, inguinibus feminibusque admouebimus, naribus, ea quæ fœtidissimum odorem mouent. Vteris autem odoratis, & quæ laxare possunt, ac calefacere. Defectio cum ex vtero.

De iis, qui ob imbecillem stomachum animi defectionem experiuntur.

Quod si stomachus imbecillis fuerit, atque ideo animus deficiat, obduci quidem debet iis, quæ roborandi vim habent, cuiusmodi parantur ex palmulis, vino, farinis, croco, aloe, ac mastiche: foueri autem oleo absinthite, melino, mastichino, & nardino.

Si ardor stomachum infestet.

Si ardor stomachum exercet, refrigerãtium aliquod misceri, debet vt succus cucurbitæ lactucæ, portulacæ, solani, cichorii, & vuæ acerbæ. is quidem non astringit solum, sed etiam confirmat. Iam aqua frigida tempestiue iis data, quibus stomachus ardore æstuat, frequenter profuit. Sin autẽ intempestiue exhibeatur, valde nocet: atque idcirco potius quando dari debeat, accurate internoscendum est. Vinum autem calidum imbecilli stomacho si nihil aliud obstabit, recte exhibetur. Iam extremorum frictio tales quoque insigniter adiuuat, quod si ex his melius habuerint, si ardorem quidem in stomacho sentiunt, ad balneum celerrime ducendi: qui vero frigiditatem aliquam percipiũt, his medicamentum diatrion pepereon, ipsumque piper solum, & absinthiũ propinari debet: qui ex vitiosis humoribus, ventriculi os rodentibus animi defectionem sustinent, his aqua calente, & hydrelæo dato vomitus præcipitur. Sin autem æger difficulter vomat, ipsas stomachi regiões, pedes, & manus prius oportet fomentis calefacere. Sin vomere nequeat, digitis,

aut pennis in os inditis ad id prouocandi sunt. Si ne sic quidem potuerint, rursus eis oleum calidum quam copiosissimum exhibere conuenit. Solet autem frequenter hydrelæum non ad vomitum incitare, sed vētrem emollire, idq; non exiguum præsentibus ægris præsidium affert. Quare si æger non sua sponte ad vomitum procliuis est, arte is sollicitari debet: maxime autē rebus quoque appositis id præstare conandum est. At si vacuatio ex his prouenerit, absinthii turionibus decoctis mulsa parari potitiq; dari, insequenti tempore vinum quoque debet, & particulæ variis modis tum externis Epithematis, tum absinthii potione roborari, non tamen id per initia facere præcipio, sed postea cū venter fuerit purgatus. Vbi vero humores in eo continentur, neutiquam eum astringere, sed fomentis tantum calefacere, vt antea compræhensum est, oportet.

Aī defectio ex pituita.

Si ob pituitam animus deficiat.

Vbi pituita frigida, copiosaque in stomacho collecta fuerit, is oleo, in quo absinthii thuriones decocti sint, liberaliter fouendus est: deinde vero mel, piper, & antidotum, quod Diospolites dicitur, ac vniuersa victus ratio incisoria adhibeatur.

Defectio aī ob frigiditatē.

Si ob frigiditatem animi defectio eueniat.

Qui ob validas perfrictiones animo deficiunt, eos similiter, ac grandi fame infestatos curabis, nempe vt omni modo eos calefacias, tum vino calida diluto, tum cibis calori excitando efficacibus exhibitis. Adhæc perfricare eos, & ad ignem calefacere expedit.

Aī defectio ex caliditate.

Si ob caliditatem animus deficiat.

Defectiones animi ob caliditatem ampliorē prouenientes, refrigerātibus, & iis quæ roborare possunt, curare oportet. Incidunt autem hæc iis potissimum, qui in aere suffocato, & balneis diutius sunt immorati. Roborabis igitur ipsos si quā primū aquā frigidā potioni exhibeas, refrigeria ventilando excites, & in aerem ducas: os vētriculi perfrices, vomitumque prorites: deīde vero, & vinum, & cibos offeras.

Si ob igneas inflammationes animus deficit.

Qui ob inflammationis magnitudinem, & febrium malitiam animo deficiunt, cum in accessionibus perfrigescunt eorum artus valenter perfricare, & calefacere, crura & brachia deligare oportet: vigiliæ indici ægris, omnisque cibus & potio circumcidi debet. Optimum autem in his est prænoscere, quando futura sit accessio, vt hoc ipsum, antequam illa inuadat, efficere possis. At qui ex siccitate, & inedia in Syncopen per accessionum initia concidunt, optimum est iis antea prospicere. Si enim horis duabus, aut tribus ante accessionem cibo dato pedes & manus contineri iusseris, nō interibunt. oportet autem cibos esse, qui facile & concoqui & in corpus distribui possint. Si vero etiam vehemens aliquod periculum subesse consideraueris, vinum mox exhibebis, maxime quod chondro incocto superfuderis: si panem quoq; in chondri vi em offeras, idem valet. Quod si mediocris Syncope expectetur, neq; vinum dari debet, verum abunde tunc est malum punicum, aut pirum, aut malum, aut aliud quoddā pomum astringens cibo miscere. Et si ob hæc accessionem moderate ferant, cum rursus cibum offers, non necesse est pomis vti. Hæc quidem agenda sunt, si id quod futurum est, prænoueris. Illis autem qui repente in periculum incidunt, vinum exhibebis, panemque calidū & cum eo chondri valde exiguum. Si enim copiosius cibos etiam concoctu difficiliores ita affectis dare velis, non modo in Syncopen incident, sed etiam suffocabuntur.

Defectio ai ex ignea iflā matione.

Cibi, faciles i Syncope.

Vinum.

Punicum

Panis calidus.

Si ob nobilis particulæ obstructionem animus deficit.

Quibus ex insignis particulæ obstructione animus deficit, oxymeli propinatur, & qui ex hyssopo, origano, pulegio, & melle tum potus, tum cibi conficiuntur, exhiberi debent: imo etiam artus & fricare & deligare vincit. Iam prodest quoq; cientibus vrinam vti, cuiusmodi sunt ea quæ ex anetho, feniculo, apio, spica nardi, dauco, & ami parantur. Ex quibus cum manifestum iam commodum apparuerit, vino etiam vtendum albo, tenui, & non valde vetusto.

Defectio ex obstructione.

Deligatura in defectione.

Obstructionis notæ.

Obstru-ctiõis no tæ.

Deprænhendes huiusmodi obstructiones cum ex aliis pulsuum inæqualitatibus, tum vero ex iis maxime, quæ ex magnitudine, paruitate, vehementia, & obstructione cernuntur, depræhenduntur que, concursu, vt vocant plethorico, non præsente. Sunt autem pulsus in ea, qui etiã ob magnas huiusmodi affectiones intermittentes redduntur.

Cum animus ob sectionem abscessus, aut rupturam deficit.

Defectio ob rupturam.

Quibus propter rupturam abscessus, aut sectionem, vacuationemque vno impetu factam animi defectio orta fuerit, hos quamprimum odoratis recreare oportet: paulo autem post sorbitionibus concoctu facilibus alere.

Si ob gaudium aut mœrorem & similia: item si ob dolorem animus deficiat.

Defectio ob gaudium.

Qui vero ex tristitia, aut gaudio, aut metu, aut attoniti in animi defectionem inciderint, eos postquam odoratis admotis, naribusque comprehensos restituerimus, ad vomitũ cogemus. Pari modo, qui ex vulneribus, ac doloribus articulorum, neruorum, & musculorum tendinum deficiunt, quam primum recreare oportet: postea affectus quoque curationem aggredi.

Si ob ilion, aut Colum animus deficit.

Defectio ob ilium aut colũ.

In Colicis affectibus, aut Ileosis, aut aliquo eorum, qui adeo magnos cruciatus inducunt, comitantes animi defectiones, si affectæ particulæ foueantur, conquiescunt.

Si ob uirium imbecillitatem animus deficiat.

Defectio ob viriũ imbecillitatem.

Sin autem ex propria facultatis quæ corpus regit, imbecillitate animæ defectio contingat, quæ intemperiem illarum partium comitatur, vnde vires ducunt originem, contrariis curabitur, calefaciendo quidem frigidas, refrigerando autem calidas: atque in aliis simili ratione. Facultas igitur quæ vitalis dicitur, ex corde proficiscitur, quam ex obscuris pulsibus cognosci demonstratum est: quæ autem ex iecore

prouenit, cruentis deiectionibus, quæ per initia quidē aquosæ & tenues, postea vero amurcæ instar crassæ fiūt. At quæ ex cerebro trahit originem, quam nonnulli singulari vocabulo animalem nuncupant, ex voluntarii motus imbecillitate cognoscitur.

De febre Hectica. Cap. 4.

Cum immodicus feruor humiditati substantiali, quæ solidis particulis inest, superuenerit, non tamen hæc dissipata fuerit, verum salua adhuc in eis perseueret, semperque ferueat, & nullam declinationem habeat, tūc huius febris speciem Hecticam nominant. Febris hecticæ.

De Marasmode ex Hectica.

Quod si humiditas substantialis in nobis cōsumatur, huiusmodi febris a marcore Græcis absolute Marasmodes appellatur. Sin autem in totum consumpta fuerit, aut torrefacta, tunc Marasmus constituitur: vnde Hectica quidē non adeo difficilem curationem recipit, torrida autem, ac marcida nullam. Ne igitur difficilibus curatu tanquam facilibus per ignorantiam manum admoueamus, & sperato successu frustremur, neque rursus curatu facilia, ceu deplorata vitemus, vnaquæque ipsarum species ab altera diligenter nobis est discernenda, vt hæ singulæ etiam optime internosci queant. Febris marasmodis.

Quomodo Diaria ab Hectica discerni queat, & notari.

Hecticæ febres quemadmodum Diariæ frequenter etiā ipsæ a præcedente causa nascuntur, & non semper a febriū ob putredinem ortarum transitu. At scire licet caloris qualitatem in Hecticis quidem acrem, & siccam esse, in Diariis autem mitissimam, atque celeriter tactui occurrit, & quodammodo imprimitur. Iam ex vrinis quoque has licet facile discernere: nam si perfecta concoctio per initia tibi appareat, tunc Diariam febrim esse putato: cum autem cibus quidem sumitur, nulla autem concoctio appareat, Hecticā Diariæ & hecticæ differentia.

ſuſpicari oportet, quæ etiam expulſibus notatur. Nam in Diariis magni ſunt, & celeres, in Hecticis autem exigui, & obſcuri cum ſint virium imbecillitatem portendunt. Iam numeris horarum inuicem diſcernuntur: nam horis decem præteritis, ſi febris non conquieuerit, Hecticam fore potius exiſtimandum eſt.

Quomodo Hectica a putridis diſcerni debeat.

Hectica. a putridi quõ diffe rat.

Quod ſi febris interuallum prorſus nullum habeat, adhæc neque obſcurior, aut vehementior fiat, neque adeo valida, Hecticam eſſe hanc putato. Nam in Putridis & incrementum, & imminutio accidit, augmentum quidem in ſtatu, imminutio autem in declinationibus.

Quomodo Continens ab Hecticis diſcernatur.

Febris cõ tinẽtis & Hecticæ differẽtia

Etſi vero Continẽtes hac ratione ſimiles Hecticis videantur, quod & ipſæ nec augmentum, nec imminutionem recipiunt, attamen caloris qualitate, & pulſibus ab illis diſcernuntur, ſiquidem Continentiũ calor non eſt ſiccus, & acris quemadmodum in Hecticis, ſed etiam in ſumma cute magis apparet. Ac in Continentibus pulſus ſane magni, & celeres exiſtunt, in Hecticis autem & exigui, & obſcuri Hoc ſane modo Hecticas ab omnibus ex putredine ortis diſcernere poteris.

Notæ Hecticarum maximæ.

Hecticorũ notæ.

Maxima vero nota eſt Hecticarum, quod a cibo caloris incrementum fieri videatur. non eſt autem incrementum, ſed caliditatis in alto cælatæ occultæque argumentũ. Quippe in his tale fieri contingit, quale in calce. Etenim vt ignis in hæc cælatus ab iniecta aqua depræhenditur, ſic etiam in Hecticis cibus aſſumptus calorem in alto deliteſcentem foras euocat.

Notæ Hecticæ in Maraſmoden febrim tranſeuntis.

Hecticæ ĩ Maraſmodem tranſeuntis notæ.

Maraſmodes febris ab Hectica profectæ ſigna etiam ex ipſa ſola ægri facie omnibus manifeſtisſima exiſtunt. Primum enim color viuus ac ſanguineus, quem græci chrœas,

anthos hoc est florem coloris appellant, non amplius in eis seruatur, sed nigrior quodammodo, exaridus, & ab immodica febrium caliditate squalidus apparet, cutis vero frontis valide distenditur, & palpebræ grauantur, ceu in iis qui dormituriunt, non autem est somnus, sed potius imbecillitas musculorum, qui palpebras sursum attrahere solent, vnde etiam pituitas crassas, quas lemas vocant græci, aridas ob naturalium facultatem impotentiam in oculis habent: præcordia intenta sunt non autem quod ipsa vere sint intenta, sed quia membranæ, & nerui tensionem quandã ob siccitatem sustinuerint. Nam tali de causa imaginatio quædam nobis oritur, vt præcordia & inflammari, & distenta esse putemus. Ac pulsus in eiusmodi duri sunt, & exigui simili ex causa, & frequentes propter vsus necessitatem, obscuri ob imbecillitatem: graciles, quia in latum extendi nequeunt. At quid opus est talia signa commemorare, cũ hæc adeo euidenter Marasmodem febrim repræsentare nobis possint. Cum igitur moderatiores sint per initia, valentiores autem vbi radices iam egerint, etiam id quod nondum est per id quod iam est, Marasmum fieri significat. Postquã omnium iam Hecticarum notas exposuerimus, ad curationem modo digrediemur.

Curatio febris Hecticæ.

Curatio Hecticæ.

Hecticam si probe curare cogites, victu vtero qui humectet, & refrigeret, eo quod etiam non aliunde occasionem accepit, quam ex humiditatis, quæ solidas ipsas partes imprimis nutrire potest, indigentia. Verum quia refrigerantia diuersam sortiuntur facultatem, {etenim alia plus, alia minus sunt efficacia} sciendum est, quibusnam aqua, & aliud quoddã refrigerãs, & quibus quidẽ magis, qbus aũt minus dari debeat: itẽ quibus nullo modo offerre oporteat, adhuc tẽpus, quo exhiberi conueniat: itẽ quos sane tũ intus, tũ foris refrigerare, quos vero solũmodo extrinsecus oporteat. Cũ.n.ita nos oĩa distinxerimus, etiã curatio Hecticaꝝ quãuis sit operosa, tum facilis, tũ prõpta ad sanationẽ efficitur.

Quibus frigida dari debeat.

Frigidæ potio quando i hectica dãda est.

Si quidem igitur æger primario in Hecticam febrim inciderit, atque non ex acutorum morborum transitu originem traxerit, cum fiducia cremorem ptisanæ potioni offerto, & panem in aquam tinctum, lactucasque, ac omni cibo vtitor. Post cibum aquam frigidam, quantum velit, potui dato: cauere enim hic febris insultus & metuere nõ oportet. Neque enim remissionem, aut accessiones, quemadmodum in febribus ex putredine ortis inuenire licet. Ita sane agendum est si quando ipsa febris Hectica per se ac primario fuerit, ægrique vires imbecillæ, & non alia febris ex putredine creata, ei sit admixta.

Quibus frigidam dare non oporteat.

Perpende rursus, num quandoque febris Hectica inflammatione magna præcordia infestante, aut putredine quadam in venis apparente, aut crudioribus humoribus excitata fuerit. Fieri namque potest, vt Hectica sit febris, & vt quædam ex putredine prouenientium ipsam adulterauerit. Si igitur tale quid fuerit aqua dari non debet, & præsertim, si nulla concoctio in vrinis appareat, neque inflammatio feruens, & magnitudine insignis: præterea si vires ægri sint imbecillæ.

Quando frigida exhibeatur etiam inflammatione infestante.

Frigida in inflammatione data.

Sin autem inflammatio feruens admodum fuerit biliosa, Erysipelacea, frigida recte exhibetur. Ego sane noui me cuidam tali affectu laboranti, æstuãtique ardore frigida exhibita plurimum profuisse, ita tamen vt prædixerim ægrũ paulo diutius morbo conflictaturum, quod etiam accidit. tardius enim vires recolligebat. euaserat autem vt non cũ febris esset aucta, Hectica in Marasmoden inciderit. Hæc autem ratione, etiam si quæ ex putredine ortarum admixta fuerit: & præcipue ex ardentium genere, frigida potui exhiberi debet: neq; vero simpľr in his dabit, sed cũ bonæ cõctionis notæ in vrinis iã apparuerint, tũc offerre cõducit.

De Hecticis febribus, quæ ex aliis in eas transeuntibus mutatisque generantur.

Hecticæ ex aliis gñatio.

Quod si Hectica ex acutis morbis in eam cõmutatis oboriatur, magna enim ex parte Marasmodes Hecticæ succedunt, vbi ardentes febres non recte curantur, frigidæ potu interdicetur, præsertim immoderato. Nam corpore iam antea extenuato, imbecillique simul, & excarni reddito, tum propter tempus, quo illa excepta est, tum propter ardentium febrium intemperiem, necesse est duplicem comitari noxam, aut validam virium deiectionem interitumq́, aut refrigerato corde, caloreque natiuo protinus abolito Marasmum senio persimilem, quem merito ex morbo seniũ vocabant, subsequi. Hoc enim & frigidum & siccum existit quod nequaquam febrim inducit. Quare neque refrigerantia hic Marasmus, sed potius humectantia simul & calefacientia requirit.

Quomodo externis remediis succurrendum iis sit quibus frigidam dare non possumus.

Externa remedia lotæ aq̃.

Cataplasmatis igitur, fomentis, ceratisque refrigerantibus in omnibus quidem febribus recte vtimur, in quibus aquæ potio dari nequit, aut ob virium imbecillitatem, aut ob corpus plus æquo extenuatum carnibusq́ destitutum. Inspicito autem, num etiam Hectica marasmodes iam excitata ex affecta particula primario duxerit originem. Etenim ex inflammatione iecoris, ventris, mesaræi, renum, & coli, adhæc ob diuturnas vteri, pectoris, pulmonis, septi transuersi, & aliarum partium inflammationes prouenire solet. Quare inspiciendum est, animaduertendumque, qua in particula febrim Marasmoden subsequi contigerit, eiq́ potius remedia ad refrigerandum humectandumque efficacia adhibebimus, vt ipsum veluti ignis fomitẽ extinguas. Multa igitur sunt in id efficacia, sed nullum ita vt ceratum rosaceum. Quippe solidas partes refrigerare, & humectare potest, ac tueri ne humiditas quæ modica in eis adhuc superest, prorsus intereat, In hunc autem modum conficitur.

Ceratum rosaceũ. Ceræ quadrans, rosacei sextans. Cera semel, aut bis lauatur deinde vbi in aqua frigida soluta fuerit, rosaceo sic adiicito sed ex hoc seruato instar vnciæ paulo plus aut minus. Et cũ ceratum lento igne probe solutum fuerit, sinito ipsum refrigerare, deinde ex cerato portionem acceptam in pila subigito, interim relicti rosacei, interim aquæ frigidæ momentum in pilam coniiciens, donec totũ rosaceum insumptum fuerit, ac cerato probe mixtum esse conspexeris, Qđ si etiam ouorum albumina adiicere volueris, præstantius adhuc erit remedium. Pari modo si cremorem ptisanæ adiunxeris, melius adhuc efficies. Oportet autem linamenta crebrius mutare, nec permittere, vt medicamentum diutius corpori adhærescat, neque multum incalescat. quippe mora imbecillius redditur. Ceratum hoc ad multa est vtilissimum, nec eo temere vti oportet. Ego sane hoc frequenter vsus incipientes Hecticas cito discussi, ne adauctæ Marasmoden febrim inferre potuerint. Oportet autẽ in his quoque vsui istius insistere, & non eum detrectare, sed etiam crebrius adhibere, alias vt ceratum inducentes, alias liquidius reddentes, hydrorosato copiose diluendo. Ita namque hoc præsidio instar vnctionis vti licebit, cum omni in corpore, tum præcipue in consumptis, & extenuatis. ac nõ modo semel in die, sed etiam bis ita præsertim in visceribus vti conuenit. Quoniam autem iterum illinemus, ratio est, vt etiam secunda vice vnctum abstergamus.

Linteamenta.

De fomento.

Fomentũ refrigerans.

Fomentis vtendum ex succo lactucæ, vuæ immaturæ portulacæ, solani, & vmbilici veneris. Præstat autem succos etiam refrigeratos, & præsertim niue superaccommodare. Quod si nobilis quædam particula inflammatione tentetur, succos non per se ac separatim, verum oleo omphacino admisto, aut chamemelino, aut etiam rosaceo, aut simul omnibus inducere conabimur. At pectori remedia non nimis refrigerantia admoueri debent, nisi multus feruor, aut inflammatio in eo spectata fuerit. Verum ne sic quidem li-

namenta diutius inhærere ſinemus, eo quod plæroſque ab immodica ipſorum refrigeratione haud mediocrē nō ſolū. reſpirationis, ſed etiam vocis noxam expertos nouimus.

De domo in qua æger decumbet.

Non ſolum autem refrigeriis, quæ extrinſecus admonentur, ſed etiam aeris mutandi ad frigidius artificio auxiliari tētabimus. Si igitur æſtas fuerit, in ſubterranea domo æger decumbet, & pauimentum aqua frigida copioſe conſpergetur, vt aer hinc frigidior euadat iam aqua ex aliis vaſis in alia decidat: nam mediocris huius ſtrepitus etiā ſomnum prouocat: præſtat adhuc, ſi aerem ita immutes, vt nō modo refrigerare corpus. ſed etiam corroborare poſſit, id quod fiet, ſi pauimento iniicias refrigerantium aliquod, aut roſam, aut ſemperuiuum, aut rubum, aut lentiſci turiones, aut vitis, capreolos, aut ſimile quoddam, tum ad refrigerandum tum ad robur inducendum efficax. Huiuſmodi ſane aer omnibus quidem Hecticis conducit, maxime vero, quibus pulmo & cor igneum ardorem primario ſenſerit. Etenim a cibo & potu refrigerante, non tantū iuuantur, quantum a frigidi aeris inſpiratu: contra maius a cibo ſentiunt cōmodū, quā ab aere, ſi iecur, & venter, aut alia quæpiā particula fuerit affecta. Ita ſane vbi æſtas fuerit, aerē ad frigidū mutari oportet: vbi hyems calidior parādus nō eſt quocūq; enī frigidus fuerit, nihil ipſos offendit. Reliquū vero corpus ſolūmodo moderate coopiri oportet, pluribus tegumētis incaleſcat, & æger ideo virium defectionē aliquā ſuſtineat. Aer quō præparandus.

De Balneo.

Et balneū iis cōducit, qui Hectica febri laborāt, quæ p ſe fuerit, & nō cū aliqua ex humorū putredine prouenientiū cōiuncta inueniaт. Tūc enim offenduní, & nequaq̄ iuuaní. præſertim ſi crudis adhuc humoribus lauare quis ipſos voluerit: neq; minus leduní, ſi īflāmatiōe nobiles pticulas obſidēte, ēt modice id facere tētaueris. Sciendū aūt, nō modo Hectica febri laborātibus, ſed etiā frigidis ſiccisq; intēperiebus, & ſenio ex morbo balneū cōferre. Habēt enim balnea hoc quoq; admiratiōe dignū, q & calidas & frigidas intem- Balneum Hecticis. Seniū ex morbo balneis curatur.

peries iuuare possunt. In summa, si quis diuersos illos lauandi modos nouerit, is meo iudicio etiam omnem intemperiem mutare in contrarium poterit. Esto igitur temperatus aer, vnctio, & solium, eluere autem oleum conuenit, ac statim cum æger in exteriorem domus partem ingressus fuerit, corpus perungi, verum diutius in aere morari non debet, oleum autem visceribus potius superfundi. Egressus æger in frigidæ solium, quod non aquam frigidam, sed lactis more tepentem habeat perungatur. circundatus autẽ operimentis, non admodum diu in eis immoretur. cum vestem iam induet, rursus totũ corpus vngatur. Valde enim hoc iuuare ipsos potest, quoniam humiditatem quæ a balneo accedit, diu retinere oportet, & non sinere, vt prompte ex corpore defluat. Egressus æger ex balneo, aut cremorem ptisanæ, aut halicæ, aut lac assumat: sin autem sitis vrgeat, etiam cum adhuc operimentis inuolutus est, non recuses, aut lac, aut aliud quoddam alimentum exhibere. Etenim tunc potius in vniuersum corpus distribuitur, cum attrahitur.

Balneum calidis & frigidis aptũ.

Cibus a balneo q̃s p̃sit.

Lac Hecticis idoneum.

De lacte.

Lac igitur omnibus Hecticis, præsertim in Marasmum desinentibus, si quid aliud, idoneum est. Quapropter etiam iis valde conueniens est, qui vires habent imbecilles, neque alimentum possunt attrahere: & hoc solum in corpus distribui, trahique non parum accommodate potest. Itaque lac muliebre primum locum obtinet, secundum vero asininum. Verum quoniam ægre nonnulli hoc assumunt, caprillum ipsis dandum est, quod medium fere existit, & magis potest nutrire. Constat autem etiam curam animalis habendam esse, vt nutriatur domi ordeo, myrti, lentisci, & quercus foliis. ita enim lac non amplius corrũpitur. Nam huius sollicitudo habenda est, vt ne Hecticorũ aluus subducatur præcipue eorum, qui ex frequenti Syncope, & diuturna vacuatione alui in Marasmodẽ febrim inciderunt. Quamobrẽ quibus venter imbecillis, & facile subducitur, in his etiam

lac bis

lac bis coquere, vel etiam fluuiales lapillos in id conijcere oportet. Redduntur autem igne candentes, vt serosum a lacte per ipsos dissoluatur. Atqui lac solum nolint assumere, etiam cum ptisana, aut halica, aut chidrio ipsum decoctum exhibeto: adhæc cum itrio, hoc est libo suminali, & similagine similiter bis coctũ offerto: præterea magis adhuc illis lac exhiberi debet, quibus etiam venter copiosiora, & biliosiora deiicere videtur. Procedente autem tempore, vbi febres mitigatæ fuerint, & vires aliquomodo instauratæ, mollissimum, & recentem caseum ex eo coagulatum dare ipsis nõ alienum est. Quatenus enim vires augeri cernimus, eatenus nos quoque cibis adiiciemus.

De uino.

Vinum iis qui frigidam siccamque intemperiem in solidis particulis habent, & Marasmo ex morbo, vt vocant, detinẽtur, exhibere necesse est, vt quos calefacere simul, & humectare oporteat, quæ omnia vinum moderatum præstare ipsis potest. Qui vero cum febri marcescunt, præsertim qui macie torrentur, iis vinum dare cautio est: vt quod eis, si quid aliud maxime aduersetur. Vinum Hecticis

Si ex syncope marasmus obtigerit, Cap. 5.

QVi ex Syncope Marasmo contabescunt, iis quantum sane ad vires collapsas, & perfrictionem frequenter comitantem attinet, vinum offerri debet. Quoniam vero etiam caliditas naturæ cõtraria, febrisq; præterea eis adest, & perfrictio quidem interdum cõquiescit, rursus aũt febris superuenit, ac summatim cum periculum sit, ne alias aliter æger intereat, nunc a perfrictione, nunc a febri, necesse est tum demum ad vrgentem causam respicere, ac nonnunquam vinum tempestiue præcipere, nonnũquam vero rursus id dissuadere. Marasmus ex Synco.

De Testiculis gallorum.

Testiculos gallorum, quos Græci Orchis & Parastatas appellant, dare his oportet. Perpetuo enim omnibus Hectica laborantibus commodi existunt, cũ abũde nutrire, & vires Gallorũ testiculi.

augere poſsint, vbi probe concocti fuerint. Quapropter id alimentum ſemper exhibendum eſt, vbi vires nondum ad extremum collapſæ fuerint. Quod enim præſidium deinceps eſſe poteſt, ſi vires alimentum non coquant, ſuperentque? Quippe nequaquã cibus vires augebit, ſed natura, quæ omne alimentum & concoquere, & mutare, & corpori apponere conſueuit.

De fructibus pomaceis.

Fructus pomaceus, qui Opora græcis dicitur, q̃a ſane humectat, ideo Hecticis cibus eſt accommodatus. Quoniã vero omnes propemodum non ſolum humectare, ſed etiã refrigerare ſolent, idcirco rurſus dicendum non eſt, vniuerſim omni Hectico conuenire. Illis enim qui calida & ſicca intemperie laborãt, & oĩbus q̃ Maraſmo cõtabeſcũt, & torrẽtur, cõgrue frigida & humida victus ratio adhibetur, maxime peponũ medulla, & cucumerum: item mala, duracina, & cæraſia his ſunt idonea. Qui autem frigida intemperie detinẽtur, & in ſenium ex morbo inciderunt, iis inutilia. Reliqui vero pomacei fructus, q̃ non adeo refrigerãt, ſed potius calefaciunt, & humectant modice, exhibere nõ eſt abſurdum, nempe vuam maturam, valde dulcem, præſertim quæ paſſa eſt, ac malum valde dulce, & ficum admodum maturam. Nam hæc probe cõcocta ꝓpemodum nihil nocet. Si igitur venter nihil nos impediat, plus iuſto excernnes, cum fiducia cibos cõmemoratos exhibeto. Si nãq; tale quippiã fuerit, & aluus magis quam cõuenit ꝓfluere videatur, his quidẽ abſtinendum in præſentia, dandum autẽ punicum modice aſtringens, aut pirum, aut malũ eiuſdem qualitatis, præſertim ante aliũ cibũ, nã ſi a cibo ſumantur, aluum ſubducunt. Ac cibi qui ſtomacho potius, & cordi corroborando ſunt vtiles, Maraſmo ex Syncope contabeſcentibus, & oĩbus Hecticis dari debent. Si hi quoque ſiti, & vehementi febri laborare videant, etiã ipſis fruct⁹ pomacei refrigerãtes opportune offerunt. Breuiter oĩa ad id quod magis vrget, accõmodari debent. Hanc.n. rationem animaduerſionemque obſeruans,

Pomacei fruct⁹ in hecticis.

nunquã aliquẽ offendes neq; si pomaceũ fructum, aut aliũ quẽpiã cibũ exhibeas. Nã oĩa quantitate, qualitate, tẽpore, ordine, & vtẽdi modo, aut bene, aut male administrantur.

De tabe quæ Marasmus græce dicitur.

Si tabes quã greci vocant Marasmum reuera humiditatis quæ in solidis ptibus subsistit, absolutus existit interitus, nullã medicinã recipit. Propter hoc igitur nõnulli medicorũ merito decepti in discernendo, putarũt se verum Marasmũ curasse. Etenim fieri potest, vt tenuitas carnium maciesque, & veluti colliquatio earum resarciatur, primariã vero humiditatẽ, & quæ solida ipsa nutrire põt, prorsus absumptã perditãq; non licet restituere. Sic enim semũ quoq; sanari neqt, vt quod naturalis sit tabes. Quẽadmodum igitur senium nulla medicina tolli potest, sic neq; ea quæ reuera tabes. Attamẽ propter humanum benignũq; artis auxilium cõtendere cũ morbis oportet, & nõ cendeploratos oĩno relinquere. Interdũ enim, vbi quis naturã dextrã nactus fuerit, & tabes incipiat nõdumq; solidas partes torruerit, speratum successum consequi poterit. Sin autem minus, quãto magis æger affectus est, tanto minus agendũ. Nam desperatis maloq; victis manus admoueri non debet. Mara'. Senium.

De tertiana. Cap. 6. Tertianę

TErtiana quidẽ facilis curatu est: eum aũt a medicis illis, qui nulla ratione, & via vtuntur, male tractat, non difficilis modo curatu, sed etiam insanabilis interdum redditus. Cõstat igitur cibũ humectãtẽ refrigerãtẽq; in oĩbus esse præscribẽdũ, cũ Tertiana mixtione pura, & germana existit, & a sola bile excitat. Itaq; ptisanæ cremor super oĩa vtilis ipsis censet: atq; hoc vsi nõnulli vsque ad Crisim, hoc est morbi solutionẽ, optime superstites vitæ mãserunt. Sin aũt minus oblectent ptisana, etiã auenæ cremor ipsis dabit: ac lactucæ, aut intybi caulib⁹ vtẽdũ. Qđ si febris nõ fuerit vehemẽs, & quædã notæ ↄcoctioni appareãt, etiã gallinarũ alæ, & pisciculus molli carne præditus cõcedi põt. Vrinæ in his prouocari debent, maxime apii radicis, & adianthi diluto. Nã anethi decoctũ & si vrinas mouere ꝓbe posit, vi-

tare tamen ipsum magis oportet in germanis Tertianis, & in quibus calidius sicciusque temperamentum habet, praeterea si aegri solicitudine, & vigiliis cruciantur Nam in his omnibus offensa maior, quam vtilitas prouenire solet. Absinthii etiam decoctum maxime vitandum est, quando calidũ, & siccum aegri temperamentum habent. Noui autem ego nonullos etiam particularum colliquationem expertos, qđ immoderatius illud assumpsissent, & nõ vitassent. Contigit enim quorundam sane partes solidas sicciores depraehendi, quorundam vero bilem, & feruescentem, non quantitate, sed qualitate potius offendere: alium autem igneam intemperiem, aut inflammationem in ore ventriculi sentire. In his itaq; omnibus talia vitanda sunt & tepida liberaliori magis ante cibum vtendum. Nihil autem minus etiam in alio tempore potio exhibenda, quippe haec humectat, feruorem refrigerat, meatusq; laxat. Quare ex his omnibus accidit, hanc quidem partem bilis per ventrem excerni, aliam vero per vrinas, quae antea detinebatur, & propter caliditatis feruorem, & propter nimiam decoctorum adustionẽ non potuit expurgari. Miror autem quomodo Galenus qui artẽ legitime, si quis etiam aliorum medicorum exercuit, adeo indistincte scripserit, vt dicat exquisita Tertiana correptis absinthii dilutum a septimo die propinandum esse. Ego vero falsis Tertianis potius dedi, mixto ei oxymelitis momẽto. Sic enim pituitae miscellam, & citra noxam magis extenuat, & leuiter purgat, vt non vsus veniat origani, aut hyssopi, aut calaminthae, aut pulegii. Quae omnia acriora sunt, & cum periculo, crebroque febrim iam magis accendunt. Haec igitur vniuersa vitare magis oportet, & tunc audacter offerre, quando pituita bilem longe superauerit, & temperamentum aegri frigidius fuerit, vitaque ociosa praecesserit, & alia omnia, quae humorem frigidiorem superãtem efficiũt. Sin autem humor, qui abundat, contrarius horum fuerit, tum his abstinendum est, vtendum vero illis potius, quae extenuant, & accessiones vehementiores fieri non cogunt.

Galenus in distincte quaedam.

De pomaceis fructibus.

Pomaceos fructus, quos oporan Græcis appellari diximus, exquisitis Tertianis parcissime exhiberi conuenit, nẽpe vuam dulcem, persica cocta, & non cocta, peponumque medullam: præsertim autẽ si etiam ægri siti vexentur. Ego sane noui, me frequenter ægros, ne amplius accessione febris infestarentur, impediuisse, cum peponas probe refrigeratos hora ante incursum morbi assumere iussissem, & rursus aquam temperatam copiosam, & quantam potuerint, peponi superbibere præcepissem. Secutus itaque est nõ multo post aquam epotam aliquibus sane sudor, aliis copiosa bilis per aluum. Offendi autem ego plærosque Romæ medicos, qui ne nomen quidem peponum tanquam bilem procreantium proferre audebant. Quum itaq; ego cuidam aliquando, & sicienti vehementer, & æstu flagranti, defatigatoque iniunxissem, vt peponem assumeret, quidam præsens medicus exclamauit, homo cur ægrum magis vis occidere? an non didicisti, quod pepon bilem producat, lege Galenũ de alimentis, vbi dicat manifesto, peponem comestum Cholericos efficere. Laboraui igitur ego non parum, vt iis persuaderem, qui intellectu assequi poterant, Galenum non dicere hic ipsos pepones bilem creare, sed Choleram efficere. Choleram autem vocabant stomachi subuersionem cũ vomitu, & perturbatione ventris: ac Cholericos, quibus hæc accidunt. Nam pepon reuera habet aliquid stomacho cõtrarium, quare etiam copiosior comestus: vomitũ, ventris perturbationem, & præterea perfrictionem, ac totius corporis conuulsiones excitat. Ac melopepon nihil horum facere censetur: nõ enim habet adeo, quod stomacho aduersetur: imo neque pepon modice comestus. Proinde Tertiana febri detentis cum fiducia dari debet: nec nõ his qui Causo & calida intemperie laborãt, siue in renibus, siue in iecore, vel in stomacho, vel capite. Nihil enim eiusmodi intemperiebus aduersari potest, debellare, & euĩcere, vt pepon, aut qui dicitur melopepon. Quomodo enim ea quæ refrigerant, &

Pomacei fructus in Tertiãis

humectant bilem parere possint, non video, vbi aũt pepõnum facultas tibi deest, etiam cauliculi lactucarũ refrigerati, & cucurbitæ, item cucumerum medulla, persica coctionẽ non experta, sed in vaporẽ suspensa, & ab eo solo cocta, velutiq; condita substitui possunt, eisque & similibus semp vti licet. Iã in oleribus, & pomaceis fructibus etiã omnibus deligere oportet, quæ refrigerare queant, & humectare, conuenienter ea pro vniuscuiusque tẽperamento, & morbi magnitudine accommodantes.

De balneo.

Balneũ in Tertiãis. Balneum, vt maximum præsidium, ipsis præbendũ, maxime calido & sicco tẽperamento præditis, & qui crebris vti lauacris consueuerunt: nec cõcoctio omnino expectãda est, sed vbi siccitas vrget, etiã ante concoctionem lauare cõuenit. Modus autem lauandi talis esto. Postquam æger in temperatum aerem ingressus fuerit, modice sudarit, & tepidas aquas acceperit, ita oleo non simplici perũgatur. Quid enim corpus bile exardescens, humectare, aut refrigerare probe præterquam aqua potest? præstat igitur aquam tepidam admiscere, sic enim refrigerare, & humectare magis, & in altum corporis penetrare percipitur. Vnctio aũt adhibeatur non in domo, quæ calidum aerem habet, sed in exteriorem eius partẽ reuerso, quam etiã a molliendo malacticen appellant: deinde post illitionẽ hydrelæi, aut hydrochamæmeli. Nam si bilis multa & præcipue crassior sit, nõ alienum est in vicẽ olei cõmunis etiam chamæmelino vti, quod vim discutiendi multo habet ampliorẽ, sed nõ diu æger in aere immorabitur, verum celerrimo transitu tantum vsus in tepidum calentis aquæ solium descendet, in eoque diutius subsistet. Egressus autem ex domo calida, monendus, vt in aqua frigida immoretur: & si bene habuerit, etiam ieiunium indices, indumentis vero iam sumptis, vt aquæ tepidæ quantum velit, paruo spacio interposito, bibere hortandus est. Nã a potione sudores copiosos effundi videbis: interim vero etiam bilem per vomitum reiici, vt æger quam primũ ex iis quæ

superueniebant, morbo fuerit liberatus. Reuersus autem in domum, si pepo non adfuerit, aut alimẽtum quod diximus sumat, aut lactucarum cauliculos, aut cucurbitas, aut cucumeres, aut ptisanã. Cæterum aquam tepidam nõ modo semel, sed etiam bis & frequenter dare expedit, & nihil metuere. In hoc nãq; morbo aqua tepida maximum est præsidium. Tentabimus aũt in declinatione potius exhibere, & ante accessionem: interim vero etiã in accessione. Noui siquidem accessionibus subtrahi debere, vt Diuinissimus Hippocrates inquit, ac verum est, quantum ad hoc attinet, etiã cũ nihil vrget. Frequenter enim cogimur propter causam vrgentem, non tepidam modo aquam, sed etiã cibum in ipsa accessione offerre. In illis autem hoc agendum est, qui immoderatum stomachi habitum, & virium imbecillitatẽ habent, vt insultus magnitudinem ferre nequeat, sed Syncopẽ minetur. Noui igitur ego in his qui immoderate roduntur, tepidam me aquam propinasse, deinde vomitu oborto, & bile copiosissima excreta, istorum beneficio accessionẽ conquieuisse. Vt autem illa aucta fuerant, ita etiam alia decrescebant, & aqua temperata, & bile euacuata. Depravatus est codex.

Quomodo tertiana discernatur, germana ac uera ne sit, an falsa.

Tertianas illas germanas esse censendum est, quibus omnia quæ cognata dicuntur, consenserint, ætas dico, regio, cõsuetudo, temperamentum, studia, & victus ratio. Potest autem senex quoque Tertiana infestari, quæ omnem Tertianæ germanæ speciem, omnemq; modum cõseruet. Ego sane meis oculis hæc in sene quodam conspexi, qui flauam bilem vomeret, similiterque per aluum excerneret, vehementer febricitaret: atque idcirco accessio cum valido rigore eum inuadebat, ac declinatio multis sudoribus accidebat, detinebatur autem accessione horis fere decem, aut duodecim. Huius alii sane familiares, eo q senex esset, decoctum ei bibere præcipiebãt, ac oĩa illa facere quæ falsis Tertianis, vt aiunt, idonea existunt: fereq; interiisset æger de-

Tertianę vere internotio a falsa.

Historia senis biliosi.

coctis ex hyssopo, origano, & pulegio assumptis, nisi quis sũbito ex periculo ipsum subtraxisset, iubens eum etiam pepones assumere, & lactucas, & ptisanã, quæ nihil curiosum habent, operosumque, ac omnem alium victum, qui humectaret, ac refrigeraret, vt in Tertiana exquisita, non deceptus ætate, quod senex esset, sed potius toto temperamento. Habuerat enim iam inde ab initio igneam intemperiem, quã alii propemodum omnes postea ad amussim conseruabũt. Quare naturam ægri, & causas præcedentes maxime attendere oportet: nihil autem minus, imo etiam omnium maxime febris speciem. Ego autem neque Tertianarum falsarum victus rationem in omnibus vt veram, & vtilem commẽdo, quam Galenus in libris ad Glauconem philosophum præcipere videtur, iniiciens omnino ptisanæ piper, aut origanum, aut hyssopum. Etenim huiusmodi plærũq; periculosa sunt, & febres vehementiores accendunt, idq; magis adhuc, si temperamentum corporis calidius inueniatur, & pituita mitior quam bilis, & quæ non adeo calefacientia requirat. Quippe satis erat in his vti, & non multis valde refrigerãtibus, & his quæ sensim extenuare citra calorem possunt, qualis est radix apii expurgata, vt non particeps sit radiculorum: item ptisana similiter, interim adiunctum habẽs apiũ, aut anisum, aut comam porri, aut mellis, & aceti momentum. Quod si non admodum insincera: ac falsa Tertiana fuerit, nullus horum vsus est, verum abũde est sola ptisana per se vti, & id quod biliosum est, contemperare: quod pituitosum, dissoluere, non autem siccantibus compingere, ac cogere: quemadmodum ii qui piper, & hyssopum præcipiunt, factitant, eo q illa videantur extenuare. Oportet autem diligenter animum aduertere eum qui humectante victu vsus sit, vt cũ humores ab illos dissolutos viderit, statim euacuandis eis extrahẽdisq; incũbat, medicamẽto exhibito, qđ non magnam calefaciendi vim obtineat. Eius aũt generis multa sunt, & quæ ex oxymelite simplicius parantur, & quæ ex succo rosarum modico, agarico, & scammoniæ lachryma. Quãdo igitur humores compendiose subducendi sunt? Ni-

Victus tertianæ falsæ.

mirum cum diffundi iam eos, & turgere tandẽ conſpexeris, vt Diuiniſsimus Hippocrates ſcriptum reliquit.

Quomodo humores diffundi, diſſoluiq́;, & iam ad excretionem incitari cognoſcatur.

Materiam ſubiectam tẽperato, aut humectante victu diſſolui inde cognoſces, quod cum per initia eſſet immobilis, nunc aliquo modo agitari incipiat, atq; alias in alium locum deſcendere: interim ad os vẽtriculi, & inteſtina: interim etiam ad articulos, aut cutem. Peritum igitur animaduertere hunc humorum motum, & obſeruare diligenter oportet, & dare aliquid, quod eos ſubducat, antequam oberrãtes noxam intulerint, in partem aliquam nobiliorem decumbentes Verum vulgares medici nihil horum norunt, vt qui motiones humorum diſcernere non laborent, vnde fit, vt contraria faciant. Poſtquam igitur hæc viderint ſtatim ad ea prorumpunt quæ ſiccare humores, & craſſos facere poſſunt, atq; huiuſmodi quidem aſtrictoria medicamenta, ſimilemque victum præcipiunt, vnde accidit, vt humores inde craſsiores redditi, neque purgantibus facile cedant medicamentis, neque obediant. Cõuenit igitur, vt qui humores diſſolutos nouerit, non modo ſemel exhibeat, quæ per aluum ſubducere poſsint, ſed etiam rurſus humectante victu vſi, & diſſoluentes, ſi quæ ſiccæ & craſſæ reliquiæ ſubſint, iterum leuiter expurgent. Ita enim humoribus modice ſubtractis, etiam ſolus victus morbum in totum euincere, mutare, & ad bonũ ſtatũ deducere poterit, vt nulla alia medicina indigeat. Quod ſi opus erit, licebit etiam epithematis ſimplicioribus vti, & ſuperfuſionibus, & cum concoctio apparere incipit, & longẽ antequam acceſsio expectetur. Ita nãq; erunt tum efficaciora, tum magna ex parte acceſsiões expectatas diſcutiũt. Quoniam autem purgantibus vtendum eſt, vt ea prompte & compendioſe inuenias, bonum eſſe duxi, etiam compoſitionem ipſorum hic apponere: in hunc modum habet.

Notæ humoris diffuſi, diſſolutique.

Rhodomeli purgans.

Roſarum ſucci ſextarii duo: mellis ſextarius: ſcammo-

niæ torrefactæ vncia. Omnia simul coquũtur. Summus medicamẽti modus est cochlearia quatuor: medius tria: minor duo. Hoc non solum Tertianariis propinari debet, sed iis etiam, qui lippitudine, & alio quodam modo ex bile, & calida intemperie ægrotant.

Aliud Rhodomeli purgans.

Rosarum succi sextarius: scammoniæ vnc. agarici drach. piperis drach. duæ: mellis vnc. sex. Ad ignẽ lentũ coquantur, & vbi incrassitiem coierint, adiicito scammoniam, agaricũ, & piper: ac vtitor. Datur instar cochlearium quinque, aut sex. Hoc solis conuenit qui falsa Tertiana detinentur. Habet. n. nonnihil, quod etiam pituitam subducat, cum agaricum, & piper receperit. Noui autem purgasse m etiam medicamẽto, quod corticem mali citrii reciperet, & eo quod ex malis cotoneis paratur, & horum penuria sola vsum scammonia. Quod enim ipsa non modo bilẽ, sed etiã pituitã potius euacuat, manifestum est, si quis temperato, & humectante victu vsus, pituitam diffundat, vacuabit hanc quoque scammonia: nec indigebit iis, quæ agaricum, aut cucurbitã syluestrẽ recipiunt. Quare etiam si quis recto victu vsus falsam Tertianam scammonia purgare velit, non delinquet. Hæc quoque hactenus de Tertiana breuiter a nobis dicta sunto. Non enim sumus ignari, veteres quoque de his scripsisse, & nemo ea de causa culpandus erit. Quæ enim nobis quoque tempus, & longa experientia noscenda obtulit, hæc æquũ cẽsui amicis, & medicis ea nos postulantibus exponere, quæ quidem paucula existunt, sed magnam vim continent. Nam methodi prædictæ non in Tertianis tantum, sed in aliis quoque multis morbis accommodari possunt.

De quotidiana. Cap. 7.

QVod quotidiana febris ex pituita trahit originem, omnibus in confesso est: quippe neque acuta febris esse his apparet, neque sitis valida vrget, neque perurens quid, & siccum habere, sub primo statim contactu

percipitur, ſed magis vbi manus diutius immoratur, caliditas fuliginoſa ex alto emergere depræhẽditur: ac pulſus bona ex parte exigui, & rari exiſtunt, incrementum non velox, ſed longiore tempore detinet: ſudores qui ipſis oboriũtur, nunquam purum oſtendunt interuallum, quale in Tertiana, aut Quartana frequenter apparere videmus. Iam manifeſtius adhuc febris ſpeciem etiam ex præcedentibus cauſis cognoſces, ſi non obiter, ſed multa cum diligẽtia inquirere, & examinare omnia coneris. Etenim cruditates plurimum, crapulæ, & balnei immoderati vſus, interdum iecoris quoque, & ſtomachi perfrictio præcedit. Hæc igitur eum attendere, & diligenter conſiderare oportet, qui febris ſpeciem velit cognoſcere. Nam interdum indicia omnia ſimul adſunt: interdum non, quippe in germanis, exquiſitiſque febribus vniuerſa prope inueniuntur: in falſis autem non omnia, ſed quædam ipſorum adſunt, quædam non ſemper, propter varias ipſarum cauſas. Ac maxima quædam in eis tum curandis, tum internoſcendis differentia depræhenditur. In hunc itaque modum internoſci debent. Quin & Diuiniſsimus Galenus, Ruphus, & plærique alii veteres de hac re copioſius tradiderunt, nos autem deinceps etiam de curatione agamus. Nam curandi ratio ab illis prodita in quæſtionem aliquam vocatur, num videlicet vera in omnibus exiſtat.

Notæ quotidianæ.

De curatione.

Quod febris Quotidiana, vt quæ ex pituita naſcatur, extenuantium incidentiumque vſum requirat, verum exiſtit, ſi enim craſſa eſt, & viſcoſa, extenuantibus indigebit. Duplex autem harum differentia eſſe cernitur, quædam enim inciſoriam vim obtinent, ita vt ſimul egregie calefacere poſsint, quædam autem incidendi quidem, non autem valde calefaciendi poteſtatem habent, quædam in totum non calefaciunt. Quibus igitur in hoc morbo vti oportet? iis ne quæ calefacere poſſunt, an illis quæ citra

Curatio quotidianæ.

calorem extenuant? videtur enim Diuinissimus Galenus in distincte Glauconi Philosopho præcipere, vt extenuantibus vtatur. Conueniebat autē meo iudicio, cum maxima sit differentia, diuisione ac distinctione vti, quibus, in quo vtendū sit. Neque enim pituita huius, vnde febris accenditur, vnam habet speciem: alia enim est salsa: alia acida: alia vitrea: vtraque vero frigida, & crassa: ac ideo ꝗ particulis sit impacta, febrim excitauit. Merito igitur etiam extenuantia ad curationem desiderat: salsa vero non similiter: siquidem & caliditas, & siccitas hoc ei præstat. Calidam autem ipsam quoq; esse constat inde, quod intestinum rodat radatque, & grauissima tormenta, quas Dysenterias Græci vocant, nihil minus etiam quam bilem, cum huius quoq; qualitatem receperit, suscitet. Nam humores non secundum materiam ipsorum, sed etiam secundum qualitates eis subiectas operantur. Hæ siquidem aduersus ipsas pugnant, & operantur. Ac pituita salsa, etiam si videatur humida, tamen constat facultate siccam esse, quemadmodum etiam aquam marinam. Iam alia multa imaginatione quidem sunt humida, facultate autem sicca. At quod pituita salsa nequit per ea, quæ inflammant ipsam, siccantq;, extenuari quandoque, & diffundi, sed potius adhuc etiam crassior effici, manifesto hoc testantur nitrum, sal, & iura salsa. Quippe hæc calescentia, crassiora redduntur. Nam id ab Aristotele, ipsaque experientia probatū est, ea quæ a calore coacta fuerint, non a calore, sed a cōtrario dissolui posse. Hæc igitur etiam in corporis humoribus considerari debent, & si quidem salsi sunt, non calefaciētia, aut quæ admodum siccant, aut extenuare possunt, adhibere oportet, quæ vulgares in eis faciunt, raphani radiculam ipsis exhibentes, piper, salsamentū, capparim, & decocta, quæ vehementer extenuant, & antidota, quæ aduersus eiusmodi offerūtur Hæc sane oportebat iis potius quotidianis, quæ a frigido atq; acido humore prouenerunt, imperare: quippe ab eiusmodi adiuuantur. Ego sane noui crebro me omnia hæc in quotidiana, quæ a frigida humidaque, & acida pituita incensa fuit, obtulisse. In quibus autem salsum, aut bilio-

Aristote.

Historia.

ſum quid admixtũ fuerit, in his magna ex parte extenuans quiddam exhibuiſſe, præſertim ſi etiam ægri temperamentum calidius erat. Minime vero eiuſmodi medicamenta per initia morbi ægrotãti exhibere conuenit, cum ſalſus adhuc humor ſuperat, præpolletque & ægri corpus fuerit intẽperatum. Sin autẽ etiam huiuſmodi aliquo vti oportebit, eo ꝙ æger appetat, aut vt appetentia reſtituatur, temperato prius victu vtendum erit: ac vbi concoquere æger inceperit, tunc ei permittendum, vt aſſumat tum cibos, tum potus, qui leuiter extenuent, & calefaciant, vt pote apii turiones, porrique, & piperis exiguum, vini momentum, eiuſque albi, idque non frequenter, nam vſus eorum liberalior noxius eſt. Verum laborandum eſt, vt humores ad concoctionem perueniant, neq; in vetuſtatem venire ſinendi, ſed purgandi. Cum enim in corpore diutius inſident, magis adhuc ab omnibus præſidiis quæ calefaciunt videnturq; extenuare, craſsi fiunt, vt non amplius ne medicamentis quidem ad purgandum efficacibus prompte cedant, cum difficiles ipſi ad motum, & terreſtres magis ab ipſis euaſerint. Noueris autem hãc ad purgationem eſſe opportunitatem temporis, & commoditatem. Frequenter enim vrinarum notæ a præſumpto victu, & temperata potione mutantur, atque tunc huiuſmodi vrinas incoctas eſſe, ab iis qui id non nouerũt, cẽſeri videmus. At quia frequẽter accidit materiam in totum corpus diffundi, & alias aliter, aut per ſudores, aut vomitũ, aut ventrem diſsipari: ideo vrinæ etiam ſedimẽti expertes vulgo apparent. Satius igitur eſt conſiderare, & diſcernere, quando potius materia extenuari, diffundi, ad excretionem incitari, & ex loco in locum tranſire incipit, atque ita demũ purgare oportebit, non ſolis vrinis animum adhibẽtes. Nõ autem conuenit vniuerſam curationem moliri, ſed per vices, & interualla. Ita nãq; accommodari debet morbis, qui ex craſsioribus humoribus generantur ac ſenſim extenuare, & læuiter purgare materiæ copiam oportet, donec ſatis habere videbitur. Nam ſi æger aſſumat medicamentum, qđ copioſius purget, magnam corpori intemperiem conciliat,

Victus quotidianæ.

& potius nocet, quam iuuat, magisque in iis adhuc, qui calidiore temperamento, & biliosiore præditi sunt.

Quando salsis utendum in quotidianis febribus.

Salsa in quotidianis febribus.

Qui iecur, aut os ventriculi habent refrigeratum, & acidam pituitam vomunt, tenenturq; quotidiana, his etiam calidioribus cibis, si voles, vti non alienū est. Humidus enim, & frigidus stomachus vniuersa extenuantia citra noxam tolerat. Ausus igitur ego quandoque sum in quodam, qui quotidie febris accessionem experiretur, & pituitam vomeret, salsis vti, & cibo, qui Græcis Encathera dicitur: item hydrogaro, porri decocti iure, & non aquoso, ac mirifice conualuit, ita tamen, vt & ori ventriculi, vnguentis epithematiq; ei extrinsecus applicatis, & totius corporis tēperaturæ prospexerim, non alienum est hæc quoque in Quotidianis tentare, ac pituitæ qualitatem, & quantitatem obseruare, atq; ita conuenientem vnicuique victum præscribere. Quemadmodum enim non vna pituitæ est species, ita neque vnā victus rationem esse oportet, sed vnicuique speciei idoneam. Ac in omni medicina idem præstandum est, & id quod vnicuique salubre est quærendum, vt autem is qui medicamenta quærit, prompte ea possit inuenire, & non aliunde cum Antidota, tum purgationes colligere cogat, exposui hic discrimina, adiuncta etiam distinctione, qualia in quibus vsurpare potius oporteat.

De fomentis & cataplasmatis.

Fomētis & cataplasmatis quū in febribus vtendū.

Fomentis aūt, & cataplasmatis per initia statim vti festinandum non est, neque cum copia humorum in toto corpore superat. Metus enim est, ne dum viscera nimium incalescunt, laxanturque, cōfluxus quidam ad partes affectas decūbat, & adaucta illuc inflammatione, præterquam q nihil proficimus, magis etiam offendamus: Quod ii quoque faciunt, qui priusquam totum corpus recrementis fuerit liberatum, cataplasmatis, & superfusionibus vti non verentur. Ego itaq; noui etiā inflammationes, quæ non erant, ob præcipitē ipsorum vsum superuenire. Ne igitur officiamus, la-

borandum est copia iam imminuta, & cũ iam cócoctio quæ dam in vrinis apparere incipit, calefacientia, aut laxantia si vsus requirat, visceribus inducere. Fugito aũt fomenta, aut cataplasmata, quæ laxare tm̃, & quæ repellere possunt, mixtam vero confectionem ipsorum parato. Et si quidem viscera infirmiora, & defluxionibus opportuna videantur, æger que fastidiat, astringentium, & roborantium vires intendere oportet, sin autem inflammatione, aut dolore vexentur, laxantia potius. Summatim vtriusque { medicamenti tum laxantis tum repellentis } vires pro causa vrgente, & intendere, & remittere conuenit.

De stomachi imbecillis, & mediocriter inflammatione laborantis fomento.

Ad quinas vini partes misceto omphacii quaternas, chamæmeli binas, & mastiches momẽtum. Quod si inflammatio feruens appareat, etiam si gleucinũ, aut nardinũ adieceris, nihil nocebis, sed plurimum quoq; iuuabis. Sin aũt os vẽ triculi non infirmũ æger habere, aut cibum non fastidire videatur, loco vini decoctum fomento admisceas, glandèque vnguentariam, & fœnugræcum prius in illo decoquẽdum curato. Hanc quoq; animaduersionem in cataplasmatis seruare rõ est, vt mixta ĩ ipsis fiat curatio, & vtrobiq; sane anethinũ, aut cyprinũ, aut nardinũ cataplasmati semper adiiciatur. At si acoris, aut frigiditatis in stomacho sensus est, etiã in decocto in q̊ illa paranť, nardũ Gallicã, absinthiũ & anethũ adiungere eis oportet. Cũ salsum humorẽ vomũt ægri tpamẽto calidi, solum quoq; chamæmelinũ oleum adiicere semp, & mastichæ momẽtũ inspergere ꝯducit. At tẽpus cataplasmatũ esto hora, ante accesśionẽ, absq; plurimo potu, & imposita nõ diu inhærescãt. Quippe oĩa, siue fomẽtum, siue cataplasmata fuerint, etiã si maxime ea quis ex medicamẽtis oĩbus, quæ robur adferre possunt, apparare potuerit, tñ si diutius corpori incumbant, virium resolutionẽ, & imbecillitatẽ efficiunt. Tm̃ de fomentis, & cataplasmatis dictũ sit. Si enim particularium quoque nonnihil prætermissum

Fomẽtũ stomachi

ſit, id ratione quis adinuenire poterit, ſi omnia conſideret, & animum ad id quod conducit intendat.

De purgatione.

Purgatio in febribus.

Materia iam attenuata diffuſaq; oxymelite, & aliis quæ in cibis extenuare ſolent, & decoctis, & cataplaſmatis adhibitis, tunc demum ad purgandum eam venito. valde enim a vacuationibus adiuuantur. Non oportet autem vniuerſæ ipſos purgare, ſed per vices, & ſimplicioribus: hinc demum aliquanto valentioribus. Cum enim materia ſit craſſa, haud facile iis cedit, quæ vniuerſam celeremque vacuationē præſtant. Agarici igitur ſcrupulos tres, aut quatuor ex melle exhibeto: interim etiam plus, aut minus pro ægrotātis virium ratione, & humoris qui ſuperat, quantitate. Quippe pituitā educit, nec morbum inueterari ſinit. Aliud. Et granū Cnidium, ſi poſt cōcoctionem datur, diuturnis Quotidianis medetur. Adhæc catapotia quibus ego ſemper, & in quartanis & aliis affectibus vti ſoleo, benefaciunt in veſperam data. Habes ipſorum deſcriptionem alibi quoque proditam: hæc autem recipit. Aloes vnciā: cucurbitæ ſylueſtris vncias duas ſcammoniæ vnciam: euphorbii ſemunciam: veratri nigri corticis vnciam bdellii vnciam: gummi vnciam: nitri Alexandrini ſemunciam: in alio exemplari habetur ſeſcunciam Succo braſſicæ excipito, datoque ex eis ſcrupulos quatuor, aut quinque: nihil metuēs, aut torſionem, aut nimiam purgationē: vacuant ſine omni moleſtia nō mō pituitam, ſed etiam humorem melancholicum, eoque circuitus quartanos finiunt. Dato hæc catapotia, granorum inſtar figurata, in quibus multa eruditas, crapula, & vita ocioſa præceſſit, temperamentumque eſt pituitoſius, & quod nihil ſiccum, aut acre obtinet. Nam in eiuſmodi tuto dantur: & qui hæc aſſumunt, valde adiuuantur.

Aliud quod citra moleſtiam ſumitur, a ſale dictum Græcis Halatium, admodum efficax.

Alatiū.

Gingiberis, petroſelini Macedonici, epithymi, laſeris, cumini, apii ſeminis, liguſtici, ſingulorū vnciæ quatuor: ſcammoniæ

moniæ vnciæ tres, & semissis: salis communis, & torrefacti vnciæ quatuor.

Aliud ut scriptura Halatiorum habet præstantius.

Gingiberis semuncia: petroselini Macedonici, epithymi, laseris, apii seminis, ameos, cumini, ligustici, piperis, singulorum drachmæ duæ: salis torrefacti vnciæ duæ, semis scammoniæ sescuncia, scrupuli sex. Dato vesperi in febrium interuallis, quandocunque velint. At si aluum emoliri velis dato cochleare vnum: sin autem plus purgare cogites, duo: ac in robustioribus viris scrupulos septem exhibeto: in pueris & mulieribus grauidis, & in summa in imbecillioribus tribus, vel quatuor scrupulis vacuationem moliaris. Ita sine omni molestia, & periculo offerentur. Licet etiam cum pane dare, & ex posca, & oleribus. Attamen præstat in morbis, qui per circuitus reuertuntur, cum ptisanæ cremore ipsum præbere. Tantum etiam de purgationibus dictum sit.

De antidotis ad Quotidianas.

Styracis calamitis, iridis Illyricæ, myrrhæ, singulorum drachmæ quatuor: opoponacis, piperis, galbani, opii, singulæ drachmæ. Hæc trita omnia in vnitatem cogito admiscẽs eis mellis quod sufficit, ac dato fabæ ægyptiæ instar ante accessionem in lecto decumbenti, perunctoque ex oleo, & pipere granis decẽ: iuxta vero appositæ sint prunæ. Hoc somnum, & sudores excitat, leuatque præcipue eos, qui multa cruditate scatent. Antidotis ad Quotidianas.

Aliud.

Agarici, gentianæ, singulæ drachmæ dantur cum mulsa ante accessionem. Hoc mediocriter extenuat, meatus infarctos aperit, & materiã per aluũ, & vrinas moderate ducit.

Aliud.

Decoctum chamedryos iis quos Quotidiana febris circuitusve affligit, potioni dato. Vrinas multas ducit, & leuat aptum ergo illis, qui non valde febricitant, neque temperamento calido sunt, & sicco. Chamædryos decoctum. ad Quotidianas.

Antidotum ad quotidianas, facit etiam ad quartanas.

Opii, opoponacis, castorei, seminis dauci, singulorũ drachmæ quatuor: læuigatis paulum mellis adiicito, viris obulos tres, pueris duos exhibeto. Vtitor autem hoc tanquam admirabili ex mulso hora ante accessionem, & præsertim quos non falsa pituita vrget, nec bene calidum siccumque temperamentum inest.

Vnctio ĩ febribus.

De unctione.

Vnctione vtemur ita, vt ad horroris febrisque magnitudinem, & ægri vires respiciamus. Si namque multa perfrictione, & horrore infestante, febris non adeo tibi vehemẽs appareat, neque vires imbecillæ, sed robustæ, magis vtitor validis vnctionibus, quæ externam cutem calefacere, ad ruborem perducere, & extenuare possunt. Si contra, neque vires validæ, neq; frigus multum, ac febres vehementes fieri videntur, tunc iis vtendum erit, quæ cutem modice extenuant, & rarefaciunt. Dicamus igitur de vnctionum differentiis, hoc ipsum præterea distinguentes, quæ nam valentiora, quæ vero imbecilliora existant.

Vnctio ualida.

Pyrethro, pipere, & nitro pari portione cum pulegii momento, in vnitatem coctis, & ex oleo cõtritis, summas corporis partes, & spinam perungito. Sin autem frigus etiam in ea percipitur, mirifica est, vnctio, & valde proficit, vehementem perfrictionem, morbique vetustatem expertis.

Alia mediocris.

Piperis grana tria, & micam thuris in læuorem trita ex oleo illinito.

Alia.

Nitro ex oleo trito summas ægri partes, spinamque, tũ in balneo, tum extra illud perfricari iubeto. mouet enim sudores, & iuuat.

Alia ualde bona, & multis axperimentis cõprobata.

Arthemisiæ Crocodiliadis, adipis Crocodili fluuiatilis, singulorum vnciæ sex: olei sextarius. Coctis ex oleo ægrũ, & præsertim eius spinam ante accessionem vngito, ac miraberis efficaciam, Non abs re est etiam odoratum quid ad miscere, eo quod vnctio ingrati sit odoris, & contraria quadam ratione operetur.

Alia, in quibus febres uehementes urgent, & frigus moderatum apparet efficax.

Spumæ lebetum in balneis efferuescentium oleum admisceto, dum visci crassitudo fiat, vngitoque corpus, antequam febris inuadat. Idem naturaliter præstat.

Naturalia, quæ corpori alligari solent.

Lapis Aetites cum ad alia plurima, tum ad rigores, qui per circuitus reuertantur, & præsertim ad Quotidianas facit, si corpori alligetur. Physica.

Aliud quod appendi solet, multis experimentis a me probatum.

In folium oleæ ex communi attramento inscribito, Ca, Roi, A. Capito autem folium oleæ ante solis exortum, & collo suspendito.

Aliud naturale ad Quotidianas.

Animalculum quod desidet, & texit, vt muscas venetur, bene facit, si linteolo illigatur, & sinistro brachio appẽdatur.

De Quartana. Cap. 8.

QVartanæ febris non vna est species, sed multiplices, & diuersæ existunt. Etenim alia ex flaua bile nimium adusta, alia ex feculento sanguine nascitur non solum autem materia, sed etiam loco in quo constituuntur, inuicẽ differunt: hæc enim in vasis, illa in liene potius subsistit. Quoniam igitur diuersæ sunt species, curationis quoq; modos diuersos, & non vnũ, sicut vulgares arbitrantur, esse oportet. Nã quæ a humore melãcholico creatur, Quartana.

merito calefacientibus humectantibusque iuuatur. Quæ vero ex nimia bilis adustione prouenit, humectantibus, & refrigerantibus, vt peponibus, vua, ostreis, pisciculis, aqua, & breuiter temperata, & refrigerante victus ratione, ac balneis tepidis tractari debet. Mihi itaque frequenter subit mirari, quomodo Diuinissimus Galenus in omnibus non aliũ quendam victum, quam qui calefacere ipsos & siccare possit, præcipere videatur. Præbet enim ipsis antidotum Diatrion pepereon, & quod Diospolites dicitur: item liquorem Cyrenaicum, & Theriacam: & in cibo, salsamentum & piper. hoc autem potissimum quotidie bibere iussit. In vniuersum præcipit abstinere iis, quæ refrigerant & humectãt eo quod humor, inquit, morbum efficiens frigidus existat. Verum etsi humor melancholicus calefaciẽtia desideret nõ tamen necessario etiam siccantibus indiget. si quidem frigidus est, & siccus, calefacientibus, & humectantibus opus habebit. At non videtur etiam humectantium aliquod prorsus velle præscribere, sed e contrario omnia quæ siccant assantque nimium, & humorem crassiorem potius reddunt. Nam quæ videntur magis extenuare, cum sint etiam paulo calidiora, quam vt mediocriter extenuent, postea terrestres magis, & multo quam prius crassiores efficiunt, dum humiditatem quæ in eis subsistit, exugunt, insumuntque, vt natura ideo recrementa lentius excoquat. Didicimus enim concoctiones omnemque vitæ originem calido fieri, & humido, id quod etiam in externis videre licet. Nam fructus & singulæ stirpes a pluuiis, & solis calore producuntur, & præterea omnia quæ præter naturam existunt, contraria ad curationem requirunt: quæ secundum naturam, sunt similia potius. Quare hoc est præstantissimi medici officium, vt calidum quidem refrigeret, siccum autem humectet, frigidum calefaciat, & humidum siccet. In summa, vt ea quæ sunt vitia ac affectus, contrariorum vsu euincat, ac omnia quæ res postulat curiose persequatur, omnique arte & ratione, tanquã in bello decertans, ægrum conseruet. Si quando igitur accidat ægrum & ficciore quoque vti victu, vel

Medicamenta Quartanarum.

q appetat, vel etiam q ita laborans ſiccantia medicaméta, aut cibos requirat, nempe hydrogarum, vel conditum, vel eiuſmodi aliquod præſidium, conſulo & tunc, vbi ſemel, aut bis eo fuerit vſus, ac corpus modice incaleſcat, rurſus ſtatim ad victum per initia inſtitutum, qui leniter humecta re, & calefacere poſſit, reuerti. Ita enim neque ea quæ calefaciunt, aſſumpta multum adeo nocere poterunt, & præterea humor qui natura admouēdū difficilis, & ſiccior erat facilius ſolui poterit, vt ipſe remiſſus poſt diſſolutionē, & quodāmodo excerni incitatus a medicamētis, quæ benigne euacuant, citra noxā paulatim ſubtrahi queat. Etenim ſic agendum eſt in craſſioribus ſiccioribuſque humoribus, ac humectare ipſos, & diſſoluere conuenit: nec diutius diſſolutio eorum expectanda eſt, ſed protinus ad purgationem ipſorum properandum: & ſi adhuc res poſtulat, rurſus humectando, tum balneis, tum victu ita ſubducere expedit.

Quartana, quæ ex nimia flauæ bilis aduſtione excitatur.

Quod ſi Quartana non tibi a ſicco, frigidoque humore, ſed potius bilioſo, & plus ſatis aduſto excitari videatur, tūc potius refrigerare potentibus vti oportet: ſiquidem æger etiam natura calidus ſimul & ſiccus, ætate vigens, & frigidæ potioni aſſuetus appareat, adhæc ſi anni tempus ſit æſtiuum: interim vero ſi etiā curæ, vigiliæ, triſtitia, ira, & acriū medicamentorum vſus præceſſerint. Hæc enim omnia bilioſam, & ex aduſtiōe nimia Quartanam generare poſſunt. In his igitur non peccaueris, ſi potionibus, & cibis frigidis vtaris, vt peponibus, ſi tempus dederit, duracinis, intybis & lactuca. breuiter nō offendes, ſi omnia agas quæ in germana Tertiana tentaueris. Nulla enim alia ratione humor, qui a caliditate, & ſiccitate inſpiſſatus fuerit, euinci poteſt, niſi quædam refrigerantia humectantiaque aſſumpſeris, quemadmodum etiam quæ a frigiditate inſpiſſata ſunt, a calefaciētibus. Hæc igitur, vti diximus, vniuerſa calefacientia, etſi extenuare videantur, tamen inſpiſſant præterea. Quare in his offerenda non ſunt, vt quæ eiuſmodi humorem craſſum red=

Quartana ex nimia flauæ bilis. aduſtiōe.

dant, magis quam extenuent, præsertim quæ vehementius calefacere, & inspissare prædicantur. Quare neque in Quartana cataplasmatis, aut superfusionibus, fomentisq; vti studebimus. Quippe vnctio sola, quæ ex copiosiore hydrelæo paratur, frequentius a balneo, & cibis temperatis adhibita calorem abunde contemperare, ac lenire potest, & si quæ in iecore durities est, hanc quoque laxare. Sin aūt res postulauerit, ipso quoque solo potius vti oportet, vel etiam chamæmeli decocto in quo absinthii thuriones, palmulæ pingues, & melilotū deferbuerint. Noui me in Quartana etiā frequenter epithematis vsum, tēpore quidē opportuno, vt in Tertiana ante accesionē, ex farina ordei, lini semine, & decocto chamæmeli, ac multū pfecisse, vt æger nō amplius accessione expertus fuerit: præsertim aūt in Quartana, quæ ex nimia bilis adustione concitata erat. ac in pueris temperamento calidioribus, in quibus inflammatio quæpiam præcordia exercet, talia probari videntur. At si quis etiā in frigida Quartana, (sic enim appellanda est, quæ ex frigido, & sicco humore melancholico excitatur,) superfusione item calidiore ante accesionem vtatur, hic item maximum adiumentum sentiet, vt etiam subito febris conquiescat, quāuis molestam accessionem ægrum experiri contigerit. Satius autem est, si quis etiam toto antea vacuato corpore superfusionibus, omnique alio particulari præsidio vtatur. Qui enim toto corpore adhuc sordido, ac impuro, vel cataplasmata inducere, vel perfundere aggrediuntur, hi insignium malorum autores fiunt. Cæterum Quartanas ex adusta bile consistentes purgare decet, corpus prius humectando pleniore cibo, & quiete: quæ vero ob humorem melancholicū procreantur, humectare quidem eas oportet, (siccus enim humor ille existit,) ob terrestrem vero eius partem, & frigidam, tum calefacere, tum extenuare conuenit. Purgationem autem non per febris initia, sed cū concoctio iam apparet, moliri debemus. Ita porro etiā si ægrū sanguinis vacuationē reqrere cēses, vt ex quo humor melācholicus procreetur, in statu, cū humor quoq; a natura concoqui solet,

Quartana calida

Quartana frigida.

Quartanæ calidiores purgādæ

tentare eā conuenit. Tunc enim leuata natura reliquias materiæ euincit, id quod tibi cōcoctio in vrinis apparēs indicat. At medicamentū purgans, nēpe quod ex Rhodomelite conficitur, bilem, & humores nimium adustos sine molestia purgans hoc præstare debet: habet autem in hunc modum.

Purgatio ex Rhodomelite.

Purgatio ex rhodomelite.

Succi rosarum sextarii duo: mellis sextarius: scāmoniæ torrefactæ vncia. Omnia simul coquūtur, danturq; ad summū cochlearia duo, vel minus. At si humor biliosus nō admodum calidus, & siccus, sed crassior, ac pituitoso humore adulteratus esse videatur, paulū agarici prædicto Rhodomeliti adiiciendū erit: atq; in eum modum hic quoque leuiter purgari debet. Vt aūt prompte componas medicamentū, paresque, subscribā eius quoq; mixturā, quæ ita habet. Rosarum succi libra: scammoniæ vncia: agarici vnciæ quatuor: piperis scrupuli duo, mellis vnciæ sex. Ad ignem lentū hæc coquito, ac vbi in crassitiem coierint, adiicito scammoniam & piper, atque vtitor. Nā sine omni adeo molestia vacuat, præterquam quod non multum calefaciat.

Purgatio, quæ ex malis cotoneis paratur.

Purgatio ex malis cotoneis.

Mala cotonea octo impleto scammonia, cuius modus sit vncia, & extrinsecus ea fermēto oblinito, atq; sic assanda dato: vbi assata probe fuerint, adiicito mel probe læuigatū, ac vtitor pro viriū ratione, in febribus quæ a bile excitant, & in iis, qui generosam purgationē ferre nequeūt: atq; in pueris magis, & mulieribus. nā citra omnē prorsus molestiam purgat. sin ipsum efficacius reddere voles, in istum modum parato. Scammoniæ vnciam: petroselini Macedonici vnciā piperis albi vnciam: agarici semunciam, succi cotoneorū vncias sex, succi citriorum vncias tres, mellis libram. Dato instar vnciæ. Succum cum melle coquito, atque ita pulueres læuigatos inspergito, ac in pixide recondito cum fiducia. Est enim præsidiū in multos vsus accommodatum, vt quod non solum bilem, sed etiam pituitam, & humorem melancholicum repurgare probe possit. Atque idcirco Quartanis

quoque falsis exhibere licet, in illis autem magis, quorum stomachus affectus, neque concoquere bene, neque appetere cibum potest: nec non iis qui Quotidianis infestantur. Hac de causa variis in mixturis ad omnia pparare cōducit.

De uomitu.

Vomitus in Quartana.

Vomitus omnibus vtilissimus est, præsertim iis, qui humores crassos in ore ventriculi continent. Nam crassitiem extenuat, & vt concoquatur, celeriusque discutiatur, efficit. Optimum autem tempus ad vomitum est accessione incipiente: quoniam etiam tunc humores, cum materiæ mouentur, & illi in stomachum confluunt, illumque rodunt, nauseam excitant. Dato eis mulsam non nimis aquosam: ita namque procliuius ad excretionem prorumpent. qui autem valde lenti, sunt, & difficulter auelli possunt, ægrius excernentur, ac pennis præcipue anserinis vtendum est, vt maiori irritatu vomitus omnino proueniat. Si enim ex lentis humoribus aliquid sursum eductum fuerit, statim etiam accessio minuetur, tum spacio temporis, tum simul more ac consuetudine. Ego enim noui me hoc modo inueteratas Quartanas discussisse, vt nonnullæ ipsarum superata iam deteriore parte conquieuerint.

De salsamentis.

Salsamēta ī Quartanis.

Salsamentis autem in illis nimirum, quæ ab humore melancholico excitantur, & in quibus stomachus vitiosis humoribus scatet, aut multa lienem vrget obstructio, vtendum est. Maxime hic commendatur etiam Encathera dicta, & quæ Alexandrinorum Buridia sunt, Menomænia, & Membridia. Oportet autem eum, qui horum aliquod assumit, aliquandiu sitim tolerare, & nullam potionem ingerere, vt efficere quid possint, & vim suam corpori īprimere: deinde vbi ita viribus destituitur æger, vt sitim ferre nequeat, tunc vinum Ascalonites, aut Gazites dilutum quantumlibet, propinare licet. Ego itaque noui quendam ex his qui Quartana ex terrestri & frigido humore laboraret, ita huius victus rationis vsu liberatum, vt etiam per aluum hu

morem superantem excreuerit. Erat autem id quod excrẽuerat adeo valde nigrum, vt nõnullis medicorum metum incuteret, non modo ob colorem, sed etiam propter copiã euacuatam. Verum q́ æger paulo post morbum facilius ferre inceperit, & q́ lien, qui antea maximus erat, paruus euaserit, effecit, vt omnes bene sperarent, & nihil amplius metuerent. Sciendũ vero est, q́ cibi enumerati, & quicquid abstergere, & extenuare mediocriter potest etiam cũ concoctio incipit apparere, humidioribus temperamento, frigidioribus, & bene habitis dari debẽt. Etenim humores tũc magis & repurgantibus, & extenuantibus prõpte obediũt. Qui enim per initia, cum materia plane esset incocta, extenuantibus, vel purgantibus vsi sunt, hi præterquam q́ nihil eorum quæ superabant, in corpore vacuare potuerint, etiã sicciores crassioresque humores effecerunt. Si itaq; talis sit Quartana, quæ a frigido, & terrestri humore cõcitetur, ita agere oportet. Sin autem a bilioso humore, exusto, & in cinerem redacto prouenerit, omnia contraria, quæ humectare, aut refrigerare possunt, tentare conuenit: balneum dulcis aquæ adhibere, & cibos temperatos. In summa quemadmodum diuersas habent species, ita quoque differentem ipsarum victum præscribere oportet.

De Antidotis.

Nonnulli veteres Quartanariis etiam antidota dederũt ac multas variasque descriptiones ab ipsis proditas inuenire licet. Quin & Diuinissimus Galenus ea memoriæ prodidit, sed nulla videtur vsus distinctione: vnde plærique cum eis quæ titulo ipsa promittebant persuasi, deinde non exquisita discretione exhibuissent, maximæ offensionis & periculorum autores extiterunt. Miror sane, cur antidotum ex liquore Cyrenaico paratum omnibus conuenire dixerit, iubeatque frequenter eo vti: atqui non videtur res sic se habere. Neque enim citra offensionem quis ipsum hominibus calido, sicco, & bilioso temperamento præditis, & in Quartanam ex nimia adustione prolapsis, bibẽdũ dederit. Atta-

Antidota ad Quartanarium.

tamen nec ea quæ ex ſulphure viuo, & pipere confecta ſunt neque Theriace antidotum dari debet. Hæc enim vniuerſa iſtis aduerſantur. Quare præſtat eis, ſi fieri poteſt, nullum antidotum exhibere, verum ſufficit, victu potius refrigerante, & contemperante, nec non iis quæ ſuperflua repurgant frequentius vti. Sin autem antidoto interim vti cogaris, illa potius in Quartanis ex aduſtione nimia ortis propinanda putes, quæ conſtant ex opio, cicuta, & alterco, item quæ vrinam prouocare poſſunt, ita vt nõ valde calefaciant, idq; in eis præcipue, quos vigilia, & ſitis comitatur. Nã ſomnus ante acceſsionem obueniens frequenter impediuit, ne acceſsio in totum oboriretur, aut effecit, vt moderatior ea fieret. Porro vt antidota a me dicta facile inueniantur, neceſſarium duxi compoſitiones exponere maxime illorum, quorum etiam antea in Quartanis, quæ ab humore Melancholico excitantur, multam habui experientiam.

Antidotum ad quartanas, quæ ex humore melancholico conſtituuntur.

Caſtorei, papaueris, mirrhæ, piperis albi, liquoris Cyrenaici, ſingulorum drachmæ quatuor. Liquorem læuigatum & aqua maceratum reliquis adiicito, fingitoque catapotia, & dato ante acceſsionem ieiuno, aut cænato ex aqua. Præſtat ſi ægrum ipſum etiam perungas, nempe oleo calido, quod nitrum admixtum habeat.

Aliud etiam ad quotidianas efficax.

Opoponacis, opii, caſtorei, alterci ſeminis, ſingulorũ drachmæ quatuor. Læuigatis paulum mellis admiſceto, datoq; adultis quidem dimidiæ drachmæ inſtar, pueris autem hora antequam iuuadat acceſsio obulos duos.

Aliud ad Quartanam.

Liquoris Cyrenaici, piperis, mirrhæ, rutæ folia, ſingulorum drachmæ quatuor. Detritis, probeque mixtis ante acceſsionem ex oxymelite vtitor.

Antidotum Achariston.

Facit ad multos interiores affectus, præcipue vero ad Quartanas. Croci vncia, opii vnciæ septem, galbani vnciæ septem, casiæ vnciæ tres: styracis vnciæ septem, myrrhæ vnciæ quatuor, castorei vnciæ septem, costi vnciæ tres, piperis vnciæ quatuor, spicæ nardi vnciæ septem mellis despumati, quod sufficit. Datur fabæ ægyptiæ instar ex mulsa ante accessionem.

Antidotum quod & ipsum mirifice ad Quartanas ualet.

Styracis exquisiti drachmæ quatuor, myrrhæ drachmæ duæ, opoponacis drachmæ quatuor, iridis sesquidrachma, piperis drachmæ sex, galbani drachma, lachrymæ papaueris drachma. Datur fabæ ægyptiæ instar melle exceptum hora antequam accessio iuuadat.

Pastillus insignis admodum ad Quartanis.

Opii veteris, rutæ foliorum, singulorum drachmæ duæ croci drachma, alterci foliorum drachmæ duæ. Contusa increta, læuigataque in pastillos redigito, qui singuli scrupulos duos pendeant. Ac dato horis duabus ante accessionem ex posca, pro ægri virium ratione.

Pastillus alius benefaciens admodum Quartanas.

Piperis albi, seminis dauci Cretici pares portiones. Contusas incretasque ante accessionem ex multa aqua calida cochlearii mensura dato. Hoc plærosque, cum simplicius sit, adiuuit Quartanarios.

Pastillus alius præstantissimus, ut nullus alius, succurrens curansque celerrime: elicit enim sudores, atque ita morbo diuturno ægrum liberat.

Opii drachma, piperis lōgi, *castorei, singulæ drachmæ. Mulso conformātur. Dato singulis obulum ex oxymelite lotis, & in lecto repositis. Hoc multos sudores euocat, & magna ex parte bis, aut ter potū liberat. Hæ omnes validæ

* Impress* addit in alio piperis cōis.

ſunt antidotorum vires, ad calefaciendum, & attenuandũ efficaces. Quare etiam Quartanis potius, vt diximus, conueniũt, quæ a melancholico, & terreſtri humore excitantur adulteranturque a pituita, non autẽ continue, ſed per longa interualla exhiberi debent. Nam liberalior eorum vſus, humores multo adhuc ſicciores, craſsioreſq; efficit. Tutius autem dantur, cum concoctio iam apparuerit, & vires ſint robuſtæ, ac ægri multum ad hoc inclinationem habent, qui & a nobis medicamenta ſumere conſueuerunt, & nos pharmaca ſibi offerre compellunt. Sunt enim nonnulli non modo barbari, ſed etiam alii plærique opinione ac ratione aliena prædití, vt etiam ſecari vrique præ omni medicina malint, ac eos qui hæc faciunt, ſcire aliquid arbitrantur, inuitantque ſtudioſe in ædes ſuas, & præſtantiores hoſce medicos cenſent, quam qui victum præſcribunt. Si igitur noſtrũ aliquis date quid eis cogatur, qui calido ſiccoque temperato ſunt, & ex nimia flauæ bilis aduſtione Quartanam experiuntur, illa offeret antidota, quæ vim non adeo acrem, & calidã poſsident, ſed quantum licet, hac vacant, & ſi fieri poterit, refrigerantia potius, & ad ſomnum inducendum, ſenſimque extenuandum efficacia obtinet, qualis eſt etiam Xenocratis paſtillus, cum ad alia plæraque vtilis, tum vero eximie, & ad Quartanas, & ad Tertianas: deſcriptio ipſius in hunc modum habet

Paſtillus ad Quartanarios ex nimia flauæ bilis aduſtione.

Seminis papaueris hortenſis, lachrymæ papaueris, ſingulorum ſcrupuli duo: alterci albi, ſucci dulcis radiculæ, ſingulorum ſcrupuli ſex: ſtyracis, aniſi, ſingulorum ſcrupuli quatuor: croci, caſtorei, corticis mandragoræ, ſingulorum ſcrupuli tres. Arida contuſa, incretaq;, ſucco, ſapa, vel paſſo Cretico veteri excipito, ac vtitor cum fiducia in his præcipue, quos vigilia comitatur, aluus profluit, os ventriculi fluxione laborat, & dolor Colum exercet.

Aliud ſimplicius.

Decoctum ſcorpiuri herbæ mirifice prope omnibus au-

xiliatur, si ante accessionem bibatur. Iuuat enim non modo ratione naturali, sed etiam quia materiam per aluum, & vomitus educit.

De lapide Armeniaco.

Lapis qui Armeniacus dicitur, siue lotus, siue illotus offeratur, quatuor siliquarum pondere mirabiliter ad omnem Quartanæ speciem valet. Nam humorem melancholicum vt nullum aliud præsidium euacuat: sed lotus quidem aqua per inferiora magis purgat: illotus autem per vomitiones citra calorem, non quemadmodum alia. Si vero nonnulli lapidis potionem odio habuerint, in catapotia redigito, his medicamentis ei adiectis. Aloes scrupuli quatuor: epythimi scrupuli tres: agarici scrupulus: lapidis Armeniaci scrupulus: gariophylli grana quinque: scammoniæ scrupuli quinque Excipito succo Citrii, aut Crocomelo, aut Rhodomelo, aut Rhodomelite. Dantur scrupuli duo. Proficiunt etiam catapotia ex epithymo absque scammonia, habent autē in hūc modum Absinthii succi drachmæ quatuor: medullæ cucurbitæ syluestris drachma: aloes drachmæ duæ masstichæ drachmæ tres: epithymi drachmæ duæ. Dantur noctu catapotia. Benefaciunt etiam ad mendaces Quartanas, quæ paulū quoque pituitæ habent admixtum. Lapis Armeniacus.

Aliud antidotum mirificum ad multa efficax maxime uero Quartanis.

Vetustum capitis dolorem finit, vertiginosumque affectum comitiales accessiones, & vigilias sopit: insaniam quæ Mania dicitur, sedat: magnos oculorum dolores lenit: fluxionem doloremque dentium discutit: spirandi difficultatem, omnemque asthmatis causam abigit, tussi vetustæ, peripneumoniæ, & pleuritidi medetur, tum siccæ, tum humidæ: omne a pulmone humiditatis vitium dissipat, sputa tenuia mitigat, & eductioni paratiorem ex hydromelite potum efficit. Sin autem quis sanguinē spuerit, ex oxymelite aut posca, aut polygonii succo, aut plantaginis drachmatum duarum instar dato, pro ægri viribus ponderi paulum

quiddam adiiciens, aut detrahens. Cæterum hoc antidotum stomachi est præsidium. Nam ex humiditate flaccidum, imbecillemque astringit, & firmat, cibosque ob vomitiones non continentem roborat, & omnes ventriculi inflationes per ructus discutit, punctorios iecoris dolores mitigat, & Arquatis morbis auxiliatur. Nam vnamquamque partem ad priorem naturam reuocat, & atræ bilis morbum, quæ Melancholia dicitur, diuturnum, & turbulentum, vigiliasque leuat: lienis grauitatem subtrahit, & faciei colorem restituit, pituitam bilem per intestina detrahit, caliditatem intestinis partitam suggerit, distributionis meatus aperit, vrinas segregat, & veluti renes iuuadit, atque ita ex eis tum arenas tum sanguinis grumos ad vesicam propellit, renibus ac vesicæ medetur, vrinæ difficultatem reprimit. Omnibus porro prædictis affectibus potu assumptum opitulatur. In Ileosis autem morbis, & Cœliacis hæc potio veluti viam præparat inueteratum stercus subducit, vetustamque inflammationem resoluit, tormina lenit, distentionem vasorum remittit, & quietem inducit, non veterni modo, sed somno concilians. Qui igitur per os id assumere nequeunt, his iniicito per aluum cum fœnugræci succo, & dolore liberat. Iã plurimum auxiliari potest vteri, vt aiunt, calamitatibus. Quippe dolores quoque ex partu solatur, & vigilias molestissimas imminuit, elationem distensionemque vteri mollit, morbosam purgationem reficit, recreatq; , & angustos vasorum meatus dilatat, sanguinis in vterum profluuium acutius, magisque subitum non modo potu restringit, sed etiam vino calente in ipsam infusum sistit, item vocis abscisionem, & neruorum contorsiones potu mitigat. Vtimur eo in Articulariis, & Podagricis, ac plurimum id opitulari ægris compertum est. Maxime vero inuenias medicamentum vim istam in virulentis, nõ modo si per os exhibeatur seruare, sed etiam si locis oblæsis illinatur, proficere, ac in vehementibus periculis vtroque modo antidoto vtendum est. Itaq; non solum in cõtinuis febribus, ardentibusq; , & colliquantibus, quæ syntecticæ græcis dicuntur ex aqua, vel

mulſa ſumitur, ac maxima titulus eius promittit. Datur ægris drachma inſtar hora vna, aut duabus ante acceſsionē in Quartanis autem copioſiore vtor medicamēto, eo ꝙ diu turnius malū inhæreat, & ægre refici poſsit. Qui medicamentum hoc donauit, incomparabile ipſum eſſe aſſeuerabat. Hæc eſt ipſius compoſitio. Myrrhæ ſcrupuli ſeptem, ſpicænardi ſcrupuli tredecim, croci ſcrupuli quindecim, caſtorei ſcrupuli quatuor, opii ſcrupuli octodecim, amomi ſcrupuli quatuor, aniſi ſcrupuli decem, petroſelini Macedonici ſcrupuli quindecim apii ſeminis ſcrupuli duodecim, iunci quadrati floris ſcrupuli nouem, caſiæ Aegyptiæ ſcrupuli quatuor, piperis albi ſcrupuli quatuor, piperis nigri ſcrupuli quindecim, ſyſonis Syriaci ſcrupuli duodecim, ſtyracis ſcrupuli ſex, ſeſelios ſcrupuli quatuor, Hedychroi fecis, qđ magma dicitur, ſcrupuli quinque, mellis deſpumati quod ſatis eſt. Styracem dilatatum melle ſoluito, arida ſuper inſpergens. Opium vero ex ſapa macerato, donec mellis fiat ſpisſitudo, atque ſic reliquis adiicito.

De balneis.

Sciendum eſt, balneis quoque ſic vtendum eſſe, ad vnam quāꝗ ſpeciē reſpiciēdo, calidioribus quidē in iis, quæ ex humore melācholico excitantur, tēperatis aūt potius in illis, quæ ob nimiā humoris bilioſi aduſtionē ꝓueniunt, adhæc exercitiis ſimiliter, & frictione, ſed minus in calidioribus.

De unctione.

Præterea vnctio interdum quidem adhibēda eſt ex oleo cyprino, aut gleucino in frigidioribus Chamæmelino autē, vel oleo dulci, aut hydrelæo in calidioribus. In ſumma pro varia huius ſpecie, diuerſa quoq; curatio adhibeatur. Frictionem aūt, vt maximū præſidium, ſi quid aliud adhibere conuenit, nunc copioſiorē, nunc pauciorē. Satis igitur ſunt, & dicta iam remedia, & vniuerſa victus ratio, ſi quis omnino ꝑſeueranter uti uelit, diuturnæ Quartanæ medebiť. Quoniā uero nōnulli negligentes metuunt, ne morbus diutius moretur, & multis corripiantur acceſsionibus, omnibus de

ſiderant vti, & naturalibus ſimul, & his quæ alligantur, neceſſarium duxi propter huiuſmodi hæc quoque exponere, ſi quid a nobis ex longo temporis vſu, & experientia cognoſci potuerit.

Medicamentum.

Medicamentum, quod appendi ſolet ad quartanas, ſæpe a nobis multis experimentis comprobatum. Scarabæus Quartanarios curat, oportet autem ipſum viuum extrinſecus fuluo linteolo firmiter alligatum, collo ſuſpendere. dicunt autem hoc ipſum præſtare, ſi ita appendatur. Eſt hoc quoque verum, vſu multo compertum. Lacertam viridem appendito, item ex vnguibus ægri tum manuum, tum pedum exiguum præciſum, ſicut facere ſolent, quibus vngues præciduntur, rufo panniculo inicere, & in eo firmiter illigatum ita appendito, *ac rurſus appenſam ipſam reſoluere unde etiam capta fuerit. Referunt quoque, ſi quis ex gena hirci pilos acceptos ægro adalliget, mirabiliter Quartanæ poſſe mederi. Omnium uero naturalium medicorum teſtimoniis confirmatum eſt, ſanguinem qui primus a uirgine fuerit excretus, naturaliter Quartanæ aduerſari, ſimiliter etiã corruptæ ſanguinẽ efficere, ſi quis ipſum ægro ad brachiale dextræ manus, aut ad eiuſdem brachium alliget. Noui ego quendam, qui hac ratione utens Quartanam curauerit: dabat mulieri parienti pallium ægrotantis ferendum quod ille interius ferebat, illotum, & iam perſpirabile: poſtea a partu pallium recipiens, ægro ferendum rurſus præbebat. Ac Quartana non amplius in poſterum affligere, mirabiliter contrarietate quadam, & ratione arcana depræhendebatur.

* De eſt aliquid.

Ex libris Aetii de Eryſipelaceis uiſcerum affectibus.

Eryſipelaceus affectus nonnunquam uiſcerum alicui oboritur, qui febrim ardentem, & Hecticam inferat, & ſiquidẽ Eryſipelas uentriculum obſideat, hinc febris incenditur, quam Lepyrian Græci nominant, ſin autem iecur infeſtet, Typhode, ſi pulmonem exerceat, Crymnoden. Huiuſmodi

uero

vero febris primum refrigerantibus,& humectantibus, tũ cibis, tum potibus,& iis quæ exterius imponuntur indiget. Quoniam igitur Hectica febris alteri morbo non est commixta, balneum requirit, quẽadmodum etiam alii oẽs calores,& siccitates. Quod si Erysipelaceus affectus viscera vrgeat, abstinendum quidem balneo in totum, frigida autem in morbi vigore strenue vtendum est. Ita nominare consueuimus, cum vna vice & frigidissimã, & multã dederimus, verum ante statum frigida non vtemur, nisi ab ægro, qui & frigidæ potioni assueuerit,& sitim ferre nequeat, coacti fuerimus. Extrinsecus igitur imponi debent, quæ refrigerãt,& si nihil proficiunt, tunc etiam frigidam potionem dare, aut potius cibos refrigerantes oportet. Maxime omnium conueniunt teneræ,& dulces lactucæ, eluantur autẽ liberaliore aqua frigida, optime quidem ita sumptæ proficiunt. Qm̃ vero iniucunditatem ipsarum, si ita sumantur, gratiorem non nunquam reddere coacti sumus, aceto copiosiori aquæ frigidæ mixto, intingere illas permittemus. Acetũ aũt sit tale, qđ ab oĩ vitiosa qualitate prorsus recesserit. Extrinsecus etiã ipsæ lactucæ succus accommodari potest: imo & semperuiui,& seris, similiterq; refrigerantium. Præstãtissimum quoque est, quo nos vtimur, ex oliuis acerbis,& rhoe. Humorẽ enim ipsorum expressum in pilam cum portulaca viridi coniicimus: deinde contusum exprimimus: & coniecto in vas liquore,& orificio exacte obturato, vas in aquam frigidam mittimus: præstaret autem si vas etiã niue obduceretur. In vsu miscemus farinæ ordei tenuissimæ: deinde maceratum, vt liquidius sit, linteo duplici illinimus, imponimusq; præcord is, ita vt non diu sinamus inhærere, sed postquã tepidũ euaserit, hoc quidem tollentes, alterum imponamus, idque perpetuo consequenter facientes, donec æger altas corporis partes quodãmodo refrigerari senserit, & siti minus cruciet. Miscemus aũt nonnunq̃ etiam oleũ omphacinũ, & rosaceũ, vbi Erysipelas inflãmatoriũ præcordia torserit. Atq; hæc sane de febriũ curatione abũde dicta esse arbitramur.

Finis duodecimi & vltimi libri Alexan. tralliani.

RAZAE MEDICI AD MIRABILIS LIBER DE PESTILENTIA, EX SYRORVM LINgua in Græcam primum, nunc in latinam conuersus, per Ioannem Guinterium Andernacum.

Præfatio.

Occasio huius cõmẽtationis.

Vod sane Galenus nihil eorum, quæ medicam artem constituunt, intactum reliquerit, Diue, & semper Auguste Imperator, neq; quicquam in curandis medendisque corporibus, mẽtem ipsius subterfugerit, omnes meo iudicio cõfitentur, qui in libris illius, & lucubrationibus diligenter sunt versati. Non tamen vt alia ipse opera elaborauit, ita quoq; doctrinam de pestilentiali morbo persecutus est, sed meminit quidem etiam huius in nonnullis commentariis, verum obiter, & in transcursu: quoniã neq; hoc eius institutum tum erat, curationem aliquã perdocere. Quare mirum non est, si medicorum nonnulli nostri tẽporis nihil memoria dignum de huius curatione prodiderint, cum nullam satis explicatam, absolutamque doctrinam ab artis principe traditam acceperint: Illud igitur admiratione dignum est, quod qui artẽ Medicam, cum adhuc confusa esset, in ordinem redegerit, & quæ indefinita erant, distinxerit, rem omnium maxime necessariam, indiscussam reliquerit. Nullus enim fere hominum est, qui hoc morbo non corripiatur: cã vero in processu dicetur. Quinetiam Galeni temporibus præclari græca lingua viri opere, & dicẽdo excelluerũt: & aĩo sublimioribus disciplinis intenti, ad alias sane quasdam, & illas studio dignas se contulerũt: huius aũt nullus illoꝝ meminit, haud scio, vtra de cã, volũ-

Mirũ Galenum de pestilẽtia non scripsisse.

Oẽs fere pestilentia corripiuntur.

tas ne eis defuerit, an voluntati facultas. Nos vero, etsi nihil de nostro conferimus, tñ mandato tuo ob temperãtes, optimum absolutissimũq; de pestilentiali morbo opus, a sapiente hoc Raze Saracenicis verbis exaratum, in latinã conuersum linguam, tuæ Maiestati offerimus, vt neq; huius animus tuus diuinus expers sit, cũ studium hoc animum iuuet, & cura oĩbus ꝯducat. At si tibi hoc pacto domino, & regi beneuoli, & recipiendi iudicemur, gratias agimus, quod nos adhortatus sis, excitaueris q;, & quotidie ad omne bonum deduxeris. Incipiamus itaq; sapientis viri doctrinã latine interpretari, dei sapientiam, quæ reuera est, vt viam nobis commonstret, inuocantes: qua duce rẽ propositã sincere, & integre persequamur: & non in alterã partẽ inclinemus, sed tãquam lignis incedẽtes paulatim hinc & illinc stabiles, & firmi transeamus, neque dictio ambigua nos lateat, neque sensus dubius, & sublimis subterfugiat. Cum igitur admirabilis hic vir morbum bifariam diuiserit, totum opus in quindecim capita partitus est. Doctrina Raze de pestilentia.

QVAE IN SINGVLIS CAPItibus contineantur.

Primo, cãs præscripsit, ex qbus pestilẽtia excitaĩ, & qũo omnes fere hoĩes in eiusmodi morbum prolabantur.

Secundo, de corporibus pestilentiæ opportunis.

Tertio, de tp̃e, quo magna ex parte Pestilẽtia grassatur.

Quarto, duplicis pestilentiæ insultus signa.

Quinto, de præcautione morbi, anteq̃ pestilẽtiæ signa appareant, & qũo impedienda sit, ne in totũ confirmetur, vel ne immoderatius augeatur, postq̃ signa apparuerint.

Sexto, de pestilentiæ curatione.

Septimo, quomodo succurendum naturæ, vt pestilentiã in extimam cutem expellat.

Octauo, de præseruatiõe oculi, & gutturis, nec nõ totius corporis procuratione, vbi pestilentiæ indicia prodierint.

Nono, vt pestilentia cito concoquatur.

Decimo, vt ea quæ in pestilentia concocta sunt, siccent.

Vndecimo, quomodo squamas, & Pestilentiæ crustas tollere oporteat.

Duodecimo, quomodo cicatrices ex oculo, & toto corpore eximere conueniat.

Tertiodecimo, de victu & alimento eorum, qui Pestilentia correpti sunt.

Quartodecimo, quomodo vētri prospiciendum eorum, qui Pestilentia oppressi sunt.

Quintodecimo, de miti moderataq; & letali Pestilētia.

QVOMODO PESTILENTIA CONcitetur, & omnes fere homines in eam incidant. Caput I.

Mnes propemodum homines pestilentia hac de causa corripiuntur, quoniam nemo non a prima generatione vsque ad vltimam ætatem senilem mutatur, & siccescit. Vnde infantium sanguis multo humidior, quam in adolescentibus existit, multoque magis quā in senibus. Quinetiā multā caliditatē possidet, sicut etiā Galenus in explicationibus Aphorismorū scriptum reliquit, in pueris, inquiens, caliditas immoderatior copia, quam adolescentulorum. horum autem vehementior qualitate existit, id quod ex optima naturali actione incrementi, concoctionis, & distributionis, quæ in pueris contingunt, demonstratur. At infantium sanguis, & puerorum, musto respondet, quod nondum absoluta concoctione elaborari, nec ad eam commoueri inceperit. Adolescentulorum sanguis musto similis est, qd' iam ferueat, efflaueritq;, & a primo statu mutatum sit, plurimūq; vaporis & recrementi expirauerit, cuiusmodi est vinū concoctum, mitigatum, & quod ad summum vigorem peruenerit. At senum sanguis vinum repræsentat, quod exhalauerit, vehementiamq; abiecerit, & prope refrixerit, & acidum euaserit. Porro generatur Pestilentia, cū sanguis putruerit, ebulliatq;, vt recrementa vaporo

Cā cur pestilētia corripiamur.

Sanguis infantiū.

Sanguis adolescētium.

Senū sanguis.

ſa,& limoſa perſpiratu diſcutiat. Adhæc cum ſanguis ex infantis natura, quæ muſto reſpondet, tranſierit ad adoleſcentium, quæ vino concocto ſimilis eſt: ac ipſa per ſe Peſtilẽtia, efferueſcentiæ & ebullitioni, quæ in muſtis cũ feruent, euenit, ſimilis apparet. Atque idcirco omnes propemodum huiuſmodi morbo ſunt obnoxii, magiſque maſculi: quoniam ſanguis neceſſario ex primo ſtatu in ſecundum commutatur, ſicut muſta neceſſario in ſtatum, qui feruorem & ebullitionem ſequitur, tranſeunt. Et vix inueniri poterit infantis, aut etiam pueri temperatura, quæ ex primo ſtatu in ſecundum commutetur temporis ſpacio, paulatim, & deinceps, vt etiam feruor, & mutatio in ſanguine tempore, & paulatim appareat: quia eiuſmodi temperamentum, quod ita deinceps mutatur, frigidum & ſiccum eſſe oportet. At puerorum temperamentum his contrarium eſt. Quod autem horum temperamẽtum calidum & humidum exiſtat, hinc demonſtratur, quoniam alimentum ipſorum ex lacte exiſtit. Si vero pueri lacte non aluntur, certe affini & ꝓximo huic victu, ciboque nutriũtur, vt aliæ ætates vniuerſæ. Quinetiã pueri in victu plus delinquunt, quam alii, eoque raro aliquis ipſorum hunc morbum effugit. Cæterum variat hic morbus pro temperamentoꝝ differentiis, victu, habitu, ambiente aere, & ſanguinis, qui in venis continetur, qualitate, & copia. Atque hac de cauſa Peſtilentia in quibuſdam citius, in quibuſdam tardius inuadit: item in aliis augetur, in aliis minuitur. Nonnullis qualitate admodum prauus, nõnullis minus prauus morbus exiſtit. Porro adoleſcentuli, quia ſanguis ipſorum in ſecundum iam ſtatum mutatus eſt, concoctioque ipſorum abſoluta, & ea humiditas exhalauit, vnde putrefactio conſtituitur, raro hoc morbo infeſtantur. Illi igitur corripiuntur, qui ſuperfluam in venis humiditatem, aut vitioſam qualitatem, peruſtamque vehementer habent, vel qui in puerili ſunt ætate, qua ſanguis ad abſolutum ſtatum non perfecte mutatus eſt, facile peſtilentia infeſtantur. Quin & eos inuadit peſtilentia, qui caliditatem languidam, & ſedatam poßident: adhæc adoleſcẽtem, qui victu vſus fuerit ad

Puerorũ temperamẽtum.

Adoleſcẽtes raro peſtilẽtia corripiunt.

corpus augendum, replẽdumue, & sanguinem corrumpendum efficaci. Senes pestilentia non inuadit, nisi in pestilenti aeris putridi, & vitiati statu, quo talis morbus plerũq; grassatur, quoniam qui mediocritatem egressus est, ad summã caliditatem, & humiditatem tendit, & calidu status ad morbum, eo quod spiritum, qui in duobus cordis ventriculis cõtinetur, ad suum temperamentum per medium cor traducit: deinde & etiã totum sanguinem, qui in arteris habetur, ad proprium statum transfert. Cum igitur pestilentiæ causam paucis, & summatim exposuerim, modo etiam corpora percensebimus, quæ pestilentiæ sint opportuna.

Senes pestilentia nõ iuuabit, nisi viciato aeris statu.

De corporibus pestilentię opportunis. Cap. 2.

Corpora pestilẽtia opportuna.

SVnt igitur pestilentiæ opportuna corpora, alba, humida, obæsa, rubra, & quod pessimum est, si ad hæc corripiantur febribus continuis, sanguinis profluuio, affectibus ex sanguine cõcitatis, pustulis, lippitudine, crassa in oculorum angulis pituita, & cutis eruptionibus, quæ exanthemata Græci appellant, præterea si etiam copiose vtãtur cõdimentis, magisq; palmulis, melle, ficubus, & crassis dulcibusque cibis, vt iis quæ ex melle conficiuntur, & pulticulis, quod adhuc deterius est. Quin etiã larga vini potio, & dulcis lactis vsus eiusmodi vicium excitat. At gracilia corpora, biliosa, sicca & calida pestilẽtiæ obnoxia sunt atrociori, quã veteres ideo, quod inter duas pestilẽtiæ species deterior sit, Eulogiam, quasi dicas dignam quæ obseruari debeat, appellarunt, sicut etiam a multis ita nominari audio. Nam huius appellatio in Græcanicis dictionibus non inuenitur. At sapiens hic vir propria lingua Chaspe nominauit, quæ vox indicat id quod est per se. Arbitror autem ideo, quod in ipsa pestilentia ratio animaduersioque eius haberi debeat. Quãuis enim inter se affectionibus differant, tamen etiam communitatem, & nihil dissonum obtinent. Nihil itaque est differentiam sortitum, quod non etiam communitatem obtineat. Verum ne de nominibus tempus teramus, cum sa-

Cõdimẽta.

Larga vini potio.

Gracilia corpora. Pestilentiæ duæ spẽs.

Pestiletia opinor Variolas
Eulogiam Morbillo, aut peticulas.

piens hic differentias peculiari loco explicet, ad orationem institutam reuertamur. Quod si forte pustulæ in pestilentiã per cutem erumpant, vnum ex contrariis accidit, vel si numero paucæ existãt, modicæ & obscuræ, vel prauæ nimiũ, & perniciosæ, aut squalidæ, siccæ, putridæ, & non cõcoctæ. Cæterum gracilia corpora, & temperamento frigida hisce duabus speciebus, tum pestilentiæ, tum Eulogiæ accommodata non sunt. Sin autem forte obnoxia fieri contigerit, languida erit pestilentia cum febribus continuis ab initio ad finem vsque, verũtamen mediocris, concocta, & mitis.

Qñ magna ex parte pestilentia grassetur. Cap. 3.

TEmpus quo pestilentia grassatur, & plurimum viget, hoc est: extrema pars autumni, & veris initium: cũqꝫ æstas pluuia fuerit, & austri continue alii aliis succedẽtes perflauerint, hyemsqꝫ tepida, & aeris tẽpestas australis: æstas autem calida vehementer, & sicca: nec non autumnus calidus & siccus: adhæc cum largæ pluuiæ succedunt, pernicíosior pestilentiæ species accommodatos ei, nempe graciles, calidos, & biliosos quamprimum inuadit: & frequenter in nonnullis regionibus assuetis, ac familiaribus, aeris statu latenter in pestilentialẽ traseunte, corpora integra permanserunt: in bono autem, pestilentia correpta sunt. Statim igitur præcauere oportet: cum explicari, & appropinquare hominibus ceperit, quemadmodum in processu orationis persensebo. **Tempus pestilẽtia**

Quibus signis utraque pestilentiæ species inuadere cognoscatur. Cap. 4.

INdicia pestilentiæ, & Eulogiæ accesſionem euidenter demonstrantia, hæc sunt. Vtrãque morbi huius speciem præcedit febris continua, dorsi dolor, narium pruritus, & sputa in somno. Hæc peculiaria horum signa existũt, magisqꝫ dorsi dolor cum febri, adhæc æger toto corpore pũgi videtur, nec non molestat pandiculatio, frequens oscitatio, dolor in gutture, & thorace, cũ spũs difficultate, tussi, cor- **Pestilentia signa**

poris siccitate, inflammatione, & sputi craſsitie. Præterea ægri voce rauci ſunt, capitis dolore, pulſationibus, & grauitate premuntur: adhæc difficulter morbum ferunt, iactant brachia, nauſeant, & anguntur. At vomitus, morbi ferendi difficultas, iactatio crurum, & brachiorum, peſtilentiam potius comitantur, quam Eulogiam: dorſi autem dolor, caliditas totius corporis, inflammatioque, & ardor, nec non coloris ſplendor, magiſque iuguli vehemens rubor ad Eulogiã pertinent. Quare cum hæc ſigna videris, magiſque principaliſsima, vt dolorem dorſi, ſpuitionem cum febri cõtinua, ſciendum eſt peſtilentiam incipere, etſi huic dolor dorſi, vt diximus, magis ſit peculiaris: neque in peſtilentia, ſi quis crura & brachia iactet cauſetque, ſigna ſunt contraria, quoniã Eulogia ex ſanguine bilioſo concitatur. Mitis autem peſtilẽtia largiorem benigni ſanguinis copiam habet, quo vitiato & corrupto etiam dorſi dolor propterea ipſam comitat̃, cũ ipſa ſimul infeſtat, quia vena & arteria inter duo oſſa ſpinæ ſimul exporrecta extenſæ ſunt. Meminiſſe igitur oportet cõſilii curationis, & præcautionis ſimul, tractationiſque vniuerſæ: ac primũ explicemus præſeruationem, quomodo ſcilicet morbus, anteq̃ ſigna eius apparuerint, repelli debeat, & quomodo: vbi iam illa prodierint, excerni. Deinde ea perſequamur, quæ celeriter morbum excindunt. Tertio, quomodo proſpicietur oculo, palpebris, aurium ſordibus nariumque, gutturi & omnibus articulis, ne vires eorum collabi cõtingat Quarto, vt morbus cito concoquatur. Quinto, vt puſtularũ eruptiones celeriter ſicceſcant. Sexto, quomodo cruſtæ, teſtæ, & ſquamæ eiiciantur. Septimo, quomodo cicatrices obliterentur. Octauo, de victu, ciboque peſtilentialium. Nono, quomodo venter curari debeat, ne copioſe profluat, & in perniciem declinet. Decimo, mitis & letalis Peſtilentiæ indicia. Dicenda autem eſt in vnoquoque propoſito vniuerſalis ratio compendioſa, quæ ſatisfaciat Proinde adoleſcentibus, pueris, & iunioribus, qui nondum peſtilentia correpti ſunt, aut quos etiam peſtilẽtia tolerabilis, & obſura inuaſit, vena ſecari debet, præſertim in peſtilẽti aeris ſtatu, q antea

fuerit indicatus, quam febris orta, & morbi notæ apparuerint. Detrahetur autem sanguis annos natis quatuordecim: minoribus cucurbitulæ imponendæ sunt, & domus in quibus decumbunt, refrigerandæ. Cibo vtendum decoctis ex omphacio, congelatisque aceto conditis, & summatim, acetosis: nec non frixis acidis, & lactucis. Dato etiam aquā fontanam pellucidam, & valde frigidam: sin minus, certe in niue refrigeratam. Hac domus in quibus ægri decumbunt, aspergi debent. Cæterum mala punica acida, item decocta acidorum astringentiumque fructuum pomaceorum: adhæc acidum citrium, vuam acerbam, sycomorum, & his consimiles pro tempore ægris exhibeto. Quod si æger calidiore temperamento præditus fuerit, & peruratur, succus exacte decoctus exhibeatur, cui prius veluti quarta pars succi mali punici acidi iniecta sit. Sin minus exardescat, vti licet pariter mane polentis cum saccaro. Sin aūt cibi acidi, lenticula, vua acerba, & mala punica acida potius: quia hæc magis quā alia sanguinem crassum efficiunt, refrigerāt, prohibent, & pestilentiam repellunt. Nam eiusmodi victus ratio quouis tempore, & pestilentiali statu ꝯducit, vt quæ tuberculorum, phymata græce dicuntur, prauitatē affectuūq; suffocantium, & in summa omnium morborum ex flaua bile, & sanguine prouenientium imminuit. Porro ægri circa meridiem in frigida aqua abluantur, & vt in piscinas descendant, natētq;, ipsis permittendum, præcipiēdūq; est. Lac autem dulce, vinū, palmulæ, mel, & breuiter omnia dulcia, & calida condimenta, daucia, colūbarum pulli, & suilla caro vitari debet. At quando temperamentum ægri calidum valde, humidumq; est, & putredini opportunum, vel quando calidum & siccum, æstuationi & ardori accommodatum, cū que tempus pestilens, & malignum existit, dato medicamēta, quæ mox dicentur: ac calido siccoque temperamēto præditis, adustisque, olera exhibere cōducit frigida & humida, vt maluam, cucurbitam, blitum, lapathum, & tetrangura. Arcendi autem sunt ægri, ne omnino peponibus dulcibus vtantur, quod si hos forte assumpserint, superbibant statim

Sangnis detrahendus in peste.

Domiciliū pestilētiarū.

Victus.

Lauacrū frigida.

Cibus quis vitādus in peste.

Tetrangura

Cib⁹ aptus. succum acidorum fructuum. Cibus eorum sint pisces molli carne præditi, & quod ex lacte acido, acidius existit, velutique sanies excernitur, quod ab hoc sapiente Raip nominatũ est. Carnosis, albis, & rubris refrigerans cibus, & siccãs a nobis indicatus, exhiberi debet. Communia vero omnib⁹ istis præcepta hæc sunto, vt abstineant labore, lauacro, venere: motu: item ne in sole, & puluere versentur, nec aquam stantem bibant, caueant fructus pomaceos, legumina a rubigine vitiata, vel putredinem experta, vel etiam humiditate repleta. Ventrem horum moueto, si etiam hoc indigeant, succo Damascenorum, sero lactis, & saccaro. Abstinendum est ipsis a ficubus, & vuis: quia illæ pustulas generant, & excrementa introrsum compellunt: deinde etiam manifestas in corporis summa cute pustulas efficiunt. Vua autem sanguinem spiritu replet, & prompte in tumorem attollit, redditque hunc feruori, & ebullitioni idoneum. Quod si etiã aer pestilens nimium est, putridusq́, & prauus, faciem rosarum stillato perpetuo abstergito. Lintea odoratis etiam his liquoribus madefacere, naribusque admouere conuenit. Hæc sanæ præseruatio, curatioque valde vtilis est in pestilenti corruptoq́ aeris statu, & morbis publice grassantibus. Deo simul adiuuante. Porro infantibus recens natis, & lactẽtibus, qui quintum mensem excesserint, si corpulenti fuerint, albi colore, & rubri, cucurbitulæ applicandæ sunt: victus autẽ ratio, quæ compræhensa est adhibebitur: qui iam cibum assumunt, his ex prædictis moderata in præsenti statu præbeto. Proinde medicamenta, quæ sanguinem crassum efficiunt, refrigerant, putredinem arcent, & ventrem commouẽt, Deo opitulante, commemorabimus.

Marginalia: Quibus cõitet in pestiletia abstinendum. — Ficus & vuę noxię. — Aqua rosatas facies abstergẽda. — Infantes quõ tractandi.

DE PRAECAVTIONE MORBI, ANTEquam pestilentiæ signa apparuerint, & quõ impedienda sit, ne in totum confirmetur, vel ne immoderatius augeatur, postquam signa apparuerint. Cap. 5.

Præseruãtia pestilentia. Pestilentiam arcet iu totum oẽ acidum, vt acetum, & lac

acidum vstum, quod sapiens hic sua lingua Raip nominauit, cum probe insolatum fuerit: item citria acida. Conueniunt aũt magis, quæ & astringunt, & acida existunt, vt vua acerba, rhus Syriacus, mala, tum cotonea, tum acida punica, & omnia quæ Substantia sua crassum reddunt sanguinẽ, vt zizipha, lenticula, coriandrum, lactuca, capita papauerũ, intybus, solanum, spodium, & psyllium. Aliud. Medicamentum, quod accessionem, turbationẽque sanguinis, & febrim sedat: vtile est etiam iecori ardorem experto, flauamq; bilẽ excernit. Rosarum triarum sextulæ decem: spodii spextule viginti: rhus Syriaci, psylli, lenticulæ purgatæ, oxyacãthæ, seminis portulacæ, seminis lactucæ, capitis papaueris albi, & papaueris, singulorum sextulæ quinq; : sandali albi sextulæ duæ, & semis. Hæc cum vsus postulat, simul mane sextulis duabus cum succidi acidi citri, aut mali punici, aut vuæ acerbæ, & similium vnciis quinque exhibeto. Iuuat etiam oxosaccarum in hunc modum præparatũ. Aceti acris pars vna: liquoris rosarum stillaticii partes duæ: misceant, intingantur que eis rosarum foliorum siccarum tritarum vnciæ quinq;: rosarum Aegipti vnciæ duæ radicis feniculi vncia. Macerentur per dies tres: atque sic cocta percolato, deinde ita saccarum, duplo vel etiam triplo aceti modo iniiciatur, & coctũ ex psillii succo in pastillos redigito, cũq; tempus postulat, & necessitas vrget, trium sextularum instar cum indicati oxosaccari vncia offerto. Confert huic morbo valde medicamentum eo pacto paratum, potentius namque est, vt sæpe spectauimus, & comprobatum. Iam id quod ex fructibus pomaceis conficitur, nisi id quod ab Indis compositum, superet illud, quod apud nos cognoscitur. Illi enim inquiunt, quod si quis medicamentum ex fructibus apud nos confectum biberit, non plures nouem aut decem pustulæ, quæ exanthemata dicuntur erumpent. At nostrum hoc pacto præparatur. Accepti veteris acris libræ tres: mali punici succi, & citrii acidi, vuæ acerbæ succi, oxyacanthæ: succi sycomori, diluti rhus Syriaci, succi ziziphi, diluti lenticule, & diluti tarchi, singulorum libra. Vbi eis saccari li-

Acidæ. Acerbæ.

Medicamẽtũ ad ardorẽ.

Oxosaccorum.

stillat
i. aq. rosar

succus psillij
damnat

Medicamentum prohibẽs pustulas.

Tarchu

bras tres adieceris, coxerisque ad spissitudinem zulapii, deinde semilibram spodii albi optimi acceperis, in pila pura læuigato, deinde sic ex medicamento confecto iam feruente immittito, pistilloque conterito, quousque soluantur ambo. Commoueantur autem anguriorum segmentis, aut ligno hederaceo. Si vero anguriorum segmentis commoueris, præstat. Vtitor hoc antequam pestilentiæ signa apparuerint, & post illa, vt nos commemorabimus. Nā opitulatur hoc omni affectui, ex sanguine, & flaua bile contracto, suffocatorioq́ue, pustulis, atque id genus aliis, Deo simul adiuuante. Hæc est pestilentiæ præseruatio, anteq̃ febris inciderit, ipsa enim materiam vitiatam ex corpore pestilentiæ opportuno foras propellit, & his vtentes tutos reddit, vel certe minus obnoxios, ne prorsus sanguis in secundum statum mutetur, breuissimo tpe cum turbatione, feruore, & periculis horrendis necessario superuenientibus, sed paulatim, & processu temporis, & ordine deinceps commutetur, concoquatur, & non putrescat, absq́ue symptomatis, febribus periculosis, prauisque & letalibus: nec non affectibus ex sanguine creatis, quod necessario contingit.

De curatione pestilentiæ. Cap. 6.

Pestilentiæ curatio.

CVm febris inciderit, quæ pestilentiæ signa euidenter repræsentet, hac victus ratione inconsideratius vtendum non est, sed postquam eam perspexeris, excusserisque, & mentem diligenter adhibueris: quoniam periculū, quod hinc prouenit, longe maximum existit. Nam cum sanguis commouetur, intumescit, & subito augetur, naturaque omnibus recrementis foras, & in alias particulas propellendis excernendisque valide incumbit, si quidē non proficiat, neque curatio in spissandis & extinguendis, quæ oportebat, ante insultum succedat, necesse est, vt accessionē semel, bis, terue experiaris: atque tunc non solum non succurres naturæ, sed etiam oppugnabis ipsius actionem, & resistes. Neque enim fieri potest, vt cum vehementer ferbuerit, fueritque perturbata, ipsa cōquiescat, nisi admodum periculosis, quæ

Conside rate agē dū in pestilentia.

supra modum refrigerant, & sanguinem cōdēsant, vt opio, cicuta, succo lactucæ, solani, & his similium. Verum hoc curationis consilium periculo non vacat, quia forte sanguinis concretio vna vice fiet, & natiuus calor extinguetur. Attamen nisi supra modum refrigeraueris, haud poteris morbi feruorem restinguere, & alieno putridoque calori resistere. Quæ autem excellenter refrigerant, subinde moderatā tēperiem excedunt, natiuumque calorem extinguunt. Quare subiicere tibi cogito, quæ nonnulli medicorum: partim ex inscitia, partim breuitate in arte docenda omiserunt, ne curationē periculosam, erroriq; implicitā suscipias.

Narcotica periculosa.

Curatio.

Cum igitur pestilentiæ signa videris, nempe corporis tētionem, crebram pandiculationem, dolorem dorsi, rubedinem oculorum, vehementem capitis pulsationem, pulsum ægri magnum & tumidum, magnam inspirationē, mores animi difficiles, vrinam turbidā, rubētēq;, corpus tactu molle, & calidum, quale in lotis existit: adhæc si æger corpulentus est, & victu vsus pleniore, venā secato, & sanguinis plurimum vsque ad animi defectionē detrahito. Optimum aūt est ex medio cubito demittere, vel cōterminis ei locis. Qd' si occultetur, ex interiore vena: sin hæc quoque non apparet, ex capitali, quæ etiā Craniaca dicitur, seu Cephalica. Verum satius est, si media non inuenitur, ex interno poplite auferre: quia sanguinem ex interaneis maioribus ventris talis venæ, magis quā Cephalica extrahunt. Vbi vero signa hæc non admodum manifesta fuerint, verūtamen valida, modicum sanguinis effundito: cum autem paucissima, paucissimum: atque ita ei quæ febrim extinguunt, admoueto, nempe frigida, vt aquam niue refrigeratam, ac vbi euomuerit æger, rursus aquam dato. Postquam ea quæ restinguunt, febrim sedare conspexeris, & corporis tactus ad naturalē statum reuertitur, huiusmodi curandi rationem seruato. Quippe hinc perturbationem omnino Pestilentiæ, & accessionē repelles. At quæ generose calorē extinguunt, refrigerantq;, aqua existit in niue refrigerata: si vna vice & copiose exhi-

Notę pestilētiæ.

sepe pale*[?]* ...

Curatio p sanguinis missionē.

Vena poplitis.

Aqua niue refrigerata.

beatur, vſque dum æger frigiditatis ſenſum in ventre perceperit. Quod ſi etiam poſtea febricitauerit, & calor reuertatur, iterum trium librarum inſtar, vel etiam amplius exhibeto. Hæc in hora dimidia dentur. At ſi calor repetierit, venterque plenus aqua fuerit, æger priorem euomat: ac rurſus aliam potui dato, & ſi quidem videris aquam corpus penetraſſe, & ſudorem ægro vrināq; mouiſſe, euidens tibi indicium eſto, in propinquo eſſe ſanitatem. Sin autem non penetrauerit, & calor tanquam deliteſcat, rurſuſque augeatur, & increſcat, qualis erat, vel etiam copioſior, aquam frigidā demittito, & ad medicamenta declinato, quæ calorem extinguunt, & ſedant, quæ etiā ſuperius indicaui. Quod ſi æger meliuſcule habet, morbuſque imminutus ſit, & decreſcat, talem medendi rationem ſeruato. Sin autem pernitioſam virium defectionem ſuperuenire conſpexeris, ægerq; iactet, & difficillime morbum tolerat: nec non hæc pericula ſuperent, ſcito tum peſtilentiam, tum Eulogiam ægrum turbaturam, futurāq; grauiorem. Quare tunc ab hoc victu deſiſtendum eſt, ſuccurendumq; naturæ, vt excrementa excernat, & emoliatur, ſicut ego modo ſubiungam.

Indicium ſanitatis.

QVOMODO SVCVRRENDVM NATVræ, vt peſtilentiam in extimam cutem expellat. Cap. 7.

AEger operimento contectus incaleſcat, & in domo nō nimis frigida indutus tunicula pleniore prius decumbat, collumq; probe pannis tueatur, atq; ita frigidam aquam paulatim ſorbere iubeatur, magiſque cum febris valde incenſa fuerit. Nam frigida, etiam ſi modice ſorbeatur, ſudorem elicit, promouetque, & recrementis in extimam cutem expellendis opitulatur. Deinde aquam feruētem ollis puris inditam, partim ante, partim retro corpori apponito, vnde vapor in totū euocetur, excepta ſola facie, vt cutem rarefaciat, & recremētum ita perſpiret. Inſpirare aerem ſuauē & frigidum æger debet. Hac enim rōne ſi tibi proſpicis, nō modo recrementa facile expellent, ſed etiam

Quomodo naturę ſuccurratur.

Aqua frigida.

Aqua feruēs corpori adhita.

vires conseruabis: quo curandi mõ nullum alium necq; præstantiorem, neque cõmodiorem inuenire licet. Præter hæc corpus infricare, & aqua calida fouere oportet, vti diximus, quoniam balnea, solia, & labra tali affectui aduersant, vt quæ modice calefaciant, digerantque vires, vt æger in Syncopen incidat: qua oborta natura aduersus seipsam, & in seipsa occupatur, alia omnia contemnens. Aeger itaque periclitabitur, magisque si valida & continua Syncope laboret: ac nullum est interitus hac in parte signum euidentius, quam aliã post aliam animi defectionem experiri. Indicat enim vires imminutas esse, & prostratas, quod cum sic euenerit, recrementum has opprimet, extinguetque. Quare mador post fomẽtum in superficie corporis sinendus non est, sed abstergendus diligenter, siccandusque. Atque hæc facile recrementa expellunt, cum natura non fuerit imbecillis, nec recrementa crassa, atque ad excernendum contumacia. Cum autem febris mitis, & sedatior fuerit, ægerque in totum iactetur, morbum difficulter ferat, & pestilentia ægre, & tardius excernatur, post quintum diem medicamentis emollientibus vtendum est: verum hæc non temere adhiberi, sed cum animaduersione obseruationeque debent: quemadmodum diximus, cum de iis quæ calorem extinguunt verba faceremus. Nam error hac in parte, etsi priori illi similis non sit, tamen hic quoque magnus existit. Quare huiusmodi inconsiderate vtendum non est, sed priore curandi modo, quousque in spem veneris, secundo non opus fore, magisque si febris languida sit, sicut extra, ita etiam intus. Id sane omnino cognosces ex pulsu, & inspiratione, si non citata sit, magna, & frequens: item si febris magnitudo, duplum, vel etiam amplius increuerit. Considerabis etiam, num caloris vehementia ægrum in perniciem præcipitabit, id quod manifesto cognosces, si præsentem febrim cum aliis conferas, quibus æger corripiebatur, vel alius quidam, ægri temperamento & habitu præditis. Hæc si ita concurrant, æger morbo liberabit. Rursus his vtitor, si spectaueris ægrum, cũ pestilentia perturbata accessione, exacerbescitq;,

Frictio et fotus.

Interitus signũ.

Mador abstergẽdi in pestilẽtia.

Medicamenta emolliẽtia

Caloris vehemẽtia.

& in cutem excernitur, facile statim morbum tolerare, & pulsum posthæc inspirationemque bene habere. Si nãque pestilentiæ causam tardius in extimam cutem excerni, videris, volesque tali vitio ea quæ nimium calorem restinguũt, admouere, resistere naturæ, & actionem ipsius impedire spectaberis. Sin etiam post ea quæ restinguunt ægrum iactari, morboque conflictari, & difficulter eum ferre acciderit, cũ hæc antea non euenerint, scito abs te erratum esse Quod si etiam cordis pulsus præterea superueniat, magis adhuc erratum esse. Quapropter cutem statim rarefacere, vt diximus, & feniculũ, apiiq; semen, & quæ postea dicemus, decocta ex aqua calida admouere oportet, vt pestilentiam pro langui di caloris, & ardoris portione foras expellas: & quatenus etiam ægrum spectaueris, augmentũ ne huius ferat, an etiã minus, quẽadmodum nuper tibi indicaui: atque vt aĩaduertis, ita hac in parte facito. Caricas pallidas triginta, vuarum passarum acinis exemptis vncias duas: aquæ libris tribus immittito: ebulliant leniter, vsque dum intabescant: ægro libræ dimidiæ instar tribus vicibus exhibeto, vbi prius eum operimentis calefeceris, fouerisque, vt diximus.

Cordis pulsus.

Aliud potentius.

Semen apii, & feniculi ex iure prædicto in testa coquito, vsque dum ius ipsum rubescat: vbi percolaueris, vncias tres exhibeto.

Aliud hoc modo compositum.

Rosarum tritum sextulæ tres: lenticulæ purgatæ totidem: caricæ pallidæ numero decem: vuarum passarum albarum acinis exemptarum sextulæ duæ: tragacãthi totidem, laccæ purgatæ, elotæque sextulæ duæ: feniculi, & apii, singulorum sextulæ tres: aquæ libræ duæ: decoquantur vsque ad libram vnam: vbi percolaueris, propinato semilibram cum xylococcis duobus, & dimidio croci, bis, vel etiam ter, pro vt necessitas postulat. Commemorabimus igitur etiam, quibus partibus corporis prospiciendum sit.

De præseruatione

DE PRAESERVATIONE OCVLI, ET gutturis, nec non totius corporis procuratione, vbi Pestilentiæ indicia prodierint. Cap. 8.

VBi pestilentiæ signa apparuerint, prius oculi ratio habenda est, deinde ita gutturis, & narium vt ego modo dicturus sum. Forte autem cogemur etiam superioris partis pedum, & plantæ prospicere, quoniam has propter Pestilentiæ excernendæ contumaciam, & cutis in huiusmodi locis duritiem, vehementer excruciari contingit. Oculum, quam primum Pestilentiæ indicia prodierint, stillatitio rosarum liquore frequẽter irrigato, & deinceps aqua frigida faciem sæpius die eluito, aspergitoque eadem oculũ, & siquidem Pestilentia moderata est, obscuraque, huiusmodi curandi ratio præseruationis gratia abunde sufficit. Nam languida moderataque Pestilentia, & paucæ materiæ compos, raro in oculo exoritur. Tunc autem adhibere conuenit, quæ oculum insigniter corroborant, vbi per initia accessionem vehementem, magnumque palpebrarum pruritum, in oculis, & aliis quibusdam locis rubedinem conspexeris, quæ in particulis rubẽtibus ex tuberculo necessario enascitur. At corroborat strenue stillatius rosarum liquor, & rhus Syriacus maceratus. Quod si amplius roborare velis, gallas cum stillatitio rosarum liquore infricato, adhæc mali punici acidi corticibus subactis expressisq; humectato. Palpebras collyriis, q̃ cõstãt ex glaucii, acaciæ, & aloes singulis vniuscuiusque partibus, & vnius horum decima croci adiecta inungito, nec non hinc in oculum instillato. Si materiã copiosam esse vehementemque, & Pestilentiam admodum flauam, nec non in oculum necessario erupturam suspiceris quod omnino inde cognosces, vbi oculi album veluti rubere, ipsumque proteruum, & emissitium videris, nec non ea quæ irrigant ipsum, non propellere, sed cessare tantum, & reuerti rursus in eum statum, quo prius erat, vel etiam vehementius, hæc finito, & garum ex pane confectum instillato. At Pestilentia membranæ oculi extrinsecus adnatæ, quæ

Oculi & gutturis præseruatio.

Quando remedia oculo adhibenda

Garu ex pane

Epipephycos dicitur, inducta visum non offendit. Quæ autem in tunica Ceratoide a cornu dicta erumpit, e contrario visus, lumini fit obstaculum, quatenus etiam oculum contegit pro crassitiei, & tenuitatis portione. Postea vero admoueri debent medicamenta, quæ valide expurgant absterguntque, vt indicabimus: & æqualiter proficiēt, aut minus. Si namque crassa in corpore fuerit, duraque pestilentia, & in ætate quadam declinante, vel etiam magna parte in tunica, quæ ab acino vuæ Rhagoides nominatur, eruperit, ex indicato collyrio paulum ipsi instillato, adempto ei croco, & hæmatitis parte adiecta. Frequenter autem die instillato, & oculum leniter deligato. Atque hæc sane habentur quæ ad oculi præcautionem scire oportet: deinde sic cura gutturis, orisque haberi debet, ne tubercula, & pustulæ in

Gutturis p̄seruatio

eis erumpant, inspirationemque impediant. Quia subinde accidit in pestilentia, vt æger suffocatu periclitetur, ob quod huius ante rationem habere conuenit. Nam strangulatorio affectu oborto, neque salutis spem, neque curationem habebimus. Quamprimum enim pestilentiæ signa apparuerint, æger gargarizabit ex succo mali punici acidi, aut rhus

Gargarisma.

Syriaci diluto, aut sycomori succo aut quibusdam his similibus, quæ ostendimus, cum ea quæ restinguunt calorem, percēseremus. Sin autem ex his, quæ citauimus, nihil adfuerit, ex aqua syncera frigida, atque id in die fiat sæpius, vt alterutrum eueniat, vel ne quid prorsus in gutture erumpat, vel quæ erumpent, pauca existant. Nam loci hi, si roborentur, recrementis excipiendis, vnde suffocationem fieri constat, minus opportuni redduntur. Hæc autem sunt euidentiora, quando cum aliis signis vox rauca euadit, spiritus dif-

Venæ sectio ex Cephalica.

ficultas affligit, & grauis raucitas, rosioque in gutture. Cum igitur ista adeo vehementer oborta videris, venam capitalem post turbationem accessionemque totius Pestilentiæ secato. Sin autem noxam tantummodo, & non interitum adducit, neq; ægrum suffocatum iri suspiceris, neque vehementer peruri, succum psyllii, oleum amygdalinum, & saccarum ita paratum adhibeto. Amygdalarum purgatarum

partem vnã: ſeminis cucurbitæ partes duas, ſaccari partes tres, cocta exhibeto. Quod ſi vẽter deiecerit, gũmi Arabicũ ſemen cucurbitæ, quæ tetranguron dicitur, cataſtarũ, & cotoneorũ ſuccũ admiſceto: deinde ſic articulorũ rationẽ habeto, vt ne immodica, atroxq; in eis peſtilẽtia erũpat, ipſoſque vitiet, & oſſa, tẽdines, ligamẽtaq; cõſpicua reddat. Quare curationi horũ incũbito, vti diximus oblinito ipſos ſantalo, glaucio, bolo Armeniaco, roſis, aceto, & ſtillatitio roſarũ liquore. Inducito aũt nõ multũ longe a particulis. Qđ ſi copioſe eruperint, ſcarificatu adhibito, ea quæ ĩ eis cõtinent, effundito, neq; occaſio prætermittat, aut differatur, cũ ſcias dilationis periculũ in hac parte nõ eſſe cõtẽnẽdũ. Iã naſo, & auri ꝓſpicito, ne in ipſis peſtilẽtia multa erũpat, ægrũq; offendat, & magis ſi intra aurẽ eruperit. Læuigari igitur marmor ex aceto expedit, & collyriũ paratũ ex glaucio, & croco ſoluto intra aurẽ indito bis, aut ter in die. At ſi in plãtis pedũ eruptio fuerit, has ex oleo tepido in bãbaceis infricato, & aqua calida foueto. Qđ ſi dolor nõ cõquieſcat, nec peſtilẽtia facile expellat, ſeſamo purgato, cõtuſo, & lacte macerato ipſos inũgito, & linteo ꝑ totã noctẽ illigato, deinde his adẽptis, & fotu ex aqua calida adhibito, rurſus inũgito. Sin aũt voles, palmulas cõtuſas, & butyro ĩtinctas illinito, aut ſeſami ſeminis limo. qm̃ hæc, ſimiliaque cutẽ emolliũt, & facilem peſtilentiæ excretionem præſtant, ſedantque dolorẽ.

Tetraguron

Naſo & auri ꝓſpiciẽdum.

Planta Pedum.

VT PESTILENTIA CITO CONCOQUATUR. Caput 9.

Peſtilẽtia cõcoctio quomõ tentãda.

Dicamus igitur, quæ peſtilentiam cito concoquant, vbi hanc poſt eruptionem puſtularum tarde concoqui, ægri ſtatum bonum, inſpirationemque, & pulſum eſſe mediocrem, nec nõ ægrum facile morbũ tolerare cõſpexeris, tũc naturæ ſuccurrendũ eſt, vt eã celer ter cõcoquat. Qđ ſi hanc durã videris, quales ſunt verrucæ, & malus ſit ægri ſtatus, augeaturque, & increſcat malũ cõcoctionem adiuuare ne tentes, quoniã fieri nõ poteſt, dũ eruptio eius eſt letalis. Sin autem benigna ſit, aqua calida foueto in

qua decoctum sit chamæmelum, melilotum, althea, violæ, & tritici furfures, & in olla admoueto, vt ante diximus. At per initia, & hoc tempore omnibus siccantibus, & tumo vsque dũ concoctio pro ratione obita fuerit, abstinere oportet, deinde scarificare, quæ magna sunt, & immoderata, nec non siccare quicquid in ea fluidum putridumque bambaceo puro, ac fumum adhibere, qui exhalet ex cortice amygdalarum, vel myrti siccæ, vel rosarum foliorum siccorum, vel santali, vel irino folio, verum rosæ folium æstiuo tempore præstantius est quemadmodũ hyeme pulegii. Quod si fluor copiosus sit, rosa detrita, aut farina oryze, aut milii tenui linteolo, & raro indita, ægrum super ipsam inclinato. At si corpus ægri fuerit discissum fractumque, in lectum ex lilio quē puluere boli & myrti consperseris, collocato. Sin aũt pars corporis confracta discissaque fuerit, puluerem ex aloe thure, boli Armeni, crocei coloris, vnde etiam Crocolitos dicitur, & draconis sanguine inspergito, si per se dirupta fuerit, siccato eam: sin minus, sale in hunc modum conspergito. Olei vncia salis gangræni sextulæ duæ. trita diligenter instar cochleæ ita misceto æqualibus astringentibus, ac totum corpus præter loca discissa his abstergito. Nam hæc medicamenta exulceratis admoueri non debent, vt ne rosionem in ipsis valdam excitent. Vbi iam ad horam vnam inunxeris, etiam sic ex aqua, cui incocta sit glans aurea, myrti cortex, & mali punici corium, abluito: & si quidem hæc profecerint, bene est: sin minus, bolo albo, qui neutiquam habeat rubedinem, & veluti decima huius parte salis gangræni, diligenter cum astringentibus læuigatis oblinito, sinitoque horas duas, deinde abluito.

[Margin, handwritten: Crocolitos]
[Margin: Puluis. — handwritten: Sal gagrenu]

VT EA QVAE IN PESTILENTIA CONCOCTA sunt siccentur. Caput 10.

[Margin: Siccãtia.]

CVm summe exiccata fuerint, & reliquiæ in corpore supersint, cõsiderato, quæ ex his tenuia, ad amussim sicca, & madoris expertia existant, instillatoque eis

oleum sesami tepidum semel, iterum, & deinceps, quo vsq; emollescant, & per se exciderint. Quæ vero in facie extiterint, ea non hoc, sed pistacino oleo illini debent, quod si madorem habuerint, leniter citra oleum aliquod abradito, sin autem non valde humidum sit, id quod crustæ eruptæ subiacet, detrito bambacio abstergito, vti dictum est: sin perhumidum existat, puluerem verũ inspergito, qui recipit myrrham, aut aloem, aut thus, aut horum aliquod detritum, & in pollinem redactum ipsi superiniicito, præsertim si imminutũ fuerit, & veluti abstersum, sinitoque donec aliæ squamæ eruperint. Sin autem corpori æquale, & nõ abstersum fuerit, astringentia, & salem adhibeto, si vero siccum sit, nihil adhibeto, vsque dum per se exciderit.

QVOMODO SQVAMAS, ET PESTILENtiæ crustas tollere oporteat. Cap. 11.

DVobus in locis cicatrices oriuntur, vel in corpore, vel in oculo. Hic igitur caligine, & albuginibus tentatur: corpus autem cicatricem retinet, cum tenera cute, & tenui præditum fuerit, vnde etiam difficilem curationem recipiunt: veruntamen commemorare oportet, quæ cicatricem tollant, abstergantq;. Sunt itaque, nitrũ gangrænum, sal zaparicum, adarce, cancer combustus, strutthium, nycteris, opsarus, murium fimus, acori radix, ebeni segmentum, mamyra, pompholyx, hæmatites, iarin. saccarum exustum, limus aceti crematus, myrrha, beronice, comide, oleum amygdalinũ, lactuca syluestris, ligni sordities, muscus. Hæc optima post balneum adhibentur. Vtitor autem his lenibus in mollioribus particulis, magisque in mollibus, & humidis corporibus.

Pestilentiæ squamæ & crustæ.

Nitru gagre[?] / sal zaparium

QVOMODO CICATRICES EX TOTO corpore eximere conueniat. Cap. 12.

AD albuginem ex oculo discutiendam exterendamq; saccarum, & stacocoletum conducit. Aliud efficacius.

Cicatrices quõ tollantur

Aſtæ ſcatidæ. Iarin ſextulæ ſeptem : myrrhæ, ſcordolaſari, ammoniaci, ſtacocoleti, ſingulorum ſextulæ duæ, adarcæ, nitri panis, ſingulorum ſextulæ duæ, amomi ſextulæ ſeptem : mamyræ ſextulæ totidem. Decoquantur in aquæ libris decẽ, vel etiã amplius, vſq; dum intabeſcant, & aqua ſpiſſeſcant: deinde terito in lebete, vſque dum in vnitatẽ coierint, & cũ tẽpus poſtulat, per ſpecillum oculo adhibeto: poſt hoc mollius oculos pulueres inſpergito. Et ſi quidem oculum rubentem conſpexeris, curationẽ hanc ad tẽpus ſinito, eo ꝙ valida admodũ ſit, rurſuſq; adhibeto. Quæ vero cicatricẽ ex toto corpore abolent, hæc ſunt. Argenti ſpuma exalbata, ſiccus arundinis cortex, oſsiũ ſegmenta, coſti radix ſtacocoletũ, amygdala amara, carpobalſamũ, ſemen raphani, ſemen peponis, farina fabi, oryzæ, lupinorũ, & faſeolorũ. Hæc omnia cocta ex aqua, in qua oryza maduerit, aut ex ſucco, vngẽdo infricato. Aliud. Farinæ fabaciæ, & ciceris, ſingulorum ſextulæ duæ: ſeminis peponis ſextulæ tres: ſpumæ argenti combuſtæ ſextula, ſemis : radicis arundinis ſiccæ ſextulæ duæ. Hæc omnia ex ſucco læuigata illinito alternatim, vel in balneis, vel poſtquã ægrũ ollis aqua calẽte plenis vaporatu foueris, concalfeceriſq;: ſin aũt lauerit, cortex peponis, violæ ſiccæ, furfur, & cicer aqua calida incoquantur, & diligenter infricato. Aliud valentius. Farinæ fabaciæ ſextulæ tres piperis ſextula: ſeminis naſturcii ſextulæ duæ, argẽti ſpumæ exalbatæ totidem, iniecto etiam raphani radicis ſucco illinito. Atq; hæc ſane cicatricẽ tollunt. Quod ſi etiam cauitatẽ tollere volueris, & corpus æquale reddere, adhibeto pinguia, & frequenter lauato: nec non accurate infricato.

DE VICTV, ET ALIMENTO EORVM qui Peſtilentia correpti ſunt. Cap. 13.

Vict⁹ peſtilẽtialiũ Vehemens calor & vẽtris ꝓfluuiam.

HIs igitur ſuccum accurate decoctum exhibere cõuenit, ſi febris ſedata quodãmodo, & mitis fuerit, venterq; nõ ſua ſponte deiecerit. Sin aũt vehemẽs calor

fuerit, & vēter profluat, iniicito instar dimidii succum mali punici cum grano ipsius contrito veruntamen cortices mali punici, & membranas, quæ ventrem subducunt, vitato. Quod si vigiliæ vrgeant, immittito etiam cremorem ptisanæ, & veluti horum dimidium capitum papaueris: sin autē venter copiose excernat, pares portiones succi esto, & ptisanæ similiter æqualis: nec non granum mali punici acidi, & capitis papaueris. Hæc cocta vel syncera exhibeto, vel cum spodio. Porro si necessitas ingruat, propter ventrē nimis resolutum, medicamentis quæ subiungam vtitor. Quinetiam succus contemperatus succo mali punici acidi pestilentem adiuuat, magisque Eulogia correptum. At cucurbitæ succus, peponis Indici, & tetranguri, nec non psyllii, & id genus alii pituitam recentem benignamque generant, verū-tamen Eulogiæ magis quam pestilentiæ auxiliantur, nisi prauitas quædam pestilentiam simul comitetur, intensusq; calor cum vigiliis. Mitiori autem pestilentiæ hæc temere adhibenda non sunt, quia morbi tempus producunt, eumque a concoctione impediunt. Quapropter pro morbi ratione & statibus, qui conspiciuntur, mutari debent. Nam pestilentiæ ex humiditate orienti, & quæ calore putrido accenditur, ea quæ refrigerant & siccant inspissantque, vt succum mali punici acidi, & vuæ acerbæ, similiaque exhibere conuenit. At Eulogiæ, quæ ex bile nimium in sanguine effrænata concitatur, humectantia cum refrigerantibus admouere oportet, vt sanguis corruptus eius, qui in Eulogiam inciderit, contemperetur. Similis autem est aquæ stanti, & putredinem separatum habenti, in qua id quod tenue est perspirauerit, sole coquente, & hoc exhauriente: nec non extremæ vitiatæ, contemperatæ autem aqua pluuiali, vel etiam fluuiali, & potabili, quæ in aliam naturam conuertitur, & mutatur. Iam confert etiam pestilentia correptis polenta elota cum saccaro, vel ex succo mali punici, vel zulapio, vt vrgens necessitas postulat, retentioque, & profluxio ventris: nec non caloris augmentum, & imminutio. Verum succus pestilentialibus commodior est, quia

Vigilia

Pestilentia ex humiditate et calore putrido

facile corpus ſubit, & thoraci gutturique confert. Similiter facit, vbi ſuccum Eulogia correpto, aut Peſtilentia, coudacere pernoueris, niſi ea admodum ſit fera. Sin autẽ ita habet, lẽticulam purgatam cum mali punici acidi ſucco præbeto. Prodeſt his etiã polenta lenticulæ ex aqua frigida. Hoc quoque ſcito, quod aqua frigida Eulogia correpto conducat, & minori cum periculo huic, quam Peſtilentia affecto offeratur, ac nullus caſus ipſi ex aquæ vſu ſuperueniat. Attamen vbi Peſtilentia grauatum nimis inflammari frequentemqꝫ inſpirationem, & pulſum ædere videris, his vtitor, quæ exquiſite calorem reſtinguunt, ſin autem paululum, modicis vtitor: ſi multum, copioſe. auem uero ipſis comedendam ne permittas, vſque dum pulſus, & inſpiratio ad naturalem ſtatum reuertantur, & ſquamæ deſiccatæ exciderint.

Aqua frigida Eulogiæ cõducit.

QVOMODO VENTRI PROSPICIENdum eorum, qui Peſtilentia oppreſſi ſunt. Caput 14.

Quomõ vẽtri proſpiciẽdũ in Peſtilentia.

VEnter magna ex parte in morbi huius declinatione, magiſque in Eulogia deſcendit. Quare cauendum eſt ne adhibeamus, quæ aluum ducant, poſtquam morbus ſolutus fuerit, etſi quam maxime dura fuerit. Sin autem opus fuerit, inter initia, & ante declinationem offerto, partim ob exuperantem caliditatem, & capitis pulſationẽ partim vt natura leuetur, morbique materies imminuatur cum venter plurimũ exiccatus fuerit, cohibeaturque. Atqꝫ hoc omnino coniecturabis, cum corpus ante ſanguinis miſſionem, & poſt illam debile, & non validum conſpexeris, imo etiam in tumorem elatum, & turgeſcens, albidum, & modice rubens, lenta febre detentũ, pulſumque vndoſum. Si enim hæc omnia concurrunt, ſanguinis miſſione opus non eſt, ſed iis quæ ſolam humiditatem adimunt. At cũ hæc ſigna manifeſto apparuerint, & æger ſit corpulentus, decolor, ruboris expers, febriſque hunc vrgeat, tunc conducit aurea glans ſola cum ſaccaro, & ſucco mali punici acidi con

Aurea glans.

tusi, cum ipsius corticicibus incocti, quia hæc duo medicamenta humiditatem multam corporis auferunt, ita vt nullum calorem excitent, magisque succus mali punici. At in Eulogiam prolapsis succum Damascenorum humidum cũ zulapio propinato. Tricyminum autẽ ne inicias, quia hæc in huiusmodi morbis nocent, vt mel in calidioribus humidisque temperamentis incommodat. Nam æger hinc morbo conflictatur, angiturque, iactatur, & nausea torquetur. Porro quemadmodum sanguinis detractio his conuenit, quando nulla spes est in aliis remediis posita, partim vt natura a copia leuetur, & ne ægrum suffocari permittamus partim vt repletio tensioque venarum, & arteriarum tollatur, quæ necessario cum prauis symptomatis accidit, ita sane etiam inter initia Eulogiæ humorem quẽdam biliosum multum redundantem excernere, deinde sic ea quæ conuenienter restinguunt calorem, admouere oportet. Tunc aũt cognosces, cum inflammationem validam, oris amaritudinem, & vomitum conspexeris. Vbi vero hæc non adsint, scito copiam multam non subsistere. Quando autem æger digeritur, sitique premitur, & per vomitum nõ excernitur, minus prauum malum est, pro ratione ardoris, æstus, & cõflictationis. Atque hæc ex ventris procuratione per duorũ istorum morborum initia, scire te conuenit. Cum venter deiecerit, loco succi polentam exhibeto, cum qua etiã malum punicum acidum concoxeris, gummi Arabici, & spodii puluere testæ modo læuissimo adiecto. Sin autem voles, ante succum hæc porrigito, deinde succum, rosam detritã veram, spodium, citri partem acidam, psyllii semen, rhun Syriacum, oxyacanthem, gummi Arabicum, bolum, caput papaueris, omnia pari modo, & hepiorodis veluti dimidiũ illorũ, & duas sextulas succi cotonei simplicis, & acidi. Qđ si venter adhuc profluit, & hæc ipsum non continent, Raib hoc est saniosum acidi lactis cum pane torrefacto, & momento gummi Arabici exhibeto, quia magna ex parte alui profluuium plurimis superuenit. atque ideo curationem affectibus, qui conspiciuntur, adhibeto.

Sanguinis detractio in pẽstilentia.

Tricyminn

hepiorodis

DE MITI MODERATAQVE, ET letali Peſtilentia. Caput 15.

Mitis, et letalis Peſtilẽtia

TEmpeſtiuum igitur eſt, vt de miti, & pernicioſa Peſtilentia agamus. Hi duo morbi ex genere acutorum habentur, atque ea de cauſa communia ſigna obtinent. letalium dico & mitium, nempe animi mores, mentem validam, & conſtantem facilem inſpirationem: itẽ quod æger cibis aſſumendis oblectatur: facile & leuiter mouetur: pulſum bonum habet: morbum contemnit, & bene decumbit, nec non raro in ſomno circumuoluitur, & his cõſimilia tum ex bonis, tum ex contrariis, quorum pauca quædam in toto noſtro cõmentario indicauimus. Propria aũt duorũ morborum hæc exiſtunt. Alba Peſtilentiæ excrementa, calida, ampla, diuiſa, & pauca, quæ moderate, & facile deſcendant, citra largam febrim, & vt æger non angatur, conflicteturque. Item cum in omnibus affectibus poſt excretionẽ conquieuerit, cumque poſt abſolutam eruptionem prorſus pacatur, & quietus eſt, nullis reliquiis manentibus, aut infeſtantibus, mitior morbus, & minorem virium defectionem adfert. Quinetiam alba excrementa, & ampla, & ſi numero copioſa fuerint, & cohærentia, non modo ſi facile excernantur, & ſi poſt excretionem æger leuius habet, & non angitur, neque ſi caliditas ſuperet, mites hi morbi exiſtunt. Sin autem albæ deiectiones fuerint, & ægre excernantur, poſtque excretionem æger non facilius morbum toleret, medio quodam modo habent, & vtranque in partem inclinant. Nam praua ſunt alba excrementa, cum continuãt, & alia aliis ſuccedunt, & cum explicantur, vt horum multa ſint vnum. Item cum circulus multam regionem ambientis corporis circundat, & ſpecies veluti pinguedinis, & adipis apparet. Quin etiam ex albis nimium exigua verrucarum modo humoris expertia, praua exiſtunt, idque tantum, quanto etiam difficilius coquuntur, magiſque ſi æger poſt excretionem affligitur. Sin autem & morbi toleran-

Recremẽta alui cũ peſtilentia.

Circulus 4!

di difficultas, & affectus ita laborantis perseueret, vsque ad extremam excretionem, letale est. At recrementa subuiridia, æruginosa, & nigra, omnia perniciem testantur: quod si cum his ægrum nauseare, & stomacho dolore contigerit, adhuc deterius est, & ad interitum procliuius. Quod si febris post excretionem Pestilentiæ augescat, periculosum est: sin autem imminuatur, mitis indicatur. At pestilentia, quæ secundo regeneratur, materiæ copiam ostendit: & si quidem ex miti genere existit, spes salutis est: sin autem ex pernicioso, interitus metus. Verum Eulogia ea mitior est, quæ non validam rubedinem obtinet, pallida, vero exitiosa, item viridis, & æruginosa letalis. Et cum duæ hæ species veluti abstersæ sunt, euanueruntque, & rursus excitantur, pestiferum est. Vbi vero ob hæc, & nausea inciderit, ægerque iactetur, sequetur quamprimum necessario Syncope letalis, & festina, nisi quid intercedat. Porro vbi pestilentia in cutem erupuerit, vnde febris primo, inquam, die oriatur, scito motu celerem, & impetu ferri: sin autem ad tertium febris differatur, lenta erit. Si in diebus decretoriis eruperit, mitioribus ascribenda est, magisque si æger quam primum morbum facilius tulerit. Contra vbi pestilentia inceperit continuari, dilatarique, & æger valde angatur: nec non venter intumescat, in propinquo mors est. Vbi duo hi morbi interim quædam delitescant, interim vero appareant, & æger perpetuo iactetur, interitus periculum ostendunt, etsi etiam colore qualescunque contigerint: veruntamen in albis raro delirium, & iactatio ægri conspecta fuit. Adhæc cum vehemens dolor quamprimum in crure, aut manu, aut alia particula inciderit, & color loci indolentis subuiridis, aut niger apparuerit, & vires imbecillæ fuerint, & cruciatus augescat, periculum mortis ostendit. Sin autem vires robustæ fuerint, salus indicatur, veruntamen particula dolorem experta in putredinem incidet. Quod si æger meliuscule quodammodo habeat, & particulam quamprimum scarificaueris, valde opitulaberis, & putredine liberabis.

pestilẽtia recidiua.

Notæ mortis.

Vehemens dolor ĩ parte quadã

Quare in huiusmodi affectibus refrigerantia particulæ adhibere non oportet, sed alterum facere, aut scalpello lancinare, vt diximus, aut calida aqua superfundere, quamprimum ægrum melius habere conspexeris. Explicauimus causas & symptomata morbi, præseruationem, curationémq́ue: reliquũ est, vt libro finem imponamus.

FINIS.

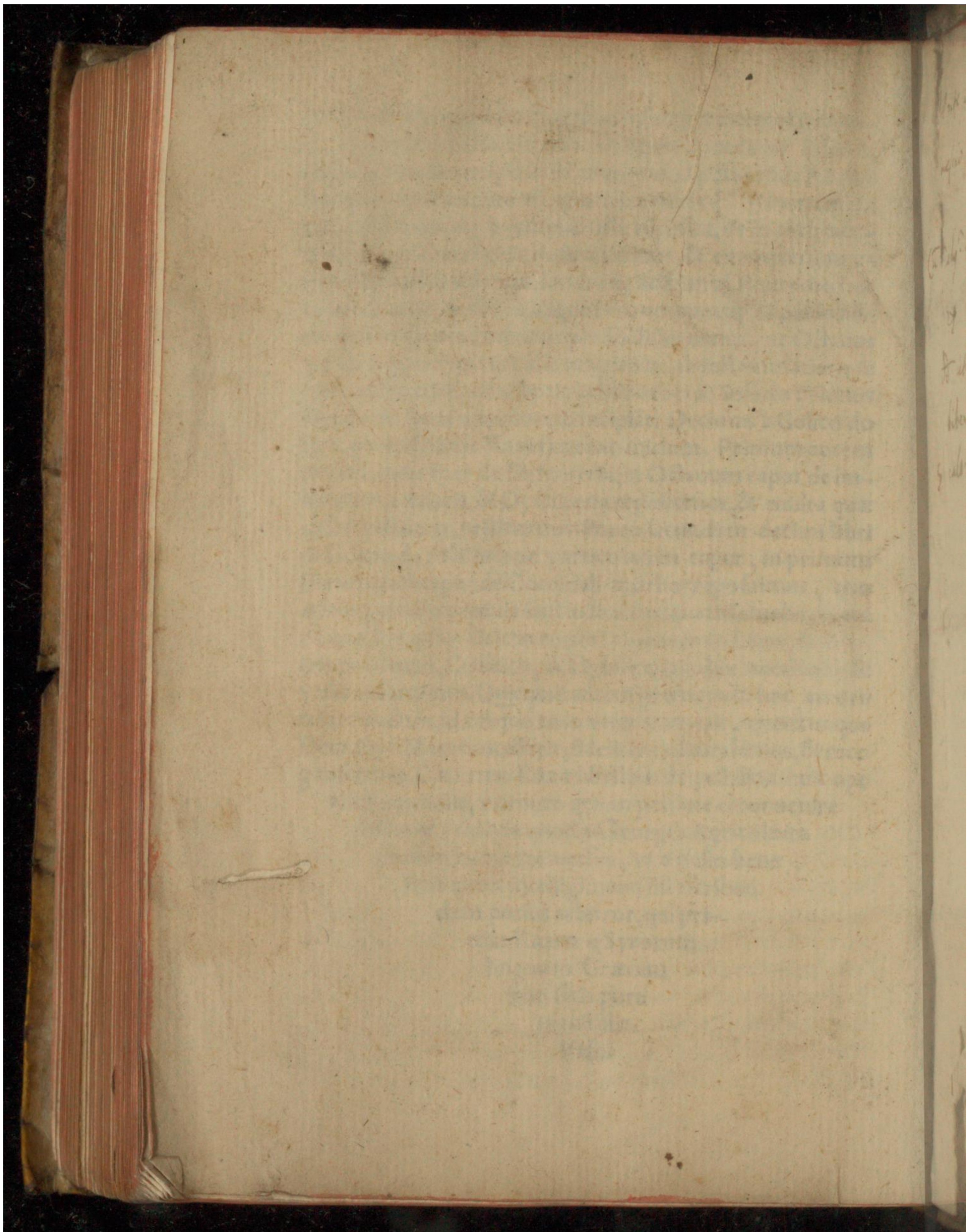
CANDIDO LECTORI SALVTEM.

LEXANDRVM Hunc Trallianum, Candide Lector, non paulo anteq̃ Græce Luteciæ æderetur, latinum facere cõstitueram, exemplar quoddam, vel potius fragmentum nactus antiqu ssimum, sed quod veteris interpretis codicem ordine capitũ, librorum distinctione potissimum repræsentaret. Cũ igitur impressum librum cum hoc conferrem, multa vtrobique a Librariis indoctissime peruersa, non pauca emissa, sæpe capita alieno loco posita deprædhendi, quanquam nõ penitendam operam Iacobus Opilius in hoc autore Græce Parisiis excuso impenderit. His ego difficultatibus primmum deterritus laborem susceptum cogitaui supprimere: postea vero apud me cõsiderans, etsi Græci codices non respondeant per omnia, aliquos tamen prodituros, qui ardore quodam ac studio vel nominis, vel communis etiam vtilitatis autorẽ hunc quomodocunq; in latinam versum linguã audebunt in uulgare, impium esse duxi, si quã opem ei vel restituẽdo, vel illustrando adferre possim, occultare. Quare id te Lector admonere cupio, in hoc me autore latino faciundo religiosissime esse versatum: nihil temere immutasse, nihil adiecisse, nihilque sustulisse, quod non in margine obiter indicarim. Interdum enim antiquum codicem manu scriptum consentiente veteri interprete, præsertim in põderibus, nõ impressum Græcum secutus sum, apposito semper asterisco: * quo etiam ad marginem annotatur, quæ vulgati Græci codicis fuerit lectio. Hoc autem diligenter obseruandum erit, duplici modo eundem ipsum asteriscum appositũ esse. Vno sane, ante pondus: altero post illud: ac primus põderis mutationem, secundus varietatem exemplarium indicat. Nam hanc clausulam, in alio, sæpius codex impressus habet, quæ indubie ab Alexandro non fuit adiecta, sed ad mar

ginem ab alio quodam diuersa conferente exemplaria: postea vero ab indocto librario orationis contextui inserta, eaque de causa nos ipsam in margine reposuimus. Rursus hoc quoque sciendum est, quæ hisce notis { } intercipiuntur, ex alio omnia exemplari esse reposita, vt in commentariis quos de versionis nostræ ratione, & exemplarium varietate seorsim ædemus, latius explicabimus. Postremo hoc te latere nolo, ꝙ libros aliquot eorumque capita paulo aliter quã in Græco codice impresso distinximus, vt Octauus qui ab Aqua inter cute illic incipiebat, ab inflammatione iecoris auspicetur, quæ septimo libro fuerat inserta: Nonus deinde ab Aqua inter cutem incipiat: Decimus a Colico dolore, qui in Græco Noni faciebat initium. Primum autem decimi libri caput de Dysenteria, in Octauum caput de imbecillitate ieçoris, & Dysenteria reposuimus, & multa quæ desiderabantur, restituimus. Porro secundum decimi libri in Græco de resolutione particularum caput, in primum librum post caput de Comitiali morbo reposuimus, quo etiam pertinere quiuis sani iudicii compos æstimabit. Cæterũ quæ in codice Græco requiri videntur de Liene, & ventris profluuio, Cœliacis, & Dysenteria valde necessaria & vtilia restituimus. Quicquid autem præterea in hoc autore resarciendum, id reliquo toto vitæ tempore, quodcunque Deus Opt. Max. concesserit, fideliter instaurabimus, & recognoscemus. Cæterum Razæ libellum de pestilẽtia huic operi adiunximus, primum ꝙ non pessime ei conuenire videatur: deinde quod a Georgio Agricola ita sit olim latine conuersus, vt a nullo bene satis queat intelligi: quod illi ascribendum potius arbitror, qui primus Razen e Syrorum lingua in Græcam non satis pure transtulit.

Vale.

Summum

Ante ullū signū accidēs p̄servat, quo dubitet nescio nisi ex alijs passim graßantib͡

Cū aliq͂ signa aparent futuros flebotomat ex communi brachij ut poplitis interna

Ad ubit aqua frigida valde, comedendo et bibendo

si calor nō extinguat ad frigidā post recurrit